

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

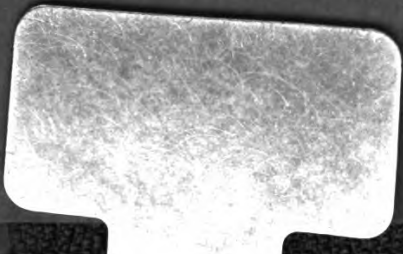

✓

108.e.24

1898.

St. Paul's Church, Cambridge Mass. to a lady in
in the year 1800 or 1801 (1800).

SVENSKA
FOLK-SAGOR, OCH ÄFVENTYR.

EFTER MUNTLLIG ÖFVERLEMNING

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

GUNNAR OLOF HYLÉN-CAVALLIUS

OCH

GEORGE STEPHENS.

FÖRSTA DELEN.

STOCKHOLM,
PÅ A. BOHLINS FÖRLAG.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS L. J. HJERTA, 1844.

BRÖDERNA

JAKOB OCH WILHELM GRIMM,

TYSKLANDS SAGO-FÖRTÄLJARE,

EGNAS

DESSA URÅLDRIGA FOLK-BERÄTTELSE

IFRÅN

DET GAMLA SAGO-LANDET.

1871

WILHELM GRIMM

GAMLA SAGOLANDI

FÖRORD.

Närvarande samling är i sin art den första, som i fäderneslandet blifvit utgifven. Ämnets nyhet och vigt kunde således påkalla ett företal, som för läsaren borde öppna en utsigt öfver Sago-litteraturens serskildta förhållanden. Men vi hafva ansett lämpligare att uppskjuta en sådan undersökning till arbetets sista del. Intill dess må saken tala för sig sjelf, så godt den förmår. Här torde göra tillfyllest, att med några ord angifva den synpunkt, hvarifrån vi sjelfve uppfattat och behandlat vårt ämne.

Det har icke varit eller kunnat vara vårt syfte, att här lemna endast en samling af roande förtäljningar; vi hafva gjort till vår uppgift, att åt fäderneslandet rädda återstoder af den rika poesi, som under årtusenden lefvat hos vår folk-stam, som följt den slägte ifrån slägte, och i skiftande bilder afspeglar hela dess fordna verlds-åskådning. Nämnda öfverlemningar äro på väg att dö ut eller förderfvas under inflytande af en ny tid och nya förhållanden, och endast i landets aflägsnare, bygder lyssnar man ännu till dessa förklängande ljud, hvilka en gång voro hela folkets egendom och den första näringen för våra fäders bildning.

Oafsedt den rika poetiska åder, som löper fram på djupet af alla våra urgamla traditioner, och hvilken äfven åt folk-sagorna skänker ett stort och allmänt värde, äro de sednare också af vigt för häfden. Mycket är utur dem att hemta för den som vill studera Svenska historien i dess innersta grund, som vill lära känna folkets anda och skaplynne, och följa hela gången af dess inre utveckling. Folk-sagan tillåter oss mången blick in i längst hänsvunna tider, den ger en trogen och lefvande bild af våra förfäders seder och lefnadssätt, och sprider öfver forntiden ett ljus, hvilket icke alltid står att vinna ifrån skriftliga urkunder.

I följd af dessa åsigter hafva vi sökt att erhålla hvarje saga så ursprunglig och äkta som möjligt. Vi hafva för detta ändamål

gjort vidlyftiga vandringar och resor genom fäderneslandets olika landskap, och upptecknat ett ganska stort antal sago-öfverlemningar ifrån folkets läppar. Hvad sålunda blifvit samladt hafva vi ordnat och återgifvit, utan vilkorliga tillägg eller ändringar. Det enda som tillhör oss, är förtäljningens yttre form, hvilken, såsom beroende af hvarje den berättande personens olika ålder och bildningsgrad, gemenligen påkallat någon omarbetning, för att återföras till den enkelhet, som tillhör sagans lynne, och som ännu igenfinnes hos en och annan sago-berätterska ifrån den gamla goda tiden.

Ehuru vårt arbete således är bestämdt mera för forskaren än för den större allmänheten, våga vi likväl hoppas att det samma äfven hos denna skall vinna bifall, såsom en underhållande läsning, Svensk till anda och innehåll, och lämplig att hos våra landsmän höja den fosterländska känslan, samt återlifva de oftast herrliga och storartade åsigter, som ifrån uråldriga tider rört sig på djupet af vår inhemska odling.

Stockholm, November 1844.

UTGIFVARNE.

INNEHÅLL.

1. Vall-Pojken och Jätten: — (ss. 1—11).	
A. <i>Pojken, som åt kapp med Jätten.</i>	ss. 2—6.
Anmärkningar.	» 7—8.
B. <i>Pojken, som släppte Jätte-Barnet i Brunnen.</i> »	8—11.
2. Märingen, som vardt stekt i ugnen:	
— (ss. 11—18).	
A. <i>Jätte-Stugan, hvars tak bestod af bara korfvar.</i> »	12—16.
B. <i>Stugan, hvars tak bestod af bara ostar.</i> . »	16—18.
Anmärkningar.	s. 18.
3. Pojken, som stal Jättens Dyr-gripar:	
— (ss. 19—24).	
A. <i>Svärdet, Guld-Hönorna, Guld-Lyktan och Guld-Harpan.</i>	ss. 19—25.
Anmärkningar.	» 25—28.
B. <i>Guld-Lyktan, Guld-Bocken och Guld-Pelsen.</i> »	28—36.
Anmärkning.	s. 36.
C. <i>Guld-Hästen, Mån-Lyktan och Jungfrun i Troll-Buren.</i>	ss. 37—44.
4. Half-Trollet, eller De Tre Svärden. »	45—57.
Anmärkning.	s. 57.
5. De begge Foster-Bröderna: — (57—95).	
A. <i>Silfver-lwit och Lill-vacker.</i>	» 58—69.
Anmärkning.	» 69—70.
B. <i>Vattu-man och Vattu-sin.</i>	» 70—89.
Anmärkningar.	» 89—95.
6. Vallare-mannen.	» 96—107.
7. Prinsessan, som gick upp ur Hafvet:	
— (107—138).	
A. <i>Den fagra Vall-pigan.</i>	» 108—113.

	B. <i>Lilla Rosa och Långa Leda</i>	ss. 113—123.
	C. <i>Jungfru Swan-hvita och Jungfru Råf-rumpa</i>	» 123—129.
		Anmärkingar. » 129—138.
8.	Det sköna Slottet östan om Solen och nordan om Jorden	» 139—150.
9.	Ungdoms-Landet	» 151—164
		Anmärkingar. » 164—168.
10.	Flickan, som kunde spinna Guld utaf Ler och Lång-Halm	» 169—172.
11.	De Tre Stor-Gummorna	» 172—178.
		Anmärkning. » 178—179.
12.	Slottet, som stod på Guld-Stolpar	» 179—188.
		Anmärkingar. » 188—194.
13.	De Tre Hundarne	» 195—208.
		Anmärkingar. » 208—213.
14.	Hafs-Frun: — (213—250).	
	A. <i>Konunga-Sonen och Messeria</i>	» 214—227.
	B. <i>Konunga-Sonen och Prinsessan Singorra</i>	» 227—244.
		Anmärkingar. » 244—250.
15.	Den Förtrollade Grodan	» 251—263.
16.	Prinsessan i Jord-kulan	» 264—273.
		Anmärkingar. » 273—277.

☞ En fullständig innehålls-förteckning öfver 1:sta delen kommer att meddelas vid slutet af nästa häfte.

1.

Wall-Pojken och Jätten.

Denna urgamla Saga är vida kringstridd, så väl inom som utom Skandinavien. Den förekommer med större eller mindre skiljaktigheter hos följande folkslag:

1. Hos **Lapparne**. — Se **LÆSTADIUS**, Fortsättning af Journalen öfver Missions-Resor i Lappmarken, 1828—1832, Stockholm 1833, ss. 464—5. — Jfr. anf. bok, ss. 460—464, samt **NILSSON**, Skandinaviska Nordens Ur-Invånare, Stockh. 1843, kap. 4, § 4, s. 31.

2. Hos **Norrmännen**. — Se **ASBJÖRNSÉN** och **JÖRGEN MOE**, Norske Folkeeventyr, Christiania 1843, Deel I, N:o 6, ss. 40—43, »*Askepot, som kapad med Trolde*».

3. Hos **Engelsmännen**. — En del af Sagan återfinnes i den gamla folkberättelsen »*Jack the Giant-Killer*», meddelad af **TABART**, ibland Fairy Tales, London 1818, samt i flera andra Engelska samlingar.

4. Hos **Tyskarne**. — A. Se **BÜSCHING**, Wöchentliche Nachrichten für Freunde der Geschichte, Kunst und Gelehrtheit des Mittelalters, Bd. IV, Breslau 1819, ss. 124—127, »*Der Schneider und der Riese* (Unterostr. Märchen)». — Samma uppteckning finnes äfven anförd hos Bröderna **GRIMM**, Kinder- und Haus-Märchen, Th. II, N:o 183, ss. 436—438. — B. Åtskilliga drag utur denna Saga hafva influtit i Berättelsen »*Das tapfere Schneiderlein*», hos **GRIMM**, Kinder- und Haus-Märchen», Th. I, N:o 20, ss. 126—137, [öfvers. på Svenska i **H. REUTERDAHL**s Julläsning för Barn, Lund 1838, ss. 66—75]. Jfr. anf. Tyska samling, Th. III, ss. 30—36. Härvid torde likväl böra anmärkas, att denna, såsom åtskilliga andra hos **GRIMM** upptagna förtäljningar, otvifvelaktigt uppkommit genom sammanbindning och förvexling af flera till art och skaplyne fullkomligt skiljda sago-

stoffer. Sålunda är den Tyska berättelsens första del en äkta *Jätte-Saga*, och har närmaste likhet med de Nordiska öfverlemningar, hvilka här nedanföre meddelas; men dess sednare-afdelning är icke annat än ett vanligt *Folk-äventyr*, som äfven af oss skall framdeles blifva anfördt, under benämning: »*Skräddaren, som slog sju i en smäll*». — Bröderna GRIMM erkänna äfven (Th. III, s. 30), att de haft tillgång till tvenne uppteckningar ifrån Hessen, i hvilka Jätte-sagan framträder såsom ett sjelfständigt helt. — C. Se KUHN, Mär-kische Sagen und Märchen, Berlin 1843, ss. 289—294.

5. Hos **Servierna**. — Se BÜSCHING, Wöchentliche Nachrichten &c., Bd. IV, s. 104, i anmärkningarne till Sagan »*Der Bartlose und der Knabe*».

6. Hos **Perserne**. — Se Sagan om »*Ameen of Isfahán and the Ghoo*», meddelad uti SIR JOHN MALCOLM'S Sketches of Persia. — Beslägtade Djur-fablier af hög ålder, och med samma ledande grundtanka, äro kända:

7. Hos **Italiendarne**. — Se STRAPAROLA, Notti piacevoli, fabeln om »*Åsnan och Lejonet*».

8. Hos **Minduarne**. Se fabeln »*The Goat and the Lion*», öfversatt ifrån det Hinduiska arbetet Pancha Tantra, uti SIR JOHN MALCOLM'S Sketches of Persia.

Uti **Sverige** förekommer Sagan äfven såsom Folk-Sägen. Sålunda eger Utgifv. ibland sina samlingar en nästan ordagraant liknande för-täljning, som är fästad vid Enskällabo-berg uti Bredaryd socken af Småland, samt ännu en, som knyter sig till Stömpe-kulle i Filke-stad, socken af Willands härad uti Skåne.

A. Pojken, som åt kapp med Jätten.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång en »pojke», som gick vall med bockar. Vid det han vankade omkring uti skogen, kom han till jättens stuga; när tussen, som bodde derinne, fick höra gny och rop i sitt grannskap, kom han ut för att se hvad som var på färde. Såsom nu jätten var stor till vext och grym till utseende, blef pojken rädd, och gaf sig undan det fortaste han förmådde.

Om qvällen, när vallpojken dref sina bockar ifrån betet, var hans moder sysselsatt med att ysta. Pojken tog ett stycke af den färska osten, rullade den i ask-mörjan och gömde den derefter i sin skinn-frax (väska). Följande morgon gick han vall, såsom hans sed var, och kom åter till jättens stuga. När nu resen fick höra gny af vall-pojken och hans bockar, blef han vred, gick ut och grep en stor gråsten, samt kramade den i handen, så att stenflisorna flögo vida vägar. Jätten sade: »om du någonsin kommer här mera och gör olåt, vill jag krysta dig så små, som jag nu kramar denna sten.» Pojken lät dock icke skrämman sig, utan låtsade äfven fatta en sten; men tog i dess ställe osten, som blifvit rullad i aska, och krystade den, så att vasslan rann emellan hans fingrar och droppade ned på marken. Pojken mälte: »om du icke gifver dig undan och låter mig vara i fred, vill jag krama dig såsom jag nu krystar vatten utur denna sten.» När nu tussen förnam, att vallpojken var så stark, räddes han och gick in till sitt. Dermed skiljdes vallpojken och jätten ifrån hvarandra för den gången.

Tredje dagen möttes de åter igen uti skogen. Pojken sporde, om de å nyo skulle pröfva styrka med hvarandra; resen samtyckte härtill. Pojken sade: »Far! jag tänker det är ett godt styrko-rön, om någon af oss kan kasta eder yxa så högt, att hon icke faller ned igen.» Jätten jakade att så var. De skulle nu pröfva på och jätten kastade först. Han svingade mycket hårdt, så att yxan for högt i sky; men huru han ock måtte bjuda till, föll yxan alltid ned igen. Då sade pojken: »Far! icke trodde jag, eder styrka var så ringa. Bida, och J skolen få se ett bättre kast.» Pojken svängde derefter med armen, likasom för att kasta mycket hårdt; men lät i det-samma yxan helt behändigt slinka ned i skinn-fraxen, som hängde på ryggen. Jätten märkte ingenting, utan väntade länge, att yxan skulle falla till marken; men ingen yxa hördes af. Nu tänkte han vid sig sjelf, att pojken måtte vara mycket stark, ehuru han var liten och klen till växt. Derefter skiljdes de ifrån hvarandra och drogo åt hvar sitt håll.

När det lidit en tid bortåt, möttes jätten och vallpojken

ånyo. Resen sporde, om icke pojken, som var så stark, ville gifva sig i hans tjenst. Vallpojken samtyckte härtill, lemnade sina bockar uti skogen, och vandrade med jätten. De kommo sålunda till jättens boning.

Det förtäljes, att jätten och vall-pojken skulle fara till skogs och fälla en ek. När de kommo fram, sporde jätten om pojken ville hålla eller hugga. »Jag vill hålla», sade pojken; men undskyllade sig tillika att han icke räckte toppen. Då fattade jätten i trädet och böjde det till marken; men vid pojken skulle hålla fast, sprang eken tillbaka och kastade honom högt upp i vädret, så att tussen knappast kunde följa honom med ögonen. Jätten stod länge och undrade hvart hans dräng tagit vägen, grep derefter till yxan och begynte sjelf hugga. När det nu lidit en stund kom pojken framlinkandes; ty med knapp nöd hade han kommit undan. Jätten frågade, hvarför han icke höll; men drängen låtsade såsom ingenting, utan sporde tillbaka, om resen dristade göra ett slikt språng, som han nyss hade gjort. Jätten nekade härtill. Då sade pojken: »Far! om ni icke törs göra det, så må ni sjelf både hålla och hugga.» Härmed lät jätten sig nöja och fällde ensam den stora eken.

När nu trädet skulle föras hem, sade jätten till sin dräng: »vill du bära vid toppen, så skall jag bära vid roten.» 'Nej Far!' svarade pojken, 'bären J sjelf vid toppen, jag orkar nog bära vid stor-ändan.' Resen samtyckte härtill och lyftade ekens smala ända på sin skuldra. Men pojken, som var bak-efter, ropade att han skulle jemka trädet bättre fram. Jätten gjorde såsom det sades, och fick slutligen hela stocken i jemvigt öfver sina härdar; men pojken hoppade sjelf upp på trädet och gömde sig emellan grenarne, så att tussen icke kunde se honom. Jätten begynte nu vandra, och menade att pojken bar vid andra ändan. När de så hade färdats en stund, tycktes det jätten vara ett tungt arbete och han stönade hårdt. »Är du inte trötter än?» frågade resen sin dräng. 'Nej det är jag inte,' genmälte pojken, 'Far är väl inte trött af så litet?' Jätten ville icke kännas vid att så var, utan fortsatte sin väg. När de nu kommit fram, var tussen nästan halfdöd af färden.

Han kastade så trädet på marken; men pojken hade innan dess hoppat ned, och låtsade bära vid ekens storända. »Är du inte trötter än?» sporde jätten. Pojken genmälte: 'åh! inte må Far tro att jag blir trött af så litet. Stocken tycktes mig icke tyngre, än att jag gerna kunde ensam hafva burit den.'

Andra morgonen sade jätten: »när det blir dager, skola vi gifva oss ut och tröska.» 'Nej', svarade pojken, 'mig tyckes det är bättre att tröska i gryningen, förrän vi äta dagvard.' Resen var ense med honom härutinnan, gick så bort och hemtade två stora slagor, af hvilka han sjelf fattade den ena. När de nu skulle tröska, förmådde pojken icke lyfta sin slaga, så stor och tung som den var. Han grep då en käpp och bul-tade i golfvet lika fort, som jätten tröskade. Jätten märkte ingenting, och de fortforo sålunda intills dager blef ljus. Då sade pojken: »nu vilja vi gå hem och äta dagvard.» 'Ja', mälte jätten, 'mig tyckes vi hafva haft ett styft måla-bete.'

Någon tid derefter satte jätten sin dräng att plöja. Han undervisade honom tillika: »när hunden kommer skall du lösa oxarne och ställa in dem, hvarest han går förut.» Pojken lofvade göra såsom sagdt var. Men när oxarne blifvit lösta, kröp jättens hund in under grundvalen till en byggnad, hvarpå icke fanns någon dörr. Resen hade härmed för afsigt att röna, om hans dräng var nog stark, att ensam lyfta upp huset och ställa in oxarne i deras bås. Pojken eftersinnade både länge och väl hvad nu stod att göra; slutligen fann han på råd, slagade öken och kastade deras kroppar in genom gluggen. När han nu kom hem, frågade jätten om han fått in oxarne i stallet. »Ja,» svarar drängen, «väl fick jag dem in, ehuru jag bytte på dem.»

Nu begynte jätten fatta misstankar, och öfverlade med jätte-qvinnan huru de skulle bringa drängen af daga. Käringen sade: »det är mitt råd, att du tager din klubba och slår ihjel honom i natt, medan han sofver.» Jätten tyckte detta vara ett godt råd, och lofvade göra såsom hon hade sagt. Men pojken stod på lur, och lyssnade till deras samtal. När nu qvällen kom lade han en mjölk-kärna i sängen, och gömde sig sjelf bakom dörren. Vid midnattstid

stiger resen upp, griper sin jätte-klubba, och slår till mjölk-kärnan, så att flöten stänkte honom i ansigtet. Derefter gick han till sin hustru, skrattade och sade: »ha, ha, ha, jag slog honom så, att hjernan stänkte högt upp på väggen». Då blef käringen glad, prisade sin mans dristighet och menade, att de nu kunde sofva lugnt, eftersom de icke vidare behöfde rädas för den illpariga drängen.

Men knappt var dager ljus då pojken kröp fram ur sitt gömställe, gick in, och helsade på jättefolket. Nu blef tussen mycket förundrad och sporde: »hvad? Är du inte döder än? Jag tänkte jag slog ihjel dig med min klubba.» Pojken svarade: »jag må väl tro, jag kände i natt såsom hade en loppa bitit mig.»

Om aftonen, när jätten och hans dräng skulle äta, hade jätte-käringen lagat gröt till qvällsmål. »Det var bra,» sade pojken, »nu skola vi kämpa hvem som kan äta mest, Far eller jag.» Tussen var genast redo, och de begynte äta allt hvad ätas kunde. Men pojken var illmarig; han hade bundit sin skinnfrax framför magen och stack så en sked gröt i munnen, medan han stoppade två skedar i skinn-väska. När nu jätten hade ätit sju fat gröt var han mätt, så att han stånkade hårdt och icke förmådde mera; men pojken fortfor ännu lika ifrigt som förut. Då frågade jätten huru det kom sig, att han som var liten till växt, ändock kunde förtära så mycket. Pojken genmälte: »Far! det vill jag gerna lära er. När jag ätit så mycket mig lyster, ristar jag upp magen, så kan jag äta ännu lika mycket.» Vid dessa ord tog han en knif och skar upp väska, så att gröten rann ut. Jätten tyckte att detta var ett godt påfund och ville göra sammaledes. Men vid resen stack sin knif i magen, begynte blodet strömma, och det lyktades icke bättre än att detta blef hans bane.

När jätten var död tog pojken allt gods, som fanns i stugan, och drog om natten sina färde. Och så ändas sagan om den illmarige vallpojken och den dumme jätten.

Anmärkingar.

1. En annan öfverlemning af denna saga, likaledes ifrån S. Småland, afviker i åtkilliga bi omständigheter. Sålunda förmäles: att när vall-pojken och jätten skulle pröfva hvem som var starkast, slungade jätten en stor sten högt upp emot himlen; stenen föll dock alltid ned igen. Men pojken kastade en fogel, som han fångat och bar i sin hätta (mössa). När nu fogeln flög sin kos och icke kom tillbaka, trodde jätten att kastet nått till skyarne och dömde deraf, att pojken måtte vara den starkaste af dem båda.

2. Ibland F. HAMMERICHS Skandinaviske Rejeminder, införda uti tidskriften Brage og Idun, 2:det Bind, 2:det Hæfte (Kjöbenhavn 1859 og 1840), sid. 544—547, förekommer en öfverlemning af närvarande saga ifrån Blekinge. Den innehåller inga serdeles afvikande drag, utom att jättens käring är den, som vill dräpa pojken om natten, medan han sover. Men hon träffar i stället en mjölk-kärna, som drängen lagt i sängen. När nu jätte-folket åter begifvit sig till ro, stiger pojken upp och hugger i deras sängstolpe, så att det knakar och brakar. »Hvem var det som slog mig?» frågade jätten. »Inte var det jag, Far lille!» svarade käringen och kröp under täcket. Men pojken fortsatte sin lek, intill dess att jätten gaf honom hans fulla lön, samt orlof att genast gå sin väg. Pojken gick derefter bort och skrattade med sin moder öfver jättens dumhet.

3. I sednast åberopade arbete (ss. 547—552), förekommer en grumlad och oäkta öfverlemning ifrån Blekinge af en saga benämnd »Lille Knös» (hvarom se framdeles berättelsen om »Pojken som åt för tolf och arbetade för tolf»). Slutet af nämnda öfverlemning bär tydliga spår att vara lånadt ifrån någon gammal jätte-saga, ehuru detsamma blifvit ytterligare förfalskad genom inblandning af den i de yngre folk-äfventyren bekante *Ulspegel*. Det torde likväl böra här anföras, såsom sidostycke till upplösningen i vår ofvan meddelade saga, och lyder som följer:

»Det förtäljes, att konungen gerna ville bli af med Lille Knös samt utlofvade en stor helöning åt den, som kunde blifva hans öfverman. Detta fick Ulspegel veta. Då lät han göra sig en bälg af tre oxhudar, hvilka han spände omkring lifvet. När bälgen var färdig, sattes två stora grytor öfver elden, och der kokades gröt till ansenlig myckenhet. Derefter gick Ulspegel till Lille Knös och frågade: »har du lust att först äta kapp med mig och sedan springa kapp?» Lille Knös jakade härtill. De sätta sig nu neder att äta, och äta af hjertans grund; men för hvarje munnfull som Ulspegel åt, lade han två skedar gröt i ox-bälgen. De fortforo härmed, intill dess begge grytorna voro tomma; men än-

dock lät ingen märka sig att han var mätt. När de nu skulle ränna skede (löpa kapp) blef Ulspegel långt tillbaka, emedan den stora bälgen tyngde honom. Han tog då fram en knif och stötte i bälgen, så att all gröten rann ut. Men när Lille Knös ville göra sammaledes, stack han sig i magen så att han föll ned och var stendöd. Der säges han ligga ännu i denna dag».

B. Pojken, som släppte Jätte-barnet i brunnen.

Ifrån Upland.

Det var en gång ett jätte-folk, som bodde uti skogen. Rundt omkring deras stuga voro frodiga marker, så att jättens få alltid var vid godt hull; men folket i den närmaste bygden hade ringa och magert bete. Detta förtröt dem, och de läto stundom valla sin boskap på resens egor. Men sådant aflopp icke alltid väl; ty jätten, som var mycket grym till sinnes, öfverföll vallhjonen och dräpte dem.

Icke långt ifrån jättens gård bodde en fattig qvinna, som hade en enda son. Han var liten och klen till vext; men mycket förslagen och djerf till sinnes. En dag sade pojken till sin moder, att hon skulle ysta trenne ostar. Qvinnan gjorde efter hans begäran. När nu ostarne voro färdiga, rullade pojken dem i askan, så att de syntes gråa och osmakliga. Häröfver harmades modern och bannade honom, att han förspilde Guds gåfvor. Men pojken bad henne gifva sig tillfreds; hon kunde icke veta hvad han hade i sinnet.

Tidigt om morgonen drog pojken till skogs med sin moders få, och vallade boskapen in på jättens betesmarker. Här vankade han obehindradt omkring, så länge sol stod på himmelen; emot qvällen samlade han sitt få, och lagade sig att återvända till hemmet. Men under tiden hade jätten blifvit varse hans besök, och kom nu med stora steg gående emot honom. Resen var mycket vred, och så bister till åsyn, att pojken räddes trots all sin behjertenhet. »Hvad gör du här i min hage?» röt jätten. Pojken svarade, att han hade gått

för att finna bete åt sin boskap. Jätten mälte: »packa dig genast bort, eljest vill jag krama dig, såsom jag nu kramar denna sten.» Härvid fattade tussen en stor grå-sten, som låg på marken, och kramade den, så att stenen flög i tusen flisor. Pojken sade: »du är mycket stark; men icke är jag ringare till krafter, ehuru jag är liten till vext.» Han tog så upp en af sina ostar och krystade den, att vasslan rann ut. När jätten såg detta blef han högeligen förundrad, och menade att deruti månde vara något svek. Tussen grep så åter en sten ifrån marken, och kramade den i små stycken; men pojken tog den andra osten och krystade vatten derutur såsom förr. Derefter förnyades leken ännu en gång, och pojken kramade vatten ur den tredje osten. Då sade jätten: »icke tänkte jag du kunde vara så stark. Följ mig till min gård och tjena mig troget, så skall jag gifva dig tre skäppor guld. Men om du icke är mig till lags, vill jag skära tre breda remmar ur din rygg.» Pojken genmälte: -'detta tyckes mig vara goda vilkor; men nu måste jag drifva mitt fä till bys.' De kommo så öfverens att mötas dagen derefter, och härmed lyktades deras samtal för den gången.

Andra dagen gick pojken till skogs och träffade jätten, såsom sagdt var. De följdes nu till jättens stuga. Men jätte-qvinnan var så stor och barsk till utseende, att pojken fruktade henne mera än han räddes för jätten sjelf.

När det lidit någon stund, skulle tussen och hans dräng gå till skogs och hugga ved. Jätten sade: »eftersom du är så stark, kan du bära min yxa.» Men yxan var mycket stor och tung, så att pojken knappast kunde lyfta den. Han mälte: »Far! det är bättre J sjelf bären eder yxa, så kan jag gå förut och visa vägen.» Härmed var jätten tillfreds, och de drogo å stad. När de nu kommo till stället, stannade jätten vid ett stort träd. Han sade: »Efter som du är så stark, kan du göra första hugget; jag vill göra det andra.» 'Nej', mälte drängen, 'jag är icke van att hugga med så liten yxa. J kunnen sjelf göra första hugget; jag vill göra det andra.' Jätten lät sig härmed nöja, lyftade yxan och gjorde ett väldigt hugg invid roten; men hugget var så hårdt, att trädet föll till jorden med

ett starkt brakande. Drängen slapp sålunda att den gången visa prof på sin styrka.

Då nu trädet skulle föras hem, sporde jätten: »vill du bära vid toppen eller vid roten?» Drängen svarade: 'jag vill bära vid toppen.' Jätten lyftade trädet på skuldran, men pojken ropade, att han skulle gå bättre under. Jätten gjorde såsom honom sades, och fick slutligen hela timret i jemvigt öfver axlarne. Derefter hoppade pojken sjelf upp, och gömde sig emellan trädets grenar. När de nu kommo fram till gården var jätten mycket trött, men drängen menade, att detta var föga tungt arbete.

Dagen derefter sade jätten, att han ville fara bort; drängen skulle bli hemma och hjälpa mor att kärna smör. Jättevinnan tog nu fram en kärna full med mjölk; men kärnan var så stor att pojken näppeligen förmådde lyfta kärn-stafven. Han sade: »Mor! detta tyckes mig blifva ett lätt arbete; men jag ville gerna, att J visen huru jag skall bära mig åt.» Jättevinnan gjorde efter hans begäran, och började kärna; pojken stod och såg deruppå. Rätt som det var, begynte jättebarnet skrika. Då sade kärningen: »tag du ungen med dig till brunnen och tvätta henne ren; jag vill kärna, medan du är borta.» Pojken gick och gjorde sig föga brådtom. När han nu kom till brunnen och skulle tvätta den lilla, som var föga mindre än han sjelf, lyckades det icke bättre, än att jättebarnet trillade ned i vattnet och drunknade. Drängen menade, detta var en ringa skada; men han tänkte, att det hädanefter icke vore rådligt stadna länge qvar hos jätte-folket.

När pojken återkom till stugan, hade kärningen lyktat att kärna. »Du har dröjt länge», sade hon till drängen; »men hvar har du gjort af mitt barn?» Pojken svarade: 'jo, sedan jag tvättat henne sprang hon åt skogen, för att möta far sin.' »Ja så,» återtog kärningen, »då komma de väl snart hem tillsammans.»

Emot qvällen återkom jätten ifrån skogen och var mycket trött. Kärningen ropade emot honom: »Far! hvad har du gjort af flickan vår?» Jätten svarade: 'icke har jag sett någon flicka.' Då blef jättevinnan förskräckt och begynte skria högt samt

jemra sig. Pojken sade, att han och jätten ville gå bort och söka barnet. De drogo nu till skogs, och letade på alla håll, men kunde icke finna någon.

När resen och hans dräng hade vankat länge omkring, kommo de omsider till gränsen af jättens egor. Då sade vallpojken: »Far! jag är nu föga långt ifrån hemmet. Gifven mig orlof att gå bort till min moder, som väntar mig. I morgon vill jag komma åter, och hjälpa eder att leta.» Tussen genmälte: 'du kan gå, efter som du varit mig så trogen; men kom snart tillbaka.' Vid dessa ord tog jätten fram väl tre skäppor guld, och gaf pojken såsom lön för hans tjenst. Men drängen tackade honom, och sade sig nästa gång vilja tjena ännu bättre.

Jätten och vallpojken drogo nu åt hvar sin led. Pojken gick hem till sin moder, och gaf henne allt det gods han hade vunnit, så att de ifrån den dagen voro rika och lyckliga. Men jätten ströfvade omkring i skogen för att leta efter sitt barn. Der gå han och hans käring och söka ännu i dag.

2.

Käringen, som wardt stekt i ugnen.

Liknande utländska Sagor förekomma:

1. På **Tyska**. — A. Se Bröderna GRIMM, *Kinder und Haus-Märchen*, Th. I, N:o 15, ss. 91—100, »*Hänsel und Gretel*», [öfvers. på Svenska i *Lekkamraten*, Upsala, 1838, ss. 79—89, »*Hans och Greta*»; samt något kortare i REUTERDAHL'S *Jul-läsning för Barn*. Lund 1857, ss. 72—76]. — B. HOS STÖBER, *Elsässisches Volksbüchlein*, Strassburg, 1842, ss. 102—109, »*Das Eierkuchen-häuslein*».

2. På **Fransyska**. — A. Ett brottstycke på Lüneville-folkspråket finnes hos OBERLIN, *Essai sur le patois*. — B. En liknande inledning förekommer i sagan »*Finette*», ibland Grefvinnan D'AULNOY's *Contes des fées*.

3. På **Italienska**. — Se början af Sagan »*Nennillo ed Nennella*», i BASILE's *Il Pentamerone*, V, N:o 8.

A. Jätte-Stugan, hvars tak bestod af bara korfvar.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång en fattig torpare och många äro väl det, som bodde djupt in i skogen. Han hade två barn, en pojke och en flicka. En dag sade torparen, att de skulle gå ut och hugga gran-ris. Barnen lydde; pojken tog en yxa, systern följde honom, och så drogo de till skogs att hugga ris, såsom deras fader hade befallt. Men huru de färdades fram och tillbaka, kunde de slutligen icke finna vägen till hemmet. Middagen kom, qvällen kom, och ju längre det led, desto mer fördjupa de stackars barnen sig uti ödemarken. Då blef flickan ängslig, och satte sig ned på en låge (kullfallet träd), samt grät bitterligen; men pojken var vid godt mod, och tröstade sin syster så godt han förmådde. »Gråt inte,» sade han, »jag vill bygga oss en koja; i morgon, när det blir dager, hitta vi nog hem igen.» Sagdt och gjordt; han tog till sin yxa, och byggde en liten koja af gran-ris; flickan aftorkade nu sina tårar, och så blefvo de uti skogen öfver natten.

Följande morgon begynte torpare-barnen åter sin färd; men kunde lika litet finna vägen som dagen förut. När de nu vandrat både länge och väl, blef flickan trött, och satte sig ned samt grät bitterligen. »Gråt inte,» tröstade brodern, »dagen är lång, och vi komma väl hem innan sol går i skog.» Flickan sade: »jag orkar inte gå längre, jag är så hungrig, så hungrig.» Men pojken höll sig vid godt mod och menade, han skulle väl finna bot för den sorgen. Han bad nu sin syster stadna kvar, medan han gick bort, för att skaffa dem någon föda.

När pojken hade vandrat en stund, kom han till en liten rödja; midt på rödjan var en stuga, hvars tak bestod af bara korfvar. Då blef han glad i sinnet och smög sig allt närmare, för att se om han kunde komma åt den sköna maten. Ingenting hördes af, och pojken dristade slutligen krypa upp på stugans tak. Vid det han nu tittade ned genom rök-hålet, blef han varse en gammal jätte, som bodde derinne tillika med sin hustru. Då ville pojken begifva sig bort; men resen märkte buller och ropade med hård stämma: »hvem är det som prasslar på mitt tak?» Pojken svarade, med späd röst: 'bara en liten, liten fogel.' »Ja så,» brummade jätten, »då kan du ingen skada göra.» Pojken tog nu en knippa korfvar och sprang hastigt bort till sin syster, som under tiden med stor ångest och räddhåga afbidat hans återkomst.

Det led så några dagar, utan att de begge syskonen erforo någon brist, ehuru de icke kunde finna väg utur ödemarken. När nu matförrådet var allt, måste pojken åter gifva sig å stad att skaffa mera. Han smög sig derföre fram till jätte-stugan, hvars tak bestod af bara korfvar, och kröp sakt upp på taket. Men jätten hörde buller, och ropade med barsk stämma: »hvem är det, som prasslar på mitt tak?» Pojken svarade med späd röst: 'bara en liten, liten fogel.' »Jaså,» brummade jätten, »då kan du ingen skada göra.» Pojken tog derefter en knippa korfvar, såsom förra gången, och sprang hastigt bort till sin syster, som med oro bidade huru hans färd mände aflöpa.

Efter någon-tid skulle pojken åter begifva sig bort att skaffa föda åt sig och sin syster. Denna gången ville flickan följa med, för att se huru han bar sig till. Pojken nekade länge till hennes begäran, och menade det vore bättre han gick allena. Men systemen var enträgen, och, såsom det plägar gå i slikt fall, fick hon slutligen råda. När de nu kommo till jätte-stugan, blef flickan rädd och begynte gråta. »Åh! tig,» tröstade brodern, »du skall få se det är icke så farligt.» Han kröp derefter upp på taket och kastade korfvar till sin syster, som stod nedanföre. — När jätten hörde buller brummade han såsom förut: »hvem är det, som prasslar på mitt tak?» Poj-

ken svarade med gäll röst: 'bara en liten, liten fogel.' Men nu kunde flickan icke återhålla sitt löje, utan skrattade högt: »Hi, hi, hi.» Då blef pojken rädd och ville skynda bort; men halkade i detsamma, bröt hål på taket, och damp hufvudstupa genom öppningen. När flickan märkte denna olycka, blef hon högeligen förfärad, och flydde hastigt tillbaka in i skogen.

»Jo, nu ser jag hvilken liten fogel du är», sade jätten, vid det pojken föll ned genom stugu-taket. Han talade derefter till sin hustru och sade: »Mor! tag pilten och göd honom väl, att vi kunna få oss en god stek någondera dagen.» Jätte-qvinnan gjorde såsom hennes man hade tillsagt, grep pojken och innestängde honom i en stuga. Här fick han nötkärnor och söt mjölk, så mycket honom lysste äta, och blef snart starkare och frodigare än han tillföre hade varit.

Det led så någon tid bortåt, och jätten ville veta om pojken ännu var tillräckligt gödd. Han gick derföre till stigan och ropade, att pojken skulle räkka fram sitt finger. Men denne anade oråd, och räckte i stället fram en träd-pinne. Jätten tog derpå, och tänkte att pojken ännu måtte vara mycket mager, efter som han kändes så hård i hullet. Tussen gick nu till sin hustru och sade, att pojken skulle få dubbelt mera nötkärnor och söt mjölk än tillföre; såsom ock skedde.

Några dagar derefter gick resen åter till stigan, för att spörja om pojken ännu var tillräckligt fet. Denne räckte fram en träd-pinne, såsom förra gången. Tussen undrade högeligen, att pojken hade så ringa hull, och blef mycket misslynt på sin hustru. Men jätte-qvinnan undskyllade sig och menade, att det föga lönte mödan ytterligare göda pojken, eftersom han ändock aldrig blefve fet. Jätten sade: »om det är såsom du säger, vill jag redan i dag fara bort och bjuda våra fränder till gästabud. Du kan emedlertid elda ugnen och tillreda steken.» Detta tycktes käringen vara ett godt råd, och hon lofvade göra såsom hennes man hade sagt. Derefter sadlade jätten sin gångare, och red sina färde.

När tussen hade farit bort, upptände käringen en stor eld och gjorde ugnen mycket varm. Hon hemtade så pojken ifrån stigan, och lät honom sätta sig på bröd-spaden, för att skjutas

in i ugnen. Men pojken märkte att det gällde hans lif, och föll därför ned hvarje gång käringen fattade i grissel-skaftet. Jätte-qvinnan harmades öfver en sådan oskicklighet; men pojken undskyllade sig, det han icke rätteligen visste huru han skulle sitta. »Mor!» sade han, »sätten eder sjelf på brödspaden, så torde jag kunna lära mig.» Qvinnan gjorde såsom han bad, och satte sig med krökt rygg på grisslan. Genast var pojken tillreds, fattade grisselskaftet, och skjutsade käringen in i den glödheta ugnen. Detta blef jätteqvinnans bane.

När jätte-qvinnan var död, samlade pojken skyndsamt ihop hvad mat han kunde finna i huset, och gick derefter att uppsöka sin syster. Han fann henne i den lilla ris-kojan, och kan hvar man väl tänka hvad glädje det blef, när de träffades, som aldrig mer trodde sig skola återse hvarandra. Men flickan hade under tiden lifnärt sig af de korfvar, hvilka pojken kastat ned ifrån taket, den gången han blef fast hos jätten. Nu tänkte hon, att hennes broder var längesedan uppäten, och sjelf hade hon hela långa tiden bara gråtit för hans skull.

Medan allt detta timade återkom jätten ifrån sin färd, och undrade att hans hustru icke gick honom till mötes, såsom hennes sed var. »Men», tänkte han för sig sjelf, »hon har väl så mycket bestyr med gästabudet, att hon icke kan komma ifrån.» Jätten steg nu af hästen och gick in; men käringen syntes ingenstädes. »Kanske», menade resen, »har hon gått till skogs; jag vill emedlertid titta på steken.» Vid det han nu öppnade ugnsluckan, se, då satt hans egen hustru stekt och bränd i ugnen; men den illmarige pojken hade flytt sin kos. När jätten såg detta och förstod huru allt hade tillgått, vardt han så harmsen, att hans hjerta sprack och han nedföll död vid eldstaden.

Några dagar derefter var torpare-barnens matförråd till ända. Då öfverlade pojken med sig sjelf, att han väl borde gå och se huru det stod till hos jätten. Den gången fick flickan likväl inte följa med. När pojken nu kom till jätte-stugan, kröp han helt sakta upp på taket, och spejade ned genom rökfånget. Men hvem kan tro huru glad han blef, när han såg jätten

ligga död på ugnshällen. Pojken sprang nu till sin syster och förtäljde henne dessa tidningar. Derefter gingo torpare-barnen tillbaka, och borttogo allt silfver och annat gods, som jättefolket hade egt. Men på andra sidan om jättens stuga funno de en stig, som ledde genom skogen. Denna följde de och kommo sålunda lyckligen åter till sin fader. Sedan var jag inte med längre.

B. Stugan, hvars tak bestod af bara ostar.

Ifrån Upland.

Långt borta på ett berg uti skogen bodde en elak trollpacka, som tyckte mycket om att äta barna-kött. Hon plägade därför betäcka sin stuga med ostar, för att dymedelst locka små gossar och flickor, hvilka vandrade omkring i nejden. Men när hon fick fast några barn, stekte hon dem i ugnen och åt sedan upp dem.

Nära derintill bodde en fattig torpare, som hade en son och en dotter. Som det nu var knappt om mat i huset, sade torparen en dag till sina barn, att de skulle gå ut i skogen och plocka bär. Syskonen gingo, och kommo slutligen till det höga berget. Här fingo de se en stuga, hvars tak bestod af bara ostar. Då höllo barnen råd med hvarandra, och öfverlade att de gerna ville äta något af de sköna ostarne.

Pojken skulle nu försöka sin lycka, och kröp sakta upp på taket. Men när troll-käringen hörde buller, ropade hon: »Hvem är det, som knaprar på mitt tak?» Pojken svarade med späd röst: 'det är bara Guds små änglar, Guds små änglar.' — »Knapra då i frid!» genmälte trollpackan. Pojken grep så en hop ostar, och kom derefter oskadd igen till sin syster.

Andra dagen gingo torpare-barnen åter till berget; men nu ville flickan nödvändigt följa sin broder till trollpackans stuga. Pojken lade sig deremot; men det half icke. När de nu kommo upp på stugu-taket och begynte plocka af de sköna ostarne, ropade troll-käringen: »hvem är det som knaprar på

mitt tak?» Pojken svarade med späd stämma: »det är bara Guds små änglar, Guds små änglar.» 'Och jag, jag', tillade flickan. Då fick trollpackan makt öfver de begge barnen, så att taket brast sönder, och de föllo hufvudstupa ned i stugan.

»Ja det är visst och sannt, att j ären vackra Guds små änglar», sade käringen, när barnen trillade ned genom taket. Hon lade till: »det var bra, nu får jag mig en god stek.» Någon stund derefter sporde hon: »huru slagtar eder mor sina svin?» 'Jo, hon sticker dem med en knif', sade flickan. »Nej», rättade brodern, »hon lindar en knippa blå'r om deras hals.» — 'Så vill jag också göra', mälte troll-käringen. Hon rullade nu tillsammans en knippa blå'r och lindade om pojkens hals, hvarvid denne föll till marken, såsom hade han varit död. »Är du nu död?» frågade trollpackan. 'Ja', svarade pojken. »Nej», återtog käringen, »du är väl inte riktigt död; ty då skulle du icke tala.» Pojken genmälte: 'jag talar, derföre, att min mor alltid hade en sed att inte slagta sina svin, förr än de blifvit gödda.» — »Så vill jag också göra», sade trollpackan.

Käringen tog nu de begge barnen och innestängde dem i en stiga. Någon stund derefter sporde hon: »huru göder er mor sina svin?» 'Med draf och drank', sade flickan. 'Nej', rättade pojken, 'hon göder dem med nöt-kärnor och söt mjölk.' — »Så vill jag också göra», mälte trollpackan.

En dag gick käringen till stigan, för att se om barnen voro vid godt hull. »Sticken ut fingret», ropade hon, »att jag må känna om j ären nog gödda.» Flickan gjorde såsom käringen hade sagt; men pojken sköt henne hastigt undan, och räckte i stället fram en träd-pinne. Trollpackan kände derpå, och sade: »J ären mycket för magra, jag vill göda eder ännu någon tid.» Hon gaf dem derefter dubbelt så mycket nöt-kärnor och söt mjölk som tillföre, så att de hade långt mera deraf än de mäktade förtära.

Efter några dagar gick käringen åter till stigan, för att pröfva om syskonen voro tillräckligt hulliga. »Sticken fram ett finger», ropade hon, »att jag må känna edert hull.» Pojken räckte nu fram en kål-stjelk, som han funnit i stigan. Trollpackan skar deruti med sin knif, och tänkte så att barnen

voro mycket feta. Hon tog dem derefter med sig till stugan, hvarest ugnen var eldad och allting redo för att steka dem.

Nu sade trollpackan, att någon af syskonen skulle sätta sig på bröd-spaden. Då gick flickan fram och ville göra såsom käringen hade sagt; men pojken stötte henne undan, och satte sig sjelf i stället. När så trollpackan skulle skjuta honom in i ugnen, skickade han sig mycket drumlig, och trillade ned hvarje gång käringen fattade i grissel-skäftet. Trollpackan blef storligen misslynt häröfver; men pojken var illmarig, och bad så innerligen vackert att hon sjelf ville sätta sig på bröd-spaden och visa honom, så skulle det nästa gång lyckas bättre. Käringen gjorde efter hans begäran och satte sig på grisslan; men pojken var genast tillreds, fattade skäftet, sköt hexan in i ugnen och stängde ugn-mynningen.

Torpare-barnen togo nu allt gods, som fanns i stugan, och återvände glada till sin fader. Men jag vet icke förvisso, om trollpackan ännu är tillräckligen stekt, ty knappast lärers någon hafva öppnat ugn-luckan för att se derefter.

Anmärkingar.

1. En annan uppteckning ifrån Upland afviker endast i sjelfva inledningen, som förtäljes lika med hvad som förekommer i Sagan om *»Pojken, som frälste sina bröder ifrån Jätten»*.

2. Uti en öfverlemning ifrån Östergötland, har sagan redan förlorat hela sitt ursprungliga skaplyne. De handlande personerna äro här tvänne gossar, af hvilka den ene, Truls, timmermannens son, är stygg och elak; men Pehr, prestens son, är god och beskedlig. Truls blir stekt och uppäten af en trollkäring, hvars stuga är öfvertäckt med go-rån; men Pehr räddar sig genom samma list, som barnen i den ofvan meddelade sagan.

3. En annan, likaledes yngre öfverlemning af närvarande Saga är serskildt tryckt i Stockholm, 1825, o. fl. st. under titel: *»Den stekta Trollpackan»*, och finnes bearbetad, uti *Barn-Vännen*, Jul-gåfva för snälla Barn. Gefle, 1840, ss. 47—51.

3.

Pojken, som stal Jättens Dyr-gripar.

Förekommer på **Norska** hos ASBJØRNSEN och J. MOZ, Norske Folkeeventyr, Deel. I, N:o 1, ss. 1—7, »Om Askepot, som stjal Trolldets Spåvænder, Sengeteppe og Guldharpe». — På **Engelska**, uti TABARTS Fairy Tales, m. fl. dyl. saml., under öfverskrift: »Jack and the Beanstalk».

A. Svärdet, Guld-hönorna, Guld-lyktan och Guld-harpan.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång en fattig torpare, som hade tre söner. De begge äldsta följde sin fader i skog och mark, samt voro honom till bistånd vid hans arbete; men den minste pojken höll sig hemma hos mor, och halp henne i hennes sysslor. Härigenom blef han ringa aktad af sina bröder, och de gjorde honom orätt, när och hvar de förmådde.

Det hände sig efter någon tid att torpare-folket dog, och de tre sönerna skulle skifta sitt arf. Då gick, såsom hvar man väl kan tänka: de äldre bröderna togo det som var af något värde, och lemnade intet åt sin yngre bror. När nu allt annat var skiftadt, återstod endast ett gammalt söndersprucket deg-tråg, som ingendera ville ega. Då sade en af bröderna: »det gamla tråget kan vara lagom åt vår yngste bror; han bakar och slabbar så gerna.» Pojken tänkte väl, att detta var en ringa arfvedel; men han måste låta sig nöja. Efter den dagen tycktes honom likväl icke godt att dväljas i hemmet; han tog derföre afsked ifrån sina bröder, och drog ut i verlden för att

pröfva lyckan. När han nu kom till sjöstranden, diktade han sitt tråg med dref, och gjorde deraf en liten båt, vid hvilken han fästade tvänne käppar såsom åror. Derefter rodde han sina färde.

När pojken hade farit öfver sjön, kom han till en stor kungsgård. Han gick in och begärde få tala vid konungen. Denne sporde: «hvad är din ätt och ditt ärende?» Pojken svarade: 'jag är en fattig torpare, som i hela verlden icke eger någonting, utom ett gammalt degtråg. Nu har jag kommit hit för att söka tjenst.' Då konungen hörde detta, log han och sade: »visserligen har du ett ringa arf; men lyckan vänder sig ofta underligt om.» Pojken blef så upptagen ibland konungens små-drängar, och var af alla väl liden för sin djerfhet och hurtighet.

Nu bör förtäljas, att konungen, som råde öfver kungsgården, hade en enda dotter. Hon var både vän och vettig, så att hennes skönhet och förstånd vidt omtalades öfver landet, och friare kommo ifrån både östan och vestan för att begära henne. Men prinsessan gaf dem alla nej, med mindre de kunde bringa henne till brudgäfva fyra goda gripar, hvilka egdes af en jätte på andra sidan sjön. De dyr-griparne voro: ett gyllene svärd, tu guldhöner, en guld-lykta och en harpa af guld. Många kämpar och konunga-söner hade dragit bort för att vinna dessa kostbarheter; men ingen kom tillbaka, ty jätten grep dem alla och åt upp dem. Sådant tycktes konungen illa vara; han räddes, det hans dotter skulle få lefva utan man, och han sjelf aldrig få någon måg, som kunde ärfva riket.

När pojken hörde talet härom, tänkte han vid sig sjelf, att det väl vore värdt ett försök att vinna den fagra konungadottern. I sådana tankar gick han en dag inför konungen och anmälte sitt ärende. Men konungen blef vred och sade: »huru vill du, som är en ringa svenn, tänka utföra det, som ingen kämpe hittills mäktat.» Pojken stod likväl fast vid sin mening, och bad om orlof att försöka sin lycka. När nu konungen såg hans dristighet, lät han fara sin vrede och gaf honom orlof. Han tillade: »det gäller ditt lif, och jag ville ogerna mista dig.» Så samtaladt skiljdes de ifrån hvarandra.

Pojken gick nu till sjöstranden, uppsökte sin båt, och såg noga om den på alla sidor. Derefter rodde han tillbaka öfver sjön, och lade sig på lur invid jättens stuga. Han blef der om natten. Men om morgonen, innan dager var ljus, gick resen på sin loge och tröskade, så att det dönade i bergen vida omkring. När pojken förnam detta, plockade han en hop småstenar i sin väska, kröp upp på taket och gjorde ett litet hål, så att han kunde se ned. Jätten plögade alltid bära sitt gyllene svärd vid sidan, och svärdet hade en så underlig egenskap, att det klingade högt, hvarje gång han blef vred. När nu tussen tröskade som bäst, kastade pojken en liten sten, så att den föll på svärdet, hvarvid detta gaf en stark klang. »Hvarför klingar du,» sade jätten misslynt, »jag är ju icke vred?» Han tröskade åter; men rätt som det var, klingade svärdet om igen. Jätten tröskade ånyo, och svärdet klang för tredje gången. Då blef resen otålig, hakade af sig bältet, och kastade svärdet ut genom loge-dörren. »Ligg der», sade han, »till dess jag slutat mitt tröske.» Men pojken bidade icke, utan kröp hastigt ned ifrån taket, grep tussens gyllene svärd, sprang till sin båt och rodde öfver sjön. Här gömde han sitt byte, och gladdes, att hans äfventyr så väl aflupit.

Andra dagen fyllde pojken sin väska med korn, lade en knippa linde-bast uti båten, och begaf sig åter till jättens stuga. När han nu legat en stund på lur, fick han se, hvarest jättens tre gullhönor gingo vid sjöstranden och bredde ut sina fjädrar, så att det glimmade fagert emot solen. Genast var han åter framme, lockade guldhönorna så sakta, så sakta, och matade dem med korn ur sin väska. Allt som fåglarne åto, drog pojken sig närmare emot vattnet, och till slut voro alla tre guldhönorna samlade i hans lilla båt. Då sprang han hastigt till, sköt ut båten i vattnet, och band guldhönorna med linde-bast. Derefter rodde han skyndsamt sin kos, och gömde sitt rof på andra landet.

Tredje dagen lade pojken en hop saltstycken i sin skinnväska, och färdades åter öfver sjön. När det led emot natten, märkte han huru röken hvirflade öfver jättens stuga; och dömde han deraf, att jätte-qvinnan var sysselsatt att laga mat.

Pojken kröp nu upp på taket, spejade genom rökfånget och såg, hvarest en mycket stor gryta stod öfver elden och kokade. Då tog han saltstycken ur sin väska, och lät dem efterhand falla uti grytan. Derefter smög han sig ned ifrån taket, och afbidade hvad hända-skulle.

När det lidit en stund, lyftade jätte-käringen sin gryta af elden, öste upp gröten och ställde fatet på bordet. Jätten var hungrig och började genast äta. Som han nu smakade gröten och kände att den var salt och bitter, steg han upp och blef mycket vred. Käringen undskyllade sig, och menade att gröten var god; men jätten bad henne sjelf taga deraf; honom lysste icke vidare äta hennes anrättning. Käringen skulle nu smaka gröten, men grinade dervid rätt illa; ty så elak mat hade hon aldrig lagat tillföre.

Jätte-qvinnan hade nu ingen annan råd, än att koka ny gröt åt sin husbonde. Hon fattar därför ämbaret, rycker guld-lyktan ned ifrån väggen och springer hastigt till brunnen, att hemta vatten. Som hon nu hade satt lyktan ifrån sig på brunns-karet, och lutade sig ned för att vinda upp vatten, var pojken framme, fattade käringen i fötterna, vräkte henne hufvudstupa i brunnen, och grep den fagra lyktan. Derefter flydde han sin kos, och kom lyckligen öfver sjön. Emedlertid satt jätten och undrade, att hans hustru dröjde så länge borta. Slutligen gick han ut för att se efter; men ingen syntes, endast ett doft plaskande hördes ur brunnen. Nu förstod jätten, det hans hustru fallit i vattnet, och halp henne med stor nöd åter upp på det torra. »Hvar är min guld-lykta?» var tussens första spörsmål, sedan käringen något kommit sig före. »Jag vet inte,» svarade jätte-qvinnan, »men det tycktes mig att någon grep mig i fötterna och kastade mig i brunnen.» Då blef jätten illa till mods och sade: 'tre af mina kostbarheter äro redan sin kos. Nu har jag intet kvar, utom min guld-harpa; men den skall han slippa, den tjufven, hvem han ock är. Jag vill läsa harpan inom tolf låsar.'

Medan detta timade hos resen, satt pojken på andra landet och gladdede sig, att allting hade aflupit så väl. Men nu återstod det svåraste, att vinna jättens gyllene harpa. Pojken

eftersinnade länge hvad här var att råda; men han kunde icke finna någon utväg. Han beslöt derföre att fara öfver sjön till jättestugan, och der afbida hvad lägenhet kunde yppa sig.

Sagdt och gjordt; pojken rodde öfver sjön och lade sig på lur. Men huru det nu bar till, var jätten väl på sin vakt, blef pojken varse, samt sprang hastigt fram, och grep honom. »Så har jag dig nu, din tjuf,» sade jätten förgrymmad, »det är ingen annan än du, som stulit mitt svärd, mina tre guldhöner och min gyllene lykta.» Då blef pojken rädd; ty han trodde att hans sista stund var kommen. Han svarade ödmjukt: 'låt mig behålla lifvet, kära Far! jag skall aldrig komma här mera.' »Nej,» genmälte jätten, »det skall gå dig, såsom det gått de öfriga. Ingen slipper lefvande ur mina händer.» Resen lät så innestänga pojken på en stiga samt gaf honom nötkärnor och söt mjölk, att han måtte blifva väl gödd, innan han skulle slagtas och uppätas.

Pojken satt nu fången, åt och drack och gjorde sig goda dagar. Det led så någon tid bortåt, och jätten ville veta, om han ännu var tillräckligt fet. Resen gick derföre till stigan, borrhade ett hål i väggen, och befalle pojken räcka fram ett finger. Men denne förstod hans afsigt, och räckte i stället fram en ny-skalad ahl-pinne. Jätten skar deri, så att den röda safven droppade utur trädet; då tänkte han att pojken väl ännu måtte vara mycket mager, efter som han kändes så hård i hullet. Tussen lät nu gifva sin fånge ännu mera söt mjölk och nötkärnor än tillföre.

Efter någon tid gick jätten åter till stigan, och sade att pojken skulle sticka ut sitt finger genom borrhålet på väggen. Pojken räckte nu fram en kålstjelm, och jätten skar deri med sin knif. Då menade tussen att hans fånge månne vara tillräckligt gödd, eftersom han hade så löst hull.

När morgonen kom, sade jätten till sin hustru: »Mor, pojken är väl fet, tag honom derföre och stek honom i ugnen. Emedlertid vill jag fara bort, och bjuda våra fränder på gästabud.» Käringen lofvade göra såsom hennes man hade sagt. Hon eldade så ugnen mycket varm, och grep pojken för att steka honom. »Sätt dig på kak-spaden!» sade jätte-gumman;

pojken gjorde så. Men vid det kärigen lyftade på grisselskäftet, tumlade han alltid ned, och så gick det väl tio gånger. Slutligen blef jätte-qvinnan vred, och bannades öfver hans oskicklighet; men pojken ursäktade sig, det han icke visste huru han rätteligen borde sitta. »Vänta, jag vill lära dig», sade kärigen och satte sig sjelf på grissel-spaden, med krökt rygg och hopdragna knän. Knappast hade hon väl kommit dit, förr än pojken var till hands, fattade skäftet, skjutsade kärigen in i ugnen, och tillslöt ugnsmunnen. Därefter tog han jätte-qvinnans skinn-pels, stoppade den med halm och lade på sängen, grep så jättens stora nyckel-knippa, öppnade de tolf låsarne, knep den fagra gull-harpan, och ilade ned till sin båt, som stod gömd i vassen vid sjö-stranden.

Efter någon stund kom jätten hem igen. »Hvar kan väl mor vara», tänkte han vid sig sjelf, när hans hustru icke syntes till; »jaså, hon har lagt sig att hvila en stund, det kunde jag väl tänka.» Men huru länge kärigen nu sof, ville hon likväl icke vakna, ehuru gilles-gästerna snart voro att förvänta. Jätten gick nu att väcka henne och ropade: »vak upp, mor!» Men ingen svarade. Han ropade andra gången, men ännu intet svar. Då blef jätten misslynt, och ruskade häftigt på skinn-pelsen, som låg i sängen. Nu först märkte han, att det icke var hans gumma, utan en halmkärve, hvaröfver man dragit hennes kläder. Vid denna upptäckt begynte tusen ana oråd, och sprang att titta efter sin gyllene harpa. Men nyckel-knippan var borta, de tolf låsarne öppnade, och guld-harpan sin kos. Och när han slutligen gick till ugnsluckan för att skåda gästabuds-maten, se! — då satt hans egen käring stekt i ugnen, och grinade emot honom.

Nu blef jätten utom sig af harm och vrede, samt rusade ut för att hämnas på honom, som vållat all denna ofärd. När han kom till stranden, såg han hvarest pojken satt i sin båt och lekte på harpan; men harpo-slagen ljödo öfver vattnet, och de gyllene strängarne glimmade fagert emot solen. Jätten sprang nu i sjön, för att gripa pojken; men der var för djupt. Han lade sig då vid landet och begynte dricka, för att tömma ut vattnet. Vid det han drack med all makt, blef

der ett sådant ström-drag, att den lilla båten fördes allt närmare och närmare in emot landet. Men just som jätten skulle taga den fast, hade han druckit för mycket, så att han sprack. Detta vardt tussens bane.

Jätten blef nu liggande död vid landet; men pojken rodde tillbaka öfver sjön med stor lust och glädje. När han kommit till stranden, kammade han sitt fagergula hår, drog dyrbara kläder uppå, band jättens gyllene svärd vid sidan, tog guldharpan i ena handen och guld-lyktan i den andra, lockade guldhönorna efter sig, och trädde så utrustad upp i salen, hvarest konungen satt öfver bord med sina män. När konungen fick se den raske ungersvennen, gladdes han i sin håg, och skådade honom med blida ögon. Men pojken gick fram för den fagra konungs-dottern, helsade henne höfviskt, och nedlade resens dyrgripar framför henne. Nu blef en stor fröjd öfver hela konungens gård, att prinsessan hade vunnit jättens dyrbarheter, och dertill fått en fästeman så fager och båld. Konungen lät derefter fira sin dotters bröllopp med stor ståt och gamman; men när den gamle konungen dog, blef pojken tagen till konung öfver landet och lefde der både länge och väl. Sedan var jag inte med längre.

Anmärkingar.

1. I Runa, En skrift för Fäderneslandets Fornvänner, utgifven af RICHARD DYBECK, Stockh. 1843, Häft. IV, s. 33, meddelas en »folk-sägen» ifrån Dalsland, hvilken har lika inledning med sagan om *»Pojken, som frälste sina bröder ifrån Jätten»* (hvarom mera framdeles); men i fortsättningen visar sig vara ett sido-stycke till vår här anförda berättelse. Den Dalsländska folk-säggen eger följande lydelse:

En man hade åtta söner. Den yngste ibland dem hette Roll. De gäfv sig ut i verlden att vandra, och kommo till jättens stuga, hvarest ingen fanns hemma utom jättesan (jättens hustru). Pojkarne bådo få låna hus öfver natten, hvartill jättesan svarade: »får väl se, när fader jätte kommer hem.» Efter någon stund kom fader jätte. Han biföll pojkarne begäran, tilläggande: »det var bra, nu få vi fästmän åt våra sju döttrar.»

Om qvällen, när alla hade lagt sig, kröp Roll i en vrå och lyssnade till jättens och jättesans samtal. De öfverlade, att de skulle döda pojkarne, sedan dessa hade fallit i sömn. För att i

mörkret kunna skilja dem ifrån sina egna barn, hade jättesan satt mössor på pojkarne hufvuden och bundit hucklä'n (hufvudkläden) på flickornas. Men Roll smög sig fram ur vrån, och satte mössorna på jättebarnen och hucklä'na på sina bröder. När nu jätten steg upp om natten för att slå ihjel pojkarne, dödade han i stället sina egna barn. Men Roll väckte sina bröder och sade: »gå! nu hafver jag frälst eder.» Han tog derefter jättens käpp, *med hvilken man kunde gå öfver rinnande vatten*, och så flydde pojkarne sina färde.

När Roll och hans sju bröder länge hade vandrat omkring, kommo de slutligen till en kungsgård. Konungen, som rådde öfver kungsgården, sade till Roll: »skaffa mig jättens *guld-täcke*, så skall du få min yngsta dotter.» Roll lofvade försöka, allenast man ville gifva honom ett rep. Han erhöll ett sådant. Då band han vid repets ända en lång krok, begaf sig derefter till jättens stuga, klef upp på taket, nedsläppte repet genom en springa, och vindade så upp det sagra guld-täcket. Men när jätten märkte, att hans guldtäcke var borta, ropade han: »Roll! har du tagit mitt guldtäcke?» Roll svarade: 'ja men, kära far!' — Han begaf sig derefter till konungen, och öfverlemnade det kostbara täcket, såsom han hade utlofvat.

Konungen sade till Roll: »nu måste du skaffa mig jättens *Jul-galt*.» Roll lofvade försöka. Han tog så en kolla (ämbar), lade svin-bär deruti, och lockade galten med sig till konungen. Andra dagen hördes jätten ropa: »Roll! har du tagit min julgalt?» Roll svarade: 'ja men, kära far!'

Konungen sade åter till Roll: »du måste skaffa mig jättens *lyse-trä*, som lyser öfver sju konunga-riken.» Roll lofvade göra sitt bästa och begaf sig till jätten. Om natten kom jättesan ut, för att mjölka kon, och ställde lyse-trädet bredvid sig. Då var Roll framme, tog trädet, och ville springa bort öfver ån; men jätten kom, och grep både Roll och lyse-trädet.

Roll skulle nu dödas; men i detsamma kom jättens son och bjöd sin fader på barns-öl. Jätten ursäktade sig, att han hade annat göra; slutligen gick han. Jättesan blef hemma och eldade ugnen sju gånger hetare än vanligt, för att steka Roll. När nu ugnen blifvit varm, sade pojken: »kära mor! ser ni de sju stjernorna i ugnen?» Jättesan tittade dit, men i detsamma skjutsade Roll henne in i ugnen, och kastade en halm-kärfve efter henne.

Roll begaf sig nu med hast ut på sjön; jätten och hans son kommo och satte efter. När de icke kunde hinna honom på annat sätt, försökte de »sluka upp» sjön. Vid dagningen var der ganska litet vatten kvar. Då pekade Roll på den uppgående solen och sade: »ser J sådan grann jungfru der borta!» Jätten och hans son

tittade dit, och sprucko begge två. Men Roll kom till kungsgården, och fick konungens yngsta dotter.

2. En öfverlemning ifrån S. Småland förbinder likaledes närvarande saga med berättelsen om »*Pojken, som frälste sina bröder ifrån Jätten.*» Efter en inledning, hvartill vi framdeles återkomma, lyder nämnda uppteckning sålunda:

Sedan Raskargod frälsat sina sex bröder ifrån troll-qvinnan och fört dem hem, bad han sin fader om orlof att åter vandra till berget. Men konungen räddes för trollen, och förbjöd sin son strängeligen att tillfoga dem någon ytterligare skada eller olag. Konunga-sonen frågade likväl föga efter sin faders bud, och beslöt ännu en gång draga bort och gäckas med den elaka troll-konan.

Raskargod gaf sig nu på väg och kom till berget, just när troll-qvinnan skulle tvätta sina linne-kläder, som blifvit mycket blodiga om natten, när hon skar halsen af sina sju döttrar. Svennen gick fram, helsade och sporde, om han fick hjälpa till vid hennes arbete. När trollpackan kände igen honom, döljde hon sin vrede och gaf många fagra ord, på det hon skulle få konunga-sonen i sitt våld. Raskargod bistod henne derefter att tvätta kläder. När det så lidit någon stund bad trollpackan honom ömsa vatten i den stora grytan, medan hon sjelf gick åt skogen att hemta ved. Raskargod lofvade göra såsom honom var sagdt. Men när käringen var borta, slog han smuts och sot i grytan, samt stänkte deraf på kläderna. Derefter tog han allt gods som han kunde finna, och gick, med hjälp af sin trollstaf, skyndsamt bort öfver elfven.

När han kommit till andra stranden, återvände troll-qvinnan utur skogen och såg hvad skada han hade gjort på hennes byk. Då ropade hon: »Raskargod, är det du som tagit mitt silfver och guld, och förderfvat mina granna kläder?» Raskargod svarade: 'ja, kära mor! det har jag gjort.' Käringen sporde: »kommer du mer igen?» Konunga-sonen genmålte: 'ja visst, kära mor!' — Derefter drog prinsen hem till sin fader. Men när konungen fick spörja hans olydnad, vardt han vred, och bannlyste Raskargod öfver hela sitt rike, så att prinsen måste söka tillflykt djupt in i skogen, hvarest han träffade en fattig enka, som gaf honom hus och herberge.

Det led så någon tid bortåt, och konunga-sonen kände en stor lust att ännu en gång besöka troll-qvinnan. Han gaf sig dersföre på väg, och blef väl emottagen i berget. En dag sade troll-konan, att hon ville fara bort och helsa på sin syster, som bodde lång väg derifrån. Käringen for, och Raskargod stannade ensam kvar. Då begynte prinsen att noga genomsöka berget på alla sidor, intill dess han fann ett stort rum, som var öfverfullt

med guld, silfver och annan rikedom. I berga-salen låg jemväl en stor bok, hvarest funnos upptecknade namnen på de troll, hvilka voro döda och efterlemnät gods i sina berg. Raskargod tog den stora boken och allt godset, och for sedan tillbaka öfver elfven. När han nu var kommen till andra stranden, återvände troll-qvinnan hem. Hon ropade: »Raskargod! är det du som tagit mitt silfver och guld?» Konunga-sonen svarade: 'ja, kära mor! det har jag gjort.' Käringsen sporde: »kommer du mer igen?» Raskargod genmälte: 'ja visst, kära mor!'

Prinsen erhöll nu skepp och folk af sin fader och seglade till Engeland, hvarest han vann konungens dotter. Derefteftr utrustade han fyra stora skepp, och drog bort att uppsöka de berg, hvilka stod omtalade i troll-boken. Han fick sålunda en stor rikedom. Men i det sista berget fanns en sal, hvarest trollen förvarade sin föda. Det förtäljes, att nämnda visthus var fullt, icke med mat, utan med ben efter ormar, paddor och andra krälande djur, hvilka runnit utför berget, men icke förmått komma upp igen.

Raskargod förlikte sig slutligen med sin fader, lönade rikligt denfattiga enkan som gifvit honom herberge, och återvände till Engeland, hvarest han slog sig till ro samt lefver och mår väl ännu i dag.

B. Guld-lyktan, Guld-bocken och Guld-pelsen.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång en fattig enka, som hade tre söner. De begge äldsta gingo ute på arbete, för att skaffa sig uppehälle. Hemma voro de likväl till föga gagn; emedan de sällan gjorde sin mor till viljes, ehvad hon ock sade. Men den yngste pojken höll sig alltid i huset, och bistod den gamla enkan i hennes göromål. Härigenom blef han mycket älskad af sin mor; men illa liden af sina bröder, hvilka på spe gáfvo honom ökenamnet Pinkel.

En dag sade den gamla enkan till sina söner: »nu måsten J gifva eder ut i verlden och försöka eder lycka, bäst i kunnen. Jag mäktar icke längre föda eder här hemma, sedan J kommit till ålders.» Pojkarne svarade, att de icke önskade något

bättre, sedan det var deras mor emot, att de stannade kvar. De lagade sig derefter i ordning och begåfvo sig på väg, samt vandrade en rund tid omkring, utan att kunna erhålla någon tjänst.

När de länge hade färdats, kommo de sent om en afton till en stor sjö. Långt ute i sjön var en ö, hvarpå syntes ett starkt sken, såsom af eld. Pojkarne stannade vid stranden och betraktade det underliga skenet, samt dömde deraf, att derstädes måtte vara menniskor. Såsom det nu redan var mörkt, och bröderna icke visste hvar de skulle finna herberge om natten, öfverlade de sins emellan att taga en båt, som stod i vassen, och fara öfver till ön att låna hus. I sådan afsigt satte de sig i båten, och rodde öfver viken. När de nu kommo inemot ön blefvo de varse en liten stuga, som låg vid sjöstranden. Pojkarne gingo ditåt och märkte, att det fagra skenet, som lyste öfver nejden, kom ifrån en gyllene lykta, som stod vid husets dörr. På gården utanföre vandrade en stor bock med gyllene horn, vid hvilka voro fästade små klockor, som gåfvo en fager klang, när djuret rörde sig. Bröderna undrade mycket öfver allt detta, men aldra mest öfver gumman, som med sin dotter bodde i huset. Käringen var både gammal och led, men hon var präktigt klädd i en pels eller kappa, så konstigt virkad med gyllene trådar, att den blänkte likt klara guld i hvarje fäll. Pojkarne kunde nu väl förstå, att de icke kommit till någon vanlig menniska, utan till ett Troll eller Sjö-rå.

Efter någon öfverläggning gingo bröderna in, och sågo hvarest käringen stod vid eldstaden och rörde med en slef i en stor gryta, som kokade öfver ärilen. De framförde sitt ärende, och beddes få blifva der öfver natten. Men käringen svarade härtill nej, samt visade dem hän till en kungsgård, som låg på andra sidan om sjön. Vid hon nu talade, såg hon skarpt på den yngste pojken, der han stod och lät sina ögon snällt leka öfverallt i stugan. Käringen sporde: »hvad heter du min pilt?» Pojken svarade hurtigt: 'jag heter Pinkel.' Trollet sade: »dina bröder kunna draga sin kos, men du skall bida här, ty du ser mig mycket klipska ut, och hugen säger mig,

att jag af dig icke kan förvänta något godt, om du eljest kommer att länge dväljas på kungs-gården.» Pinkel bad nu ödmjukt att få draga bort med sina syskon, och lofvade aldrig tillfoga käringen något mehn eller olag. Slutligen fick äfven han orlof att gå sin väg, hvarefter bröderna skyndsamt begåfvo sig till sin båt och färdades öfver sjön, mycket glada, att alla tre hafva väl undsluppit detta äfventyr.

Emot morgonen kommo pojkarne till en kungsgård, som var större och härligare än de någonsin sett tillföre. Bröderna gingo in och begärde tjenst. De begge äldsta blefvo så stall-svenner hos konungen, och den minste erhöll tjenst, att vara små-svenn hos den unge konunga-sonen. Men såsom Pinkel var både qvick och hurtig, vann han snart stor ynnest hos alla, och steg med hvarje dag i konungens gunst. Här-öfver harmades hans bröder, och kunde illa lida, att han blef dem föredragen. Slutligen gingo de till råds med hvarandra, huru de skulle komma sin yngsta broder på fall, och menade, att efter den dagen skulle deras egen lycka främjas bättre än tillföre.

De begge äldsta bröderna gingo en dag inför konungen, och förtäljde vidlyftigt om den fagra lyktan, som sken öfver vatten och land. De sade, att det illa höfdes en konung att sakna en så kostelig klenod. När konungen hörde detta tal, blef han uppmärksam och sporde: »hvar finnes den lyktan och hvem kan skaffa mig den?» Bröderna svarade: »det kan ingen göra, utom vår broder Pinkel; han vet ock bäst hvarest lyktan finnes.» Nu fick konungen stor lust att ega den gyllene lyktan, hvarom han hört förtäljas, och lät kalla ungersvennen. När Pinkel kom, sade konungen: »om du kan skaffa mig den fagra guld-lyktan, som skiner öfver vatten och land, vill jag göra dig till den yppersta mannen vid hela mitt hof.» Svennen lofvade göra sitt bästa att uträtta sin herres bud. Då prisade konungen hans beredvillighet; men bröderna gladdes i sitt sinne; ty de visste väl, att det var ett stort vågstycke, som näppeligen skulle väl aflöpa.

Pinkel skaffar sig un en liten båt, och ror lönligt öfver viken till ön, hvarest troll-kärigen bodde. När han kom fram

var aftonen inne, och gumman sysselsatt att koka qvällsgröt, såsom hennes sed var. Svennen kröp sakta upp på taket, och kastade allt emellanåt en handfull salt genom rökfånget, så att den föll ned i grytan, som stod och kokade öfver ärilen. När så gröten var färdig och käringen skulle äta, kunde hon icke förstå hvadan den blifvit så salt och bitter. Trollet blef nu mycket misslynt och bannade sin dotter, i tanka, att denna hade saltat maten för starkt. Men huru hon ock måtte späda upp gröten, kunde den likväl icke ätas, så bitter var den. Då befallte käringen sin dotter gå bort till källan, som låg nedanföre kullen, och hemta vatten för att laga ny gröt. Mön svarade: »huru skall jag kunna gå till källan? Det är så mörkt derute, att jag icke hittar vägen öfver backen.» 'Tag då min guld-lykta!' genmälte käringen vresigt. Flickan tog den fagra guld-lyktan, som stod i förstugan, och lopp hastigt bort, för att hemta vatten. Men vid hon lutade sig öfver källan, för att lyfta ämbaret, var Pinkel icke sen, grep flickan i fötterna, och kastade henne hufvudstupa ned i vattnet. Derefter knep han den gyllene lyktan, och begaf sig skyndsamt till sin båt.

Emedlertid började käringen undra, att hennes dotter dröjde så länge borta. I detsamma såg hon sig ut genom vind-ögat, och märkte hvarest lyktan glimmade långt ut på sjön. Då blef trollet illa till mods, lopp hän till strand-brädden och ropade: »är det du Pinkel?» Svennen genmälte: 'ja, är det så, Mor lilla!' Käringen sade: »har du tagit min lykta?» Pinkel svarade: 'ja, har jag så, Mor lilla!' Trollet återtog: »är du inte en stor skälm?» Pojken gaf till svar: 'jo, är jag så, Mor lilla!' Nu begynte käringen klaga och jemra sig. Hon sade: »ack! hvad jag var dumm, som släppte dig bort ifrån mig; jag kunde väl tänka, att du skulle spela mig något streck. Men kommer du åter hit, skall du aldrig slippa hädan.» — Dervid förblef det.

Pinkel återvände nu till kungsgården och blef den yppersta man vid hela hofvet, såsom konungen hade lofvat. Men när bröderna förnummo hvad lycka och framgång han hade rönt i sitt företag, blefvo de ännu mer afundsamma och

förbittrade än förut, samt rådplögade flitigt med hvarandra huru de skulle komma sin yngsta broder på fall, och sjelfva vinna konungens ynnest.

De begge bröderna gingo derföre åter inför konungen, och begynte vidlyftigt orda om den fagra bocken, som hade horn af klaraste guld, och dertill små guld-klockor fästade vid hornen, så att det klingade fagert hvarje gång djuret rörde sig. Bröderna sade det illa höfdes en så rik konung, att sakna en sådan kostelig grip. När konungen förnam detta tal, blef han uppmärksam och sporde: »hvar finnes den bocken, och hvem kan skaffa mig den?» Bröderna svarade: »det kan ingen göra, utom vår broder Pinkel, han vet ock bäst hvarest bocken står att finna». Då kände konungen en häftig åtrå att ega bocken med de gyllene hornen, och lät derföre kalla ungersvennen inför sig. När Pinkel kom, sade konungen: »dina bröder hafva förtäljt mig om en fager bock, som har horn af det klaraste guld, och små klockor fästade vid hornen, så att det klingar hvarje gång djuret rör sig. Nu är min vilja, att du far bort och skaffar mig den bocken; men om ditt förehafvande lyckas, vill jag göra dig till herre öfver tredjedelen af mitt rike.» Svensnen lyddes uppå detta tal och lofvade uträtta sin herres ärende, om eljest lyckan ville vara honom gunstig. Då prisade konungen hans beredvillighet; men bröderna gladdes i sitt hjerta, och menade, att Pinkel icke skulle undslippa denna gången, såsom den förra.

Pinkel lagade sig nu tillreds och for i sin båt öfver viken till ön, hvarest trollqvinnan bodde. När han kom fram, var det afton och redan mörkt, så att ingen kunde blifva honom varse; ty den gyllene lyktan fanns icke mera kvar, utan lyste i konungens gård. Pojken öfverlade nu länge med sig sjelf, huru han skulle komma åt den gyllene bocken; men sådant var icke lätt, ty bocken låg hvarje natt i käringens egen stuga. Slutligen rann det svensnen i hugen, att han väl kunde försöka ett medel, som tilläfventyrs borde lyckas, ehuru det syntes honom nog vanskeligt.

Om qvällen, när käringen och hennes dotter skulle till sängs, gick flickan att stänga dörren såsom hennes sed

var. Men Pinkel låg utanföre på lur, och satte oförmärkt en spjåla bakom dörren, så att den icke ville gå igen. Flickan stod nu länge och försökte slå den i lås, men det ville icke lyckas. När käringen märkte detta, tänkte hon att någonting kommit i olag, och ropade, att dörren måtte väl stå oläst öfver natten, tills dager blef ljus, då man kunde se hvad som fattades. Flickan ställde så dörren på glänt, och lade sig att sofva. Men när det lidit fram på natten, och alla voro i djup sömn, smög pojken sakta in i stugan och kröp fram till bocken, der han låg och sträckte sig framför eldstaden. Pinkel tog nu ull och stoppade i alla guld-klockorna, på det deras klang icke måtte förråda honom, grep derefter guld-bocken och bar honom till sin båt. När han sedan kommit ut på sjön, tog han bort ullen, hvarvid bocken rörde sig så att det klingade högt. Då vaknade trollkärningen ur sin sömn, och förnam det fagra ljudet af klockorna. Hon lopp så hän till strand-brädden och ropade i vredesmod: »är det du Pinkel?» Pojken svarade: 'ja, är det så, mor lilla!' Kärningen sade: »har du stulit min guld-bock?» Svennen genmälte: 'ja, har jag så gjort, mor lilla!' Trollet återtog: »är du icke en stor skälm?» Pinkel gaf till svar: 'jo är jag så, mor lilla.' Nu begynte kärningen qvida och klaga. Hon sade: »ack! hvad jag var enfaldig, som släppte dig bort ifrån mig. Jag kunde väl tänka, du skulle spela mig något streck. Men kommer du någonsin åter hit, skall du aldrig slippa hädan.»

Pinkel återvände nu till kungsgården, och fick tredjedelen af riket att råda öfver, såsom konungen hade lofvat. Men när bröderna fingo veta huru allt hade aflupit, och dertill sågo den fagra lyktan och bocken med de gyllene hornen, som af alla prisades för stora sällsynheter, blefvo de ännu mer hatfulla och förbittrade emot sin yngre broder. De tänkte nu icke så mycket på någonting, som huruledes de skulle kunna bereda hans ofärd och undergång.

De begge svennerna gingo en dag åter inför konungen, samt talade vidt och bredt om troll-kärningens skinn-pels, som sken likt det rödaste guld, och var sömmad med gyllene trådar i hvar enda fäll. Bröderna sade, det höfdes bättre en drottning

än en trollpacka att ega en sådan dyrbarhet, och menade att den ensamt fattades ännu i konungens lycka. När konungen hörde allt detta, blef han mycket estertänksam och sporde: »hvar finnes den pelsen, och hvem kan skaffa mig den?» Bröderna svarade: 'det kan ingen göra, utom vår broder Pinkel; han vet ock bäst hvarest guld-pelsen står att finna.' Då fick konungen en stor lust att ega den fagra pelsen, och lät kalla ungersvennen in för sig. När Pinkel kom, sade konungen: »jag har länge förnummit att din hug står till min unga dotter. Nu hafva dina bröder förtäljt mig om en fager skinn-pels, som lyser af röda guldet i hvar endaste fäll. Derföre är min vilja, att du far bort och skaffar mig den pelsen, men om ditt förehafvande lyckas, vill jag göra dig till min måg, och du skall efter mig ärfva riket.» När svennen hörde detta blef han mycket glad, och lofvade vinna den unga mön eller tillsätta lifvet. Då prisade konungen hans hurtighet; men bröderna gladdes i sitt falska sinne, och menade att den färden väl torde blifva deras broders bane.

Pinkel satte sig derefter i sin båt, och färdades öfver viken till ön hvarest trollpackan bodde. Under vägen öfverlade han flitigt med sig sjelf, huru han skulle kunna erhålla käringens guld-pels; men det tycktes honom föga likligt, att hans ärende skulle väl aflöpa, emedan trollet alltid bar pelsen på sig. När han nu hade uppgjort många förslag, det ena äfventyrligare än det andra, rann honom slutligen i sinnet, att han väl kunde försöka ett medel, som torde lyckas, ehuru det var djerft och dristigt.

Pojken band så en påse under sina kläder, och vandrade med rädda steg och ödmjuka åtbörder in i käringens stuga. När trollet blef honom varse, gaf hon honom skarpa ögonkast, och sporde: »är det du Pinkel?» Svennen genmälte: 'ja men, är det så, mor lilla!' Då blef käringen glad, och sade: »efter som du sjellmant kommit i mitt våld, lärer du väl icke kunna tänka att äfven komma härifrån, sedan du spelt mig så många streck.» Hon tog nu fram en stor knif, och lagade sig till att dräpa Pinkel. Men när svennen såg detta, ställde han sig mycket förskräckt, och sade: »efter jag ändock skall dö, tyckes

mig att jag sjelf kunde få välja döds-sätt. Mig lyster hellre äta ihjel mig af hvit gröt, än att slagtas med knif.» Käringen tänkte vid sig sjelf, att pojken hade valt ett dåligt vilkor, och lofvade derföre efterkomma hans begäran. Hon ställde nu en stor gryta öfver elden, och tillagade en ansenlig myckenhet gröt. När anrättningen var färdig, sattes den framför Pinkel att han skulle äta; men för hvarje gång han stack en sked gröt i munnen, hällde han två skedar gröt i påsen, som var fästad under kläderne. Till sluts började käringen undra, att Pinkel kunde äta så mycket; men rätt som det var, låtsade svennen vara illa sjuk, dignade ned ifrån stolen såsom hade han varit död, och stack dervid oförmärkt hål på sin påse, så att gröten rann öfver golvet.

Trollet tänkte nu att Pinkel hade spruckit af den myckna gröten. Hon blef derföre mycket glad, slog samman händerna, och sprang bort att uppsöka sin dotter, som gått ut till källan. Men såsom det var regn och oväder, aftog trollpackan dessförinnan sin fagra skinn-pels, och lade den ifrån sig i stugan. Käringen hade likväl icke hunnit långt, förr än pojken återkom till lifs, sprang upp som en blix, annammade guld-pelsen, och ilade skyndsamt sina färde.

Efter någon stund blef käringen varse Pinkel, der han for i sin lilla båt. När hon nu såg honom lefvande igen, och dertill märkte den gyllene pelsen, som lyste öfver sjön, blef hon mycket förtörnad, och sprang långt ut på strandbrädden. Trollet ropte: »är det du Pinkel?» Svennen genmälte: 'ja men, är det så, mor lilla!' Käringen sade: »har du tagit min fagra guld-pels?» Pinkel svarade: 'ja, har jag så gjort, mor lilla!' Trollet återtog: »är icke du en stor skalk?» Svennen genmälte: 'jo, är jag så, mor lilla!' Nu blef trollpackan illa till mods, samt begynte qvida och jemra sig. Hon tog till orda: »ack! hvad jag var fjollig, som släppte dig bort. Jag kunde väl tänka, det du skulle spela mig många elaka streck.» Dermed skiljdes de ifrån hvarandra.

Troll-qvinnan återvände nu till sin stuga; men Pinkel for öfver viken, och kom lyckligen hem till kungs-gården. Han öfverlemnade så den gyllene pelsen, och det tycktes

alla, att ingen hade någonsin sett eller hört omtalas en mera kostelig klenod. Men konungen höll redligen sitt ord emot ungersvennen, och gaf honom sin enda dotter till äkta. Sedan var Pinkel lycklig och nöjd i all sin dag. Men hans bröder voro och förblefvo stall-svenner, så länge de lefde.

Anmärkning.

En föga afvikande öfverlemning, ifrån Östergötland, berättar att trollkärningen egde trenne dyrbarheter, en *Guld-brand*, en *Guld-bock* och en *Guld-fäll*. För att erhålla guld-branden kröp pojken upp på taket till kärningens stuga, och kastade stenar genom rök-fånget, så att gnistorna flögo omkring hela rummet. När nu troll-kärningen gick ut för att speja efter orsaken, var pojken tillreds, stal den skimrande branden och flydde hastigt öfver sjön till andra landet.

För att komma åt guld-bocken nyttjade pojken samma list, som blifvit omtalad i föregående berättelse.

När nu kärningen hade förlorat både guld-brand och guld-bock, räddes hon att äfven mista sin fagra guld-fäll, och gömde den derföre uti sängen, der hon låg. Om natten smög pojken in i stugan, lade sig under sängen, och begynte sakteligen draga fällen till sig. Men i detsamma vaknade troll-qvinnan, upptäckte tjuften, och grep honom.

Pojken skulle nu dödas, men fick löfte att sjelf välja sitt döds-sätt. Han begärde så att få äta ihjel sig af hvit gröt. När de skulle äta, stoppade pojken hvarannan sked gröt i munnen, och hvarannan sked stack han i en säck, som han hade bundit omkring lifvet. De fortsatte härmed intill dess att pojken föll ned på golvet, och låtsade vara död. Men kärningen tvitlade ännu, det han var riktigt dräpt, samt slog honom på magen, så att säcken sprack och all gröten rann ut. Nu trodde hon att tjuften var ihjelslagen, och sprang glad bort att förtälja sina grannar huru allt hade timat. Men pojken passade tillfället, grep den fagra guld-fällen, och flydde hastigt öfver sjön till kungsgården, hvarest han fick konungens dotter till äkta.

C. Guld-hästen, Mån-lyktan och Jungfrun i Troll-buren.

Ifrån Uppland.

Det var en gång två fattiga pojkar, som hvarken hade far eller mor, utan måste gå i bygden och tigga sitt uppehälle. Medan de så vandrade omkring, kommo de en dag till ett åkerfält, hvarest säden stod mer än mans-hög. Då sade den äldste: »låt oss plocka några ax, vi ha ännu icke fått någon dagvard.» Den yngre brodern samtyckte härtill, och pojkarne gingo. Men rätt som det var kom der en man gåendes emot dem; han var icke liten, och hade dertill ett mycket bistert utseende. Resen sporde: »hvem har gifvit eder lof att plocka ax på min åker?» Pojkarne svarade: 'vi tänkte, dú skulle icke vredgas deröfver; vi voro så hungriga, och du har likväl mycket kvar'. Nu ställde sig jätten helt vänlig, och sade: »jag är icke heller vred; men om j viljen följa mig hem, skolen j få äta eder mätta, och icke behöfva gå omkring att leta ax.» Detta förslag likade den äldste pojken öfvermåttan väl; men hans broder tänkte att jätten väl kunde hafva något svek i sinnet, och ville derföre icke gifva sig i hans våld. Pojkarne höllo så rådpägning med hvarandra. Den äldste sade: »jag tror vi gå med honom.» 'Nej,' genmälte den yngre, 'jag tror det är bäst vi låta bli.' Den äldste invände: »vi kunna ju följa med; om der icke är godt, gå vi väl dädan.» — Resen sporde nu om pojkarne ville komma med honom eller icke. 'Ja, visst komma vi,' svarade den äldre; och så följde bröderna med jätten hem till hans stuga.

När de kommit fram, förde jätten dem in i en liten kammar, och gaf dem så mycken förplägnad, att de aldrig haft det bättre. Han gick derefter ut, och stängde igen dörren. Då sade den äldre pojken: »var jag inte klok, jag, som ville följa med jätten? Nu hafva vi godt, och slippa gå omkring i bygden att tigga.» Den yngre svarade: 'vi ha ännu icke sett huru allt lyktas. Det likar mig illa, att vi blifvit instängde, och icke få gå och

komma, såsom vår sed är.' Den äldre pojken ville icke lyssna till detta tal, utan lade sig att sofva; men den yngre ställde sig på lur vid dörren, för att speja hvad som tilldrog sig utanföre i stugan. Det led så några dagar. Bröderna hade ingen brist på mat; men höllos alltjemnt inestängda.

En qväll, när pojken efter sin vana stod och tittade genom en springa på väggen, märkte han, huru jätten kom in i stugan och begärde fram mat. Medan resen åt, sporde han sin hustru, om icke de begge pojkarne snart voro tillräckligt gödda. Jätte-qvinnan svarade: »den ene är hullig nog; med den andre är det, som det kan.» Jätten sade: 'mig tyckes att de borde vara feta, om du eljest gifvit dem tillräcklig mat. Jag far nu bort och bjuder våra fränder på gästabud; du kan under tiden slagta pojkarne, så att vi må äta upp dem i morgon.' När pilten förnam detta tal gick han bort till sin broder, väckte honom, och förtäljde hvad han hade hört och sett. »Det kan icke vara sannt såsom du säger,» sade den äldste, och smög sig förskräckt fram till väggen. Vid han nu koxade genom borran, hade tusen just lyktat sin måltid, och ropade åt tjenste-mön, att hon skulle gå efter vatten. »Har du glömt,» sade resen, »att jag vill dricka hvarje gång jag ätit.» Träl-qvinnan undskyllade sig, att det var så mörkt, hon kunde icke hitta vägen till källan. »Tag då min mån-lykta!» mälte jätten med hård röst. Träl-qvinnan tog nu ifrån väggen en lykta, som sken likt månen i dess fylle, och gick så att hemta vatten. När jätten hade druckit, talade han åter till sin hustru: »jag sadlar nu min guldhäst, och rider bort att bjuda gäster. För emellertid ut pojkarne, att du icke må glömma dem.» Derefter gick han bort. Men då den äldste pojken hörde detta samtal, räddes han högeligen, och bad sin yngre broder hitta på råd, att frälsa deras lif. Pojken svarade: »var tröst! jag torde väl finna någon utväg.»

När det lidit en stund på qvällen, kom jätte-qvinnan in till de begge pojkarne. Hon ställde sig mycket vänlig, och talade många fagra ord. »Följen mig små piltar,» sade hon, »så kunnen J se eder om i stugan; J skolen få ligga der i natt.» Bröderna gjorde såsom hon bad, ehuru den äldste var mycket

rädd. Kärigen lät dem nu lägga sig i sängen, lade sig själf bredvid, och insomnade hårdt. Men när det led emot midnatt, steg den yngste pojken upp, och lade ett eldstål öfver jättekonans hufvud; ty han visste väl, att stål har makt öfver jättar och andra troll, så att om det lägges öfver dem medan de sofva, kunna de icke vakna förr än dager blir ljus. Kärigen föll nu i en djup sömn, och sof till andra dagen; men pojken väckte sin broder, och smög med honom ut ur stugan, hvarefter bröderna skyndsamt lupo sina färde.

Emot dagningen kommo piltarne till en stor gård, hvarest de klappade på och beddes få låna hus. Bonden, som egde gården, sporde hvadan de voro, medan de kommo så sent till herberge. Bröderna förtäljde nu sitt äfventyr, huruledes de med stor nöd hade flytt ifrån jätten. Då undfick mannen dem väl, och gaf dem mat, dryck och hvad annat de behöfde. Han sade: »icke många äro de som med lifvet kommit ur jättens våld. Akten er allenast, att han icke åter lockar eder. Men han har ingen makt, så länge J ej går öfver det breda diket, som löper emellan våra åkrar.» Pojkarne tackade bonden för hans goda råd, och lofvade i allt göra såsom han hade sagt.

Fram emot middagstiden kom jätten ridande på sin guldhäst, och stannade invid det breda diket. Men hans gångare hade gyllene hår, och var så fager, att det blänkte och skimrade hvar helst den gick fram. När nu resen fick se de begge pojkarne, ropade han och sporde, hvarföre de lupit ifrån honom. Han begynte tillika orda mycket fagert snack, och sade: »följen mig tillbaka, små piltar! jag vill gifva min guldhäst åt den ene af eder; den andre skall få så fager en kunga-dotter, som jag har i mitt våld.» Men pojkarne lyssnade icke till hans lockelser, utan lupo sin kos; och började så åter gå omkring i bygden och tigga.

När de hade vandrat både länge och väl, kommo de omsider till en stor kungsgård, hvarest de gingo in och begärde tjenst. Konungen, som rådde öfver kungsgården, fattade behag till den yngste pojken för hans hurtighet skull, och upptog honom ibland sina svenner; men den äldre brodern gick omkring och tiggde, såsom förut. Det stod så om en

rund tid, och svennen var väl liden af alla. Men när den äldre pojken fick veta hvad lycka hans broder hade gjort vid hofvet, blef han mycket afundsam, och ville icke gifva sig tillfreds, förr än äfven han kommit i tjenst hos konungen. Hofmannen bad nu för sin broder, och denne blef antagen till stall-svenn. Men lika som den yngste pojken var af alla väl omtalad, så blef stallsvennen illa liden, för sin falskhet och elakhet. Häröfver bar han stor harm i sitt hjerta, och tänkte icke så mycket på någonting, som huruledes han skulle förderfva sin broder och sjelf vinna konungens ynnest.

Konungen gick en dag till stallet, för att skåda sina fålar. När han skådat dem alla rundtomkring stannade han vid den gångaren, på hvilken han sjelf plägade rida, strök honom på länden, och sade till sina män: »sägen mig, hvar i verlden såg man en häst, så god som denna?» Stallsvennen tog genast till orda: 'Herre, konung! visserligen är eder gångare fager; men jag vet en annan, som långt öfvergår honom.' Konungen blef uppmärksam och sporde: »hvar finnes den hästen, och hvem kan skaffa mig den?» Stallsvennen sade: 'jag tror icke att någon kan skaffa den fålen, utom min broder. Han lärer ock bäst veta hvar den finnes.' Konungen fick nu en stor lust att ega hästen, hvarom han hört så mycket talas, och befallte hofmannen fara bort och hemta den. Hofmannen var icke mycket rädd; likväl hade han hellre stannat hemma. Men stallsvennen gladdes i sitt hjerta, och menade att hans broder väl knappast skulle återkomma ifrån den resan.

Hofmannen rustade sig nu till, och började sin färd. När han kom till bondens gård, gick han in, helsade höfviskt, och beddes ett godt råd huru han skulle uträtta konungens ärende. Men då bonden igenkände pojken, som hade rymt ifrån jätten, undfick han honom vänligt, och lofvade bistånd i allt hvad han förmådde. De öfverlade så med hvarandra, och slutet blef som jag nu vill förtälja.

Om aftonen, sedan sol gått i skog, smög hofmannen fram till jättens boning. Han hade bundit en käpp vid ändan af ett tåg, och kastade käppen in genom stalls-gluggen. Sålunda klättrade han uppför väggen. När han nu hade kommit upp till

gluggen, drog han repet efter sig och hissade sig ned, intill dess han kom uti jättens fåla-hus. Derefter sadlade han tussens guldhäst, öppnade dörren, och red skyndsamt bort. När han så kom till bondens gård, blef en stor glädje att hans företag hade väl aflupit. Men hofmannen ville icke länge dväljas der, utan gjorde sig genast redo, och for hem till kungsgården. Då blef en stor undran öfver den sagra guld-hästen, och mest af alla förundrade sig konungen sjelf. Ifrån den dagen steg hofmannen allt mera i gunst hos sin herre; men stall-svennen harmades öfver hans lycka, och unnade sin broder intet godt.

En dag gick konungen till stallet, för att skåda sina fålar, såsom hans sed var. När han skådat dem alla rundtomkring stadnade han vid jättens guldhäst, klappade den på länden, och talte till sina män: »sägen mig, hvar i verlden såg man väl en sådan kostbarhet som denna?» Männen jakade att dess like näppeligen stod till finnandes. Men den svekfulle stallsvennen var genast redo, och mälte: »Herre, konung! visserligen är eder guldhäst en sällsynt klenod; men jag vet en annan dyr-grip, som vida öfvergår honom i kostbarhet.» Vid detta tal blef konungen uppmärksam, och sporde hvarom frågan var. Då begynte stallsvennen orda både vidt och bredt om den sköna lyktan, som sken klarare än månen i dess fylle. Konungen återtog: »hvar finnes den lyktan, och hvem kan skaffa mig den?» Stallsvennen sade: 'jag tror icke att någon kan skaffa eder den lyktan, utom min broder. Han lärer ock bäst veta hvar hon finnes.' Konungen fick nu en stor lust att ega mån-lyktan, hvarom han hört så mycket talas, och befallte hofmannen draga bort och hemta den. Hofmannen var icke mycket rädd; likväl hade han gerna stadnat der han var. Men stallsvennen gladdes i sitt falska hjerta, och menade, att hans broder näppeligen skulle återkomma ifrån den färden, såsom förra gången.

Hofmannen rustade sig nu till, och begaf sig på väg. När han kom till bondens gård gick han in, tackade för sist, och beddes ett godt råd huru han skulle erhålla jättens mån-lykta. Bonden undfick honom på det bästa, och lofvade bistånd i allt hvad han kunde. När de så hade samspråkats, tog hofmannen farväl, och gaf sig ensam på färd till den grymme jätten.

Fram på aftonen, sedan det blifvit skumt, kom resen hem ur skogen. Han hade varit borta hela dagen, och var mycket hungrig. När han nu lyktat sitt qvällsmål, hade trälqvinnan förgätit hemta vatten. Då blef jätten misslynt, och sade: »har du glömt att jag vill dricka, hvarje gång jag har ätit?» Tjenstemön undskyllade sig, att det var så mörkt, hon kunde icke hitta vägen till källan. »Tag då min mån-lykta,» röt jätten med vred stämma. Qvinnan lät icke säga sig detta två gånger, utan ryckte den fagra lyktan ifrån väggen, och skyndade bort till källan. Men hennes färd aflopp emot förmodan; ty vid det hon lutade sig ned, var hofmannen tillreds, grep henne i fötterna, och ställde henne på hufvudet i brunns-hålet. Därefter tog han den fagra lyktan, som sken likt månen i dess fülle, och lopp hastigt derifrån. När han nu kom till bondens gård, blef en stor glädje att hans företag hade lyckats. Men hofmannen ville icke länge dväljas der, utan gjorde sig genast redo, och for till kungsgården. Här blef en stor undran öfver den kosteliga mån-lyktan, och mest af alla förundrade sig konungen sjelf. Efter den dagen blef hofmannen ännu mera kär för sin herre, och aktades ypperst ibland alla hans tjennare. Men stallsvennen bar afund emot honom i sitt hjerta, och tänkte alltjemt på råd, huru han skulle förderfva sin broder.

Någon tid derefter gick konungen åter igen till stallet, för att se sina fålar. Då han förlustat sig med att skåda dem alla, vände han sig till sina män och sade: »icke lærer det finnas någon konung, som kan berömma sig att ega större dyrbarheter än dem jag har; och vet jag ingenting som fattas mig.» Alla jakade härtill; men den svekfulle stallsvennen var genast redo, och mälte: »Herre, konung! visserligen besitter du många kostliga gripar; men jag vet en klenod, som vida öfvergår dem alla.» När konungen hörde detta, blef han mycket förundrad, och sporde: »hvarom talar du, och hvem kan skaffa mig den klenoden?» Då begynte stallsvennen orda både vidt och sidt om den fagra konungadottren, som var i jättens gård, och lyktade så sitt tal: »icke kan jag skaffa dig den unga mön; icke heller vet jag någon annan, som kan göra det, utom min

broder. Han lærer ock bäst veta, hvarest hon finnes.» Konungen fick nu en häftig åtrå att ega den sköna prinsessan, hvars fågring prisades så högt, och befallte hofmannen draga bort och hemta henne. Hofmannen var icke mycket rädd till sinnes; likväl hade han hellre stadnat der han var. Men stallsvennen gladdede sig, och menade, att detta väl torde blifva den sista resan för hans broder.

Hofmannen rustade sig nu och red till bondens hemvist, såsom förra gången. Han gick in, tackade för sist, och beddes ett godt råd, huru han skulle vinna konunga-dottern ut ur jättens gård. När de hade rådsammats, sade bonden: »ditt förhafvande är svårt, och jag vet icke rätteligen huru det kan aflöpa; ty konunga-dottern sitter i högan loft, inom en förtrollad bur. Likväl är mitt råd, att du fäster jern-kilar i väggen, och så går upp till henne. Sedan står att se, om lyckan vill vara eder gunstig.» Hofmannen tackade för gubbens råd, och sade sig vilja följa det. Han tog derefter afsked, och vandrade till jättens stuga; men bonden unnade honom väl, och afbadade med oro hans återkomst.

Om qvällen sedan det blifvit mörkt, fästade hofmannen kilar i väggen, och kom sålunda upp i högan loft. Men jungfru-buren, hvarest prinsessan satt fången, var förtrollad, så att ingen skulle kunna öppna låset, utom allenast den, som af ödet var bestämd att blifva möns brudgum. När nu konunga-dottern fick se den raske ungersvennen, gladdes hon i sitt hjerta; men låset sprang upp af sig sjelf, så att hofmannen kom in i buren. Han förtäljde derefter sitt ärende, och frågade om prinsessan ville följa honom. Härtill var hon villig, och gjorde sig straxt redo. När de nu gingo utför väggen, höll ungersvennen henne fast, att hon icke skulle falla, hvilket mön lät sig väl behaga. Derefter drogo de hastigt bort, och kommo till bondens gård. Men hofmannen ville icke bida, utan tog farväl af den rådkloke gubben, och lagade sig tillreds att fara hem. De färdades så till kungsgården; men under vägen fattade ungersvennen en häftig kärlek för den fagra mön, så att han trodde det skulle blifva hans död, om någon annan fick ega henne.

När de nu voro framme, blef stor glädje öfver hela konungens gård, att hofmannen kommit tillbaka; ty alla höllo honom kär, förutan hans broder, den elake stallsvennen. Konungen gick derefter att skåda sin unga brud, och det tycktes honom, att han aldrig hade sett en fagrare qvinna. Men vid han skulle tala henne till, se! — då kom den förtrollade buren tillbaka, och ingen kunde öppna låset, utom allenast han, som frälsat prinsessan ur jättens våld. Nu förstod konungen, att mön icke var bestämd att tillhöra honom. Han lät derföre tillreda ett präktigt bröllop, och gaf konungsdöttern till brud åt den raske hofmannen, som för henne hade genomgått så mycken farlighet. När brölloppet hade stått med lust och lek i långan tid, tog konungen farväl af dem begge, och sände dem med stort följe hem till prinsessans fader. Här blef icke liten fröjd öfver hela riket, att konungen hade återfått sin enda dotter. Men hofmannen och hans gemål lefde lyckligt tillsammans i många, många år. Och när konungen, som var prinsessans fader, blef död, vardt hofmannen tagen till konung öfver riket. Der lefver han, efter hvad jag hört sägas, och styrer landet lyckosamt ännu i denna dag.

4.

Half-Trollet, eller De Tre Svärden.

Ifrån S. Småland.

Åtskilliga liknande drag förekomma i inledningen till den **Tyska Folk-Sagan**: »*Der junge Riese*.» Se GRIMM, *Kinder- und Haus-Märchen*, Th. II, N:o 90, ss. 24—34.

Det var en gång en smed, »och mången är väl det», såsom alla sagor pläga begynna. Han hade lyktat sitt vår-arbete, och skulle ge sig ut åt skogen att hugga ved till en kol-mila. När han ätit dagvard och var tillreds att gå, sade han till sin hustru: »du kommer väl till mig med middags-mål, ute vid tall-dungen?» Qvinnan lofvade göra såsom hennes man hade sagt. Smeden gick derefter åt skogen, och begynte hugga. När det nu led emot middagen, kom hans hustru, såsom det tycktes, till honom med mat. Mannen åt. Derefter lade han sig att »hvila middag», såsom seden är om sommar-tid, och sof en stund på qvinnans arm.

När de hade sofvit en blund steg hustrun upp och gick sin väg, men tog smedens yxa med sig. »Hvad skall du med yxan?» sporde smeden. »Der hänga ju fyra yxor hemma på yx-hänget?» Qvinnan svarade icke, utan fortsatte sin färd. Detta tycktes mannen underligt vara; men han tänkte: »hon ställer väl yxan vid någon buske, hvarest jag kan återfinna den.» Smeden begynte så åter stapla ihop ved till sin kol-mila.

Efter någon stunds förlopp, kom smedens hustru gåendes till sin man med middagsmål. Hon frågade: »vill du inte äta din middag? det är redan långt lidet på dagen.» Smeden vardt förundrad och genmälte: 'äta nu? Hvad är det för ätande?'

»Ja,» ursäktade sig hustrun, »visst har jag kommit att dröja öfver tiden; men så har jag likväl icke varit sysslolös. Jag har bakat, att du skulle få bröd, jag har kärnat, att du skulle få smör.» Då blef smeden ännu mer förundrad, och tänkte vid sig sjelf, att det väl måtte vara illa bestädt. Han satte sig derefter att äta hvad han förmådde; men talade inte, utan tycktes honom rådligast låta allting vara som det var.

Vid pass sju år efter denna tilldragelse, hände sig, att smeden en afton stod på sin ved-kast och högg qväll-ved. Då kom der gåendes en »here» (pojke), som bar en yxa på armen. Smeden sporde: »hvad fattas din yxa? Skall den bo's (lagas) eller äggvällas?» Pojken svarade icke. Smeden tog nu yxan, och beskådade henne mycket noga. Han sade: »det felar yxan ingenting; men skam far i mig! är det icke *min* yxa.» Då mälte heren: 'är det eder yxa, så ären J ock min fader.' Smeden måste nu kännas vid sin son, såsom han hade känts vid sin yxa, gick därför mycket bekymrad in till sin hustru och förtäljde, att der vore kommen en liten pojke, som han ville hafva sig till hjälp i smedjan. Men hustrun ville inte höra talas om någon tillökning af hushållet, som, menade hon, redan förut var stort nog. Först efter många böner, lyckades det mannen att öfvertala henne. Pojken fördes så in i stugan, fick mat och kläder, och följde om dagarne sin fader uti smedjan.

Det led nu en tid bortåt. Heren var både qvick och villig, och dertill mäkt stark, eftersom hon var *hälften Christen och hälften Troll*. Men han var tillika mycket tunghållen, och hade ett 'så godt mat-hjerter', att hans fader till sluts icke såg sig god att föda honom längre. Smeden gick därför en dag fram till kungsgården och sporde, om icke konungens köksmästare ville hafva en pojke till sitt biträde i köket. »Jo», mälte kocken, »jag behöfver honom nu som aldrig bäst. Låt piltten komma hit, ju förr, desto hellre.» Då vardt smeden glad, och tänkte vid sig sjelf: »kommer min son till kungsgården, lär han väl någon gång få äta sig mätt.» Mannen gick så hem, och förtäljde huru hans ärende hade aflupit.

När heren förnam dessa tidningar, sade han: »fader, nu är min begäran, att J smiden mig tre svärd: ett, som väger

tre lispund, ett som väger sex lispund, och ett som väger tolf lispund. Dessutom skolen J skaffa mig tre *linne-rockar*, en till hvardera svärdet. Gören J detta såsom jag beder, vill jag vinna så mycket medel, att J aldrig skolen smida mer för nödtorft». Den fattige smeden fick ett stort bekymmer att samla så mycket jern och stål, som tarfvades till de tre svärden; men han dristade icke göra sin son emot. När nu allt var redo efter pojkens begäran, vägde det tredje svärdet icke mer än ellofva pund; ty ett lispund jern hade bränts bort i härden. Då blef heren vred, och sade: »voren J icke min fader, såsom J det ären, skullen J sjelf få pröfva edert verk. Nu står hårdt, om jag dermed kan göra mig något gagn.» När smeden såg sin sons vrede blef han rädd, och teg; men han tänkte vid sig sjelf: »svärdet torde blifva dig tungt nog att sköta, ändock att du är stark. Jag vet väl hvad möda det kostat mig att lyfta det ifrån härden till städet.» — Pojken tog så de tre svärden och de tre linne-rockarne, och gömde dem under en jordfast sten. Derefter gick han med sin fader till kungs-gården, och kom i tjeust hos kocken, såsom lofvadt var.

Det hände sig en gång, att konungen, som rådde öfver landet, var ute i ledning. Då uppstod en häftig storm och sjö-gång, så att alla trodde det skeppet, med allt hvad deruppå var, skulle förgås i hafvet. Men den hårda väderleken förorsakades af trenne hafs-troll; och de ville icke släppa konungen i land, med mindre han tillförene åt dem utlofvat sina tre sagra döttrar. När nu konungen kom hem till sitt, lät han utgå ett påbud, att om det funnes någon man och kämpe, som ville våga sitt lif och frälsa de tre prinsessorna, skulle han få en af dem till gemål, och dertill blifva konung öfver halfva riket. Men ingen kämpe var så bård, att han tröstade en kamp emot de förskräckliga hafs-trollen, utom allenast en skräddare, som ställde sig mycket dristig, och lofvade göra allt hvad han förmådde.

När det led på tiden att konunga-döttrarne skulle utlemnas till hafs-trollen, blef en allmän sorg och jemmer öfver hela konungariket; men aldramest sörjde konungen och hans

gemål, drottningen. Den äldsta prinsessan blef så förd ned till hafvet med mycken ståt, och allt folket följde henne på vägen. När de nu kommit till hafs-brädden satte sig mön på den hvita sanden, stödde hand emot kind, och fällde modiga tårar. Men den manhaftige skräddaren glömde bort sina stora ord, och kröp upp i ett högt träd, som växte på samma ställe.

Emedlertid gick heren till sin mästare, och beddes orlof att gå ut i staden och förlusta sig en stund. Kocken biföll hans begäran, men bad honom icke dröja länge borta. Pojken sprang derefter hem, tog svärdet, som vägde tre lispund, drog linne-rocken öfver sina kläder, lockade sin hund, och vandrade vägen framåt hafs-stranden. När han nu kom till stället, hvarest konungadottern satt, gick han fram, helsade henne höfviskt, och sporde: »hvi sitter sköna jungfrun här så ensam och sorgelig?» Prinsessan genmälte: 'jag må väl vara sorgfull; min fader har varit i sjönöd, och lofvat mig åt ett grymt hafs-troll. Jag rädes, det kommer snart och tager mig, arma jungfru.' Pojken frågade: »finnes då i hela er faders rike ingen man och kämpe, som kan frälsa edert lif?» 'Jo,' svarade prinsessan, 'det sitter en skräddare här i detta träd. Han har lofvat göra hvad han kan.' Vid nu heren vände sig om, och såg hvarest skräddaren satt högt i gran-toppen, log han, sägande: »Jungfru! sätten icke eder lit till en sådan kämpe. Men om J viljen löska mig en stund, skall jag frälsa edert lif.» Detta tycktes konungadottren vara en dristig begäran; men i sin stora nöd tordes hon icke neka. Då talade pojken till sin hund: »liten *Trogen*, sitt troget på vakt!» derefter lade han sitt hufvud på jungfruns knä, och hon löskade honom. Skräddaren satt tyst i granen, och såg deruppå. Men konungadottern drog en röd silkes-tråd utur sin tröja, och flätade oförmärkt in i herens långa hår-lockar.

I detsamma hördes ett starkt gny och buller ifrån sjön, böljorna gingo högt upp på land, och fram ur djupet kom ett hiskeligt hafs-djur, som hade tre hufvuden. Trollets hund var så stor som en årgammal tjur-kalf. Vidundret sporde: »hvar är konungadottern, som blifvit mig lofvad?» Pojken genmälte: 'hon sitter här. Men du må väl gå så nära, att vi få

talas vid.' Trollet sade: »ämna du, lille byting, drifva gäck med mig?» 'Nej,' svarade heren, 'jag har kommit för att kämpa om den unga prinsessan.' »Ja, väl,» mälte trollet, »men då skola vi låta våra hundar dragas först.» 'Dermed är jag nöjd', sade heren.

Pojken och hafs-trollet hetsade nu sina hundar till strid, och der blef ett argt slagsmål emellan dem. Leken ändades så, att pojkens hund, den lille Trogen, bet trollets hund i halsen, till dess blodet förrann och hafs-hunden blef liggande död på sanden. Då sade heren: »nu ser du hvad affärd din hund har fått; det skall gå dig likaledes.» Han gick derefter fram emot trollet, drog sitt svärd, som vog tre lispund, och högg till, så trollets alla tre hufvuden dumpo (fölla) i sjön. Detta blef hafs-trollets bane. När jungfrun såg denna färd, utbrast hon med stor hjertans glädje: »nu är jag frälsad!» Hon bad så att den främmande kämpen skulle följa henne hem till kungsgården, och der undfå heder och belöning för sin stora tjänst. Men heren nekade härtill och sade, att hans bistånd var en ringa och lumpen ting, hvarom icke vore värdt att mycket orda. Pojken grep derefter några perlor och smycken, som hafstrollet hade burit, tog ett höfviskt farväl af konungadottern, och vandrade skyndsamt sina färde.

Medan detta timade, satt den manhaftige skraddaren i grans-toppen och afbidade stridens utgång med stor räddhåga. När nu faran var förbi, kröp han hastigt ned, drog sin värja, och tvingade konungadottern aflägga ed, det han och ingen annan varit den som frälsat henne. Derefter gingo de samman till kungsgården, och lærer hvar man väl kunna veta hvad glädje det blef, när prinsessan kom oskadd tillbaka. Konungen lät genast tillreda ett stort gästabud, men skraddare-svennen sattes vid hans sida, och blef hållen för den yppersta kämpe vid hela hofvet.

Andra dagen skulle den medlersta prinsessan föras ut till hafs-trollet, och der blef nu samma sorg som förut. Men såsom den tappre skraddaren hade frälsat den äldsta konungadottern, tänkte mången, att han väl ock skulle frälsa hennes syster. Man satte derföre mycken lit till skraddare-svennen,

och sjelf lät han icke fattas stora och stolta ord. Den unga prinsessan fördes derefter ned till hafvet, och allt folket ledsagade henne på vägen. När de nu kommo fram, satte konunga-dottern sig ned på hafs-brädden, och grät bitterligen, så att hennes tårar föllo på den hvita sanden. Men skräddaren tyckte det icke vara rådligt stadna der han var, utan klef upp i granen, och gömde sig emellan dess grenar, såsom förra gången.

Medan detta tilldrog sig, gick heren till sin husbonde och sade: »mästare! gifven mig orlof att gå ut i staden och förlusta mig. I går hann jag föga se mig omkring.» Kocken svarade: 'om skräddaren vinner seger öfver trollet, blir här i dag ett större gästbud än i går, och jag är ensam att tillreda maten. Der borta står ett kar, som rymmer aderton såar vatten; jag har ingen som hjälper mig att få in ett enda ämbar.' Då frågade heren, om han fick gå bort, sedan han hade fyllt vatten-karet. Kocken samtyckte härtill, och tänkte vid sig sjelf, att det väl vore afton, innan karet kunde fyllas. Men pojken fattade det stora karet emellan händerna, sprang till brunnen, och uppdrog det så fullt, att vattnet lekte öfver alla bräddar. Dertill tog han fram några sköna perlor, och stack sin mästare i handom, hvilket denne lät sig väl behaga. När nu kocken förnam pojkens ofantliga styrka, tordes han icke vidare neka till hans bön, utan sade: »gack i frid, men dröj icke länge borta!» Pojken sprang så hem efter svärdet, som vog sex lispund, drog linne-rocken öfver sina kläder, lockade sin hund, och vandrade vägen fram emot hafvet.

När han kom till stället, hvarest konunga-dottern satt på sjö-stranden och grät, blef skräddaren öfvermåttan glad, der han krupit upp i gran-toppen. Men pojken lät icke märka sig, utan gick fram till prinsessan, helsade henne höfviskt, och sporde: »skön jungfru! hvi sitten J här så sorgsen och allena?» Konungadottern svarade: 'jag må väl vara sorgsen; min fader har varit i sjö-nöd och bortlofvat mig till ett styggt hafs-troll. Jag rädes, det kommer snart och tager mig, arma jungfru.' Pojken sade: »finnes då uti hela er faders rike ingen man och kämpe, som kan frälsa edert lif?» 'Jo,' svarade prinsessan,

'det sitter en manhaftig skräddare här i denna gran. Han har lofvat frälsa mig, såsom han frälsat min syster.' Vid dessa ord vände heren sig om, och såg hvarest skräddaren satt högst i trädet. Då log pojken, och sade: »jungfrul sätten icke eder lit till en sådan kämpe. Men om J viljen löska mig en stund, skall jag frälsa edert lif.» Detta tycktes konunga-dottern vara en dristig begäran, men i sin stora nöd samtyckte hon att göra såsom han bad. Då talade heren till sin hund: »liten Trogen, sitt troget på vakt!» Derefter lade han sitt hufvud på jungfruns knä, och hon löskade honom. Skräddare-svennen satt tyst i granen och såg deruppå. Men konunga-dottern drog en svart silkes-tråd ur sin kappa, och flätade den oförmärkt in i herens långa hår.

I detsamma begynte Trogen skälla, och der blef ett starkt gny och dönande uti sjön, så att böljorna vältrade högt upp på sanden. Nu framkom ur djupet ett ofantligt hafs-troll, som var styggt till åsyn och hade sex hufvuden. Trollets hund var så stor, som en tu års gammal ox. Vidundret sporde: »hvar är prinsessan, som blifvit mig lofvad?» Pojken genmälte: 'hon finnes här, men du må väl gå så nära att vi få talas vid.' Trollet sade: »kanske vill du, lille byting, kämpa med mig?» Heren genmälte: 'det är för den skull jag har kommit hit.' Trollet tog till orda: »i går slog du ihjel min broder; i dag blifver jag din öfverman. Dock skola vi låta våra hundar dragas först.» 'Dermed är jag nöjd', sade heren.

De hetsade nu sina hundar till strid, och der blef ett argt slagsmål emellan dem. Leken lyktades så, att pojkens hund, den lille Trogen, bet trollets hund i halsen, tills blodet förrann och han blef liggande död vid sjön. Då sade heren: »du ser hvad affärd din hund har fått; nu skall det gå dig sammaledes.» Han gick derefter fram emot trollet, svingade sitt svärd, som vog sex lispund, och högg till, så att alla trollets sex hufvuden trillade i vattnet. Detta blef hafs-trollets bane. När konunga-dottern såg denna färd, blef hon öfvermåttan glad och utbrast med hjertans lust: »nu är jag frälsad!» Hon bad derefter, att den främmande kämpen skulle följa med till hennes faders gård, och der undfå heder och belöning för sin stora

tjenst. Men heren nekade härtill och menade, att hans bistånd var en ringa ting, som icke vore värd mycket omtalas. Pojken grep derefter några perlor och prydnader, hvilka hafs-trollet hade burit, tog ett höfviskt farväl af konunga-dottern, och gick skyndsamt sina färde.

Medan striden stod var skraddaren, uppe i gran-toppen, nästan halfdöd för ångest och räddhåga. När nu all fara var öfver, kröp han hastigt ned af trädet, drog sin värja, och tvingade konunga-dottern göra ed, det han och ingen annan varit den som frälsat henne. Prinsessan var icke mycket villig härtill; men hon räddes för sitt lif, och tordes icke neka. Skraddaren förde henne så till kungs-gården, hvarest de emottogos med stor fröjd och hedersbevisning. Derefter anrättades ett ännu ypperligare gästabud, än det som varit dagen tillföre. Skraddare-svennen sattes närmast intill konungen, och hölls af alla i stor ära och vördnad. Sjelf talade han många stolta ord, och rosade mycket sina manliga bedrifter.

Tredje dagen skulle den yngsta konunga-dottern föras ut till hafs-trollet. Då blef en ännu större sorg än tillföre, ej blott öfver konungens gård, utan öfver hela riket; ty alla höllo prinsessan kär, för hennes fägring och mildhet skull. Många satte nu sin lit till den manhaftige skraddaren, att han skulle frälsa konunga-dottern, såsom han frälst hennes systrar; men prinsessan sjelf ville icke låta trösta sig, utan grät bitterligen. Hon fördes derefter till hafvet, och satte sig på hafs-stranden. Men skraddare-svennen glömde alla sina stora löften, och kröp upp i den höga granen, såsom han var van att göra.

Medan allt detta timar gick kocks-pojken till sin husbonde och sade: »mästare! gifven mig orlof att ännu en gång förlusta mig uti staden. Jag lärer icke snart bedja eder om lof att gå ut.» Såsom nu kocken visste pojkens ofantliga styrka, och dertill förnummit hans frikostighet, ville han icke afslå en så ringa bön, utan sade: »gack i frid! men blif icke länge borta. Om skraddaren vinner seger, blir här i dag ett mycket större gästabud än någonsin tillföre.» Heren tog så fram några gyllene smycken, och stack sin mästare i handom, hvilket kocken lät sig väl behaga, om sagan eljest icke ljuger. Der-

efter sprang pojken bort, och hemtade det tredje svärdet, som borde hafva vägt tolf lispund, men vog blott ellofva. När han svingade det i handen och märkte huru lätt det var, blef han åter vred, och sade till smeden: »voren J icke min fader, såsom J det ären, skullen J sjelf smaka det. Nu står till lyckan om jag återkommer eller får min bane.» Heren band så svärdet vid sidan, drog linne-rocken öfver sina kläder, lockade sin hund, och vandrade vägen fram emot hafvet.

När han kom till stället hvarest konunga-dottern satt och grät på hafs-stranden, gladdde sig skräddaren uppe i gran-toppen. Men heren lät icke märka sig, utan gick fram till prinsessan, helsade höfviskt, och sporde: »skön jungfru! hvi sitten J här så bedröfvad och fällen tårar på kind?» Konunga-dottern svarade: 'jag må väl fälla tårar; min fader har varit i sjönöd och lofvat mig bort till ett hafs-troll. Jag rädes det kommer snart och tager mig, arma jungfru.' När svennen såg hennes sorg, rördes hjertat i hans bröst, ty så vänt ett vif hade han aldrig sett tillföre. Han frågade: »finnes då i hela er faders rike ingen man och kämpe som kan frälsa edert lif?» 'Jo,' sade mön, 'det sitter en manhaftig skräddare uppe i denna gran. Han har lofvat frälsa mig, såsom han frälsat mina begge systrar.' Vid dessa ord vände heren sig om, och såg hvarest skräddaren satt högst i toppen af trädet. Då log han, och sade: »ädla jungfru! sätt en eders lit till en sådan kämpe. Men om J viljen löska mig en stund, skall jag för eder våga mitt lif.» 'Det vill jag gerna göra', mälte konungadottern; ty hon höll svennen kär, för hans hurtighet skull. Då talade heren till sin hund, och sade: »liten Trogen, sitt troget på vakt!» Derefter lade han sitt hufvud i jungfruns knä, och sof en blund, medan hon löskade honom. Men när konungadottern blef varse trådarne, hvilka hennes systrar hade flätat i pojksens hår, föll det henne underligt före; hon drog så en silkes-tråd utur sin skarlakans-kappa, och band den oförmärkt ibland svennens lockar.

I detsamma begynte Trogen skälla, och det hördes ett starkt gny ifrån hafvet. Då sade heren: »det är tid att stiga upp. Skön jungfru! gifven mig edert förkläde, vi torde kunna

få gagn deraf.» Konungadottern gjorde såsom han bad, och svennen skar, med sitt svärd, klädet i tolf stycken. Nu blef ett hiskeligt dån i vattnet, så att böljorna drefvos högt upp på torra landet, och fram kom ett förfärligt hafs-troll, som hade tolf hufvuden, det ena styggare till åsyn än det andra. Trollets hund var stor, som den största tjur. Vidundret sporde: »hvar är prinsessan, som blifvit mig lofvad?» Pojken genmälte: 'hon finnes här; men du må väl gå så nära, att vi kunna talas vid.' Trollet tog till orda: »kanske vill du, lille byting! dräpa mig i dag, såsom du förut dräpt mina bröder?» Heren gaf till svar: 'det är fördenskull jag har kommit hit.' Trollet sade: »bida! här träffar du din öfverman. Dock skola vi låta våra hundar dragas först.» 'Dermed är jag tillfreds', genmälte heren.

De hetsade nu sina hundar till strid, och der blef ett argt slagsmål. Men leken fick en hastig ända, ty troll-hunden grep herens hund med tänderna, och uppslukade honom i en enda munsbit. Detta blef Trogens bane, och tycktes vara ett dåligt förebud. Heren lät dock icke skräma sig, utan gick fram, och högg manligen till med svärdet, så att alla trollets tolf hufvuden föllo i sjön. Men trollet hade en underlig art, ty när ett hufvud var afhugget, och kom i vattnet, fick det åter lif, hoppade upp och blef genast sittande såsom förut. När heren förnam detta, ropade han till konunga-dottern och sade: «ädla jungfrul nu äro goda råd dyra. Lägg en flik af ert förkläde på hals-ändan, så fort jag afhugger hufvudet, eljest qvicknar det åter vid.» Svennen högg derefter andra hugget, så att ett hufvud föll till marken; men konunga-dottern var genast redo, och gjorde såsom han hade tillsagt. Heren högg så tredje hugget, och å nyo föll ett hufvud; men prinsessan var åter tillreds, och lade en flik af sitt förkläde öfver hals-ändan. Sammaledes ock det fjerde hugget. När heren sålunda hade afhuggit sju hufvuden, begynte trollet bedja för sig, och sade: »stilla ditt svärd, ty jag vill gerna lemna jungfrun i frid, endast jag får draga hädan.» Men heren var vred i hugen, och mälte: »icke må du tänka att komma lefvande härifrån, sedan jag en gång vunnit seger öfver dig.» I detsamma

svingade han sitt svärd, och högg väldeligen till, så att det ena hufvudet föll till marken efter det andra; men konunga-dottern var alltid redo, och lade en klädes-flik på såret. De lyktade icke förr än svennen afhuggit alla trollets tolf hufvuden; och detta blef hafs-trollets bane. Men under tiden satt skräddaren uppe i gran-toppen, och tordes icke röra sig för ängslan och räddhåga.

När striden var ändad, utbrast konunga-dottern med hjertans fröjd: »nu är jag frälst!» Derefter tackade hon sin kämpe för hans manliga bistånd, och bad honom följa med till hennes faders gård, att der öndfå heder och belöning. Men heren nekade till hennes begäran, och menade att föga förtjente ordas om den ringa tjänst han kunnat göra. Han grep så några af trollets smycken, tog ett kärligt farväl af den sagra konunga-dottern, och drog sina färde.

Då pojken hade gått, klättrade skräddare-svennen hastigt ned af trädet, drog sin värja, och hotade prinsessan med döden, om hon icke ville göra ed, att han, och ingen annan, varit den som frälsat henne ifrån hafs-trollet. Detta tycktes konunga-dottern vara ett dåligt vilkor, ty hennes hug lekte till den unge kämpen, som så manneligen för henne vågat sitt lif. I sin nöd dristade hon likväl icke vägra, utan lofvade göra efter skräddarens begäran. De vandrade så tillsammans emot kungs-gården. Prinsessan var modfälld, och ordade litet; men skräddaren gick vid hennes sida med stolta steg och stora åthälvor, såsom hade han varit den djerfvaste kämpe. När nu konungen på långt håll märkte deras ankomst, blef han mycket glad, ty han hade icke trott få återse sin dotter med lifvet. Han drog dem så till mötes med hela sitt hof, samt stor heders-bevisning. Och der blef glädje i konungens gård, att de tre prinsessorna voro frälsta; och ett stort rykte om den manhaftige skräddaren gick ut öfver hela riket.

Det led nu emot timman, att gästabudet skulle begynna; men ingen mat var framsatt på borden. Då blef konungen misslynt, och sände sin yngsta dotter att spörja, hvarföre måltiden icke var redo. Kocken undskyllade sig, det hans tjänare

varit borta, så att han ensam måst anrätta maten. Prinsessan återvände med sådant besked. När hon nu gick förbi kockspojken, föll det henne underligt före, att han vände sig bort, och vid hon beskådade honom nogare, då igenkände hon den tappre kämpen, som nyss hade stridt för henne. Nu blef konungadottern glad, och lopp hasteligen in till sina systrar att förtälja hvad hon hade hört och sett.

Medan prinsessorna samtalande härom, kom konungen, deras fader, och fick höra hvad de sade. Då förundrade han sig, och befalle strängeligen sina döttrar, att utan omsvep bekänna huru allt hade tillgått. Den yngsta konunga-dottern berättade nu allting, såsom det var, ifrån början till slut, och de äldre prinsessorna bekräftade hennes tal. Men konungen blef mycket vred öfver skraddarens falskhet, och gladdes tillika att kunna vedergälla den rätta kämpen. Han skickade så bud, att kocks-svennen skulle genast komma in för honom.

När budet kom fram, blef en stor undran ibland alla konungens tjenare och små-svenner. Men kockspojken ville icke gå, utan sade: »huru skall jag komma inför konungen; jag är en ringa man och klädd i ringa kläder.» Budet svarade, att han gjorde bäst i att lyda konungens vilja. Då gick heren dristeligen upp i salen, hvarest konungen satt till bords med alla sina gäster; och skraddaren hade sin plats vid konungens sida. När nu skraddare-svennen såg den tappre kämpen, som hade frälsat prinsessorna, bleknade han till jord; men konungen vände sig till kockspojken, och sporde med hög röst: »är det du som har frälsat mina tre döttrar?» Heren svarade frimodigt: 'alla veta förtälja, att icke jag, utan skraddaren har gjort det.' »Nej,» ropade konunga-döttrarne med en mun, »det var du som frälste oss, och här sitta de tre silkes-trådar, som vi flätade in i ditt hår, den dagen du låg på vårt knä.» Prinsessorna sprungo så fram, omfamnade kocks-svennen, och uppsökte hvar sin silkes-tråd ibland hans långa lockar. Nu förstodo alla, att det var sannt, såsom konunga-döttrarne hade förtäljt. Men konungen sade: »om det var du, som frälste prinsessorna, skall du ock hafva lön därför. Jag gifver dig min yngsta dotter, och dertill halfva mitt land och rike.»

Nu blef stor lust och hugnad öfver hela kungsgården, och brölloppet firades med fröjd och gamman. Men den manhaftige skraddaren smög sig skamflat bort ifrån gästabudet, och sagan förmäler intet om hans vidare storverk.

Anmärkning.

Ibland F. HAMMERICHS Skandinaviske Rejeminder, införda i tidskriften Brage og Idun, Köbenhavn, 1839, Bind II, förekommer ss. 547—552 en öfverlemning ifrån Blekinge af en saga, kallad »Lille Knös», hvilken eger lika inledning med ofvan anförda folk-berättelse. Den Blekingska öfverlemningen är i öfrigt utan serdeles värde, och skönjes tydligen hafva tillkommit genom förblandning af flera skiljda sago-stoffer. Vi återkomma dertill, vid meddelandet af sagan om »Pojken, som åt för tolf och arbetade för tolf.»

5.

De Begge Foster-Bröderna.

Beslägtade Folk-Sagor förekomma:

1. På **Norska**: — Hos ASBJÖRNSEN och MOE, Norske Folkeeventyr, Del. I. Christiania 1843, N:o 24, ss. 139—157, »Lille Kort».

2. På **Tyska**: — A. Se Kinder-Märchen aus mundtlichen Erzählungen gesammelt, Erfurt 1787, ss. 151—186, »Königin Wilowitte mit ihren zwei Töchtern». — B. Se A. L. GRIMM, Linas Märchenbuch, ss. 191—211, »Brunnenhold und Brunnenstark». — C. Se Bröderna GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. I, N:o 60, ss. 362—389, »Die Zwei Brüder» [öfvers. på Svenska uti REUTERDAHLS Julläsning för Barn, Lund 1838, ss. 120—153, »De två Bröderna»]. — D. Se anf. b. Th. I, N:o 62, ss. 397—399, »Die Bienenkönigin» [öfvers. på Svenska uti REUTERDAHLS

Julläsn. för Barn, s. å., ss. 111—114, »Askepott»]; jfr. Th. III, ss. 113—115. — E. Se anf. bok Th. I, N:o 17, ss. 106—111, sednare delen af Sagan »Die weisse Schlange». — F. Se anf. bok. Th. I, N:o 85, ss. 498—504, »Die Goldkinder» (jfr. Th. III, s. 150). — G. Se anf. arb. Th. III, ss. 105—110, »Wasserpeter und Wasserpaul», samt »Johannes Wassersprung und Caspar Wassersprung».

3. På **Böhmiska**: — Hos GERLE, Volksmärchen der Böhmen, Prag 1819, Th. II, 2, »Die Zwillings-brüder».

4. På **Magyariska**: — Hos GAAL, Volksmärchen der Magyaren, Wien 1822, N:o 9, »Der Vogel Goldschwefel».

5. På **Fransyska**: — Se CAYLUS, Cabinet des Fées, T. XXIV, s. 267, »L'Oiseau d'or» [öfvers. på Svenska uti Saga, Barnkalender för år 1844, ss. 15—26, »Skön-Guldhår»].

6. På **Italienska**: — A. Hos STRAPAROLA, Notti piacevoli, X, N:o 3. — B. Se BASILE, Il Pentamerone, I, N:o 7, »Lo mercante.»

7. På **Hinduiska**: — Se en egendomlig, men mycket liknande berättelse i Die Märchensammlung des SOMADEVA BHATTA aus Kaschmir, aus dem, Sanskrit ins Deutsche übersetzt von D:R HERMANN BROCKHAUS», Leipzig 1843, Th. II, ss. 142—160: »Geschichte der Brüder Asokadatta und Vijayadatta.»

8. På **Persiska**: — Hos GÖRRES, uti Das Heldenbuch von Iran aus dem Schah Nameh des FIRDUSI, Berlin 1820, Bd. II, ss. 246—260, återfinnas vissa liknande drag i berättelsen om »Ioh'asp».

9. På **Hebreiska**: — Hos Rabbi CHANINA, Das Judische Maasäh-Buch, Cap. 134 (Se GRIMM, Th. III, ss. 114—115)

A. Silfwerhvit och Lillwacker.

Ifrån Wermland.

Det var en gång en konung, som hade en drottning hvilken han mycket älskade. Men efter någon tid dog drottningen, och lemnade efter sig en enda dotter. När nu konungen blifvit enkling, vändes hela hans hug till den lilla prinsessan, och han höll henne kär såsom sin ögonsten. Den unga konunga-

dottren växte så upp, och blef den fagraste jungfru, hvarom någon hört talas.

När prinsessan var femton vintrar gammal hände sig, att der utbrast ett stort örlig, och hennes fader måste draga bort emot landets fiender. Såsom konungen nu icke hade någon, åt hvilken han kunde anförtro sin dotter, medan han sjelf var borta, lät han bygga ett högt torn uti skogen, försåg det ymnigt med lifsmedel, och satte deruti sin unga dotter med hennes tärna. Tillika lät han utgå ett påbud, att ingen man, eho det vara måtte, skulle vid lifsstraff få nalkas intill tornet, der jungfrurna sutto inne.

Konungen menade sig nu hafva gjort väl för att akta sin dotters ära, och drog så bort i ledning. Under tiden sitter prinsessan i tornet med sin tärna, och sömmar silke på knä. Men i staden voro många raska konungasöner och andra ungersvenner, hvilkas hug lekte till den fagra mön, och de önskade gerna att komma till samtals med henne. När de märkte, att sådant icke kunde ske, buro de en stor harm emot konungen, och tänkte uppå hämnd. Till den ändan samråddes de med en gammal qvinna, som visste mer än andra, och bådo henne laga så, att konungadottern och hennes tjenstemö skulle mista sin ära, änskönt de icke varit i någon mans våld. Käringen lofvade sitt bistånd härutinnan. Hon trollade så i ett par äpplen, lade dem uti en korg, och gick till det ensliga tornet, hvar-est jungfrurna sutto.

När konungadottern och hennes tärna blefvo varse den gamla qvinnan, der hon satt utanför vind-ögat, fingo de en stark lystnad att smaka hennes fagra äpplen. De ropade så åt käringen, att de ville köpa af den kostliga frukten; men trollqvinnan svarade, att hon icke höll den fal. När nu jungfrurna icke upphörde med sina böner, sade gumman, att hon skulle skänka dem hvar sitt äpple, om de blott ville hissa ned en korg utföre torn-muren. Prinsessan och hennes tärna tänkte icke på någon falskhet, utan gjorde såsom trollpackan hade sagt, och erhöilo så hvar sitt äpple. Men den förtrollade frukten hade en underlig kraft, ty begge jungfrurna blefvo på en gång hafvande, och innan året var om, födde hyardera en liten

blomkind. Konunga-dotterns son kallades *Silfverhvit*; tärnans son nämndes *Lillvacker*. De begge svenne-barnen växte till, och blefvo större och starkare än andra barn. Dertill hade de ett fagert utseende, och liknade hvarann såsom tvänne bär, så att hvar man kunde väl se och skönja att de voro syskon.

Det led nu om sju runda år, och konungen skulle komma hem ifrån ledingen. Då blefvo de begge jungfrurna mycket förskräckta, och räddes att han skulle få spörja deras öara. De öfverlade så med hvarandra, huru de skulle dölja sina barn; men ingendera visste att råda härutinnan. När nu ingen annan hjälp fanns till, togo jungfrurna med stor sorg farväl af sina söner, och hissade dem om natten ned ifrån tornet, att de sjelfva skulle fresta sin lycka i verlden. Vid afskedet skänkte konungadottern åt *Silfverhvit* en kostbar knif, till en hugkomst af hans moder. Men tärnan hade ingenting att gifva sin son i föräring.

De begge fosterbröderna begynte nu sin vandring ut i verlden. När de hade färdats någon tid, kommo de till en mörk skog; uti skogen mötte dem en man, som var stor till vext och underlig till utseende. Mannen bar tvänne svärd vid sidan, och förde med sig sex stora hundar. Han helsade vänligt: »god dag, piltar små! hvadan ären J komna, och hvartut ställen J eder färd?» Svennerna förtäljde, att de kommo ifrån ett högt torn, och ärnade sig ut i verlden för att pröfva lyckan. Mannen mälte: »om det är såsom J sägen, vet jag eder härkomst bättre än någon annan. Och på det J skolen ega något till hugkomst af er fader, vill jag gifva eder hvardera ett svärd och tre hundar. Men ett skolen J lofva mig, att J aldrig skiljens ifrån edra hundar, utan fören dem med eder, hvart J än tagen vägen.» Piltarne tackade för mannens goda gåfva, och lofyade göra såsom han hade sagt. Derefter skiljdes de ifrån honom, och drogo vidare leden fram.

När de länge hade färdats omkring, kommo de omsider till en korsväg. Då sade *Silfverhvit*: »mig synes, det lærer gå oss bättre, om vi pröfva lyckan hvar för sig. Låtom oss därför skiljas åt.» *Lillvacker* svarade: »ditt råd är godt; men huru skall jag då framdeles kunna veta, om det går dig väl i

verlden?' »Jo», sade Silfverhvit, »det skall vara dig till ett tecken, att så länge vattnet är klart i denna källa, så länge lever jag; men när vattnet blifver rödt och grumligt, då är jag död. Och tror jag förvisst, att du lærer hämnas min bane.» Silfverhvit ritade nu med sin knif i källan; derefter tog han farväl af sin broder, och de drogo åt hvar sitt håll. — Lillvacker kom snart derefter till en kungsgård, hvarest han fick tienst. Men hvarje morgon vandrade han till källan, för att spörja efter tidningar ifrån sin fosterbroder.

Silfverhvit fortsatte nu ensam sin färd öfver höga berg och djupa dalar, intill dess han fick se en stor stad. Men uti staden tycktes stå illa till, ty husen voro klädda med svart, och alla invånarne gingo tysta och sörjande, såsom hade der timat någon stor olycka. Silfverhvit gick fram, och sporde hvad orsaken månne vara till all denna bedröfvelse. Folket svarade: »visserligen måtte du vara en långväga främling, som icke förnummit, huru konungen och drottningen varit uti sjönöd, och blifvit tvungna att bortlofva sina tre döttrar. Redan i morgon skall hafs-trollet komma och hemta den äldsta prinsessan.» Vid dessa tidningar blef svennen glad och tänkte, det han nu hade ett godt tillfälle att vinna gods och ryktbarhet, om lyckan eljest ville vara honom gynnsam.

När dagen var inne, band Silfverhvit sitt svärd vid sidan, lockade sina hundar, och vandrade ensam ned åt hafvet. Vid han nu satt på hafsstranden fick han se hvarest konunga-dottern kom dragande utur staden, och med henne var en hofman, som sagt sig vara god att frälsa hennes lif. Men prinsessan var mycket bedröfvad och grät bitterligen. Då gick Silfverhvit fram, och helsade höfviskt på den fagra jungfrun. Vid det konunga-dottern och hennes följeslagare nu blefvo varse den raske ungersvennen, vordo de mycket förfärade; ty de tänkte att det var hafs-trollet som kom. Men hofmannen lopp undan för stor räddhåga skull, och gömde sig i ett högt träd, som växte invid sjön. När Silfverhvit märkte deras förskräckelse, sade han: »fagra jungfru! rådens icke för mig; jag skall icke göra eder något ondt.» Konunga-dottern svarade: »är det icke du, som kommer för att taga mig?» »Nej,» genmälte Silfverhvit:

»jag är kommen hit, för att frälsa eder.» Då gladdes prinsessan att en så våldsam kätte ville strida för henne, och de talade länge och vänligt med hvarandra. Under samtalet bad Silfverhvit, att jungfrun skulle unna honom en bön, det hon ville lösa honom. Konunga-dottern biföll hans begäran, och Silfverhvit lade sitt hufvud på hennes knä; men under det han hvilade, tog prinsessan en guld-ring, och fäste oförmärkt ibland svennens hår-lockar.

Rätt som det nu var, kom hafs-trollet farande utur djupet, så att skum och våg yrde vidt omkring. När trollet fick se Silfverhvit, vredgades det och sade: »hvarföre sitter du jemte min prinsessa?» Ungersvennen genmälte: 'jag tänker att hon är mera min än din.' Hafs-trollet sade: »det vilja vi blifva två om; men nu skola vi först låta våra hundar slås.» Silfverhvit var icke sen härtill, utan hetsade sina hundar emot trollets hundar, och der blef ett argt slagsmål. Men leken ändades så, att svennens hundar fingo öfverhanden, och beto ihjel hafs-hundarne. Genast drog Silfverhvit sitt svärd i fullt flygande, gick emot hafs-trollet, och högg ett väldigt hugg, så att odjurets hufvud trillade på sanden; men trollet skriade förfärligt och for ut i sjön, så att vattnet stod högt i himmels sky. Deref-ter tog svennen sin silfbodda knif, skar ut ögonstenarne ur trollets hufvud, och gömde dem hos sig. Han helsade så på den fagra prinsessan, och gick hastigt sina färde.

När nu striden var förbi, och ungersvennen hade gått sin kos, kröp hofmannen neder ur trädet och hotade prinsessan med döden, om hon icke ville säga för alla, det han och ingen annan hade frälsat henne. Konunga-dottern dristade icke neka till denna begäran; ty hon räddes för sitt lif. Hon gick så med hofmannen hem till kungsgården, hvarest de undfingos med stor ära och heders-bevisning. Men der blef icke ringa glädje i landet, när folket fick spörja att den äldsta prinsessan blifvit frälsad ifrån hafs-trollet.

Andra dagen aflopp allt på samma sätt. Silfverhvit gick nedåt stranden och mötte den medlersta prinsessan, när hon skulle utlemnas åt trollet. Men då konunga-dottern och hennes ledsagare blefvo honom varse, vordo de mycket förfä-

rade; ty de tänkte, att det var hafs-trollet som kom. Hofmannen kröp nu i träd såsom förra gången; men prinsessan efterkom svennens begäran och löskade honom, liksom hennes syster hade gjort. Hon band dervid sin guld-ring i Silfverhvits långa hår.

När det så hade lidit en stund, hördes ett stort gny ur hafvet, och der kom fram ett hafs-troll, som hade tre hundar och tre hufvuden. Men Silfverhvits hundar behöllo seger öfver hafs-hundarne, och svennen sjelf högg ihjel trollet med sitt svärd. Derefter tog han fram sin silfbodda knif, skar ut trollets ögonstenar och gick sina färde. Men hofmannen var icke sen, utan kröp ned af trädet, och tvang prinsessan att göra ed, det han och ingen annan hade frälsat henne. De vände så åter till kungsgården, hvarest hofmannen undficks med stor ära, och blef hållen för den ypperste kämpe.

Tredje dagen band Silfverhvit svärd vid sidan, lockade sina tre hundar, och vandrade åter igen ned till hafvet. Vid han nu satt på sjöstranden, fick han se hvarest den yngsta konungadottern kom dragandes utur staden, och med henne gick den manhaftige hofmannen, som troddes hafva frälsat hennes systrar; men prinsessan var mycket bedröfvad, och grät modiga tårar. Då gick Silfverhvit fram, och helsade höfviskt på den fagra jungfrun. Vid nu konungadottern och hennes följeslagare blefvo varse den raska ungersvennen, vordo de mycket förfärade; ty de trodde att det var hafs-trollet som kom. Men hofmannen lopp undan och gömde sig i ett högt träd, som växte invid sjön. När Silfverhvit märkte deras räddhåga, sade han: »fagra jungfru! rädens icke för mig, jag skall icke göra eder något ondt.» Konungadottern svarade: »är det icke du, som skall taga mig?» »Nej,» genmälte Silfverhvit, »jag är kommen hit för att frälsa eder.» Då gladdes prinsessan, att en så bård kämpe ville strida för henne, och de talade länge och vänligt med hvarandra. Under samtalen bad Silfverhvit, att den fagra jungfrun skulle unna honom en bön, det hon ville löska honom. Konungadottern samtyckte gerna till hans begäran, och Silfverhvit lade sitt hufvud på hennes knä. Men när prinsessan fick se guldringarne, hvilka hennes systrar hade bundit i sven-

nens hår, blef hon förundrad, och flätade oförmärkt ännu en ring i hans lockar.

Rätt som det nu var, kom hafs-trollet farande utur djupet med mycket gny, så att skum och våg yrde högt emot himmelen. Odjuret hade den gången sex hufvuden, och nio hundar. När nu trollet blef varse Silfverhvit, der han satt hos den unga konungs-dottern, vredgades det, och ropade: »hvad har du att göra med min prinsessa?» Ungersvennen genmälte: 'jag tänker, att hon blir snarare min än din.' Trollet sade: »derom vilja vi blifva två; men nu skola vi först låta våra hundar slå.» Silfverhvit var icke sen, utan hetsade sina hundar till strids emot hafs-hundarne, och der blef ett argt slagsmål. Men leken lyktades så, att svennens hundar vunno öfverhanden, och beto ihjel alla nio hafshundarne. Genast drog Silfverhvit sitt blanka svärd, gick emot hafs-trollet, och högg till, så att alla sex hufvuden trillade på sanden; men odjuret skriade förfärligt, och for ut i sjön, så att vattnet stod högt i sky. Svennen tog derefter sin silfbodda knif, och skar ut alla trollets tolf ögonstenar. Han helsade så på den unga konungadottern, och drog skyndsamt sina färde.

När nu striden var lyktad och ungersvennen hade gått bort, steg hofmannen ned ur trädet, drog sitt svärd, och hotade prinsessan med döden, om hon icke ville säga, det han hade frälst henne ifrån trollet, liksom han frälst hennes begge systrar. Konungadottern dristade icke neka till hans begäran, ty hon räddes för sitt lif. De vandrade derefter tillsammans emot kungs-gården. Men när konungen fick se dem begge vid lif, vardt en stor glädje öfver hela hofvet, och de undfingos med stor heders-bevisning. Hofmannen var nu annat till karl, än när han satt uppkrupen i trädet. Konungen lät så tillreda ett präktigt gästabud, med lust och lek och dans och stränga-spel, samt lofvade hofmannen sin yngsta och kära-
ste dotter till lön för hans mannamod.

Midt under bröllops-glädjen, medan konungen satt till bords med alla sina män, öppnades dörren, och Silfverhvit kom in åtföljd af sina hundar. Svennen trädde dristigt fram i gästabuds-salen, och helsade konungen. Men när de tre konunga-

döttrarne igenkände honom, blefvo de högligen glada, sprungo upp ifrån bordet, och lupo främlingen till mötes. Häröfver vardt konungen mycket förundrad, och sporde hvad sådant månde betyda. Då förtäljde den yngsta prinsessan huru allt hade tillgått ifrån början till slut, och att Silfverhvit var den som hade frälsat dem, medan hofmannen satt uppe i trädet. Till yttermera visso uppsökte konunga-döttrarne, hvar och en, den guldring som hon hade infläat i Silfverhvits hår. Men konungen visste ännu icke rätt, hvad han borde tänka om allt detta; då sade Silfverhvit: »Herre, konung! på det du icke skall tvifla om dina döttrars ord, kan du här se ögonstenarne efter hafs-trollet, som jag dräpte.» Nu förstod konungen och alla hans män, att prinsessorna hade förtäljt sanningen. Den svekfulle hofmannen fick så lida sitt välförtjenta straff; men Silfverhvit blef emottagen med stor ära, och vann den yngsta konunga-dottern, samt med henne halfva riket.

Sedan brölloppet var ändadt, flyttade Silfverhvit med sin unga brud till en stor kungs-gård, och lefde med henne i ro och lycka. Då hände sig en natt, medan alla sofvo, att det klappade på vindögat och en röst hördes ropa: »Silfverhvit! kom, jag vill tala med dig.» Konungen ville icke väcka sin unga brud, utan steg hastigt upp, band svärdet vid sidan, lockade sina hundar och gick ut. När han så kom under bar himmel, stod der framför honom ett Troll, som var både stort och bistert till utseende. Trollet sade: »Silfverhvit! du har dräpt mina tre bröder, och jag är kommen att hämnas deras död. Derföre är mitt förslag, att du går med mig till hafsstranden, och att vi der kämpa med hvarandra.» Detta vilkor likade ungersvennen väl, och han följde trollet utan gensägelse. När de nu kommo ned emot hafvet, lågo der trenne stora hundar, hvilka trollet hade fört med sig. Genast hetsade Silfverhvit sina hundar emot trollhundarne, och der blef ett argt slagsmål; men leken lyktades så, att troll-hundarne måste vika undan. Derefter drog konungen sitt svärd, gick manligen fram emot trollet, och vitte det många dråpliga hugg, så att der blef en väldig kamp. Men när trollet märkte att striden gick emot, blef det förfäradt, och lopp hastigt undan till ett högt träd;

Silfverhvit och hans hundar lupo efter, och hundarne skällde häftigt. Då begynte trollet bedja för sig och sade: »käre Silfverhvit! jag vill taga böter för mina bröder; men tysta dina hundar, medan vi få talas vid.» Konungen befallte nu sina hundar tiga stilla; men det half icke, utan djuren skällde hårdare än förut. Då tog trollet tre hår af sitt hufvud, räckte dem åt Silfverhvit, och sade: »lägg ett hår öfver hvardera hunden, så lærer han nog hålla sig tyst.» Konungen gjorde såsom honom sades; genast tystnade hundarne och lågo orörliga, såsom hade de blifvit fastsmidda vid jorden. Nu märkte Silfverhvit att han blifvit besviken; men det var för sent. Trollet steg så ned ur trädet, drog sitt svärd, och började enviget å nyo; men de hade icke skiftat många hugg med hvarandra, förr än Silfverhvit fick bane-sår, och låg i sitt blod på marken.

Sagan återvänder nu till Lillvacker. Han gick om morgonen till källan vid kors-vägen, och fann henne full med blod. Då förstod han att Silfverhvit var död, och ihågkom sitt löfte att hämnas sin foster-broder. Han lockade så sina hundar, band svärdet vid sidan, och vandrade vägen fram, intill dess han kom till en stor stad. Men uti staden var allt uppfyllt med glädje, folket svärmade på gatorna, och husen voro klädda med skarlahan och andra präktiga tyger. Lillvacker sporde hvad orsaken månne vara till all denna fröjd. Folket svarade: »visserligen måste du vara fjerran ifrån, som icke vet, att här är kommen en båld kämpe, vid namn Silfverhvit; han har frälsat våra tre prinsessor och är nu konungens måg.» Lillvacker sporde noga huru allt detta hade tillgått; derefter vandrade han vägen fram, intill dess han om aftonen kom till kungs-gården, hvarest Silfverhvit bodde med sin fagra brud.

När nu Lillvacker trädde in genom borg-porten, helsade alla honom för konung: ty han var så lik sin fosterbroder, att ingen kunde skilja dem ifrån hvarandra. Vid svennen så kom i sof-stugan, trodde äfven drottningen att det var Silfverhvit; hon gick honom derföre till mötes, och sade: »Herre, konung! hvi har du dröjt så länge? Jag har med sorg afbidat din hemkomst.» Lillvacker svarade icke mycket till detta tal, utan var tyst och fåordig. Han gick derefter till

sängs med drottningen; men lade ett blankt svärd emellan sig och henne. Den unga bruden visste icke hvad hon skulle tro om allt detta, ty hennes gemål hade förut icke haft sådan underlig sed. Men hon tänkte: »det är icke godt spörja om annans hemlighet», och sade därför ingenting.

Om natten, medan alla sofvo, klappade det på vind-ögat, och en röst hördes ropa: »Lillvacker! kom, mig lyster tala med dig.» Svennen steg genast upp, grep sitt goda svärd, lockade sina hundar och gick ut. När han nu kom under bar himmel, stod der framför honom samma troll, som hade dödat Silfverhvit. Trollet sade: »Lillvacker! följ mig, så skall du träffa din fosterbroder.» Svennen var straxt redo att vandra med; trollet gick förut. När de så kommo till hafs-stranden, voro der tre stora hundar, hvilka trollet hade fört med sig. Något längre bort, hvarest kampen hade stått, låg Silfverhvit i sitt blod, och jemte honom lågo hans hundar fastbundna vid jorden. Då förstod Lillvacker huru allt hade tillgått, och tänkte att han gerna ville våga sitt lif, för att hämnas sin fosterbroder. Genast hetsade han sina hundar emot troll-hundarne, och der blef ett argt slagsmål; men leken lyktades så, att Lillvackers hundar behöllo öfverhanden. Svennen drog der-efter sitt svärd, och gick fram emot trollet med stora och manliga hugg. Men när trollet märkte att kampen gick emot, lopp det undan, och flydde till ett högt träd; Lillvacker och hans hundar lupo efter, och hundarne skällde häftigt. Då begynte trollet bedja för sig, och sade: »käre Lillvacker! jag vill gifva böter för din fosterbroder; men stilla dina hundar, medan vi få talas vid.» Tillika räckte trollet fram tre hufvudhår och mälte: »lägg ett hårstrå öfver vardera hunden, så lærer han nog hålla sig tyst.» Men Lillvacker märkte att härunder var något svek, han tog därför de tre hufvudhåren, och lade dem i stället öfver troll-hundarne. Genast föllo dessa till jorden, och lågo orörliga såsom hade de varit utan lif.

När nu trollet förnam, att dess rådslag icke hade framgång, blef det högeligen förfäradt och sade: »käre Lillvacker! jag vill gifva dig böter för din broder, allenast du lemnar mig i fred.» Ungersvennen sporde: 'hvad kunde du väl gifva mig,

så kärt som min fosterbroders lif?' Trollet genmälte: »här gifver jag dig tvänne flaskor. I den ena är ett vatten af sådan art, att om du stänker dermed på någon som är död, qvicknar han genast åter vid; men i den andra är ett sådant vatten, att om du stryker deraf och någon kommer der invid, blifver han genast fast. Och menar jag att större kostbarheter än dessa begge näppeligen lära finnas.» — Lillvacker sade: 'ditt förslag likar mig väl, och jag vill antaga det; men ett måste du lofva mig dertill, att du löser min fosterbroders hundar.' Trollet gick in härpå, steg så ned ur trädet, och bäste på hundarne, att de vordo åter lösa. Derefter tog Lillvacker de begge flaskorna, och vandrade med jätten ifrån hafs-stranden.

När de hade gått ett stycke tillsammans, kommo de till en stor sten-häll, som låg tätt invid vägen. Då skyndade Lillvacker förut, och strök oförmärkt på stenen ur den ena flaskan. Vid nu trollet skulle gå der förbi, hetsade svennen alla sina sex hundar på en gång, hvarvid jätten vek undan, och kom så att vidröra sten-hällen. Trollet blef nu fast, och förmodade icke röra sig ifrån stället; men efter någon stund rann dagen upp i öster, och lyste på stenen. När nu trollet fick se solen, sprack det, och fick så sin bane.

Lillvacker sprang derefter bort till sin fosterbroder, och stänkte på honom med vatten ur den andra flaskan, så att han åter kom till lif. Då vardt en stor glädje, såsom man väl kan veta. Foster-bröderna följdes derefter till kungs-gården, och förtäljde under vägen sina öden och äfventyr. Lillvacker omtalade huru han fått veta sin väns nöd, och huruledes han kommit till kungs-gården, och der blifvit hållen för den unge konungen. Han skämtade tillika deröfver, att han hade gått till sängs med drottningen, utan att hon märkte annat än han var hennes rätta gemål. Men när Silfverhvit hörde detta tal, tänkte han, att Lillvacker bjudit drottningen någon öära; då rann hans sinne till, så att han i vredesmode drog sitt svärd och stötte det i sin fosterbroders lif. Lillvacker föll nu död till marken, och Silfverhvit gick ensam hem till kungs-gården. Men svennens hundar ville icke öfvergifva sin hus-

bonde, utan lade sig tjutande omkring hans kropp och slickade hans sår.

Om qvällen, när den unge konungen och hans gemål skulle gå till sängs, sporde drottningen hvarföre han var så tungsint och fåordig. Silfverhvit svarade föga härtill. Då sade drottningen: »mycket har mig undrat, hvad som händt dig under de sista dagarne; men mest lyster mig likväl få veta, hvarföre du i natt lade ett draget svärd emellan oss.» Nu gick det upp ett ljus för Silfverhvits ögon, han förstod att hans fosterbroder var oskyldigt dräpen, och ångrade bittert det han hade så illa lönat Lillvacker för sitt lif. Konungen steg derefter genast upp, och gick bort till stället, hvarest hans fosterbroder låg. Han gjöt så lifs-vatten ur sin flaska, och tvättade svennens sår; straxt qvicknade Lillvacker vid igen, och de begge fosterbröderna vandrade med fröjd och glädje åter till kungsgården.

När de nu kommit tillbaka, förtäljde Silfverhvit för sin drottning huru Lillvacker hade frälsat hans lif, och hvad andra äfventyr de hade bestått tillsammans. Då vardt lust och gammal öfver hela kungs-gården, och svennen undficks af alla med stor ära och hyllest. Men när Lillvacker hade dväljts der någon tid, friade han till den medlersta prinsessan, och fick hennes och hennes fränders ja och samtycke. Derefter firades brölloppet med mycken ståt, och Silfverhvit delade halfva riket med sin fosterbroder. Men de begge bröderna byggde tillsammans i frid och enighet, och om de icke äro döda, lefva de och må väl ännu i denna dag.

Annmärkning.

En ofullständig uppteckning ifrån Upland, förtäljer sagan sålunda, att det var en gång tre sköna jungfrur, hvilka icke ville gifta sig, ehuru de hade många friare. Då kom en gammal gubbe gående till gården. Han sporde hvad orsaken kunde vara, att de tre jungfrurna icke ville hafva män, ehuru de voro både unga och fagra. Nu bekände tärnorna, att rätta anledningen var den, att de fruktade få barn. När gubben hörde detta, lofvade han hjälpa dem, och visade dem så till en källa, hvarutur de borde dricka. Jungfrurna gjorde efter gubbens råd;

men det gick emot förmodan; ty efter någon tid voro de hafvande alla tre, och innan året var om, hade hvardera födt till verlden ett fagert svennebarn.

De tre piltarne växte upp tillsammans, och blefvo med tiden väldiga jägare. När de nu ströfvade omkring i skogen, träffade de vid serskildta tillfällen en björn-hona, en ulf-hona och en räf-hona. Svennerna ville döda dem, men djuren tiggde sina lif, och gáfvo sina ungar i lösen. Foster-bröderna fingo sålunda hvar sin björn, ulf och räf, hvilka troget följde och tjenade sin husbonde. —

Sagans slut öfverensstämmer med föregående uppteckning. Svennerna kommo nemligen till en stad, hvarest allt var nedsänkt i sorg och bedröfvelse, emedan konungen hade varit i sjönöd, och blifvit tvungen att lofva sina tre döttrar åt trenne grymma hafstroll, af hvilka det ena hade tre, det andra sex, och det tredje tolf hufvuden. Foster-bröderna frälste hvar sin prinsessa; men hofmännen, hvilka ledsagat konunga-döttrarne till stranden, sade sig sjelfva hafva räddat dem. Konungen trodde ock att så var. Men midt under bröllops-glädjen inträdde foster-bröderna i salen, och röjde hofmännens falskhet. De tre svennerna fingo nu hvar sin af konungens döttrar till äkta; men hofmännen blefvo straffade, såsom de väl hade förskyllat.

B. Wattu-man och Wattu-sin.

Ifrån Södermanland.

Det var en gång en konung, som rådde öfver ett mäktigt rike, och dertill var mycket älskad af sina undersåter. Han egde en fager drottning, som likaledes var vidt omtalad för sina goda egenskaper. När så konungen och hans gemål hade varit gifta någon tid, blef drottningen hafvande och födde en dotter; men sjelf mistade hon lifvet i barns-nöd. Då blef konungen mycket sorgsen, och ville aldrig fästa sig någon hustru, sedan hans första gemål blifvit lagd uppå bår. I stället vändes hela hans hug till barnet, och han älskade sin dotter så högt, att han beslöt aldrig skiljas ifrån henne.

Emedlertid växte konunga-dottern upp, och blef den fagra-
ste mö som någonstädes kunde finnas. Då kommo många

konunga-söner och andra ättstora män att fria till prinsessan, ehuru hennes fader gaf dem alla afslag. Men friarne blefvo allt flera och flera, samt växte slutligen till en talrik skara. Konungen visste sig nu ingen råd, huru han skulle akta sin dotter, utan lät bygga ett högt torn på en holme midt uti sjön, och ditförde prinsessan tillika med hennes tjenste-tärnor.

Det hände sig någon tid derefter, att konunga-dottern hade en underlig dröm. Hon tyckte, att hon gick i tornet och träffade en lönlig stig; vid ändan af den lönliga stigen var en förborgad dörr, och när hon öppnade densamma kom hon fram till berget på ett ställe, der hon aldrig hade varit tillförene. Men ur bergets sida frambröt en klar vattenstråle, som glimmade fagert emot solen. Prinsessan drack deraf, och det föreföll henne i drömmen, såsom hade hon aldrig tillförene smakat en så sällsam och kostelig dryck.

När nu morgonen kom och prinsessan vaknade, kunde hon icke förgäta sin dröm, utan förtäljde den för sin tjenstemö. Då blef tärnan mycket förundrad, ty hon hade haft samma dröm om natten. De begge jungfrurna kunde nu väl förstå, att derunder låg någonting hemlighetsfullt, och fingo en stor åhåga att söka efter den kostbara spring-källan. Sagdt och gjordt. De letade och funno en lönlig stig, alldeles såsom dem hade synt i drömmen; vid ändan af den hemliga stigen var en förborgad lucka, och när de gingo derigenom, kommo de till ett ställe hvarest en vatten-åder sprang fram ur berget. Källans vatten var så klart och genomskinligt, att det glimmade emot solen såsom skärt gull. De begge jungfrurna kunde nu icke låta bli att dricka af det klara vattnet, och det föreföll dem, att de aldrig smakat en mera ljuflig och svalkande dryck. Men källvattnet hade en underlig kraft, ty begge jungfrurna blefvo på en gång hafvande, och efter nio månader födde hvardera en liten blom-kind. Begge barnen voro svenne-barn; de vatten-östes och fingo namn efter sin fäderne-börd. Konunga-dottern kallade sin son *Vattu-man*; tärnans son nämndes *Vattu-sin*.

Vid tidningen härom blef konungen, prinsessans fader, illa till mods, och det ångrade honom att han icke hade gifvit sin

dotter åt någon konunga-son, så hade denna ofärd icke timat. Men såsom ordspråket lyder: »gjord gerning har ingen återvändo»; han måste derföre låta sig nöja med hvad som hade skett. Emedlertid satt prinsessan med sin tärna i det ensliga tornet uti sjön, och ingen man fick någonsin komma dit. Men de begge piltarne växte upp tilsammans, och blefvo stora till växt, dristiga till sinnelag, och fagra till utseende. Dertill voro de inbördes så lika, att ingen utom deras mödrar kunde skilja den ene ifrån den andre.

Det led så en rund tid bortåt, och de begge fosterbröderna voro femton vintrar gamla. Då gingo de en dag inför konungadottern, och beddes orlof att draga bort ur tornet och fresta sin lycka på egen hand. Prinsessan och hennes tärna ville ogerna samtycka till denna begäran; men ungersvennerna stodo fast vid sin föresats. De togo så farväl af sina mödrar, och de begge jungfrurna fälde många tårar öfver deras bortfärd. Men vid afskedet gaf konungadottern hvardera svennen en hund till föräring. Hon sade: »två ting skolen J lofva för all den kärlek vi hafva visat eder. Det ena är, att J aldrig för någon skolen yppa eder härkomst. Det andra, att J aldrig skiljen eder ifrån dessa hundar; de skola ock städse vara eder trogna.» Foster-bröderna samtyckte gerna till prinsessans begäran, och så skiljdes de ifrån tornet med mycken saknad å begge sidor.

Svennerna gáfvo sig nu på väg, och kommo till kungsgården hvarest prinsessans fader bodde. De trädde in i salen, helsade höfviskt, och alla män som sågo dem undrade öfver ynglingarnes utseende och hurtighet. När nu konungen blef varse de begge främlingarne, sporde han efter deras namn och härkomst. Svennerna genmälte: »Herre, konung! vi heta Vattuman och Vattu-sin; men det är oss förbjudet att yppa af hvad ätt vi äro komna.» Konungen sporde ytterligare: 'hvad är då edert ärende, och hvartut ligger eder färd?' Bröderna svarade: »vi ämna oss ut i verlden att pröfva vår lycka.» Då sade konungen: »eder ätt röjer sig bäst på edert utseende, och vill jag här gifva er något till hugkomst. Men om J framdeles kommen i nöd, så återvänden till mig.» Med dessa ord räckte

konungen åt Vattu-man ett spjut, och åt Vattu-sin en båge och pilar. Foster-bröderna tackade mycket för dessa föräringar, togo derefter afsked, och fortsatte sin vandring.

När de vida hade färdats, kommo de en dag uti en vild skog. Som de nu jagade med sina hundar, för att finna lifsuppehälle, mötte dem en stor björn. Genast ropade Vattu-man till sin foster-broder: »skjut du, så kastar jag!» Men björn-honan bad för sitt lif, och sade: »skjut inte! kasta inte! Hemma har jag tvänne ungar. Jag vill gifva eder hvar sin, om J låten mig lefva.» Då gjorde det svennerna ondt om djuret, och de ville icke skada det. Men björn-honan hemtade sina ungar, gaf foster-bröderna hvar sin, och sade att hennes söner skulle löna dem för sin moders lif.

Andra dagen jagade foster-bröderna åter igen uti skogen med sina hundar. Då mötte dem en ulf. Genast ropade Vattu-man till Vattu-sin, och sade: »skjut du, så kastar jag.» Men ulfven bad om sitt lif, och mälte: »skjut inte! kasta inte! Hemma eger jag tvänne ungar. Om J låten mig lefva vill jag gifva eder hvar sin.» Detta likade foster-bröderna väl, och de ville icke skada djuret. Men ulf-honan hemtade sina ungar, och gaf åt de begge svennerna, sägande, att hennes barn skulle löna dem för sin moders lif.

Tredje dagen, under jagten, mötte foster-bröderne en räf. Genast ropade Vattu-man till Vattu-sin: »skjut du, så kastar jag!» Men räf-honan tiggde om sitt lif, och sade: »skjut inte! kasta inte! Hemma eger jag tvänne ungar. Jag vill gifva eder hvar sin, om J unnen mig att lefva.» Detta tycktes foster-bröderna vara ett godt förslag, och de skonade djuret. Men räf-honan lopp bort och hemtade sina ungar. Hon gaf svennerna hvar sin och sade, att hennes barn skulle vedergälla dem det de sparat modrens lif. — Djuren följde nu sina herrar, och voro dem lydiga och trogna i allt hvad som befalltes.

När så foster-bröderna hade vandrat länge tillsammans, kommo de till en kors-väg; uti väg-skälet stod ett högt träd. Då sade Vattu-man: »Frände! här skiljas våra vägar, och hugen säger mig, att vi icke snart mände råka hvarandra.» Vattu-sin svarade: 'du må råda härutinnan, såsom i annat; men huruleds

kan jag framdeles spörja tidningar huru det går dig i verlden?» Vattu-man mälte: »jag sticker min knif här i detta träd. Det skall vara dig till ett tecken, att om knifven rostar, då är jag i stor nöd; men om han blir blodig, då är jag död. Och väntar jag, att du lärer hämnas min bane.» Så ordadt, skiljdes foster-bröderna ifrån hvarandra. Vattu-man med sina djur gick en väg, och mötte många underliga äfventyr, såsom jag framdeles vill förtälja; men Vattu-sin tog en annan led, och hade icke färdats långt, förr än han såg framför sig en gammal, ödslig kungsgård. Rundt deromkring var tjock skog, och ingenstädes syntes spår efter menniskor.

Just vid det att Vattu-sin skulle draga förbi den öde kungsgården, utbrast ett häftigt oväder, med storm och regn-skurar, så att svennen blef tvungen söka skygd för sig och sina djur. Han gick därför fram till borg-porten och bultade på; men ingen svarade. Sent omsider öppnades porten, och en käring, som var både gammal och led, sporde hvem det var som klappade. Vattu-sin genmälte, att han var en vandringsman, som gått ut att söka tjenst, och begärde ett skygd undan ovädret. Käringen sade: »var då välkommen till mig; ty jag behöfver en svenn nu som aldrabäst. Om du vill tjena mig troget, skall din lön icke blifva ringa.» Härefter förde hon Vattu-sin upp till gården, samt gaf honom mat och natt-herberge. Men den gamla gumman var en elak *Rå-drottning*, och hennes utseende behagade illa både Vattu-sin och hans djur.

Om morgonen, sedan dager var ljus, kom den gamla käringen in till Vattu-sin, och sade att hon ville visa honom hvad märkligt fanns i gården. Svennen följde henne, och såg många sällsamma ting, hvarom här blefve vidlyftigt att förtälja. Slutligen kommo de till en äng, och på ängen lågo ancor till ett antal af mång sinom tusende, så att jorden var aldeles öfvertäckt. Rå-drottningen sade: »dessa ancor tillhöra gården, och du behöfver icke frukta att trampa dem;» hon gick derefter förut att visa vägen. Men Vattu-sin ömkade sig öfver de stackars ankorna, och vaktade sig noga att tråda uppå någon af dem; dertill förbjöd han strängeligen sina djur att göra dem

skada. Han kom sålunda till slutet af ängen. Då framträdde Anke-konungen, och sade: »du skall hafva tack, att du skonade mina ankor. Tänk på mig när du kommer i nöd, och jag vill tjena dig igen.» Derefter försvann han, utan att Rå-drottningen blifvit honom varse.

Vattu-sin och hans matmoder fortsatte nu sin väg, och kommo till en annan äng, hvarest krälade myror till ett antal af mång sinom tusende, så att hela marken tycktes röra sig. Rå-drottningen sade: »dessa myror tillhöra gården, du behöfver icke rädas att trampa ihjel dem;» hon gick derefter förut att visa vägen. Men Vattu-sin ömkade sig öfver de små idoga kräken, och vaktade sig noga att tråda på något af dem; der-till förbjöd han strängeligen sina djur att göra myrorna något ondt. Han kom sålunda till slutet af ängen. Då framträdde Myr-konungen och sade: »du skall hafva tack att du sparat så många lif. Tänk på mig, när du kommer i nöd, och jag vill tjena dig igen.» Derefter försvann han, utan att Rå-drottningen hade blifvit honom varse.

Svennen och hans matmoder fortsatte nu sin färd, och kommo till en tredje äng, hvarest fanns en otalig mängd af bin, så att hela marken och luften hvimlade deraf. Då vände sig Rå-drottningen till Vattu-sin, och sade: »alla dessa bin tillhöra gården; du behöfver icke frukta att trampa ihjel dem;» hon gick derefter förut att visa vägen. Men det gjorde svennen ondt om de små kräken, så att han noga vaktade sig att tråda uppå dem, och befallte strängeligen sina djur att icke göra dem någon skada. Vattu-sin kom sålunda till slutet af ängen. Då framträdde Bi-konungen och sade: »du skall hafva tack, att du skonat mina undersåter. Tänk uppå mig när du kommer i nöd, och jag vill tjena dig igen.» Derefter försvann han, utan att Rå-drottningen blifvit honom varse.

Andra dagen tog käringen till orda: »det är hög tid att du begynner din tjänst, och skall detta blifva ditt första arbete. I fornda tider, långt, långt tillbaka, fanns här på kungs-gården en gyldne nyckel, som öppnade den vestra borg-porten. Det är nu min vilja och befallning, att du återskaffar denna nyckel innan sol går upp i morgon bittida; om du det icke gör, kostar

det ditt lif.» Så taladt, gick Rå-drottningen bort; men Vattu-sin stannade kvar i mycken ängslan, och visste icke hvad råd han skulle finna ur denna stora farlighet. Han vandrade så hela dagen bedröfvad omkring, och när qvällen kom, hade han ännu icke kunnat finna den gyllene nyckeln.

Vid det svennen nu satt bedröfvad och tänkte på sin stora nöd, rann det honom i hugen: »kanske kunde ankorna blifva mig till hjälp.» Han hade knappast tänkt denna tanke, så stod Anke-konungen plötsligt framför honom, och sporde hvi han var så sorgsen till mods. Vattu-sin genmälte: »Rå-drottningen har befallt mig uppsöka en gyllene nyckel, som varit förlorad sedan mång hundra år. Om jag icke finner den, innan dager blir ljus, vill hon taga mitt unga lif.» Anke-konungen sade: 'var tröst! jag har icke förgätit den tjänst du gjorde mig i går. Nu vill jag löna dig igen.' Han samlade derefter en väldig skara af sina undersåter, och drog med dem bort till en gammal graf, som låg nedanför kungs-gården. När ankorna kommo till grafven, gåfvo de sig ut i vattnet, och döko djupt ned till botten. De fortsatte så någon stund, och det dröjde icke länge, förr än Anke-konungen kom tillbaka med nyckeln, som Rå-drottningen hade begärt. Då blef ungersvennen glad i sinnet, tackade Anke-konungen för hans goda bistånd, och återvände derefter förnöjd till kungs-gården.

Om morgonen, när sol rann upp, kom käringen och frågade, om Vattu-sin hade gjort efter hennes befallning. Svennen genmälte, att han uträttat hennes ärende, och framtog tillika den gyllene nyckeln. Då skiftade Rå-drottningen sin hy, och vardt ask-grå i ansigtet. Hon gick derefter bort, vid det hon sade: »detta har du icke gjort utan hjälp.»

När det lidit fram på dagen kom käringen åter, och förde Vattu-sin till ett rum, hvarest en myckenhet säd var sammanlagd i en stor, stor hög. Rå-drottningen sade: »detta blifver ditt andra göromål, att du skall skifta all denna säd efter dess olika slag. Du skall skilja rågen ifrån kornet och kornet ifrån rågen, samt lägga hvart och ett i dess egen bing. Men allt skall vara redo tills i morgon, när sol går upp, eljest kostar det ditt lif.» Så ordadt, gick käringen bort, och ungersvennen

satte sig att skilja det ena sädes-slaget ifrån det andra. Men huru han ock måtte plocka, när qvällen kom hade han endast sammanfört en ringa hög, och kunde nu väl skönjas, det han aldrig mäktade uträtta sin matmoders ärende.

Vid Vattu-sin nu satt bedröfvad och tänkte på sin stora nöd, rann det honom i hugen: »kanske kunde myrorna blifva mig till hjälp.» Han hade knappast tänkt denna tanke, så stod Myr-konungen plötsligt framför honom, och sporde hvi han var så sorgmodig. Svennen genmälte: »Rå-drottningen har befallt mig skifta all denna säd efter dess olika slag, så att rågen skiljes ifrån kornet, och kornet ifrån rågen, hvart och ett i sin egen binge. Om jag icke kan göra det, innan dager blir ljus, vill hon taga mitt unga lif.» Då sade Myr-konungen: 'var tröst! jag har icke förgätit den tjenst du gjorde mig. Nu vill jag löna dig igen.' Han gick derefter bort, och kom straxt tillbaka med en otalig skara myror. Men de små kräken gäfv sig upp i sädes-högen, hvarje myra tog ett korn, och der blef ett hvimmel, såsom när man ser en myr-stack om sommaren. Det dröjde nu icke länge, förr än all säden var fördelad, efter såsom Rå-drottningen hade befallt. Då blef ungersvennen glad i sinnet, tackade Myr-konungen för hans goda bistånd, och så skiljdes de åt.

Om morgonen när sol rann upp, kom den gamla käringen, och frågade om Vattu-sin hade gjort efter hennes befallning. Svennen jakade att så var, och visade tillika hvarest all säden låg fördelad efter dess olika slag, hvart och ett i sin egen binge. Då skiftade Rå-drottningen sin hy, och blef svart, såsom den svartaste jord. Hon gick derefter förbittrad sin väg, i det hon sade: »detta har du icke gjort utan hjälp.»

När det lidit fram på dagen, återkom käringen såsom förut. Hon förde nu Vattu-sin till en stor sal, hvarest voro uppställda sju fagra qvinno-bilder. Rå-drottningen sade: »detta blifver ditt tredje prof, att du skall säga mig hvilken af dessa sju bilder är den förtrollade prinsessan, som rådde öfver kungs-gården, innan jag kom hit. Om du kan säga mig detta, då blifver din makt här större än min. Men kan du icke säga mig det, då kostar det ditt lif, såsom det kostat mången bård ungersvenns

lif tillförene. I morgon, förrän sol rinner upp, skiftas begges vår lycka.» Så ordadt skiljdes de åt. Rå-drottningen gick sina färde; men Vattu-sin ställde sig att beskåda de sju qvinnobilderna, och de tycktes honom så fagra, att hjertat rörde sig i hans bröst, när han såg på dem. Men bilderna voro så lika till drägt, skepnad och ställning, att ingen kunde skönja den ringaste olikhet dem emellan. Huru svennen och måtte speja, förmådde han nu icke utgrunda hvilkendera bilden tillhörde den förtrollade konunga-dottern.

När Vattu-sin märkte, att han icke kunde fullgöra Rå-drottningens uppdrag, blef han mycket bedröfvad, och tänkte vid sig sjelf, att han väl knappast skulle slippa derifrån med lifvet. Då rann honom plötsligt i sinnet: »kanske kunde bien hjälpa mig i min stora nöd.» Han hade knappast tänkt denna tanke, så stod Bi-konungen framför honom och sporde, hvi han var så bedröfvad och sorgmodig. Svennen genmälte: »Rå-drottningen har befallt mig utforska, hvilken af dessa sju qvinnobilder är den fagra prinsessan, som fordom rådde öfver kungsgården. Om jag icke kan säga det i morgon, när sol rinner upp, mister jag här mitt unga lif.» Då sade Bi-konungen: 'var tröst! jag har icke förgätit den tjenst du gjorde mig. Nu vill jag löna dig igen.' Derefter gick han bort, och kom straxt tillbaka med en otalig skara bin; men hela bi-svärmen flög fram och satte sig på den ena qvinnobilden. Nu förstod Vattu-sin att detta månde vara prinsessan, och vid han noga beskådade henne, se, då upptäckte han en liten, liten vårta på hennes hals, och var bilden härutinnan olik de öfriga. Derefter for bi-svärmen sin kos; men ungersvennen vardt glad i hugen och tackade Bi-konungen med många fagra ord för hans goda bistånd.

Om morgonen, när sol sken östan in, kom den gamla karingen och frågade, om Vattu-sin hade fullgjort hennes uppdrag, eller visste säga, hvilkendera var den förtrollade prinsessan. Svennen jakade härtill, och visade på bilden såsom Bi-konungen hade lärt honom. När nu Rå-drottningen märkte, att han gätat hennes gåta, gaf hon till ett högt skri och skiftade sin hy, så att hon vardt blå i ansigtet. Men vid kärin-

gens rop fingo alla qvinno-bilderna lif; den fagra konunga-dottern föll i Vattu-sins famn, och tackade honom att han hade frälst henne; men de sex falska belätena höjde sig i luften och foro bort tillika med Rå-drottningen, så att hela taket lyftades af kungsgården. I samma stund blef en stor förändring öfver hela borgen. Förtrollningen var bruten, allestädes vardt lif och rörelse, tärnor, hofmän och ungersvenner hvimlade uti rummen, liksom fordomdags, och den unga mön rådde öfver all denna herrlighet. Derefter tillagades ett ståtligt bröllop, och Vattusin fick den fagra prinsessan. Han vardt så konung öfver borgen och hela landet, samt lefde med sin drottning i mycken frid och lycka. Likväl kunde han icke glömma sin fosterbroder, utan gick hvarje dag till trädet vid kors-vägen, för att spörja, om Vattu-man ännu var i lifve.

Sagan vänder nu till Vattu-man, och bör förtäljas, huru han vandrade vidt omkring, genom många länder och konunga-riken, intill dess han kom till en stor stad. Men i staden voro gatorna klädda med svart, folket gick tyst omkring, och allt tydde på någon svår och allmän bedröfvelse. När nu Vattu-man kommit till sitt herberge, sporde han hvad orsak mände vara till denna stora sorg. Värden svarade: »visserligen är du en långvägagäst, som icke förnummit hvad nu är i hvars mans munn, att konungens borg står på en förtrollad plats, och att en stor drake hvarje år lägger sig härutanför och kräfver en skär jungfru till sin föda. Men nu har lotten fallit på konungens enda dotter, och ingen finnes som kan frälsa henne, änskönt konungen utlofvat prinsessan, och med henne halfva sitt land och rike.» Vid alla dessa tidningar blef svennen underlig till mods, och det lekte honom i hugen, att han gerna ville blifva konungens måg, och dertill vinna gods och ryktbarhet.

När det led på tiden, att den unga mön skulle föras ut till draken, gick Vattu-man upp på berget, som låg invid staden, och byggde der ett starkt hus. Men huset var bygd med hakar och stora bjelkar, sålunda, att dörren kunde öppnas inantill men icke utifrån. Sedan nu allting var redo, kom konunga-dottern farandes i en förgylld karm, och mycket folk ledsagade henne ut ur staden; men prinsessan stannade på

berget, satte hand under kind, och grät bitterligen. Då lockade Vattu-man sina djur, gick fram till prinsessan, helsade höfviskt, och sporde: »stolts jungfru! hvi sitten J här och fällen tårar på kind?» Konunga-dottern svarade: 'jag må väl fälla tårar; ty min fader har lofvat mig åt en grym drake. Gack härifrån fager ungersvenn! här blir i dag en ömklig färd.' Vattu-man genmälte: »väl törs jag bida draken, vore han aldrig så grym. Men om J viljen lofva mig eder ära och tro, skall jag gerna för eder våga mitt lif.» Mön jakade härtill, och de talade länge med hvarandra. Medan de nu sutto tillsammans, bad Vattu-man att konunga-dottern skulle löska honom. Prinsessan gjorde efter hans bön, och svennen lade sitt hufvud på hennes knä. Men jungfrun tog oförmärkt en guldring, och fästade den i Vattu-mans hår-lockar. I detsamma hördes ett stort gny och oväder nedanföre berget. Då sade svennen: »jag hör draken komma, och det är tid att jag lagar mig till strids. Farväl, ädla jungfru! J skolen aldrig gå ur mitt minne.» Derefter tog han mön vid handen, och förde henne bort till det lilla huset uppå berget. Konunga-dottern satt så med stor ängslan, och bidade huru kampen månede aflöpa.

Vattu-man gick nu fram emot draken, och der begynte en mycket hård kamp. Draken värjde sig manneligen med både klor och tänder, dertill spydde han eld och etter, så att ingen utan lifs-fara kunde nalkas intill honom. Men Vattu-man trädde honom dristigt under ögonen, stötte spjutet i hans gap, och vitte honom många stora hugg. Björnen, ulfven och räfven gjorde likaledes sitt till, och striden lyktades icke förr, än draken på sistone fick bita i gräset. Men under kampen hade Vattu-man blifvit illa sargad, så att hans blod rann utur många och djupa sår. Då togo djuren sin husbonde, och buro honom till en enslig koja, som låg i skogen. Der slickade de hans sår, och vaktade troget, intill dess Vattu-man åter skulle blifva frisk och helbregda.

När det lidit någon stund efter striden och allt var åter tyst, gick konunga-dottern ned ur det lilla huset, för att spörja tidningar huru kampen hade aflupit. Hon fann så draken lig-gande död på val-platsen; men Vattu-man spordes ingenstädes

till. Just i detsamma kom prinsessans köre-svenn gående uppföre berget. Då han nu såg att konunga-dottern var i hans våld, drog han sitt svärd och sade: »jag och ingen annan har dödat draken, och aldrig skall du gå på den gröna jorden, om du icke lofvar bekänna det för din fader och dina fränder.» När konunga-dottern förnam denna hotelse, blef hon mycket förfärad, och lofvade i sin nöd att säga såsom köre-svennen hade lärt henne. De drogo derefter hem till kungs-gården, och det gick ett stort tal om den raske svennen, som hade frälsat prinsessan. Konungen lät nu genast tillaga ett präktigt gästabad, och aktade gifva sin dotter åt den manhaftige köre-svennen, såsom utlofvadt var. Men konunga-dottern var sorgen i sin hug för Vattu-mans skull, och ställde sig derföre sjuk, intill dess hon kunde erfara tidningar ifrån honom.

Någon tid derefter voro Vattu-mans sår läkta, så att han kunde återvända till sitt gamla herberge. När han nu kom till staden voro alla gator klädda med skarlakan, och folket svärmade omkring med rop och fröjde-skri. Svennen undrade häröfver, och sporde hvad orsaken månne vara till all denna glädje. Då sade värden: »visserligen har du varit långt borta, som icke förnummit hvad nu är i hvars mans munn, att konungen skall gifva sin dotter åt den tappre köre-svennen, som frälsat henne ifrån draken.» Nu förstod Vattu-man huru allt hade tillgått, och kunde han väl dömma, att det icke skedde med prinsessans vilja, att hon skulle svika sin tro och lofven. Han tänkte derföre uppå råd, huru han skulle låta henne veta det han var i lifve, och dertill sjelf få erfara, om hon ännu var honom trogen.

Om morgonen, när värden och alla hans gäster voro samlade i herberget, tog Vattu-man till orda: »är det väl någon härinne, som törs hålla ett vad med mig? Jag sätter upp hundra mark emot andra hundra mark, det jag till mid-dagen vill skaffa mat ifrån konungens eget bord. Mig lyster mycket att erfara, hvad slags ville-bråd konungen äter.» Vid dessa ord sågo gästerna på hvarandra, och tycktes dem alla att det var ett dristigt vädjo-mål. Värden var nu genast villig att antaga vadet, och satte så upp hundra mark emot Vattu-

mans hundrade. Då tecknade svennen en skrift, gaf den åt räfven, och befalle honom gå med bud till konunga-dottern. Räfven lydde sin herres vink, gick upp till kungs-gården, kom in i salen, hvarest konungen satt öfver bord med sina män, samt lade brefvet på prinsessans knä. När nu konunga-dottern fick se djuret, blef hon mycket glad, ty hon igenkände att budbäraren kom ifrån Vattu-man. Hon steg därför genast upp, gaf räfven hvad han hade äskat, och sände honom åter till sin herre. Men konungen undrade storligen, och sporde hvad allt detta månde betyda. Prinsessan svarade allenast: »det är ett löfte, min fader; spörj icke derom!» Emedlertid återkom räfven till herberget med villebråd ifrån konungens eget bord, och värden hade sålunda tappat sitt vädjo-mål.

Andra dagen, när värden och hans gäster voro församlade, sade Vattu-man: »är det någon härinne, som törs hålla ett vad med mig? Jag sätter upp tvåhundra mark emot andra tvåhundra mark, att jag till middagen vill skaffa vin ifrån konungens eget bord. Mig lyster högeligen att erfara, hvad slags vin konungen plägar dricka.» Vid dessa ord sågo gästerna på hvarandra, och tycktes dem, att främlingen talade käckt och dristigt. Värden var nu genast redo att antaga vädjo-målet; han satte så upp tvåhundra mark emot Vattu-mans tvåhundra. Då tecknade svennen en skrift, gaf den åt ulfven, och befalle honom gå med bud till konunga-dottern. Ulfven lydde sin herres ord, gick upp till kungs-gården, kom in i salen, hvarest konungen satt öfver bord med sina män, och lade brefvet uppå prinsessans knä. När nu den fagra mön fick se djuret, blef hon väl tillfreds, ty hon förstod att budbäraren kom ifrån Vattu-man. Hon steg därför genast upp, gaf ulfven en bägare full med ypperligt vin, och bad honom bära den till sin herre. Men konungen undrade storligen, och sporde hvad allt detta månde betyda. Prinsessan svarade allenast: »det är ett löfte, min fader; spörj icke mera derom!» Då ville konungen icke forska vidare, utan teg; men ulfven återvände till herberget, och värden hade nu tappat sitt vad, såsom förra gången.

Tredje dagen, när värden och hans gäster voro församlade, sade Vattu-man: »är det någon härinne, som törs våga ännu

ett vad med mig? Ätit har jag af konungens mat och druckit ur hans bågare; nu lyster mig bära hans konunga-krona. Jag sätter upp tusen mark, om någon vill sätta upp andra tusen mark deremot.» Vid dessa ord sågo gästerna med undran uppå hvarandra, och tycktes dem, att detta var ett dristigt vädjo-mål, som knappast kunde utfallä väl för främlingen. Värden satte nu upp tusende mark mot Vattu-mans tusende. Då tecknade svennen en skrift, lade den i björnens munn, och befallte honom gå med bud till konunga-dottern. Björnen gjorde såsom hans herre hade sagt, gick upp till kungs-gården, kom in i salen hvarest konungen satt öfver bord med sina män, och lade brevet på prinsessans knä. När nu konunga-dottern förnam, att budet kom ifrån Vattu-man, blef hon glad, ty hennes hug lekte till den kække ungersvennen. Hon steg derföre genast upp, tog konungens krona, och gaf den åt björnen såsom äskadt var. Men konungen vredgades öfver ett slikt tilltag, och menade att sådant illa höfdes en konunga-dotter. Då vardt prinsessan bedröfvad, och grät bitterligen. Hon sade: »fader! gifven mig icke hårda ord, att jag håller min lofven, såsom jag tillsagt. Eder krona skall genast lemnas tillbaka igen.» När nu konungen såg sin dotters sorg, blickades hans sinne, och han lät prinsessan göra såsom henne bäst syntes. Björnen tog så den gyllene kronan, och återvände med stora steg till herberget. Men alla som sågo detta, undrade öfver främlingen, och värden hade åter förlorat sitt vädjo-mål.

När nu Vattu-man märkte att prinsessan var honom huld, talade han till gästerna, och sade: »J förundren eder öfver det J hafven sett och hört. Likväl är jag redobogen till ett ännu större vädjo-mål. Ätit har jag af konungens mat, druckit ur hans bågare, och här hafver jag hans kongliga krona. Nu lyster mig ega den sagra konunga-dottern. Jag sätter upp tiotusende mark, om någon af eder vill sätta upp andra tiotusen deremot.» Vid dessa ord sågo alla gästerna på hvarandra, och menade att detta hugskott var ännu djerfvare än något af de föregående. Värden var nu åter villig att ingå på vädjo-målet, och satte så upp tiotusen mark emot främlingens tiotusende. Då klädde sig Vattu-man i dyrbara kläder, axlade en kappa af

skarlakan, satte den gyllene kronan på hufvudet, och vandrade med sina djur upp till kungs-gården. Han trädde så in i salen, hvarest konungen satt med sina män, och alla, som sågo honom, gladdo sig öfver ungersvenssens fägring och hurtighet. Men konunga-dottern sprang genast upp, lopp Vattu-man till mötes, och sade: »denne och ingen annan var det, som frälsade mig ifrån draken.» Konungen ville i början icke tro detta tal; men prinsessan förtäljde allt, såsom det hade tilldragit sig, och uppsökte till sist sin guld-ring, den hon med egen hand hade fäst i svensens hår. Nu kunde konungen icke vidare tvifla på sanningen af hennes ord, utan lät straffa köre-svensen, såsom han väl hade förskyllt, samt undfick Vattu-man med stor ära och heders-bevisning. Derefter firades brölloppet med lust och lek i många dagar, och allt folket fröjdade sig öfver den unga konungens lycka och mandom. Men Vattu-man åter-skänkte alla de penningar han hade vunnit på sitt vädjo-mål, och gaf värden dertill stora föräringar. Efter den dagen blef mycket taladt ibland gästerna uti herberget, om den underliga främlingen och hans trenne djur.

En afton, när Vattu-man och hans gemål gingo till sin sof-stuga, blef han varse en underlig eld, som for af och an, likasom hade hela skogen stått i ljusan låga. Den unge konungen frågade hvad detta var för ett sällsamt sken, och ville genast gå bort och spörja efter. Men dröttningen blef mycket förfärad, och sade: »gå inte! för allt som är dig kärt i världen, gå inte! ty det gäller ditt lif. Denna eld brinner hvarje natt, sedan du slog ihjel draken, och jag rädes det är trolldom af hans fränder, för att locka dig.» Vattu-man svarade intet härtill; ty han ville icke bedröfva sin gemål. Men om natten kunde han ej sofva, endast af längtan att draga ut i skogen, och se hvad sällsamma ting der kunde finnas.

Arla om morgonen, innan dager var ljus, steg Vattu-man upp, lockade sina djur, och gick på jagt. Han ströfvade så omkring i den förtrollade skogen både länge och väl, men ingenting hördes af, och på hela dagen kunde han icke finna något villebråd. När det nu led emot qvällen, uppkom ett stort mörker med frost och töcken, så att Vattu-man icke kunde finna

någon väg utur ödemarken. Han gick derföre upp på ett högt berg, samlade torrt ris, och gjorde en stock-eld för att värma sig och sina trötta djur. Bäst han nu satt vid brasan, fick han höra ett klagande läte: »Hu! hu! jag fryser.» Vattu-man såg sig om; men kunde i mörkret icke upptäcka någon, ehuru hans djur visade mycken oro. Efter en stund hördes rösten å nyo: »Hu! hu! jag fryser.» Vid det den unge konungen nu spejade omkring sig, blef han varse en gammal kvinna, som satt i trädet uppöfver honom, och skälde af köld. Vattu-man ömkade sig öfver den gamla käringen, ehuru hennes skepnad illa behagade honom, ty hon var led till utseende, och liknade mer ett styggt troll än en menniska. Han bad henne så stiga ned ur trädet, och värma sig vid elden. Men käringen ställde sig mycket rädd, och sade: »jag törs icke för dina arga hundar.» Vattu-man genmälte att djuren icke voro farliga; men käringen låtsade icke sätta tro till hans ord. När de länge hade samtalat härom, sade qvinnan: »lägg dessa halm-strån öfver dina djur, att jag må se och skönja om de äro dig lydiga.» Konungen gjorde efter hennes begäran. Då steg käringen hastigt ned ur trädet, skiftade sin hamn, och växte till ett stort och ledt troll. Hon sade: »du har dräpit min broder; och skall jag hämnas hans död.» Vid detta tal blef Vattu-man förfärad, sprang upp, och ropade sina djur; men de lågo orörliga på marken, såsom hade de varit döda. Då förstod konungen att han blifvit besviken, men det var för sent; ty trollet gick emot honom, dräpte honom med sin trolldom, och kastade hans lik emellan snår och buskar. Derefter skingrades mörkret, och allt blef såsom tillföre i den öde skogen. —

Sagan återvänder nu till Vattu-sin. Han gick om morgonen till trädet vid kors-vägen, för att spörja tidningar om sin foster-broder; men knifven var rostad och blodig, och konungen kunde deraf väl skönja, att Vattu-man var död. Denna stora olycka gick Vattu-sin hårdt till sinnes, och han ville hvarken äta eller dricka, förrän han dragit bort, och hämnats sin foster-broder.

Den unge konungen lockade nu sina djur, och vandrade samma väg som Vattu-man hade gått, intill dess han kom till

staden, hvarom jag tillförene berättat. Här gick ett stort rykte om den bålde ungersvennen som blifvit konungens måg, och Vattu-sin kunde väl dömma, att talet var om hans foster-broder. Han färdades derföre vägen fram, intill dess han kom till kungs-gården, hvarest Vattu-man bodde med sin unga brud. När nu Vattu-sin trädde in genom borg-porten, trodde alla att det var konungen sjelf, som kom hem ifrån jagten, och de helsade honom med stor vördnad. Men den sagra drottningen lopp ut ur fru-stugan, der hon satt med sina tärnor, omfamnade Vattu-sin kärligen, och gladdes att han återkommit helbregda. Ungersvennen lät sig sådant väl behaga, ty han förstod att de villades af hans likhet med sin foster-broder, och han trodde tillika, att han sålunda skulle bättre erfara hvad som blifvit af Vattu-man.

Om qvällen, när Vattu-sin och den unga drottningen gingo till sof-stugan, blef han varse det underliga skenet, som for af och an uti skogen. Då förundrades Vattu-sin och sporde, hvad det var för en sällsam eld, som lyste der borta. Drottningen genmälte: »Herre, konung! tänk icke mera deruppå. Jag har ju redan tillförene sagt dig, att elden är upptänd af drakens fränder, för att locka dig i ofärd.» Vattu-sin och drottningen gingo derefter till sängs; men svennen lade ett blankt svärd på bädden mellan sig och henne. Under hela natten kunde han icke sofva, utan tänkte allenast uppå, huru han skulle återfinna och frälsa sin foster-broder.

Arla om morgonen, innan dager var ljus, steg Vattu-sin upp, lockade sina djur, och sade att han ville gå på jagt. Han drog så bort till den förtrollade skogen, och ströfvade hela dagen omkring, utan att finna något villebråd. När det nu led emot qvällen, uppkom plötsligen ett tjockt mörker med frost och töcken, så att Vattu-sin icke kunde finna väg utur ödemarken. Han gick derföre upp på det höga berget, samlade torrt ris, och gjorde en stor eld, för att värma sig och sina djur. Bäst han nu satt vid eld-brasan, och lät tankarna fara hän till sin fosterbroder, förnam han utur skogen ett klagande läte: »Hu! hul jag fryser!» Vattu-sin blickade omkring, för att få veta hvadan det hemska ropet kom; men han kunde i mör-

kret icke skönja något, ehuru hans djur fnyste och brummade, såsom hade de märkt någon stor fara. Efter en stund hördes rösten å nyo: »Hu! hu! jag fryser.» Vid det Vattu-sin nu spejade sig omkring, blef han varse en gammal käring, som skälfdes af köld, och satt uppkrupen i trädet öfver honom. Den gamla käringen hade ett styggt utseende, och liknade mer ett troll än en människa, hvadan ock Vattu-sin beslöt att väl vara på sin vakt mot henne.

Den unge konungen bad nu käringen komma ned ur trädet, så kunde hon värma sig vid elden. Men hexan ställde sig mycket rädd, och sade: »jag törs icke för dina arga hundar.» Vattu-sin genmälte, att djuren icke skulle göra henne någon skada; men käringen ville icke tro uppå hans ord. När de länge hade samtalat härom, sade qvinnan: »lägg dessa trenne halm-strån öfver dina djur, att jag må se och skönja om de äro dig lydiga.» Vattu-sin sade att han ville göra efter hennes begäran; men kastade halm-stråna på elden, hvarvid hördes mycket gny och sprakande. »Hvad är det som sprakar så?» frågade käringen uppe i trädet. 'Jag lade blott mera ris på elden,' genmälte Vattu-sin. Då steg käringen hastigt ned, skiftade sin hamn, och vexte till ett stort och ledt troll. Hon sade: »din foster-broder dräpte min broder. Jag har hämnats min frände, och nu skall jag dräpa äfven dig.» Men Vattu-sin blef icke förfärad, utan drog sitt svärd, ropade sina djur, och så rusade de emot trollet, och ansatte det hårdt på alla sidor. När nu käringen märkte att hennes svek hade misslyckats, och att striden gick henne emot, räddes hon, och begynte tigga om sitt lif. Då sade Vattu-sin: »detta blifver mitt första vilkor, att du genast löser min foster-broders djur.» Käringen ville ogera gå in härpå; men hon dristade icke neka. När nu Vattu-mans djur voro fria, sade Vattu-sin: »detta blifver mitt andra vilkor, att du genast återgifver lifvet åt min foster-broder, som du svek.» Trollpackan ville nödigare efterkomma denna begäran än den förra; men hon kunde icke slippa undan. När så Vattu-man genom käringens trolldom blifvit återkallad till lifvet, ropade Vattu-sin med väldig stämma: »fram våra djur! alla fram!» Då rusade alla djuren på en gång

emot troll-qvinnan, och slet henne i så många flingor, som linde-löfven ligga på marken om höste-tid. Genast skingrades töcknet, solen bröt fram på himmelen, och de begge foster-bröderna omfamnade hvarandra med stor glädje och huldhet.

Vattu-man och Vattu-sin återvände nu emot kungs-gården, och förtäljde under vägen hvad märkliga äfventyr de begge hade genomgått. Vattu-sin berättade, huru han af alla blifvit hållen att vara konungen sjelf, och skämtade tillika deröfver, att han hade sofvit hos den unga drottningen om natten. Vid detta tal blef Vattu-man mycket tyst och få-ordig; men när Vattu-sin förtäljde att han hade sofvit hos drottningen, rann sinnet till hos konungen, så att han i vredesmod drog sitt svärd, och stötte det i sin foster-broders lif. Vattu-man återvände nu bedröfvad till kungs-gården, och menade, att han efter den dagen aldrig mer skulle njuta någon glädje. Men Vattu-sins djur ville icke öfvergifva sin herre, utan lade sig omkring hans kropp, och slickade hans sår.

Om qvällen, när den unge konungen och hans gemål skulle gå till sängs, sporde den fagra drottningen, hvarföre hennes man var så få-ordig och sorgsen. Vattu-man svarade litet härtill. Drottningen återtog: »mycket har jag undrat öfver dig de sista dagarne; men mest undrar mig hvarföre du i natt lade ett draget svärd emellan oss.» Vid dessa ord kunde Vattu-man väl förstå, att hans fosterbroder var oskyldig. Han ångrade derföre sin gerning, steg hastigt upp, och gick till skogen hvarest Vattu-sin låg i sitt blod. Men de trogna djuren hade värmt sin herres kropp, så att han ännu var vid lif. Då hemtade Vattu-man vatten ur källan, tvättade och förband sin foster-broders sår, och vände icke åter, förr än Vattu-sin qvicknade vid, och kunde följa honom till kungs-gården.

När nu Vattu-man och Vattu-sin kommo fram, blef en stor undran ibland allt hof-folket; ty ingen kunde säga, hvilkendera var den rätta husbonden. Foster-bröderna trädde så inför den gamle konungen; men han visste icke, hvilken af dem var hans svär-son. De gingo derefter till den unga drottningen; men äfven hon stannade i valet. Då steg Vattu-man fram, och berättade inför hela hofvet hvad underliga öden han

och hans foster-broder hade genomgått, samt huru Vattu-sin för hans skull vågat sitt lif. Nu blef en stor glädje i konungens gård, och alla prisade foster-brödernas mandom och lycka. Konungen lät så tillaga ett präktigt gästabud, och undfick Vattu-sin med stor ära och hyllest. Men när foster-bröderna dvaljts någon tid tillsammans, tog Vattu-sin ett kärligt farväl af den unge konungen, och återvände hem till sitt. Derefter lefde de lyckliga och nöjda, hvar uti sitt rike, och bistodo hvarandra med råd och dåd, både i fred och örlig. Och här lyktar sagan om de begge foster-bröderna, Vattu-man och Vattu-sin.

Anmärkingar.

1. En öfverlemning ifrån Östergöthland, kallad *Den underbara Gäddan*, utmärker sig genom många egendomliga drag. Den lyder såsom följer:

Det var en gång en fiskare, som bodde vid sjö-stranden. Han var mycket fattig, och blef med hvarje dag fattigare, emedan fisket ville föga löna sig. Hans hustru var illa tillfreds härmed, och bannade ofta sin man för hans ringa fiske-lycka; ty, såsom det plägar hända, »när nöden går in, går kärleken ut» Men icke fick fiskaren mera fisk för det, och han tyckte sig ofta hafva ett uselt och jemmerfullt lif.

En dag for fiskaren i sin båt ut på sjön, för att vittja sina krokare, men efter vanligheten voro alla krokarne tomma. Då blef han mycket nedslagen, och visste icke rätt, om han skulle töras återvända till sin hustru. Just som han umgicks med dessa tankar, ryckte det häftigt till på refven, såsom hade der varit en mycket stor fisk. Nu blef mannen åter glad, och halade varligen in kroken, till dess han fick se en stor gädda i vattu-brynet. Vid han nu fattade sitt ljuster-jern, för att hugga fisken i ryggen, begynte gäddan bedja för sig, och sade: »skona mitt lif, så vill jag gifva dig hela båten full med fisk.» När mannen förnam detta, föll det honom sällsamt före; ty han hade aldrig hört någon fisk tala. Han lossade så kroken, och lät fisken löpa. Genast började gäddan simma omkring, och gjorde ett sådant buller i vatt-net, att tusendetals fiskar, både stora och små, af skrämsel hoppade in i båten. Derefter blef det åter tyst, och mannen rodde allt hvad han förmådde, för att nå landet. Men allt som han rodde, hoppade fiskarne åter i sjön, och när han kom fram, var båten lika tom som förut. Fiskaren begaf sig nu emot hemmet,

och förtäljde sitt äfventyr, men hans hustru blef mycket misslynt, och bannade honom för hans godhertenhet.

Någon tid derefter gaf mannen sig åter ut på fiske, och det aflopp på samma sätt. Gäddan fastnade på kroken; men när fiskaren skulle hugga henne med ljustret, begynte hon lägga sina ord så fagert, att han icke hade sinne att döda henne. Han erhöll nu åter igen båten full med fisk, men det gick såsom tillföre, de hoppade tillbaka i sjön innan fiskaren nådde landet. Mannen vände derefter modfälld hem till sin hustru, och fick af henne åter uppbära många förebråelser för sin ringa fiske-lycka.

Nu satte fiskaren sig i sinnet, att om han ännu en gång fick gäddan fast, skulle ingenting i verlden kunna förmå honom att släppa henne. Han gaf sig derefter ut på sjön, och den stora fisken bet efter någon stund åter på kroken. Då blef mannen glad i hugen, och sade: »jag har två gånger skonat ditt lif; men i dag skall du icke slippa undan, ty jag vill icke för din skull höra min hustrus bittra ord.» Gäddan mälte: 'jag begär icke heller att du släpper mig; men om du vill lyda mitt råd, skall det bringa dig lycka. Du skall hugga min kropp i åtta delar; tvänne skall du gifva åt din hustru, tvänne skall du gräfva ned utanför din stuga, tvänne skall du kasta på elden; men de återstående två skall du lägga tillbaka i sjön. Vittja nu först dina krok, att du må se, det fisk icke fattas dig.» Fiskaren lofvade göra i allt såsom gäddan hade lärt honom. Han vittjade derefter sina krok, och fick en ymnig fångst, så att hela båten var full. Men denna gången hoppade fiskarne icke tillbaka i sjön, icke heller fick mannen vid sin hemkomst höra bittra ord af sin hustru.

Fiskaren styckade nu den stora gäddan i åtta delar, och gjorde med dem alla, såsom han hade utlofvat. Men nu fick man se en sällsam ting; ty af de stycken, hvilka blifvit nedgrädda utanför stugan, uppväxte tvänne fagra hästar; de delar, som lades på elden, blefvo till tvänne skinande svärd; och af dem, hvilka kastades uti sjön, uppstodo två modiga hundar. Men underligast var med de stycken hvilka fiskar-hustrun hade ätit, ty hon blef fruktsam, och födde efter nio månader tvänne fagra svenne-barn.

Det led så en rund tid bortåt. Fiskaren hade städse en god lycka i sina företag, och tvillingarne växte upp till hurtiga ungersvenner. När de nu kommit något till ålders, gick den äldste svennen till sin fader, och beddes orlof att draga ut i verlden och försöka sin lycka. Fiskaren samtyckte härtill, och delade sina häfvor emellan bröderna, så att hvardera fick ett svärd, en häst och en hund. Derefter skiljdes de åt. Men när tvillingarne skulle taga afsked ifrån hvarandra, sade den yngste: »Bröder, huru skall jag förnimma tidningar ifrån dig, om det går

dig väl i världen?» Den äldre svarade: 'här gifver jag dig till hugkomst min knif och en bytta mjölk; mjölk-byttan skall du gräfva ned utanföre stugan, och må det vara dig ett tecken, att så länge mjölken är hvit, lefver jag; men om mjölken blir röd, då är jag visserligen i stor fara.' Så samtaladt, skiljdes bröderna ifrån hvarandra. Den äldste red sina färde igenom många konungariket; men den yngre stannade kvar hemma hos sin fader. —

I det följande af berättelsen omtalas, huru svennen kom till en stor stad, hvarest allt var uppfyllt med sorg, emedan ett gräslikt sjö-djur, som hade femtio hufvuden, låg derutanföre, och kräfde hvarje dag en jungfru till sin föda. Nu hade lotten fallit på konungens yngsta dotter, och hon ledsagades till stranden af trenne hofmän, hvilka lofvat frälsa hennes lif. Men hofmännen flydde, och fiskare-sonen bestod kampen emot sjö-djuret. Draken spydde eld ur alla sina femtio gap; men svennens häst sprutade vatten derpå, hunden bet hafs-djuret i halsen, och svennen sjelf gaf det bane-sår med sitt svärd. Han tog derefter alla drak-tungorna och red sina färde.

När striden var lyktad kommo hofmännen fram, och tvingade konunga-dottern göra ed, att de hade frälst henne. Derefter gingo de till kungsgården, och drogo lott, hvilkeudera skulle ega den fagra prinsessan. Lotten föll på den äldste; men hans medtäflare manade honom till tvekamp, och dödade honom. De begge återstående kommo likaledes i strid; intill dess blott en enda var kvar. Då tillreddes ett stort gästabud, och brölloppet dracks med lust och gamman.

Midt under bröllops-glädjen inträdde fiskare-sonen, klädd i fager drägt, och med sitt goda svärd vid sidan. Han vände sig till brudgummen, och frågade huru draken såg ut. Hofmannen svarade: »hans utseende var såsom andra djurs.» Då uppdagade svennen deras falskhet, och tog fram de femtio drak-tungorna till ett tecken, det han och ingen annan varit den, som frälsat prinsessan. Konunga-dottern bekräftade hans utsaga, hvarefter hofmannen blef straffad, och fiskare-sonen vardt brudgum i hans ställe.

Gent mot kungs gården, på andra sidan om en stor sjö, låg en gammal förfallen borg, som var full med trolldom. Den unga konungen kände en stark åtrå att besöka den gamla borgen, men hans gemål afrådade honom derifrån. Svennen stod likväl fast vid sitt beslut, och gaf sig på väg. När han nu kom till borgporten, framträdde emot honom en gammal, gammal man med sidt skägg och vördnadsvärdt utseende. Den gamle sporde hvem han var, och hvad han hade för ärende. Konungen svarade, att han var en främling, som kommit för att besöka den förtrollade borgen. Då blef gubben sorgsen, och sade: »jag har sett

mången rask ungersvenn draga hit; men ingen har kommit igen.» Han gaf konungen tillika många goda råd, och varnade honom, att icke låta svika sig. Svensnen lofvade i allt göra såsom gubben hade sagt, och så skiljdes de ifrån hvarandra.

Den unge konungen gick nu in i borgen, vandrade genom många öde rum, och kom slutligen uti en sal, hvarest bordet stod dukadt med allehanda rätter. Svensnen satte sig ned och åt; ty han hade färdats en lång väg, utan att förtära något. Vid han nu satt till bords, fick han höra en jemrande stämma, som klagade utan uppehåll: »ack! jag är så hungrig, jag är så hungrig.» I detsamma begynte hunden skälla, dörren öppnades, och der trädde in en gammal qvinna af styggt utseende. Konungen ömkade sig öfver den gamla, och bjöd henne träda fram till bordet, att taga af maten; men hexan sade, att hon icke tordes för hunden. När nu konungen ytterligare bad henne, räckte karingen fram ett hår-strå, och sade, att han skulle lägga det öfver hundens hals, så kunde hon se om djuret var lydigt emot sin herre. Svensnen gjorde som hon hade sagt; men strået växte till en stark fjetter, och hunden blef fastkedjad vid marken. Nu gick trollpackan dristeligen fram till bordet, tog af maten, och förvandlade genom sin trolldom den unga konungen till en sten.

Emedlertid förmärkte fiskare-sonen, som stadnat hemma hos sin fader, att knifven, som han alltid bar på sitt bröst, begynte bränna såsom eld. Straxt skyndade han till mjölk-byttan, som var nergräfd utanför stugan, och sel all mjölken var förvandlad till blod. Då förstod han, att hans vän måtte vara i stor nöd. Han sadlade derföre sin häst, band svärdet vid sidan, lockade sin hund, och begaf sig bort för att bistå sin foster-broder.

Svensnen kom emot aftonen till kungs-gården, och blef der af alla hållen för att vara konungen sjelf. Om natten sof han hos den sagra drottningen, men lade förut ett blankt svärd på bädden, emellan sig och henne. Han erfor nu att hans vän hade dragit bort till det gamla tornet, och gjorde sig derföre redo, att genast om morgonen fara dit och söka honom.

När svensnen nalkades intill borgen, kom gubben med det sida skägget gåendes emot honom. Den gamle sporde hvem han var, och hvad han hade för ärende. Svensnen mälte, att han var en främling, som kommit dit för att frälsa sin foster-broder. Då suckade gubben, och sade: »jag har sett mången bård ungersvenn draga hit; men ingen har kommit igen.» Han gaf nu svensnen många goda råd, och varnade honom att icke låta svika sig. Derefter skiljdes de ifrån hvarandra.

Ungersvennen gick nu in i borgen, kom till salen, hvarest bordet stod dukadt, och träffade den gamla karingen. Men när

trollpackan bad honom lägga ett hår-strå öfver hundens hals, lät han icke dåra sig af hennes falska råd, utan drog sitt svärd, och högg henne ihjel. Derefter vandrade han uti tornet, till dess han fann en stor jern-dörr; men innanföre jern-dörren låg en myckenhet svarta stenar, och något längre bort rann en källa med det klaraste vatten. Ungersvennen tog vatten ur källan, och stänkte på de svarta stenarne. Då fingo de lif, och begynte röra sig, den ene efter den andre, och blefvo till konunga-söner, kämpar, jungfrur, samt andra ättborna män och qvinnor. Men ibland dem var ock en prinsessa, som var så fager, att ingen kunde se en vänare mö. Svensnen fortsatte så sin färd, intill dess han fann sin foster-broder, och blef der en stor glädje, att de åter råkades. I detsamma öppnades dörren, och den gamle gubben kom in, klädd såsom konung i mantel och krona, och med honom var hans unga dotter och mycket annat folk. Alla tackade den raske ungersvennen, att han häft förtrollningen, som så länge hade legat öfver dem. Men konungen lät tillreda ett präktigt gästabud, och gaf den fagra prinsessan åt ungersvennen. Då blef lust och fröjd öfver hela konungens gård, och sedan lefde tvilling-bröderna nöjda och lyckliga, hvar i sitt rike.

2. En öfverlemning ifrån S. Småland förtäljer, att fiskaren styckade gäddan i fyra delar. Af dessa gaf han ett stycke åt sin hustru, ett annat åt sin häst; gädd-hufvudet gräfde han ned under apeln i kålgården, och stjerten gaf han åt sin hynda. Men när tiden var om, födde fiskar-hustrun tvänne raska svenne-barn, stoet kastade tvänne ystra fålar, hyndan fick två starka valpar, och under apeln sköto fram tvänne goda svärd, hvilka alla växte till, lika fort som de begge piltarne.

När nu bröderna voro vuxna, delade fiskaren sitt gods emellan dem, och gaf dem hvardera ett svärd, en hund och en häst. Derefter drog den äldste svensnen ut i verlden att försöka sig. Men vid skiljmessan lemnade han sin broder en flaska med vatten, och sade, att vattnet skulle vara klart, så länge det gick honom väl, men om vattnet blef rödt eller grumligt, då vore han i någon stor fara, och behöfde bistånd af sin foster-broder.

Svensnen gaf sig nu på väg, och hade många underliga äfventyr, intill dess han kom till en kungsgård, hvarest han frälste konungen ur fiende-hand, och vann den fagra prinsessan. Men om natten blef ungersvennen varse, att hela berget stod i ljusan låga. Då sadlade han sin häst, red bort, och såg huru klippan stod på gyllene stolpar; men en stor hop pysslingar lekte och dansade derinunder. När den unge konungen någon stund hade sett uppå deras lek, kom en liten man och räckte honom ett stort guldhorn att dricka. Såsom nu ungersvennen var mycket törstig

efter ridten, tog han hornet, och drack deraf; men i detsamma sjönk han ned i jorden med häst och allt, och vardt förvandlad till en sten.

Emedlertid märkte den andra fiskare-sonen, att vattnet i flaskan blef grumligt; han gaf sig derföre på väg att uppsöka sin foster-broder. Sent omsider kom han till kungs-gården, och fick der löfte om den yngsta konunga-dottern, så vida han kunde frälsa sin broder. Svennen red nu bort till berget om natten, medan trollen hade sin högtid. Då kom en liten man och räckte honom ett guldhorn; men huru törstig svennen ock var, ville han icke dricka ur hornet, utan spillde drycken på marken. Då försvann berget, och i dess ställe var der ett präktigt slott; men rundt omkring borgen stodo män och hästar i mångfaldig skapnad, och alla voro af den hårdaste sten.

Ungersvennen vandrade nu igenom det fagra slottet, och fann det ena rummet och den ena salen präktigare än den andra. Slutligen kom han till ett rum, hvarest stod en gyllene kruka som var full med klart vatten, och jemte krukans låg en viska med handtag af guld. När nu svennen stänkte omkring med vattnet, kom en droppe att falla på en af sten-bilderna, som stod utanföre. Då löstes förtrollningen, och stenen qvicknade till och fick lif. Svennen fortsatte härmed, intill dess alla bilderna blifvit uppväckta, och ibland dem var äfven hans foster-broder. Derefter vände de samman åter till kungsgården, och svennen fick konungens yngsta dotter. Han flyttade med henne till det fagra trollslottet, och lefde der både länge och väl, men hans söner togo en fisk såsom skölde-märke, till en hugkomst af den underbara gäddan.

3. En annan öfverlemning, upptecknad hos våra Svenska stamsförvandter i Nordvestra Finland, lyder i korthet sålunda:

Det var en gång en gubbe, som hade två söner och en dotter. Dottern var icke hemma, ty hon hade blifvit bortröfvad af en drake. Men sönerna, som voro tvillingar, uppväxte hos sin fader, och liknade hvarandra inbördes, så att ingen visste skillnad emellan dem.

En dag skulle gubben gå att hemta vatten ur källan. Vid han nedsänkte ämbaret, fångade han deruti en stor gädda. När nu fisken märkte, att han icke kunde få lefva längre, sade han: »tag mina ögon, och göm dem. När de svartna äro dina söner i lifsfara.»

Då svennerna blifvit vuxna, tog den äldste sonen orlof af sin fader, och drog ut i verlden att pröfva sin lycka. Under vägen besökte han sin syster, som skänkte honom ett ypperligt svärd. Derefter drog han vidt omkring, intill dess han kom till

en kungs-gård, hvarest konungen utlofvat sin enda dotter till ett hafs-troll. Svennen dödade trollet, och vann den fagra prinsessan.

Någon tid derefter fick den unge konungen stor lust att besöka en ö, »som flöt omkring uti sjön», och dit ingen menniska tordes sätta sin fot, emedan ön var förtrollad. Prinsessan afrådde sin man ifrån färden, men det half icke. När nu svennen kom till den flytande ön, fann han på stranden en liten, usel koja. I den lilla kojans var en gammal stygg käring, som skälfde af köld, ehuru hon satt och värmdde sig öfver en trefot med glödande kol. Hexan bad ungersvennen vara välkommen, och gaf honom ett halm-strå för att binda sin fåle. Derefter begärde hon, att han skulle hjälpa henne maka kol på elden. Men när svennen lutade sig ned, förvandlades halm-sträet till en stark fjetter, så att hästen icke kunde röra sig. Hexan dödade nu konungen, och kastade hans lik ned i en mörk håla, som var under kojans.

Emedlertid svartnade det ena gädd-ögat. Då begaf sig gubbens andra son på väg, för att uppsöka sin broder. Under färden kom han till sin syster, och erhöill af henne ett ypperligt svärd, och dertill en flaska lifs-vatten. Så utrustad anlände han till kungsgården, och blef af alla hållen för den unge konungen sjelf. Om natten sof han hos drottningen, men lade ett draget svärd emellan sig och henne. Slutligen for han till den flytande ön, och fann hexan och hennes koja. Men svennen lät icke bedraga sig af kärings falska ord, utan lönade svek med svärds-hugg. Sedan nu trollpackan var dräpt, uppsökte han sin broders lik, och väckte honom till lifs med det underbara vattnet. Bröderna skiftade så allt det gods troll-qvinnan hade egt, och drogo derefter sina färde. Men sedan den dagen har ön aldrig mer varit synlig.

6.

Vallare-mannen.

Ifrån Upland.

Det var en gång en fattig vallpojke, som inte hade någon huld eller skyld i världen, utom sin styfmoder. Men styfmodern var en elak qvinna, och unnade honom hvarken att få något i sig eller på sig. Den stackars pojken led så mycken nöd. Hela Guds långa dag måste han valla fä; men aldrig fick han så mycket som ett skapandes grand, utom en ringa beta bröd, morgon och afton.

En vacker dag hade styfmodern gått bort, utan att lemna fram någon mat. Vallpojken måste således drifva till skog, fastandes, och såsom han nu var mycket hungrig, grät han bitterligen. Men när middagen kom aftorkade han sina tårar, och gick upp på en grön kulle, hvarest han hade för sed att hvila sig, när solen brände varm om sommaren. På kullen plögade alltid vara friskt och daggigt under de löfviga träden; men nu var daggen borta, marken torr, och gräset nedtrampadt. Detta föll vallpojken sällsamt före, och han undrade hvem som trådat i gröngräset. Bäst han nu satt i djupa tankar, märkte han någonting, som låg och glimmade emot solen. Pojken sprang dit för att se efter, och fann så ett par små, små skor af det aldra hvitaste glas. Då blef han åter förnöjd, glömde sin hunger och lekte hela dagen med de små glas-skorna.

Om qvällen, när sol gick i skog, lockade vallpojken sitt fä, och dref till bys. När han nu hade kommit ett stycke på vägen, mötte honom en liten, liten gosse. Pilten helsade vänligt: »god qväll!» 'God qväll igen', helsade vallpojken. Den lille sporde: »har du hittat mina skor, som jag på morgonen

tappade i grön-gräset?» Vallpojken gaf till svars: 'ja, jag har funnit dem. Men, kära du! låt mig behålla de små skorna; jag har tänkt gifva dem åt min styfmoder, så får jag kanske litet mat, när jag kommer hem'. Pilten bad nu så innerligen vackert: »gif mig åter mina skor! en annan gång vill jag tjena dig igen.» Då gaf pojken tillbaka de små glas-skorna; men den lille blef mycket glad, nickade förtroligt, och sprang sina färde.

Vallpojken lullade nu ihop sin boskap, och gaf sig på hemvägen. När han kom till gården var det redan mörkt, och styfmodern bannades att han kom så sent. »Det står gröt kvar i fatet», sade hon, »ät nu och packa dig i säng, så att du i morgon bittida kan komma upp med annat folk.» Den stackars vallpojken tordes icke svara till dessa hårda ord, utan åt, och smög derefter bort till hö-skullen, hvarest han plögade soffa. Men hela natten drömde han om intet annat, än den lille pilten och hans små glas-skor.

Arla om morgonen, innan sol sken östan, väcktes pojken af sin styfmoders rop: »upp med dig, din lätting! det är ljusan dag, och kräken böra inte stå och hungra för din skull.» Han steg nu genast upp, fick en beta bröd, och lullade sitt fä i vall. När han kom till den gröna kullen, som alltid var så sval och skuggig, tycktes det honom underligt, att daggen var bortskakad ifrån gräset, och marken torr, ja nästan mera än dagen förut. Bäst pojken nu satt i djupa tankar, fick han se någonting, som låg i grön-gräset och skimrade emot solen. Han sprang genast dit, och fann en liten, liten hätta (mössa); men hättan var röd till färgen, och små gyllene klockor voro fästade dervid på alla sidor. Då blef han mycket glad, så att han glömde sin hunger, och lekte hela dagen med den fagra hättan.

Om qvällen, när sol gick i skog, samlade vallpojken sitt fä, och lagade sig att drifva till bys. Vid det han nu kom på vägen, mötte honom en mycket liten och dertill mycket fager jungfru. Hon helsade vänligt: »god qväll!» 'God qväll igen!' helsade vallpojken. Den lilla sporde: »har du funnit min hätta, som jag på morgonen tappade i grön-gräset?» Pojken svarade:

'ja, jag har hittat den. Men, kära du! låt mig behålla den lilla mössan; jag har tänkt att ge den åt min elaka styfmoder, så får jag kanske litet mat, när jag kommer hem'. Jungfrun bad nu så innerligen vackert: »gif mig åter min hätta! en annan gång vill jag tjena dig igen.» Då gaf vallpojken henne den lilla mössan; men jungfrun blef så glad, så glad, nickade vänligt, och sprang sina färde.

Pojken lullade nu ihop sitt fä, och gaf sig emot hemmet. När han kom till gården var det redan mörkt, och styfmodern hade länge väntat honom. Hon var nu mycket misslynt, och sade: »alltid skall du komma så sent, att jag får sitta uppe halfva natten och mjölka. Der står gröt kvar i fatet, ät nu och packa dig i säng, att du i morgon bittida kan komma upp med annat folk.» Den stackars gossen tordes icke svara till dessa hårda ord, utan åt, och smög derefter upp på hö-skullen, hvarest han plägade sofva. Men hela natten drömde han om ingenting annat, än den lilla jungfrun och hennes röda mössa.

Arla om morgonen, innan dagen grydde, väcktes pojken af sin styfmoder, med det vanliga ropet: »stig upp din lätting! icke böra kräken stå och hungra för din skull.» Den stackars gossen steg genast upp, och lagade sig att drifva vall; men innan han gick, bad han sin styfmoder om en beta bröd. »Bröd!» sade den elaka qvinnan, »en odugling, såsom du, är inte bröd värd.» Pojken måste således gå bort helt fastande, hvilket gick honom hårdt till sinnes. När han nu kom ut i den gröna skogen, och satte sig ned på kullen, hvarest han plägade hvila under sommar-hettan, föll det honom sällsamt före att marken var ännu mera torr än de föregående dagarne, och gräset trampadt i stora rundlar. Då rann det honom i hugen hvad han hade hört om de små *Elfvorna*, att de tråda sin dans om sommar-nätterna i det daggiga gräset, och han förstod att detta månde vara en *Elfve-ring* eller *Elfve-dans*. Vid han nu satt i djupa tankar, stötte han med foten emot en liten pingla, som låg i gräset; men den lilla bjällran klingade dervid så ljufligt, att all boskapen lopp tillsammans, och ställde sig att lyssna. Då blef pojken åter glad, och lekte med den lilla pinglan, till dess han förgat sin sorg och korna glömde

sitt bete. Och så förgick äfven den dagen, långt hastigare än han kunnat tänka.

När det led emot qvällen, och solen stod jemns med skogstopparne, lockade vallpojken sitt fä, och redde sig att återvända hem. Men huru han ock måtte lulla och ropa, ville boskapen icke skiljas ifrån betet, ty der var ett fagert och gräs-rikt ställe. Då tänkte pojken vid sig sjelf: »kanske lyda de bättre den lilla pinglan.» Han tog så fram sin bjällra, och klingade vid det han gick utåt vägen. Genast kom skälle-kon löpandes efter honom, och med henne följde det öfriga fäet. Då blef vallgossen glad i hugen, ty han förstod väl hvad gagn han kunde göra sig med den lilla bjällran. Bäst han nu gick, mötte honom en liten, liten gubbe. Gubben helsade vänligt: »god qväll!» 'God qväll igen!' sade pojken. Den lille sporde: »har du funnit min pingla, som jag på morgonen tappade i grön-gräset?» Vallpojken genmälte: 'ja, jag har hittat den'. Gubben sade: »gif mig den tillbaka!» 'Nej,' 'svarade pojken, 'jag är icke så dumm, som du tänker. I förgårs hittade jag två små glas-skor, dem lockade en liten gosse ifrån mig. I går fann jag en hätta, den gaf jag åt en liten jungfru; och nu kommer du och vill taga ifrån mig den lilla pinglan, som är så god att locka kräken med. Andra hittare få hitte-lön, men jag får aldrig något.' Den lille gaf nu många fagra ord, att han skulle återfå sin pingla; men ingenting halp. Då sade gubben: »gif mig åter den lilla bjällran, och jag vill här gifva dig en annan, hvarmed du kan locka ditt fä; dertill skall du få önska dig tre önskningar.» Pojken tyckte att detta var ett godt vilkor, och samtyckte gerna dertill. Han tog så till orda: »efter som jag får önska mig hvad jag vill, så önskar jag att bli konung, och så önskar jag att få en stor kungs-gård, och så önskar jag att vinna en fager, fager drottning.» 'Du önskar icke ringa önskningar,' återtog den lille, 'men lägg väl på sinnet hvad jag nu säger dig. I natt, medan alla sofva, skall du gå hemifrån, tills du kommer till en kungs-gård, som ligger rätt nordan ut. Här har du en pipa af ben. Om du kommer i nöd, så blås deruti. Kommer du åter i stor nöd, blås om igen. Men kommer du tredje gången i stor farlighet, bryt då

sönder pipan, och jag vill hjälpa dig, såsom jag har lofvat.» Pojken tackade mycket för gubbens föräringar, och så gick Elfve-konungen sina färde. Men vallpojken drog hemåt, och gladdede sig att snart slippa valla få åt sin elaka styfmoder.

Då pojken kom till bys var det redan mörkt, och styfmodern hade länge väntat hans hemkomst. Hon var nu mycket förbittrad, så att den stackars gossen fick hugg i stället för mat. »Detta räcker väl inte så länge», tröstade pojken sig sjelf, vid det han smög upp på hö-skullen. Han lade sig der-efter att hvila, och sof en kort blund. Men vid midnatts-tid, långt innan hanen gol, steg vallpojken upp, smög bort ifrån gården, och begynte sin färd rätt nordan ut, såsom gubben hade sagt. Han vandrade så utan rast eller ro, öfver berg och dalar, och två gånger gick solen upp, och två gånger gick solen ned, medan han ännu var på vägen.

På tredje dagen, emot qvällen, kom vallpojken till en kungsgård, som var så stor att han aldrig tänkt få se dess like. Pojken gick in i köket, och bad om tjenst. «Hvad är din kunskap och idrott?» sporde köksmästaren. 'Jag kan gå vall med få', genmälte pojken. Köksmästaren sade: »konungen behöfver en vallare som aldrabäst; men det går väl med dig, såsom det gått med de andra, att du hvarje dag mister något af din hjord». Pojken svarade: 'jag har hittills aldrig satt bort något kräk der jag gått vall'. Han blef nu tagen i tjenst på den stora kungsgården, och vallade konungens få; men aldrig ref ulfven något kräk för honom, och så vardt han väl ansedd ibland alla konungens tjenare.

En afton, när vallaren dref sitt få till bys, märkte han en liten fager jungfru, som stod vid vind-ögat och lyssnade till hans qväden. Pojken låtsade som ingenting, ehuru han blef helt varm under tröjan. Det led så någon tid bortåt, och vallpojken gladdede hvar gång han såg den lilla jungfrun; men han visste icke ännu att hon var konungens dotter. Då hände sig en dag att den unga mön kom gåendes bort till honom, der han dref sitt få i bet. Hon hade med sig ett litet snö-hvitt lamm, och bad honom så vänligt, att han skulle akta det lilla lammet för ulfvarne i skogen. Härvid blef vallaren så till

mods, att han hvarken kunde tala eller svara. Han tog nu lammet med sig, och hade sin käraste lust att vårda det; men djuret hyllade sig till honom, såsom hunden leker efter sin husbonde. Ifrån den dagen fick vallpojken ofta se den fagra konunga-dottern. Om morgnarne, när han lullade i vall, stod mön vid vind-ögat och lyssnade till hans sånger. Men om qvällarne, när han kom hem ur skog, gick prinsessan ned, för att smeka sitt lilla lamm och tala några vänliga ord med vallgossen.

Det led så en rund tid bortåt. Vallpojken växte till en rask ungersvenn; men konunga-dottern rann upp, och blef den fagreste mö som stod att finna när eller fjerran. Likväl kom hon hvarje afton att smeka sitt lamm, såsom hennes sed var. Men en vacker dag var prinsessan borta, och kunde icke finnas igen. Då blef en stor sorg och uppståndelse öfver hela kungs-gården, ty alla höllo henne kär; men konungen och drottningen sörjde aldramest. Konungen lät så utgå ett påbud öfver all land, att hvem som kunde frälsa hans dotter, skulle få prinsessan och dertill halfva konunga-riket. Då kommo konunga-söner, och ungersvenner, och kämpar ifrån både östan och vestan; de klädde sig i jern, och drogo ut med vapen och följe, för att söka den bortröfvade jungfrun. Men icke många voro de som vände tillbaka ifrån den färden, och de som kommo hem igen hade hvarken hört eller sport någonting. Konungen och drottningen sörjde nu öfvermåttan, och menade att de hade lidit en skada, som aldrig kunde botas. Vallaren dref, såsom förr, sitt få i skog; men han var litet glad, ty den fagra konunga-dottern lekte i hans hug både dagar och stunder.

En natt tycktes det vallare-mannen i sömnen, såsom stod den lille Elfve-konungen framför hans säng, och sade: »åt norr! åt norr! der har du din drottning». Då blef svennen så glad att han spratt upp, och vid han vaknade, se, då stod den lille ännu kvar, och vinkade: »åt norr! åt norr!» Derefter försvann gubben, men vallaren visste icke rätt om det hade varit en syn-villa. När nu dager vardt ljus, gick svennen upp i borgstugan, och begärde komma till tals med konungen. Häröfver undrade alla konungens tjenare, och köksmästaren sade: »du

har vallat i så många år, att du väl kunde få tillökning i lön och kost, utan att tala just vid konungen sjelf». Men vallaren stod fast vid sin begäran, och lät förstå, att han hade någonting helt annat i sitt sinne. När han så kom upp i salen, sporde konungen efter hans ärende. Svennen tog till orda: »jag har tjenat dig troget i många år, nu bedes jag orlof att få draga bort och uppsöka prinsessan». Då blef konungen vred, och sade: »huru vill du, som går vall med fä, tänka på det som ingen kämpe eller konunga-son mäktat uträtta?» Men vallaren svarade frimodigt, att han skulle uppsöka prinsessan, eller för henne tillsätta lifvet. Då lät konungen sin vrede fara, och tänkte på det gamla språket: »ofta sitter skarlakans hjerta under vadmals kappa». Han gaf så befallning att vallaren skulle utrustas på det bästa, med gods och gångare, och hvad annat han behöfde. Men svennen sade: »jag passar icke på att rida, gif mig blott edert ord och orlof, samt tillräcklig vägkost.» Konungen önskade honom derefter lycka på färden; men alla små-drängar, och andra tjenare i kungs-gården, logo öfver vallarens vågsamma företag.

Svennen vandrade nu emot norr, såsom Elfve-gubben hade lärt honom, och kom så lång en väg, att det väl icke kunde vara mycket igen till verdens ända. När han så hade färdats öfver berg och öde stigar, kom han slutligen till en stor sjö; midt i den sjön var en fager ö, och på ön låg en kungs-gård, ännu mycket anseeligare än den hvarifrån vallaren hade kommit. Svennen gick ned till sjö-stranden, och beskådade kungs-gården på alla sidor. Bäst han nu såg sig omkring, blef han varse en jungfru, med fagergult hår, som stod vid vind-ögat, och vinkade med ett silkes-band, sådant konunga-dotterns lamm plägat bära. Då hoppade hjertat i svennens bröst, ty det rann honom i hugen, att mön icke kunde vara någon annan än prinsessan. Han satte sig nu att eftersinna, huru han skulle komma öfver vattnet till den stora kungs-gården; men ingenting stod honom till råda. Ändteligen föll honom i minnet, att han väl kunde pröfva, om de små Elfvorna ville hjälpa honom. Han tog derföre fram sin lilla ben-pipa, och blåste en lång, uthållen ton. »God qväll!» sade i detsamma en röst bakom

honom. »God qväll igen», helsade svennen, och vände sig om. Då stod framför honom den lilla pilten, hvars glas-skor han en gång hade funnit i grön-gräset. »Hvad vill du mig?» sporde Elfve-gossen. Vallaren sade: 'jag beder, att du för mig öfver sjön till kungs-gården'. Pilten genmälte: »sätt dig upp på min rygg!» Svennen gjorde såsom honom var tillsagdt; men i det-samma skiftade pilten sin hamn, och blef till en stor, stor hög, som for genom luften, och stannade icke förr än de kommit till ön, såsom vallaren äskat.

Svennen gick nu upp i borg-stugan, och begärde tjenst. »Hvad är din färdighet och idrott?» sporde köksmästaren. 'Jag kan gå vall med fä!' genmälte vallaren. Köksmästaren sade: »Jätten behöfver nu en vallare som aldra-bäst; men tilläfventyrs går det dig såsom det gått de andra; ty om du mister något kräk, gäller det ditt lif.» Svennen tog till orda: 'detta tyckes mig vara ett hårdt vilkor; men jag vill antaga det'. Då bad köksmästaren honom vara välkommen, och sade att han skulle börja sin tjenst den andra dagen.

Svennen gick nu vall med jättens fä, samt sjöng sina qväden och klingade med sin pingla såsom hans sed var. Men konunga-dottern satt vid vind-ögat och lyssnade, samt vinkade tillika åt honom, det han icke skulle låta märka sig. Om qvällen lullade vallaren åter hem ur skog. Då kom jätten gåendes emot honom, och sade: »du är i stället för den som fattas»; men intet kräk var borta, huru jätten ock ville räkna. Nu blef tussen vänlig, och mälte: »du skall blifva min vallare, i all din dag.» Han gick derefter bort till sjö-stranden, lossade sitt förtrollade skepp, och rodde tre gånger omkring ön, såsom han plägade göra.

Medan jätten var borta, ställde sig konunga-dottern vid vind-ögat, och qvad:

»I natt, i natt, du vallare-man!
går molnet undan min stjerna.
Och kommer du då, så blir jag väl din,
min krona ger jag dig gerna.»

Vallaren lyssnade till sången, och förstod, att han borde komma om natten och befria konunga-dottern. Han gick så

bort, utan att låta märka sig med något. Men när det blifvit sent, och alla sofvo sin djupaste sömn, smög han åter fram till tornet, ställde sig nedanföre vind-ögat, och qvad:

»I natten väntar din vallare-man,
står sorgsen under ditt galler;
och kommer du ned, så blir du väl min,
me'n skuggan så vida faller.»

Konunga-dottern hviskade: 'jag är bunden med länkar af guld, kom och bryt dem!' Då visste sig vallaren ingen råd, utan tog fram sin lilla pipa, och blåste en lång, uthållen ton. »God qväll!» sade i detsamma en röst bakom honom. 'God qväll igen!' helsade vallaren, och såg sig om. Då stod framför honom den lille Elfve-mannen, af hvilken han en gång fick bjällran och ben-pipan. »Hvad vill du mig?» sporde gubben. Vallaren genmälte: 'jag bedes, att du förer mig och prinsessan härifrån'. Den lilla sade: »Följ mig!» De gingo så upp i tornet till jungfru-buren; men borga-dörren öppnades af sig sjelf, och när gubben rörde vid kedjan, brast den sönder i stycken. Derefter gingo de alla tre neder till stranden. Då qvad Elfve-mannen:

»Liten gädda, i vassen månd gå,
kom, kom så hastelig!
Din rygg en prinsessa skall rida uppå,
dertill ock en konung så mäktig.»

I detsamma kom den lilla jungfrun, hvars hätta vallaren hade funnit i gröngräset. Hon hoppade ned i sjön, och blef till en stor gädda, som lustigt lekte om uti vattnet. Då sade Elf-konungen: »sätten eder uppå gäddans rygg. Men prinsessan må icke blifva rädd, ehvad som händer; ty då är min makt till intet.» Så taladt, försvann den gamle; men vallaren och den fagra konunga-dottern gjorde såsom han hade sagt, och gäddan förde dem hastigt fram genom böljorna.

Medan allt detta tilldrog sig, vaknade jätten i högan loft, såg sig ut genom vind-ögat, och märkte hvarest vallaren for på vattnet tillika med den unga konunga-dottern. Genast tog

han sin örne-hamn, och flög efter dem. Men när gäddan hörde dönet af örnens ving-slag, dök hon djupt ned i vattnet, hvarvid konunga-dottern blef rädd, så att hon skrek högt till. Då var Elfve-konungens makt till intet, och jätten grep de begge flyktingarne i sina klor. När han så kommit åter till gården, lät han kasta vallaren i en mörk håla, väl femton famnar under jord; men prinsessan sattes i sin jungfru-bur, och vaktades noga att hon icke skulle undkomma.

Svennen låg nu i fånga-tornet, och var illa till mods, att han icke kunnat frälsa konunga-dottern, och att han tillika förspillt sitt eget lif. Då rann honom i hugen hvad Elfve-gubben hade sagt: »om du tredje gången kommer i stor farlighet, bryt då sönder den lilla pipan, och jag vill hjälpa dig.» Såsom vallaren nu väl visste, att han aldrig mera skulle se dagsens ljus, tog han fram den lilla ben-pipan, och bröt henne i stycken. »God qväll!» hördes i detsamma en röst bakom honom. »God qväll igen?» helsade vallaren, och såg sig om. Då stod den lille gubben framför honom, och sporde: »hvad vill du, eftersom du kallar mig?» Vallaren svarade: 'jag vill frälsa prinsessan, och föra henne hem till sin fader.' Nu tog gubben honom med sig, och de gingo genom lykta dörrar, och genom många präktiga rum. Slutligen kommo de uti en stor sal, som var uppfylld med allehanda vapen, svärd, spjut och yxor, af hvilka somliga lyste såsom blankt stål, och somliga såsom skärt guld. Gubben gjorde upp eld i eldstaden, och sade: »kläd af dig!» Vallaren gjorde så; och den lille brände upp hans gamla kläder. Derefter gick gubben bort till en stor jern-kista, och tog fram en dyrbar rustning, som blänkte af det klaraste guld. »Kläd på dig!» sade han; vallaren gjorde så. När nu svennen var klädd i full rustning ifrån hufvud till fot, band gubben ett skarpt svärd vid hans sida, och mälte: »det är förelagdt, att jätten faller för detta svärd, och på denna rustning biter intet stål.» Men vallare-mannen kände sig väl till mods i den gyllene rustningen, och rörde sig höfviskt, såsom hade han varit den yppersta konunga-son. Derefter vände de åter till den mörka fånga-hålan; vallaren tackade för Elfve-konungens goda hjälp, och så skiljdes de ifrån hvarandra.

Fram på dagen blef mycket buller och bång uti hela gården; ty jätten firade sitt bröllopp med den fagra konunga-dottern, och hade bjudit sina fränder på gästabud. Prinsessan blef nu klädd på det aldra präktigaste, med guldkrona, röda ringar, och andra kostliga smycken, hvilka jättens mor sjelf hade burit. Derefter dracks brölloppet med lust och allsköns gamman, och der fattades icke god välplägnad, både mat och dryck. Men bruden grät utan återvändo, och hennes tårar voro så heta, att de brände som en eld på kinden.

När det nu led åt natten, och jätten skulle föra sin brud till brud-kammaren, skickade han sina små-drängar, att hemta vallaren som låg uti fånga-hålan. Men när de kommo ned i tornet var fången borta, och i hans ställe stod der en bård kämpe med svärd, brynja och fulla vapen. Vid denna syn blefvo svennerna förfärade, och flydde; men vallaren följde efter, och kom så upp på borg-gården, hvarest brud-skaran var samlad för att skåda hans ändalykt. När nu jätten fick se den raske kämpen, blef han förgrymmad, och sade: »Tvy vare dig, ditt arga Troll!» Vid han talade, voro hans ögon så bistra, att han såg midt igenom rustningen. Men svennen räddes intet, utan mälte: »här skall du strida med mig om din fagra brud.» Jätten ville icke bida, utan vek undan; men vallaren drog sitt svärd, och det flammade såsom en elds-låga. När nu jätten igenkände svärdet för hvilket han skulle falla, vardt han förfärad, och bleknade till jord; men vallaren gick dristigt fram, svingade sitt svärd, och gjorde ett väldigt hugg, så att jättens hufvud skiljdes ifrån kroppen. Detta blef resens bane.

Då bröllops-gästerna sågo denna färd, betogos de af räddhåga, och foro hvar åt sitt håll; men konunga-dottern lopp fram, och tackade den raske vallare-mannen, att han frälst hennes lif. De gingo derefter ned till sjö-stranden, lossade jättens förtrollade skepp, och rodde bort ifrån ön. När de så kommo hem till kungsgården, vardt en stor glädje och fröjd det konungen hade återfått sin enda dotter, som han sört så länge. Derefter tillreddes ett präktigt bröllopp, och vallare-mannen fick den fagra konunga-dottern. De lefde nu lyckliga

och förnöjda i många, många år, och sågo både barn och blomma. Men pinglan och den sönderbrutna ben-pipan förvaras till en hugkomst på kungs-gården, ja, ännu i denna dag.

7.

Prinsessan, som gick upp ur hafvet.

Denna Sago-dikt är vida kringstridd öfver Europa. Följande utländska uppteckningar äro oss bekanta:

1. På **Danska**: — Se WINTHER, Danske Folkeeventyr, Første Samling, Kjøbenhavn 1823, ss. 102—112, »Svanhvide». Jfr. dersammast. Anmärkn. s. 126.

2. På **Tyska**: — A. Se Bröderna GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. I, N:o II, ss. 65—73, »Brüderchen und Schwesterchen» [öfvers. på Svenska i REUTERDAHLS Julläsning för Barn, Lund 1837, ss. 81—89, »Broder och Syster»]. Jfr s. bok, Th. III, ss. 21, 22. — B. Se anf. arb. Th. I, N:o 13, ss. 79—86, »Die drei Männlein im Walde» [öfvers. på Svenska i REUTERDAHLS Julläsning för Barn, Lund 1838, ss. 96—103, »De tre små männen i skogen», — samt serskildt såsom skillings-saga, »De tre små männen i Skogen, eller den elaka Styfmodern», Stockholm 1824, o. fl.] — C. Se anf. bok Th. II, N:o 135, ss. 273—278, »Die weisse und schwarze Braut» (jfr. Th. III, ss. 227, 228).

3. På **Böhmiska**: — Se GERLE, Volksmärchen der Böhmen, Prag 1819, Th. II, N:o 8, »Die goldene Ente».

4. På **Magyariska**: — Se MAHLATH, Magyarische Sagen, Märchen und Erzählungen, 2:te Aufl. Stuttgart 1837, ss. 209—213, »Die Gaben».

5. På **Italienska**: — Se BASILE, Il Pentamerone, IV, N:o 7, »Le doje pizzelle».

6. På **Franska**: — Se Mad. D'AULNOY, Contes des fées, Sagan »La Rosette» [öfvers. på Svenska i Lek-kamraten för 1842, ss. 96—115, »Prinsessan Rosetta»].

A. Den Sagra Wall-pigan.

Ifrån N. Småland.

Det var en gång en konung, som hade en enda dotter. Hon var vän och blid, så att hon älskades af alla som sågo henne. Konungens gemål, drottningen, egde likaledes en enda dotter; men denna var stygg till utseende och elak till sinnesart, så att hon af ingen var väl omtalad. Häröfver bar drottningen en stor harm i sitt sinne, och unnade konunga-dottern intet godt. När nu konungen var död, blef drottningen mycket elak emot sin styfdotter, och satte henne till allehanda ringa sysslor. Men den stackars flickan klagade aldrig, utan var städse tålig och undergifven.

Det hände sig en dag, att drottningen skickade sin styfdotter upp på loftet, för att vakta säd. Medan hon nu satt och vaktade, kommo himmelens små foglar, och foro qvittrande omkring sädes-högen, såsom hade de velat begära några korn. Då gjordes det konunga-dottren ondt om de små djuren, och hon kastade till dem säd utur bingen. Hon sade: »stackare mina små foglar! J ären så hungriga. Här hafven J korn, plocken snällt, och äten eder mätta». När nu sparfvarne hade ätit, flögo de bort, satte sig på taket, och lade råd huru de skulle löna jungfrun för hennes goda hjerta. Då mälte den ena fogeln: »jag gifver henne, att hvarje gång hon trådar på marken skall der vexa röda rosor». Den andre sade: »jag gifver, att hon skall bli fagrare och fagrare för hvarje dag hon lefver». »Och jag», tillade den tredje, »vill gifva henne, att hvar gång hon ler skall en röd guld-ring komma ur hennes munn». Så taladt, flögo de sin kos; men allt gick i fullbordan såsom foglarne hade sagt, och ifrån den dagen var konunga-dottern ännu älskligare än tillföre, så att vänare vif icke stod att finna, sökte man ock i sju konunga-riken.

När drottningen förnam allt detta, blef hon ännu mera afundsam än tillföre, och öfverlade med sig sjelf huru hennes dotter skulle blifva lika fager som sin syster. I sådan afsigt

sände hon prinsessan att likaledes vakta säd uppe i loftet. Flickan gick, ehuru hon bar stor harm, att man gifvit henne så ringa göromål. När hon nu vaktade som bäst, kommo himmelens foglar, och foro qvittrande omkring sädes-högen, såsom hade de velat begära några korn. Då rann sinnet till hos den elaka jungrun; hon fattade sop-qvasten, jagade bort de små foglarne, och sade med vredesmod: »hvad viljen J här, J stygga foglar! icke kunnen J tänka, att en förnäm jungfru, såsom jag, skulle smutsa sina händer att gifva eder mat?» Sparfvarne flögo nu sin kos, satte sig på taket, och lade råd huru de skulle löna den elaka prinsessan för hennes hårda ord. Då sade den ena: »jag gifver henne, att hvarje gång hon trådar på marken skall der vexa tistel och törne.» Den andra sade: »jag gifver, att hon skall blifva ledare och ledare för hvarje dag hon lefver.» »Och jag», tillade den tredje, »vill gifva henne, att hvarje gång hon skrattar skola tåssor och grodor hoppa ur hennes munn». Så ordadt, flögo de sin kos; men allt gick i fullbordan såsom sparfvarne hade sagt, och ifrån den dagen blef drottningens dotter ännu mycket ledare till åsyn, och styggare till sinnes-art, än hon tillföre hade varit.

Styfmodern och hennes elaka dotter kunde nu icke längre lida, att se den fagra konunga-dottern för sina ögon, utan satte henne att valla fä i skogen. Den stackars jungfrun fick så vanka omkring i märken, såsom andra vallpigor, och det tycktes henne ofta att hon led stor nöd och oförrätt. Men den elaka prinsessan stannade hos sin mor på kungs-gården, och gladdes i sitt falska hjerta, att ingen fick se den väna konunga-dottern, eller förnimma om hennes skönhet.

Det hände sig en dag, att den fagra vallpigan satt i skogen och stickade på en vante, medan hennes fä gick i bet. Då kommo några unger-svenner farande förbi. När de fingo se den väna mön, der hon satt och sömmade så trägen, blefvo de mycket betagna af hennes fägring, gingo fram, helsade höfviskt, och sporde: »hvi sitter sköna jungfrun här och stickar så fliteligen?» Konunga-dottren qvad:

»Napp, Napp, i vant',
jag tänker få kungens son af Danmark.»

Vid detta tal blefvo svennerna förundrade, och bådo mön följa med till kungs-gården. Men jungfrun ville icke lyssna till deras tal, utan gaf dem röda guld-ringar, att de skulle lemna henne i frid. Svennerna drogo derefter sina färde, och kommo hem. Men de kunde icke tröttna att förtälja om den fagra vallpigan, som mött dem i skogen, och så blef mycket taladt öfver hela kungsgården om hennes vänlek och rikedom.

När allt detta kom för den unga konunga-sonen, fick han en häftig åtrå att se den fagra jungfrun, och förnimma om allt var sanning, såsom svennerna hade förtäljt. Han drog nu på jagt med sina hökar och hundar, och kom långt bort i skogen, till stället hvarest konunga-dottern satt och stickade på sin vante. Prinsen gick fram, helsade höfviskt, och sporde: »hvi sitten J här sköna jungfru, och sömmen så fliteligen?» Mön qvad:

»Napp, Napp, i vant',
jag tänker få kungens son af Danmark.»

När konunga-sonen hörde detta, blef han underlig till mods, och frågade om icke vallpigan ville följa honom hem till hans gård. Då log prinsessan; i detsamma föll en röd guld-ring ut ur hennes munn, och vid hon reste sig för att gå, se, då runno röda rosor upp i hennes fot-spår. Nu vändes konunga-sonens hug till henne, så att han bekände hvem han var, och sporde om icke den unga mön ville blifva hans drottning. Prinsessan jakade härtill, och lät honom tillika förstå, att hon icke var ringare än han till ätt och härkomst. Derefter drogo de samman till kungs-gården, och konunga-dottern blef prinsens gemål. Men alla unnade henne godt, och konunga-sonen höll henne kär framför allt annat i verlden.

Vid dessa tidningar blef den elaka styfmodern ännu mera afundsam i sitt hjerta, och tänkte icke så mycket på någonting, som huru hon skulle kunna vålla sin styfdotters ofärd, och göra sin egen dotter till drottning i hennes ställe. Då hände sig att der blef ett stort krig, så att konunga-sonen måste fara bort; men drottningen var havvande, och skulle falla

i barn-säng. Nu passade styfmodern tillfälle, drog hän till kungs-gården, och visade sig mycket vänlig emot alla. Men när den unga drottningen blef sjuk, och ingen var hos henne, for styfmodern med svek, lade sin egen dotter i hennes ställe, och förbytte den rätta drottningen till en liten and, somlåg och samm i elfven utanför kungs-gården.

Någon tid derefter var örliget till ända, och den unga konungen drog hem, full af längtan att återse sin fagra brud. När han nu kom i sof-stugan, och fann den leda styf-systemen på bädden, blef han mycket sorgsen, och sporde hvi hans gemål blifvit så förändrad till utseende. Den svekfulla styfmodern var genast redo, och svarade: 'det kommer sig af hennes sjukdom, och går väl öfver'. Konungen sporde ytterligare: »fordom runno gull-ringar fram hvarje gång min drottning log, nu rinna tåssor och grodor; fordom växte röda rosor i hennes spår, nu växa tistel och törne: hvad månede vara orsak till allt detta?» Men den elaka drottningen lade snällt sina ord, och svarade: 'sådan hon är, blifver hon, och icke annorlunda, intill dess att konungen kan taga blod af en liten and, som simmar omkring i elfven'. Konungen sporde: »huru skall jag kunna få blod af den anden?» Styfmodern sade: 'jo, det skall tagas emellan ny och nedan'. Konungen gaf nu befallning, att man skulle fånga den lilla anden; men fogeln undkom alla snaror, huru de ock månede läggas.

Om Thursdags-natten, medan alla lågo i sin sömn, märkte väktarena huru en hvit hamn, som i allo liknade drottningen, steg upp ur elfven och gick in i köket. Prinsessan hade egt en liten hund, som hon mycket älskade. Han kallades *Nappe*. När hon nu kom in i steger-huset, qvad hon:

»Nappe lille! min hund,
har nu någon mat att ge mig i qväll?»

'Nej men, har jag inte så, min fru!' svarade hunden.
Konunga-dottern qvad:

»Troll-packan sofver väl hos min lille unge prins,
på högan loft?»

'Ja men, gör hon så, min fru!' sade hunden.

Konunga-dottern sade åter:

»Nu kommer jag här ännu två Thorsdags-qvällar, och sedan aldrig mer.» Derefter suckade hon tungt, gick ned till elfven, och förbyttes i en liten and, såsom tillförene.

Nästa Thorsdags-natt aflopp allt på samma sätt. Sedan folket gått till hvila, märkte väktarena en hvit skepnad, som steg upp ur elfven och gick in i köket. Såsom nu alla höllo den unga drottningen kär, undrade de mycket häröfver, och gingo hemligen att lyssna hvad hon skulle säga och göra. Men när konunga-dottern kommit in i steger-huset, qvad hon:

»Nappe lille! min hund,
har du någon mat att ge mig i qväll?»

'Nej men, har jag inte så, min fru!' svarade hunden.

Konunga-dottern sporde åter:

»Troll-packan sofver väl hos min lille unge prins,
på högan loft?»

'Ja men, gör hon så, min fru!' sade hunden.

Drottningen fortfor: »nu kommer jag här ännu en Thorsdags-qväll, och sedan aldrig mer». Derefter begynte hon bitterligen gråta, och återvände till elfven, hvarest hon förbyttes till en liten and, som lekte om uti vattnet. Men när männen förnummo allt detta, kom det dem underligt före, så att de gingo lönligen till sin herre, och förtäljde honom hvad de hade hört och sett. Då föll konungen i djupa tankar, och tillsade väktarena att sända honom bud, när skepnaden skulle visa sig för tredje gången.

Tredje Thorsdags-natten, sedan alla gått till hvila, steg konunga-dottern åter upp ur vattnet, och gick fram till kungsgården. När hon kommit in i steger-huset, såsom hennes sed var, talade hon till sin hund, och qvad:

»Nappe lille! min hund,
har du någon mat att ge mig i qväll?»

'Nej men, har jag inte så, min fru!' svarade hunden.

Konunga-dottern sporde åter:

»Troll-packan sofver väl hos min lille unge prins,
på högan loft?»

'Ja men, gör hon så, min fru!' svarade hunden.

Då suckade drottningen tungt, och sade: »nu kommer jag här aldrig mer.» Derefter begynte hon bitterligen gråta, och gick ut för att vända tillbaka ned i elfven. Men konungen hade stått bakom dörren, och lyssnat till deras samtal. Vid nu skepnaden skulle gå sina färde, tog han sin silf-bodda knif och sårade hennes venstra lill-finger, så att der kom fram tre droppar blod. Då häfdes förtrollningen, drottningen vaknade såsom ur en svår dröm, och sade: »hå! hå! stod *du* der?» Derefter föll hon med glädje sin man om halsen, och han bar henne upp på högan loft till hennes jungfru-stuga.

Den unga konunga-dottern förtäljde nu sin gemål allt hvad henne hade vederfarits, och de gladdes sig af hjertat att åter få ega hvarandra. Konungen gick så in till styfmodern, der hon satt vid sin dotters säng; men den falska drottningen hade barnet på sin arm, och låtsade vara mycket svag efter sin sjukdom. När nu konungen kom in, helsade han den gamla troll-qvinnan, och sporde: »om någon ville förgöra min sjuka drottning, och kasta henne i elfven, — säg mig, hvad vore han väl värd för lön?» Den elaka styfmodern tänkte icke att hennes svek var förrådt, utan svarade genast: »jo, den vore väl värd att läggas i en spik-tunna, och rullas utföre berget.» Då blef konungen vred, steg upp, och sade: »så har du nu dömt din egen dom, och det skall gå dig såsom du sjelf har sagt.» Trollpackan blef så lagd i en spik-tunna, och rullad utför berget, och hennes dotter, den falska drottningen, fick göra samma färd. Men konungen tog sin rätta drottning, och lefde med henne i frid och lycka. Sedan var jag inte med längre.

B. Lilla Rosa och Långa Leda.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång en konung och en drottning, som hade en enda dotter. Hon kallades *Lilla Rosa*, och var både vän

och vettig, så att hon hölls kär af alla som sågo henne. Men efter någon tid dog drottningen, och konungen fäste sig en annan gemål. Den nya drottningen egde likaledes en enda dotter, men denna var högmodig till sinnes-art och stygg till utseende, så att hon fick heta *Långa Leda*. De begge styfsysterne växte nu upp tillsammans i konungens gård; men hvar man, som såg dem, märkte en stor åtskilnad dem emellan.

Drottningen och Långa Leda buro stor afund emot Lilla Rosa, och gjorde henne all den orätt de förmådde. Men konunga-dottern var alltid mild och undergifven, samt förrätade villigt sina sysslor, huru tunga de måtte vara. Häröfver förbittrades drottningen ännu mer, och så blef hon allt elakare och elakare, ju mer Lilla Rosa sökte vara henne till lags uti allting.

Det hände sig en dag, att drottningen och de begge prinsessorerna gingo omkring och lustvandrade i trädgården, som låg invid konunga-salen. Då hörde de huru örtagårds-mästaren talade till sin svenn, och bad honom hemta en yxa, som blifvit glömd ibland träden. När drottningen förnam detta, sade hon att Lilla Rosa skulle gå efter yxan. Örtagårds-mästaren lade sig deremot, och menade, att så ringa göromål illa höfdes en konunga-dotter; men drottningen stod fast vid sitt ord, och så fick hon råda.

När nu Lilla Rosa kom uti lunden, såsom drottningen hade befallt, fick hon se hvarest yxan låg; men tre hvita dufvor hade satt sig att hvila på yx-skäftet. Då tog konunga-dottern bröd af sin dagvard, smulade det i handen, räckte åt de små dufvorna, och sade vänligt: »stackars mina små dufvor! nu fån J lof gå härifrån, för jag är tvungen att bära yxan till min styfmoder.» Dufvorna åto ur jungfruns hand, gingo villigt bort ifrån skäftet, och Lilla Rosa tog yxan, såsom henne var befallt. Men hon hade icke hunnit långt, förrän dufvorna begynte samtala med hvarandra, och öfverlade hvad lön de skulle gifva den unga mön, som varit så huld emot dem. Den ena sade: »jag gifver, att hon skall vara dubbelt så fager som hon redan är.» Den andra sade: »jag gifver, att hennes hår skall blifva förvandladt i guld-hår.» »Och jag», tillade den

tredje, »gifver, att hvarje gång hon ler skall en röd guld-ring komma ur hennes munn». Så taladt, flögo dufvorna sin kos; men allt gick i fullbordan, såsom de hade sagt. När nu Lilla Rosa återkom till sin styfmoder, blefvo alla förundrade öfver hennes oförlikneliga fågring, öfver hennes fager-gula hår, och öfver de röda guld-ringarne som kommo fram när hon log. Men drottningen forskade noga huru allt hade tillgått, och i-från den stunden bar hon ett ännu bittrare hat emot sin styf-dotter, än tillföre.

Den elaka styfmodern tänkte nu både dag och natt endast deruppå, huru hennes egen dotter skulle blifva lika fager, som Rosa Lilla var. Till den ändan lät hon hemligen kalla örtagårds-mästaren, och tillsade honom huru han skulle göra. Derefter gick hon med de begge prinsessorna att förlusta sig uti blomster-gården, såsom hennes sed var. När de nu gingo förbi örtagårds-mästaren, yttrade denne, att han hade glömt sin yxa ibland träden, och bad svennen gå att hemta den. Då sade drottningen, att Långa Leda skulle gå efter yxan. Örtagårds-mästaren lade sig deremot, såsom billigt var, och menade, att så ringa göromål föga höfdes en förnäm jungfru; men drottningen stod fast vid sitt ord, och så fick hon råda. När nu Långa Leda kom uti lunden, såsom drottningen hade befallt, fick hon se hvarest yxan låg; men tre fager-hvita dufvor hade satt sig att hvila på yxe-skäftet. Då kunde den elaka jungfrun icke tillbakahålla sitt onda sinne, utan kastade stenar på foglarne, bannade dem, och sade: »undan, J stygga foglar! Icke skolen J sitta här och smutsa yxe-skäftet, som jag skall fatta om med mina hvita händer?» Vid detta tilltal flögo dufvorna sin kos, och Långa Leda tog yxan, såsom henne var befallt. Men hon hade icke kommit långt derifrån, så begynte dufvorna tala sins emellan, och öfverlägga hvad lön de skulle gifva den elaka jungfrun för hennes ondska. Då sade den ena: »jag gifver henne, att hon skall vara dubbelt så led som hon redan är.» Den andra mälte: »jag gifver, att hennes hår skall blifva såsom ett törne-ris». »Och jag», tillade den tredje, »gifver, att en padda skall hoppa ur hennes munn hvarje gång hon skrattar». Så taladt, flögo de tre dufvorna sin kos;

men allt gick i fullbordan, såsom de hade sagt. När nu Långa Leda återkom till sin moder, förundrade sig alla öfver hennes vederstyggliga utseende, öfver hennes hår, som liknade en törnebuske, och öfver paddan, som kom utur hennes munn hvarje gång hon log. Men drottningen bar mycken sorg öfver denna stora olycka, och det säges, att hon och hennes dotter sällan logo efter den dagen.

Styfmodern kunde nu icke längre lida att se Lilla Rosa för sina ögon, utan traktade att förderfva och förgöra henne. I sådan afsigt lät hon hemligen kalla en skeppare, som skulle fara till fjerran land, och lofvade honom mycket gods, om han ville taga konunga-dottern om bord, och sänka henne i hafsens djup. Skepparen dårades af guld, som eljest vållar så mycket ondt här i verlden, och bortförde lilla Rosa om natten, såsom hennes styfmoder hade begärt. Men när fartyget lagt ut till sjös, och kommit långt bort på villande haf, uppvoxte en häftig storm, så att skeppet förgicks med gods och folk, utom allenast Lilla Rosa. Hon fördes af böljorna, intill dess hon kom på en grön ö, fjerran i hafvet. Här dväljdes hon en rund tid bortåt, utan att höra eller se någon menniska; hennes föda bestod af vilda bär och rötter, som växte i skogen.

En dag, när Lilla Rosa vandrade omkring på sjö-stranden, bittade hon hufvudet och benen efter en hjort-kalf, som blifvit söndersliten af vilda djur. Såsom nu köttet var friskt, tog konunga-dottern benranglet och satte det på en stång, att de små foglarne skulle bättre skönja det, och komma att få sig föda. Derefter lade hon sig på marken, och sof en liten blund. Men hon hade icke sofvit länge, förr än hon väcktes af en ljuflig sång, som var mycket skönare än någon man rätt kan fatta. Lilla Rosa lyssnade till den fagra sången, och menade att hon drömde, ty någonting så ljufligt hade hon aldrig sport eller förnummit. Vid hon nu såg sig omkring, märkte hon att benranglet, som blifvit uppsatt till föda åt himmelens små foglar, var förvandladt till en grönskande lind, och kalf-hufvudet hade blifvit till en liten näktergal, som satt öfverst i lindens krona. Men hvart endaste litet linde-löf klingade på ett sällsamt vis, så att tonerna gåfvo ett underbart sam ljud; och

den lilla näktergalen satt derinom och slog sina slag så skönt, att hvem som hört det, skulle förvisso tänkt, att han var i himmelen.

Efter den dagen, tycktes det konunga-dottern icke så tungt att dväljas ensam på den gröna ön; ty när hon blef sorgsen, behöfde hon allenast gå till den spelande linden, och hennes hjerta blef åter glad. Likväl kunde hon icke aldeles glömma sitt hem, utan satte sig ofta vid stranden, och blickade med stor längtan utåt hafvet, hvars böljor vandra fria land och land emellan.

En dag, när lilla Rosa satt på sjö-stranden såsom hennes sed var, fick hon se en fager snäcka, som seglade fram öfver hafvet. Uppå skeppet voro många raska svenner, och deras höfding var en bård konunga-son. När nu fartyget kom under ön, och skepps-männen fingo höra den ljufliga sången som klingade öfver vattnet, tänkte de, att detta månde vara ett förtroladt land, och ville genast lägga ut till sjös igen. Men deras höfding sade, att de icke skulle fara bort, innan han fått veta hvadan den underbara sången kom, och så läto de honom råda. När nu konunga-sonen kom i land, och fick höra lindens spel och näktergalens sång, blef han underlig till mods, och tycktes honom, att han aldrig hade förnummit någonting så skönt och ljufligt. Men ännu sällsammare föreföll det honom när han kommit fram, ty under den grönskande linden satt en mö, hvars hår glänste såsom guld, och hvars anlete var ljusst som den hvitaste snö. Konunga-sonen helsade den fagra jungfrun, och sporde om hon rådde öfver ön. Rosa Lilla jakade härtill. Konunga-sonen sporde åter om hon var en sjö-jungfru eller en vanlig menniska. Då förtäljde mön hvad äfventyr hon hade genomgått, och huru hon af en storm blifvit kastad till den ensliga ön; tillika berättade hon om sin ätt och härkomst. Då blef konunga-sonen glad i hugen, och kunde icke fyllest prisa den unga möns vänlek och fägring. De samtalade nu länge med hvarandra, och deras samspråk lyktades så, att konunga-sonen frågade om Lilla Rosa ville följa honom hem och blifva hans drottning, hvartill hon gaf sitt ja och samtycke. Derefter seglade de bort ifrån ön, och kommo till konunga-

sonens rike. Men Lilla Rosa tog den grönskande linden med sig, och satte den vid kungs-gården. Och linde-löfven spelade, och näktergalen sjöng, så att hela nejden hade sin lust och glädje deraf.

När Lilla Rosa hade varit gift någon tid, föll hon i barnsäng, och födde ett svenne-barn. Då tänkte hon på sin gamle fader, och skickade honom bud om allt hvad henne hade vederfarits; men hon ville icke låta någon veta, att drottningen varit skulden till hennes sorger. Vid dessa tidningar blef konungen mycket glad, och med honom hans män, ty alla höllo Lilla Rosa kär. Men drottningen och Långa Leda buro en stor harm att Rosa ännu var vid lif, och gingo så till råds med hvarandra, huru de skulle vålla konunga-dotterns ofärd.

Den falska styfmodern lagade sig derefter i ordning, och sade att hon ville fara bort och helsa på Lilla Rosa. När hon kom fram, blef hon emottagen på det aldra bästa; ty konunga-dottern ville icke minnas allt det onda hennes styfmoder hade kommit å bane; men drottningen sjelf ställde sig mycket vänlig, och talade många fagra ord. En afton sade styfmodern till Lilla Rosa, att hon ville gifva henne en föräring till minne af deras frändskap och kärlek. Styfdottern tänkte icke uppå något svek, utan tackade för gåfvan. Då tog drottningen fram en silke-sömmad serk, som var stickad med guld i hvarendaste fäll. Men den fagra serken var argt förtrollad, så att när Lilla Rosa drog den uppå, blef hon plötsligen omskapad till en gås, som for ut genom vind-ögat och kastade sig i hafvet. Men som konunga-dottern egde ett fager-gult hår, så fick gåsen gyllene fjädrar. I samma stund upphörde linden att spela, näktergalen tystnade med sin sång, och hela kungs-gården uppfylldes med sorg och bedröfvelse. Mest af alla sörjde Rosa Lillas gemål, den unge konungen, och han ville icke låta hugsvala sig.

Om nätterna, när månen sken, och konungens fiskare voro ute på hafvet att vittja sina nät, blefvo de varse en fager gås med gyllene fjädrar, som låg och gungade på böljorna. Häröfver undrade de storligen, och det tycktes dem vara ett märkligt järtecken. Men en natt samm den fagra gåsen fram

till fiskarens båt, och begynte samtala med honom. Gåsen helsade, och sporde:

»God qväll, fiskare! Huru står det till der hemma på kungsgården? —

Spelar min lind?

Sjunger min näktergal?

Gråter min lille son?

Gör min herre sig någonsin glad?»

När fiskaren hörde detta och igenkände drottningens röst, blef han underlig till mods, och svarade:

'Der hemma på kungsgården står illa till: —

Din lind spelar inte.

Din näktergal sjunger inte.

Din son gråter både natt och dag.

Din herre gör sig aldrig någonsin glad.'

Då suckade den fagra gåsen, och tycktes vara mycket bedröfvad. Hon qvad:

»Stackare jag!

som nu på blåa böljor far,

och aldrig mer kan bli det jag varit har. —

God natt, fiskare! — Jag kommer här två gånger till, och sedan aldrig mer.»

I samma stund försvann fogeln; men fiskaren for hem och förtäljde den unge konungen, sin herre, hvad han hade hört och förnummit.

Konungen gaf nu befallning, att man skulle fånga den gyllene gåsen, och lofvade fiskarena en stor belöning, om de kunde fullgöra hans uppdrag. Då tillagade männen sina snaror och annan redskap, samt gáfvo sig ut på sjön att vittja sina nät. När så månen hade gått upp, kom den fagra guld-gåsen åter simmande öfver böljorna fram till deras båt. Hon helsade, och sade:

»God qväll, fiskare! huru står det till der hemma på kungsgården? —

Spelar min lind?

Sjunger min näktergal?

Gråter min lille son?

Gör min herre sig någonsin glad?»

Fiskaren svarade såsom förra gången:

'Der hemma på kungsgården står illa till. —

Din lind spelar inte.

Din näktergal sjunger inte.

Din son gråter både natt och dag.

Din herre gör sig aldrig någonsin glad.'

Då blef den fagra gåsen mycket bedröfvad, och qvad:

»Stackare jag!

som nu på blåa böljor far,

och aldrig mer kan bli det jag varit har. —

God natt, fiskare! — Jag kommer här ännu en gång, och sedan aldrig mer.»

Vid dessa ord ville fogeln åter draga sin kos; men fiskarena voro tillreds, och kastade hastigt sina snaror öfver den. Då begynte gåsen att slå med vingarne, och skriade sorgligt: »Släpp snart, eiler håll bra! Släpp snart, eller håll bra!» I detsamma skiftade hon sin hamn, och blef till ormar, drakar och andra grymma djur. När fiskarena märkte detta, räddes de för sina lif, och släppte snarorna, så att fogeln kom undan. Men när konungen fick höra utgången af deras färd, blef han illa till mods, och sade att de icke bort låta skrämja sig af en synvilla. Han lät derefter tillreda nya och starkare snaror, för att fånga den gyllene gåsen, och förbjöd fiskarena vid lifsstraff att låta henne undkomma, när hon nästa gång skulle visa sig.

Tredje natten, sedan månen var uppgången, rodde konungens fiskare åter ut på hafvet till att vittja sina nät. De bidade länge, men ingen guld-gås syntes. Ändtligen kom hon åter farande öfver vågorna, och samm bort till deras båt. Fogeln helsade såsom tillförene:

»God qväll, fiskare! huru står det till der hemma på kungsgården? —

Spelar min lind?

Sjunger min näktergal?

Gråter min lilla son?

Gör min herre sig någonsin glad?»

Fiskaren genmälte:

'Der hemma på kungsgården står illa till. —

Din lind spelar inte.

Din näktergal sjunger inte.

Din lille son gråter både natt och dag.

Din herre gör sig aldrig någonsin glad.'

Då suckade den fagra gåsen, och tycktes vara mycket sorgsen. Hon qvad:

»Stackare jag!

som nu på blåa böljor far,

och aldrig mer kan bli det jag varit har. —

God natt, fiskare! — Nu kommer jag aldrig här mer.»

Gåsen ville så draga bort, men fiskarena kastade sina snaror, och höllo henne fast. Då blef fogeln mycket ängslig, slog hårdt med vingarne, och skriade: »släpp snart, eller håll bra! släpp snart, eller håll bra!» Hon skiftade derefter sin hamn, och blef till ormar, drakar och andra farliga djur. Men fiskarena räddes för konungens vrede, och höllo troget fast i snaran. De lyckades nu att fånga den gyllene gåsen, och förde henne hem till kungsgården, hvarest man noga vaktade att hon ej skulle undkomma. Men fogeln var tyst och purken, och ville icke tala, och så blef konungens sorg ännu större än den förut hade varit.

Det hände sig någon tid derefter, att en gammal qvinna af sällsamt utseende kom gåendes till kungsgården, och beddes få tala vid konungen. Vakten svarade, såsom befaldt var, att konungen för sorg och bedröfvelse icke ville samspråka med någon, men qvinnan var mycket enträgen, och så blef hon insläppt. När hon nu kom inför konungen, sporde denne efter hennes ärende. Qvinnan svarade: »Herre, konung! det är mig sagdt, att din drottning blifvit förvandlad till en gyllene gås, och att du sörjer både natt och dag öfver denna stora olycka. Nu har jag kommit hit, för att lösa förtrollningen och gifva dig åter din gemål, om du eljest lofvar bifalla ett vilkor, som jag vill framställa.» När konungen hörde detta tal, blef han mycket glad, och frågade hvad som vore qvinnans begäran. Då tog käringen till orda: »jag har mitt hem uti brinken,

som ligger på andra sidan om den svarta floden. Nu bedes jag, att du låter lägga en sten-mur rundt omkring berget, så att ditt få icke kommer dit och oroar mig, när det släppes i bete.» Detta tycktes konungen vara en ringa bön, och han lofvade gerna efterkomma den, ehuru han mycket tviflade att qvinnan kunde hålla sitt ord, såsom hon hade utfäst.

Käringen började nu omständligt förtälja, om allt som hade vederfarits Lilla Rosa af hennes elaka styfmoder. Men konungen hade svårt att tro detta tal, ty han kunde icke tänka, att den gamla drottningen var så falsk i hjertat. Då beddes qvinnan få se den fagra silkes-serken, som Lilla Rosa hade fått i vängåfva af sin styfmoder. Konungen lät hemta serken, och så gingo de samman till rummet hvarest guld-gåsen hölls inestängd. När de nu hade kommit fram, gick trollqvinnan bort till den fagra gåsen, och drog tyget öfver henne. Då löstes förtrollningen, Lilla Rosa återfick sin rätta skepnad, och i stället för en gyllene gås, stod der en fager qvinna med gullgult hår, såsom tillföre. Men i samma stund begynte linden åter spela, och näktergalen sjöng i dess topp, så att det var en lust och glädje deråt. Nu vardt fröjd öfver hela kungsgården; men konungen förstod att den gamla qvinnan hade talat sannt, och höll redeligen sitt löfte såsom han hade tillsagt.

Lilla Rosa och hennes gemål gjorde sig derefter redo, att fara bort till konungen som var Rosas fader. När de kommo fram, vardt den gamle konungen så glad, att han blef som ung på nytt, och med honom gladdes hela hans rike; ty alla hade med sorg hört omtalas hvad ofärd hade träffat konunga-dottern. Men en var det som icke blef glad, och det var drottningen, ty hon kunde väl märka, att hennes falskhet var uppdagad och hennes tid ute. När nu den gamle konungen förnam hvad svek och oförrätt hans dotter fått lida af sin elaka styfmoder, blef han mycket vred, och dömde drottningen till döden. Men Lilla Rosa bad för sin styfmoders lif, och så lät konungen henne råda, och satte sin gemål uti fånga-tornet för all hennes tid. Drottningens dotter, Långa Leda, fick njuta samma rätt som sin moder. Men den unge konungen och Lilla

Rosa återvände till deras eget rike. — Och der spelar linden, der sjunger näktergalen; der gråter prinsen hvarken natt eller dag; der gör sig konungen alltid glad.

C. Jungfru Svanhvita och Jungfru Kärrumpa.

Ifrån Östergötland.

Det var en gång en elak qvinna, som hade två döttrar, en egen dotter och en styfdotter. Den egna dottern var stygg till utseende och ännu styggare till sinnes-art; men styfdottern var fager till åsyn och mild till lynne, så att alla som sågo henne unnade henne godt. Häröfver harmades styfmodern och styfsystemen, och voro städse afundsamma mot den värnlösa flickan.

Det hände sig en dag, att den unga mön blef skickad af sin styfmoder att hemta vatten ur källan. Vid hon kom fram, sträcktes en liten hand upp öfver vattu-brynet, och det hördes en röst, som sade: »jungfru, fager och fin! gif mig ditt guld-äpple, så vill jag önska dig tre goda önskningar.» Då gjordes det flickan ondt om honom, som bad så innerligen vackert, och hon räckte så guld-äplet åt den lilla handen. Derefter lutade hon sig ned öfver källan, och aktade noga att hon icke måtte grumla vattnet, medan hon fyllde sitt käril. När hon nu återvände mot hemmet, önskade Källråden, att den väna flickan skulle blifva tre gånger fagrare än hon var, att hvarje gång hon log skulle en guld-ring falla ur hennes munn, och att röda rosor skulle rinna upp hvarhelst hon trådde på marken. I samma stund skedde allt såsom det blifvit önskad; men flickan kallades efter den dagen jungfru *Svanhvita*, och ryktet om hennes fägring gick vida ut öfver landet.

När den elaka styfmodern förnam allt detta, fick hon en stor harm, och öfverlade med sig sjelf, huru hennes egen dotter skulle blifva lika fager som *Svanhvita* var. Till den ändan

utforskade hon noga huru allt hade tillgått, och skickade så sin dotter att likaledes hemta vatten. När nu den elaka flickan kom fram till källan, räcktes en liten hand upp öfver vattubrynet, och det hördes en röst, som sade: »jungfru, fager och fin! gif mig ditt guld-äpple, så vill jag önska dig tre goda önskningar.» Men käringens dotter var både elak och girig, så att hon aldrig kunde gifva något till skänks; hon slog därför till den lilla handen, bannade Käll-råden, och svarade i vredesmode: »icke må du tänka att du får något guld-äpple af mig.» Derefter fyllde hon sitt ämbar, grumlade källvattnet, och gick ondsint sina färde. Då vredgades han som rådde öfver källan, och önskade henne tre onda önskningar till lön för hennes elakhet. Han önskade, att hon skulle blifva tre gånger styggare än hon redan var, att en död råtta skulle falla ur hennes munn hvarje gång hon skrattade, och att räf-rumpor *) skulle växa i hennes spår, hvar helst hon trådde på marken. Så skedde ock. Ifrån den dagen vardt den elaka flickan på spe kallad jungfru *Räfrumpa*, och der blef ett stort tal ibland folket, om hennes underliga utseende och sinnes-art. Men käringen kunde illa lida, att hennes styfdotter var fagrare än hennes rätta dotter, och den stackars Svanhvita fick efter den stunden lida all orätt och smålek, som kan falla på ett styfbarn.

Jungfru Svanhvita hade en broder som hon höll mycket kär, och som älskade henne tillbaka af allt hjerta. Svennen hade längesedan dragit ifrån hemmet, och tjente nu hos en konung, långt, långt bort i främmande land. Men de andra hofmännen buro afund emot honom för den gunst han vunnit hos sin herre, och ville gerna komma honom på fall, om de eljest kunde få någon sak med honom.

Svennens afunds-män aktade noga uppå allt hvad han måtte företaga sig, och gingo så en dag inför konungen. De sade: »Herre, konung! vi veta väl att du icke kan lida vrånghet och olag af dina tjenare. Derföre hafva vi icke velat dölja, att den främmande svennen, som är i din tjenst, hvarje morgon och

*) Ett slags ogräs (Åker-fräken: *Equisetum Arvense*).

afton böjer knä för en afgud.» När konungen hörde slikt, tänkte han att det var illvilja och förtal, och satte ingen tro dertill. Men hofmännen sade, att han väl sjelf kunde öfvertyga sig om de hade talat sanning eller icke. De förde så konungen till ungersvenssens kammare, och bådo honom titta igenom nyckel-hålet. Vid nu konungen såg ditin, blef han varse att svennen låg på knä framför en fager bild, och kunde han så icke tänka annat, än att allt var sannt som hofmännen hade berättat. Konungen blef nu mycket vred, kallade ungersvenssen inför sig, och dömde honom till döden för hans stora ogernings skull. Men svennen urskuldade sig, och sade: »Herre, konung! icke må du tänka att jag dyrkar något afgudabeläte; detta är min systers bild, och jag beder till Gud hvarje morgon och afton, det han ville bevara henne, emedan hon är i en elak styfmoders våld.» Konungen beddes derefter att få se bilden, och kunde icke tröttna att skåda dess fägring. Han sade: »om det är sannt, såsom du säger mig, att detta är din syster, så skall hon blifva min drottning, och du skall sjelf fara bort att hemta henne. Men om du ljugit, skall det blifva ditt straff att kastas för vilddjuren i lejona-kulan.» Konungen lät derefter utrusta en snäcka på det aldrapräktigaste med manskap och dyrbart gods, samt skickade svennen med mycken ståt, att hemta sin fagra syster till konungahofvet.

Ungersvenssen färdades nu vida öfver hafvet, och kom ändteligen hem till sitt land. Här utträttade han sin herres ärende, såsom honom var befaldt, och lagade sig derefter att segla tillbaka. Då bådo hans styfmoder och styfsyster, att äfven de skulle få följa med på skeppet. Svennen var illa tillfreds härmed, och nekade till deras begäran; men Svanhvita bad för dem, och så fingo de sin vilja fram. När de nu hade lagt till sjös, och kommo ut på villande haf, växte der upp en häftig storm, så att sjöfolket trodde att fartyg och allt skulle gå till grund. Men ungersvenssen var vid godt mod, och gick högt upp på rån, för att se om han icke kunde skönja land på någon sida. När han så hade spejrat ifrån masten, ropade han till Svanhvita, som stod på skepps-bord: »kära syster! nu ser

jag land»; men det blåste så hårdt, att jungfrun icke kunde höra hans ord. Då sporde hon sin styfmoder åt, hvad hennes broder hade sagt. Den falska qvinnan genmälte: »jo, han säger att vi aldrig komma på Guds gröna jord, om du icke kastar ditt guld-skrin i sjön.» När Svanhvita hörde detta, gjorde hon såsom henne var sagdt, och kastade sitt guld-skrin i hafvets djup.

Efter någon stund ropade svennen åter igen till sin syster, der hon stod på skeppsbord: »Svanhvita! det är tid att du smyckar dig till brud, ty vi komma snart fram»; men jungfrun kunde icke höra hans ord för den häftiga stormen. Då sporde hon sin styfmoder åt, hvad hennes bror hade sagt. Den falska qvinnan mälte: »jo, han säger att vi aldrig komma på Guds gröna jord, om du icke kastar dig sjelf i hafvet.» Detta föll Svanhvita sällsamt före; men den elaka styfmodern sprang till, och skuffade henne hastigt öfver bord. Den unga mön blef så bortförd af de blåa böljorna, och kom till Hafsfrun, som råder öfver alla hvilka omkomma på sjön.

När nu svennen gick ned ifrån rån och sporde om hans syster var smyckad, förtäljde styfmodern med många falska tårar, att Svanhvita hade fallit i sjön. Då blef ungersvennen förfärad, och med honom allt skepps-folket, ty de visste väl hvad straff väntade dem, att de så illa hade aktat konungens brud. Men den falska qvinnan fann på ett annat syek; hon sade att de skulle smycka hennes egen dotter till brud, så kunde ingen veta att Svanhvita var borta. Svennen nekade väl härtill; men skepps-männen räddes för sina lif, och tvingade honom att göra såsom styfmodern hade sagt. Jungfru Råfrumpa smyckades nu på det aldrapräktigaste med röda ringar och gyllene bälte; men ungersvennen var illa till mods, och kunde icke förgäta hvad ofärd hade träffat hans rätta syster.

Medan allt detta timade, lopp fartyget in under landet, hvarest konungen var till mötes med allt sitt hof och mycken fager utrustning. Der breddes nu dyrbara täcken, och konunga-bruden fördes ifrån skeppet med stor heder. Men när konungen fick se jungfru Råfrumpa, och hörde att hon skulle vara hans brud, märkte han oråd, och blef högeliggen vred. Han lät så kasta ungersvennen för djuren i lejona-kulan, men

sjelf ville han icke rygga sitt kungs-ord, utan tog den stygga jungfrun till gemål, och så vardt hon drottning i sin systems ställe.

Jungfru Svanhvita egde en liten hund, som hon höll mycket kär. Han kallades *Snöhvit*. Sedan nu den unga mön var borta, fanns ingen som vårdade sig om det trogna djuret, utan han gick upp till kungsgården, och tog sin tillflykt i stegerhuset, hvarest han lade sig framför eld-staden. Om qvällen, sedan alla gått till hvila, märkte köks-mästaren huru dörren öppnades af sig sjelf, och en liten fager and, som var fångslad med en kedja, hoppade in i köket. Hvarhelst den lilla fogeln trådde på marken, upprunno de aldraskönaste rosor. Men anden gick fram der hunden låg i spisel-grufvan, och qvad:

»Stackars du liten Snöhvit!
förr fick du ligga på silkes-bolstrar blå,
nu får du ligga i askan den grå.
Stackars min bror! han sitter i lejona-kulan.
Tvy vare jungfru Räfrumpa! hon sofver på min herres
arm.»

Anden tillade: »stackare mig! jag kommer här ännu två nätter till, sedan får jag aldrig se dig mer.» Derefter smekte hon den lilla hunden, och hunden vänslades emot henne tillbaka. Men när det lidit någon stund, öppnades dörren af sig sjelf, och den lilla fogeln gick sina färde.

Andra morgonen, när dager var ljus, tog köks-mästaren af de fagra rosorna hvilka voro strödda på golvet, och lade omkring faten som buros fram på konungens bord. Men konungen kunde icke nog förundra sig öfver blommorna, utan lät kalla köks-mästaren, och sporde hvadan han fått så fagra rosor. Då förtäljde kocken huru allt hade timat om natten, och hvad anden hade talat till den lilla hunden. När konungen hörde detta blef han underlig till mods, och befallte köks-mästaren sända bud, när fogeln nästa gång skulle visa sig.

Andra natten gick den lilla anden åter upp i köket, och talade med sin hund såsom förr. Då sändes bud till konungen, och han kom tillstädes, just vid det fogeln hoppade ut genom dörren. Men öfverallt på köks-golvet lågo fagra rosor,

hvilka spridde en ljuflig lukt, så att ingen hade någonsin sport deras like.

Konungen satte sig nu i sinnet, att om fogeln ännu en gång ville visa sig, skulle den icke undkomma. Han ställde sig därför på vakt uti steger-huset. När han nu hade bidat en lång stund, och det led emot midnatt, kom den lilla fogeln såsom dess sed var, hoppade fram till hunden, der han låg vid eldstaden, och qvad:

»Stackars du liten Snöhvit!
 förr fick du ligga på silkes-bolstrar blå,
 nu får du ligga i askan den grå.
 Stackars min bror! han sitter i lejona-kulan.
 Tvy vare jungfru Råfrumpa! hon sofver på min herres
 arm.»

Anden tillade: »stackare mig! nu får jag aldrig se dig mer.» Derefter smekte hon den lilla hunden, och hunden vänslades emot henne igen. När nu fogeln ville fara sin väg, lopp konungen fram och grep den i foten. Då skiftade anden sin hamn, och blef till en stygg drake; men konungen höll ändå fast. Hon förvandlades åter, och vardt till ormar, ulfvar och andra farliga djur; men konungen släppte icke. Nu ryckte Hafs-frun hårdt på sin kedja; men konungen höll fast, och kedjan sprang sönder med stort gny och rasslande. I det samma stod der en vän jungfru, långt skönare än den sköna qvinno-bilden, och hon tackade konungen att han frälst henne ur Hafs-fruns våld. Då blef konungen öfvermåttan glad; han tog den fagra jungfrun i sin famn, kysste henne och sade: »dig eller ingen i verlden vill jag hafva till min drottning; och nu ser jag väl att din broder var oskyldig.» Derefter skickade han genast sina män till lejona-kulan, för att se om ungersvennen var vid lif; men svennen satt helbregda midt ibland vilddjuren, och de hade icke gjort honom någon skada. Då blef konungen glad till mods, och fröjdade sig att allt hade aflupit så väl. Men de begge syskonen förtäljde honom noga, huru den svekfulla styfmodern handlat emot dem.

När dager var ljus, lät konungen tillreda ett stort gästbud, och bjöd de förnämsta männen i sitt rike att komma till kungsgården. Medan nu alla sutto till bords och voro glada, begynte konungen förtälja sagan om de begge syskonen, hvilka blefvo förrådda af sin styfmoder; men han berättade allt såsom det hade timat, ifrån början till slut. När sagan var lyktad, sågo konungens män på hvarandra, och alla menade, att det var en oerhörd gerning. Men konungen vände sig till sin svärmoder, och sade: »det höfves att någon lönar min saga. Mig lyster veta hvad straff den förtjenar, som förrådt så menlöst ett lif». Den falska qvinnan märkte icke att hennes svek var uppdagadt, utan svarade dristigt: »jo, han vore väl värd att kokas i sjudande bly». Konungen vände sig derefter till jungfru Räfrumpa, och sade: »mig lyster äfven höra din mening. Hvad straff förtjenar den, som förrådt så menlöst ett lif?» Den elaka jungfrun genmälte hastigt: »jo, han vore väl värd att kokas i sjudande tjära». Då vardt konungen vred, steg upp ifrån bordet, och sade: »J hafven fällt dom öfver eder sjelfva; den domen skolen J ock undergå». Han lät nu föra de begge qvinnorna till döden, såsom de sjelfva hade sagt, och det var ingen utom Svanhvita som beddes nåd för dem. Derefter firade konungen sitt bröllopp med den fagra jungfrun, och det tycktes alla, att man icke kunde se en vänare drottning. Men sin egen syster gaf han åt den raske ungersvennen, och så vardt glädje öfver hela konungens gård, och der lefva de lyckligt och väl, ja, ännu i denna dag.

Annmärkingar.

Sagan om *Prinsessan, som gick upp ur hafvet*, är en bland Sveriges mest kända folk-berättelser, och förtäljes på många olika sätt. Utgifv. hafva egt tillgång till följande, något skiljaktiga öfverlemningar:

1. *Guld-ring och Groda, Guld-ked och Orm.* — Ifrån Upland.

Det var en gång en man, som for vilse i skogen. När han länge hade vandrat omkring, utan att finna någon väg, blef han

mycket bedröfvad, och satte sig ned på en sten. Då kom der en gammal stygg käring, och sporde hvarför han var så sorgsen till mods. Mannen svarade, att han hade gått vilse och kunde icke hitta hem igen. Qvinnan genmälte: »om du vill lofva att taga mig till hustru, skall jag visa dig vägen, eljest kommer du aldrig lefvande ur denna skog». I sin nöd lofvade mannen göra efter hennes åstundan, ehuru det tycktes honom vara ett dåligt vilkor. Nu följde käringen honom till bys, och blef hans hustru; men hon var en trollqvinna, och skänkte honom icke många glada dagar.

Mannen hade tillföre varit gift, och egde med sin förra hustru en enda dotter, som var både god och fager. Kärigen hade likaledes en dotter; men denna bräddes på sitt möderne, och var stygg till utseende och sinnelag. Troll-qvinnan och hennes dotter buro stor harm och afund emot den stackars man-dottern, så att hon alltid hölls för ett styfbarn och fick lida orätt.

Det hände sig en gång, att den elaka qvinnan skulle gå i bad, och skickade sin styf-dotter att tillse om allt var redo i badstugan. När nu flickan kom fram, mötte hon trenne mör, hvilka både henne så innerligen vackert att hon skulle bada dem. Styf-dottern svarade: »det vill jag gerna göra, allenast J skynden eder, så att jag slipper bannor af min styfmoder». Hon badade nu de små jungfrurna, och gick derifrån. Men när flickan hade gått, öfverlade de tre små med hvarandra, huru de skulle löna den vänliga tärnan för hennes tienstaktighet. Den ena sade: »jag önskar, att hon skall blifva tre gånger fagra än hon redan är». Den andra sade: »jag önskar, att der skall rinna fram en guld-ring på hennes finger, hvarje gång hon nyser». »Och jag», tillade den tredje, »önskar, att hvarannan gång hon nyser skall der komma en guld-kedja tre hvarf omkring hennes hals». Så taladt, drogo jungfrurna sina färde.

Man-dottern följde nu sin styfmoder till badstugan, och biträdde henne vid badet. Rätt som det var, nös flickan, och i detsamma föll en guld-ring ned på golvet, så att det klang dervid. »Hvad var det?» sporde kärigen, och tog hastigt upp ringen, »den har du visst tagit ifrån mig». Flickan sade ingenting, och styfmodern behöll smycket. När de så hade återkommit i stugan, nös flickan om igen, och med detsamma rann en röd guld-kedja tre hvarf omkring hennes hals. »Hvad var det?» sporde kärigen åter, »den har du visst tagit ifrån mig». Styfmodern ryckte nu hastigt till sig den fagra kedjan, och behöll den; men man-dottern kunde väl förstå, att smyckena voro en gåfva ifrån de tre små jungfrurna.

Kärigen lade nu råd, huru hennes egen dotter skulle blifva lika fager, som styf-dottern var. Till den ändan lät hon åter

tillaga ett bad, och skickade sin dotter att efterse om allt var redo i badstugan. När nu käring-dottern kom fram, mötte henne tre små jungfrur, och de bådo så innerligen vackert, att hon skulle bada dem.* Men den elaka flickan bannade jungfrurna, och visade dem bort med hårda ord. Då öfverlade de tre små med hvarandra, huru de skulle löna den stygga flickan för hennes afvoghhet och ondska. Den ena sade: »jag önskar, att hon må blifva tre gånger styggare än hon redan är». Den andra sade: »jag önskar, att hvarje gång hon nyser skall der komma fram en ful groda». »Och jag», tillade den tredje, »önskar, att hvar annan gång hon nyser skall en orm rinna tre hvarf omkring hennes hals». Så samtaladt, försvunno de tre mörna, och ingen menniska har sett dem sedan.

Käringen och hennes dotter vandrade nu till badstugan. Rätt som det var, nös flickan, och i detsamma for en ful groda ned på golfvet. »Hu! hvad var det?» sporde trollqvinnan. Flickan teg. När de så hade återkommit i stugan, nös flickan om igen, och med detsamma rann en is-kall orm tre hvarf omkring hennes hals. »Huh! hvad var det?» sporde käringen, och ryckte förfärad bort ormen. Då förtäljde flickan allt hvad som hade tilldragit sig, emellan henne och de tre små jungfrurna. Men ifrån den dagen blefvo trollqvinnan och hennes dotter ännu mycket elakare emot gubbens dotter, och skickade henne bort i skogen att valla få, på det ingen måtte se eller förnimma om hennes fågring.

Det hände sig en dag, att några ungersvenner voro stadda på jagt uti skogen. När de nu fingo se den unga vallpigan, der hon betade sitt få, blefvo de mycket betagna af hennes fågring, och sade att hon skulle följa dem till kungsgården med godo eller med ondo. Då blef mön förfärad, och lofvade gifva dem både guld och gods, om de ville lemna henne i fred. Svennerna satte icke mycken lit till detta tal; men vallpigan gick bort till en grop, som hon hade gräft i sanden, tog derutur både ringar och guld-kedjor, samt gaf åt jägarena. När svennerna sågo all denna rikedom, undrade de ännu mera; och han som var deras höfding fattade en sådan kärlek för den fagra mön, att han tyckte sig icke kunde lefva utan henne. Jägarena bådo nu ytterligare att vallpigan skulle följa dem till kungsgården, och lofvade att ingen kränkning eller oära skulle henne vederfaras. Då jakade flickan till deras begäran, och gick med dem utur skogen. Men när de kommo fram, var det den unge konungen sjelf, som hade tagit henne med sig. Och konungen friade till den fagra vallpigan, samt gjorde henne till sin drottning; och han aktade henne kärare än allt annat i verlden.

När den unge konungen hade varit gift en tid bortåt, utbrast ett stort örlig, så att han måste draga bort i ledning. Men drott-

ningen var hafvande. Då skickade konungen bud öfver hela riket, för att spörja efter en jorde-gumma, som bäst kunde vårda hans gemål under hennes sjukdom. Vid dessa tidningar gaf styfmodern sig på väg till kungsgården, och blef väl emottagen. Men när drottningen föll i barnsäng, passade trollpackan lägligt tillfälle, kastade sin styfdotter i sjön, och lade sin egen dotter att vara drottning i hennes ställe. När nu örliget var till ända, och konungen kom hem, kunde han väl märka det hans gemål var sig mycket olik; men den falska qvinnan fann på råd och sade att det kom sig af sjukdomen, det skulle väl framdeles blifva lättre.

Den fagra styfdottern, som kastades i hafvet, blef »sjö-tagen», och kom till Hafs-frun. När hon varit der någon tid, bad hon sjö-trollet om orlof, att gå upp på den gröna jorden och hela på sin lilla son. Hafs-frun samtyckte härtill. Drottningen gick så upp ur sjön, och kom sent om natten i konungens sof-stuga. Här lutade hon sig bedröfvad öfver barnets vagga, och qvad:

»Gud signe dig, lill' prinsen min!
men kungen han sofver på trollpackans arm.
Två gånger till, men aldrig mer,
får jag se dig.»

»Hvem var det som talade?» sporde konungen, och for upp ur sömnen. 'Jag hörde ingenting', genmälte karing-dottern, som skulle låtsa vara drottning.

Konungen gaf nu befallning till väktarena, att om de märkte någon, som nattetid gick in i slottet, skulle de taga den fast. Det led så en tid. Men när Thorsdagen kom, steg den sjö-tagna drottningen åter upp ur hafvet, och gick vid midnatts-tid in i konungens sof-stuga. Här lutade hon sig sorgsen ned öfver barnets vagga, och qvad:

»Gud signe dig, lill' prinsen min!
men kungen han sofver på trollpackans arm.
En gång till, men aldrig mer,
får jag se dig.»

»Hvem var det som talade?» sporde konungen, och for upp ur sömnen. 'Icke hörde jag någonting', genmälte falska tärnan, som skulle låtsa vara drottning. Men väktarena lupo hastigt fram, för att taga fast den sjö-tagna drottningen, och då försvann hon i hafvet.

Tredje Thorsdags-natten ställde sig konungen sjelf på vakt, och med honom voro många prester, klerker och andra lärda män. När nu drottningen skulle vända tillbaka ifrån den lille prinsens sof-kammare, blefvo alla varse huru hon var fängslad om foten med en tung jern-kedja. Då tog en af klerkerna sin Bibel och kastade emot kedjan; men när den heliga boken vidrörde länkarne, häf-

des förtrollningen, och kedjan brast och for ned i sjön med stort gny och brakande. Drottningen blef sålunda frälsad utur hafvet; och kan hvar man väl veta hvad fröjd konungen kände att hafva återvunnit henne.

Dagen derefter gjorde konungen ett stort gästabad, och der samlades många ätt-stora och förnåma män ifrån hela riket. När nu gästerna sutto till bords och voro glada, förtäljde konungen allt som hade vederfarits hans drottning; men ingen visste om hvilken han talade. Konungen vände sig derefter till den gamla troll-qvinnan, och sporde: »hvad straff är väl den värd, som velat förråda ett så menlöst lif?» Käringen genmälte: 'han vore väl värd att kokas i sjudande tjära'. Då sade konungen: »nu har du fällt domen öfver dig sjelf». Han lät så koka trollpackan i tjära; och hennes dotter fick fara samma färd. Men konungen återtög sin rätta drottning, och nu voro de lyckliga så länge de lefde.

2. *Kransen.* — Ifrån S. Småland.

Det var en gång en man, som hade två döttrar, en egen dotter och en styf-dotter. Mannens dotter var godhertad och vänlig; men käring-dottern var stygg och ogin, och hennes moder halp henne derutinnan.

En dag gick bonden med sin dotter till skogen, för att hugga ved; men vädret var kulet och det regnade hårdt. När de nu kommit hem om qvällen, hade bonden glömt sin yxa i marken. Då sade han till sin hustru: »kära du! lät din dotter gå efter yxan; min dotter är både trött och våt, hon har hela dagen varit ute i regnet». Men den elaka qvinnan svarade: »åh! det är inte värre väder än att din dotter gerna kan gå. Om hon redan är våt, så tål hon desto bättre vid en regnskur eller två». Den stackars styf-dottern måste så gifva sig ut i ur och skur, för att leta efter sin faders yxa.

När hon nu kom till stället hvarest yxan låg, sutto tre små dufvor på yxe-skafvet, och sågo mycket purkna ut. Då gjordes det flickan ondt om de små foglarne, och hon tilltalade dem vänligt. Hon sade: »stackars mina små dufvor! flygen hem till ert lilla bo, så sluppen J vara ute i regnet och bli våta. Jag måste gå hem med min faders yxa, annars får jag bannor af min styf-mor. Flygen nu eder väg, små dufvor!» Vid dessa ord tog mön bröd af sin qvälls-vard, smulade det i handen, och gaf foglarne att äta; derefter grep hon yxan, och gaf sig på hemvägen. Men dufvorna flögo högt upp i toppen af ett träd, och öfverlade, hvad lön de skulle gifva den vänliga flickan för hennes godhertighet. Den ena sade: »jag gifver henne en krans». Den andra sade: »jag gifver foglar deruti». »Och jag», tillade den tredje, »gifver, att ingen kan taga kransen utan att den vissnar». Så or-

dadt, försvunno de små dufvorna; men när flickan kom hem, bar hon på hufvudet en krans af de fagraäte blommor, och ibland ro-sorna sutto små foglar, hvilka sjöngo så ljufligt att ingen man hört dess like.

Styfmodern och hennes dotter kunde illa lida, att man-dottern egde en sådan kostbarhet. De togo derföre kransen ifrån henne, och satte den på käring-dottern; men i samma stund tystnade fog-larne, och blommorna fälde sina blad. Då skickade gumman sin egen dotter ut i skogen, att äfven hon skulle erhålla en-krans, såsom hennes half-syster. Men när flickan fick se de tre dufvor-na hvilka sutto på yx-skaftet, kunde hon icke dölja sitt onda sin-ne, utan skrek: »edra otäckingar! hvem har lofvat eder sitta här och smutsa ned fars yxa? Undan! eller jag vill hjälpa eder». Käring-dottern tog derefter yxan, och gick hem; men dufvorna flögo högt upp i ett träd, och öfverlade hvad lön de skulle gifva flickan för hennes hårda ord. De samråddes nu, att käring-dottern aldrig skulle kunna säga annat än »edra otäckingar!» Så skedde ock. Men ifrån den stunden kunde käringen och hennes dotter aldrig lida den stackars styf-dottern, utan gjorde henne all den harm och förtret, som de förmädde.

Det hände sig en gång, att konungens son färdades genom skogen, och fick se flickan med den fagra kransen och de sjun-gande foglarne. Då blef han mycket betagen, förde henne med sig till kungsgården, och firade sitt bröllopp med henne. Men den falska styfmodern aktade på tillfälle, skuffade sin styf-dotter i hafvet och lade sin egen dotter i hennes ställe. När så konungen kom hem, var kransen borta, och drottningen kunde icke säga annat än: »edra otäckingar!» Detta tycktes alla vara underligt, och prinsen bar en stor sorg deröfver.

Den »sjö-tagna» drottningen steg tre gånger upp ur hafvet, och samtalade med sin hund. Första natten gick hon upp på stranden, och qvad:

»Liten min hund! sofver du än?

Ligger den falska tärnan på min herres arm? —

Bättre var mig ärnadt.»

Andra natten hände sig på samma sätt. — Men den tredje natten var konungen sjelf på vakt, och grep sin gemål, vid det hon skulle återvända i hafvet. Då förvandlade hon sin hamn, och blef till mångahanda djur, både fiskar och foglar; men den unge konungen höll väl fast. Slutligen förbyttes hon, såsom det tyck-tes, till en tjär-burk. Då drog konunga-sonen sitt svärd, och högg midt igenom tjär-burken; men i detsamma löstes förtrollningen, och der stod framför prinsen en fager mö; hon bar på hufvudet en krans, och i kransen sjöngo små ljufliga foglar. Nu blef stor

glädje och fröjd i hela kungsgården, att den unga konungen hade återfunnit sin rätta drottning.

Dagen derefter lät konungen tillreda ett stort gästabud. Midt under gästabuds-glädjen tillsporde han den gamla troll-käringen, hvad straff den vore värd, som velat förråda hans makas lif. Styfmodern svarade: »den vore väl värd att läggas i en spik-tunna, och rullas utför berget». Då sade konungen: »nu har du fällt din egen dom». Käringen och hennes dotter blefvo derefter rullade till döds i en spik-tunna. Men konungen lefde lycklig med sin gemål, både länge och väl.

3. Uti A. I. ARWIDSSONS Läs- och Läro-bok för Ungdom, Stockholm 1850, Del. I, s. 19—25, meddelas en uppteckning ifrån Östergötland, hvilken förbinder denna saga med den bekanta, i och för sig sjelfständiga berättelsen om »Ask-ungen» (se framdeles Del. II.) Nämnda uppteckning slutar som följer:

Sedan styfdottern (Ask-ungen) någon tid varit gift med den främmande prinsen, måste denne fara hem till sitt land igen; men hans gemål dröjde qvar hos sin elaka styfmoder, intill dess hon hade födt barn. När nu styfdottern skulle fara bort, öfvertalades hon att taga käring-dottern med, såsom hof-tärna. Men den falska tärnan borrhade hål i skepps-botten, och förbytte sin half-syster till en sjö-orm. När så ormen fick känna hafs-luft, trängde den hastigt ned genom hålet, samt emottogs af hafs-trollet, som varit käring-dotterns gudmoder. Den falska tärnan iklädde sig derefter sin half-systers skepnad, och anlände till prinsen, som undfick henne med stor glädje. Men styfdotterns lilla hund, *Locke*, var sedermera aldrig glad; det lilla barnet grät oafbrutet, och en tyngd låg öfver prinsens sinne. Den falska tärnan var elak i rådslag, och blef hatad af alla.

Hunden *Locke* låg i ett rum, längst vid ändan af slottet, hos den gamla qvinnan som skötte prinsens barn. En Thursdags-natt hördes stort gny ifrån hafvet, och gumman förskräcktes vid bullret af kedjor, hvilka slamrade utanför dörren. Kort derefter hörde hon sin fordna matmoder samtala med den lilla hunden. Styf-dottern sade:

»Locke lilla min hund,
lefver du ännu?»

Hunden svarade:

'Ja, gör jag så, min fru!'

Rösten fortfor:

»Locke, Locke, lät upp!»

Nu öppnades dörren, och den förtrollade prinsessan trädde in. Hon sporde:

«Gråter mitt lilla barn ännu?»

Locke svarade:

'Ja, gör det så, min fru!

Prinsessan fortfor:

»Sofver falska tärnan på min herres arm ännu?»

Locke gaf till svar:

'Ja, gör hon så, min fru!

Prinsessan tillade: »jag kommer hem två Thorsdags-qvällar till, och så aldrig mer». — Nu drog sjö-trollet på kedjan, och styf-dottern for tillbaka i hafvet.

Nästa Thorsdags-natt kom prinsen sjelf tillstädes och lyssnade till sin gemåls samtal med den lilla hunden. När han nu märkte, att icke allt var såsom det borde vara, gick han till råds med en trollkunnig. Denne lärde honom, att han skulle gå bort om en sabbats-qväll, och härda en yxa och ett par stål-handskar i lindeskol och orma-etter. Tillika skulle han ställa i rummet trenne kar, det ena fullt med vatten, det andra med vin, och det tredje med mjölk. Konunga-sonen gjorde i allt, såsom man hade sagt honom. När nu Thorsdagen kom, och prinsessan infann sig för tredje gången, lopp prinsen fram, och afhög kedjan som höll henne fångslad. Härvid blef ett stort gny och dånande uti hafvet. Men konunga-sonen grep sin gemål, och höll henne fast med jernhandskarne. Då förbyttes hon till en hafs-orm, som bet omkring sig och ville slita sig lös; men prinsen släppte icke. Han bar derefter ormen till karet som var fullt med vatten. Der föll ett skinn af honom. Sedan lyftade han ormen i karet som var fullt med vin. Der föll det andra skinnet. Slutligen flyttade han ormen i karet som var fullt med mjölk. Då stod der upp en fager prinsessa, hvit såsom mjölk, och konunga-sonen igenkände sin gemål, som varit förtrollad.

Nu blef Locke åter glad, det lilla barnet upphörde att gråta, och tyngden föll bort ifrån prinsens sinne. Men falska tärnan blef framhafd, och sattes qvicker i jord.

4. Enligt en annan öfverlemning ifrån Östergötland, uppväckte den falska styfmodern, genom trolldom, en häftig storm, så att jungfrun omkom uti hafvet. Trollpackan skickade derefter sin egen dotter på ett annat fartyg, och hon blef prinsens brud. Men den rätta drottningen steg tre serskildta nätter upp ur vatten, och suckade:

»Hu! hu! det är så kallt i hafsens djup.»

Tredje natten var konunga-sonen tillstädes, och samtalade med henne. När det nu led emot ottemål, ville jungfrun återvända till hafvet. Men konunga-sonen höll henne fast, oaktadt hennes många

förvandlingar. Då löstes trolldomen, hvarefter styfmodern och hennes dotter fingo till straff, att kokas i sjudande bly.

5. En märklig, ehuru ofullständig öfverlemning ifrån Vestmanland förmäler, att konungen lät sätta ungersvennen i en *orma-gård*. Men hans syster, den sjö-tagna jungfrun, gick tre Thorsdags-nätter upp ur hafvet, och kom till kungsgården. Här stannade hon i rummet utanföre konungens sof-stuga, öppnade sitt guld-skrin, kammade sitt långa, fagra hår, och qvad:

»Jag kammar mitt hår
och fäller mång tår:
min broder ligger i orma-gård.»

Tredje natten var konungen sjelf på vakt, och afhögg länken, som höll jungfrun fånglad. Då häfdes förtrollningen, hvarefter konungen tog mön till sin drottning.

6. I en öfverlemning ifrån Upland berättas, huru den fagra mön lade sitt hufvud på styfmoderns knä, och lät henne löska sig. Men när jungfrun hade somnat, passade den falska qvinnan tillfälle, kastade sin styfdotter öfver bord, och satte sin egen dotter i hennes ställe. Sagan tillägger, att när den sjö-tagna flickan om nätterna gick upp ur hafvet att samtala med sin hund, satte hon sig vid vind-ögat och kammade sitt långa hår, hvarvid de skönaste perlor föllo derifrån ned på marken. Men perlorna hade fastnat i jungfruns lockar, medan hon var i hafvet.

7. En annan uppteckning ifrån Upland inleder sagan sålunda, att styfmodern skickade sina begge döttrar till källan efter vatten, hvarvid hennes egen dotter fick ett ämbar; men styfdottern erhöll ett såll. — Försättningen öfverensstämmer med den ofvan meddelade: »*Jungfrun Svanhvita och Fröken Råfrumpa*».

8. En öfverlemning, likaledes ifrån Upland, låter den sjö-tagna jungfrun ytterst bli förvandlad till en orm, som af konungen hugges i tre stycken, och sedan blifver till en den fagraste prinsessa. Sagan slutar dermed, att den falska styfmodern och hennes dotter brännas å håle.

9. Ännu en uppteckning af närvarande saga har blifvit tagen i Upland, af den bekante tyske lärde H. R. VON SCHRÖTER. Nämda uppteckning omtalas af bröderna GRIMM (Se *Kinder- und Haus-Märchen*, Th. III, ss. 406—7); men eger föga värde.

10. Enligt en öfverlemning ifrån Blekinge, uppstiger den förtrollade jungfrun ur hafvet såsom en liten and, och kryper in

i köket genom en glugg. Men tredje natten är konungen tillreds och stoppar igen gluggen, så att fågeln icke kan komma ut. Konungen griper derefter den lilla anden, och skär den i foten, att der komma fram tre blodsdroppar. I samma stund blifver fågeln till en fager jungfru; men hennes broder tages oskadd utur lejonkulan, och styfmodern brännes, till straff för sin falskhet.

11. En mindre god och tillika ofullständig uppteckning, ifrån Norrland, låter styf-dottern blifva förtrollad af sin elaka fostermoder, när de tillsammans fara öfver sjön. Då sjunger en liten fogel:

»Se ej på den böljan blå!
Ty då blir du grå.»

Men jungfrun kan ej emotstå sin längtan, utan drages ned i vågorna, hvarest hon uppslukas af en stor fisk. Dagen förr än konungen skall fira sitt bröllopp med den falska tärnan, fångas den stora fisken, och konungen återfår sin rätta brud.

12. En öfverlemning ifrån Småland förmäler, att konungadottern vid sitt skeppsbrott kastades till ett berg, hvarest hon blef tagen af berga-trollen. Efter många böner fick hon deras orlof, att tre gånger gå fram till kungsgården och samtala med sin lilla hund. När nu tredje Thorsdags-natten kom, hade konungen låtit noga tillstoppa alla sprickor och öppningar i rummet. Derefter sökte han gripa den förtrollade jungfrun; men hon förvandlades till mångahanda djur, och blef sist till en liten sy-nål, som låg och glimmade på spisel-hällen. Då tog konungen en tråd, och drog den hastigt igenom nåls-ögat; genast fick jungfrun sin rätta skepnad, och brölloppet firades med lust och gamman.

8.

Det sköna Slottet östan om Solen och
nordan om Jorden.

Ifrån S. Småland.

Beslägtade utländska sagor förekomma som följer:

1. Hos **Norrmännen**: — Se ASBJÖRNSEN och MOE, Norske Folkeeventyr, Deel I, N:o 9, ss. 53—60, »De tre Prindsesser i Hvidtenland», och N:o 28, ss. 166—180, »Soria Moria Slot».

2. Hos **Danskarne**: — Se MOLBECH, Udvalgte Eventyr og Fortællninger, Kjöbenhavn 1843, ss. 264—270, »Den nedtraadte Ager».

3. Hos **Tyskarne**: — A. Se GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. II, N:o 92, ss. 39—46, »Der König vom goldenen Berg» (jfr. Th. III, ss. 171—174). — B. Se anf. arb. Th. II, N:o 93, ss. 47—54, »Die Rabe» (jfr. Th. III, ss. 174—175). — C. Se förra hälften af Sagan »Der Trommler», i samma bok, Th. II, N:o 193, ss. 489—501. — D. Jfr. sednare del. af Sagan »Das Wasser des Lebens», i nyss anf. bok, Th. III, s. 184.

4. Hos **Slavonerne**: — Se KLETKE, Märchensaal aller Völker, Berlin 1844, Bd. II, ss. 41—53, »Die Hexe Corva und ihre Knechte».

5. Hos **Hinduerne**: — A. En i grunden likartad, ehuru i behandlingen märkligt skiljagtig Saga, förekommer hos BROCKHAUS, Katha Sarit Sagara. SOMADEVA's Märchensammlung. Leipzig 1843, Th. II, ss. 7—34, »Geschichte des Vidúshaka» [Denna öfers. utkom först, tillika med den Sanskritska grund-texten, i Leipzig 1839]. — B. Se äfven »Geschichte des Saktivega, Königs der Vidyadharas» i anf. arb. Th. II, ss. 118 o. f. — C. Jfr. förra hälften af en liknande Saga, uti 7:de fabeln (Bok. II) af Hitopadesa. Se MAX MÜLLER, Hitopadesa, eine alte Indische Fabelsammlung aus dem Sanskrit zum ersten Mal in das Deutsche übersetzt. Leipzig 1844, ss. 86—88.

6. Hos **Araberne**: — A. En liknande Saga, omarbetad till en pseudo-historisk förtäljning, förekommer hos WEIL, Tausend und

eine Nacht. Arabische Erzählungen. Zum Erstenmale aus dem arabischen Urtext. Stuttgart 1838, Bd. I, ss. 783—880, »Geschichte des Prinzen Kamr essaman und der Prinzessin Bedur«. — B. Se nyss anf. arb., Bd. II, Pforzheim 1842, ss. 311—401, »Geschichte des Hassan aus Bassora und der Prinzessinen von den Inseln Wak-Wak«. — C. Se anf. bok, sam. band, ss. 572—582, »Geschichte des trägen Abu Muhammed«.

7. Hos **Mongolerna**: — Se inledningen och slutet af Sagan »Die Krokodillfrösche«, hos KLETKE, Mærchensaal aller Völker, Berlin 1844, Bd. III, ss. 19—23.

8. Hos **Hebreerna**: — Se KLETKE, Mærchensaal, Bd. III, ss. 45—50, »Die gebrochenen Eiden«.

Det var en gång en man, som bodde i skogen. Nära intill hans stuga låg en äng, hvarpå växte ett fagert gräs. Mannen satte stort värde på den bördiga ängen, och aktade den högre än mycket annat gods. Men om sommar-morgnarne, när sol rann upp, märktes ofta att det sköna gräset var nedtrampadt, och der syntes i daggen, såsom hade det blifvit trådt af mennisko-fötter. Häröfver bar mannen en stor harm, och honom lysste gerna få utrönt, hvem det var som trampade hans gräs om nätterna.

Bonden lade nu råd, huru han skulle få veta hvad han ville, och sände så sin äldsta son att hålla vakt på ängen. Svennen lofvade göra sitt bästa, och gick å stad. Men huru det var, hade han icke vaktat länge, innan han kände sig mycket tung, och när det led emot midnatts-tid, låg han redan i en djup sömn. Svennen sof nu i godan ro, och vaknade icke förr än sol stod på himmelen. Han vände så åter emot hemmet med oförrättadt ärende; men gräset var nedtrampadt såsom tillförene.

Nästa qväll, skulle bondens andre son ut och hålla vakt på ängen. Han lät icke fattas stora ord, och lofyade återkomma med godt besked. Men huru det nu kunde vara, gick det honom såsom hans broder; ty han hade inte vaktat länge, förr än

han kände sig tung och somnade, samt vaknade icke förr än ljusan dag. Han fick så vända hem med oförrättadt ärende; men ängen var trampad alldeles såsom tillförene.

Bonden tyckte att allt detta hade aflupit emot förmodan, och slog så ur hågen att vidare forska derom. Då gick hans yngste son inför sin fader, och beddes orlof att gå ned till ängen och hålla vakt. Bonden svarade: »icke lönar det mödan, att du gifver dig å stad, som är så liten. Det är föga likt, att du skulle vakta bättre än dina bröder». Men pojken sade att han ville fresta sin lycka, och så fick han råda. Han begaf sig derefter till ängen, ehuru hans fader och bröder trodde sig väl kunna förutse huru hans färd skulle aflöpa.

Pojken låg nu och vaktade både länge och väl; men ingenting spordes till, förrän det led emot otte-mål, och solen skulle rinna upp. Då hördes plötsligen ett ljud i luften, såsom af flygande foglar, och der kommo farande trenne dufvor, hvilka slog ned på den gröna ängen. Efter en stund lade dufvorna bort sina fjäder-hamnar, och blefvo så till trenne fagra jungfrur; men de tre jungfrurna begynte tråda en dans i gröngräset, och de dansade så fagert, att deras fötter knappast vidrörde marken. Svensnen kunde nu väl förstå hvem det var som trampade hans faders äng, och han visste icke rätt hvad han skulle tänka om de tre jungfrurna. Men der var en ibland dem, som tycktes honom fager framför alla andra qvinnor, och det lekte honom i hugen, att han hellre ville ega henne än något annat i verlden. När han så hade legat en stund och sett uppå dalsen, steg han hastigt upp, och stal bort jungfrurnas trenne fjäder-hamnar. Derefter lade han sig åter på lur, för att röna huru hans äfventyr månne aflöpa.

Arla om morgonen, innan sol gick upp, lyktade jungfrurna sin dans, och ville fara bort; men de kunde icke finna sina fjäder-hamnar. Då blefvo de högeligen förskräckta, och luporoligt fram och åter öfver ängen, tills de kommo dit hvarest svensnen låg. Jungfrurna sporde om han hade tagit deras fjäder-hamnar, och gäfvo honom fagra ord, att han skulle lemna dem tillbaka. Svensnen genmälte: »ja, jag har tagit dem; men jag gifver dem icke åter, utom under två beting». Såsom nu

jungfrurna icke kunde uträtta något med sina böner, sporde de efter svennens vilkor, och lofvade uppfylla dem. Då sade ynglingen: »detta är mitt första vilkor, att jag vill veta hvilka J ären och hvadan J ären komma». Mön svarade: 'jag är en konungs-dotter, och dessa begge äro mina hof-tärnor. Vi äro ifrån den borg, som ligger östan om solen och nordan om jorden, dit ingen menniska kan komma.' Svennen sade åter: »mitt andra vilkor är, att konunga-dottern lofvar mig sin ära och tro, och sätter dag för vårt bröllop; ty henne, och ingen annan, vill jag ega i verlden». Såsom det nu var hög tid, och solen re'n lyste öfver skogs-töpparne, måste den unga mön ingå äfven på detta beting. Ungersvennen fäste derefter den fagra prinsessan, och de lofvade att aldrig svika hvarandra. Han gaf så tillbaka de tre dufvo-hamnarne, och tog ett hjertligt farväl af sin käresta, hvarefter jungfrurna svingade sig i luften, och hastigt drogo sina färde.

När dager var ljus, vände pojken emot hemmet, och fick nu höra många spörsmål, hvad sällsamma ting han hade sett och förnummit under natten. Men svennen ordade litet, och sade att han fallit i sömn, så att han icke hade förspott någonting. Häröfver gäckades hans bröder, och gjorde spe af honom, det han trott sig kunna bättre genomgå sitt äfventyr än de, hvilka i allo voro förmer än han.

Det led nu en rund tid framåt, och kom till den dagen som konunga-dottern hade utsatt för brölloppet. Då gick svennen till sin fader, och bad honom tillreda ett gästabud, samt dertill bjuda sina vänner och fränder. Bonden lät sin son råda härutinnan. Der tillagades så ett stort gästabud, och fattades icke god förplägning. Men när det led till midnatts-tid, och gästerna blifvit muntra, hördes plötsligen ett starkt gny utanför gilles-stugan, och der körde fram en präktig karm, dragen af ystra fålar; men i karmen satt den fagra konunga-dottern, klädd såsom brud, och med henne voro hennes begge hof-tärnor. Då blef en stor undran ibland alla gästerna, såsom hvar man väl kan tänka. Men ungersvennen undfick sin brud med glädje, och förtäljde för gilles-folket hvad äfventyr han haft om natten, när han vaktade sin faders äng. Der-

efter dracks brölloppet med fröjd och lust, och alla som sågo den unga bruden prisade svennen lycklig, att hafva gjort ett sådant giftermål.

Bittida om morgonen, innan dagen sken, sade prinsessan att hon ville fara bort. Då blef brudgummen bedröfvad, och sporde hvi hon icke kunde skänka honom ännu en kort stunds glädje. Konunga-dottern genmälte: »min fader rådde öfver den sköna borgen, som ligger östan om solen och nordan om jorden. Han blef ihjelslagen af trollen, och jag hålles af dem i en hård fångenskap, så att jag kan icke undkomma, utom en kort stund vid midnatts-tid. Om jag icke är tillbaka innan sol går upp, gäller det mitt lif.» När ungersvennen hörde detta ville han icke qvarhålla sin brud, utan bad henne fara väl och säll. Men vid afskedet skänkte konunga-dottern honom en guld-ring till hugkomst; de begge hof-tärnorna gåfvo honom vardera ett guld-äpple. Derefter stego de upp i sin förgyllande karm, och drogo hastigt sina färde.

Efter den dagen hade svennen ingen trefnad mer, ty det lekte honom städse i hugen, huru han skulle komma till det sköna slottet som låg östan om solen och nordan om jorden. Han gick så en dag inför sin fader, och beddes orlof att draga bort och uppsöka sin fästemo. Gubben sade, att han sjelf måtte råda härutinnan; men hans färd skulle näppeligen båta till mycket. Svennen tog derefter afsked af sina fränder, och for ensam bort ifrån hemmet.

Ungersvennen vandrade nu öfver berg och gröna dalar, genom många och stora konunga-riken; men ännu visste ingen att förtälja om det sköna slottet. Han kom så en dag till en mycket stor skog. Uti skogen hördes ett starkt gny, och när svennen gick fram, såg han tvänne jättar, hvilka voro stadda i en häftig träta. Då sporde han: »hvarföre stån J här och tvisten med hvarandra, jättar två?» Resen svarade: 'jo, vår fader är död, och vi hafva skiftat arf efter honom. Men här är ett par stöflor, och vi kunna icke förlikas hvilken af oss skall ega dem.' Svennen sade: »jag vill skilja eder träta. Om J icke kunnen blifva öfverens, så skänken stöflorna åt mig. Jag är en vandringsman, och har en lång väg att gå.» Jätten

tog till orda: 'det kan väl vara sannt, som du säger, men det är icke med dessa stöflorna såsom med andra stöflor; ty den som har dem uppå, kan gå hundra mil i hvartenda steg.' När svensken hörde detta, ville han gerna ega de kostbara stöflorna, och sade att jättarne väl kunde skänka honom dem, så hade de intet vidare att tvista om. Huru han nu lade sina ord, tycktes det jättarne vara ett godt råd, och de gjorde såsom han hade sagt. Ungersvensken tog derefter sina stöflor, med hvilka han kunde färdas hundra mil i hvartenda steg, och vandrade så vidare, långt bort i främmande land.

När han hade färdats en rund tid bortåt, kom han åter till en skog, hvarest hördes mycket gny och oväsen. Svensken gick fram, och såg tvänne jättar, hvilka voro stadda i en häftig ordvexling. Då sporde han: »hvarföre stån J här och tvisten med hvarandra, jättar två?» Resen genmälte: 'jo, vår fader är död, och vi hafva skiftat arf efter honom. Men här är en kappa, och vi kunna icke förlikas hvilken af oss skall ega den.' Svensken sade: »jag vill slita eder tvist. Är det så att J icke kunnen blifva öfverens, skänken då kappan åt mig. Jag är en vandringsman, och har lång väg att färdas.» Jätten tog till orda: 'det kan väl vara sannt som du säger; men det är icke med denna kappa, såsom med andra kappor; ty den, som har den uppå, blifver osynlig.' Vid svensken hörde detta, fick han en stor lust att ega den kostbara kappan, och sade att jättarne väl kunde gifva honom den, så egde de intet vidare att tvista om. Huru han nu lade sina ord, tycktes det jättarne vara ett godt råd, och de gjorde såsom han hade sagt. Svensken tog derefter kappan, hvilken gjorde honom osynlig, och vandrade så vidare, långt, långt bort i främmande land.

När han nu hade färdats en rund tid, kom han åter till en stor skog, hvarest hördes mycket gny och buller. Svensken gick fram, och såg tvänne jättar, hvilka voro stadda i en häftig träta. Då sporde han: »hvarföre stån J här och tvisten med hvarandra, jättar två?» Resen genmälte: 'jo, vår fader är död, och vi hafva skiftat arf efter honom. Men här är ett svärd,

och vi kunna icke förlikas, hvilken af oss skall ega det.» Svennen sade: »jag vill slita eder tvist. Är det så att J icke kunnen komma om sams, skänken då svärdet till mig. Jag är en vandringsman, och har lång väg att färdas.» Jätten tog till orda: »det kan väl vara sannt som du säger; men det är icke med detta svärdet, såsom med andra svärd; hvem helst man vidrör med dess udd, han blifver genast död; men om man vidrör honom med fästet, qvicknar han till igen.» Vid svennen fick höra detta, kände han en stor lust att ega det kostbara svärdet, och sade, att jättarne väl kunde gifva honom det, så egde de intet vidare att tvista om. Huru han nu lade sina ord, tyckte jättarne att rådet var godt, och de gjorde såsom han hade sagt. Men pojken band det kostliga svärdet vid sidan, drog hundra-mils stöflorna på sina fötter, axlade den underbara kappan, och tyckte att han nu var väl utrustad för sin vidlyftiga resa.

En afton, sedan det blifvit mörkt, kom ungersvennen uti en stor ödemark, som aldrig ville taga någon ända. Vid han nu såg sig omkring åt alla sidor, för att finna natt-herberge, blef han varse ett litet ljus som tindrade emellan träden. Svennen gick dit, och fann en mycket liten koja; men uti kojans bodde en gammal, gammal gumma, som tycktes hafva sett lika många mans-åldrar, som andra menniskor se vintrar. Pojken trädde så in, helsade höfviskt, och sporde om han fick låna hus öfver natten. När nu käringen hörde honom tala, sade hon: »hvem är du, som kommer hit och helsar så vackert? Jag har bott här medan tolf eke-skogar vuxit upp, och tolf eke-skogar ruttnat ned; men ännu kom här aldrig någon, som helsade så vänligt.» Svennen genmälte: 'jag är en fattig vandringsman, som söker efter det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden. J kunnen väl inte visa mig vägen, kära mor?' »Nej,» sade gumman, »det kan jag inte. Men jag är *rådande* öfver djuren på marken, törhända finnes någon ibland dem, som kan hjälpa dig till rätta.» Svennen tackade för detta goda löfte, och så blef han der öfver natten.

Arla om morgonen, när sol sken östan in, stämde gumman sina undersåter till tings. Då kommo löpande ur skogen

alla slags djur, björnar, ulfvar och räfvar, och de sporde hvad deras drottning månde befalla. Gumman sade, att hon ville veta, om det var någon ibland dem, som visste vägen till det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden. Djuren höllo derefter en lång rådplägning, men ingen visste förtälja om det sköna slottet. Då sade käringen till svennen: »jag kan nu icke vidare hjälpa dig. Men mång tusende mil härifrån bor min syster. Hon råder öfver fiskarne i hafvet; kanske vet hon bättre besked.» Svennen tog så farväl af gumman, tackade för hennes goda råd, och vandrade sina färde.

När han hade gått en mycket lång väg, kom han serla om aftonen uti en stor ödemark. Vid svennen nu såg sig om efter herberge, blef han varse ett litet ljus, som tindrade emellan träden. Han gick dit, och fann en liten, mycket förfallen koja, som låg på hafs-stranden; men i kojans bodde en gammal, gammal gumma, som tycktes hafva lefvat lika många maus-åldrar, som en annan menniska lefver mån-skiften. Svennen trädde så in, helsade gumman ifrån hennes syster, och sporde om han fick blifva der öfver natten. När nu käringen hörde honom tala, sade hon: »hvem är du, som kommer hit och helsar så vackert? Jag har sett fyra och tjugu eke-skogar växa upp, och fyra och tjugu eke-skogar ruttna ned; men ännu kom här aldrig någon, som helsade så vänligt.» Pojken genmälte: 'jag är en fattig vandringsman, som söker efter det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden, dit ingen kan komma. Törhända kunnen J visa mig vägen, kära mor!' »Nej,» sade gumman, »det kan jag väl inte; men jag är *rådande* öfver fiskarne i hafvet. Kanske är det någon ibland dem, som kan hjälpa dig till rätta.» Svennen tackade för hennes goda löfte, och så blef han der öfver natten.

Arla om morgonen, det första dager var ljus, höll käringen stämman med sina undersåter. Då kommo tillsammans alla hafsens fiskar, hvalar, gäddor, laxar och flundror, och de sporde hvad deras drottning månde befalla. Gumman sade, att hon ville veta, om det var någon ibland dem, som visste vägen till det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden, dit ingen kan komma. Fiskarne höllo så en lång

öfverläggning; men slutet blef, att ingen ibland dem visste förtälja om det sköna slottet. Då sade käringen till svennen: »du ser att jag nu icke vidare kan hjälpa dig, men jag har ännu en syster, som bor mång sinom tusende mil härifrån. Hon råder öfver foglarne i luften. Gå till henne; om hon icke vet någon råd, så finnes icke heller någon råd till.» Svennen tog derefter afsked ifrån gumman, tackade mycket för hennes beredvillighet, och gaf sig så åter ut på vandring.

När han nu hade färdats en mycket lång väg, ja, väl mång sinom tusende mil, kom han serla om aftonen uti en stor ödemark, som tycktes vara utan ända. Vid svennen nu såg sig om efter herberge, blef han varse ett litet ljus, som tindrade emellan träden. Han gick dit, och fann en mycket liten och förfallen koja, som låg på berget; men i kojans bodde en gammal, gammal gumma, som tycktes hafva lefvat lika många mans-åldrar, som en annan menniska lefver dagar. Svennen trädde så in, helsade gumman ifrån hennes systrar, och sporde om han fick låna hus öfver natten. När nu käringen hörde honom tala, sade hon: »hvem är du som kommer hit och helsar så vackert. Jag har sett åtta och fyratio eke-skogar växa upp, och åtta och fyratio eke-skogar ruttna ned, men ännu kom här aldrig någon, som helsade så vänligt.» Pojken tog till orda: »jag är en fattig vandringsman, som söker efter det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden, dit ingen menniska kan komma. Kanske kunnen J visa mig vägen, kära mor?» 'Nej,' sade gumman, 'det kan jag väl inte; men jag är *rådande* öfver foglarne i luften. Törhända är det någon ibland dem, som kan hjälpa dig till rätta.' Svennen tackade för käringens goda löfte, och så dväljdes han der öfver natten.

Arla om morgonen, förrän hanen gol, stämde gumman sina undersåter till tings. Då kommo flygande alla himmelens foglar, örnar, svanor och hökar, och de sporde hvad deras drottning mände befalla. Käringen sade, att hon kallat dem till stämman, derföre att hon ville veta om någon ibland dem hittade vägen till det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden. Foglarne höllo derefter en lång rådpläging; men slutet blef, att ingen ibland dem visste förtälja om det fagra

slottet. Då blef kärigen misslynt och sporde: »ären J alla församlade? Jag ser icke till fogel *Fenix*.» Fogelskaran genmälte, att fogel *Fenix* ännu icke var kommen. När de nu väntat både länge och väl, fingo de se den sköna fogeln komma farandes genom luften; men han var så trött, att han knappast mäktade röra vingarne, utan segnade ned till jorden. Nu blef glädje ibland hela skaran, att fogel *Fenix* hade kommit; men kärigen var mycket vred, och sporde hvi han så länge låtit vänta på sig. Den stackars fogeln behöfde en icke liten stund att hemta sig; derefter svarade han ödmjukt: »vredgas icke att jag dröjt så länge; men jag har flugit en mycket lång väg. Jag har varit i fjerran land, vid det fagra slottet som ligger östan om solen och nordan om jorden.» Nu blef drottningen åter tillfreds, och mälte: »det må vara ditt straff, att du ännu en gång skall fara till det sköna slottet, och taga denne ungersvenn med på färden.» Fogel *Fenix* tyckte väl att detta var ett hårdt vilkor; men han måste lyda. Ungersvennen tog derefter afsked ifrån den gamla kärigen, och satte sig upp på fogelns rygg. Sedan bar det af högt i sky, öfver berg och dal, öfver blåa haf och gröna skogar.

När de hade färdats mycket länge, sporde fogel *Fenix*: »ungersvenn! ser du någonting?» 'Ja,' sade svennen, 'jag tycker mig se en blå sky fjerran vid himla-randen.' »Detta är landet, dit vi skola fara», sade fogeln. De färdades nu en mycket lång väg, och det led emot aftonen. Då sporde fogel *Fenix* om igen: »ungersvenn! ser du någonting?» 'Ja,' sade svennen, 'jag ser en fläck i den blå skyn, som glimmar klart, likt sjelfvaste solen.' Fogeln tog till orda: »detta är borgen, dit vi skola fara.» De färdades nu en mycket lång väg, och det led fram på natten. Då sporde fogel *Fenix* tredje gången: »ungersvenn! ser du någonting?» 'Ja,' sade svennen, 'jag ser ett stort slott, som allestädes lyser af guld och silfver.' »Nu äro vi framme» sade fogeln. Han flög derefter ned invid den sköna borgen, och satte svennen på marken. Men pojken tackade för hans stora omak; och så vände fogel *Fenix* tillbaka genom luften dit, hvarifrån de kommit.

Vid midnatts-tid, när alla trollen lågo i sin djupa sömn, gick ungersvennen fram till borgporten och klappade på. Då skickade konunga-dottern sin tärna, att spörja hvem det var som färdades ute så sent. När nu hof-tärnan kom till porten, kastade ungersvennen till henne ett guld-äpple, och beddes få slippa in. Men tärnan igenkände sitt eget äpple, och förstod deraf, hvem som hade kommit. Hon skyndade så in till sin matmoder, och förtäljde dessa märkeliga tidningar. Men konunga-dottern ville icke tro, att det var sannt såsom hon sade.

Prinsessan skickade nu sin andra hof-tärna. Men när tärnan kom till borgporten, kastade ungersvennen till henne ett annat guld-äpple. Då igenkände hon sitt eget äpple, och skyndade glad till sin matmoder, att förtälja hvem som var derute. Men konunga-dottern ville ännu icke tro deras ord, utan gick sjelf till porten, och sporde hvem det var som klappade på. Då räckte svennen till henne den guld-ring, som hon sjelf hade gifvit honom. Nu förstod prinsessan att hennes brudgum var kommen; hon öppnade derföre porten, och undfick honom med stor glädje och kärlek, såsom hvar man väl kan tänka.

Ungersvennen satte sig derefter hos sin fagra brud, och de glammade kärligt med hvarandra om natten. Men när det led emot morgonen, blef konunga-dottern mycket bedröfvad, och sade: »vi måste nu skiljas. För allt som är dig kärt, skynda härifrån innan trollen vakna, eljest gäller det ditt lif.» Brud och brudgum togo derefter afsked ifrån hvarandra, och konunga-dottern fällde många modiga tårar. Men ungersvennen ville icke fly undan, utan axlade sin kappa, drog hundramils-stöflorna uppå, band sitt kostliga svärd vid sidan, och lagade sig så i ordning att våga en dust med trollen.

Bittida om morgonen blef mycket lif och rörelse i hela gården; borga-porten slogs upp, och trollen kommo gående det ena efter det andra. Men ungersvennen stod vid ingången med draget svärd, och när trollen kommo, var han genast tillreds, och afhög deras hufvuden innan de blifvit honom varse. Der blef så en blodig lek, och den lyktades icke förr än alla trollen hade fått sin bane. När det nu led fram på

dagen, skickade konunga-dottern sina tärnor, att spörja tidningar huru striden hade allupit. Tärnorna kommo tillbaka, och förtäljde att svennen var vid lif, men alla trollen ihjelslagna. Då blef den fagra mön åter glad, och det tycktes henne, att hon nu hade öfvervunnit alla sina sorger.

Sedan den första glädjen var öfver, sade prinsessan: »nu är vår lycka så stor, att den icke kan blifva större; allenast att jag egde tillbaka mina fränder.» Ungersvennen genmälte: 'visa mig hvar de ligga begrafne, och jag vill se om jag icke kan hjälpa dem.' De gingo så hän till stället, hvarest prinsessans fader och öfriga fränder voro lagda; men svennen vidrörde dem alla med sitt svärd-fäste, och de qvicknade till, den ene efter den andre. När de nu hade kommit till lifs, blef en stor fröjd öfver hela kungsgården, och alla tackade ungersvennen, att han hade frälst dem. Prinsessans fränder togo så svennen till sin konung, och den fagra mön blef deras drottning. Men svennen styrde sitt rike med lycka, samt blef både år-säll och vän-säll. Hans drottning födde honom raska söner och fagra döttrar, och så bygde de bo, och lefde i ro i alla sina dagar. —

Här lyktar sagan om det sköna slottet östan om solen och nordan om jorden, och kan man deraf lära det gamla rönet, att *trogen kärlek öfvervinner allt.*

9.

Ungdoms-Landet.

Ifrån S. Småland.

Denna Saga, troligtvis af Österländskt ursprung, förekommer hos följande folkslag:

1. Hos **Isländarne**. — Å Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvaras, under sign. *Isl. N:o 47*, en pappers-hdskr. in fol., som vid slutet innehåller en lokaliserad bearbetning af närvarande berättelse. Den har till öfverskrift: »*Sagann af Artus Syne Kōngzins i Einglande, og Carle og Wilhiälame Brædrum hans*», och sammanstämmer till innehåll temligen noga med den nyare Danska förtäljningen. Hdskr. är ofullständig, så att berättelsen afbrytes straxt efter prins Arthurs återkomst till England.

2. Hos **Holländarne**. — Titel-bladet å den danska Prins Artus-Sagan tillkännagifver, att densamma är öfversatt ifrån Holländskan.

3. Hos **Danskarne**. — År 1696 utgafs i Köpenhamn en rimmad skillings-saga om 2 ark in 8:o, med följande titel: En herlig ny Historie om Konning Edvardo af Engeland, som var udi en ulægelig Sygdom geraaden, men dog af en viiss Qvindes Raad blef cureret, og det formedelst Kongens yngste Søn Prints Arti friemodighed, som havde sin syge fader saa kjær, at han reiste til den rige Dronning af Arabia, hvor han med Liste bekom hendes Klenodier, og førde Dronningens dyrebare fugl Phoenix hjem med sig, dog (og?) paa det sidste efter megen Gjenvordighed, som Prints Artus havde udstanden, bekom han Dronningen til ægte. Lystig att læse. Af hollandsk paa danske Rim udsat af P. J. H. Kjøbenhavn 1696. Nämnda förtäljning har sedan dess fått mångfaldiga upplagor. Om densamma meddelas vidare underrättelser hos NYERUP, Almindelig Morskabslæsning i Danmark og Norge igjennem Aarhundreder, Kjøbenhavn 1816, ss. 227—230, *Kong Edvard och Prints Artus.*»

4. Hos **Tyskarne**. — A. Redan i CONRAD AF WÜRTZBURG'S Romantiska Dikt Der Trojanischer Krieg (skrifven i 13.de år-

hundralet), skaffar MEDEA ifrån Paradiset ett *Lifs-vatten*, som återgifver ungdom åt JASONS fader. — *B.* En liknande berättelse förekommer hos VULPIUS, *Ammenmärchen*, Weimar 1791, 2 B. — *C.* Se GRIMM, *Kinder- und Haus-Märchen*, Th. II, N:o 97, ss. 71—78, »*Das Wasser des Lebens*»; jfr. Th. III, ss. 183—185.

5. Hos **Italiernarne.** — Se STRAPAROLA, *Notti piacevoli*, IV, 3.

6. Hos **Ryssarne.** — Se VOGL, *Die ältesten Volksmärchen der Russen*. Wien 1841, ss. 119—135, »*Das Märchen von Ljubin Czarewitsch, der schönen Czarewna, seiner Gemahlinn, und dem beflügelten Wolf.*»

Det var en gång en konung, som rådde öfver ett mäktigt rike. Han var tapper i strid, klok i rådslag, och alla hans företag hade en god framgång. Men när åren voro framlidna, blef konungen gammal och grå, så att han kunde väl märka det han icke skulle lefva länge. Då vardt han sorgsen i sin hug, ty han hade lifvet kärt, och sporde så alla visa män i sitt rike om det icke gäfves något medel att undkomma döden. De visa männen skakade sina hufvuden och lade råd; men ingen visste svara till konungens spörsmål.

En dag, kom der till kungsgården en gammal spå-qvinna, som farit vida öfver vatten och land, och var beryktad för sin visdom och klokskap. Konungen frågade den gamla qvinnan om hon visste någonting nytt. Då sade käringen: »Herre, konung! det är mig sagdt, att du mycket rädes att dö, nu sedan du är gammal vorden. Derföre har jag kommit hit, och vill lära dig huru du skall återvinna ungdom och helsa.» Vid detta tal blef konungen väl tillfreds, och sporde huru härmed skulle tillgå. Spå-qvinnan tog till orda: »långt, långt bort, mång tusende mil härifrån, ligger ett länd, som heter *Ungdomslandet*. I det landet finnes ett slags underligt vatten, och växer ett slags kostliga äpplen. Hvilken som dricker af vattnet och äter af äpplena, han blifver ung på nytt, vore han aldrig så gammal. Men icke många äro de som få smaka deraf, ty vägen är lång och full med farligheter.» När den

gamle konungen hörde detta, blef han mycket glad, och lönade spå-qvinnan rikligt för hennes goda råd. Dermed skiljdes de ifrån hvarandra.

Konungen öfverlade nu med sig sjelf, huru han skulle erhålla af det underbara vattnet och de kostliga äpplena; äntligen beslöt han att skicka någon af sina söner, för att hemta dem. Till den ändan lät han rikligen utrusta den äldste prinsen med penningar och annan nödtorft, och sände honom så på väg. Men när prinsen hade farit långt bort, kom han till en stad, som mycket behagade honom. Då glömde han alldeles sitt ärende, lefde i nöjen och yppighet, och tänkte icke vidare på sin lofven, att fara till fjerran land efter lifs-vatten åt sin fader.

Det led så en tid bortåt, och konungen längtade mycket efter sin sons återkomst; men han hördes icke af. Då lät gubben utrusta sin andre son med gods och guld, och skickade äfven honom att uppsöka det prisade Ungdoms-landet. Men när svennen hade farit lång väg, kom han till en stor stad, och träffade sin broder. Nu gick det honom, såsom det gått den äldre prinsen. Han glömde alldeles bort sitt ärende, lefde med vin och frillor, samt tänkte icke vidare på sitt ord och lofven, att hemta ungdoms-äpplen och lifs-vatten åt sin gamle fader.

När det så hade stått om en rund tid, och ingen af prinsarne kom tillbaka, blef den gamle konungen mycket bräcklig af sorg och ålderdom. Då gick den yngste prinsen inför sin fader och beddes, att äfven han skulle få draga bort och uppsöka det prisade Ungdoms-landet. Såsom nu konungen icke hade kvar mer än en enda son, ville han ogera bifalla svennens begäran, utan bad honom stadna der han var. Men konunga-sonen var fast vid sin mening, och så fick han äntligen råda. Konungen lät nu utrusta sin yngste son med gods och egodelar, och svennen gaf sig på väg. Men gubben satt ensam och öfvergifven i sitt rike, och bidade med mycken oro, att någon af hans söner skulle komma hem igen.

Ungersvennen färdades nu vida vägar, och kom slutligen till en stor stad, hvarest han träffade sina äldre bröder. Då bådo konunga-sönerna honom stadna kvar hos dem, och icke

göra sig bekymmer för den gamle gubben der hemma; men prinsen ville icke svika sitt ord, utan nekade till deras begäran. Han tog så afsked ifrån sina bröder, och drog vidt omkring genom många och stora riken. Hvem helst han mötte, tillsporde han om vägen till Ungdoms-landet; men det var ingen som visste förtälja eller eljest gifva någon besked derom.

En dag for svennen vilse uti en mycket stor skog. Vid han nu såg sig omkring för att finna herberge, fick han se ett ljus, som på långt afstånd flämtade emellan träden. Prinsen gick dit, och kom till en liten jord-hytta, hvarest bodde en mycket gammal qvinna. Konunga-sonen frågade om han fick blifva der öfver natten, och käringen samtyckte till hans begäran. När de nu talades vid, frågade den gamla qvinnan efter hans ätt och ärende. Prinsen svarade, att han var en konunga-son, som dragit bort att söka efter Ungdoms-landet, och sporde tillika, om icke gumman kunde gifva honom någon besked derom. Då sade käringen: »jag har lefvat i trehundra vintrar, och ännu har ingen förtäljt mig om landet, som du nämner. Men jag råder öfver djuren på marken. Kanske är det någon ibland mina undersåter, som hittar vägen. Arla i morgon vill jag spörja derom.» Konunga-sonen tackade mycket för detta goda löfte, och så dväljdes han der öfver natten.

När nu dagen grydde och sol rann upp, gick käringen ut och blåste i sin pipa. Då blef ett starkt gny i skogen, och der kommo löpande alla fyrfota djur både när och fjerran. Sedan djuren voro församlade och hade hyllat sin drottning, sporde den gamla, om det var någon ibland dem, som kände vägen till Ungdoms-landet. Djuren höllo så en lång öfverläggning härom; men det var ingen, som visste svara till drottningens spörsmål. Då vände sig den gamla gumman till konunga-sonen och sade: »jag kan nu icke vidare bistå dig. Men jag har en syster, som råder öfver föglarne i luften. Helsa henne ifrån mig, kanske vet hon någon hjälp.» Käringen befallte nu ulfven att föra svennen till hennes syster, och härmed lyktades deras samtal. Men konunga-sonen satte sig upp på ulfvens rygg, och så bar det af öfver skog och mark, öfver berg och dal, många villa stigar.

Serla om aftonen, när sol gått i skog, fingo de se ett ljus, som flämtade emellan träden. Då sade ullven: »nu äro vi framme, ty här bor min drottning's syster.» Han vände så hem igen; men konunga-sonen gick in, och fann en mycket, mycket gammal qvinna, som bodde i en jord-koja. Medan de nu talades vid, sporde gumman om hans ätt och ärende. Prinsen svarade, att han var en konunga-son, som dragit bort att leta efter Ungdoms-landet, och helsade tillika ifrån hennes syster, som rådde öfver djuren på marken. Då tog käringen till orda: »jag har lefvat i sexhundra vintrar, och ännu har ingen förtäljt mig om landet, som du nämner. Men jag råder öfver alla foglarne i luften; kanske är det någon ibland mina undersåter, som hittar vägen. Arla i morgon vill jag spörja derom.» Konunga-sonen tackade såsom tillbörligt var, för gummans goda löfte, och så blef han der öfver natten.

När det nu bräckte för dagen, gick käringen ut och blåste i sin pipa. Då blef ett starkt susande och dön i luften, och der kommo farande alla himmelens foglar, både stora och små, både när och fjerran. Sedan de voro församlade och hade hyllat sin drottning, sporde den gamla, om det var någon ibland dem som visste vägen till Ungdoms-landet. Foglarne höllo så en lång öfverläggning härom; men slutet blef, att ingen kunde svara till drottningens spörsmål. Då vände sig den gamla gumman till konunga-sonen, och sade: »jag kan nu icke vidare hjälpa dig. Men jag har en syster, som råder öfver fiskarne i hafvet. Far dit, och hälsa henne ifrån mig. Vet inte hon någon råd, så är det ingen som vet det.» Käringen befallte nu örnen att föra svennen till hennes syster; och dermed skiljdes de åt. Men konunga-sonen steg upp på örnen's rygg, och så bar det af som en stormvind, öfver blåa haf och gröna länder.

Serla om aftonen, fingo de se ett ljus, som tindrade emellan träden. Då sade örnen: »nu äro vi framme, ty här bor min drottning's syster.» Han tog så afsked ifrån ungersvennen, och flög hem till sin matmoder; men konunga-sonen trädde in i stugan, och sporde om han fick låna herberge. Käringen samtyckte gerna härtill. Medan de nu tala-

des vid, frågade gumman efter hans ätt och ärende. Prinsen svarade, att han var en konunga-son, som dragit bort att söka efter Ungdoms-landet, och helsade tillika från hennes syster som rådde öfver foglarne i luften. Då tog käringen till orda: »jag har nu lefvat i niohundrade vintrar, och ännu aldrig har någon förtäljt mig om landet, som du nämner. Men jag råder öfver fiskarne i hafvet. Kanske är det någon ibland mina undersåter, som hittar vägen. Arla i morgon vill jag spörja derom.» Svennen tackade såsom tillbörligt var, för gummans goda löfte, och så dväljdes han der öfver natten.

Tidigt om morgonen, innan det lyste för dagen, gick käringen ut och blåste i sin pipa. Då blef ett starkt sorl och brusande i hafvet, och vattnet skummade af de oräkneliga fiskar, stora och små, hvilka kommo ifrån när och fjerran. Sedan alla kommit tillsammans, och hade hyllat sin drottning, talade den gamla qvinnan, och sade: »derföre har jag kallat eder, att mig lyster veta, om någon känner vägen till ett land som heter Ungdoms-landet.» Fiskarne höllo nu en lång rådpägning; men slutet var, att ingen kunde svara till drottningens spörsmål. Då blef käringen misslynt, och sade: »ären J väl alla samlade ännu? Jag kan icke se till den gamle hvalen, som eljest icke är den minste ibland eder.» I det samma hördes ett starkt brusande ute på hafvet, och den gamle hvalen kom hastigt farandes. Gumman sporde hvarför han icke kommit med de öfriga; men hvalen ursäktade sig att han hade färdats så lång en väg. »Hvar har du då varit?» frågade gumman. 'Jo,' svarade fisken, 'jag har farit mång sinom tusende mil. Jag kommer just nu ifrån ett fagert land, som heter Ungdoms-landet.'

När käringen hörde detta blef hon väl tillfreds, och sade: »det må blifva till straff för din ohörsamhet, att du ännu en gång skall fara till Ungdoms-landet, och föra denna ungersvenn med dig på resan.» Derefter tog hon afsked ifrån konungasonen, önskade honom lycka på färden, och så skiljdes de åt. Men svennen satte sig upp på hvalens rygg, och nu bar det af som en pil långt hän öfver vattnet.

De färdades så hela dagen igenom, och kommo sent om

aftonen till det prisade Ungdoms-landet. Då sade hvalen: »jag vill nu gifva dig ett godt råd, som du skall noga följa, om du eljest önskar att ditt förehafvande skall lyckas. Uti det förtrollade slottet faller allt i sömn vid midnatts-timman. Gack då upp i borgen, tag ett äpple och en flaska vatten; men sinka dig icke, utan skynda genast tillbaka. Om du dröjer öfver sjelfva midnatts-stunden, gäller det begges vårt lif.» När konunga-sonen hörde detta, tackade han hvalen för dess goda råd, och lofvade i allt göra såsom fisken hade sagt honom.

Vid midnatts-tid gick prinsen upp till det förtrollade slottet, och fann allting såsom den vise hvalen hade förtäljt. Vid borgporten voro grymma djur, björnar, ulfvar och drakar; men alla lågo i en tung dvala, och det tycktes såsom hade hela borgen stått öde. Prinsen vandrade så genom många stora rum, det ena präktigare än det andra, och kunde icke nog förundra sig öfver den myckna rikedom, som allestädes låg för hans ögon. Slutligen kom han i en stor sal, som var fagert smyckad med täcken af guld och silfver. Midt i den stora salen växte ett träd med de aldra kostligaste äpplen, och jemte trädet var en källa, hvars vatten skimrade såsom klart gull, och gaf en sällsam klang när det rann öfver stenarne. Då förstod konunga-sonen att han ändteligen hade funnit hvad han så länge efterletat. Han lopp derföre fram, plockade sin ränsel full med fagra äpplen, och fyllde sin flaska med lifs-vatten ur den kostliga källan.

Svennen skulle nu vända tillbaka; men han kunde icke öfvervinna sin åtrå, att ännu en liten stund se sig om i det förtrollade slottet. Han fortsatte derföre sin vandring ur rum och i rum, ur sal och i sal, och tyckte att den ena alltjemnt öfverträffade den andra. Ändteligen kom han i ett rum, som framför alla de öfriga var smyckadt med guld, silfver och ädla stenar. Midt i det präktiga rummet stod en säng, bäddad med blåa silkes-bolstrar, och på bädden slumrade en mö, så fager, att väl aldrig någon sett hennes like i verlden. Då rördes hjertat i ungersvennens bröst, han glömde den vise hvalens varningar, och sof i famnen hos den fagra konungadottern.

När svennen hade sofvit en blund och skulle gå sin väg, tycktes honom att han väl borde låta mön veta, hvem det var som hade njutit hennes ynnest. Till den ändan skref han på väggen, att Prins *Venius* af *Engeland* hade varit der, och ilade så bort ur slottet. Det var också hög tid; ty knappast hade han gått igenom borg-porten, förr än allt vaknade ur sin dvala; djuren röto, vapen slamrade, och hela borgen blef uppfylld af lif och rörelse. Men prinsen satte sig hastigt upp på hvalens rygg, och sedan bar det af som en blåst öfver böljorna.

De färdades så någon stund, och kommo ut på det villande hafvet. Då sänkte sig hvalen plötsligt ned under vattnet, och drog prinsen med sig. När de åter kommo upp var svennen mycket förfärad, och tänkte att han varit nära sin sista stund. Hvalen sporde: »blef du rädd?» Prinsen jakade att så var. Hvalen tog till orda: »lika rädd var jag, när du tog för många äpplen.»

De färdades ännu en stund, och hvalen dök åter ned i hafvet. Men den gången blef han mycket längre under vattnet än förut, och när de kommo åter upp var prinsen nästan halfdöd af förskräckelse. Hvalen sporde: »blef du rädd?» Svennen jakade att så var. Hvalen tog till orda: »lika rädd var jag, när du sof hos den unga prinsessan.»

De färdades nu åter en stund, och hvalen dök tredje resan ned i hafvet; men denna gången for han så djupt, att prinsen trodde sig aldrig mer få skåda dagsens ljus. När de kommo upp sporde hvalen ånyo: »blef du rädd?» Svennen jakade att så var. Fisken sade: »lika rädd var jag, när du skref ditt namn på sals-väggen.» De fortsatte derefter sin färd utan vidare äfventyr, intill dess de kommo till den andra stranden.

Prinsen tog nu afsked ifrån den gamle hvalen, och gick upp till gumman som hade sett niohundrade vintrar. När käringen blef honom varse, gladdes hon att hans äfventyr hade så väl aflupit. Men ungersvennen sade, att han ville vedergälla hennes goda bistånd, och gaf henne så ett äpple ifrån Ungdoms-landet och en drick af det kostliga lifs-vattnet. Käringen

åt och drack, och lät sig väl smaka. Då fick man se ett stort under; ty den gamla, gamla gumman skiftade sin hamn, skrynklorna försvunno ifrån hennes anlete, munnen fylldes med de friskaste tänder, barmen höjde sig, och hon stod der såsom en blomstrande mö, sådan hon var i sina unga dagar. Fisk-drottningen kunde icke nog prisa denna sällsamma förändring, och tackade konunga-sonen öfvermåttan för hans stora tjenst. Derefter skiljdes de ifrån hvarandra. Men vid afskedet sade qvinnan: »jag vill nu löna dig för din vän-gåfva. Här har du ett betsel. När du skakar derpå, kommer det fram en gångare, som är lika snabb med vinden. Han skall bära dig hvart helst du önskar.»

Ungersvennen rystade nu på betslet, såsom fisk-drottningen hade lärt honom, och genast kom der fram en fager gångare, hvilken bar honom hän till den gamla gumman, som hade sett sexhundra vintrar. När nu fogel-drottningen blef honom varse, gladdes hon att hans företag hade väl aflupit. Men konunga-sonen tackade för sist, och sade att han ville vedergälla hennes goda bistånd. Han gaf henne så ett äpple ifrån Ungdoms-landet, och en dryck af det kostliga lifs-vattnet. Käringen åt och drack, och lät sig väl smaka. I detsamma fick man se ett nytt under; ty den gamla qvinnan skiftade sin hamn, skrynklorna gingo bort ur hennes anlete, munnen log, barmen höjde sig, och hon stod der inför prinsen såsom en jungfru i unga dagar. Fogel-drottningen kunde icke fyllest prisa denna sällsamma förändring, och tackade svennen öfvermåttan för hans stora tjenst. Derefter skiljdes de ifrån hvarandra med stor vänskap. Men vid afskedet sade qvinnan: »jag vill nu löna din gåfva. Här har du en duk. När helst du breder den ut, skall den dukas med konungliga rätter.»

Ungersvennen tog den kostbara duken, satte sig upp på sin fåle, och red bort, intill dess han kom till gumman som hade lefvat trehundra vintrar. När nu djur-drottningen blef honom varse, kände hon en stor hugnad att hans äfventyr hade lyktats så väl, och undfick honom med mycken vänskap. Men svennen sade, att han ville vedergälla hennes goda bistånd, och gaf henne så ett äpple ifrån Ungdoms-landet och en dryck

af det kostliga lifs-vattnet. Käringen åt och drack, och lät sig väl smaka. Då förspordes åter ett stort under, ty den gamla qvinnan skiftade sin hamn och blef ung på nytt; skrynklorna försvunno ur hennes anlete, den krokiga gestalten rätade sig, och hon stod der såsom en mö af sällsam fägring. Djurdrottningen kunde icke nog glädja sig öfver allt detta, och tackade prinsen för hans öfvermåttan stora tjenst. Derefter skiljdes de ifrån hvarandra med mycken vänskap. Men vid afskedet tog qvinnan fram ett svärd, gaf det åt svennen, och sade: »jag vill nu löna din föräring. Här har du ett svärd. Hvem helst du hotar dermed skall vika, vore han ock det grymmaste vild-djur.»

Konunga-sonen tyckte sig nu vara i allo väl utkommen, och for så vidare, intill dess han träffade sina bröder. Då blef en stor fröjd å begge sidor. Men när de äldre konunga-sönerna fingo veta, att deras broder hade lyckats i sitt företag, fingo de en stor afund i sitt hjerta, och lade råd samman, huru de skulle svika honom och sjelfva vinna pris hos sin fader. De gånge nu mång sagra ord, och läto tillreda ett ypperligt gästbud. Men om natten, när svennen sof, aktade bröderna tillfälle, samt bytte bort ungdoms-äpplena och lifs-vattnet, utan att prinsen visste det, eller ens kunde tänka en sådan falskhet.

Svennen tog derefter afsked ifrån sina bröder, steg upp på sin gångare, och red hem till sin faders gård. Då blef den gamle konungen väl tillfreds att han återfått sin yngste son, och prinsen glädde sig att hans fader ännu var vid lif. Han bar så fram sina håfvor, och bad konungen äta af äpplena och dricka af vattnet, att han skulle blifva ung på nytt. Men det gick mycket emot förmodan, ty der spordes ingen förändring, utan gubben var och blef lika gammal och grå som tillföre. Nu kunde konungen icke tänka annat, än att hans son velat gäckas med sin fader, och blef högeligen vred. Men prinsen märkte att han var besviken, och detta gick honom hårdt till sinnes.

När det så hade lidit en tid bortåt, kommo äfven de begge äldsta bröderna hem till kungsgården. De hade mycket att förtälja om sin resa, och ordade vidlyftigt om alla de farlig-

heter, som de utstått på vägen till Ungdoms-landet. Der-
efter gingo begge prinsarne inför sin fader, och bjödo
honom äpplen och lifsvatten, att han skulle blifva ung på
nytt. Konungen åt och drack, och lät sig väl smaka. Nu
skedde ett märkligt rön, ty gubben skiftade sin hamn, hans
grå hår blefvo ljusa, munnen fylldes med tänder, skrynklorna
försvunno, och han stod der såsom en fager ungersvenn. Då
vardt en stor fröjd öfver hela riket, och konungen prisade sina
begge äldsta söners trohet och mandom; men alla vredgades
uppå den yngste konunga-sonen, att han farit med lögn och
falskhet. Der blef nu dömdt, att svennen skulle kastas
i lejona-kulan, och domen gick i fullbordan utan alla nå-
der. Men när vild-djuren ville sönderslita den unge prinsen,
hötte han åt dem med sitt svärd, och de gjorde honom ingen
skada. När prinsen blef hungrig, bredde han sin duk, och den
fylldes med kostelig mat. Han satt så uti lejona-kulan i sju
runda år, och ingen menniska visste att han ännu var vid lif. —

Sagan vänder nu åter till Ungdoms-landet. Der blef en
stor uppståndelse sedan prinsen farit sin kos; ty lifs-vattnet
var borta, äpplena voro borta, och hvad ännu värre var,
den unga prinsessan hade mistat sin ära. När så månaderna
voro förlidna, föll konunga-dottern i barnsäng, och födde
ett fagert svennebarn. Men den lille prinsen hade i den ven-
stra handen en underlig växt, likasom ett äpple, och äppet
ville icke gå bort. Då lät konunga-dottern samla alla visa
qvinnor i hela Ungdoms-landet, och sporde om råd, huru hennes
son skulle blifva fri från sitt lyte. Qvinnorna öfverlade länge,
och ordade både till och ifrån. Men slutet var, att den unge
prinsen icke skulle blifva helbregda, förrän han fick träffa sin
rätte fader.

Det stod så en rund tid om, pilten växte upp, och röjde
mera nimme och fattningsgåfva än andra barn. Ingenting var
så krokigt eller konstigt att han icke mäktade reda det, och
vid sju års ålder kunde han stafva sin faders namn, som stod
skrifvet på sals-väggen. Då fick konunga-dottern en stor åtrå
att draga bort och uppsöka prins Venius. Hon lät så skjuta
sina snäckor i sjön, och utrustade dem på det aldra bästa med

kostligt gods och valdt manskap. Derefter gick prinsessan om bord tillika med sin unge son, hissade segel på förgyllda rår, och så foro de lustigt öfver hafvet till Engeland.

När nu den präktiga skepps-flottan kom utanför staden, blef mycken oro och uppståndelse derinom; ty alla trodde att det var en fiendtlig härs-makt. Men konunga-dottern lade till vid bryggan, och skickade sände-bud till konungen, att hon ville träffa prins Venius. Då vardt konungen mycket tvehugsen, ty han mindes rätt väl att prinsen blifvit kastad för vild-djuren, ehuru han icke vill bekänna det. Han höll så råd med sina män, och öfverlade hvad nu vore att göra; men ingen visste hjelp i en slik farlighet. Slutet blef, att konungen skulle skicka sin äldsta son, efter som han icke kunde skicka den yngsta. Der affärdades så bud till konunga-dottern, att prins Venius skulle komma den följande dagen.

Arla om morgonen lät prinsessan breda gyllene täcken öfver vägen, och satte sig sjelf med sin lilla son på skepps-bryggan, för att emottaga konunga-sonen. När det så hade lidit en stund, kom den äldste prinsen ridandes ut ur staden, och aktade fara till skeppen. Vid han nu fick se hvad präktiga täcken voro bredda uppå vägen, kunde han icke nog undra öfver all denna rikedom, och höll åt sidan, att icke hans gång-gare skulle trampa så dyrbara tyger. Han kom så ned till skepps-bryggan, hvarest konunga-dottern satt i högsätet, omgifven af allt sitt folk. Men när den lille pilten såg honom varligt skrida fram, ropade han med ifver: »icke är denne min far.» Äpplet i gossens hand satt ock kvar såsom tillförene. Då måste prinsen vända hem, med ringa heder och oförrättadt ärende; men prinsessan lät förkunna, att hon icke skulle fara dädan, innan hon hade funnit den rätte prins Venius.

Andra dagen skickade konungen sin andra son; men det gick på samma sätt. Prinsen räddes att rida öfver de fagra guld-täckena, och när han så kom till skepps-bryggan, hvarest konunga-dottern satt i sitt högsäte, ropade pilten, som stod vid hennes knä: »icke kan denne vara min fader.» Äpplet satt också kvar i svenns hand som tillförene. Konunga-sonen

fick nu fara hem igen, och det tycktes alla, att han lidit mera skam än skada. Men som prinsessan nu väl kunde märka, att man handlade emot henne med svek och falskhet, blef hon vred, och gick i land med all sin härs-makt. Tillika sände hon bud till konungen, att hon ville se den rätte prins Venius, vore det ock blott ett ben efter honom, eljest skulle hon icke lemna sten uppå sten i hela staden.

Nu blef en allmän bestörtning, och konungen visste icke hvad råd han skulle finna i denna stora farlighet. Ändteligen tycktes honom vara bäst, att sända bud till lejona-kulan, för att ransaka om der funnes några qvarlefvor efter hans yngste son. Vid nu sändemännen kommo uti lejon-gården, för att uppsöka benen efter prins Venius, se, då satt han sjelf lifs lefvande och lekte med de vilda djuren. Då kan man väl veta att der blef fröjd öfver stad och land, och alla bådo svennen att han skulle gå derut. Men prinsen var vred, och ville icke komma, förr än hans egen fader gjorde knäfall, och lofvade bättra hvad tillförene var brutet.

Tredje dagen, när sol rann upp, lät konunga-dottern åter breda guld-täcke öfver vägen, och satte sig i sitt högsäte; men den lille pilten stod vid hennes knä, och alla hennes män voro samlade omkring. Då klädde sig prins Venius på det aldra präktigaste i silke och skarlakan, band svärdet vid sidan, rystade sitt betsel, och steg upp på sin vind-snabba gångare. Han red så vägen fram emot skeppen; men det tycktes alla som sågo det, att han nästan flög genom luften; ty så bald en ryttare och så snabb en fåle har ingen sett hvarken förr eller sedan. När nu pilten blef varse prins Venius, der han rännde fram öfver guld-vägen, ropade han glad: »detta är min fader! detta är min fader!» och i samma stund föll äpplet bort ur barnets hand. Då steg konunga-dottern upp ifrån sitt högsäte, trädde prinsen till mötes, och undfick honom med stor glädje och kärlek. Men allt folket stod och såg deruppå, och tänkte, att man väl skulle leta länge, för att finna en hurtigare man och en fagrare qvinna i hela vida verlden.

Konunga-sonen och hans väna brud foro nu in i staden, och konungen lät tillreda ett bröllopp, så att det skulle både

höras och spörjas. När gästabudet hade stått med lust och lek, foro prins Venius och hans drottning bort till Ungdoms-landet, och der lefva de än i dag. Men de svekfulla bröderna kastades i lejon-gropen, och ingen har sport att de någonsin kommo derifrån. Sedan var jag inte med längre.

Anmärkingar.

1. En öfverlemning ifrån Östergötland förmäler, att konungens tredje son var af ett annat och ringare giftermål. Härigenom blef svennen föga aktad af sina fränder, ehuru konungen hans fader höll honom mycket kär.

När konungen blef ålderstigen, skickade han sina begge äldsta söner att hemta ett kostligt lifsvatten, som skulle finnas någonstädes i verlden. Prinsarne foro; men kommo icke tillbaka. Då beddes den yngste svennen orlof, att likaledes försöka sin lycka. Han gaf sig derefter på väg, och kom till en gammal krigsman, som vid afskedet förärade honom en häst, af ringa utseende, men med stora och märkliga egenskaper.

Svennen lät nu sin häst styra kosan, och de kommo omsider till ett högt berg, som öppnade sig, så att de foro in. I berget voro tre, de aldra fagraste trädgårdar. Den första trädgården bar äpplen, som alla voro af silfver; den andra bar äpplen af guld, och den tredje bar äpplen af ädla stenar. Hästen sade, att prinsen skulle få plocka ett äpple af hvardera slaget, men förbjöd honom strängeligen att taga flera. Konunga-sonen lydde hans råd härutinnan.

När svennen hade färdats igenom de trenne trädgårdarne, kom han omsider till en fager borg, som omgafs af en hög ring-mur. Prinsen gick in genom borg-porten, vandrade ur rum och i rum, och fann det prisade lifsvattnet. Ändteligen kom han uti salen, hvarest konunga-dottern låg. Då glömde han hästens varning, och sof hos den fagra jungfrun. Derefter sårade han sig i handen tills blod kom ut, skref sitt namn på sals-väggen, och skyndade sina färde.

Vid han nu trädde genom porten, vaknade alla i det förtrollade slottet, och foro efter honom. Då hade prinsen ingen annan råd, än att gifva sig ut i ett sund, som låg derutanföre; men sundet var tre dags-resor bredt. De foro så hela dagen, och när qvällen kom, var prinsens gångare mycket trött. Då bad han sin herre kasta silfver-äpplet i sjön. Prinsen gjorde som hästen hade sagt. Genast stod der upp en fager ö, som var prydd med blommor, och der rastade de tills dager var ljus.

Andra dagen fortsatte de sin färd, och när qvällen kom, sade hästen att prinsen skulle kasta guld-äpplet i sjön. Då växte der upp en ännu fagrare ö, och de blefvo uppå ön om natten. Men tredje dagen var färden långt svårare än förut, och prinsens gångare blef nästan maktlös af trötthet. Då bad han sin herre kasta det sista äpplet i sjön. Genast växte upp den aldra fagraste ö, och ön var prydd med kosteliga träd och frukter. Prinsen och hans häst rastade der om natten, och kommo så öfver sundet.

På andra stranden funno de en borg, och i borgen bodde en gammal, gammal gubbe, som undfick prinsen på det aldrabästa. När nu svennen skulle fara bort, sade gubben, att han skulle få välja tvänne kostbarheter, hvilka han ville. Då gick prinsen till råds med sin vise häst, och valde så en gammal duk och en utsliten kappa. Men duken hade sådan art, att den breddes med kostlig mat, när helst svennen befalle det, och kappan var icke ringare i värde, ty den gjorde honom osynlig, när han vände dess mörka sida utåt. —

Sagens slut öfverensstämmer med hvad ofvan blifvit meddeladt. Prinsen blir förrådd af sina bröder, och sitter tre runda år i lejona-kulan. Då anländer den främmande prinsessan, lägger skarlakans-tyg öfver skepps-bryggan, och strör derofvan guld, perlor och ädla stenar. Hon skickar så bud till konungen, att hon vill träffa sin sons fader. Nu blir en stor förskräckelse i staden, intill dess att ungersvennen finnes åter, och hans svekfulla bröder blifva straffade.

2. I en uppteckning från Dalarne förtäljes, att prinsen erhöll råd och hjälp af tvänne mycket gamla kvinnor, af hvilka den ena hade fyra, och den andra fem ögon. Han for så öfver till Ungdoms-landet uppå en stor fisk; men blef under hemfärden sviken af sina bröder och kastad i toρνet, hvarest han satt, intill dess han befriades af den fagra konunga-dottern.

3. En öfverlemning ifrån Vestmanland låter den unge prinsen draga bort, att leta efter ett kostligt ögonvatten åt sin *blinde* fader. På vägen träffar han en vit häst, som sedermera är hans hjälp och rådgifvare. Han kommer så fram till den underbara ön, erhåller vattnet, och omfamnar prinsessan, som vid afskedet förärar honom sitt strumpeband till en hugkomst.

På återfärden blir prinsen förrådd af sina bröder, och kastas af sin fader i toρνet, hvarest han sitter fången en rund tid. Slutligen anländer prinsessan med en mäktig flotta, och återfordrar sin fästeman. De begge äldsta konunga-sönerna gifva sig nu till skeppen, den ene efter den andre; men ingendera dristar rida öfver

de dyrbara täckena, eller kan uppvisa det gyllene strumpe-bandet. Ändteligen återfinnes den rätte prinsen, sveket blir upptäckt, och bröderna undfå sitt förtjenta straff.

4. En uppteckning ifrån Norrland förtäljer, att prinsen drog bort för att uppsöka en troll-bok, med hvars biträde hans fader skulle blifva ung på nytt. Under hemfärden blef svennen bestulen af sina bröder, och föll så i stor onåd hos konungen. På prinsarnes tillstyrkan öfverlemnades han slutligen åt en fiskare, som erhöll befallning att döda honom, och att gifva konungen hans tunga. Men fiskaren skonade svennen, och skar i stället tungan af sin hund. Sent omsider ankom prinsessan, sveket röjdes, och konunga-sonen kom till stor ära och lycka.

5. Utom de mundtliga öfverlemningarne af denna äldriga saga, förekommer äfven en nyare, rimmad, svensk bearbetning af det ofvan (under N:o 3) återopade danska Folk-äfventyret om »*Kong Edvard og Prints Artus*». Såsom nämnda bearbetning är ytterst sällsynt, och så vidt vi kunnat erfara, blott en enda gång finnes tryckt, skola vi här närmare redogöra för dess innehåll; ehuru den hvarken genom språk eller behandling eljest gör sig förtjent af någon större uppmärksamhet.

Den rimmade sagan förekommer tillsammans med det bekanta äfventyret om »*de tre fattiga Skräddarne*», under följande gemensamma titel: »*Lyckans Flygande Fana, eller en Historia om Tre Fattige Skräddare, som genom Pelegrims-Resa kommo omsider til wärdighet och stort wälstånd, hvars utgång är lustig at läsa. Hwarjemte och en annan Historia Om en Konung i Engeland och hans tre Söner. Götheborg, tryckt hos Sam. Norberg 1800.*» 56 ss. 8:o.

Sjelfva berättelsen vidtager på s. 12, och inledes sålunda:

»Engelands Konung en sjukdom had' fått,
Den ingen Man kunde bota brått,
Med Läkedom som kan göras;
En röst kom hastigt af Himmelen ned,
Befalte mig at wara beredd,
Til Kongen en Resa at göra,
Och säga Kongen til sjukdomen råd,
Han skal blifva frisk och hjertelig glad,
Hans wänner skulle det höra:
Det fins en Fogel i Arabie Land,
Phönix är kallad utaf hwar man,
Rätt ljufligt mände han sjunga.

Om Kongen nu hafwer någon man,
Som resa kan til Arabie Land,
Och Språket kan tala med tunga.»

Vid dessa tidningar beslöt konungen att skicka någon af sina söner till »Arabie land». Först reste den äldsta prinsen. Men

»När Carl war kommen i Frankerik in,
Förwändt på honom blef hog och sinn,
Han lyste ej längre at resa,
Förglömde sin Faders sjukdom så stor,
Han hörde Madamers lättfärdiga ord,
Med dem hade lust at leka.
Arabie Resa han slätt begaf,
Han kunde ej komma från Skjöko-lag,
Så månede de honom behaga.
Han dansa med dem både natt och dag,
De söng och lekte til lust och behag,
För honom ock Äfwentyr talte.»

Derefter gaf sig den andre prinsen, »Willhelm», på väg och kom till »Frankerik».

»Han blef öfwertalt af Broder sin,
Förglömde så Fadrens sorg och pin'
Blef så hos Broder sin käre.
De lefde tillsammans i glädje och frögd,
Brukte der wällust och all odygd
Deras tid månede slemt spendera.»

Men ännu war Attus (Arthur) qvar:

»Attus han var nu den tredje Son:
Han bad sin Fader at weta sin bön
Sin' Bröder will' han upleta.»

Prinsen drager således bort ifrån hemmet. Under vägen förlorar han sin häst och sina följeslagare, och kommer slutligen till en gubbe och en gumma, som emottaga honom i sin stuga. Gubben och gumman äro mångvetande, och förtälja om prinsens härkomst och ärende. De tillägga:

»Ottatio år är sedan wi såg,
At någon Christen til oss tord' ingå.»

Derefter gifva de prinsen goda råd, visa honom vägen till ett nunne-kloster; men varna honom tillika att dröja der, eller att emottaga någon annan föräring än en åsna, som »står bak en dör.»

Prins Artus lyder deras råd, kommer till klostret, och erhåller åsnan. Derefter

»Han bød god natt och reste wäg sin
Der hördes då strax en underlig ting
Den Åsnan begynte at snacka.»

Åsnan förtäljer nu huruledes prinsen skall finna »Arabie Land»
och dess underbara slott. När Artus kommit dit

»Han såg der et Bröd på Bordet låg,
En Flaska Win derhos månd stå,
Som aldrig kunde förswinna.
Der låg et Swärd utdragit på Bord,
Der hos war skrifwit Drottningens ord,
Hundrade tusend man kunde det twinga,
Det bröd förwarten uti Taskan sin,
Och dertil den sköna flaskan med Win,
Swärdet så wille han svinga:
Han gick fram bättre i en annan Sal,
Fogel Phönix af Bordet han ock bortstal,
I hjertat tröst månde fatta:
Han gick til sängen som Drottningen låg,
Hennes Drottningens ära han månde ock få,
Det han rätt lustigt månd skatta.»

Under hemfärden bortlånar prinsen sitt Bröd i Marocco,
och straxt stiftas landets »hunger och nöd.» Han lemnar likaledes
sin Vin-flaska i Spanien, hvarest vin-bergen åter blefvo »fruktsam-
lige», och sitt Svärd i Frankrike, så att Kejsarens fiender blefvo
jagade ur landet. Slutligen träffar han sina bröder i Orleans;
men de röfva ifrån honom hans skatter, och fara hem att bota
sin fader. Artus kommer så till England, förklädd till tjenare,
och antages som stall-dräng på kungs-gården.

När det lidit några år, begifver sig drottningen på resan med
sin lilla son. Under vägen återtager hon sina kostbarheter ifrån
Marocco, Spanien och Frankrike, och kommer så med en stor
krigsmakt till England. Der bredde hon sammet öfver vägen, och
ingen af konungens äldre söner tordes gå deruppå. Men Attus

»När utan för Staden kommen war han,
Han gick längs åt det röda skarlakan.»

Prinsen blir nu igenkänd, och firar sitt bröllopp med drott-
ningen. Sagan slutar:

»Kongen lät dräpa de Söner så snart,
För de hade ljugit på Atti så hårdt,
Här wid sig Drottningen glädde.
Så bød Hon Kongen Hans Fader god natt,
Länge at lefva, ty jag hafwer fått,
Min Käraste som mig skal leda.»

10.

Flickan, som kunde spinna guld utaf Ler och Lång-Halm.

Ifrån Upland.

Denna saga har troligtvis utbildat sig ifrån en sägen. Den förekommer hos nedanstående folk:

1. Hos **Tyskarne**: — A. Se GRIMM, *Kinder- und Haus-Märchen*, Th. I, N:o 55, ss. 328—331, »*Rumpelstilzchen*» [öfvers. på Svenska uti REUTERDAHLS *Julläsning för Barn*, Lund 1858, ss. 91—95, »*Tretum-hög*»]. (Jmf. anf. bok Th. III, ss. 97—99). — B. En likartad berättelse meddelas såsom folk-sägen, uti H. HARRYS' *Sagen, Märchen und Legendon Niedersachsens*, 1:ste Lief. Celle 1840, ss. 16—19, »*Zwerge in den Schweckhäuserbergen*.»

2. Hos **Irländarne**: — Sagan omtalas af TAYLOR, i hans *Gammer Grethel, or German Fairy Tales and Popular Stories*, London 1839, s. 353.

3. Hos **Italiendarne**: — Se en gammal, något omarbetad Saga, benämnd »*Rosanie*», öfversatt på Danska, och första gången utgifven i Köpenhamn 1708. (Jfr. NYERUP, *Morskabslæsning i Danmark og Norge*, ss. 173—4).

4. Hos **Fransmännen**: — Se en del af Sagan »*Ricdin-Ridon*», i *Tour tenebreuse et les jours lumineux, Contes Anglois tirez d'une ancienne chronique composée par Richard surnommé Coeur de Lion, Roy d'Angleterre*. Amsterdam 1708.

Det var en gång en gumma, som hade en enda dotter. Flickan var både god och beskedlig, och dertill öfvermåttan vacker; men hon var så lat, att hon nödigt ville lägga sin hand

vid arbete. Häröfver bar gumman stort bekymmer, och försökte både likt och oliket för att rätta sin dotters fel. Men ingenting halp. Då visste käringen sig ingen bättre råd, än att sätta flickan att spinna uppå stugu-taket, på det hela verden måtte se och förnimma hennes lättja. Men det var ändå lika när; flickan förblef en odåga som tillförene.

En dag skulle konunga-sonen fara på jagt, och red så förbi stugan, hvarest gumman bodde med sin dotter. När han nu fick se den vackra spinnerskan uppå stugu-taket, stavnade han och sporde, hvi hon satt och spann på ett sådant ställe. Gumman genmälte: »jo, hon sitter der, på det hela verden må se huru snäll hon är. Hon är så snäll, att hon kan spinna guld utaf ler och långhalm.» Vid detta tal blef prinsen mycket förundrad, ty han förstod icke att gumman syftade på sin dotters lättja. Han tog därför till orda: »om det är sannt som J sägen, att flickan kan spinna guld utaf ler och långhalm, skall hon icke längre sitta här, utan följa mig till min gård och blifva min drottning.» Gummans dotter fick nu stiga ned ifrån taket, och for med prinsen till kungs-gården. Der sattes hon i jungfru-stugan, och erhöll ett ämbar lera och en kärfve halm, på det man måtte utröna, om hon eljest var så slöjd-snäll, som hennes moder hade berättat.

Den stackars flickan blef härvid rätt illa till mods, ty hon visste väl att hon icke kunde spinna lin, ännu mindre spinna guld. Hon satte sig så i jungfru-stugan, stödde hand under kind, och grät bitterligen. Vid hon nu satt som bäst, öppnades dörren, och der kom in en liten, liten man, som var mycket stygg och vanskaplig till utseende. Gubben helsade vänligt, och frågade hvi jungfrun satt så ensam och bedröfvad. »Jo», svarade flickan, »jag må väl vara sorgsen. Konunga-sonen har befallt mig spinna guld af ler och långhalm, och om jag inte det har gjort innan dager blir ljus, gäller det mitt unga lif.» Då tog den lille mannen till orda: »fagra jungfru! gråt inte, ty jag vill hjälpa dig. Här är ett par handskar, när du tager dem uppå, kan du spinna guld. Men i morgon natt kommer jag tillbaka; om du icke till dess utfunnit mitt namn, skall du följa mig hem och bli min käresta.» Såsom nu flickan icke

visste sin lefvändes råd, samtyckte hon till gubbens vilkor. Derefter gick dvergen sina färde. Men jungfrun satte sig och spann, och när dager var ljus hade hon spunnit upp all halmen och leran, och den var blifven till det fagraste gull, som någon man ville skåda.

Nu blef en stor glädje öfver hela kungs-gården, att konunga-sonen hade fått en brud, som var så snäll och tillika så fager. Men den unga flickan gjorde intet annat än bara grät, och ju längre det led, desto mera grät hon; ty hon tänkte på den fule dvergen, som skulle komma och taga henne. När det så led emot aftonen, kom konunga-sonen hem ifrån jagten, och gick att samtala med sin käreasta. Vid han nu märkte hennes sorg, sökte han trösta henne på allt sätt och vis, och sade att han skulle förtälja ett roligt äfventyr, om hon allenast ville blifva glad igen. Flickan bad honom berätta. Då sade prinsen: »när jag i dag vankade om i skogen, fick jag se en sällsam ting. Jag såg en gubbe, som var så liten, så liten. Han sprang af och an omkring en enebuske, och sjöng en underlig visa.» 'Hvad sjöng han?' sporde flickan nyfiken, ty hon förstod att konunga-sonen hade mött dvergen. »Jo», sade prinsen, »han sjöng så här:

I dag skall jag maltet mala,
 I morgon skall mitt bröllopp vara.
 Och jungfrun sitter i buren och gråter;
 Hon vet inte hvad jag heter.
 Jag heter *Titteli Ture*.
 Jag heter *Titteli Ture*»

Då blef flickan så glad, så glad, och bad prinsen åter förtälja hvad dvergen hade sagt. Konunga-sonen upprepade nu den underliga visan än en gång, och jungfrun lade gubbens namn noga på minnet. Derefter samtalande hon kärligt med sin fästeman, och prinsen kunde icke fyllest rosa sin unga bruds fägring och förstånd. Men han undrade mycket, hvi hon blifvit så glad, likasom ingen visste besked hvad förut varit orsaken till hennes bittra sorg.

När det så led fram på natten, och flickan bléf ensam i sin jungfru-bur, öppnades dörren, och den fule dvergen trädde åter in. Då sprang jungfrun upp och sade: »här har du dina handskar, Titteli Ture! Titteli Ture!» Men vid gubben hörde sitt namn, blef han högeligen vred, och for bort genom luften, så han tog hela taket med sig.

Nu log den fagra jungfrun under skinn, och var mycket glad. Derefter lade hon sig att sofva, och sof tills solen sken. Men andra dagen stod hennes bröllopp med den unge konunga-sonen, och sedan hörde hon aldrig mera talas om Titteli Ture.

11.

De Tre Stor-Gummorna.

Ifrån Upland.

Följande utländska afarter till denna saga äro oss bekanta:

1. Hos **Normännen**: — Se ASBJÖRNSEN och MOE, Norske Folkeeventyr, Deel I, N:o 13, ss. 69—74, »*De tre Mostre.*»

2. Hos **Tyskarne**: — A. Se GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. I, N:o 14, ss. 87—90, »*Die drei Spinnerinnen*» [öfvers. på Svenska uti Tolf underbara Sagor, Stockholm 1842, N:o 8, ss. 31—35, »*De tre spinnerskorna*»; samt i Lek-kamraten för år 1842, ss. 162—186]. (Jfr. samma bok, Th. III, ss. 25—26). — B. Se BÜSCHING, Wöchentliche Nachrichten für Freunde der Geschichte etc. des Mittelalters, Bd. I, Breslau 1816, ss. 355—360, »*Die fleissigen Spinnerinnen.*»

3. Hos **Skottarne**: — Se CHAMBERS, Popular Rhymes, Fireside Stories, and Amusements of Scotland, Edinburgh 1842, ss. 54—55, »*Whippety Stourie.*»

4. Hos **Italiendarne**: — Se BASILE, *Il Pentamerone*, IV, N:o 4, »*Le sette Cotenelle*.»

5. Hos **Fransmännen**: — Se första hälften af Madem. L'HERITIER'S *Saga*, »*Ricdin-Ricdon*.»

Det var en gång en konunga-son och en konunga-dotter, som mycket älskade hvarandra. Den unga prinsessan var blid och fager och af alla väl omtalad; men hennes hug lekte mer till lust och lek, än till handa-slöjd och husliga sysslor. Detta tycktes den gamla drottningen illa vara, och hon sade att hon icke ville hafva någon son-hustru, hvilken icke var lika snäll som hon sjelf hade varit i sin ungdom. Drottningen lade sig derföre på allt sätt och vis emot prinsens giftermål.

När nu drottningen icke ville taga sitt ord tillbaka, gick konunga sonen inför sin moder, och sade att man väl kunde sätta hans fästmö på prof, om hon tilläfventyrs var lika slöjd-snäll som drottningen sjelf. Detta tycktes alla vara en djerf begäran; ty prinsens moder var en drifvande qvinna, som spann, och sömmade, och väfde, både natt och dag, så ingen visste hennes like. Slutet blef likväl, att prinsen fick sin vilja fram. Den fagra prinsessan skickades nu till jungfru-stugan, och drottningen sände henne ett pund lin till spånad. Men linet borde vara spunnet innan dager blef ljus, eljest skulle jungfrun aldrig mer tänka få konunga-sonen till gemål.

Sedan prinsessan blifvit lemnad åt sig sjelf, vardt hon illa till mods, ty hon visste väl, att hon icke kunde spinna drottningens lin, och ville dock inte mista den unge prinsen, som höll henne så kär. Hon vankade derföre omkring i rummet, och bara grät, ideligen grät. Rätt som det nu var öppnades dörren så sakta, så sakta, och der trädde in en liten, liten gumma, af sällsamt utsende och med ännu sällsammare åthäfvor. Den lilla gumman hade ofantligt stora fötter, så att hvem som såg det måste undra deröfver. Hon helsade: »Guds fred!» 'Guds fred igen!' svarade konunga-dottern. Gumman sporde: »hvarföre är sköna jungfrun så sorgsen i qväll?»

Prinsessan svarade: 'jag må väl vara sorgsen. Drottningen har befallt mig spinna ett pund lin. Om jag inte har gjort det i morgon, när dagen blir ljus, mister jag konungasonen, som håller mig så hjerteligen kär.' Gumman tog till orda: »var tröst, sköna jungfru! är det intet annat, så kan jag hjälpa er. Men då skolen J uppfylla en bön, som jag nu vill nämna.» Vid detta tal blef prinsessan öfvermåttan glad, och frågade efter den gamla qvinnans begäran. »Jo», sade gumman, »jag heter *Storfota-mor*. Och jag vill inte ha annan lön för mitt bistånd, än att jag får vara med på edert bröllopp. Jag har inte varit på något bröllopp, alltsedan drottningen er svärmor stod brud.» Konunga-dottern samtyckte gerna till denna begäran, och så skiljdes de ifrån hvarandra. Gumman gick sina färde, som hon hade kommit; men prinsessan lade sig att sofva, ehuru det icke kom någon blund i hennes ögon under hela Guds långa natten.

Arla om morgonen innan dagen grydde, öppnades dörren, och den lilla gumman trädde åter in. Hon gick nu fram till konunga-dottern, och räckte henne en knippa garn; men garnet var hvitt som en snö och grannt som en spindel-väf. Käringen sade: »ser du, så här vackert garn har jag inte spunnit ända sen jag spann åt drottningen, när hon skulle gifta sig. Men det var längese'n i verlden.» Så taladt försvann den lilla qvinnan, och prinsessan sof en ljuflig blund. Men det hade inte töfvat länge, förr än hon väcktes af den gamla drottningen, som stod framför sängen, och sporde om linet var färdig-spunnet. Konunga-dottern jakade härtill, och räckte henne garnet. Drottningen måste så gifva sig till freds för den gången; men prinsessan kunde väl skönja och märka, att det icke skedde af godt hjerta.

När det led fram på dagen, sade drottningen att hon ville sätta konunga-dottern ett annat prof före. Hon skickade så garnet till jungfru-stugan, tillika med ränn-träd och annan redskap, och befallte prinsessan väfva det till en väf. Men väfven borde vara färdig innan sol rann upp, eljest skulle jungfrun aldrig mer tänka få den unge konungasonen.

Sedan prinsessan kommit för sig sjelf, blef hon åter myc-

ket illa till mods, ty hon visste, att hon icke kunde väfva drottningens garn, och likväl ville hon inte mista konungasonen, som höll henne så kär. Hon vankade derföre omkring i rummet, och grät bitterligen. Rätt som det nu var öppnades dörren så sakta, så sakta, och der trädde in en mycket liten gumma, af sällsam skepnad och med ännu sällsammare åthäfvor. Den lilla gumman hade en ofantligt stor bakdel, så att hvar man som såg det måste undra deröfver. Hon helsade »Guds fred!» 'Guds fred igen!' svarade konungadottern. Gumman sporde: »hvarföre är sköna jungfrun så ensam och sorgfull?» 'Jo', sade prinsessan, 'jag må väl vara sorgsen. Drottningen har befallt mig väfva allt detta garnet till en väf. Men om jag inte har gjort det i morgon, när dager blir ljus, mister jag konungasonen, som håller mig så hjerteligen kär.' Qvinnan tog till orda: »var tröst sköna jungfru! är det inte annat, så vill jag hjälpa eder. Men då skolen J bifalla ett vilkor, som jag nu vill nämna.» Vid detta tal blef den unga prinsessan öfvermåttan glad, och sporde efter den gamla qvinnans begäran. »Jo», sade gumman, »jag heter *Storgumpa-mor*, och vill inte ha någon annan lön, än att jag får vara med på ert bröllopp. Jag har inte varit med på något bröllopp, sedan drottningen eder svärmor stod brud.» Konungadottern biföll gerna till denna begäran, och så skiljdes de ifrån hvarandra. Gumman gick sina färde, som hon hade kommit; men konungadottern lade sig att sofva, ehuru det inte kom någon blund i hennes ögon under hela Guds långa natten.

Arla om morgonen, innan det bräckte för dagen, öppnades dörren, och den lilla qvinnan trädde åter in. Hon gick nu fram till konungadottern, och räckte henne en väf; men väfven var hvit som en snö och tät som ett skinn, så att ingen sett dess like. Gumman sade: »ser du, så här jemna stader har jag inte väft, alltse'n jag väfde åt drottningen, när hon skulle gifta sig. Men det var längese'n i verlden.» Derefter försvann qvinnan, och prinsessan sof en liten ljuvlig blund. Men det hade inte töfvat länge, förr än hon väcktes af den gamla drottningen, som stod vid hennes säng, och sporde om väfven var fär-

dig. Konunga-dottern jakade härtill, och räckte fram den fagra väfnaden. Drottningen måste så gifva sig tillfreds för andra gången; men prinsessan kunde både se och märka, att hon icke gjorde det af god vilja.

Konunga-dottern tänkte nu att hon skulle slippa vidare prof. Men drottningen var af en annan mening, ty efter en stund lät hon skicka väfven ned till jungfru-stugan, och sade att prinsessan skulle sömma den till skjortor åt sin fästeman. Skjortorna borde vara färdiga innan sol gick upp, eljest skulle jungfrun aldrig hoppas få konunga-sonen till gemål.

När prinsessan åter blifvit ensam, vardt hon illa till mods, ty hon visste väl att hon icke kunde sömma drottningens väf, och ville dock inte mista den unge prinsen, som höll henne så kär. Hon vankade derföre omkring i rummet, och fällde sina modiga tårar. Rätt som det nu var öppnades dörren så sakta, så sakta, och der trädde in en mycket liten gumma, af underligt utseende och med ännu underligare later. Den lilla gumman hade en ofantligt stor tumme, så att hvar man som såg den måste undra deröfver. Hon helsade: »Guds fred!» 'Guds fred igen!' svarade konunga-dottern. Gumman sporde: »hvarför är sköna jungfrun så ensam och sorgfull?» 'Jo', sade prinsessan, 'jag må väl vara sorgsen. Drottningen har befallt mig sömma denna väf till skjortor åt konunga-sonen. Men om jag inte har gjort det tills i morgon när sol går upp, mister jag min fästeman, som håller mig så hjerteligen kär.' Då tog qvinnan till orda: »var tröst sköna jungfru! är det inte annat, så kan jag hjälpa eder. Men då skolen J bifalla ett vilkor, som jag nu skall nämna.» Vid detta tal blef prinsessan öfvermåttan glad, och sporde efter gummans åstundan. 'Jo', sade qvinnan, 'jag heter *Stortumma-mor*, och jag vill inte ha någon annan lön, än att jag får vara med på edert bröllopp. Jag har inte varit med på något bröllopp, alltsedan drottningen eder svärmor stod brud.» Konunga-dottern samtyckte gerna till detta vilkor, och så skiljdes de ifrån hvarandra. Gumman gick sina färde, som hon hade kommit; men prinsessan lade sig att sofva, och sof så hårdt, att hon inte drömde om sin fästeman en gång.

Arla om morgonen innan sol rann upp, öppnades dörren, och den lilla gumman trädde åter in. Hon gick nu fram till konunga-dottern, väckte henne, och gaf henne några skjortor; men skjortorna voro sömmade och stickade med konst, så att man aldrig sett maken. Gumman sade: »ser du, så väl som detta har jag inte sömmat, alltse'n jag sömmade åt drottningen, när hon skulle stå brud. Men det var längesedan i världen.» Med dessa ord försvann den lilla qvinnan, ty drottningen stod just i dörren, och sporde om skjortorna voro färdiga. Konunga-dottern jakade härtill, och räckte fram den vackra sömnaden. Då blef drottningen så förbittrad, att det gnistrade ur ögonen på henne. Hon sade: »ja, så tag honom då! Jag kunde väl aldrig tänka att du var så snäll som du är.» Dermed gick hon sina färde, och smällde igen dörren så det sang i låset.

Konunga-sonen och konunga-dottern skulle nu få hvarandra såsom drottningen hade lofvat, och der reddes till bröllopp. Men prinsessan var inte synnerligen glad åt sin bröllopsdag, ty hon hugsade hvad underliga gäster der skulle komma. Det led så tiden fram, och brölloppet stod med lust och glädje efter gammal sedvänja; men inga gummor syntes till, huru bruden ock månde se sig omkring. Sent omsider, när gästerna skulle gå till bords, blef konunga-dottern varse de tre små qvinnorna, der de sutto i ett hörn af bröllops-salen, vid ett bord för sig sjelfva. Då steg konungen upp, och sporde hvad detta var för gäster, som han inte hade sett sett tillförene. Den äldsta af de tre gummorna genmälte: »jag heter *Storfotamor*, och jag har så stora fötter, derföre att jag fått spinna så mycket i min dag.» 'Ja så', sade konungen, 'då skall min sonhustru aldrig spinna mer.' Han vände sig derefter till den andra qvinnan, och sporde hvad orsaken månde vara till hennes underliga utseende. Gumman svarade: »jag heter *Storgumpamor*, och jag har så stor en bakdel, derföre att jag fått väfva så mycket i min dag.» 'Ja så', sade konungen, 'då skall min sonhustru också aldrig väfva mer.' Han vände sig derefter till den tredje gumman, och frågade efter hennes namn. Då reste sig *Stortumma-mor*, och sade att hon fått så stor en tumme, emedan hon sömmat så mycket i sin dag. 'Ja så',

sade konungen, 'då skall min son-hustru också aldrig sömma mer.' Och dervid blef det. Den väna konunga-dottern fick prinsen, och slapp ändock att både spinna och väfva och sömma i alla sina dagar.

När brölloppet var till ända drogo Stor-gummorna sina färde, och ingen såg hvart de togo vägen, likasom ingen visste hvarifrån de kommit. Men prinsen lefde lycklig och nöjd med sin gemål, och allt gick tyst och stilla och fridsamt, bara för att prinsessan inte var så drivvande som den stränga drottningen.

Anmärkning.

En annan öfverlemning ifrån Upland, förtäljer sagan på följande sätt:

Det var en gång en gumma, som födde sig med spånad; men hon spann så väl, att aldrig någon kunde se ett grannare garn än hennes. Det hände sig en dag, att gumman skickade sin dotter till byn med en knippa garn. När flickan kom på väg, mötte hon en förnäm herre, som frågade om hon sjelf spunnit det fina garnet. Flickan jakade härtill. Då sade herremannen: »om det är sannt som du säger, att du kan spinna så fint ett garn, skall du följa mig hem till min gård och blifva min hustru. Men om du talat osanning, skall du lida straff för din falskhet.» Flickan följde nu med till herregården, och der reddes till bröllopp.

När det led emot dagen, som var utsatt för brölloppet, blef bruden mycket sorgsen, för hon visste väl, att hon inte var så snäll som hon tillsagt. Vid hon nu satt i sin kammare och grät, öppnades dörren, och der kom in en liten, liten gumma af underligt utseende. Den lilla gumman sporde hvad orsaken mände vara till hennes bittra sorg, och jungfrun omtalade allt såsom det tilldragit sig. Då sade qvinnan: »om du vill lofva att aldrig ljuga mer, skall jag väl hjälpa dig för denna gången.» Vid detta tal blef flickan åter glad, och lofvade att aldrig mer fara med flärd och falskhet. Gumman sade: »när bröllops-dagen kommer, skall du duka åt mig vid ett serskildt bord. Der bredvid skall du sätta tvänne stolar, och bordet skall ställas i förstugan, hvarest allt folket går fram.» Flickan samtyckte gerna härtill, och så skiljdes de ifrån hvarandra.

När nu bröllops-dagen kom och gästabudet var redo, steg den unga bruden upp, gick ut i förstugan, och dukade ett litet bord; men vid bordet ställde hon tvänne stolar, såsom gumman hade

begärt. Herrémannen frågade hvad allt detta mände betyda; men bruden svarade, att det var i fall der kom någon fattig och besökte dem. Det led så fram på qvällen, och gästerna skulle fara hem. Då gick brudgummen ut, och såg hvarest en gammal gumma satt i förstugan; men hon var så bred öfver bakdelen, att hon tog upp begge stolarne, och hennes tummar voro stora som hela den öfriga handen. Vid denna syn blef han mycket förundrad, och sporde huru käringen fått så sällsamt utseende. »Jo», sade gumman, »låt din unga brud sitta och spinna i lika många år som jag har spunnit, så blir hon likadan.» Nu blef brudgummen förskräckt, och sade: »om så är, skall hon visst aldrig spinna en enda tråd i all sin dag.»

Den unga bruden slapp så visa prof på sin spånad, — och sedan gick henne allting väl i händer.

12.

Slottet, som stod på Guld-stolpar.

Ifrån Westmanland.

Af denna Saga hafva vi anträffat följande utländska uppteckningar:

1. Hos **Norrmännen**: — Se ASBJÖRNSÉN och MOE, Norske Folkeeventyr, Del. I, ss. 180—187, »Herrepeer.»

2. Hos **Danskarne**: — Ett brottstycke af Sagan, innehållande prinsessans prof, förekommer hos ANDERSEN, Eventyr fortalte for Børn, Kjøbenhavn 1842, 2:det Opl. 1:ste Hefte, ss. 42—44, »Prindsessen paa Aerten» [öfvers. på Svenska uti Lekkamraten för år 1842, ss. 87—89, »Prinsessan på ärtan»].

3. Hos **Tyskarne**: — Ett dylikt brottstycke meddelas hos GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. II, N:o 182, ss. 433—435, »Die Erbsenprobe.»

4. Hos **Italienarne**. — A. Se STRAPAROLA, Notti piacevoli, XI, 1. — B. Se BASILE, Il Pentamerone, II, 4, »Gagliuso.»

8. Hos Fransmännen: — Se PERRAULT, Contes du Temps Passé, Paris 1697, N:o 8, »Le maitre Chat, ou le Chat Botté» [öfvers. på Svenska, såsom skillings-saga, Fahlun 1786, »Mäster-katten eller Katten i Stöflar», och sedan i mångfaldiga upplagor ifrån olika tryckerier. En ny bearbetad öfversättning förekommer i Lekkamraten för år 1842, ss. 89—96, »Mästerkatten i Stöflarna].»

Det var en gång en torpare med sin gumma som bodde långt, långt bort i skogen. Han åtte två barn, en pojke och en flicka. Eljest var han mycket fattig, ty en ko och en katt utgjorde hela hans rikedom.

Torparen och hans hustru lefde i beständigt kif med hvarandra, och man kunde vara viss derpå, att om gubben ville ett, ville käringen alltid ett annat. Det hände sig så en dag, att gumman hade kokat gröt till qvälls-mål. När gröten var redo och hvar en hade erhållit sin lott, ville gubben på sistone skrapa grytan. Men käringen satte sig ifrigt deremot, och mente tro på, att hon och ingen annan hade skrap-rätten. De kommo nu i en häftig träta, och ingendera ville vika för den andra. Slutet blef, att gumman fattade grytan och gryt-slefven och sprang sina färde; men torparen grep till vispen och sprang efter. Sedan bar det af öfver skog och fjäll, gumman före och gubben efter; men sagan förmåler inte hvem det var som fick skrapa grytan.

När det lidit någon tid bortåt och föräldrarne icke hördes af, hade barnen ingen annan råd än att gifva sig ut i verlden och söka lyckan hvar på sitt håll. De kommo så om sams, att skifta boet och taga hvar sin arfvedel. Men som det plägar hända var arf-skiftet en mäkta svår sak, ty ingenting fanns att dela utom en ko och en katt, och begge barnen ville ega kon. Vid syskonen rådslogo härom som alldramest, gick katten bort till den unga torpare-dottern, tedde sig mycket inställsam, strök sig mot hennes knä, och jamade: »tag mig! tag mig!» Såsom nu pojken icke ville afstå kon, lät flickan sin sak falla och nöjde sig med katten. Syskonen skiljdes

derefter ifrån hvarandra. Pojken tog kon och drog åt sitt håll. Men flickan och hennes katt vandrade stigen fram genom skogen, och intet är mig sagdt om deras färd, förrän de kommo till en stor och präktig kungsgård, som låg der bortan före.

Vid de begge resenärerna nalkades intill den fagra kungsgården, begynte katten samtala med sin matmoder, och sade: »om du nu vill lyda mitt råd, skall det bringa dig lycka.» Flickan satte en stor lit till sin ledsagares klokhet, och lofvade derföre göra efter hans begäran. Då sade katten, att hon skulle taga af sina gamla kläder och stiga upp i ett högt träd, men *han* ville gå fram till kungsgården, och säga att der var en konunga-dotter, som blifvit öfverfallen af stigmän och rånad på både gods och kläder. Torpare-flickan gjorde som sagdt var; hon klädde af sina gamla paltor och steg upp i trädet. Derefter lopp katten sina färde; men tärnan bidade med stor räddhåga, huru hans rådslag månne lyckas.

När konungen, som rådde öfver landet, fick veta att en främmande prinsessa lidit sådan nöd och öfvervåld, gjordes honom stor harm, och han skickade sina tjenare att bjuda henne till gäst. Den unga mön blef nu rikeligen försedd med kläder och hvad annat hon behöfde, och följde derefter med konungens sändebud. När hon så kom till kungsgården, blefvo alla intagna af hennes fägring och höfviska skick; och konunga-sonen hyllade henne aldra mest, så att han icke ville lefva i verlden utan henne. Men drottningen anade oråd, och frågade hvarest den väna prinsessan hade sin kungsgård. Flickan svarade som katten hade lärt henne: »jag bor långt, långt bort härifrån, på ett slott som heter *Kattenborg*.»

Den gamla drottningen var ändock icke tillfreds, utan satte sig i sinnet att utforska om den främmande jungfrun verkligen var en konunga-dotter eller icke. I sådan akt gick hon om aftonen till gäst-stugan, bäddade torpare-flickans säng med mjuka silkes-bolstrar, men lade hemligen en böna under lakanet; »ty», tänkte hon, »är det en prinsessa, lärer hon icke undgå att märka det.» Den unga mön ledsagades derefter till sin sof-kammare med stor heders-bevisning. Men katten

märkte drottningens list, och nyrnade sin matmoder derom. När det så led fram på morgonen, kom den gamla drottningen in, och sporde huru hennes gäst hade sofvit om natten. Flickan svarade som katten hade lärt henne: »åh jo, visst har jag sofvit, ty jag var mycket trött af min vandring. Men det kändes dock som jag haft ett stort berg under mig. Nog sof jag bättre i min säng på Kattenborg.» Drottningen tänkte nu att jungfrun måtte vara mycket förnämt uppfödd, men rådslag med sig sjelf, att ännu en gång pröfva sanningen af hennes utsago.

Andra qvällen gick drottningen åter till gäst-kammaren, bäddade torpare-flickans säng med mjuka silkes-bolstrar, och lade några ärter under den första bolstren; »ty», tänkte hon, »om det verkligen är en konunga-dotter, såsom hon säger, lär hon icke undgå att märka det.» Den unga mön ledsagades derefter till sin sof-kammare med stor heders-bevisning. Men katten hade märkt drottningens påfund, och nyrnade sin matmoder derom. När det så led fram på morgonen, kom drottningen in och tillsporde sin gäst, huru hon sofvit om natten. Flickan svarade som katten hade lärt henne: »åh jo, visst har jag sofvit, ty jag var mycket trött; men det kändes som jag haft stora stenar inunder mig. Nog sof jag bättre i min säng på Kattenborg.» Den gamla drottningen tyckte nu att jungfrun hade väl genomgått sitt prof. Men hon ville dock icke låta sina misstankar fara, utan satte sig i sinnet att ännu en gång söka utforska om den främmande jungfrun var så förnäm, som hon sjelf sade.

När nu den tredje aftonen kom, gick drottningen åter till gäst-stugan, bäddade torpare-flickans säng med mjuka silkes-bolstrar, och lade ett halmstrå under den andra bolstern; »ty», tänkte hon, »om det är en konunga-dotter, lär hon icke undgå att märka det.» Den unga mön ledsagades derefter till sin sof-kammare med stor heders-bevisning. Men katten märkte drottningens list, och varskodde sin matmoder derom. När det så led fram på morgonen, kom drottningen in och tillsporde sin gäst, huru hon sofvit om natten. Flickan svarade, såsom katten hade lärt henne: »åh jo, visst har jag sofvit,

ty jag var mycket trött; men det kändes som jag haft ett stort träd inunder mig. Nog passade man mig bättre, när jag låg i min säng på Kattenborg.» Drottningen kunde nu väl märka, att hon på det sättet aldrig skulle utleta sanningen, och beslöt derföre vara på sin vakt, huru den främmande jungfrun betedde sig i allting annat.

Dagen derefter skickade drottningen till sin gäst en fager kjortel, som var stickad med silke och hade ett långt, långt släp, såsom det brukas af förnäma qvinnor. Torpare-flickan tackade för den goda gåfvan, och tänkte intet vidare derom; men katten var tillstädes, och nyrnade sin matmoder, att den gamla drottningen å nyo ville försöka henne. När det så lidit en stund, frågade drottningen om icke prinsessan ville följa henne på en lust-vandring. Torpare-flickan samtyckte till denna begäran, och de gingo å stad. Vid de nu kommo ut i trädgården voro hof-tärnorna mycket rädda att smutsa sina kjortel-fällar, ty det hade regnat om natten; men den främmande jungfrun vandrade sin väg, utan att bry sig om att hennes långa klädning släpade på marken. Då sade drottningen: »kära prinsessa! akten eder kjortel.» Torpare-dottern svarade stolt: »åh, här måtte väl finnas flera klädningar än just denna. Mycket bättre hade jag, när jag var i mitt slott på Kattenborg.» Nu kunde den gamla drottningen icke tänka annat än jungfrun var van att bära silkesömmade kläder, och dömde häraf, att hon måtte vara en konungs dotter. Drottningen lade derföre intet vidare hinder emot sin sons frieri, och torpare-dottern gaf omsider äfven sitt ja och samtycke.

Det hände sig en gång, att prinsen och hans käre sutt och talades vid. Då tittade jungfrun genom vindögat, och fick se hvarest hennes föräldrar kommo löpande utur skogen, käringen före med grytan och gubben efter med slevven. Då kunde flickan icke hålla sig, utan brast i ett högt löje. Prinsen sporde hvi hon log så hjertligt, och jungfrun svarade som katten hade lärt henne: »jo, jag kan icke annat än le, när jag tänker att edert slott står på sten-stolpar, men mitt slott står på guld-stolpar.» När prinsen hörde detta blef han

mycket förundrad, och sade: »alltid står din håg till det sköna Kattenborg, och lärer du der hafva allting bättre och rikare än här hos oss. Vi vilja fara bort och se din fagra kungs-gård, vore ock vägen aldrig så lång.» Vid detta tal blef torpare-dottern så till mods, att hon kunnat sjunka ned i jorden; ty hon visste väl att hon icke hade någon gård, mycket mindre något slott. Men saken stod inte att hjälpa; hon lät derföre icke märka sig, utan sade, att hon ville eftersinna på hvilken dag de bäst kunde ställa sin resa.

När nu jungfrun kom för sig sjelf, gaf hon fritt lopp åt sin bedröfvelse, och grät bitterligen; ty hon tänkte på all den skymf som skulle drabba henne, att hon färit med flärd och falskhet. Vid hon så satt och grät kom den visa katten in, strök sig mot hennes knä, och sporde hvi hon var så sorgmodig. Torpare-dottern svarade: »jag må väl vara sorgsen. Konunga-sonen har sagt att vi skola fara till Kattenborg, och nu lärer jag dyrt få umgälla att jag lydt dina råd.» Men katten bad henne vara vid godt mod, han ville så laga, att allt lyktades bättre än hon kunde tänka. Tillika undervisade han sin matmoder, att de borde gifva sig å stad ju förr desto hellre. Emedan jungfrun nu sett så många prof på kattens klokhet, samtyckte hon till hans begäran; men denna gången var det med tungt sinne, ty hon kunde icke annat tro än att deras färd skulle få en slät utgång.

Tidigt om morgonen lät konunga-sonen tillrusta karmar och köresvenner, och allt annat som tarfvades för den långa resan till Kattenborg. Derefter satte sig tåget i rörelse. Prinsen och hans fästemo åkte främst i en förgyllande karm, många riddare och svenner ledsagade dem, och katten sprang förut att visa vägen, såsom han sjelf begärt. När de så hade färdats en stund, fick katten se hvarest några vallare gingo i marken och vaktade en stor flock af de aldra fagraste getter. Då gick han fram till vallare-männen, helsade höfviskt, och sade: »god dag, vallare! när konunga-sonen far förbi och frågar hvem som rår om de sköna getterna, skolen J svara att de höra till den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid prinsens sida. Om J det gören, skolen J blifva väl lönta,

men gören J det icke, vill jag rifva eder sönder och samman.» När herdarne hörde sådant, blefvo de mycket häpna, och lofvade göra efter kattens begäran. Han lopp derefter sina färde. Men när det lidit en stund, kom konunga-sonen farande vägen fram med allt sitt följe. Vid han nu fick se de vackra getterna som betade i marken, höll han med sin karm, och tillsporde vallare-männen, hvem det var som rådde om den sköna hjorden. Geta-herdarne svarade som katten hade lärt dem: »getterna höra till den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid eder sida.» Nu blef konunga-sonen mycket förundrad, och tänkte att hans fästmö månne vara en bård prinsessa; men torpare-flickan vardt glad i hugen, och tyckte att hon icke varit den som tappade på bytet, när hon skiftade arf med sin broder.

De färdades nu vägen fram, och katten lopp förut som han var van. När de så hade farit en stund, kommo de till en hop folk, som bergade hö på en fager äng. Då gick katten fram, helsade höfviskt, och sade: »god dag, godt folk! När konunga-sonen far förbi och spörjer hvem som rår om den sköna ängen, skolen J svara, att den tillhör prinsessan på Kattenborg, som åker vid prinsens sida. Om J det gören, skolen J blifva väl lönta; men om J icke gören som jag sagt, skall jag rifva eder i mång tusende flingor.» När männen hörde sådant, blefvo de mycket häpna, och lofvade säga som katten hade begärt. Derefter lopp han sina färde. Men när det lidit en stund, kom konunga-sonen farande vägen fram med sitt följe. Vid han nu fick se de bördiga ängarne och det myckna folket, lät han hålla med sin karm, och sporde hvem det var som rådde öfver landet. Männen svarade som katten hade lärt dem: »ängen tillhör den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid eder sida.» Nu blef konunga-sonen ännu mera förundrad, och tänkte att hans brud månne vara öfvermåttan rik, som rådde öfver så fagra slätter-ängar.

De färdades nu framåt, och katten lopp i förväg, som hans sed var. När de så hade farit en stund, kommo de till ett mäktigt stort åkerfält; men på åkern hvimlade af män och qvinnor, som höllo på att skära säd. Då gick katten fram

till skörde-folket, helsade och sade: »god dag, mina vänner! lycka till godt arbete. Om en stund kommer konunga-sonen farande här förbi, och frågar hvem som råår om de stora sädes-fälten. Då skolen J svara, att de tillhöra prinsessan på Kattenborg, som åker vid prinsens sida. Om J det sägen skolen J blifva väl lönta; men om J gören emot mitt ord, vill jag rifva eder så små, som löf ligga på mark om höstetid.» När skördemännen hörde sådant, blefvo de mycket häpna, och lofvade säga som katten hade begärt. Derefter lopp han sina färde. Men efter någon stund kom konunga-sonen farande vägen fram med sitt följe. Vid han nu såg de stora fälten, höll han stilla med sin karm, och sporde hvem det var som rådde öfver de sköna åkerlanden. Skörde-männen svarade som katten hade lärt dem: »sädes-fälten tillhöra den unga prinsessan på Kattenborg, som åker vid eder sida.» Nu blef konunga-sonen öfvermåttan glad; men torpare-dottern visste icke rätt, hvad hon skulle tänka om allt som vederfarits dem på resan.

Det var nu serla om aftonen, och prinsen stannade med sitt följe för att rasta öfver natten. Men katten rastade inte, utan lopp ideligen fram, intill dess han såg en fager borg, som var uppbygd med torn och tinnar, och stod uppå gyllene stolpar. Den präktiga borgen tillhörde en grym jätte, som rådde öfver hela ängden; men jätten var inte hemma. Katten gick så in genom borga-dörren, och förbytte sig till en stor limpa. Derefter satte han sig i nyckelhålet, och bidade att jätten skulle komma hem igen.

Arla om morgonen innan dagen grydde, kom den stygge jätten lunkande utur skogen, men han var så stor och tung, att hela jorden rystades under honom, när han gick. Vid han nu kom till borga-dörren, kunde han icke öppna, för den stora limpan som satt i nyckelhålet. Då blef han mäktig vred, och ropade: »läs upp! läs upp!» Katten genmälte: 'vänta bara en liten, liten stund, medan jag förtäljer mina äfventyr:

Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig' —

»Läs upp! Läs upp!» skrek jätten åter; men katten sva-

rade som förut: 'vänta bara en liten, liten stund, medan jag förtäljer mina äfventyr:

Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig;
så mjölade de mig, så de kunde mjöla ihjel mig' —

»Läs upp! Läs upp!» skriade jätten förbittrad; men katten fortsatte ånyo: 'vänta bara en liten stund, medan jag får förtälja mina äfventyr:

Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig;
så mjölade de mig, så de kunde mjöla ihjel mig;
så piggade de mig, så de kunde pigga ihjel mig' —

Nu blef jätten förgrymmad, och skrek så att hela borgen skakades: »läs upp! läs upp!» men katten lät sig intet bekomma, utan svarade som förut: 'vänta bara en liten stund, medan jag får förtälja mina äfventyr:

Först bakade de mig, så de kunde baka ihjel mig;
så mjölade de mig, så de kunde mjöla ihjel mig;
så piggade de mig, så de kunde pigga ihjel mig;
så gräddade de mig, så de kunde grädda ihjel mig' —

Då blef jätten ängslig, och bad så vackert, så vackert: »läs upp! läs upp!» men det half inte; limpan satt kvar i nyckelhålet som tillforenē. I detsamma ropade katten: »Se bara sådan fager jungfru rider upp på himmelen!» Vid nu trollet vände sig om, rann solen upp öfver skogen. Men när jätten fick se solen, föll han baklänges och sprack, och fick så sin bane.

Limpan förbyttes nu åter till en katt, och han skyndade att ställa allt i ordning för sina gäster. När det så lidit någon stund, kom konunga-sonen farandes med sin unga brud och allt deras följe. Katten var till mötes; och bad dem vara välkomna till Kattenborg. De blefvo nu undfägnade på det aldra yppersta, och der fattades hvarken mat eller dryck eller annan kostelig välplägnad. Men det fagra slottet var uppfyllt med guld, silfver och allehanda dyrgripar, så ingen man har sett dess like hvarken förr eller sedan.

Kort derefter stod prinsens bröllopp med den fagra, unga mön, och alla, som sågo hennes rikedom, tyckte att hon haft fullgodt skäl när hon sade: »annorlunda hade jag i mitt

slott på Kattenborg.» Konunga-sonen och torpare-dottern lefde nu lyckliga i många, många år; men icke har jag hört huru det gick med katten, fastän man väl kan gissa att han ej led någon nöd. Och så var jag inte med längre.

Annmärkingar.

1. En öfverlemning ifrån Upland förtäljer, att när jätten kom hem om natten och fann borg-porten stängd, ropade han: »Det susar och brusar i mitt slott;

Släpp mig in!»

Katten svarade: 'icke får du komma in, förr än du vet huru mycket ondt jag har lidit.

Först malde de mig,
se'n sådde de mig' —

Jätten ropade åter: »Det susar och brusar i mitt slott;

Släpp mig in!»

Men katten genmålte som förut: 'icke får du slippa in, förrän du vet hvad ondt jag har lidit.

Först malde de mig,
se'n sådde de mig,
så växte jag upp,
så skuro de af mig,
så tröska' de mig,
så baka' de bröd af mig,
och så åto de upp mig.'

Vid nu jätten skulle titta om limpan verkligen blifvit uppäten, rusade katten fram på tinnarne af borg-muren, och röt till så grymt, att jätten af räddhåga föll baklänges och sprack.

2. En annan uppteckning ifrån Upland låter torpare-dottern ledsagas af en hund, icke af en katt. När hon kommer till kungs-gården vill drottningen pröfva henne, och lägger första natten ett äpple, andra natten en nöt, och tredje natten en ärta under silkes-bolstern. Men flickan genomgår de tre profven, och blir slutligen gift med konunga-sonen.

3. En öfverlemning ifrån Westergötland skiljer sig vid slutet ifrån de föregående uppteckningarne. Berättelsen lyder som följer:

Det var en gång ett fattigt torpare-folk, som inte egde någonting i hela världen utom en ko och en hund. De lefde såle-

des i stort armod, och som det plägar hända, när nöden gick in, gick äfven kärleken ut.

En dag yppades ett häftigt kif mellan husets hjon; ty käringen hade kokat gröt, men gubben ville hafva välling. När de så hade tvistat en stund och inte kunde förlikas, fattade gumman gröt-grytan och lopp åt skogen; men gubben var inte sen, utan sprang efter så fort han orkade. Torparen och hans hustru lupu nu af alla krafter öfver både berg och backar, och kommo aldrig mer igen, så att barnen till sluts inte visste sig annan råd, än att öfvergifva hemmet och söka lyckan hvar de bäst förmådde.

När de nu skulle skifta sitt arf, tog pojken kon, ty han var äldst; men flickan måste nöja sig med hunden. Derefter drogo syskonen åt hvar sin led. Men hunden het *Prisse*, och var mycket klok, så att han hade vett framför alla andra hundar. Dertill var han trogen emot sin matmoder och hyllade sig till henne både i lust och nöd, så att hon väl kunde märka, att hon inte fått den sämsta arfve-delen på sin lott.

Efter någon tid kom torpare-dottern och hennes hund till en stor skog; icke långt derifrån var en präktig kungs-gård. Då sade Prisse, att hans matmoder skulle taga af sig sina gamla kläder och stiga upp i ett högt träd, som växte derinvid. Torpare-flickan gjorde som hunden hade sagt. Bäst hon nu satt i trädet kom konungen dragande förbi med sina hökar och hundar; ty han var ute på jagt. När han fick se den fagra flickan, blef han förundrad, och sporde hvem hon var. Tärnan svarade såsom hunden lärt henne, att hon var en konunga-dotter, som blifvit öfverfallen af röfvare och rånad på både gods och kläder. Då blef konungen mycket intagen af hennes skönhet, och förde henne till kungs-gården, hvarest hon undficks med stor ära och heders-bevisning.

Den gamla drottningen, som var konungens moder, satte sig nu i sinnet att pröfva om den främmånde jungfrun verkligen var en konunga-dotter eller icke. Till den ändan lade hon första natten några småstenar under lakanet i torpare-flickans säng, och mente att denna väl skulle märka det, om hon eljest hade blifvit förnämt uppfostrad. När så morgonen kom, gick drottningen in till sin gäst, och sporde, huru hon hade sofvit om natten. Flickan svarade som hunden hade lärt henne, att hon känt liksom hårda berg inunder sig. Andra natten lade drottningen några ärter under lakanet; men det aflopp på samma sätt. Likaledes ock den tredje natten, då drottningen lagt några gryn under bolstren. Hon kunde nu icke tänka annat, än att tärnan verkligen var en konunga-dotter, och undfick henne derföre så väl som det höfdes en förnäm jungfru.

En dag sutto konungen och torpare-dottern och samtalade med hvarandra. Vid nu tärnan såg sig ut genom vindögat, fick hon se hvarast hennes föräldrar kommo löpande ur skogen, kärningen före och gubben efter; men gumman höll ännu fast grytan. Då kunde flickan icke hejda sig, utan log. Konungen sporde efter orsaken till hennes löje, och jungfrun svarade såsom hunden lärt henne: »jag kan icke annat än le, när jag tänker att eder borg är bygd uppå sten, men mitt slott står uppå guld-stolpar.» Häröfver undrade konungen på det aldra högsta, och sade att de skulle fara till hennes slott, så snart lägligt tillfälle yppade sig.

Någon tid derefter lagade sig konungen i ordning, att följa torpare-dottern hem till hennes borg. De drogo så å stad med mycken fager utrustning; men hunden Prisse lopp förut att visa vägen. När de nu farit en stund, kom hunden fram till några svenner, som vaktade en hop svarta hästar invid vägen. Han sporde: »hvem rår om de sköna hästarne, som J vakten?» Svennerna genmälte: 'de höra till jätten.' Då sade hunden: »om en stund kommer konungen farandes här fram. Då skolen J säga, att hästarne höra till den unga prinsessan, som åker vid hans sida. Om J det icke gören, vill jag rifva eder så små som kol.» Svennerna lofvade säga som hunden hade sagt, och Prisse lopp fram, intill dess han kom till några män, som vallade oxar på en grön väg. Här aflopp allt på samma sätt. Likaledes ock med några herdar, som vaktade getter i skogen. När så konungen for förbi, och hörde, att all denna herrlighet tillhörde den unga prinsessan, blef han mycket förundrad, och tänkte att hon väl måtte vara den yppersta konungs dotter.

Fram emot aftonen kom hunden till ett slott, som stod på gull-stolpar, och var långt fagrare än någon man rätteligen kan fatta. Han gick så in, och sporde hvem som räddde öfver det sköna slottet. Folket svarade att det hörde till jätten. Då sade hunden: »om en stund kommer konungen farandes här fram. Då skolen J säga, att slottet tillhör den unga prinsessan, som åker vid hans sida. Om J det icke gören, vill jag hacka eder små som mjöl.» När tjenarena förnummo sådant, räddes de för sina lif, och lofvade hörsamma hundens befallning. Konungen och hans följe blefvo nu emottagna på det aldra präktigaste, och undfagnades med kostelig mat och dryck. Men Prisse höll sig utanföre vid borg-porten, och aktade uppå att jätten skulle komma hem igen.

När det led emot morgonen och alla lågo i sin sömn, vände jätten hem utur skogen, och klappade på borg-porten. Men hunden hade förvandlat sig till en bulla, och satt i nyckel-hålet, så ingen kunde slippa in. Då ropade jätten: »låt upp, och släpp

mig in!» 'Nej,' svarade hunden, 'du kommer icke in, förr än du hört huru jag blef till en bulla.

Först kasta' de mig i en graf,
så växte jag upp som ett strå' —

»Låt upp, och släpp mig in!» ropade jätten åter; men hunden lät inte bekomma sig, utan upprepade sin saga: 'du måste höra huru jag blef till en bulla.

Först kasta' de mig i en graf,
så växte jag upp som ett strå,
så blef jag till ett ax,
så skuro de mig —

Nu blef jätten öfvermåttan vred, och skrek: »låt upp, och släpp mig in!» men hunden fortsatte som förut:

'Först kasta' de mig i en graf,
så växte jag upp som ett strå,
så blef jag till ett ax,
så skuro de mig,
så tröska' de mig,
så malde de mig,
så baka' de mig,
så nagga' de mig,
så grädda' de mig i ugnen' —

Men i detsamma rann solen upp och sken på borgen. Hunden tillade: 'vänd dig om, skall du få se så fager en jungfru, som kröner dig med en guld-krona.' Vid nu jätten vände sig om och fick se solen, föll han till jorden och sprack, och så var det slut med honom.

Sedan jätten var död, gick hunden till sin matmoder, och förde henne i ett litet rum, hvarest en flaska och ett svärd hängde uppå väggen. Han sade: »nu beder jag dig om en ting, för all den trogna tjenst jag visat dig. Du skall taga detta svärd, och afhugga mitt hufvud. Derefte skall du tvätta såret med vatten ur denna flaska; du får då veta något som du inte vet förut.» Såsom nu torpare-dottern hade hunden mycket kär, ville hon nödigt efterkomma hans begäran, utan undskyllade sig i det aldrälängsta. Men Prisse var enträgen, och så kunde hon icke vägra, utan afhogg hans hufvud och tvättade såret med vatten ur flaskan. Men i samma stund skiftade hunden sin hamn, och der stod inför henne en fager unger prins, långt fagrare än andra konunga-söner. Och den bälde ungersvennen slöt jungfrun i sin famn, och fäste henne med röda ringar, att hon skulle blifva hans drottning.

När nu den första glädjen var öfver, omtalade konungasonen för hvad sak skull han blifvit förtrollad och fått löpa såsom hund. Han sade: »min fader var en mäktig konung, som rådde öfver länderna vidt omkring. En gång ville han bygga ett stort hus, och lät så hemta hörn-stenen ifrån berget, hvarest jätten bodde. Då blef jätten vred, dräpte min fader, och bytte mig till en hund, att jag icke skulle återfå min rätta skepnad, förrän en skär jungfru utgöt mitt blod.» Vid detta tal blef torpare-dottern öfvermåttan glad, ty hon hade prinsen kär af hela sitt hjerta.

Det reddes så till bröllopp, och den främmande konungen dansade första dansen med bruden. När brölloppet hade stått i många dagar, vände konungen hem till sitt land igen. Men prinsen och hans gemål lefde både länge och väl i det fagra slottet, som stod på guld-stolpar.

4. En uppteckning ifrån Södermanland förmäler, att torparen hade trenne barn, två pojkar och en flicka. När föräldrarna voro döda, hade barnen intet att dela, utom en gryta, en kräkla och en hund. Bröderna kommo nu i tvist med hvarandra, och slutet blef, att den äldste lopp åt skogen med grytan, och den yngre sprang efter med kräkulan. Men systemen tog hunden utan lott och byte, och kom till kungsgården, hvarest hon gaf sig ut att vara en främmande prinsessa.

En dag, när torpare-dottern stod vid slotts-fönstret, fick hon se hvarest hennes bröder kommo löpande förbi, den äldste förut, med grytan, och den yngre efteråt, med kräkulan. Då log flickan högt. Konunga-sonen frågade hvarföre hon log, och jungfrun svarade: »jag må väl le, när jag tänker derpå, att edert slott står uppå sten-stolpar, men mitt slott står uppå silfver-stolpar.» Konunga-sonen fick nu en stor lust att se den fagra borgen som stod på silfver-stolpar, och gaf sig på väg med den unga mön och mycket annat följe. Men hunden sprang förut, och skänkte guld-skäror och andra gåfvor åt männen som de mötte, att dessa skulle säga, det allt landet tillhörde den unga prinsessan, som åkte vid konungens sida. —

Sedan jätten var död, bad hunden att hans matmoder skulle afhugga hans fötter, och doppa honom sjelf uti sjön. Då rann der upp en fager konunga-son, hvilken tog i besittning sitt fäderne-ärf, som jätten hade röfvat. Derefter gifte prinsen sig med torpare-dottern, och de lefde lyckliga i alla dagar.

5. En öfverlemning ifrån S. Småland förtäljer, att det var ett bonde-folk, som var så fattigt, att de måste gifva sig ut i verlden och söka lyckan hvar på sitt håll. När de nu skulle dela

sin egendom, fanns intet att skifta, utom en gryta och en grytslef, en ko och en katt. Gubben och gumman kommo så i strid med hvarandra, hvem som skulle ega grytan, och det lyktades inte bättre, än att käringen tog grytan och lopp åt skogen; men gubben fattade slevven och sprang efter. Ingen af dem kom någonsin hem igen.

Pojken och flickan råkade likaledes i tvist med hvarandra, ty begge ville hafva kon. Då gick katten fram till den unga tärnan, och sade: »tag mig! tag mig! jag vill hjälpa dig.» Flickan lät så nöja sig med katten, och de gingo samman till kungs-gården, hvarest flickan begärde tjenst. Drottningen sporde hvad slöjd hon kunde. Tärnan svarade, som katten lärt henne: »jag kan sömma silke.» Hon sattes nu att sticka ett täcke. Då sade katten: »tag ett hår af min svans, och nyttja som nål.» Flickan gjorde så, och sömmade ett täcke, hvars make ingen har skådat.

En dag fick tärnan se hvarest hennes föräldrar kommo löpande utur skogen, gumman före och gubben efter. Då log hon. Konungen sporde hvi hon log så. Jungfrun svarade, som katten hade lärt henne: »jo, jag tänker derpå, att eder gård står uppå träd-stolpar, men min gård står uppå guld-stolpar.» Konungen satte sig nu i sinnet att fara till gården, som han hört omtalas, och de gäfvos sig på resan.

När de kommo fram, var ingen hemma, utom jättens hustru. Katten gick så in, helsade jätte-qvinnan, och sade att hon skulle laga till ett stort gille, ty jätten hade bjudit många gäster. Käringen gjorde som katten hade sagt, och de hjälptes åt att tillreda maten. De skulle nu stycka en nyslagtad ox, och katten höll medan käringen högg; men det gick inte bra. Då sade katten: »mor! låten mig hugga, så kunnen J hålla.» Jätte-qvinnan gjorde så. Men när katten fick yxan, högg han käringen i skallen, så att hon blef död. Derefter läste han igen borg-porten, och lockade jätten att se uppå solen, så äfven han fick sin bane.

Sedan jätte-folket var utödt, fick katten sin rätta skepnad igen, och blef till en fager prins, som rädde öfver den sköna borgen. Han lät så tillreda ett präktigt gästabud för konungen och hans unga gemål, samt undfägnade dem på det aldra bästa i många dagar.

6. En annan öfverlemning, ifrån Upland, låter torpare-dottern likaledes gå fram till kungs-gården och söka tjenst, under föregifvande att hon var en prinsessa. För att pröfva henne, lade drottningen första natten ärter, andra natten gryn, och tredje natten knappåls-hufvuden under bolstret; men katten varskodde sin matmoder, och hon genomgick profven med lycka. Derefter sattes

hon att sömma, och katten gaf henne ett hår af sin svans, i stället för nål, så hon sydde bättre än alla de små tärnorna vid hofvet.

Sedan katten lockat jätten att se uppå solen, och sålunda vunnit det fagra slottet, bad han torpare-dottern, att hon skulle afbugga hans hufvud. Flicken gjorde så, och katten blef till en fager prins, som gifte sig med den unga tärnan, och gjorde henne till sin drottning.

7. I en uppteckning från Sydvestra Finland, förtäljes huru torpare-dottern kom till kungsgården och pröfvades af drottningen, som första natten lade ärter, andra natten strump-stickor, och tredje natten en blårtotte under hennes bolster. — För öfrigt finnes ingen väsentlig afvikelse, utom i sjelfva upplösningen, som berättas sålunda:

Sedan jätten spruckit och fått sin bane, förde katten sin matmoder till ett ställe, hvarest lågo stora högar af mennisko-ben. Der gaf han jungfrun en lia, som blifvit doppad i mjölk och bestruken med lingon och deg, samt bad henne att hon skulle afbugga hans hufvud. Torpare-flickan gjorde så. Genast blef katten till en fager prins med guld-krona på hufvudet; men benranglen fingo lif, och vordo till en otalig skara hofmän, rid-dare och svenner. Sålunda upphäfdes förtrollningen, och den unge prinsen firade sitt bröllopp med den sköna jungfrun.

8. En i nyare smak affattad öfverlemning, ifrån S. Småland, låter sagans hufvudperson vara en mjölnare-dotter. Hon ledsagas af sin hund till kungs-gården, och blir derstädes förmäld med den unge prinsen. Men hunden är ingen annan än konungens egen dotter, som blifvit förtrollad, och nu söker skaffa sina föräldrar en ersättning för deras förlust. Sedan mjölnare-dottern är lyck-ligen gift, beder hunden sin matmoder, att hon skall döda honom, och gömma det hvartill han förvandlas, ty så skulle hon alltid veta huru hon borde ställa sig. Prinsessan gjorde efter hundens begäran, och strypte honom med en guld-kedja. Då förbyttes han till en liten guld-penning, som hängde på kedjan. Prinsessan bar nu guld-penningen om halsen både arla och serla, och när hon var i någon tvekan, behöfde hon blott se deruppå, så visste hon genast huru hon borde uppföra sig, för att icke röja sin ringa härkomst.

13.

De Tre Hundarne.

Ifrån Westergötland.

Den enda utländska öfverlemning af denna Saga, som hittills är oss bekant, förekommer hos **Engelsmännen**. — Uti England förtäljes nog allmänt en gammal, ännu otryckt folk-berättelse, med namnet »*Jack the Giant-Killer*», hvilken bestämdt skiljer sig ifrån den (sid. 4) omtalade tryckta Sagan. Nämnda folkberättelse öfverensstämmer, i sina hufvud-drag, med den förtäljning vi här meddela.

Det var en gång en konung, som for bort och fäste sig en fager drottning. När de varit gifta någon tid, föll drottningen i barnsäng och födde en dotter. Då blef stor glädje öfver både stad och land, ty alla unnade konungen godt, för hans mildhet och rättvisa skull. Men när barnet var födt, trädde der in en gammal gumma; hon hade ett sällsamt utseende, och ingen visste hvadan hon kom eller hvart hon gick. Den gamla qvinnan spådde om konunga-barnet, och sade att det icke skulle få komma under bar himmel, förrän det hade fyllt femton vintrar, eljest vore fara värdt att det blefve bortröfvadt af berga-trollen. När konungen förnam detta, gömde han qvinnans ord i sitt sinne, och tillsatte väktare, som skulle akta den unga prinsessan, att hon icke kom under bar himmel.

Någon tid derefter var drottningen åter hafvande, och födde en dotter. Då blef ny glädje öfver hela riket; men den gamla spå-qvinnan infann sig som förut, och varnade konungen att icke låta prinsessan komma under bar himmel, innan hon fyllt femton vintrar. Det led så åter någon tid, och drottnin-

gen födde sin tredje dotter. Men den gamla gumman kom tredje resan, och spådde konunga-dottern såsom hon spått hennes systrar. Då blef konungen illa till mods, ty han älskade sina barn öfver allt annat i verlden. Han gaf derföre sträng befallning, att de tre prinsessorna alltid skulle hållas under tak, samt aktade noga uppå, det ingen skulle fördrista sig att bryta mot hans vilja härutinnan.

Det stod så om en rund tid, och konunga-barnen växte upp till de fagraste mör, som någon visste omtala nära eller fjerran. Då brast der ut örlig i landet, så att konungen deras fader for bort. En dag, medan han var i härnad, sutto de tre prinsessorna vid vind-ögat, och sågo sig ut, huru solen sken på de små blomstren i örta-gården. De kände nu en stark åtrå att leka med de fagra blommorna, och bådo sina väktare om orlof, att en liten stund få vandra omkring i trädgården. Väktarena ville icke samtycka härtill, ty de räddes för konungens vrede; men konunga-döttrarne bådo så innerligen vackert, att männen icke kunde stå emot, utan läto dem få sin vilja fram. Prinsessorna voro nu mycket glada, och gingo så ut i trädgården. Men deras vandring blef icke lång, ty de hade knappast kommit under bar himmel, förrän der plötsligt sänkte sig en sky, som förde dem bort, och alla försök att finna dem igen voro fåfånga, ehuru man letade i alla väderstreck.

Det blef nu stor sorg och jämmer öfver hela riket, och man kan väl tänka att konungen icke heller vardt mycket glad, när han kom hem, och sporde huru allt hade timat. Men, såsom ordstäfvet lyder: »gjord gerning har ingen återvändo»; han måste derföre låta det vara som det var. Då nu ingen annan råd stod till finnandes, lät konungen utgå ett bud öfver allt sitt rike, att den som kunde frälsa hans trenne döttrar ur berga-trollens våld, skulle få en af dem till gemål, och med henne halfva konungadömet. När detta blef spordt öfver länderna, drogo många ungersvenner ut, med hästar och följe, att leta efter de tre prinsessorna. — Vid konungens hof voro tvänne främmande prinsar, hvilka likaledes foro bort, att fresta om lyckan ville stå dem bi. De rustade sig på det

aldrabästa med brynjor och kosteliga vapen, och ordade stort, att de icke skulle komma tillbaka, utan att hafva lyckats i sitt företag.

Vi låta nu konunga-sönerna fara omkring och söka så länge, och vända oss åt ett annat håll. Då är att förtälja, huru som det bodde en fattig enka långt, långt in i den vilda skogen. Hon åtte en enda son, som hade till dagelig id att gå vall med sin moders galtar. Medan pojken så vankade omkring uti marken, skar han sig en pipa, och hade sin lust att leka derpå; men han spelade så fagert, att hvem som hörde det, blef förnöjd ända in i själen. Eljest var pojken storvext och stark, samt frihugsen, så att han icke gerna räddes för någonting.

Det hände sig en gång, att vallpojken satt i skogen och lekte på sin pipa, me'n hans trenne galtar gingo och rotade under gran-rötterna. Då kom der gåendes en gammal, gammal man, med ett skägg som var både vidt och sidt, så att det räckte långt nedom bälte-staden. Gubben hade med sig en hund, som var mycket stor och stark. Vid nu pojken fick se den stora hunden, tänkte han för sig sjelf: »godt den som hade slik en hund till sällskap här i ödemarken, då vore det ingen nöd!» När gubben märkte sådant, tog han till orda: »förden-skull är jag kommen hit, att jag vill byta min hund emot någon af dina galtar.» Pojken var genast redo, och gick in på handeln; han fick så den stora hunden, och gaf sin grå galt i stället. Derefter gick gubben sina färde. Men vid afskedet sade han: »väl tänker jag att du blir nöjd med vår köpslagan, för det är inte med denna hunden som med andra hundar. Han heter *Håll*, och hvad helst du ber honom hålla, det håller han, vore det än det grymmaste troll.» Så samtaladt skiljdes de åt, och pojken tyckte att lyckan den gången icke varit honom emot.

Sedan det blifvit afton, lockade pojken sin hund, och dref galtarne hem ur skogen. När nu den gamla gumman fick veta, att hennes son hade bytt bort den grå galten för en hund, blef hon öfvermåttan vred, och öfverföll pojken med hugg och slag. Vallgossen bad henne gifva sig tillfreds; men det halp

inte, utan ju längre det led, dess mera ökades gummans vrede. När så ingenting annat stod att råda, ropade pojken sin hund, och sade: »håll!» Genast lopp hunden fram, fattade den gamla qvinnan, och höll heune fast, att hon icke förmodde röra sig; men han gjorde henne för öfrigt ingen skada. Kärningen måste nu lofva sin son att låta sig nöja med hvad som skett, och de blefvo så åter förlikta med hvarandra. Men gumman tyckte att hon lidit en stor skada, när hon mistade den feta galten.

Andra dagen gick pojken åt skogen, med sin hund och sina begge galtar. När han kom fram, satte han sig ned, och lekte på sin pipa som hans sed var, och hunden dansade dervid så konstigt, att det var stor under att se uppå. Bäst han nu satt, kom det gamla grå-skägget åter gåendes utur skogen, och hade med sig en annan hund, som icke var mindre än den förra. Vid pojken fick se det vackra djuret, tänkte han för sig sjelf: »godt, den som hade den hunden med till sällskap här i ödemarken, då vore det ingen nöd!» När gubben märkte sådant, tog han till orda: »fördenskull har jag kommit hit, att jag vill byta min hund emot en af dina galtar.» Pojken besinnade sig icke länge, utan gick in på handeln; han fick så den stora hunden, och gaf sin galt i stället. Derefter gick grå-skägget sina färde. Men vid afskedet sade han: »väl tänker jag att du blir nöjd med vår köpslagan, för det är inte med denna hunden som med andra hundar. Han heter *Slit*, och hvad helst du ber honom slita, det rifver han i stycken, vore det ock det grymmaste troll.» Så samtaladt skiljdes de åt. Men pojken var glad i hugen, och tyckte att han gjort ett godt byte, ehuru han väl visste att hans gamla mor icke skulle bli nöjd med handeln.

När det nu led mot qvällen, och pojken kom hem, blef gumman icke mindre vred än dagen förut. Denna gången dristade hon likväl icke slå sin son, ty hon räddes för hans stora hundar. Men, som det plägar hända, att när qvinnor länge hafva bannats gifva de sig omsider till tåls, så, gick det äfven nu. Pojken och hans moder blefvo således åter förlikta,

men gumman tänkte vid sig sjelf, att hon lidit en skada, som sent kunde botas.

Tredje dagen gick pojken åter till skogs, med sin galt och sina begge hundar. Som han nu var glad till sinnes, satte han sig uppå en stubbe och spelade på pipan, efter som hans sed var; men hundarne dansade så konstigt, att det var rätt lustigt att se derpå. Vid pojken satt i allsköns ro och gamman, kom det gamla gråskägget åter gåendes utur skogen. Denna gången hade han med sig en tredje hund, som var lika stor med de andra. När så pojken fick se det vackra djuret, kunde han inte låta bli att tänka: »godt, den som hade den hunden till sällskap här i ödemarken, då vore det ingen nöd!» Straxt tog gubben till orda: »fördenskull har jag kommit hit, att jag vill sälja dig min hund, ty jag kan väl märka att dig lyster gerna ega honom.» Pojken var genast redo, och gick in på handeln; han fick så den stora hunden, och gaf sin sista galt i stället. Derefter gick gubben sina färde. Men vid afskedet sade han: »väl tänker jag att du blir nöjd med vår köpslagan; för det är inte med denna hunden, som med andra hundar. Han heter *Ly*, och har en så fin hörset, att han förnimmer allt som timar, vore det ock många mil härifrån. Ja, han hör huru träden växa och gräsen gro på marken.» Så samtaladt, skiljdes de åt med stor vänskap. Men pojken var glad i hugen, och mente att han nu icke behöfde rädas för någonting i verlden.

När så aftonen led och vallgossen drog hem till sitt, blef hans moder mycket bedröfvad, att hennes son hade sålt hela deras egendom. Men pojken bad henne låta fara sin sorg, han ville nog laga, att hon icke skulle lida någon brist. Huru han nu ställde sina ord, blef gumman åter glad, och tyckte att han talat både väl och manligt. Men när dagen grydde, drog pojken på jagt med sina hundar, och när qvällen kom, vände han åter hem med så mycket villebråd, som han orkade bära. Han jagade så någon tid bortåt, intill dess att gummans visthus var ymnigt försedt med mat och allsköns nödtorft. Då tog han ett kärligt farväl af sin moder, lockade

sina hundar, och sade, att han ville vandra ut i världen och fresta hvad lyckan kunde beskära honom.

Pojken färdades nu öfver berg och villa stigar, och kom djupt in i den mörka skogen. Der mötte han gråskägget, som jag nyss talte om. Vid de åter råkades, blef pojken mycket glad, och helsade: »god dag, far! tack för sist vi möttes.» Gubben svarade: 'god dag igen! hvart tänker du taga vägen?' Pojken tog till orda: »jag aktar mig ut i världen att se huru mitt öde kan vända sig.» Då sade gubben: 'gack vägen fram, att du kommer till kungs-gården, der skiftas din lycka.» Derefter skiljdes de ifrån hvarandra. Men pojken lydde gråskäggets råd och vandrade rätt fram utan någon hvila. Hvar helst han kom till något herberge, spelte han på sin pipa och lät sina hundar dansa, och då felade aldrig, att han ju fick mat och husavara, och hvad annat han behöfde.

När pojken hade färdats både länge och väl, anlände han omsider till en stor stad, hvarest mycket folk strömmade fram på gatan. Svennen undrade hvad detta mände betyda, och kom så till stället, hvarest konungens påbud blåstes ut, — att den som kunde frälsa de tre prinsessorna ur berga-trollens våld, skulle vinna en ibland dem, och dertill konungens halfva land och rike. Nu kunde pojken väl förstå hvad gråskägget hade menat med sin tillsägelse. Han lockade därför sina hundar, och gick vägen fram, intill dess han kom uti konungens gård. Men på kungs-gården var endast jämmer och sorg, allt ifrån den dagen, då konunga-döttrarne försvunnit; och konungen och drottningen sörjde aldramest. Svennen gick så upp i borg-stugan, och beddes få spela för konungen och visa sina hundar. Detta behagade hof-folket väl, emedan de tänkte det skulle något skingra deras herres sorg. Svennen blef därför insläppt, och fick förete sina idrotter. Men när konungen hörde hans spel, och såg huru konstigt hundarne dansade, vardt han lustig till mods, att ingen sett honom så glad på sju runda år, ända se'n den dagen han miste sina döttrar.

Sedan dansen var lyktad, sporde konungen hvad lön svennen ville hafva, att han skaffat dem alla så stor en hugnad

och förlustelse. Pojken svarade: »Herre, konung! icke har jag kommit hit för att vinna gods och guld. Men jag bedes en annan bön, det du gifver mig orlof, att draga bort och uppsöka de tre prinsessorna som äro i berga-trollens våld.» När konungen hörde detta, blef han mörk i hugen, och sade: »icke lär du tänka att kunna frälsa mina döttrar. Sådant är vanskligt, och har misslyckats för dem som äro långt bättre än dig. Men om så sker, att någon frälsar prinsessorna, aktar jag visserligen inte bryta mitt ord.» Detta tycktes svennen vara manligt och konungsligt taladt. Han tog så afsked ifrån konungen, och gaf sig på väg. Men han satte sig i sinnet, att inte unna sig rast eller ro, förr än han funnit hvad han sökte.

Pojken färdades nu genom många och stora länder, utan att något märkligt mötte honom. Hvar helst han gick fram, följde hans hundar med; Ly sprang och lyddes om någonting var att förnimma i närheten, Håll drog matsäcken, och Slit, som var den starkaste, bar sin husbonde, när denne blef trött att vandra. Det hände sig så en dag, att Ly kom hastigt springandes till sin herre, och förtäljde det han varit invid det höga berget, och hört huru konunga-dottern satt derinne och spann; men jätten sjelf var inte hemma. Då blef svennen mycket glad, och skyndade till berget; hans trenne hundar följde med. När de kommo fram, sade Ly: »vi hafva ingen tid att spilla. Jätten är endast tio milar härifrån, och jag förnimmer redan huru gull-skorna under hans häst klinga mot stenarne.» Svennen gaf nu befallning åt sina hundar, att de skulle slå in berga-dörren, hvilket ock skedde. Vid han så kom in i berget, blef han varse en fager mö, som satt i berga-salen och tvinade gull-tråd på en gull-ten. Ungersvennen gick fram, och helsade den väna flickan. Då blef konunga-dottern mycket förundrad, och sade: »hvem är du, som tröstar komma hit i jättens sal? På sju runda år, som jag satt i berget, såg jag ännu aldrig någon menniska.» Hon tillade: »för Guds skull skynda härifrån, innan trollet kommer hem, eljest gäller det ditt lif.» Men svennen var inte rädder af sig, utan mente att han väl tordes bida jättens ankomst.

Medan de ännu samtalade härom, kom jätten ridandes på sin gull-skodda fåle. Vid han nu fick se att dörren var öppen, blef han mäktig vred, och röt så att hela berget skälfdes. Han sade: »hvem är det som har brutit min berga-dörr?» Pojken svarade dristigt: 'det har jag gjort, och nu vill jag bryta dig också. Håll! håll honom; Rif och Ly! sliten honom i mång sinom tusende flingor.' Knappast voro orden utsagda, förr än hundarne rusade fram, kastade sig öfver jätten, och slet honom i otaliga stycken. Då blef prinsessan öfvermåttan glad, och sade: »Gud ske lof! nu är jag frälst.» Hon föll så ungersvennen om halsen, och kysste honom. Men pojken ville inte längre dväljas der, utan sadlade jättens fålar, lade uppå dem allt gods och guld som fanns i berget, och drog skyndsamt bort tillika med den fagra konunga-dottern.

De foro nu en lång väg tillsammans, och svennen tjente prinsessan med tukt och fagert sinne, såsom det kunde höfvas en förnäm jungfru. Då hände sig en dag, att Ly, som sprang förut att speja, kom hastigt löpandes till sin herre, och förtäljde att han varit vid det höga berget, och hört huru den andra konunga-dottern satt derinne och nystade gull-garn; men jätten sjelf var inte hemma. Vid dessa tidender blef svennen väl tillfreds, och skyndade sig åt berget; hans trogna hundar följde med. När de nu kommo fram, sade Ly: »vi hafva ingen tid att sinka bort. Jätten är allenast åtta milar härifrån, och jag hör redan huru gull-skorna under hans häst klinga mot stenarne.» Genast gaf svennen befallning åt sina hundar, att de skulle slå in berga-dörren, såsom ock skedde. Vid han nu kom in i berget, blef han varse en fager mö, som satt i berga-salen och nystade gull-garn på en gyllene vinda. Ungersvennen gick fram, och helsade den väna jungfrun. Då blef konunga-dottern mycket förundrad, och sade: »hvem är du, som tröstar komma hit i jättens sal? På sju runda år, som jag satt i berget, såg jag ännu aldrig någon menniska.» Hon tillade: »för Guds skull skynda härifrån, innan trollet kommer, eljest gäller det ditt lif.» Men svennen sade sitt ärende, och mente att han väl tordes bida jättens hemkomst.

Medan de ännu talade med hvarandra, kom jätten ridandes på sin gull-skodda gångare, och stannade utanför berget. Vid han nu fick se att dörren var öppen, blef han mäktig vred, och röt så att berget skälfdes ända ned i rötterna. Han sade: »hvem är det som har brutit min berga-dörr?» Pojken svarade dristigt: 'det har jag gjort, och nu skall jag bryta dig också. Håll! håll honom; Rif och Ly! sliten honom i mång sinom tusende flingor.' Straxt rusade hundarne fram, kastade sig öfver jätten, och slet honom i så många stycken som löfven falla om höste-tid. Då vardt konunga-dottern öfvermåttan glad, och utbrast: »Gud ske lof! nu är jag frälst.» Hon föll så ungersvennen i famn, och kysste honom. Men pojken förde prinsessan till hennes syster, och man kan väl veta hvad glädje der blef, när de träffades. Sedan tog svennen allt gods som var i berga-salen, lade det uppå jättens gull-skodda fålar, och drog derifrån tillika med de tvänne konunga-döttrarne.

De färdades nu åter en lång väg samman, och ungersvennen tjente prinsessorna med tukt och ära, såsom det höfdes förnäma jungfrur. Då hände sig en dag, att Ly, som sprang förut att spana nytt, kom hastigt löpandes till sin herre, och förtäljde att han varit vid det höga berget, och hört huru den tredje konunga-dottern satt derinne och väfde gull-väf; men jätten sjelf var inte hemma. Vid dessa tidender blef svennen väl tillfreds, och skyndade sig åt berget; hans trenne hundar följde med. När de nu kommit fram, sade Ly: »här är ingen tid att spilla, ty jätten är icke mer än fem milar borta. Jag förnimmer väl, huru gull-skorna under hans häst klinga emot sternerne.» Svennen gaf så befallning åt sina hundar, att de skulle slå in berga-dörren, hvilket ock skedde. Vid han nu gick in i berget, blef han varse en mö, som satt i berga-salen och väfde på en gull-väf. Men flickan var öfvermåttan fager, så pojken aldrig tänkte, att så vänt ett vif kunde finnas i världen. Han gick nu fram och helsade den sköna jungfrun. Då blef konunga-dottern högeligen förundrad, och sade: »hvem är du, som tröstar komma hit i jättens sal? På sju runda år, som jag satt i berget, såg jag ännu aldrig någon menniska.» Hon tillade: »för Guds skull gack härifrån, innan trollet kommer,

eljest vållar det din död.» Men pojken var vid godt mod, och sade att han gerna skulle våga sitt lif för den sköna konungadottern.

Medan de ännu samtalade härom, kom jätten ridandes på sin gull-skodda fåle, och stannade under berget. Vid han nu gick in, och såg hvilka objudna gäster der voro komna, blef han mycket förfärad; ty han visste väl hvad öde hade träffat hans bröder. Han tyckte så vara rådligast att fara med list och funder, eftersom han icke tordes våga en öppen kamp. Jätten begynte derföre orda mångt fagert snack, och ställde sig mycket slät och vänlig emot ungersvennen. Tillika befälte han konungadottern laga mat, för att väl undfägna deras främmande. Huru trollet nu lade sina ord, lät svennen omsider dåra sig af dess talande tunga, och glömde vara på sin vakt. Han satte sig så till bords med jätten. Men konungadottern grät i lön, och hundarne voro mycket oroliga; ehuru ingen aktade deruppå.

Sedan jätten och hans gäst hade lyktat sin måltid, sade ungersvennen: »jag har nu stillat min hunger, gif mig äfven något, hvarmed jag kan släcka min törst!» Resen svarade: 'uppe i berget är en källa, som rinner med det klaraste vin; men jag har ingen som kan hemta deraf.' Pojken tog till orda: »är det inte annat som brister, så kan ju en af mina hundar gå dit upp.» Vid detta tal log jätten i sitt falska hjerta, ty han önskade ingenting så gerna, som att svennen skulle skicka bort sina hundar. Pojken gaf så befallning, att Håll skulle gå till källan efter vin, och jätten räckte honom en stor kruka. Hunden gick, ehuru man väl kunde märka, att det icke skedde med god vilja; men det led och det led, och han kom inte tillbaka.

När så en stund hade gått, sade jätten: »mig undras hvi hunden dröjer så länge borta. Kanske vore så godt, att du låter din andra hund gå och hjälpa honom, ty vägen är lång och krukan är tung att bära.» Som nu pojken icke anade något svek, samtyckte han till jättens begäran, och bød Slit gå och spörja hvadan Håll icke kom igen. Hunden viftade med svansen, och ville icke lemna sin herre; men svennen

märkte det icke, utan dref äfven honom bort till källan. Då log jätten i mjugg, och konunga-dottern grät; men ungersvennen aktade icke deruppå, utan var lustig till mods, skämtade med sin värd, och tänkte icke uppå någon fara.

Det led så åter en lång stund; men det hördes icke af hvarken vin eller hundar. Då tog jätten till orda: »väl kan jag märka, att dina djur icke göra hvad du tillsäger dem, eljest skulle vi icke sitta här och törsta. Mig synes bäst, att du låter Ly gå och spörja, hvi de icke komma tillbaka.» Svennen äggades af detta tal, och befallte sin tredje hund att hasteligen gå bort till källan; men Ly ville inte, utan kröp gnällande framför sin herres fötter. Då blef pojken vred, och dref honom bort med våld. Hunden var nu tvungen att hörsamma sin husbonde, och lopp så med stor hast uppåt berget. Men när han kom fram, gick det honom som det gått de andra; der reste sig en hög mur omkring honom, och han blef fången genom jättens trolldom.

När så alla tre hundarne voro sin kos, steg jätten upp, skiftade sin hy, och grep ett blankt svärd som hang på väggen. Han sade: »nu vill jag hämnas mina bröder, och du skall snarligen dö, ty du är i mitt våld.» Då blef pojken förfärad, och ångrade att han skiljt sig vid sina hundar. Han sade: »icke tigger jag om mitt lif, efter som jag i alla fall en gång skall dö. Men ett bedes jag, att jag får läsa mitt *Pater noster* och spela en psalm på min pipa. Det är så skick och sed uti vårt land.» Jätten samtyckte till denna begäran; men sade att han inte ville vänta länge. Svennen föll nu på knä, läste andäktigt ett *Pater noster*, och begynte spela på sin pipa, att det ljud öfver både berg och dalar. Men i samma stund miste trolldomen sin makt, och hundarne blefvo lösa igen. De kommo nu farande som en stormvind, och rusade in i bergasalen. Genast steg pojken upp, och ropade: »Håll! håll honom; Rif och Ly! sliten honom i mång sinom tusende flingor.» Då störtade hundarne öfver jätten, och refvo honom i oräkneliga stycken. Derefter tog pojken allt gods som låg i berget, spände jättens hästar för en förgyllande karm, och lagade sig att fara bort det fortaste han förmådde.

Då nu konunga-döttrarne åter träffades, blef en stor glädje, såsom hvar man kan tänka, och alla tackade ungersvennen, att han frälst dem utur berga-trollens våld. Men svennen fattade en häftig kärlek till den yngsta prinsessan, och de lofvade hvarandra sin tro och ära. Konunga-döttrarne färdades så vägen fram, med lek och skämtan och allsköns glädje, och svennen tjente dem med tukt och hyllest, som det kunde höfvas förnäma jungfrur. Men under färden lekte prinsessorna med svennens hår, och bundo till en hugkomst hvar sitt finger-guld i hans långa lockar.

En dag, medan de ännu voro på vägen, mötte dem tvänne vandringsmän, som färdades samma led. De begge främlingarne gingo i slitna kläder, deras fötter voro sårade, och man kunde väl se uppå männens skick, att de hade gjort en lång resa. Svennen lät nu hålla med sin karm, och sporde hvilka de voro och hvadan de kommo. Främlingarne genmälte, att de voro tvänne prinsar, hvilka dragit ut att leta efter de tre bergtagna jungfrurna; men deras färd hade haft liten framgång, så att de nu måste vandra hem, snarare som staf-karlar än som konunga-söner. När pojken hörde detta, gjordes honom ondt om de begge vandringsmännen, och han frågade om de ville fara med honom i den fagra karmen. Prinsarne tackade mycket för detta anbud. De färdades så tillsamman, och kommo i landet som konungen, prinsessornas fader, hade att råda öfver.

När nu prinsarne fingo veta huru svennen frälst de tre konunga-döttrarne, kände de en stor afund, och tyckte att deras egen färd varit dem till ringa båtnad. De lade så råd, huru de skulle svika ungersvennen, och sjelfve vinna ära och hyllest. Men de gömde sitt onda anslag, intill dess de kunde finna ett lägligt tillfälle. Då kastade de sig plötsligen öfver sin följeslagare, grepo honom vid halsen, och qväfde honom. Derefter hotades prinsessorna med döden, om de inte ville aflägga ed, att förtiga hvad som skett. Som nu konunga-döttrarne voro i prinsarnes våld, dristade de icke vägra till denna begäran. Men det gjordes dem stor ynck om ungersvennen, som för dem låtit sitt lif, och den yngsta prin-

sessan sörjde honom af allt sitt hjerta, så att hon icke mer ville njuta någon glädje.

Efter denna stora ogerning drogo prinsarne till kungsgården, och man kan väl veta hvad fröjd der blef, att konungen fick igen sina trenne döttrar. Undertiden låg den fattige svennen uti skogs-snaret, såsom död. Men han var icke alldeles öfvergifven, ty de trogna hundarne lade sig omkring honom, värmdo hans kropp emot kölden, och slickade hans sår. De vände icke åter härmed, förrän deras herre qvicknade vid, och kom till lifs igen. När han så hade återfått helsa och krafter, begynte han vandra vägen fram, och kom efter många vedermödor till kungsgården, hvarest prinsessorna hade sitt hemvist.

Vid svennen trädde in, märkte han stort gny och skämtan öfver hela gården, och ifrån konunga-salen hördes dans och fagert stränga-spel. Då blef han mycket förundrad, och sporde hvad allt detta mände betyda. Tjenaren svarade: »visst må du vara kommen långväga ifrån, som icke förnummit, att konungen återfått sina döttrar ur berga-trollens våld. I dag står de begge äldsta prinsessornas bröllopp.» Pojken sporde så efter den yngsta prinsessan, om äfven hon stod brud; men tjenaren gaf till svars, att hon icke ville hafva någon man, utan bara grät, och ingen visste orsaken till hennes stora sorg. Nu blef svennen åter glad; ty han kunde väl märka att hans fästemo var honom huld och trogen.

Ungersvennen gick så upp i borg-stugan, och lät säga konungen att der var kommen en gäst, som beddes få öka bröllops-glädjen genom att visa sina hundar. Detta behagade konungen väl, och han befalle att främlingen skulle emottagas på det aldra bästa. Vid nu pojken trädde in i salen, blef stor undran ibland hela bröllops-skaran öfver hans hurtighet och manliga åthäfvor, och tycktes dem alla, att man sällan såg så håld en ungersvenn. Men de tre konunga-döttrarne hade genast igenkänt honom, sprungo därför upp ifrån bordet, och flögo pojken i famn. Då tycktes det prinsarne icke godt att länge dväljas der de voro. Men konunga-döttrarne förtäljde huru svennen frälst dem, och

hvad annat dem hade vederfarits; och uppsökte till dess mera visso hvar sitt finger-guld i hans hår-lockar.

När så konungen förnam att de begge främmande prinsarne farit med svek och skalka-ränker, blef han mycket vred, och lät med skymf och nesa drifva dem bort ifrån kungsgården. Men den raske ungersvennen undficks med stor heders-bevisning, såsom han det väl hade förtjenat, och samma dag stod hans bröllopp med den yngsta konunga-dottern. — Efter konungens död, blef svennen korad till herre öfver landet, och vardt en bård konung. Och der lefver han med sin fagra drottning, och styrer lyckosamt ännu i denna dag. Sedan var jag inte med längre.

Anmärkingar.

1. En öfverlemning ifrån Wermland förtäljer pojkens sista äfventyr på följande sätt:

Medan ungersvennen ännu satt i berget hos jätten, begynte denne orda mycket fagert om trenne stora kostbarheter, hvilka funnos i hans land. Dessa kostbarheter voro: en källa med *lifs-vatten*, en buske med *sårhelnings-blad*, och ett träd med *starkhets-blommor*. Lifs-vattnet hade sådan makt, att hvem som fick det i sig eller på sig, qvicknade genast till och fick lif, om han ock redan var död. Sårhelnings-bladen egde kraft att läka de farligaste sår, och starkhets-blommorna kunde skänka makt och styrka äfven åt den aldra svagaste. När svennen hörde förtäljas om dessa underbara ting, fick han stor lust att ega dem, och sporde huru sådant skulle tillgå. Jätten svarade: »mig synes rådligast, det du skickar dina hundar att hemta de tre kostbarheterna, och skall jag säga hvarest de finnas.» Svennen därades af detta illfundiga tal, och skickade genast sina hundar, att skaffa lifs-vatten, sårhelnings-blad och starkhets-blommor.

Men de tre hundarne voro knappast sin kos, förrän jätten steg upp, fattade sitt blanka svärd, och sade: »nu är du i mitt våld och slipper icke undan; ty dina djur äro bundna i berget, och mäka inte hjälpa dig.» Jätten ville så dräpa ungersvennen; men denne grep till sin pipa, och blåste, så det ljud öfver berg och dalar. I samma stund blefvo hundarne åter lösa, rusade in i berga-salen, och sletu jätten både sönder och samman inom en handa-vändning. —

I det följande berättas huru svennen blef dräpt af de svekfulla konunga-sönerna, och hans lik kastadt in i tjocka skogen.

Men de trogna hundarne ville inte vika ifrån sin herre, utan vakade honom både natt och dag. När det så lidit någon tid, sade den ene hunden: »jag vill springa bort och hemta en flaska lifsvatten, kanske det hjälper.» Den andre sade: »jag vill springa bort efter sår-helnings-blad, få se hvad det kan göra.» Den tredje sade: »och jag vill springa efter starkhets-blommor.» Hundarne lupo nu åt hvar sitt håll, och kommo snart tillbaka. De stänkte så lifsvatten uppå sin husbondes lik; genast kom han sig åter före, och hans sår blödde starkt. Derefter lade de friska blad uppå såren, hvilka genast grodde samman och blefvo läkta, ehuru pojken ännu var mycket svag, så han icke orkade röra sig. Sist gáfvo de honom af starkhets-blommorna, då fick han igen sina krafter, och vardt frisk och helbregda som tillföre. När svennen nu hade till fullo repat sig, drog han skyndsamt bort till kungsgården, vann den unga prinsessan, och kräfdde hämd uppå hofmännen, som så svekfullt hade mördat honom.

2. En uppteckning ifrån S. Småland, kallad *Snipp, Snapp, Snorium*, bildar öfvergången mellan närvarande saga och förtäljningen om *De begge Fosterbröderna* (N:o 5), med hvilken sistnämnda den har åtskilliga drag gemensamt. Den Småländska uppteckningen lyder i korthet sålunda:

Det var en gång en mjölnare, som hade tre barn, två flickor och en gosse. När så mjölnaren dog och barnen skulle skifta sitt arf, togo döttrarne hela qvarnen, och lemnade ingenting åt sin broder utom trenne får, hvilka han vallade i skogen. Vid han nu vankadē omkring, mötte honom en gammal gubbe, som första dagen bytte sig till ett får, emot en hund vid namn *Snipp*. Andra dagen kom gubben åter, och bytte sig till ett får emot en hund vid namn *Snapp*, och tredje dagen likaledes, emot en hund som hette *Snorium*. De trenne hundarne voro både stora och starka, samt lydde sin herre i allting.

När så pojken icke kunde finna någon trefnad i hemmet, beslöt han draga ut i världen, och pröfva lyckan på egen hand. Han vandrade nu långt bort, och kom till en stor stad, hvarest husen voro behängda med svart, och allt tydde på någon stor och allmän olycka. Pojken tog herberge hos en gammal fiskare, och sporde efter orsaken till åll denna bedröfvelse. Fiskaren svarade, att det var en stor orm vid namn *Turenfaa*, som låg på en ö uti hafvet. Han skulle årligen hafva en skär jungfru till sin föda; men nu hade lotten fallit på konungens enda dotter. När pojken hörde detta, satte han sig i sinnet att våga en dust med ormen, och frälsa prinsessan, om eljest lyckan ville vara honom gunstig.

På utsatt dag for pojken öfver till ön, och afbidade hvad komma skulle. Vid han nu satt som bäst, fick han se hvarest den unga prinsessan kom farandes i en båt, och mycket folk ledsagade henne. Men konunga-dottern stannade nedanför berget, och grät bitterligen. Då gick svennen fram, helsade henne höfviskt, och tröstade henne så godt han förmådde. När så lidit någon stund, sade svennen: »Snipp! gack till berg-skrefvan, och se om ormen kommer.» Hunden kom tillbaka, viftade med svansen, och sade att ormen icke syntes. Det led så åter en stund, och pojken sade: »Snapp! gå till bergskrefvan, och se om ormen kommer.» Men hunden återkom, utan att hafva sett någon orm. Då sade svennen: »Snorium! gack till berg-skrefvan, och se om ormen kommer.» Hunden gick, men vände snart igen, och skällde häftigt. Pojken kunde häraf väl förstå att ormen nalkades, och lagade sig derföre i ördning till striden.

Vid nu Turenfax kom rinnande utför berget, hetsade svennen sina hundar Snipp och Snapp emot honom. Då uppstod en väldig kamp; men ormen var så stark, att hundarne icke rådde med honom. När svennen märkte detta, hetsade han äfven sin tredje hund, Snorium. Nu blef striden än grymmare; men hundarne fingo öfverhanden, och leken lyktades inte förr än Turenfax hade fått sin bane.

Sedan ormen var död, tackade konunga-dottern sin befriare med många kärliga ord för hans bistånd, och bad honom följa med fram till kungs-gården. Men pojken ville ännu någon tid försöka sin lycka i verlden, och nekade derföre till hennes begäran. Det blef nu stadfästadt, att svennen skulle komma tillbaka om ett år, och gilja till den sagra konunga-dottern. Men vid afskedet tog prinsessan sin gyllene kedja, bröt den i tre stycken, och band om halsen på hvardera hunden. Åt ungersvennen gaf hon sitt fingerguld, och de lofvade så att aldrig svika hvarandra.

Pojken drog nu vida bort i verlden, såsom sagdt var, och konunga-dottern vände hem igen. På vägen träffade hon en hofman, som tvang henne göra ed, det han och ingen annan hade dräpt Turenfax. Hofmannen blef då ansedd för den yppersta kämpe, och fick löfte om prinsessan. Men jungfrun ville icke svika sitt ord emot ungersvennen, utan sköt upp brölloppet dag efter dag.

När året var om, återvände pojken ifrån sin färd, och kom till den stora staden. Men nu voro husen klädda med skarlakan, och allt tydde på en stor och allmän fröjd. Svennen tog herberge hos den gamle fiskaren, och sporde hvad orsaken mände vara till denna glädje. Han fick så veta, att det var en hofman som hade dräpt Turenfax, och skulle nu snart fira sitt bröllopp med den

väna konunga-dottern. Ingen har sport hvad mjölnare-sonen sade vid allt detta; men man kan väl tänka, att han just icke blef mycket glad till sinnes.

När middagen kom, lysste svennen äta af konungens mat, och hans värd undrade mycket huru härmed skulle tillgå. Då sade pojken: »Snipp! gick upp till kungs-gården, och hemta ett stycke ville-bråd ifrån konungens bord. Klappa den unga prinsessan; men slå den falska hofmannen så han minnes det.» Snipp gjorde som hans herre befallt, gick upp till kungsgården, smekte den fagra konunga-dottern, men rammade tag i hofmannen, så han blef både brun och blå. Derefter grep hunden ett stycke ville-bråd, och lopp sina färde. Då blef stort gny i salen, och alla förundrade sig, utom allenast konunga-dottern; ty hon hade igenkännt sitt gyllene halsband, och dömde deraf hvem som var hundens husbonde.

Andra dagen gick det på samma sätt. Svenssen lysste äta något bak-verk ifrån konungens eget bord, och fiskaren undrade huru dermed skulle tillgå. Då sade pojken: »Snapp! gick upp till kungs-gården, och hemta bak-verk ifrån konungens taffel. Klappa den unga prinsessan, men slå den falske hofmannen så han minnes det.» Snapp gjorde som hans herre befallt, gick upp till kungsgården, bröt igenom vakten, smekte den fagra konunga-dottern; men rammade tag i hofmannen, att han såg solen både i östan och vestan. Derefter grep hunden ett stycke bak-verk, och lopp sina färde. Då blef ännu mer uppståndelse än förut, och alla undrade öfver hvad som skett, utom allenast konunga-dottern; ty hon hade igenkännt sitt halsband, och visste deraf hvem som var hundens herre.

Tredje dagen ville ungerssvennen dricka vin ifrån konungens bord, och skickade Snorium att hemta det. Nu aflopp allt som tillföre. Hunden bröt igenom vakten, kom in i dryckes-stugan, smekte prinsessan, men rammade till den falske hofmannen, så han tumlade öfverända på sals-golfvet. Derefter grep hunden en flaska vin, och lopp sina färde. Men konungen blef mäktigt förtörnad öfver allt detta, och skickade hofmannen med mycket folk, att gripa främlingen som egde de tre hundarne. Hofmannen drog så åstad, och kom dit hvarest svennen bodde, hos den fattige fiskaren. Men här blef en annan dans, ty svennen lockade sina hundar, och ropade: »Snipp! Snapp! Snorium! gören gården ren.» Straxt rusade hundarne fram, och inom en hand-vänning lågo alla kungens kämpar fällda i ring på marken.

Ungerssvennen lät derefter binda hofmannen till hand och fot, och vandrade så upp i salen, hvarest konungen satt öfver bord med sina män. Vid han nu trädde in, lopp konunga-dottern honom till mötes med stor kärlek, och begynte så förtälja för sin

fader, huru hofmannen hade svikit dem. Men när konungen fick höra allt detta, och dertill igenkände sin dotters gull-kedja och finger-ring, lät han kasta hofmannen för de tre hundarne; men den dristige svennen fick prinsessan, och med henne halfva konungens land och rike.

3. En annan uppteckning ifrån S. Småland förmäler, att det var en torpare-son, som gick vall uti skogen med byns få. Då mötte honom en jägare, som red på en hög häst och hade tre stora hundar. Hundarne voro långt starkare än andra hundar, och kallades *Bryt-jern*, *Slå-ner* och *Håll-fast*. Huru det nu var, fick vallpojken de tre hundarne; men det är ett tal ibland folket, att jägaren, som gaf honom dem, icke har kunnat vara någon annan än *Oden* sjelf.

Vallpojken tog derefter orlof ifrån sin tjenst, och gaf sig ut att söka rätt på kungens dotter, som blifvit bortröfvad. Under färden mötte han en gammal käring, som sade honom vägen. Men prinsessan satt fången i ett stort slott, som var väl förvaradt med lås och bommar, och borg-herren hade utsatt sitt bröllopp med den fagra jungfrun, att firas några dagar derefter.

Svensnen fick nu mycket bekymmer, huru han skulle slippa in i borgen. I sådan akt gick han fram till väktarena, och begärde tjenst att skaffa villebråd för gästbudet. Männen jakade härtill, hvarefter pojken drog till skogs och fångade mycket vildt. Emot qvällen kom han åter, och blef nu insläppt i borgen. Men om natten lockade pojken sin hund, *Bryt-jern*, lät honom bana väg, och trängde så fram genom dörrar och bommar, till tornet hvarest konunga-dottern satt inne. Vid bullret vaknade borg-herren ur sin sömn, och kom dragandes öfver gården med vapen och folk. Men svensnen ropade sina begge andra hundar, *Håll-fast* och *Slå-ner*. Der blef nu en blodig lek, och striden ändades icke förrän svensnen vunnit seger, och fått hela borgen inne.

Sedan prinsessan var frälst, rustade sig vallpojken i ordning att draga hem till den gamle konungen, som var jungfruns fader. Under vägen fick han bestå ännu en kamp, emot en hofman som ville bortröfva prinsessan. Men svensnen hade godt bistånd af sina hundar, och gick bort med seger. Slutet var, att vallpojken fick konunga dottern, och blef efter sin svärfaders död herre öfver hela riket.

4. Utom nu anförda öfverlemningar, förekommer äfven en uppteckning af Sagan om *Pojken, som låg i diket*, hvilken eger åtskilliga drag gemensamma med närvarande berättelse. Nämnda sago-uppteckning är ifrån Westergötland, och skall framdeles

blifva meddelad. Deri förtäljes om en fattig vallgosse, som af en gammal gubbe erhöill trenne hundar, *Håll*, *Rif* och *Slit*, hvilka voro så starka, att hvarken djur eller troll kunde stå emot dem. Hundarne voro ock sin herre till stor hjälp, i kampen emot trenne jättar, på hvilkas mark han betat konungens oxar.

5. Utgifv. har såsom barn hört en liknande folksaga uti S. Småland, hvarest hundarne benämndes *Lyster*, *Dyster* och *Törn*.

14.

Hafs-Fru.

Liknande Sagor och Sago-drag förekomma hos nedanskrifna folk:

1. Hos **Norrmännen**: — Se ASBJÖRNSÉN och MOE, *Norske Folkeeventyr*, Deel II, N:o 47, ss. 35—56, »*Mestermø*.»

2. Hos **Danskarne**: — Se ett brottstycke hos WINTHER, *Danske Folkeeventyr*, Første Samling, Kjøbenhavn 1823, ss. 31—35, »*Prindsen og Havmanden*.»

3. Hos **Irländarne**: — Se CARLETON, *Traits and Stories of the Irish Peasantry*, Dublin 1842, ss. 23—47, »*The Three Tasks*.»

4. Hos **Tyskarne**: — A. Se FEEN-Märchen, Braunschweig 1801, ss. 44 o. f., »*Der Riesenwald*.» — B. Jfr. sam. arb. ss. 122 o. f., »*Die drei Gürtel*.» — C. Se GRIMM, *Kinder- und Haus-Märchen*, Th. I, N:o 51, ss. 298—301, »*Fundevoegel*» [öfvers. på Svenska uti REUTERDAHL'S Julläsning för Barn, Lund 1838, ss. 87—90, »*Hittefågel*»; samt i Tolf underbara Sagor, Stockholm 1842, ss. 8—13, »*Hittefogel*»]; jfr. anf. arb. Th. III, s. 88. — D. Se GRIMM, Th. I, N:o 56, ss. 332—336, »*Der Liebste Roland*» (jfr. Th. III, ss. 99—101). — E. Se samma bok, Th. I, N:o 79, ss. 465—6, »*Die Wassernix*.» — F. Se nämnda arb. Th. II, N:o 113, ss. 156—166, »*De beiden Königskinner*» [öfvers. på Svenska i Lek-kamraten för 1842, ss. 175—185, »*Prinsen och Prinsessan*»]. — G. Se GRIMM, Th. II, N:o 186, ss. 446—455, »*Die wahre Braut*.» —

H. Se samma arb. Th. II, N:o 193, ss. 489—501, »Der Trommler.»

I. Se KUHN, Märkische Sagen und Märchen, Berlin 1843, ss. 263—267, »Die Königstochter beim Popanz.»

5. Hos Italiernarne: — Se BASILE, Il Pentamerone, II, N:o 7, »La palomma.» — B. Jfr. samma bok, III, N:o 9, »Rossella.» — C. Jfr. nämnda arb. V, N:o 4, sednare delen af »Lo turzo d'oro.»

6. Hos Fransmännen: — A. Se Mad. D'AULNOY, Contes des Fées, Sagan »Gracieuse et Percinet.» — B. Se samma bok, Sagan »L'Oranger et l'Abeille.»

7. Hos Magyarerne: — Se GAAL, Märchen der Magyaren, Wien 1822, N:o 3, »Die gläserne Hacke.»

8. Hos Polackarne: — Se WOYCICKI, Polnische Volks-sagen und Märchen, Berlin 1839, III, N:o 10, ss. 135—137, »Die Flucht.»

9. Hos Ryssarne: — Se KLEKTE, Mærchensaal aller Völker, Berlin 1844, Bd. II, ss. 70—79, »Kojata.»

A. Konunga-Sonen och Messeria.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång en konung och en drottning, som inte hade några barn. Häröfver buro de stor sorg, och konungen önskade ingenting så gerna, som att få en arfvinge till krona och rike. Men år gick in och år gick ut, och ännu syntes ingen vån att hans hopp skulle gå i fullbordan.

Drottningen, som var konungens gemål, hade sin största lust att fara omkring på sjön, när vädret var vackert. Det hände sig så en gång, att hennes snäcka plötsligt stod stilla ute på hafvet, och sjömännen mäktade inte röra den, hvarken fram eller tillbaka. Nu kunde alla väl förstå, att det var någon i vattnet som höll skeppet fast. Drottningen gick därför upp på skepps-bordet, och sporde efter hvem som hindrade deras färd. Då hördes under kölen en röst, som sade: »aldrig kommer du mer på den gröna jorden, om du icke gifver mig hvad du bär under ditt bälte.» Drottningen samtyckte gerna härtill,

ty hon visste icke att hon var hafvande. Hon kastade så i hafvet sin nyckel-knipa, som hängde vid bälte-staden. Genast blef snäckan åter flott, och begynte gå öfver våg och bölja, tills de nådde hamn uti konungens rike.

Någon tid derefter märkte drottningen att hon var med barn. Då blef stor fröjd öfver hela landet, och konungen gladdes aldramest, att han skulle vinna sin käraste önskan. Men drottningen sjelf var inte glad, ty hon räddes inom sig, att hon ovetande bortlofvat sitt eget foster. När så konungen märkte hennes lönliga sorg, föll det honom underligt före, och han sporde hvi hon ensam var bedröfvad, medan alla andra fröjdade sig. Drottningen förtäljde nu huru allt hade timat under sjö-resan. Men konungen bad henne vara tröst och slå bort sitt bekymmer, han skulle nog så laga, att Hafs-frun aldrig fick deras barn i händer.

När månaderna voro om, föll drottningen i barn-säng och födde en liten blomkind. Den unge prinsen växte till i ålder och krafter, och blef starkare och skönare än andra barn. Häröfver kände konungen och drottningen en stor hjertans fröjd, och de aktade svennen som sin ögon-sten. Det led så en rund tid, och prinsen gick på sitt tolfte år. Då hände sig, att konungen fick besök af sin broder, som rådde öfver ett annat rike, och den främmande konungen hade tvänne söner med sig. De tre konunga-barnen hade sin största lust att leka tillsammans. En dag roade sig de främmande prinsarne att rida på gården, som låg utanföre huset, men ungersvennen stod derinne, och såg uppå deras gamman. Han kände nu en häftig åtrå att deltaga i leken, och smög derföre bort ifrån sina väktare, sprang ut på gården, och steg upp på en häst. Piltarne foro så ned till stranden, att vattna sina fålar. Men knappt hade prinsens häst kommit till vattnet, förrän hann lopp ut i sjön, och försvann i böljorna. De främmande konunga-barnen vände genast hem till kungs-gården, och förtäljde denna stora olycka. Då kan man väl veta der blef jämmer och sorg, och konungen skickade sina män att leta efter prinsen; men alla spaningar voro förgäfvos: piltten var borta och förblef borta.

Ungersvennen fortsatte medlertid sin färd, och fann en grön stig som ledde till ett fagert slott, långt ned i hafsens grund. Det fagra slottet skimrade öfverallt af guld och dyra stenar, så att ingen man har sett dess like; och derinne bodde *Hafs-frun*, hon som råder för vind och våg. När så prinsen kom in i slottet, såg käringen honom an med blida ögon, och helsade och sade: »välkommen fager ungersvenn! i tolf vintrar har jag väntat på dig. Du skall nu stadna här och blifva min små-dräng. Om du tjenar mig troget och väl, skall du få orlof att vända åter till dina fränder; men om du icke gör som jag befäller, gäller det ditt lif.» Vid detta tal blef svennen illa till mods, ty han trådde hem till sina föräldrar, såsom unga piltar hafva för sed. Men han måste foga sig i sitt öde, och dväljdes så en rund tid hos *Hafs-frun*, i det fagra slottet på sjö-botten.

En dag lät *Hafs-frun* kalla prinsen inför sig, och sade: »det är tid att du begynner din tienst, och detta skall vara ditt första prof. Här äro tvänne garn, ett hvitt och ett svart. Nu skall du tvätta det hvita garnet svart, och det svarta garnet hvitt. Men allt bör vara redo i morgon bittida när jag vaknar, eljest gäller det ditt lif.» Svennen tog de begge garnen, som *Hafs-frun* hade befallt, gick så ned till sjön, och begynte tvätta det mesta han kunde; men huru han ock måtte bära sig åt, det hvita garnet var och blef hvitt, och det svarta garnet var och blef svart. När prinsen nu märkte att han icke kunde fullgöra sitt prof, blef han mycket bedröfvad, och grät bitterligen. I detsamma kom der gåendes en ung, mycket fager jungfru. Den fagra mön gick fram till konungasonen, helsade vänligt, och sporde hvi han var så bedröfvad. Prinsen svarade: »jo, jag må väl gråta. *Hafs-frun* har befallt mig tvätta det hvita garnet svart, och det svarta garnet hvitt. Om jag inte det har gjort tills i morgon, när hon vaknar, gäller det mitt unga lif.» Jungfrun tog till orda: »om du lofvar att vara mig trogen, skall jag hjälpa dig, och alltid vara dig trogen igen.» Ungersvennen samtyckte gerna härtill, ty mön var så fager, att ingen kan tro hur fager hon var. De lofvade så att aldrig svika hvarandra. Då gick den unga flickan bort till

en jordfaster sten, slog deruppå, och sade: »alla min fru mors pysslingar komme fram och hjelpe att tvätta det hvita garnet tills det blir svart, och det svarta garnet tills det blir hvitt!» I samma stund kom der upp en skara små-folk eller pysslingar, så ingen visste deras tal; hvar en pyssling tog en liten tråd-ända, och begynte tvätta så slitigt, så slitigt, och de vände icke åter härmed, förrän det hvita garnet blifvit svart, och det svarta garnet blifvit hvitt. När så allt var redo, kröpo pysslingarne ned under stenen, och ingen såg dem mera. Men den unga flickan satte sig att samtala med konunga-sonen, och förtäljde att hon var en prinsessa, och het *Messeria*; hon varnade honom tillika, att icke låta någon veta huru de träffat hvarandra.

Arla om morgonen, förrän sol rann upp, gick prinsen inför sin matmoder, såsom befaldt var. När han kom in, sporde Hafs-frun om han efterkommit hennes begäran. Svennen jakade härtill, och visade de begge garnen. Då blef Hafs-frun storligen förundrad, och sade: »huru har det gått till? har du träffat någon af mina döttrar?» Men syennen sade att han icke sett någon, och så skiljdes de åt för den gången.

Någon tid derefter, lät Hafs-frun åter kalla konunga-sonen inför sig, och sade: »jag vill nu förelägga dig ett annat prof. Här äro en tunna hvete och en tunna korn, blandade om hvarandra. Du skall skifta denna säd efter dess olika slag, så att kornet skiljes ifrån hvetet, och hvetet ifrån kornet. Men allt skall vara redo i morgon när jag vaknar, eljest gäller det ditt lif.» Svennen tog nu hvetet och kornet såsom honom var befaldt, och begynte plocka det mesta han kunde; men huru han ock måtte bära sig åt, när det led fram på natten, hade han ännu icke skiftat mer än en ringa del. Då blef han mycket bedröfvad, och grät bitterligen. I detsamma kom den väna *Messeria* gåendes, helsade hjertligt, och sporde efter orsaken till hans stora sorg. Prinsen svarade: »jo, jag må väl gråta och inte vara glad. Hafs-frun har befallt mig skifta all denna säd efter dess olika slag, så att kornet skiljes ifrån hvetet, och hvetet ifrån kornet. Men om jag inte har gjort det tills i morgon när hon vaknar, gäller det mitt

unga lif.» Jungfrun tog till orda: »om du lofvar att vara mig trogen, skall jag hjälpa dig och alltid blifva dig trogen igen.» Konunga-sonen försäkrade, att han aldrig skulle älska någon annan i världen, utom endast henne. Då gick flickan bort till en jordfaster sten, klappade deruppå, och sade: »alla min fru mors pysslingar komme fram och hjelpe att skilja kornet ifrån hvetet, och hvetet ifrån kornet!» Genast kom der upp en otalig skara pysslingar; hvar pyssling tog ett korn, och de plockade så flitigt, så flitigt, ända till dess all säden var skiftad, kornet för sig och hvetet för sig. När så allt var redo, kröpo pysslingarne åter ned under stenen, och ingen såg dem mera. Messeria gick likaledes sina färde; men hon varnade konunga-sonen, att icke låta någon veta huru de träffat hvarandra.

Arla om morgonen, förrän dagen grydde, gick prinsen inför sin matmoder, såsom befaldt var. När han kom in, sporde Hafs-frun om han fullgjort hennes uppdrag. Svenssen jakade härtill, och visade säden der den var skiljd, hvarje slag för sig. Då blef käringen mycket förundrad, och sade: »huru har det gått till? har du träffat någon af mina döttrar?» Men prinsen svarade att han icke sett någon, och så skiljdes de åt för den gången.

När åter en tid var förliden, sände Hafs-frun bud efter den unge konunga-sonen. Hon sade: »jag vill nu förelägga dig ett tredje prof. I mitt stall äro hundrade oxar, och der har icke blifvit rensadt på tjugo år. Du skall gå dit och göra rent. Om du det har gjort tills i morgon när jag vaknar, vill jag gifva dig en af mina döttrar, och orlof att fara hem till dina fränder. Men om du icke gör som jag sagt dig, gäller det ditt lif.» Svenssen gick så bort till Hafs-fruns stall, och begynte måka, och måka; men huru han ock måtte äflas, var lätt att se det han aldrig skulle bli färdig, ty högen snarare öktes än minskades. Då blef prinsen illa till mods, och grät bitterligen. I detsamma kom den väna Messeria, gåendes, och sporde efter orsaken till hans stora sorg. Pilten svarade: »jo, jag må väl gråta och inte vara glad. Hafs-frun har befallt mig rensa stallet, der hon har sina hundrade oxar. Om

jag det har gjort tills i morgon när hon vaknar, vill hon gifva mig en af sina döttrar, och orlof att draga hem till mina fränder; men om jag inte har gjort det, gäller det mitt unga lif.» Flickan tog till orda: »om du lofvar att vara mig trogen, skall jag hjälpa dig och alltid blifva dig trogen igen.» Konunga-sonen upprepade, att han aldrig skulle älska någon annan i verlden. Då gick Messeria bort till en jordfaster sten, klappade deruppå, och sade: »alla min fru mors pysslingar komme fram och hjälpe att rensa Hafs-fruns stall!» Genast kom der upp en sådan skara pysslingar, att hela marken hvimlade; och de små männen arbetade så idet och träget, samt upphörde inte förr än hela stallet var rensadt. När nu allt var redo, kröpo pysslingarne åter ned under stenen, och ingen såg dem mera. Men Messeria satte sig att samtala med prinsen, och varnade honom att icke låta någon veta huru de träffat hvarandra. Hon lärde honom äfven, att Hafs-fruns döttrar icke voro annat än konunga-barn, hvilka blifvit förvandlade till all slags djur. »Men», sade hon, »om du inte vill svika mig, kom då ihåg att jag är förbytt till en liten katta, som är bränd på sidan och klippt i det ena örat.» Ungersvennen lade detta tal noga på minnet, och sade att han aldrig ville glömma hennes råd. Dermed togo de ett kärligt farväl ifrån hvarandra.

Bittida om morgonen, det första dager blef ljus, gick prinsen inför sin matmoder, såsom honom var tillsagdt. När Hafs-frun blef honom varse, sporde hon om han fullgjort hennes uppdrag. Svensnen jakade härtill, och de gingo samman dit stallet låg. Vid nu käringen fick se att allt var redo som hon befallt, vardt hon öfvermåttan förundrad, och frågade: »huru gick det till? har det varit någon och hulpt dig?» Konunga-sonen svarade, att han icke hade träffat någon. Hafs-frun tog till orda: »om så är, vill jag stå fast vid mitt ord och löfte, som jag gifvit. Du skall få välja en ibland mina döttrar, och sedan draga hem igen till dina fränder.»

Konunga-sonen gick nu med Hafs-frun, och de kommo i en stor sal, hvarest prinsen aldrig varit tillförene. Salen var mycket fager, och smyckad på det aldra kostligaste med guld och silfver, och derinne voro samlade en stor skara djur

af allehanda slag. ormar, paddor, ödlor, kattor, vesslor, och andra, som ingen kan uppräknas. Hafsfrun tog till orda: »här ser du alla mina döttrar, välj nu hvilken du vill!» Men när svennen såg de otäcka djuren, blef han illa till mods, och visste icke rätteligen hvart han skulle vända sig, så vederstyggliga syntes de honom. Bäst det nu var, fick han se en liten katta, som var bränd på sidan och hade ena örat afklippt; men kattan gick omkring i rummet, viftade med svansen, och såg mycket bekymrad ut. Då kom prinsen ihåg hvad Messeria hade sagt, han gick så bort till den lilla kattan, strök henne med handen, och sade: »denna vill jag hafva och ingen annan.» I samma stund skiftade djuret sin hamn, der rann upp en fager mö, och svennen igenkände den väna slickan, som hulptit honom. Men Hafs-frun blef mycket misslynt, och sade: »hvarföre skulle du välja henne? Hon var mig kärast af alla mina döttrar.»

När så åter någon tid gått förbi, lät Hafs-frun efterskicka konunga-sonen, och sade: »jag vill nu tillreda ditt bröllopp; men först skall du fara efter bröllops-kläder åt din unga brud. Gack derföre till min syster, och helsa ifrån mig, så får du allt som tarivas.» När nu prinsen fick veta, att han skulle fara till Hafs-fruns syster, blef han mycket bedröfvad, ty han kunde väl förstå att det var en vådlig färd. Han satte sig derföre ned och grät bitterligen. Vid han satt som bäst, kom den fagra Messeria gåendes, och sporde hvi han var så bedröfvad. Prinsen svarade: »jo, jag må väl gråta. Hafs-frun har befallt mig draga bort till hennes syster efter bröllops-kläder, och jag kan väl tänka det blir en farlig resa.» Messeria sade: »om du vill lofva att vara mig trogen, skall jag hjälpa dig och alltid vara dig trogen igen.» Konunga-sonen försäkrade å nyo att han aldrig skulle svika sin tro och löfte emot henne. Då tog mön till orda: »när du gifver dig på väg, kommer du först till en grind, som står i sjelfva landa-märet der Hafs-fruns egor sluta. Grinden är gammal och trög. Smörj henne med smörja ur detta smörje-horn. Sedan kommer du till tvänne karlar, som hugga en ek invid vägen. Männen hafva yxor af träd, gif dem dessa yxor af jern. Dernäst kommer du till tvänne

andra karlar, som stå vid gården och tröska. De hafva slagor af jern, gif dem dessa slagor af träd. Så kommer du till tvänne örnar, hvilka yfvas och hota när du går förbi. Gif dem dessa begge kött-stycken. Men hos Hafs-fruns syster har jag aldrig varit, och kan derföre inte råda dig. Var bara försigtig, och ät ingenting.» Prinsen tackade mycket för dessa goda råd, och lofvade noga följa dem. Derefter tog han farväl af Messeria, och begynte sin vandring.

Sedan han färdats någon stund, kom han till en grind, som stod i sjelfva landamäret hvarest Hafs-fruns egor slutade. Men grinden var gammal, och lopp trögt på sina hakar. Då gjorde prinsen som Messeria hade lärt honom; han tog upp sitt smörje-horn och smorde hakarne. Derefter gick han längre fram, och kom till tvänne män som höggo. De hade *en* yxa af träd; men konunga-sonen gaf dem hvar sin jern-yxa. Han kom så dit, hvarest tröske-karlarne stodo. De hade tunga slagor af jern, men prinsen gaf dem slagor af träd. Vidare kom han till tvänne örnar, som yfdes och hotade när han gick förbi. Men prinsen gaf dem hvar sitt kött-stycke, och kom så utan hinder fram till gården, dit han aktade sin färd.

När konunga-sonen kom in, staddes han för Hafs-fruns syster, och framförde sitt ärende. Han blef så emottagen på det aldra bästa; men käringen hade ett elakt utseende, och svennen kunde väl förstå att hon icke mente allt som hon sade. Hafs-frun bad honom nu sitta ned, me'ns hon tillredde bröllops-sakerna, och lät inbära mat att han skulle äta. Men prinsen ihogkom sin kärestas råd, och ville icke smaka maten, utan passade tillfälle och gömde den i sängen. När det så lidit någon stund, trädde Hafsfrun in, och sporde om hennes gäst hade ätit. Ungersvennen jakade härtill. Då log käringen under skinn, och sade:

»manna-hufvud hvar äst du?»

Maten svarade:

'jag står vid sänga-fötterna,
jag står vid sänga-fötterna.'

Nu vardt svennen illa till mods, ty han märkte käringens ondska; men Hafs-frun blef vred, gick efter maten, och sade att prinsen skulle äta deraf, antingen han ville eller inte.

Käringen gick så ut för andra gången, och svennen såg sig om efter ett nytt göm-ställe. Han stoppade nu maten i ugnshålet, och dolde den så godt han förmådde. Men det töfvade inte länge, förr än Hafs-frun kom tillbaka, och sporde om han ätit. Prinsen jakade härtill. Då log käringen i sitt falska hjerta, och sade:

»manna-hufvud hvar äst du?»

Maten svarade:

'jag står i ugnshålet,
jag står i ugnshålet.'

Vid nu Hafs-frun förnam att svennen var på sin vakt emot hennes ränker, blef hon öfvermåttan vred, gick efter maten, och sade prinsen skulle äta deraf, eller gällde det hans lif.

Käringen gick derefter bort för tredje gången. Då visste svennen i sin nöd icke hvar han skulle gömma maten, utan förstäck den i barmen under sina kläder. När så Hafs-frun kom tillbaka, frågade hon som förut, om han hade ätit. Pojken jakade härtill. Då sade käringen:

»manna-hufvud hvar äst du?»

Maten svarade:

'jag sitter i barmen,
jag sitter i barmen.'

Nu log Hafs-frun, och mälte:

»sitter du i barmen,
kommer du snart i tarmen.»

Derefter gaf hon svennen många helsningar till hans matmoder, räckte honom en ask med bröllops-saker, önskade honom lycka på resan, och så skiljdes de ifrån hvarandra.

Ungersvennen gaf sig nu på hemvägen, och glad var han, såsom inte kan synas underligt. Men »det är inte värdt att

ropa Hej! förrän man kommer öfver bäcken», som det gamla ordstäfvet lyder; ty prinsen hade icke hunnit längre än till de begge örnarne, förr än karingen ropade:

»örnar! rifven ihjel honom.»

Då blef han mycket förskräckt. Men när örnarne fingo se hvem det var, ville de inte göra honom skada, utan svarade:

'nej, han har gifvit oss mat,
han har gifvit oss mat.'

Prinsen gick så förbi, och kom till männen som tröskade. Då ropade Hafs-frun:

»tröskare! slå ihjel honom.»

Nu blef svennen åter mycket rädd; men när karlarne sågo hvem det var, ville de inte göra honom något ondt, utan svarade:

'nej, han har gifvit oss träd-slagor för jern-slagor,
träds-slagor för jern-slagor.'

Konunga-sonen slapp så undan, och kom till männen som höggo på trädet. Då ropade Hafs-frun:

»hugge-karlar! huggen ihjel honom.»

Men när karlarne sågo hvem det var, ville de inte göra honom något förnär, utan sade:

'nej, han har gifvit oss jern-yxor för träd-yxor,
jern-yxor för träd-yxor.'

Nu vände prinsen hälarne till, och sprang det fortaste han förmådde, intill dess han kom uti landamäret. Då ropade Hafs-frun:

»grind! klämm ihjel honom.»

Men grinden svarade:

'nej han har smort mig,
han har smort mig.'

Svennen kom så in på sin matmoders egor, och lärer ingen undra, att han var mycket trött efter en slik färd.

Sedan konunga-sonen hvilat sig en stund, begynte han åter vandra emot hemmet. Me'ns han nu färdades stigen fram, rann honom i hugen, att det väl kunde vara roligt få veta hvad bröllops-saker voro gömda i asken. Han tänkte så uppå sin käresta och hennes varningar; men som det plägar hända, »ungdom och visdom följas inte åt», och ju mer han grundade, desto större blef hans nyfikenhet. Till sluts kunde han inte längre styra sin åhåga, utan gläntade på ask-locket vid den ena brädden. Men nu fick han se ett stort nymäre, ty asken var full med gnistor, såsom honom tycktes, och vid han gläntade på locket, stod det som en eld-ström utur öppningen, och gnistorna flögo omkring åt alla håll. Då ångrade prinsen sin obetänksamhet; men det var för sent, och till sluts kunde han för räddhåga hvarken gå fram eller tillbaka, utan satte sig ned och grät bitterligen. Ändteligen föll honom i tankarne, att han väl kunde fresta om Messerias pysslingar ville hjälpa honom. Han gick så fram till den jordfasta stenen, klappade deruppå, och ropade: »alla min fru mors små pysslingar komme fram och hjälpe mig lägga in brud-sakerna!» Genast kom der fram en otalig mängd pysslingar, och de små männen spridde sig åt alla håll, och jagade efter gnistorna öfver både berg och dalar. När det så lidit en stund, kom hela skaran tillbaka, hvar en hade fångat en gnista, och lade den åter i asken. Derefter kröpo pysslingarne ned under stenen. Men konunga-sonen satte sig i sinnet att en annan gång vara klokare, och vandrade så med glädje och fröjd hem till borgen, der hans matmoder bodde.

När nu Hafs-frun blef honom varse, och förnam att han väl genomgått alla farligheter, vardt hon mycket förvånad, och undfick honom på det bästa. Hon lät så fira prinsens bröllopp med stor ståt och gamman, och alla hennes döttrar voro med på gästabudet. Men Messeria var den vänaste ibland alla konunga-barnen, och brudgummen höll henne kär framför alla kostbarheter, som han sett i det fagra slottet.

Sedan brölloppet var till ända, fingo prinsen och hans fagra brud orlof att draga sina färde. De togo så afsked ifrån Hafs-frun, och önskade af allt hjerta att de aldrig mer skulle

råka henne. Derefter satte de sig i en förgyllande karm, och foro öfver många gröna slätter, tills de kommo upp ur hafvet icke långt ifrån kungs-gården. Men nu kände ungersvennen en stor längtan, att se huru det stod till hemma hos hans fränder. Messeria lade sig deremot, och sade att det båtade mera om de först foro till hennes fader, som också var en konung. Prinsen stod likväl fast vid sin mening, och så fick han råda. När de så skulle skiljas åt, tog Messeria ett löfte af sin brudgum, att han icke skulle smaka någon föda me'ns han var borta, utan genast vända tillbaka. Konunga-sonen lofvade lyda henne härutinnan, och drog derefter å stad. Men den unga bruden satte sig ned, och grät bitterligen, ty hon kunde väl förutse huru hans färd skulle aflöpa.

När nu ungersvennen kom i sin faders gård, blef en stor fröjd såsom man väl kan tänka, och aldramest gladdes konungen och hans gemål, drottningen. Der blef så anrättadt ett präktigt gästabud, och alla önskade prinsen välkommen hem igen. Men svennen ville hvarken äta eller dricka, utan sade att han genast skulle fara sin väg. Detta föll drottningen sällsamt före, och hon ville icke släppa honom fastandes ifrån sig. Prinsen blef således öfvertalad med många böner, och lät ändteligen förmå sig att smaka ett peppar-korn. Då förändrades hans hug, så han glömde sin fagra brud, och allt som vederfarits honom medan han var hos Hafs-frun. Han begynte derefter äta och dricka, och göra sig glad med sina fränder. Men Messeria satt i skogen och väntade, tills sol gått ned. Derefter drog hon med stor sorg hän till en liten koja, och beddes få låna hus af det fattiga folket som bodde der.

Det led så någon tid bortåt, och konungen önskade att hans son skulle fästa sig en gemål. Prinsen hade ingenting häremot, utan for bort till ett annat rike, och friade till en fager konunga-dotter. Derefter reddes till gästabud, och brölloppet dracks med lust och lek och allsköns gamman. Men den fagra Messeria vandrade fram till kungs-gården, och beddes få vara med som tjänste-mö. Hon gick så ut och in i bröllops-salen, och man kan väl tänka, att det var med tungt

hjerter. Men hon döljde sina tårar, och under den allmänna glädjen var der ingen som aktade uppå hennes sorg.

När brölloppet hade stått någon stund, sattes bord framför gästerna, och Messeria biträdde att bära in maten. Hon hade med sig tvänne dufvor, som flögo fram och åter i salen. Vid nu första anrättningen bars in, tog tärnan trenne hvete-korn och kastade för dufvorna; men hannen flög fram, plockade alla tre kornen, och lemnade intet åt sin maka. Då qvad den lilla dufvan:

»Tvy vare dig!
för du svek mig,
som kungens son svek Messeria.»

Det blef nu tyst i salen, och gästerna förundrade sig öfver de små foglarne. Men brudgummen vardt mycket tankfull, lockade dufvorna till sig, och smekte dem.

Efter någon stund sattes den andra rätten på bordet, och Messeria halp till att bära in maten. Hon kastade nu åter trenne hvete-korn för sina dufvor; men det gick såsom förra gången, hannen plockade alla tre kornen, och lemnade intet öfrigt åt sin maka. Då qvad den lilla dufvan:

»Tvy vare dig!
för du svek mig,
som kungens son svek Messeria.»

Nu blef åter tyst i salen, och alla gästerna lyssnade till fogelns ord. Men konunga-sonen blef underlig till mods, och lockade de små dufvorna, och smekte dem.

När så tredje rätten bars in, kastade Messeria åter trenne hvete-korn för sina dufvor. Men hannen flög fram och plockade alla tre kornen, utan att lemna något åt sin maka. Då qvad den lilla dufvan:

»Tvy vare dig!
för du svek mig,
som kungens son svek Messeria.»

Nu blef en djup stillhet öfver hela gästabuds-salen, och ingen visste hvad han skulle tänka om detta järtecken. Men när konunga-sonen hörde dufvans ord, vaknade han som ur

en dröm, och det rann honom i sinnet, huru illa han lönat den fagra Messeria för all hennes kärlek. Han sprang så upp ifrån bordet, tog den unga tärnan i famn, och sade att hon och ingen annan skulle blifva hans brud. Derhos förtäljde han om all den trohet Messeria hade bevist honom, och hvad annat honom vederfarits medan han var hos Hafs-frun.

När konungen och drottningen och den öfriga bröllops-skaran hörde sådant, kunde de knappast komma tillbaka ifrån sin förvåning. Den främmande prinsessan blef nu återskickad till sina fränder; men Messeria smyckades till brud, och vardt gifven åt den unge konunga-sonen. De lefde så tillsammans i mången god dag, med tukt och ära. Men prinsen glömde aldrig mera bort den fagra Messeria.

B. Konunga-Sonen och Prinsessan Singorra.

Ifrån Skåne.

Det var en gång en konung, som rådde öfver ett mäktigt rike. Han var en stor höfding, och låg ofta på sina här-skepp, både sommar och vinter. Det hände sig så en gång, när konungen var i ledning, att hans snäcka stannade ute på villande sjön, och kunde icke gå hvarken fram eller tillbaka; men ingen visste hvad det var som höll skeppet fast. Då gick konungen upp i fram-stammen, och såg hvarest Hafs-frun satt på böljorna vid skepps-bogen, och kunde han nu väl veta, att det var hon som hejdade fartygets lopp. Han tog så till orda, och frågade hvad hon ville. Hafs-frun svarade: »du slipper aldrig härifrån, med mindre du lofvar mig det första lif du möter på din egen strand.» Som konungen nu icke visste sig någon råd att komma dädan, jakade han till Hafs-fruns vilkor. Genast blef snäckan åter flott, vinden blåste i seglen, och konungen fick en god bör, ända till dess han kom i sitt land igen.

Konungen hade en enda son, som var femton vintrar gammal, och i allo gaf godt hopp om sig. Den unge prinsen höll

sin fader mycket kär, och längtade högeligen efter hans hemkomst. Vid han nu fick se vimplarne på konungens skepp, der de gingo fram öfver hafvet, blef han mycket glad, och lopp ned på stranden, för att helsa sin fader välkommen. Men när konungen igenkände sin son, blef han illa till mods, ty han hugsade hvad löfte han gifvit Hafs-frun. Han vände derföre sina ögon först till en galt, och så till en gås, hvilka gingo omkring på sjö-stranden. Derefter drog han upp till sin borg, och gaf befallning att galten skulle kastas i hafvet; såsom ock skedde.

Andra dagen blef en häftig storm, sjön gick hög, och galten vräktes död uppå stranden, tätt invid kungs-gården. Nu kunde konungen väl förstå, att Hafs-frun var vred. Han gaf så befallning att gåsen skulle kastas i hafvet; men det gick sammaledes, der blef storm och sjö-gång, och böljorna kastade fogeln död uppå stranden. Då rann det konungen i sinnet, att Sjö-frun ville hafva hans enda son. Men pilten var sin faders högsta glädje, så att konungen ville icke mista honom för halfva sitt rike.

Huru länge det nu led, fick konungen omsider sanna det gamla ord-stäfvat, att »ingen man är starkare än sitt öde». Ty det hände sig en dag, att pilten gick ned till stranden, för att leka med andra barn af hans ålder. Då räcktes der upp ur vattnet en snö-hvit hand, med gyllene ringar på hvart enda finger. Den hvita handen fattade konunga-sonen, der han lekte uppå sjö-landet, och drog honom ned i de blåa böljorna. Prinsen blef så förd genom hafvet, öfver många gröna stigar, och stadsnade icke förr än han kom uti Hafs-fruns gård. Men det är sagdt, att Hafs-frun har sin sal djupt ned på hafs-botten, och den är så fager, att den glimmar af guld och dyra stenar, både innan och utan.

Ungersvennen dväljdes nu i den fagra borgen, och träffade der många andra ädla konunga-barn. Men ibland Hafs-fruns tärnor var en ung prinsessa, som hette *Singorra*; hon hade varit der i sju runda år, och visste många hemliga ting. Konunga-sonen fattade en stor kärlek för den fagra jungfrun,

och de lofvade hvarandra sin tro och ära, så länge de mån-
de lefva i verlden.

En dag lät Hafs-frun kalla ungersvennen, och sade: »jag har väl kunnat märka, att din hug leker till Singorra, min tärna. Nu vill jag sätta dig tre prof före. Om du fullgör dem, vill jag gifva dig den fagra mön, och orlof att draga hem till dina fränder. Men om du icke gör hvad jag tillsäger dig, skall du stanna här och tjena mig i alla dagar.» Svensnen kunde icke mycket svara härtill. Hafs-frun förde honom derefter till en stor äng, som var tätt bevuxen med grönt sjö-gräs. Hon sade: »det må blifva ditt första prof, att du skall skära allt gräset, och sätta det åter upp, hvarje strå på sin rot, så det frodas och växer som tillföre. Men allt skall vara redo i afton, när solen gläder sig.» Så ordadt, gick hon sina färde, och lemnade svensnen åt sig sjelf. Prinsen begynte nu att skära och skära, allt hvad skäras kunde; men det hade icke töfvat länge, förrän han rätt väl kunde se och märka, det han aldrig skulle gå i land med sitt prof. Han satte sig därför ned på ängen, och grät bitterligen.

Vid ungersvennen nu satt som bäst och grät, kom den fagra Singorra gåendes till honom, och frågade hvi han var så bedröfvad. Konunga-sonen svarade: »jag kan icke annat än gråta. Hafs-frun har befallt mig skära hela ängen, och sätta hvarje strå på sin rot igen. Om jag inte det har gjort tills sol går i skog, mister jag dig och all annan glädje här i verlden.» Jungfrun tog till orda: 'jag vill hjälpa dig, om du eljest lofvar bli mig trogen; ty dig skall jag aldrig svika.' Prinsen jakade härtill, och sade att han icke skulle bryta sin tro och lofven emot henne. Då fattade Singorra skäran, och rörde vid gräset; i samma stund var hela ängen skuren, och alla de små gräsen föllo på en gång till mark. Hon rörde så åter igen vid gräset, och se! då reste sig hvarje strå på sin rot, och ängen blef som tillföre. Derefter gick prinsessan sin väg; men svensnen blef väl till mods, trädde glad inför sin matmoder, och sade att han lyktat sitt göromål, som hon tillsagt honom.

Andra dagen lät Hafs-frun ånyo kalla ungersvennen, och sade: »jag vill nu sätta dig ett annat prof före. I mitt stall

stående hundra hästar, och der har icke varit rensadt i mannaminne. Nu skall du gå dit, och göra stallet rent. Om du det har gjort tills i afton när solen qvällas, vill jag stå fast vid mitt löfte.» Så ordadt, gick hon sina färde, och lemnade svennen åt sig sjelf. Men när prinsen kom till stallet, kunde han väl se och märka, det han aldrig skulle gå i land med sitt arbete. Han satte sig därför ned, stödde hand under kind, och grät bitterligen.

Han hade inte suttit länge, förrän den fagra Singorra kom åter gåendes, och sporde hvi han var så sorgsen. Konungasonen gaf till svar: »jag kan icke annat än gråta. Hafs-frun har befallt mig rensa hennes stall, om jag eljest icke vill mista dig och all annan glädje. Men stallet skall vara rent i afton, vid sola-glädningen.» Jungfrun tog till orda: 'jag vill hjälpa dig, om du lofvar bli mig trogen; ty dig skall jag aldrig svika.' Prinsen jakade härtill, och sade att han aldrig skulle älska någon annan än henne. Då gick Singorra bort till stall-dörren, fattade en gull-piska som hang på väggen, och slog hästen, som stod längst undan i vrån. Genast slet hästen sig lös, och begynte skrapa marken med sina hofvar, intill dess hela stallet var rent, så att alla hundra fålarne gnäggade och stampade af fröjd. När allt detta var gjordt, gick prinsessan sin väg; men svennen var väl till mods, och trädde glad inför sin matmoder, att förkunna det han fullgjort hennes bud och befallning.

Tredje dagen lät Hafs-frun åter kalla konungasonen, och sade: »jag vill sätta dig ännu ett prof före. Om du fullgör äfven det, vill jag stå fast vid mitt ord, som jag lofvat; men om du inte gör som jag säger, skall du stadna här och tjena mig i alla dagar.» Prinsen sporde hvad hans matmoder äskade. »Jo», sade Hafs-frun, »i min stiga äro väl sinom tusende svin, och der har icke varit måkadt på hundra år. Nu skall du måka svin-stigan, och det skall vara gjordt tills i afton när sol går ned.» Så ordadt, förde hon konungasonen till en stor stiga, hvarest lågo flera svin än någon visste tal uppå, och smutsen var samlad till ett högt berg, så att ingen kunde komma fram, utom allenast öfver en smal spång.

Derefter vände Hafs-frun tillbaka, och trodde förvisst att svennen icke skulle gå i land med sitt företag. Konunga-sonen kunde icke heller tänka annat. Han satte sig därför ned, stödde hand under kind, och fällde modiga tårar.

Vid han nu satt och grät, kom den fagra Singorra gåendes, och sporde hvi han var så bedröfvad. Prinsen svarade: »jag kan väl inte annat än vara ledsen. Hafs-frun har befallt mig rensa hela svin-stigan. Om jag inte det har gjort innan qvällen, när solen bergas, mister jag dig och all annan glädje.» Jungfrun tog till orda: 'var tröst! jag vill hjälpa dig, om du eljest lofvar bli mig trogen; ty dig skall jag icke svika.' Konunga-sonen jakade härtill, och sade att han aldrig i världen skulle glömma henne. Då steg Singorra upp på smuts-högen, och gick varsamt fram öfver spången, intill dess hon kom till en gammal grå galt, som låg gömd i gyttjan. Konunga-dottern qvad:

»Galt, Galt! gör rent efter dig,
så blir du fri.»

Men knappast voro orden utsagda, förr än galten sprang upp, for hastigt omkring i stigan, bökade med trynet och sparkade med klöfvarne, samt vände icke åter, förr än hela platsen var ren som ett sals-golf. Derefter flydde han sin kos, och kom aldrig mer igen; men prinsen var glad, och kunde icke fyllest prisa den väna jungfrun för allt hennes bistånd.

Konunga-sonen trädde nu inför sin matmoder, och sade att han fullgjort hennes begäran, som hon hade tillsagt. Då blef Hafs-frun öfvermåttan vred, och tänkte att hon väl skulle fresta hvem som var starkare, hennes list eller svennens lycka. Hon lät så icke märka sig med någonting; men om morgonen, när sol rann upp, ropade hon ungersvennen, och sade att han skulle fara till hennes syster efter brud-saker. Hon gaf honom tillika en ask att lägga sakerna i, och tyckte prinsen sig väl kunna märka af hennes uppsyn, att hon icke väntade honom oskadd tillbaka ifrån den resan.

När det så led på tiden att svennen skulle gifva sig bort, kom den fagra Singorra gåendes till honom. Hon sade: »jag

har sport att du skall fara till Hafs-fruns syster, och lära vi aldrig mer råkas, om du inte gör såsom jag nu vill säga dig. Här har du tvänne jern-knifvar, tvänne jern-yxor, tvänne ylle-mössor, och tvänne kakor. Dem skall du taga med dig, och skänka bort under vägen, hvar helst du kan finna rådligt. Men när du kommer fram, skall du noga akta hvar du sätter dig. I trollets sal äro fem stolar af olika färg. Om du sätter dig på den *hvita* stolen, sjunker du, och sjunker ända ned i hafsens grund, och kommer aldrig upp igen. Om du sitter på den *röda*, brinner du och brinner, och blir aldrig kall igen. Om du sitter på den *blåa* stolen, får du slag och brådöd, och vi ses aldrig mer igen. Om du sitter på den *gula*, får du tvin-sot, och täres, och trånar, och blir aldrig frisk igen. Men på den *svarta* stolen kan du sitta, ty der blir du oskadd.» Hon tillade: »här är ett silkes-hyende, det skall du lägga under ormen, som ringlar på sals-golfvet. Men framför allt ät icke af maten, ty då blir du död, och jag får aldrig se dig mera.»

Konunga-sonen tackade mycket för dessa goda råd, tog så afsked ifrån sin käresta, och lärer ingen undra, om de skiljdes med stor sorg å begge sidor. Derefter begynte han sin vandring, och intet är oss sagdt om hans färd, förrän han kom till tvänne män, som höllo på att tälja och slöjda; men de hade inte mer än en knif, och dålig var den, ty han var af träd. Då raun det prinsen i hugen hvad Singorra hade sagt, han tog så fram sina jern-knifvar, och gaf åt de begge slöjdemännen.

Ungersvennen gick så ett stycke bättre fram, och kom till tvänne hugge-karlar; men deras arbete skred mycket smått, ty de hade inte mer än en yxa, och dålig var den, ty hon var af träd. Då kom prinsen ihåg sin kärestas råd, och skänkte dem hvar sin jern-yxa. Derefter fortsatte han sin färd, och kom till tvänne karlar, som stodo vid vägen och malde på en qvarn; men vinden blåste kall, och männen voro bar-hufvade. Då gjordes det prinsen ondt om de begge karlarne, och han gaf dem hvar sin ylle-mössa. Han vandrade så ännu en stund, och kom till borga-grinden. Då rusade der fram en ulf och en björn, och ulfven glupade, och

björnen brummade, som ville de uppsluka honom. Men ungersvennen var inte rådlös; han tog en kaka, bröt den i tu halfvor, och gaf ulfven och björnen hvar sitt stycke. Vild-djuren kröpu tillbaka i sitt ide, och lemnade vägen fri, så att prinsen utan vidare äfventyr kom fram till trollets gård.

När svennen kom in, staddes han för Rå-drottningen, helsade ifrån hennes syster, och framförde sitt ärende. Han blef nu emottagen på det aldra bästa, och käringen lofvade styra om bröllops-sakerna, som begärdt var. Hon lät så fram-sätta en hvit stol, och bad ungersvennen hvila sig efter den långa resan. Men prinsen kom ihåg Singorras råd, och svarade att han inte var trött. Då lät Rå-drottningen bära fram den röda stolen; men prinsen svarade som förut, att han väl orkade stå. Käringen lät derefter bära fram den blåa stolen; men svennen ville icke sätta sig. Likaledes ock med den gula stolen. När så Rå-drottningen icke afstod ifrån sin begäran, gick svennen fram till ändan af salen, satte sig på den svarta stolen, och sade: »här tyckes mig att en liten hvila kan vara god.» Käringen kunde här af skönja att prinsen var på sin vakt, och man kan väl tänka, att hon inte blef vänligare till sinnes för det.

Rå-drottningen tog nu fram en korf, bjöd prinsen äta, och sade, att han väl tarfvade något till lifs efter så lång en vandring. Svennen undskyllade sig att han icke var hungrig, men det half inte; han skulle äta, antingen han ville eller icke. Käringen gick derefter bort, för att tillreda bröllops-sakerna; men talade först till sin orm, som låg i ett hörn af salen:

»Ormen min!
vakta honom du.»

Vid nu svennen kom för sig sjelf, och blef varse ormen der den ringlade sig på sals-golfvet, rann honom i hugen hvad Singorra hade sagt. Han gick derföre hän till odjuret, strök det med handen, och lade silkes-hyendet under dess hufvud; hvilket ormen lät sig väl behaga. Derefter smög prinsen bort i vrån, gömde korfven under sop-qvasten, och gick så åter till sitt säte.

Knappast var han redo härmed, förrän Rå-drottningen kom in igen, och sporde om han ätit af maten som hon gifvit honom. Konunga-sonen jakade härtill. Då sade trollet:

»Pölsa-var min!
hvar äst du nu?»

Korfven svarade:

'I sop-vrån här,
I sop-vrån här.'

Nu blef Rå-drottningen mycket misslynt, hemtade korfven, och sade, att prinsen skulle äta upp den tills hon kom igen. Derefter gick hon ut; men talade först till ormen:

»Ormen min!
vakta honom du.»

När så käringen var borta, visste prinsen inte sin lefvandes råd hvar han skulle gömma den stygga anrättningen. Om-sider hittade han på, och stoppade den i barmen, under kläderna. Det hade så intet lidit långt om länge, förrän trollet kom igen, och sporde om han ätit sig mätt. Svennen jakade härtill. Då sade Rå-drottningen:

»Pölsa-var min!
hvar äst du nu?»

Korfven svarade:

'Här, i barmen,
Här, i barmen.'

Nu blef käringen väl tillfreds, och mälte:

»Äst du i barmen,
nog kommer du i tarmen.»

Konunga-sonen fick derefter en ask med bröllops-saker, tog så afsked ifrån Rå-drottningen, och lagade sig mot hemmet. Men han hade knappast kommit ut på gården, förrän korfven begynte röra sig under hans kläder, och förbyttes till en stygg drake, som bredde ut vingarne och flög högt upp i sky. Då blef ungersvennen förfärad, och vandrade det for-

taste han kunde. När han så kom till borga-grinden, ropade kärningen:

»Björnen min,
rif honom i tusende flingor!»

Genast rusade björnen fram; men svennen tog en half kaka, och kastade i djurets munn. Då sade björnen:

»Hungrig var jag,
nu är jag mätt,»

och lufsade så tillbaka i sin kula. Men svennen fortsatte sin färd, och kom till ulfven. Då ropade trollet:

»Ulfven min,
rif honom i tusende flingor!»

Straxt rusade ulfven fram, och glupade stort; men konunga-sonen tog den halfva kakan, och kastade i hans munn. Ulfven gick så tillbaka i sitt ide, sägande:

»Hungrig var jag,
nu är jag mätt.»

Nu tycktes det konunga-sonen föga rådligt att töfva. Han tog derföre till att springa det snabbaste han kunde, och kom till de begge männen som molo på qvarnen. Då ropade Rådrottningen:

»mjölnare två,
malen honom i tusende flingor!»

Men när mjölnarena fingo se hvem det var, ville de icke göra honom någon skada, utan sade: »inte ska' vi löna godt med ondt. Han har gett oss ylle-mössor; förr stodo vi bar-hufvade.» De fortforo så att mala utan uppehåll; men svennen lopp stigen fram, och kom till männen som slöjdade. Då ropade kärningen:

»Täljare två,
Täljen honom i tusende flingor!«

Men när täljarena fingo se hvem det var, ville de icke göra honom någon skada, utan sade: »inte ska' vi löna godt med ondt. Förr täljde vi med träd-knifvar; han har gett oss jern-

knifvar.» De gingo så åter till sitt arbete; men konunga-sonen skyndade framåt, och kom till karlarne som höggo. Då ropade trollet om igen:

»Huggare två!

Hugg' honom i tusende flingor!»

Men när hugge-karlarne fingo se hvem det var, ville de icke göra honom något för när, utan sade: »inte ska' vi löna godt med ondt. Förr hade vi yxor af träd; han har gett oss yxor af jern.» Karlarne begynte nu hugga som förut; men konunga-sonen lopp vägen fram, och stannade inte förr än han kom åter till Hafs-fruns gård.

Ungersvennen gick så inför sin matmoder, gaf henne bröllops-sakerna, och gjorde reda för sin sändning. När nu Hafs-frun såg honom helbregda, blef hon mycket förundrad, och man kunde väl märka att hon var vred. Det led så på aftonen, att folket skulle till sängs. Då kom den fagra Singorra gåendes till prinsen, helsade honom med stor huldhet, och sade: »nu är käringen vred, och vi måste snarligen fly undan, om vi hafva lifvet kärt.» Prinsen genmälte: 'huru skall det gå till? Aldrig komma vi ur Hafs-fruns gård, utan hennes goda minne.' Jungfrun tog till orda: »var tröst! jag skall finna på råd, om du eljest lofvar bli mig trogen; ty dig skall jag aldrig svika.» Konunga-sonen försäkrade åter, att han aldrig skulle älska någon i verlden, utom henne. Då sade Singorra: »gack ned till stallet, och lägg guld-sadeln uppå den svarta hingsten; men lägg silfver-sadeln på det svarta stoet. Vid midnatts-tid fara vi hädan.» Prinsen gjorde som konungadottern hade sagt, vandrade ned till stallet, lade guld-sadeln uppå den svarta gångaren, och silfver-sadeln på det svarta stoet. Men Singorra gick in i jungfru-buren, lindade samman klutar och gjorde tre små dockor, hvilka hon ställde, en vid sängen, en midt på golvet, och en vid tröskeln. Derefter skar hon sig i venstra lillfingret, lät en blod-droppa falla på hvarje docka, och sade: »J skolen svara för mig när jag är borta.»

När det nu var vid midnatts-tid, smögo konunga-barnen ned till stallet, satte sig upp på sina gångare, och rymde bort

ur Hafs-fruns gård. De redo så hela natten, utan att någon märkte deras färd. Men när det led emot otte-mål, och harnarne begynte gala, vaknade Hafs-frun i högan loft, och ropade:

»Singorra min!
sofver du ännu?»

'Nej, min fru!' svarade dockan, som stod vid säng-stolpen. Det led så någon stund, och Hafs-frun ropade åter:

»Singorra min!
hvad gör du nu?»

'Jag gör upp eld, min fru!' svarade den andra dockan, som stod på golf-tiljan. Det gick så en stund, och käringen ropade tredje gången:

»Singorra min?
brinner det ännu?

'Ja, gör det så, min fru!' mälte den tredje dockan, som stod vid tröskeln. Men när det led emot dager, kom Hafs-frun sjelf gåendes i Singorras jungfru-stuga, och man kan väl tänka att hon inte blef god, när hon fann buren tom, och ingen derinne utom dockorna, som stodo på golvet och stirrade. Hon lopp så ned till stallet, för att se om sina fålar: men inte fick hon någon tröst der heller; ty den svarte gångaren var borta, det svarta stoet var borta, och käringen kunde häraf väl förstå, att konunga-barnen flytt sina färde.

Hafs-frun blef nu öfvermåttan vred, och satte sig i sinnet att de begge rymmarne icke skulle ha gjort henne det för intet. Hon ropade derföre sin dräng, och sade: »skynda dig och sadla min egen bock, som tar hundrade mil i steget. Rid så bort, och fånga både smått och stort!» Drängen var genast redo, sadlade käringens bock, satte sig upp på hans rygg, och for af, som när vinden spelar öfver böljorna. När nu Singorra fick höra gny och dön bakom sig, kunde hon väl förstå hvad som var på färde. Hon vände sig derföre till konunga-sonen, och sade: »hör du hur det susar? nu är bäst vi akta oss; för Hafs-fruns bock är ute och lunkar.» Hon skapade så sig sjelf och sin fästeman till två små råttor, som sprungo och lekte vid vägen. Knappt var detta gjordt, förr än Hafs-fruns dräng

kom farandes i luften, så det susade om honom. Vid han nu fick se de begge råttorna, tänkte han för sig sjelf: »inte kunde det väl vara dem, som min matmoder menade.» Han red så vägen fram, och vände tillbaka utan att finna något. Vid han nu kom hem, stod Hafs-frun ute på sin gård, och frågade: »nå! har du sett dem?» 'Nej,' sade drängen, 'jag såg ingenting, bara ett par små råttor, som lekte jemte vägen.' »Dem skulle du ha tagit», sade Hafs-frun, och var mycket vred. »Vänd nu tillbaka, och fånga både smått och stort!»

Drängen steg så åter upp på den snabbfotade bocken, och for af som en blåst. Men när Singorra fick höra gny och dån bakom sig, sade hon till sin följeslagare: »hör du hur det susar? Nu är bäst vi akta oss; för Hafsfruns bock är ute och lunkar.» Hon förbytte derefter sig sjelf och sin käraste till två små foglar, som flögo af och an i luften. Rätt som det var, kom drängen ridandes på sin bock, och for förbi som en ljungeld. Vid han nu fick se de begge foglarne hvilka flögo i luften, tänkte han för sig sjelf: »icke kunde det vara dem, som min matmoder menade.» Han red så längre fram, och vände slutligen tillbaka, utan att hafva funnit något. När han nu kom hem, stod Hafs-frun ute på sin gård, och frågade: »nå! har du sett dem?» 'Nej,' svarade drängen, 'jag såg ingenting, utom två små foglar, som flaxade i luften.' »Just dem skulle du tagit», sade Hafs-frun och var mäktat förgrymmad. »Vänd nu tillbaka, och fånga både smått och stort!»

Drängen steg så åter upp på den snabbfotade bocken, och for af som en tanke. Men när Singorra hörde gny och buller bakom sig, sade hon till konunga-sonen: »hör du hur det susar? Nu är bäst vi akta oss; för Hafsfruns bock är ute och lunkar.» Hon skapade derefter sig sjelf och sin hjertans-kär till tvänne träd, som stodo jemte vägen; men träden hade inga rötter. Knappast var det bestäldt, förr än drängen kom ridandes på sin bock, och for fram så det hven i luften. Vid han nu fick se de begge träden, tänkte han för sig sjelf: »inte kunde det väl vara dem, som min matmoder menade.» Han red så förbi, och vände slutligen tillbaka med oförrättadt ärende. När han nu kom hem, stod Hafs-frun ute på sin

gård, och frågade: »nå! har du sett dem?» 'Nej,' svarade drängen, 'jag såg ingenting, utom tvänne träd, som stodo vid vägen.' »Just dem skulle du ha tagit», sade Hafs-frun. »Bad jag inte, du skulle fånga både smått och stort?» — Käringen var nu öfvermåttan vred, och gaf sig sjelf på väg att jaga efter flyktingarne. Men Singorra hade nyttjat tiden, och när Hafs-frun kom fram, voro konunga-barnen redan öfver landamäret, så hon icke hade någon vidare makt med dem.

Konunga-sonen och den fagra Singorra färdades nu vägen fram, och kommo upp utur hafvet icke långt ifrån kungsgården. När så ungersvennen igenkände sin faders gård, fick han en stark åtrå att fara fram och se huru det gick hans fränder, om de ännu voro vid lif. Singorra lade sig med all makt häremot, ty hon kunde väl förutse huru allt skulle lyktas; men prinsen bad så innerligen vackert, och till sluts kunde hon icke stå emot hans böner. Det blef så beramadt, att konunga-sonen skulle gå upp till kungsgården; men Singorra stannade qvar, och bidade hans återkomst. Vid nu konunga-barnen skulle skiljas åt, sade prinsessan: »ett skall du lofva, för all den huldhets och tro jag visat dig. Du får icke tala vid någon i din faders gård; ty då glömmes du ditt ord och löfte, som du gifvit mig.» Prinsen samtyckte härtill, och for derefter sina färde. Men konunga-dottern satte sig vid vägen, och grät; ty det tycktes henne tungt att mista honom, som hon höll så kär framför allt annat i verlden.

När nu ungersvennen kom ridandes i sin faders gård, blef stor fröjd ibland alla hans fränder, och de gingo emot honom med lust och hugnad. Men prinsen var underlig till sinnes, och ville hvarken tala eller svara, utan lagade sig att genast rida bort igen. Detta föll hans fränder sällsamt före; men de kunde icke qvarhålla honom. Vid prinsen så skulle fara ut genom borga-grinden, kommo gårds-hundarne hastigt rusande emot honom, och skällde hårdt. Då glömde svennen sitt löfte, och ropade: »hut! hut!» Men i samma stund skiftades hela hans håg, så han förgat sin käre och allt annat, och det förgångna syntes honom icke annorlunda än som en svår dröm. Han vände så åter till sina fränder, och undficks af

alla med stor kärlek. Och der vardt fröjd öfver konungens gård, ja öfver hela riket, att kungen återfått sin enda son, som så länge varit borta. —

Nu vilja vi gå tillbaka, och se huru det gick med Singorra, der hon satt och väntade på sin fästeman. Hon väntade och väntade; men ingen konunga-son hördes af. Då kunde jungfrun väl förstå huru allt hade aflupit; hon blef derföre mycket bedröfvad, gick undan ifrån vägen, satte sig vid en liten källa, och grät. När det så led emot morgonen, och sol rann upp, kom der en ung flicka gåendes för att hemta vatten. Vid hon nu lutade sig ned, och fick se den fagra Singorras bild i källan, blef hon mycket glad, och kunde icke annat tro, än det var hennes eget aulete som hon såg. Flickan slog så händerna tillsamman, och sade: »hvad! har jag blifvit så fager? Då passar jag inte längre på att sitta i stugan hos min blinde far.» Med dessa ord, lemnade hon sin kruka, och lopp sina färde. Men Singorra tog krukan full med vatten, gick upp i stugan till den blinde mannen, och aktade honom så väl, som hade han varit hennes fader. Gubben kunde icke heller tro annat, än det var hans egen dotter, ehuru det föll honom underligt före, att hon i hast blifvit så annorlunda till sinnes.

Emedlertid gick ett stort rykte kring bygden, om den blinde gubbens dotter, det hon var så fager att vänare vif inte kunde finnas. Slikt tal kom äfven för hofmännen på kungsgården, och de satte sig i sinnet att pröfva, om det var sannt som sades, att den unga tärnan var lika stolt som hon var vacker. De sämjades nu så, att hvar efter annan skulle eftersträfva hennes ynnest, och mente att de på sistone skulle få sanna det gamla rönet, att »alltid koxar dufvan, me'n båge bändes.»

Det led så någon tid bortåt, och den förste hofmannen skulle pröfva sin lycka. Han gaf sig derföre till gubbens stuga, satte sig att snacka med den fagra mön, och halp henne med hennes sysslor såsom unga män hafva för sed. När det nu blef serla, och folket skulle lägga sig, ville hofmannen inte gå sin väg, utan beddes få stadna qvar öfver natten. Singorra låddes som hon inte hade något häremot.

Men rätt som det var, utbrast hon: »ack! det var sannt, jag glömde skjuta spjället, och det blir så kallt till natten.» Genast var hofmannen redo, och erbjöd sig att gå i hennes ställe. Jungfrun tackade, och sade: »säg mig till, när du håller i spjäll-stången!» 'Ja, nu håller jag', svarade hofmannen. Då ropade prinsessan:

»Spjäll håll karl, och karl håll spjäll,
ända till ljusan dag!»

Hofmannen blef nu fast, och kunde inte komma hvarken fram eller tillbaka; utan stod vid spjäll-stången och ryckte, och ryckte, hela natten igenom. När så dager var ljus, blef han lös igen, och smög skamflat hem till kungs-gården. Men ingen lærer undra, att han icke ville omtala huru snöpligt hans färd hade aflupit.

Nästa qväll skulle den andre hofmannen gifva sig å stad och pröfva sin lycka. Han gick derföre bort till gubbens stuga, satte sig hos den unga mön, och ordade mycket fagert snack, såsom unga män hafva för sed. När det nu blef serla, och folket skulle till sängs, ville hofmannen inte gå sina färde, utan beddes få stadna qvar öfver natten. Jungfrun biföll denna begäran, och ställde sig mycket vänlig. Men rätt som det var, utbrast hon: »ack! det var sannt, jag glömde stänga igen dörren, och det blir så kallt till natten.» Genast var hofmannen redo, och erbjöd sig att göra det i hennes ställe. Jungfrun tackade, och sade: »säg mig till, när du håller i låset!» 'Ja, nu håller jag,' svarade hofmannen. Då ropade prinsessan:

»Dörr håll karl, och karl håll dörr,
ända till ljusan dag!»

Hofmannen blef nu fast vid dörren, och fick stå der och dra, och dra, ända tills dager blef ljus. Då blef han omsider lös, och smög skamflat hem till kungs-gården. Men han aktade noga, att ingen skulle förnimma hvad äfventyr han haft om natten.

Tredje qvällen skulle den siste hofmannen å stad och försöka sin lycka. Han gick derföre bort till gubbens stuga, satte sig hos den unga mön, och rosade hennes skönhet, såsom

qvinnor oftast vilja höra sin fågring prisas. Konunga-dottern låtsade som hon gerna lyddes till detta snack, och ställde sig mycket vänlig. När det nu blef serla, och folket skulle lägga sig, ville hofmannen ingalunda gå bort, utan beddes få stadna hos den unga tärnan. Singorra biföll denna begäran. Men rätt som det var, utbrast hon: »ack! nu minns jag; jag har icke stängt in kalfven, och det får jag inte glömma.» Hofmannen var genast redo, och erbjöd sig att göra det i hennes ställe. Mön tackade, och sade: »kalfven är svår att fånga, säg mig till när du har honom fast!» 'Ja, nu har jag honom,' svarade hofmannen, och fattade kalfven i svansen. Då ropade prinsessan:

»Kalf håll karl, och karl håll kalf,
och spring öfver berg, och spring öfver dal,
ända tills dager blir ljus!»

Nu blef der en lustig skjuts; ty kalfven till att springa öfver både berg och dalar, och hofmannen till att springa efter, med händerna fast vid kalf-rumpan. De lupo så hela natten igenom, ända tills sol gick upp; men då var hofmannen så trött, att han näppeligen förmådde röra sig. Han vände nu igen till kungs-gården, och tyckte att det blef honom till ringa heder, om någon sporde huru hans färd hade afluipit.

Medan allt detta timade, gingo konungen och drottningen till råds med hvarandra, att prinsen skulle gifta sig. Svensen efterkom deras vilja härutinnan, for så bort i främmande land, och fäste sig en fager konunga-dotter. Derefter lagades till bröllopp, och allt var lust och gamman öfver hela kungs-gården. Det hände sig så en dag, att prinsen var ute och åkte med sin unga brud, och kom till stugan, hvarest Singorra satt hos den blinde gubben. Vid de nu skulle fara förbi, blefvo hästarne bångstyriga, bröto af tistel-stången, slogo sönder karmen, och rände sin kos, så ingen kunde taga dem fatt. Nu blef stort bryderi och öfverläggning, huru de unga tu skulle komma hem till kungs-gården igen. Då sågo de tre hofmännen på hvarandra, och den ene tog till orda: »väl vet jag hvar vi skola få oss en ny tistel-stång. I denna koja bor en tärna. Om hon vill låna

oss spjäll-stången, som ligger öfver taket, är jag viss, att den duger till vagns-tistel.» Den andre hofmannen sade: »nog vet jag huru vi skola laga karmen. Om flickan vill låna oss sin stugu-dörr, är jag viss, att den passar.» Den tredje hofmannen lade till: »värst blir att skaffa hästar. Men om tärnan vill låna oss sin kalf, vet jag visst att han orkar draga hela karmen, vore den ock så tung.» Som nu intet annat stod att råda, skickade konunga-sonen bud till tärnan, och beddes få låna spjäll-stången, stugu-dörren, och kalfven. Härtill samtyckte mön af hjertat gerna, likväl med vilkor, att hon skulle få vara med på prinsens bröllopp; såsom han ock lofvade. Spjäll-stången blef nu satt som vagns-tistel, och passade fullkomligt. Stugu-dörren lades i karmen, och passade likaledes. Derefter spändes kalfven framför åkdonet, och så foro prinsen och hans unga brud hem till kungs-gården med både lust och gamman.

När nu bröllops-dagen var inne, klädde sig Singorra i en silke-sömmad kjortel, prydde sig med kosteliga smycken, och gick fram till kungs-gården. Men hennes kjortel lyste af röda guld i hvarenda fäll, och hon sjelf var så fager, att alla undrade deröfver, och tänkte att hon måtte vara en konungs dotter. Derefter satte sig bröllops-gästerna till bords, och alla aktade uppå den främmande mön, hvad hon skulle företaga sig. När det så lidit någon stund, tog Singorra fram en liten ask; i asken voro tre små foglar och tre små guld-korn, och vid jungfrun öppnade locket, hoppade foglarne ut och flögo midt öfver bordet, dit hvarest brudgummen satt. Men de hade hvar sitt guld-korn i munnen, utom den tredje fogeln, som glömde sitt korn. Då sade de begge foglarne: »se, nu har du glömt ditt guld-korn, såsom konunga-sonen glömde Singorra.» Men i samma stund gick det upp som ett ljus för prinsens sinne, och det rann honom i hugen, huru han svikit tro och ära emot sin käresta. Han sprang så npp ifrån bordet, tog den fagra Singorra i famn, och sade: »dig eller ingen vill jag hafva i verlden, ty du är min rätta fästemo.»

Vid denna tilldragelse blef stort gny i salen, och gästerna sågo med undran uppå hvarandra. Då tog brudgummen till att förtälja, huru allt hade timat, ända ifrån den dagen

han kom till Hafs-frun, och hvad stor huldhet den unga tärnan städse bevist honom. Derefter blef den främmande prinsessan återskickad till sin fader, med stort följe och all annan hedersbevisning. Men konunga-sonen drack sitt bröllopp med den fagra Singorra, och brölloppet varade i dagar, det varade väl i sju, och om det inte är lyktadt, drickes det än i denna dag.

Annmärkingar.

1. En uppteckning ifrån S. Småland förtäljer, att det var en konung och en drottning, som inte hade några barn. Häröfver bar konungen stor sorg, och rådfrågade en gammal qvinna, som kom gåendes till kungs-gården. Qvinnan tröstade honom, och sade: »det är väl, att du inte har någon son, ty det är honom förelagdt att komma till Hafs-frun.» Men konungen ville ändock inte ge sig tillfreds. Då sade spå-qvinnan: »emedan du önskar så gerna att erhålla en son, må du veta, att drottningen är hafvande. Men akta prinsen, att han inte kommer till något vatten, förrän han är tolf vintrar gammal, eljest får Hafs-frun makt med honom.» Så samtaladt, gick den gamla qvinnan sina färde.

Det gick nu alldeles som det var förutsagdt; ty drottningen kände sig hafvande, och födde en son, som kallades *Anesidej*. Då blef konungen öfvermåttan glad, och bygde ett torn, hvarest den unge pilten skulle fostras, till dess han blef vuxen. Vid nu prinsen fyllde sitt tolfte år, lät konungen tillreda ett stort gästabad, och hemtade sin son ur tornet med mycken högtidlighet. Men när prinsen skulle gå öfver bron, förbyttes han till en blodsdroppe, och föll ned i ån. Konungen fick således sanna den gamla qvinnans spådom. —

¶ det följande omtalas, huru *Anesidej* kom till Hafs-frun, och träffade en fager tärna, vid namn *Meserimej*. Den unga flickan halp honom i hans göromål, och de lofvade hvarannan sin tro och kärlek. När så prinsen genomgått alla Hafs-fruns prof, och hemtat brud-sakerna hos hennes syster, rådgjorde de unga tu att fly tillsammans. Då sade *Meserimej*: »gack ut, och sätt dig på den höga stenen, och ropa den gångaren, som karingen red på, när hon var brud.» Prinsen gjorde så, och kom tillbaka med hästen. Derefter satte de sig upp, och redo undan. Men Hafs-frun märkte deras flykt, och sprang efter. När hon så blef dem varse, förbytte hon landet framför dem till en stor sjö; men *Meserimej* kunde så mycket, att hon gjorde sjön till land igen. Hafs-frun blef nu tvungen att vända tillbaka; men prinsen kom upp ur hafvet, icke långt ifrån sin faders gård. —

Slutet öfverensstämmer med uppteckningen *B.* — Konungasonen rider fram till kungs-gården; men blir lockad att dricka en skål mjölk, och glömmet så bort sin käresta och allt annat som händt honom. Slutligen friar han till en fager prinsessa i främmande land. Men Meserimej erhåller tjänst på kungs-gården, som ladugårds-deja, och narrar de tre hofmännen, som ofvan är berättadt.

Vid prinsens hröllopp infinner sig Meserimej, och är klädd på det aldrea yppersta. Midt under måltiden, kastar hon trenne guld-perlor på bordet för sina begge dufvor; men hannen tager alla tre perlorna, och lemnar intet åt honan. Då säger den lilla dufvan: »Tvy dig! så du svek din maka, som Anesidej svek Meserimej.» När konungasonen tredje gången hör detta, vaknar han som ur en dröm, och igenkänner sin rätta fästemo.

2. I en uppteckning från Roslagen, har den unga prinsessan erhållit benämningen *Solfälla*. — Berättelsen eger för öfrigt följande afvikelser ifrån den ofvan meddelade Sagan *B.*

Prinsens andra prof består deri, att han skall hugga ned alla träden i hafs-skogen, och sätta dem upp på sin rot igen. — Sedan konungasonen och Solfälla begifvit sig på flykten, förföljas de först af den ena dockan, som blifvit till en moln-tapp, och far fram genom luften. Då skapar prinsessan sig och sin fästeman till tvänne råttor, som leka jemte vägen. Hafs-frun skickar så den andra dockan, som likaledes blir till en moln-tapp. Men Solfälla förbyter sig och sin fästeman till en anka och en ank-bonde. Hafs-frun skickar derefter den tredje dockan; men det aflöper på samma sätt; prinsessan förbyter sig och sin brudgum till tvänne träd, och dockan blir dem icke varse. Slutligen gifver sig trollet sjelf å stad, och far genom luften som ett digert moln. Då förvandlar Solfälla sig och prinsen till en gås och en gäs-karl. Men Hafs-frun märker hennes list, och skapar sig till en räf, som vill taga gässen. Just i detsamma rinner solen upp. Då ropar gäsen: »hå, hå, Mickel Räf! se bakom dig, huru det kommer en fager jungfru gångandes.» Vid nu Hafs-frun vänder sig om och får se solen, spricker hon midt i tu, och erhåller så sin bane. —

När prinsen kommer hem till kungs-gården, glömmet han Solfällas varning, att icke kyssa sin mor, och förgäter så sin brud och allt annat. Men konunga-dottern tager sin tillflykt i en skogs-koja, och gäckas med prinsen, såsom ofvan är förtäljdt om hofmännen. — Sagans slut öfverensstämmer i öfrigt med hvad tillförene blifvit meddeladt.

3. I en uppteckning från S. Småland, kallas konungasonen *Flod*, och konunga-dottern *Flodina*. De hafva begge blifvit bortröfvade af Sjö-frun, och rådslå att fly tillsammans. Under flykten förföljas de af sin matmoder; men omskapa sig först till en törn-buske med en fogel i, så till en kyrka med en prest, och slutligen till tvänne ankor. När nu Sjö-frun får se de begge ankorna, lägger hon sig ned för att dricka ut vattnet i sjön; men dricker för mycket, så hon spricker midt i tu. —

När Flod firar sitt bröllopp med den främmande jungfrun, kommer den öfvergifna Flodina till kungs-gården, och sätter sig på slotts-trappan. Hon har med sig en korg med dufvor i. Vid nu duf-hanen gör sina krumbugter, än för den ena och än för den andra honan, säger prinsessan: »Tvy dig! du är trogen emot din maka, på samma sätt som Flod var trogen emot Flodina.» Då kommer prinsen ihåg sin fordna kärlek, och igenkänner sin rätta fästemo. Men Flodina kastar af sina gamla kläder, och står der inför alla som en fager konunga-dotter, hvarefter brölloppet firas med allsköns glädje.

4. En öfverlemning ifrån Östergötland förtäljer, att det var en drottning, som råkade ut för en häftig storm på hafvet, och blef tvungen att bortlofva hvad hon bar under bältet. Kort derefter födde hon en son, som hette *Tobe*. Men när piltten var nyfödd, antog Sjö-frun örne-hamn, flög in i drottningens kammar, och bortröfvade barnet.

Tobe växte nu upp i Sjö-fruns gård, och träffade der en fager tärna, vid namn *Sara*. Barnen fattade kärlek för hvarandra, och rådslogo att fly tillsammans. Då spottade Sara vid spiseln, vid ved-trafven, och vid källaren, och bad dem svara för henne. Derefter tog hon med sig en sten, en borste och ett häst-täcke, och flydde så bort med sin fästeman. När de nu kommit ett långt stycke, blef Sjö-frun varse deras flykt, och for efter dem i ett stort moln. Då kastade Sara stenen bakom sig, och han växte till ett stort fjäll, så trollet inte kunde komma förbi, utan måste fara hem efter sin berg-sprängare. Tobe och Sara flydde emedlertid undan, det fortaste de kunde. Men rätt som det var, kom Sjö-frun åter farandes efter dem; då kastade jungfrun sin borste, och han blef till en stor skog, så trollet inte kom fram, utan måste fara hem efter sin ved-huggare. När det så lidit någon stund, kom Sjö-frun åter farande efter dem. Då kastade Sara sitt häst-täcke, och det blef till en stor sjö, så trollet måste vända tillbaka efter sin hund, som hette *Glufsa*. Trollet och Glufsa lade sig nu att dricka ur sjön; men de drucko för mycket, så de sprucko begge två. —

När Tobe skulle fira sitt bröllopp med den främmande prinsessan, kastade Sara korn åt hönsen, hvilka gingo på gården. Men tuppen tog allt som kastades, och lemnade intet åt hönorna. Då skreko hönorna: »tuppen gör med oss, som Tobe gjorde med Sara.» Straxt igenkände konunga-sonen sin rätta brud, och tog henne till sin drottning.

5. En öfverlemning ifrån Westergötland berättar, att det var en konunga-son, vid namn *Andreas*, som hade en elak styfmoder. Trollpackan ville förgöra prinsen; men han frälsades af en ung flicka, som hette *Messeria*, och flydde slutligen bort med henne. Innan de begynte sin färd, skar jungfrun sig i det venstra lill-fingret, och lät tre blods-droppar falla på golvet, sägande, att de skulle svara för henne när hon var borta.

Drottningen sände nu sina män att taga fast de begge flyktingarne. Men *Messeria* skapade en liten kyrka vid vägen, och förbytte prinsen till en prest, och sig sjelf till en klockare. Männen kunde så icke finna dem, utan vände tillbaka. Då gaf sig drottningen sjelf på väg. Men *Messeria* skapade en sjö, och förbytte sig och sin fästeman till tvänne stora fiskar i sjön. När så drottningen nalkades intill stranden, kommo fiskarne fram, och ville uppsluka henne; ty konunga-barnen visste väl, att om hon allenast fick smaka en droppa af vattnet, skulle hon åter få dem i sitt våld.

Andreas och *Messeria* kommo sent ömsider till en främmande kungs-gård, hvarest prinsen vann stor ära, och fick löfte om konungens dotter. Men giftermålet hindrades af den trogna *Messeria*, som efter många vedervärdigheter ändteligen blef förmäld med konunga-sonen.

6. I en ganska märklig öfverlemning från N. Småland, har sagans skådeplats blifvit flyttad ifrån sjön till land-backen, och Hafs-frun förbytt till ett vanligt berga-troll. Berättelsens grund-drag äro följande:

Det var en gång en konunga-son, som var ute om sommaren och plockade smultron. Då kom trollet, och lockade honom in i berget. Der träffade han en ung flicka, som likaledes var »bergtagen», och suttit i sju runda år hos troll-käringen. Den unga flickan half svennen i hans sysslor, och de lofvade att alltid älska hvarandra.

En dag sade trollet till konunga-sonen: »du skall gå och göra rent i mitt stall; der har inte varit rensadt på fyra och tjugo år.» Då visste svennen inte huru han skulle bära sig åt, utan blef så ledsen, så ledsen. I detsamma kom tärnan gåendes. Hon sade:

»gråt inte! Om du lofvar att du inte sviker mig, vill jag säga dig råd. — Stig upp på den höga stenen, och ropa:

Alla mors skotte-karlar komme fram!
Alla mors sope-karlar komme fram!»

Prinsen gjorde så. Genast kom der fram en otalig mängd pysslingar, och de till att skotta och sopa, och vände inte åter förr än stallet var rent.

När det var gjordt, sade trollpackan: »här har du en halfspann korn. Det skall du så ut i åkern; derefter skall du ärja och harfva, och sedan plocka upp hvart korn igen.» Då visste sig svennen ingen råd, utan blef så ledsen, så ledsen. I detsamma kom tärnan åter gåendes. Hon sade: »gråt inte! Om du lofvar att du inte sviker mig, vill jag hjälpa dig. — Stig upp på den höga stenen, och ropa:

Alla mors säe-karlar komme fram!
Alla mors ärje-karlar komme fram!
Alla mors harfve-karlar komme fram!
Alla mors plocke-karlar komme fram!»

Prinsen gjorde som sagdt var. Genast kom der fram en otalig mängd små, små gubbar, och de till att så, och ärja, och harfva, och plocka, och så många voro de, att de slogos om hvart enda korn. När nu all säden var samlad, bar prinsen in den i berget; men den unga mön tog undan trenne korn, utan att någon visste säga hvad hon aktade göra dermed.

Någon tid derefter, sade troll-qvinnan: »jag skall nu rida till bröllopps. Gack derföre bort och hemta min gångare, som jag red på när jag sjelf var brud, för fyra och tjugo år sedan.» Då blef prinsen mycket hedröfvad, för han visste aldrig hvar han skulle finna troll-käringens häst. I detsamma kom tärnan åter gåendes, och frågade hvarför han var så ledsen. »Jo», sade prinsen, »käringen har befallt mig gå efter hennes gångare, som hon red på när hon var brud, för fyra och tjugo år sedan; och jag vet aldrig hvar jag skall finna honom.» Flickan tog till orda: »Om du lofvar, att du aldrig sviker mig, vill jag hjälpa dig ännu mer.» Ja, svennen lofvade att aldrig svika henne. Då sade flickan: »gack först efter det betslet, som hänger närmast dörren i stallet.» Prinsen gjorde så. Tärnan fortfor: »här har du en limpa. När du kommer långt, långt bort i skogen, skall du rysta hårdt på betslet; då får du höra ett stort gny och gnäggande. Stig så upp i det högsta träd du kan se. Men när du kommer halfvägs i trädet, skall du rysta betslet ännu hårdare, och skynda dig upp aldra öfverst i toppen. Då kommer hästen rännandes i full flöj,

och frustar, och är mycket vild. Men du skall kasta limpan i halsen på honom, så blir han spak och sedig, att du kan fånga honom, som mor har befallt.» Konunga-sonen tackade mycket för dessa goda råd, och dermed skiljdes de åt för den gången.

Prinsen gick så åt skogen, och hade betslet och limpan med sig. När han kommit mycket långt bort, rystade han hårdt på betslet, och kröp upp i det högsta träd han kunde se. Genast fick han höra ett hiskeligt gny och gnäggande, så det genljöd i hela skogen. Vid han så kommit halfvägs i trädet, rystade han om igen, ännu hårdare än förut, och kröp hastigt upp öfverst i träd-toppen. Men i detsamma hördes ett dån, som om jorden skulle remna, och hästen kom rännandes i full flöj, så att träd och buskar brötos ned, hvar han lopp fram. Hästen var stor och hög, som den högsta gran, och han gapade så ledt, som hade han velat sluka prinsen i en enda munbit. Men svennen lät inte skräma sig, utan var straxt redo, och kastade limpan i hans munn. Då blef hästen spak som ett lamm, och väntade tåligt me'ns prinsen lade betsel på honom. Ungersvennen steg så upp på gångarens rygg, och red hem till berget, såsom trollpackan hade befallt.

När nu berga-trollet fick se att prinsen kom oskadd tillbaka, blef hon mycket misslynt, och lade råd att på annat sätt taga honom af daga. I sådan akt befalle hon sin tärna, att dräpa pojken och steka honom, me'ns hon sjelf var borta i bröllopp. Tärnan lofvade göra som sagdt var. Men när käringen ridit sin kos, gjorde flickan tre kluta-dockor, ställde dem, en vid tröskeln, en vid spiseln, och en vid sängen, och sade, att de skulle svara för henne. Derefter togo hon och ungersvennen allt det gods och guld som låg i berget, och gáfvo sig på flykten. När så troll-qvinnan kom hem ifrån brölloppet, var hon mycket trött, och lade sig att sofva, och sof ett helt dygn. Vid hon nu vaknade, sporde hon sin tärna åt: »höres' du min tärna, har du stekt pojken ännu?» Då svarade dockan som stod vid tröskeln: 'ja, jag håller just på att elda ugnen.' Käringen vände sig derefter om, och somnade, och sof ännu ett dygn. Vid hon nu vaknade, sporde hon åter: »höres' du min tärna, har du stekt pojken ännu?» Då svarade dockan som stod vid spiseln: 'jag håller just på att sätta in honom.' Trollet vände sig derefter om, somnade tungt, och sof ännu ett dygn. Vid hon så vaknade, ropade hon å nyo: »höres' du min tärna, är pojken stekter ännu?» Dockan som stod vid sängen svarade: 'ja, jag håller just på att taga ut honom.' Då steg trollqvinnan upp, och gick till tärnans kammare; men vid hon kom derin, såg hon ingen, utom de tre kluta-dockorna som stirrade emot henne.

Käringen kunde nu väl veta huru det var tillgånget, och blef öfvermåttan vred. Hon ropade derföre sina karlar, och bjöd dem genast draga ut och leta efter flyktingarne. Bäst det nu var, fingo konunga-sonen och hans käreasta höra ett starkt sus och dån i luften. Då sade tärnan: »hör du huru det susar? Nu har mor skickat alla sina karlar efter oss.» Hon skop derefter prinsen till en törn-buske, och sig sjelf till en ros som stod i busken. Men karlarne fäste ingen akt vid busken och blomman, utan drogo förbi i fullt flygande. När de så kommo tillbaka, sporde käringen: »nä, hafven J sett någonting?» Männen genmälte: 'vi sågo ingenting, förutom en liten törn-buske med en ros uti, som stod vid vägen.» Då blef troll-qvinnan illa till mods, och sade: »just dem skullen J hafva tagit. Nu får jag väl lof att sjelf gifva mig å stad.»

Berga-trollet gaf sig derefter på väg att leta efter konungabarnen, och färdades mycket fort, så det hven i luften. Då sade tärnan till sin följesvenn: »hör du huru det susar och dånar så hiskeligt? Nu är mor sjelf ute och vankar.» Hon skop derefter sig och sin fästeman till tvänne ankor, och de summo så öfver sjön, som låg framför dem. Men när käringen kom fram, och såg konungabarnen vid den andra stranden, lade hon sig ned, och drack ut hela sjön. Just i detsamma gick solen upp. Då ropade tärnan: »se! hvilken fager jungfru der rinner upp.» Vid nu käringen vände sig om, sprack hon midt itu; för man skall veta, att trollen inte ha makt till att se uppå solen.

Prinsen och hans fästemo färdades derefter vägen fram, och kommo till kungs-gården. Då ville svennen nödvändigt helsa på sina fränder, men när han kom dit, gick det som man kunde vänta, han förgat sin brud, och allt annat som händt honom me'ns han var i berget. Konungen och drottningen lade så råd samman, att deras son skulle fästa sig en konunga-dotter, och prinsen sjelf var genast redo, att göra efter deras bud och vilja. När så bröllops-dagen kom, gick den stackars tärnan fram till kungs-gården, och beddes få hjelpa till som tjenste-mö. Hon hade med sig en anka och en ank-bonde, som vankade af och an i bröllops-salen. Vid nu gästerna sutto till bords, i allsköns ro och gamman, tog tärnan fram sina tre sädes-korn, och kastade dem uppå golfvat. Genast lopp ank-bonden till, och tog alla tre kornen. Då slog tärnan honom med handen, och sade: »Tvy vare dig! som så utskjuter din maka.» Men när brudgummen hörde dessa ord, kände han igen sin rätta fästemo, och mindes all den troskap och huldhet hon visat honom. Han sprang så upp ifrån bordet, tog den fagra tärnan i famn, och sade att hon skulle blifva hans drottning. Den främmande konunga-dottern blef derefter gift med en af prinsens fränder, och sedan lefde de lyckliga i alla dagar.

15.

Den Förtrollade Grodan.

Ifån S. Småland.

Det var en gång en torpare, som mången är väl det; han hade tre söner, men hans hustru var längesedan död. När så de begge äldste pojkarne kommit något till ålders, gingo de en dag inför sin fader, och beddes orlof att draga bort ifrån hemmet, och fästa sig hustrur. Torparen svarade: »icke höfves det att J sen er om efter giftermål, innan J först pröfvat eder lycka i verlden. Mig lyster gerna veta, hvem som kan tjena sig den grannaste duken, att breda uppå bordet till jul-afton.» Detta förslag likade bröderna rätt väl, och de skulle så ut i verlden, och se hvem som kunde tjena sig den grannaste duken. Men vid afskedet gaf torparen dem hvardera tre plåtar, och sade att det skulle vara som en tärepennning, intill dess de kunnat skaffa sig någon tjenst.

När de begge äldsta sönerna nu skulle draga bort ifrån hemmet, gick äfven den lille minste heren inför sin fader, och beddes orlof att ge sig ut och försöka sin lycka. Torparen ville inte lydast härtill, utan svarade: »ja, du stackars liten! du lär väl mena det är någon som vill hafva dig i tjenst. Det är bättre du sitter hemma i spisel-grufvan, der har du din rätta plats.» Men pojken var enträgen, och sade: »Far! låten mig följa med. Ingen vet huru lyckan vänder sig. Kanske går det mig väl i verlden, ändock jag är liten och ringare än mina bröder.» När gubben hörde sådant, tänkte han vid sig sjelf: »ja, det kan vara så godt att bli af med honom för någon tid. Här hemma gör han intet gagn, och han kommer väl igen innan skogen blir grön.» Heren fick så orlof att följa sina bröder åt, och erhöil af sin fader tre plåtar, som en tärepennning under resan.

Torpare-sönerna gåfvo sig derefter på färd, och vandrade hela dagen igenom. När det så led emot aftonen, kommo de till en öl-stuga som låg invid vägen, och i stugan voro samlade en stor skara vandringsmän och andra gäster. Då satte sig de begge äldste bröderna ned, och åto, och drucko, och doblade, och gjorde sig glada; men den lille minste heren kröp undan i en vrå för sig sjelf, och ville inte vara med i laget. När så bröderna gjort af med sina penningar, lade de råd, huru de skulle fortsätta sitt lustiga lefverne. I sådan akt gingo de till sin yngste broder, och sade att han skulle ge dem sina tre plåtar; han kunde ändock inte göra något bättre än packa sig hem, ju förr desto hellre. Men heren ville icke efterkomma deras begäran. Då togo bröderna fatt på honom, öfverföllu honom med hugg och slag, annammade hans penningar, och jagade honom ut ur herberget. Derefter satte de sig ned, och åto, och drucko, som tillföre. Men den stackars pojken flydde ut i mörka natten, och visste icke hvart han tog vägen. Han trådde nu många villa stigar, tills han inte orkade gå längre. Då satte han sig ned på en tufva, och grät bitterligen, ända till dess han somnade af trötthet.

Arla om morgonen, innan lärkan sjöng, vaknade heren upp, och begynte åter sin färd. Han vandrade nu öfver berg och djupa dalar, och frågade inte efter hvart det bar, allenast han kom undan ifrån sina bröder. När han så vankat både länge och väl, fann han slutligen en grön stig, som ledde till en gård; men gården var så stor, att den tycktes honom icke kunna vara något annat än en kungs-gård. Pojken besinnade sig nu icke länge, utan trädde in, och kom i många fagra rumm, det ena präktigare än det andra; men ingen lefvande varelse syntes till. Vid han så hade vandrat en lång stund, ur sal och i sal, ur mak och i mak, kom han slutligen till ett rumm, som var ännu mycket kostligare än något af de öfriga. Men längst fram i högsätet satt der en groda; hon var svartare än den svartaste jord, och så stygg till åsyn, att heren knappast kunde vända sina ögon till henne. Grodan frågade hvem det var som kom, och hvad han hade för ärende. Heren svarade, som sanningen var: »jag är en fattig torpare-

son, som gifvit mig ut i verlden att söka mig någon tjenst.» Då tog tåssan till orda: »du har väl inte lust att städja dig hos mig? Jag behöfver nu en svenn som aldra bäst.» Pojken samtyckte härtill, och sade att han gerna ville tjena henne. Tåssan mälte: »var då välkommen! Om du är mig trogen, skall det blifva din lycka.» De blefvo nu väl öfverens, och heren försäkrade att trohet inte skulle fattas, allenast hans matmoder icke fordrade mera än han mäktade uträtta.

Sedan detta var bestäldt, gingo heren och grodan ned i trädgården, som låg utanför huset, och kommo till en stor buske, af ett slag som pojken aldrig sett tillföre. Då sade grodan: »detta skall blifva ditt göromål, att du skall skära en qvist af denna buske, hvar dag sol är på himmelen. Du skall göra det så väl söndag som måndag, så väl jula-dag, som mid-sommars-dag; men du må inte skära flere qvistar, utan blott en enda.» Pojken lofvade i allo efterkomma hennes begäran. Tåssan förde honom nu till en kammare i högan loft, och sade: »här skall du framdeles bo och vistas. På detta bord skall du alltid finna mat och dryck, när du vill äta. Denna säng skall vara bäddad, när dig lyster hvila, och du eger i allt din goda frihet. Var allenast trogen i det som dig åligger.» Så samtaladt skiljdes de åt, och grodan hoppade sina färde. Men pojken tog sin knif, gick ned i trädgården, och skar en qvist af busken; och så var han fri för den dagen. Andra morgonen gjorde han på samma sätt; likaledes den tredje, och så allt framgent, hela året om. Han hade nu goda dagar uppå kungs-gården, och egde öfverflöd på allt som han kunde önska sig; men likväl gjordes tiden honom lång, ty dag gick och dag kom, och aldrig hvarken såg eller hörde han någon menniska.

När nu året var till ända, och heren skurit den sista qvisten af busken, kom den lilla grodan hoppandes till honom, tackade för hans trogna tjenst, och sporde hvad lön han önskade sig. Pojken svarade, att han föga gjort skäl för någon lön, utan ville gerna vara nöjd med hvad hans matmoder aktade gifva honom. Då tog grodan till orda: »nog vet jag hvad lön du helst önskar. Dina bröder äro ute att tjena sig dukar,

till att breda på eder faders bord om jul-afton. Här vill jag gifva dig en duk, hvars make de näppeligen lära finna, om de ock leta genom tolf konunga-riken.» Med dessa ord gaf hon svennen ett bords-kläde; men klädet var hvitare än en snö, och dertill så grannt, att aldrig någon har sett dess like. Då blef pojken öfvermåttan glad, tackade med många höfviska ord för gåfvan, tog så farväl af sin matmoder, och gjorde sig redo att med stor hjertans fröjd återvända hem till sin fader.

Heren begynte nu sin färd, och vandrade hela dagen igenom utan att möta någon. När det så blef serla om aftonen, fick han se ett ljus, och gick ditåt, för att finna husa-vara öfver natten. Han igenkände nu samma herberge, hvarest han skiljts ifrån sina bröder, och vid han kom fram, se, då sutto torpare-svennerna derinne, emellan skålar och krus, och åto, och drucko, och gjorde sig lustiga. Som nu heren icke länge kunde minnas någon oförrätt, blef han glad att träffa sina bröder, och gick fram och helsade dem med stor kärlek. Han tog derefter till orda, och frågade huru det gått dem sedan de sist sågo hvarandra, och om de lyckats tjena sig någon duk, att breda på sin faders jula-bord. Bröderna jakade härtill, och sade att allt gått dem väl i händer. De togo så fram hvar sin duk; men dukarne voro både slitna och söndriga. Då sade heren: »vänta, skolen J få se på någonting helt annat.» Han bredde så ut duken som han fått af grodan, och alla gästerna i herberget vände icke åter att förundra sig öfver den granna väfnaden. Men torpare-svennerna kunde illa lida, att deras yngre bror egde en slik kostbarhet. De togo derföre med våld ifrån honom den fagra duken, och gåfvo sina gamla bords-kläden i stället. Derefter vandrade alla tre bröderna hem till sin fader. Men när jul-qvällen kom, och svennerna bredde sin duk på bordet, blef gubben högligen glad, och kunde inte nog prisa deras lycka. Torpare-svennerna begynte nu rosa sig sjelfva, och ordade vidt och bredt om alla stora ting som de utfört. Men den lille minste heren var tystlåten och talade föga. Han blef också hvarken hörd eller trodd, ehvad han måtte förtälja.

Sedan de trenne bröderna suttit hemma öfver julen, gingo de en dag åter inför sin fader, och beddes orlof att draga bort och fästa sig hustrur. Men gubben svarade som förut: »icke höfves att J sen eder om efter giftermål, förrän J något vidare pröfvat eder lycka i verlden. Det lyster mig se, hvem som kan tjena sig den fagraste dryckes-bägaren, att sätta på bordet jul-afton.» Detta förslag likade bröderna rätt väl, och de skulle så ut i verlden och pröfva på, hvem som kunde tjena sig det fagraste dryckes-karet. Men vid afskedet gaf gubben dem hvardera tre plåtar, och sade att det skulle vara som en tärepenning, intill dess de kunde skaffa sig tjenst.

När nu torparens begge äldsta söner skulle draga bort ifrån hemmet, gick den lille minste heren inför sin fader, och beddes orlof, att äfven få ge sig ut i verlden och fresta sin lycka. Gubben ville inte lydas härtill, utan svarade: »ja, du stackars liten! du lär väl tänka det, är någon som vill ha dig i tjenst. Det är bättre du sitter och gräfver i spisel-grufvan, der har du din rätta plats.» Men pojken var mycket enträgen, och sade: »Far! låten mig följa med. Ingen kan veta huru lyckan vänder sig. Törhända går det mig väl i verlden, ändock jag är liten och ringare än mina bröder.» När gubben hörde sådant, tänkte han vid sig sjelf: »ja det kan vara så godt att bli af med honom för någon tid. Han kommer väl igen innan skogen står i löfve.» Heren fick så orlof att följa sina bröder åt, och erhöll af sin fader tre plåtar, som en tärepenning under resan.

Torpare-sönerna gafvo sig derefter på färd, och vandrade hela dagen igenom. När det så led emot aftonen, kommo de fram till öl-stugan som låg invid vägen, och i stugan voro samlade en stor skara vandringsmän och andra gäster. Då satte sig de begge äldsta bröderna ned, och åto, och drucko, och doblade, och gjorde sig lustiga på allt vis; men den minste pojken kröp undan i ett hörn för sig sjelf, och ville inte vara med i laget. När så bröderna hade gjort af med alla sina penningar, lade de råd samman, huru de skulle fortsätta sitt lustiga lefverne ännu en stund. I sådan akt gingo de bort till sin yngste broder, och sade att han skulle ge dem sina tre

plåtar, han kunde ändock inte göra något bättre än att laga sig hem, ju förr desto hellre. Men heren ville icke efterkomma deras begäran. Då togo bröderna honom fatt, annammade hans penningar, och jagade honom med hugg och slag ut ur herberget. Derefter satte de sig ned, och åto, och drucko, och välplägade sig som tillförene. Men den stackars pojken flydde ut i kolande mörkret, och visste icke hvart han tog vägen. Han trådde nu många villa stigar, tills han icke orkade gå längre. Då satte han sig ned på en tufva, och grät bitterligen, ända till dess han somnade af trötthet.

Bittida om morgonen, innan hanen gol, vaknade heren upp ur sin sömn, och begynte åter färdas öfver berg och dalar. När han så hade vankat både länge och väl, fann han slutligen en grön stig, och den gröna stigen ledde fram till gården som jag tillförene omtalat. Vid heren nu kände igen kungs-gården, blef han öfvermåttan glad, och besinnade sig icke länge, utan gick dristeligen in och staddes för sin gamla matmoder, der hon satt i högsätet. När så grodan blef honom varse, svarade hon vänligt på hans helsning, och sporde efter hans ärende. Heren tog till orda: »jag har kommit hit för att bjuda dig min tjänst, om du behöfver den.» Tåssan sade: »var då välkommen till mig! ty jag behöfver nu en svenn som aldrig bäst. Om du vill tjena mig troget, skall din lön icke blifva ringa.» Heren försäkrade att trohet inte skulle fattas, om hon eljest icke fordrade mer än han var i stånd till. Grodan tog så fram en bundt »efsingar» (korta trådar), räckte dem åt ungersvennen, och sade: »detta skall blifva ditt göromål, att du skall knyta en tråd om hvarje qvist af busken, som du skar i fjol. Men du skall knyta en efsing för hvar dag sol är på himmelen, och du skall göra det så väl söndag, som måndag, så väl jula-dag som midsommars-dag. Men du må inte knyta flere trådar, utan blott en enda.» Heren lofvade i allo göra som hon hade befallt. Derefter förde grodan honom till en kammare i högan loft, och sade: »här skall du framdeles bo och vistas. På detta bord skall du alltid finna mat och dryck, när du vill äta, denna säng skall vara bäddad, när dig lyster hvila, och du eger i allo din goda frihet. Var

blott trogen i det dig åligger.» Så samtaladt skiljdes de åt, och grodan hoppade sina färde. Men pojken tog en efsing, gick neder i trädgården och band om en af de qvistar han skurit året tillförene, och dermed var han fri för den dagen. Andra morgonen gjorde han på samma sätt, likaledes den tredje, och så allt framgent hela året om. Han lefde nu i allsköns maklighet och öfverflöd; men tiden gjordes honom lång, ty dagarne spunnos den ena lik den andra, utan att han såg eller hörde någon lefvande varelse.

När nu året var till ända, och heren bundit den sista efsingen om den sista qvisten, kom den lilla grodan åter hoppandes till honom, tackade för hans trogna tjänst, och sporde hvad lön han önskade sig. Pojken svarade, att han föga gjort skäl för någon lön, utan ville gerna nöja sig med hvad hans matmoder aktade gifva honom. Då sade grodan: »väl vet jag hvad lön du önskar dig som aldrahelst. Dina bröder äro borta och tjena sig dryckes-bägare, till att ställa på eder faders bord om jul-afton. Men här vill jag gifva dig en bägare, och lära de näppeligen få dess make.» Med dessa ord gaf hon svennen ett dryckes-kar; men bägaren var af lödigt silfver, och förgyld utan och innan; tretton mästare hade derpå satt sina mästare-stämplor, och arbetet var så konstigt, att dess like icke stod att finna, om man ock sökte öfver tolf konunga-riken. Heren tackade för den kostliga gåfvan, såsom den väl kunde vara värd. Derefter tog han ett höfviskt afsked ifrån sin matmoder, och lagade sig med stor hjertans fröjd att återvända till hemmet.

Han vandrade så hela dagen i ända, och kom serla om aftonen till öl-stugan, hvarom jag tillförene berättat. Nu hade heren visserligen aktat gå förbi; men der föllo strida elfver, så han kunde inte komma någon annan väg, och dertill tarvade han väl se sig om efter husavara öfver natten. Vid han så trädde in i herberget, se, då sutto torpare-svennerna derinne, emellan skål och vägg, likasom när han sist skiljdes ifrån dem. Som nu heren inte länge kunde minnas någon oförrätt, blef han väl tillfreds att träffa sina bröder, och gick fram, och helsade dem med stor kärlek. Derefter begynte

han spörja, huru det gått dem efter deras skiljsmessa, och om de lyckats tjena sig någon dryckes-bägare att ställa på sin faders jula-bord. Svennerna jakade härtill, och sade att allt gått dem väl i händer. De visade nu hvar sitt dryckes-kar; men karen voro både gamla och ringa på allt sätt. Då sade heren: »vänta! skolen J se på någonting annat.» Han tog så fram sin dryckes-bägare, som han fått af den lilla grodan; och lärer ingen undra, om alla gästerna i öl-stugan tyckte den vara ett mäktigt kostligt stycke. Men torpare-sönerna kunde illa lida, att deras broder egde en slik dyrbarhet, utan sade: »icke sömmar sig att du, din krafling! har en sådan klenod. Den skall du ge åt oss, som äro både äldre och bättre än dig.» Dermed togo de ifrån heren hans sköna bägare, och gáfvo deras ringa dryckes-kar i stället. Emedan pojken nu väl förstod »att det inte är godt draga hank med den starke», måste han låta sig nöja som det var. Bröderna vandrade så hem till sin fader, och man kan väl veta hvad glädje der blef, när gubben såg den kostliga dryckes-bägaren på sitt jula-bord. De begge äldsta svennerna fingo nu ordet, och begynte rosa sig sjelfva och sina storverk. Men den lille minste heren var sorgsen, och ordade föga. Det var också inte lönt annat, för han blef hvarken hörd eller trodd när han sade något.

Sedan de tre bröderna suttit hos torparen öfver julen, gingo de begge äldste en dag inför sin fader, och beddes orlof att draga bort och fästa sig hustrur. Gubben samtyckte gerna härtill, för han tyckte att hans söner voro både vuxna och väl försökta i allting. Han sade: »mig lyster mycket få se, hvem som förer den fagraste bruden till by's, när det kommer till jul-afton.» Sådant tal likade bröderna öfvermåttan väl, och de lofvade hvar för sig göra sitt bästa. De skulle så ut i verlden och försöka, hvem som kunde tjena sig den fagraste bruden. Men vid afskedet gaf gubben dem vardera tre plåtar, som en tärepennning under resan.

När nu torparens begge äldsta söner skulle draga bort ifrån hemmet, gick den lille minste heren till sin fader, och beddes orlof att följa sina bröder åt. Gubben ville inte gerna lydast härtill, utan sade: »ja, du stackars liten! du lär väl tänka

det är någon som vill hafva dig till fästeman. Det är bättre du sitter hemma och gräfver i spisel-grufvan. Der har du din rätta plats.» Men pojken lät inte afskräcka sig, utan sade: »far! låten mig följa med. Ingen kan veta huru lyckan vänder sig. Törhända går det mig väl i verlden, ändock jag är liten och ringare än mina bröder.» Huru svennen nu lade sina ord, tänkte gubben till sist: »ja, det kan vara så godt att bli af med honom på någon tid. Han kommer väl igen när nöden tränger.» Heren fick nu orlof att följa sina bröder, och erhöill vid afskedet tre plåtar af sin fader, såsom kost-penning, intill dess han kunde skaffa sig någon tjenst.

Torpare-sönerna gåfvo sig derefter på färd, och vandrade hela dagen igenom. När det så led emot aftonen, kommo de åter fram till öl-stugan som låg invid vägen, och i herberget voro samlade en stor skara vandrings-män och andra gäster. Då begynte de begge äldste bröderna ånyo sitt lustiga lefverne, och åto, och drucko, och doblade; men den yngste pojken satt för sig sjelf i ett hörn, och ville inte vara med i laget. När så bröderna hade förtärt alla sina penningar, lade de råd samman, huru de skulle få medel att roa sig ännu en stund. I sådan akt gingo de bort till sin yngste broder, och sade att han skulle ge dem sina tre plåtar, han kunde ändock inte göra något bättre än att laga sig hem, ju förr desto hellre. Men heren ville icke efterkomma deras begäran, såsom inte lærer synas underligt. Då togo bröderna honom fatt, annammade hans penningar, och drefvo honom sjelf med hugg och slag ut ur herberget. Så bestäldt, satte de sig ned, och åto, och drucko, och välplögade sig som tillförene. Men den stackars pojken flydde ut i skogen, och tänkte inte uppå hvart vägen bar, allenast den förde honom bort ifrån hans bröder. Han vandrade nu många villa stigar, tills han inte orkade gå längre. Då satte han sig ned på en tufva, och grät bitterligen, ända tills han somnade af trötthet.

Arla om morgonen, innan upprunnen sol, vaknade heren ur sin sömn, och begynte åter sin färd öfver berg och dalar. När han så vandrat en stund, rann honom i hugen, att det bästa som nu kunde hända, vore om han kom till kungs-

gården, der han haft allting så godt. Knappast hade han tänkt denna tanke, förrän han åter stod uppå den gröna stigen, och när han så färdats ett stycke, låg kungs-gården midt framför honom. Nu vardt svennen öfvermåttan glad, och besinnade sig inte länge, utan gick dristeligen in i den fagra salen, der hans matmoder plägade sitta. När så grodan blef honom varse, undfick hon honom vänligt, och sporde efter hans ärende. Svennen genmälte: »jag är kommen för att bjuda dig min tjänst, om du eljest behöfver den.» Tåssan sade: »var då välkommen till mig, ty jag behöfver en svenn, som aldrabäst. Om du tjenar mig troget, skall din lön blifva större än du nu kan tänka.» Heren försäkrade att trohet inte skulle fattas, om hon allenast icke fordrade mer än han mäktade fullgöra. Då tog grodan till orda: »din tjänst skall icke blifva tung eller mödosam. Det skall blifva ditt göromål, att du skall bära upp qvistarne, som du tillförene skurit och bundit, och lägga dem samman till ett bål på gården. Men du skall bära en qvist för hvar dag sol är på himmelen, och du skall göra det så väl Onsdag som Thursdag, så väl jula-dag som midsommars-dag, och du må inte bära upp flera qvistar tillika, utan blott en enda. När så året är om, och du burit upp den sista qvisten, skall du tända eld på ris-högen, och gå in i din kammare för någon stund. Gack sedan ned, och kringsopta bålet väl, att alla qvistarne brinna upp. Om du då märker något i elden, skall du taga det ut, och frälsa det.» Heren lofvade noga efterkomma sin matmoders begäran i allt detta. Derefter förde grodan honom upp i högan loft, till en liten kammare, och sade: »här skall du framdeles bo och vistas. På detta bord skall du alltid finna mat och dryck, när du vill äta; denna säng skall alltid vara bäddad och redo, när dig lyster hvila; och du eger i allt din goda frihet. Var allenast trogen i hvad dig är tillsagdt!» Efter detta samtal skiljdes de åt, och grodan hoppade sina färde. Men svennen gick neder i trädgården, hemtade en qvist som han tillförene afskurit och bundit, bar den upp på tomten der han aktade tillreda bålet, och dermed var han fri för den dagen. Andra morgonen gjorde han på samma sätt, likaledes den tredje, och så allt framgent

Hela året om. Heren hade nu goda dagar på kungs-gården, trufdes väl, och skjöt upp till en rank ungersvenn. Men mycket ensligt syntes der honom vara, ty han hvarken såg eller hörde någon menniska; och det lekte honom ofta i hugen, att hans bröder skulle komma hem med fästemoär, me'ns han icke hade någon.

När så året skridit rundt om, och heren burit upp den sista qvisten, och lagt honom vid de öfriga, gjorde han som grodan hade sagt, tände eld på ris-högen, och tillredde ett stort bål. Derefter gick han bort för någon stund, kom så tillbaka, och kring-sopade platsen å alla sidor, att qvistarne, stora och små, brunno till aska. Vid han nu sysslade som aldrabäst, se, då rann der upp midt i elden en underskön jungfru; hon var hvitare än en snö, och hennes hår var så fagert, att det breddes ned till fötterna som en kappa. Vid svennen blef varse den fagra jungfrun, sprang han hastigt till, och ryckte henne ut ur elds-lågan. Men den unga mön föll honom i famn med stor hjertans fröjd, och tackade att han frälst henne. Hon var nu den vänaste och rikaste konunga-dotter i hela vida världen, och hade blifvit »förgjord» af en trollpacka, som skapat henne till en stygg groda.

I samma stund blef der lif och rörelse i hela huset, och kungs-gården fylldes af hofmän, och riddare, och förnäma jungfrur, som likaledes varit förtrollade. Alla gingo nu fram, den ena efter den andra, och hyllade sin drottning, samt den raske ungersvennen som hade frälst dem. Men konunga-dottern ville inte förlora tiden, utan lät genast spänna hästar för sin förgyllande karm, och lagade sig i ordning att resa bort. Hon lät derefter kläda torpare-sonen i silke och kostligt skarlakan, försåg honom med vapen och annan utrustning, som det kunnat höfvas en furste-son, och så var den fattige heren med ens förvandlad till den yppersta stolts ungersvenn, som någonsin band svärd vid sida. När nu allt var i ordning för resan, tog konunga-dottern till orda: »jag kan väl veta, att din hug leker bort till dina bröder, som äro stadde på väg emot hemmet för att visa sina fästemoär. Vi vilja derföre resa till din fader, att han äfven må se hvad fästemo du tjenat dig.»

Svensnen var vid allt detta så till mods, som hade han fallit ned ifrån skyarne; men der var ingen tid att besinna sig, han steg derföre genast upp i den gyllene karmen, och nu foro de med mycken ära och stort följe, att helsa på den gamle torparen i hans koja.

När de så färdats en stund, kommo de till öl-stugan, som låg vid vägen. Då kände ungersvensnen en stor lust att erfara om hans bröder, efter gammal vana, ännu höllo till derinne. Han lät derföre hålla med sin karm, och trädde in i herberget. Vid han nu öppnade dörren, blef han varse torpare-sönerna, der de sutto emellan skål och vägg, och åto, och drucko, och gjorde sig lustiga. Men bröderna hade med sig hvar sin fästemö, af sådan art som man väl kan gissa. Det är sagdt om deras skepnad, att de voro smala och smärta till vext, såsom »kölfve-kubbar» (träd-stockar), hvitletta, som »badstugu-vägg», trind-lagda, som »unga svin», och gula i munn-giporna, som »sval-ungar». När svensnen hade sett allt detta, gick han skyndsamt bort, utan att någon känt igen honom. Derefter steg han upp till sin brud i den gyllene karmen, och for vägen fram med allt sitt följe. Men gästerna i öl-stugan undrade mycket, hvad det var för en bård konunga-son, som nyss dragit der förbi.

Ungersvensnen och hans sagra brud foro nu bort till torparens stuga, och kommo fram när det redan var serla om aftonen. De gingo så in, och beddes få låna hus öfver natten. Torparen svarade som sanningen var, att han väntade hem sina tre söner och deras fästemöar; dertill hade han inte annat än en ringa koja, som illa passade till herberge åt så förnämt folk. Men konunga-dottern sade att hon ville råda härutinnan, och torparen kunde icke neka till hennes begäran. Prinsessan lät nu tillreda ett ståtligt jula-gille, och skickade sina små-svenner ut i bygden, att bjuda gäster både när och fjerran. När det så lidit på qvällen, och gästbudet var redo, kommo torparens begge äldsta söner, dragande med sina fästemöar, och lærer ingen undra att gubben icke synnerligen gladdes åt sina son-hustrur. Vid de nu sutto till bords, sporde konunga-dottern, hvadan torparen erhållit så grann en

duk, och så fager en dryckes-bägare. »Jo», sade gubben, »mina begge äldsta söner ha varit ute, och fått dem i lön för sin tienst.» Då tog prinsessan till orda: »nej, dina äldsta söner hafva ingalunda tjenat sig hvarken den ena eller den andra. Men vill du veta sanningen, så har din yngste son gjort det, och här ser du maken till både duk och bägare.» Med detsamma steg ungersvennen upp ifrån bordet, föll sin fader i famn, och alla kunde nu se, att den främmande prinsen icke var någon annan än torparens yngste son, den lille heren, som tillföre var så ringa aktad af sina fränder. När så gubben kände igen sin son, och tillika fick höra huru allt hade timat, blef han storligen förundrad, och ville knappast tro sina egna ögon. Men de begge torpare-sönerna fingo stå med skam och nesa inför sin fader och allt gilles-folket, och deras otro och falskhet blef sedan till en hörsägen i hela bygden deromkring.

Ungersvennen och den väna prinsessan läto nu dricka sitt bröllopp med stor lust och gamman, och der blef ett jula-gille, så ingen sett maken i manna-minne. Men när julen var förbi, drogo bruden och brudgummen hem till sitt land igen, och togo den gamle -torparen med sig. Och ungersvennen vardt konung öfver hela riket, och lefde med sin fagra drottning i all god sämja och kärlek. Der bygga de och bo ännu i denna dag.

16.

Prinsessan i Jord-kulan.

Ifrån S. Småland.

En liknande Folk-saga förekommer hos **Danskarne**. — Se **MOLBECK**, *Udvalgte Eventyr og Fortællinger*, Kjøbenhavn 1843, ss. 88—92, »*Pigen i Museskindspelsen*»

Det var en gång i gamla, gamla dagar en konung, som hade en enda dotter. Den unga prinsessan var blid till sinnes, och fager till åsyn, så hon vann allas hjertan som sågo henne. När hon nu blifvit vuxen, voro der många prinsar och ungersvenner, som eftersträfvade hennes hand och kärlek, och ibland dem var en bård konunga-son ifrån ett annat rike. Han samtalande ofta med den väna mön, och de unga tu sämjades så, att de gerna ville ega hvarandra.

Medan detta var å bane, hände sig att der brast ut örlik, och fienden föll in i landet med en stor krigshär. Såsom nu konungen icke hade makt att stå honom emot, lät han bygga en jord-kula midt i mörka skogen, för att der gömma sin dotter undan krigets farligheter. Han försåg henne ymnigt med lifs-medel, och gaf henne till sällskap en tärna, samt en hund och en hane, som åt dem skulle skilja dygnets skiften. Derefter lagade konungen sig till strids, och den unge prinsen gjorde sig redo att följa honom. Men när konungabarnen skulle skiljas åt, kände de en stor hjertans sorg å begge sidor, och samtalande länge med hvarandra. Prinsessan tog till orda: »min hug säger mig att vi icke snart månne åter råkas; därför vill jag bedas en bön, som du icke får afslå. Du

skall lofva, att aldrig gifta dig med någon, som icke kan tvätta fläckarne ur detta hand-kläde, och väfva denna gull-väf till ända.» Vid dessa ord räckte hon sin fästeman ett arme-linn, och en väf, som var konstigt virkad med guld och silke. Prinsen tog hand-klädet och gull-väfven, och sade att han aldrig skulle glömma sin kärestas ord. Dermed skiljdes de ifrån hvarandra. Konunga-dottern sattes i jord-kulan; men prinsen och den gamle konungen drogo bort, för att värja landet emot fienden.

När nu härarne möttes, blef der ett häftigt slag. Men lyckan var konungen emot, så han föll i striden med stor berömmelse; och den unge prinsen måste utan seger vända hem till sitt eget rike. Derefter for fienden fram öfver hela bygden, med sköfling och man-dråp, brände upp kungs-gården, och härjade vida omkring. Slutligen drog han sina färde, och var landet då föga bättre än en ödemark. Men ingen visste hvad som blifvit af konunga-dottern, om hon var död, eller fallit i fiendens hand.

Emedlertid sutto prinsessan och hennes tärna i jord-kulan, och sömmade gull på knä, me'ns de väntade att konungen skulle komma hem igen. Men dag gick in, och dag gick ut, och ändock kom han icke tillbaka, för att fria dem ur deras fångenskap. Det led så sju runda år. Då voro lifs-medlen till ända, så jungfrurna icke hade något att lefva af, utan blefvo tvungna att slagta sin hane; men ifrån den dagen visste de icke hvad tiden skred, och så tycktes dem deras lott vara tyngre än förut. Kort derefter dog tärnan af sorg och hunger, och nu var konunga-dottern alldeles ensam i den mörka jord-kulan. Då visste hon icke hvad hon skulle taga sig före i sin stora nöd. Omsider grep hon till en knif, och begynte rifva i taket utan uppehåll, både arla och serla. Huru hon nu bar sig åt, lyckades det henne till sluts att göra en öppning i stock-verket; och hon kom så på tredje dagen ut ur jord-kulan, hvarest hon suttit så länge.

Konunga-dottern klädde sig derefter i tärnans dräkt, lockade sin hund, och begynte vandra genom ödemarken. När hon så färdats både länge och väl, utan att träffa någon,

märkte hon en rök som steg upp emellan träden, och kom nu omsider till en gammal man, som brände kol i skogen. Prinsessan gick fram till kolaren, beddes litet mat, och sade att hon ville gerna bistå honom vid hans arbete. Mannen gaf henne så en beta bröd, och hon halp honom att bränna kol. Medan de nu talades vid, sporde den unga mön efter tidningar, hvad nytt som timat i landet. Då förtäljde gubben om konungens död, och allt annat som tilldragit sig under de sista åren. Men konunga-dottern blef öfvermåttan bedröfvad, och det rann henne i hugen, huru »den har få vänner, som räknar många gröna grafvar.»

När det så lidit någon tid, och kolen voro brända, sade gubben att han icke vidare behöfde någon hjälp, utan rådde prinsessan söka tjenst uppå kungs-gården, helst som han väl kunde se, att hon icke var van vid tungt arbete. Konunga-dottern begynte nu åter sin vandring, och intet är förtäljdt om hennes färd, förrän hon kom till en stor sjö. Då visste hon icke huru hon skulle fara öfver vattnet, utan satte sig ned på stranden, och var mycket bedröfvad. Men i detsamma kom der en stor ulf löpandes ur skogen. Ulfven qvad:

»Gif mig din hund,
skall du komma öfver våg och grund.«

Nu blef konunga-dottern illa vid, men hon dristade icke neka till ulfvens begäran, utan gaf honom hunden. När så ulfven ätit sig mätt, tog han till orda:

»Sätt dig på min rygg,
skall du fara tröster och trygg.»

Genast satte sig prinsessan uppå hans rygg, och så bar han henne öfver sjön till andra landet. Men på stranden var en fager kungsgård, och öfver kungsgården rådde konunga-sonen, han som i unga dagar lofvat prinsessan sin tro och ära.

Nu bör förtäljas, att medan prinsessan satt i jord-kulan, hade konungen dött, och prinsen blifvit herre öfver landet efter sin fader. När så åren skredo fram, bådo konungens män att han skulle se sig om efter en drottning; men han ville inte

lyssna till deras råd, ty han tänkte alltjemnt uppå den fagra mön, som han trolofvat i sin ungdom. Der gingo så sju runda år förbi, utan att någon hört eller förnummit det aldraminsta om den väna konunga-dottern. Då kunde konungen icke längre tänka att hon var vid lif; han rådslog derföre med sina män, och lät utgå ett påbud, att den skulle blifva hans drottning, som kunde fullborda prinsessans gull-väf och tvätta fläckarne ur hennes hand-kläde. När detta blef spordt öfver länderna, kommo jungfrur och mör ifrån både östan och vestan, ty de ville gerna ega den unge konungen; likväl var ingen så snäll, att hon kunde fullgöra hans vilkor. Men just i de dagarne var der kommen en förnäm jungfru, som likaledes ville pröfva sin lycka. Till henne gick prinsessan, kallade sig *Åsa*, och beddes erhålla tjenst. Hon blef så antagen till tärna hos den främmande jungfrun; men der var ingen uppå kungsgården, som kände, hvem hon rätteligen var.

Prinsessans matmoder skulle nu fullborda konungens väf; men det gick henne som det gått de andra, hon förmådde inte reda den konstiga väfnaden. Häröfver bar jungfrun en stor harm, och visste inte rätt huru hon skulle bete sig. Då hände sig en dag, me'ns hon var ute, att den förklädda prinsessan satte sig vid virke-stolen, och väfde ett långt stycke. När så jungfrun kom igen, och märkte att väfven skridit framåt, blef hon väl tillfreds, och undrade hvem som hulptit henne. Konungadottern ville i början icke yppa huru det var, men måste omsider bekänna sanningen. Nu blef jungfrun öfvermåttan glad, och satte prinsessan att virka på väfven; men ingen visste att det var tärnan, som virkade i sin matmoders ställe.

Der gick nu ett stort rykte öfver hela kungsgården, att den främmande jungfrun väfde på den konstiga väfven. Då blef mycket taladt om konungens giftermål, och han sjelf gick ofta till jungfru-stugan, för att se huru det led med profvet. Men när konungen kom in, stod väfven alltid stilla, och ingen arbetade på virke-stolen. Detta föll konungen sällsamt före, och han sporde den främmande jungfrun, hvi hon aldrig väfde när han var derinne. Jungfrun undskyllade sig, och svarade med list: »Herre! jag är alltför blyg att kunna arbeta, me'ns

du ser uppå.» Konungen lät sig nöja med detta svar, och det stod så icke långt om länge, förr än väfven var färdig.

Den främmande jungfrun skulle derefter tvätta fläckarne ur prinsessans arme-linn; men det gick henne som det gått de andra, ju mer hon tvådde, dess mörkare blef klädet. Här-öfver bar jungfrun en stor harm, och visste inte rätt huru hon skulle bete sig. Då hände sig en dag, me'ns hon var ute, att den förklädda prinsessan satte sig ned att två hand-klädet, och som hon lade hand dervid, blef fläcken genast mindre. När så jungfrun kom tillbaka, och märkte hvad som händt, blef hon väl tillfreds, och sporde hvem som hulptit henne. Konunga-dottern ville i början icke yppa huru det var, men måste omsider bekänna sanningen. Nu blef jungfrun öfvermåttan glad, och satte prinsessan att tvätta på hand-klädet; men ingen visste att det var tärnan, som tvättade i sin matmoders ställe.

Der gick nu åter ett stort rykte öfver hela kungs-gården, att den främmande jungfrun tvådde fläckarne ur klädet. Då blef mycket taladt om konungens giftermål, och han sjelf gick ofta till jungfru-stugan, för att se hvad det led med profvet. Men för hvar gång konungen kom derin, stod arbetet alltid stilla, och ingen tvättade på klädet. Detta föll honom sällsamt före, och han sporde hvi den främmande jungfrun aldrig tvättade när han var inne. Jungfrun undskyllade sig, och svarade med list: »Herre, Konung! icke kan jag tvätta duken, när jag skall hafva röda guld-ringar på fingrarne.» Konungen lät sig nöja med detta svar; och det stod så icke långt om länge, förr än fläckarne voro tvättade bort ur prinsessans arme-linn. Den främmande jungfrun hade så uppfyllt alla konungens vilkor.

När allt detta spordes, blef mycken glädje öfver land och rike, och der skedde stora tillrustningar för konungens bröllopp. Men på sjelfva bröllops-dagen blef bruden hastigt sjuk, så hon inte orkade rida till kyrkan med den öfriga skaran. Som hon nu icke ville låta någon veta orsakén till sin sjukdom, talade hon lönligen med sin tärna, och bad henne rida brud i sitt ställe. Den unga prinsessan jakade härtill: hon

blef så höljd i brud-lin, smyckades med röda ringar, och sattes på en fager gångare; men ingen visste att det var tärnan, som red i sin matmoders ställe. Derefter gaf sig bröllops-skaran på väg, med stor ståt, och spel, och annan glädje, såsom sed har varit i gamla dagar. Men prinsessan sörjde i lön, och hennes hjerta var tungt, när hon så skulle fara rida brud för en annan, med honom som i unga dagar vann hennes tro och kärlek.

Bröllops-skaran färdades nu vägen fram; bruden satt på sin gångare med rödan gull-krona men blekan kind, och brudgummen red henne aldrig näst; ehuru han visst icke tänkte hvad hennes hjerta månne sörja. När de så farit ett stycke, kommo de till en bro; men det var spådt att bron skulle brista, om någon brud for deröfver, som icke var af konungslig ätt. Då qvad prinsessan:

»Ligg, ligg, du bro breda!
Två ädela konunga-barn öfver dig rida.»

'Hvad säger du, min trolofvade?' sporde konungen. »Åh, ingenting, så mycket», svarade bruden. »Jag talar med Åsa, min tärna.»

De redo så åter ett stycke, och kommo till kungs-gården, hvarest prinsessans fader hade bott. Men nu var gården bränd, och ogräs växte upp ur grus-högen. Då qvad prinsessan:

»Här växer både tistel och törne,
der fordom legat guld i hörne.
Här ligger nu för få och svin,
der förr jag tappat både mjöd och vin.»

'Hvad säger du, min trolofvade?' sporde konungen åter. Bruden svarade: »åh, ingenting så mycket. Jag talar med Åsa, min tärna.»

Derefter foro de fram, och kommo till en fager lind. Då qvad prinsessan:

»Står du här, du gamla lind!
här har jag fäst guld-ringar med aldrig-kärasten min.»

Konungen sporde ånyo: »hvad säger du, min trolofvade?» Men bruden svarade som förut: »åh! ingenting så mycket. Jag talte blott med Åsa, min tärna.»

Bröllops-skaran drog nu vidare. Då kom ett dufvo-par flygande i luften. Bruden qvad:

»Här flyger du med maken din,
I afton mister jag min.»

'Hvad säger du, min fästemö?' frågade brudgummen, och lyssnade till hennes ord. »Åh! ingenting så mycket», svarade bruden. »Jag talte blott med Åsa, min tärna.»

När de så ridit åter étt stycke, gol göken. Då qvad prinsessan:

»Göken gal i tall;
Hemma ligger bruden och får barn i stall.»

'Hvad säger du, min käreasta?' sporde konungen. Prinsessan genmälte, som förut: »åh! ingenting så mycket. Jag talte blott med Åsa, min tärna.»

Brud-skaran färdades nu fram, och kom i den mörka skogen, hvarest jord-kulan låg. Me'ns de så foro, red konungen till sin unga brud, och bad henne förtälja något äfventyr under vägen. Då suckade prinsessan tungt, och qvad:

»Sju år jag i jord-kulan satt,
Sagor och gåtor jag der förgat.
Ondt har mig händt,
Kol har jag brändt.
Ondt har jag lidit,
Ulfven har jag ridit.
I dag får jag fara brud
för min unga fru.»

'Hvad säger du, min trolofvade?' sporde konungen åter, och blef underlig till mods. Bruden svarade: »åh! ingenting så mycket. Jag talte blott med Åsa, min tärna.»

De voro så framme vid kyrkan, der vigseln skulle ske. Då qvad prinsessan:

»Här är jag döpt till *Maria*, Ros och Stjerna,
Nu får jag heta *Åsa*, min tärna.»

Derefter tågade bröllops-skaran in i kyrkan med stor ståt, efter gammal sedvänja. Främst gingo pipo-lekare, och fidlare, och pukare, och andra spele-män, så kommo brud-svennerna och hof-riddarne, och sist bruden med sina små tärnor. De unga tu blefvo nu satte i »brude-bänk», och vigseln försiggick med mycken högtidlighet, såsom det kunde sömma ett konungapar; men ingen visste annat än det var den främmande jungfrun, som stod brud med konungen.

När så brud-messan var läsen, och konungen vexlat ringar med prinsessan, tog han fram ett silfver-bälte, och spände om hennes lif; men bältet hade en lås, så konstig och villosam, att ingen kunde öppna den utom konungen sjelf. Derefter drog brud-skaran hem till kungs-gården, och brölloppet dracks med lust, och lek, och dans, och allsköns gamman. Men prinsessan skyndade in i jungfru-buren, och bytte kläder med sin mat-moder, så ingen skulle märka att det var tärnan som ridit brud i jungfruns ställe.

Det led så på aftonen, och konungen satte sig att snacka med sin unga brud; såsom ny-gift folk hafva för sed. Me'ns de nu glammade med hvarandra, sporde konungen: »säg, min vän! hvad hvar det du sade, när vi redo öfver bron? Mig lyster gerna veta det.» Då vardt jungfrun blodröd i ansigtet, ty hon visste icke hvad hon skulle svara; men hon fann sig, och sade: »det har jag alldeles glömt; men jag vill spörja *Åsa*, min tärna.» Bruden gick så bort till tärnan, och sporde henne åt, hvad som blifvit taladt under vägen. Derefter vände hon igen till brudgummen, och sade: »jo nu minnes jag, jag qvad så här:

Ligg, ligg du bro breda!

Två ädela konunga-barn öfver dig rida.»

'Hvarför qvad du så?' frågade konungen. Men bruden svarade inte, utan teg.

När det så lidit en stund, sporde brudgummen ånyo: »säg, min vän! hvad var det du sade, när vi kommo till den gamla kungs-gården? Mig lyster gerna veta det.» Då blef jungfrun

åter mycket förlägen; men hon fann sig, och sade: »det har jag alldeles glömt; men jag vill spörja Åsa, min tärna.» Hon gick så bort till tärnan, och sporde henne åt, hvad som blifvit taladt under vägen. Derefter vände hon igen till sin brudgumme, och sade: »jo, nu minnes jag, jag qvad så här:

Här växer både tistel och törne,
der fordom legat guld i hörne.
Här ligger nu för få och svin,
der förr jag tappat både mjöd och vin.»

'Hvarföre sade du så?' sporde konungen; men bruden svarade inte, utan teg.

Det led nu en stund. Då sporde konungen åter: »säg, min vän! hvad var det du sade, när vi redo förbi linden. Mig lyster gerna veta det.» Men bruden kunde inte svara till hans spörsmål, utan skulle fråga Åsa, sin tärna. Hon kom derefter tillbaka, och sade: »jo, nu minnes jag. Jag sade så här:

Står du här du gamla lind!
Här har jag fästet ringar med aldrakärasten min.»

'Hvarföre sade du så?' frågade brudgummen; men bruden svarade inte.

Allt detta föll konungen mycket sällsamt före, och han vände icke åter att spörja sin fästemo, hvad som blifvit taladt dem emellan under hela vägen; men alltid måste jungfrun gå bort, och spörja Åsa, sin tärna. — Det var nu serla om aftonen, och brudparet skulle »sängledas.» Då sporde konungen: »säg min vän! hvar har du bältet, som jag gaf dig när vi foro ifrån kyrkan?» 'Hvad för ett bälte?' sade bruden, och vardt blek om kind. 'Det gaf jag åt Åsa, min tärna.' Tärnan blef så efterskickad, och när hon kom fram, se, då bar hon bältet om sitt lif, och låsen var så konstig, att ingen utom konungen sjelf kunde öppna den. Nu märkte den främmande jungfrun att hennes falskhet var röjd, hon gick derföre ut, och drog förtörnad bort ifrån gården. Men konungen igenkände sin rätta brud, och prinsessan förtäljde honom allt såsom det timat under de långa år, som de varit skilda åt. Då blef stor

lust och fröjd ibland gästerna, och konungen tyckte att han nu blifvit väl lönad för alla sina sorger.

Derefter leddes brudparet i »bruda-hus», och små-svenner och tärnor gingo framföre dem, och buro vax-ljus, såsom seden var hos våra fäder. När så konungen och hans unga gemål gått till sängs, började bröllops-skaran sjunga den gamla visan:

»Släck ljuset i kronan,
Tag bruden i famn.»

Och der var fröjd öfver både stad och land, att de begge kommit samman, som så länge älskat hvarandra. Sedan var jag inte med längre.

Anmärkningar.

1. En annan uppteckning ifrån S. Småland förtäljer, att det var en konunga-son som friade till en prinsessa; men konungen, hennes fader, satte sig emot deras älskog, och gömde sin dotter i en jord-kula. Då samlade prinsen en här, drog in i konungens land, och aktade taga sin käresta med våld. När han så icke kunde finna henne, brände han hela kungsgården, och tog allenast undan prinsessans virke-stol. Dertill gjorde han ett löfte, att ingen skulle bli hans drottning, utan hon kunde fullborda väfven, som konunga-dottern hade påbegynt.

Sedan prinsessan och hennes tärna suttit sju runda år i jord-kulan, voro deras lifs-medel till ända. Då sade konunga-dottern: »antingen vill du dö för mig, eller skall jag dö för dig?» Tärnan svarade: 'jag vill gerna dö för eder.' När så prinsessan inte hade någonting mer att lefva af, begynte hon rifva i taket, tills hon på tredje dygnet kom ut ur jord-kulan. I skogen träffade hon några kolare som visade henne vägen åt kungs-gården. Vid hon nu kom till sjö-stranden, stod der en björn. Han qvad:

»Om du inte nämner mitt namn,
skall du få sitta på min bak, och jag förer dig fram.»

Prinsessan for så öfver sundet, fick tjenst på kungs-gården, hos den främmande jungfrun, och half henne att virka sin brud-klädning på virke-stolen, såsom konunga-sonen hade begärt.

Den främmande jungfrun skulle nu gifta sig med prinsen. Men när bröllops-dagen var inne, blef hon hastigt sjuk, och sände tärnan att rida brud i sitt ställe. Prinsessan for så till kyrkan med konunga-sonen, och kom under vägen till en bro. Då qvad hon:

»här rida två ädela konunga-barn
öfver bro, bro breda.»

'Hvad säger du, mitt hjerta?' sporde prinsen. Konunga-dottern svarade: »åh ingenting så mycket.»

Längre fram kommo de förbi jord-kulan, der prinsessan suttit fången. Då suckade hon tungt, och qvad:

»Hå! Hå!
Sju år jag i jord-kulan satt.
Ondt har mig händt,
kol har jag bränt.
Ondt har jag lidit,
björnens bak har jag ridit.»

'Hvad säger du mitt hjerta lilla?' sporde prinsen åter. Konunga-dottern svarade: »åh! ingenting så mycket.»

Vidare fingo de se tvänne foglar, som flögo förbi. Då suckade prinsessan, och qvad:

»Hå! Hå!
Här flyger du med maken din.
I afton mister jag min.»

När de nu kommit till kyrkan, tog prinsen fram ett par handskar och ett gull-äpple, gaf dem åt sin unga brud, och tog hennes löfte, det hon ej skulle lemna dem ifrån sig, utom endast till honom. Bröllops-skaran for derefter hem, och den främmande jungfrun trädde i prinsessans ställe. Men om qvällen frågade brudgummen efter handskarne och gull-äpplet, som han gifvit henne. Då sprang tärnan bakom sin matmoders rygg, och räckte fram smyckena. Men konungen märkte hennes list, fattade handen som höll gull-äpplet, och sade: »dig, och ingen annan, vill jag hafva till min drottning.» Nu förtäljde konunga-dottern hvem hon var; men den främmande jungfrun fick vända hem till sitt igen.

2. En tredje öfverlemning ifrån S. Småland, förtäljer om en prinsessa, vid namn *Klara*, som af sin elaka styfmoder sattes i berget; men slutligen frälstes af en ulf, som bar henne ut igenom en klyfta.

Efter långa vandringar i skogen, anlände konunga-dottern omsider till en kolare, och halp honom vid hans arbete. Men för hvarje gång prinsessan blef smetig om händerna, ville hon genast tvätta sig, och mannen kunde deraf väl finna, att hon icke var van vid slikt göromål. Han skickade henne därför hem till sin hustru, att tvätta byk. Men det gick sammaledes. Då visade kolaren henne vägen till kungs-gården, hvarest hon fick tjenst som

tärna hos sin half-syster, och för henne sömmade skjortan och tvättade hand-klädet. När så prinsessan skulle stiga till häst, att rida brud för sin matmoder, qvad hon:

»Stå, fåle grå!
dig skall ett konunga-barn rida uppå.»

Då sporde konungen: 'hvad säger du, min vän?' Bruden svarade: »jo, jag talar till min häst, me'ns jag fördrifver tiden.»

När brud-stassen farit ett stycke, gol göken. Då qvad prinsessan:

»Göken gal i tallen.
Hemma är brud, och föder barn i stallen.»

'Hvad säger du, min vän?' sporde konungen åter. Prinsessan svarade: »jo, jag talar till min häst, me'ns tiden går.»

De foro så vägen fram, och kommo till kungs-gården, som var bränd och öde. Då qvad prinsessan:

»Här gå nu både får och svin,
Här som jag fordom tappade mjöd och vin.»

'Hvad säger du, min vän?' frågade konungen ytterligare. Prinsessan svarade: »jo jag talar till min häst, me'ns tiden går.»

Vidare kommo de till bron. Då sade konunga-dottern:

»Bro, bro, håll mig,
Liten Klara rider öfver dig.»

Slutligen voro de framme vid kyrkan. Då qvad prinsessan:

»Stå, fåle grå!
me'ns liten Klara stiger af.»

'Hvad säger du min vän?' frågade konungen åter. Prinsessan svarade, »jo, jag talar till min häst, me'ns tiden går.»

När de så kommo hem ifrån kyrkan, klädde sig drottningens dotter i bröllops-kläder, och satte sig hos konungen att vara brud. Då sporde brudgummen efter hvad som blifvit taladt under vägen; men bruden kunde icke svara till hans spörsmål, utan skulle för hvarje gång fråga sin tärna. Slutligen märkte konungen att han var bedragen; och Klara blef drottning i sin elaka styf-systemers ställe.

3. En öfverlemning ifrån Dalarne förtäljer, att när bröllops-skaran kom till kungs-gården, der prinsessans fader hade bott, qvad bruden:

»Här gå nu både kattor och svin,
der fordom dracks både mjöd och vin,
när *Fin*, far min lefde.»

Konungen sporde genast hvad det var hon sade, men prinsessan svarade: »jag talte blott med *Kerstin*, min tärna.» —

När brude-färden kom ett stycke fram, fingo de se tvänne små sparfvar. Då sade konunga-dottern:

»Här sitter du med maken din,
I qväll mister jag min.»

Konungen sporde åter: »hvad var det du sade, min trolofvade?»
Bruden svarade: 'jag talte blott med *Kerstin*, min tärna.'

Ytterligare kommo de till ett träd; i trädet satt en fogel och sjöng. Då qvad prinsessan:

»Här sitter du, och qvittrar i tall,
Hemma ligger brud, och är sjuk i ett stall.»

'Hvad var det du sade?' frågade konungen. Bruden svarade som förut: »jag talte blott med *Kerstin*, min tärna.» —

För öfrigt innehåller denna uppteckning inga nya drag eller afvikelser, som förtjena anmärkas.

4. I en öfverlemning från Upland har prinsessan erhållit namnet *Lossamente*. — För öfrigt är sagans uppräning lika, oansedt någon mindre utförlighet i berättelsen. —

När prinsessan suttit sju år i jord-kulan, kom hon till kungsgården, och vardt antagen som tärna hos den främmande jungfrun. Men jungfrun kunde icke väfva prinsens väf, såsom han bedt henne, utan bad sin tärna om hjälp. Då qvad prinsessan:

»Mina fötter äro hvita, mina händer äro små;
det går nu så lätt, som det förr har gått.»

Derefter satte hon sig ned, och väfde. Men i detsamma kom prinsen in, och sporde huru jungfrun fått väfven att gå. Konunga-dottern vände bort hufvudet, och svarade:

»Mina fötter äro hvita, mina händer äro små;
det går nu så lätt, som det förr har gått.»

Den unge prinsen kunde så icke veta annat, än det var den främmande jungfrun som väfde. —

Slutet är äfven lika. — Prinsessan rider till kyrkan för sin matmoder; men blir omsider igenkänd och upptäckt, medelst ett gull-äpple, som hon i sin ungdom erhållit till skänks af konungasonen.

SVENSKA

FOLK-SAGOR OCH ÄFVENTYR.

EFTER MUNTLIC ÖFVERLEMNING

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

GUNNAR OLOF HYLTEŅ-CAVALLIUS

OCH

GEORGE STEPHENS.

FÖRSTA DELEN.

ANDRA HÄFTET.

—•••••—

STOCKHOLM,
PÅ A. BOHLINS FÖRLAG.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN, 1849.

17.

Den förtrollade fästemon.

Af denna saga, hvartill äfven bör föras den ofvan [N:o 15] meddelade berättelsen om »den förtrollade Grodan,» känna vi följande utländska art-förändringar:

1. Hos **Norrmännen**: — Se ASBJÖRNSEN och MOE, *Norrske Folkeeventyr*, Deel I, N:o 25, ss. 160—162, »*Dukken i Græsset*».

2. Hos **Tyskarne**: — A. Se *Feen Märchen*, Braunschweig 1801, ss. 271 och följ. »*Der König und seine drei Söhne*». — B. BÜSCHING, *Volks-Sagen, Märchen und Legenden*, »*Das Märchen von der Padde*». — C. Bröderna GRIMM, *Kinder- und Haus-Märchen*, Th. I, N:o 63, ss. 400—403, »*Die drei Federn*» [jfr. Th. III, ss. 115—117]. D. Anf. arb. Th. II, N:o 106, ss. 113—117, »*Der arme Müllerbursch und das Kätzchen*» [jfr. Th. III, ss. 194—196]. E. KUHN u. SCHWARTZ, *Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche*, Leipzig 1848, ss. 331—334, »*Das weisse Kätzchen*».

3. Hos **Fransmännen**: — Se Mad. D'AULNOY, *Contes des fées*, Sagan »*La Chatte Blanche*».

4. Hos **Polackarne**: — Se WOYCICKI, *Polnische Volks-sagen und Märchen*, Berlin 1839, III, N:o 1, ss. 101—105, »*Die Kröte*».

5. Hos **Hinduerna**: — Se *Asiatic Journal*, N:o 19, hvarest sagan till någon del finnes öfversatt ss. 143—150.

A. Råttan.

Ifrån N. Småland.

Det var en gång en konung, som hade tre söner. De begge äldste voro redan temligen till ålders, stora och starka, samt riktiga öfversittare mot hvem de trodde sig kunna råda på;

deremot var den yngste ännu helt späd, och af mildt sinnelag, så att han inte kunde försvara sig mot de begge andre. Som han nu såg att det alltid var han som fick lida orätt, blef han skygg, drog sig undan till spisel-grufvan, och satte sig att gräfvä i askan. Men inte en gång der fick han vara i fred, utan hans bröder sökte rätt på honom, förderfvade hans lek, och kallade honom på spe för Aske-pjesken.

Det stod så en rund tid om, och prinsarne vuxo upp till raska ungersvenner, alla tre. Då lät konungen en dag kalla dem inför sig. — Ja, bröderna gingo, staddes för sin faders högsäte, och frågade hvad han hade att befalla. »Jo,» sade konungen, »J ären nu komne så till ålders, att det blir tid att tänka uppå giftermål. Dragen derföre bort och fresten eder lycka. Men detta gull-äple skolen J gifva, hvar åt den mö J fästen eder.» Dermed gaf han dem hvar sitt gull-äple. Nu kan man tro att prinsarne blefvo inte litet glada; de skyndade ut och lagade sig till, hvar som bäst kunde. Men när de begge äldste konunga-sönerna fingo präktiga sadlar och gångare och allt annat som kunde höfvas till en friare-färd, fick den lille minste prinsen hvarken häst eller sadel, utan måste gå till fots. Häröfver blef han mycket bedröfvad; men bröderna bara gäckades med hans sorg, och sade, att det gällde just detsamma om han for eller stannade kvar; han kunde ändock aldrig skaffa sig någon fästemo.

Konunga-sönerna drogo nu åt hvar sin led; de begge äldste med stort följe, ridande på präktiga fålar, och inte litet stolta öfver all sin fagra utrustning. Det dröjde så icke länge förrän de kommo till ett annat rike, och, som talet går, att »ridandes svenn vill ha åkande mö», friade de der till sjelfve konungens döttrar, och vunno deras och frändernas ja, samt fäste dem med hvar sitt gull-äple. Allt gick dem således väl i handom. Men helt annat var det för den stackars Aske-pjesken. Han gick, och han gick, ingen såg han och ingen hörde han, och ju längre det led desto sämre blef han till mods, så det har väl aldrig någon varit med om maken till friare-resa.

Som han nu hade färdats både länge och väl, kom han äntligen i en stor, stor skog; der var ingen väg, utan alle-

näst en smal gång-stig, icke heller syntes der någon gård, så att prinsen till sluts inte visste hvart han skulle vända sig. Likväl vandrade han jemnt framåt, och allt låg honom i sinnet huru lyckan skiftar olika emellan syskon; hans bröder fingro rida på granna fålar och skulle snart fästa sig rika prinsessor, men han skulle gå till fots, ensam och allena djupt i villande skogen. Vid han gick i sådana tankar tog han fram sitt gull-äple, och begynte kasta det emellan händerna; men huru han lekte, föll äplet oförvarandes till marken och begynte rulla, och stannade inte, utan trillade före allt som han sprang efter. Ändteligen försvann det under en stor vård-kast, som låg vid stigen. Nu kan man tro prinsen fick brådtom till att häfva och lyfta undan riset, för att få igen sitt äple; men »mången finner annat än han letar efter», och så gick det honom, ty i stället för äplet fann han en liten dörr, som ledde nedåt jorden. Vid han nu öppnade dörren kom han i en liten jord-stuga. Der var allt fint och fagert, så man kunde aldrig få det bättre; väggarne bonade med granna »vägg-dukar», sparrarne klädda med hvita »häng-kläden», bänkarne bredde med präktiga hyenden, eld brann på ärilen, och bordet stod dukadt med både mat och dryckes-kar; men ingen menniska syntes till. Prinsen gaf sig likväl inte tid att tänka hvarken på mat eller dryck, utan sökte bara efter sitt gull-äple; men det var lika när, äplet var borta och blef borta.

När han nu hade letat både likt och olikt och ändock ingenting kunnat finna, blef han öfvermåttan bedröfvad, och tänkte uppå all den smälek han skulle få lida, när han kom hem och inte hade hvarken brud eller gull-äple. Rätt i det-samma tittade der fram en den allra fagraste lilla rätta. Hon hoppade upp på bordet, satte sig gent emot prinsen, och helsade: »välkommen, fager ungersvenn! Hvarför är du så ledsen?

Vill du äta, så ät!

Vill du dricka, så drick!

Vill du sitta, så sitt!»

'Nej', svarade Aske-pjesken, 'mig lyster hvarken mat eller dryck; jag har väl annat än det att sörja för.' «Hvad har du

då för sorg?» Sporde den lilla rättan. 'Jo,' sade prinsen, 'jag må väl vara ledsen och inte vara glad. Min fader gaf mig ett gull-äple, och bad mig fara bort och fria. Nu har jag tappat mitt äple, och någon brud har jag inte heller fått, så att jag får stå med skammen när jag kommer hem till mina bröder.' »Äh,» sade rättan, »är det inte annat än det, så blir väl någon råd. Om du vill fästa mig till din käresta, skall jag hjälpa dig.» Ja, huru länge prinsen besinnade sig, samtyckte han omsider till den lilla rättans begäran, och lofvade taga henne till sin käresta. Straxt lopp hon bort, och kom efter en stund tillbaka med gull-äplet i munnen. Nu blef Askepjesken så glad, att han tyckte sig hafva förvunnit all sin sorg. Han slog sig derföre ned vid bordet, och åt och drack af hjertans lust, och allt sprang den lilla rättan omkring och passade honom, så han hade aldrig haft det bättre. Men när det blef serla och qvällen kom, hade rättan tillredt en bädd af mjuka silkes-bolstrar. Der lade han sig att hvila, och sof så väl, och mädde så godt, att han tyckte sig aldrig haft det hälften så bra, när han var hemma hos sin fader i den stora kungsgården.

Andra morgonen, första tid dager var ljus, skulle Askepjesken vända hem igen. Han tog så afsked af den lilla rättan, tackade för godt herberge, och lofvade han skulle aldrig glömma sin tro emot henne. Derefter begynte han vandra stigen fram, och kom till lands-vägen just som hans begge bröder redo förbi; men prinsarne voro så stora i sinnet, att de låtsade som de icke sågo honom. När nu alla tre bröderna kommit hem, lät konungen kalla dem inför sig, och sporde huru deras färd hade aflupit. Då skall man tro de begge äldste prinsarne togo munnen full af stora ord, och kunde aldrig nog prisa sinä fästemo's fägring och myckna rikedom. »Nå än du, Askepjesk!» sade konungen. »Huru har det gått för dig? Har du fått dig någon käresta?» 'Ja,' svarade prinsen, 'väl har jag det fått; fast hon icke kan vara så fullkomlig i allting som mina bröders.' Straxt voro de begge äldste prinsarne redo med sitt vanliga gäckeri. »Jo,» sade de, »har man någonsin hört? Askepjesken har fått sig en fästemo! Hon måtte

väl vara derefter, när hon vill ha en sådan ask-malare till brudgum.» Prinsen svarade ingenting härpå, ty han visste nog huru det stod till; utan drog sig bort ifrån de andre, och satte sig för sig sjelf i spisel-grufvan. Likväl gick det honom till sinnes att han aldrig skulle få höra annat än gäckeri af sina bröder, och det rann honom i tankarne, att lyckan väl en gång kunde hjälpa honom också, fast han nu vore ringa och förskjuten.

Det led så åter en rund tid bortåt, och i hela kungs-gården talades om intet annat än de begge äldste prinsarne, hvilka förnäma konunga-döttrar de hade fäst sig; men ingen spillde ord på Aske-pjesken, eller brydde sig om hvad käresta han hade fått. Då hände sig en dag, att konungen lät åter kalla sina tre söner inför sig. Ja, prinsarne gingo, staddes för sin faders högsäte, och frågade hvad han hade att befalla. »Jo,» sade konungen, »jag har hört både sidt och vidt förtäljas om edra fästemoers fägring och stora rikedom. Nu lyster mig gerna veta om de ock äro snälla i händerna. Dragen derföre bort, och hemten mig hvar sin kaka som edra kärestor hafva bakat, att jag så må döma om deras slöjd.» Härmed voro de begge äldste prinsarne väl tillfreds, och lagade sig genast till med vapen och följe och präktig utrustning, för att helsa på sina fästemoer. Men Aske-pjesken hade hvarken sadel eller gångare, utan måste vandra till fots nu som förr, och fick ändå vara glad när han väl slapp ifrån sina bröders ideliga skämt och spe-ord.

Vi låta nu de begge äldste konunga-sönerna draga åt sin led, och följa i stället med den lille minste prinsen, der han vankar allena i skogen. Han gick, och han gick, och aldrig hade han så längtat till någonting som han nu längtade till den lilla råttan. Men allt som det led rann det honom i sinnet, huru omöjligt det vore för henne att baka någon kaka, såsom konungen hade tillsagt. Häraf blef han öfvermåttan bekymrad; ty han tänkte uppå all den spott han skulle få lida, när hans bröder kommo hem med präktiga bake-kakor, men han hade ingen. Han visste så rätt inte om det var värdt att gå fram, eller han skulle vända tillbaka igen; men slutli-

gen gick han fram. Som han nu kom in i den lilla jord-stugan, sprang råttan honom till mötes, helsade honom med stor kärlek och sade: »välkommen, allerkärasten! Hvarför är du så ledsen?

Vill du äta, så ät!

Vill du dricka, så drick!

Vill du sitta, så sitt!»

'Nej,' svarade Aske-pjesken, 'jag vill hvarken äta eller dricka; jag har väl värre än det att sörja för.' »Hyvad har du då för sorg?» Sporde den lilla råttan. 'Jo,' sade prinsen, 'jag må väl vara ledsen och inte vara glad. Min fader har befallt mig fara bort och hemta en kaka som min käresta har bakat, och nu får jag stå med skammen när jag träffar mina bröder.' »Åh,» sade råttan, »är det inte annat än det, så blir väl någon råd. Vill du vara mig trogen skall jag hjälpa dig.» Ja, prinsen lofvade han skulle aldrig svika henne. Straxt lopp hon bort, sprang upp på en jordfast sten, och ropade: »hit, hit, alla mina små råttor! Hvar med ett mjölkorn i munnen!» Knappt var det utsagdt, förr än der kom fram en sådan otalig hop råttor, att det hvimlade hvar man såg: hvar råtta hade ett litet mjölkorn i munnen, och det lade hon i ett det aller som nättaste lilla tråg; sedan gjordes der upp eld under en liten flat hall, och så prinsens lilla käresta till att knåda, och älta, och kaffa, och pigga, och grädda, och gaf sig ingen rast förrän hon hade bakat en liten lef, som var så snöane hvit och så utane fin, att aldrig någon har sett sådant bake-bröd. Nu vardt Aske-pjesken glad, tackade den lilla råttan på det allra bästa, och tyckte sig hafva förvunnit all sin sorg. Han slog sig så till ro, satte sig vid bordet, och åt och drack af hjertans lust, och allt sprang hans lilla käresta omkring så beställsam och passade honom. Men när det blef serla och qvällen kom, hade hon tillredt en säng med fagra silkes-bolstrar; der lade han sig att hvila, och sof så godt, så han tyckte sig aldrig haft det bättre i all sin tid.

När det nu led fram på morgonen, och stjernorna slocknat för dagen, skulle Aske-pjesken vända hem igen. Han tog så farväl af den lilla råttan, tackade för godt herberge, och lof-

vade han skulle aldrig glömma henne. Derefter begynte han vandra stigen fram, och kom till lands-vägen rätt som hans begge bröder redo förbi i all sin grannlåt; men prinsarne voro så stora af sig, att de låtsade som de icke sågo honom. När nu alla tre bröderna kommit hem, lät konungen deras fader kalla dem inför sig, och sporde huru deras färd hade aflupit. Straxt togo de begge äldste prinsarne fram hvar sin kaka som deras fästemör hade bakat, och brödet var både hvitt och fint, så att ingen med skäl kunde tala derpå. »Nå, än du Askepjesk!» sade konungen. »Huru har det gått för dig? Har du något bake-bröd att visa ifrån din käresta?» 'Ja,' svarade prinsen, 'väl har jag det; fast hon annars icke kan vara så fullkomlig i allt som mina bröders.' Genast voro de begge äldste konunga-sönerna åter färdiga med sitt gäckeri, och sade: »jo; har man nå'nsin hört? Askepjeskens fästemö har också bakat bröd! Det lärer väl vara efter som både hon och han äro till.» Men prinsen lät sig icke bekomma, utan tog fram lefven som han fått af den lilla rättan? Nu skall man tro att både konungen och prinsarne och alla som voro tillstädes fingo stora ögon; ty brödet var så utane fint och så snöane hvitt, att aldrig någon har sett eller hört omtalas sådant bröd. Der blef nu dömdt af konungen, att Askepjeskens käresta hade bakat det grannaste brödet, och så fingo de begge äldste prinsarne stå med skammen för alla sina stora ord. Men de tröstade sig så godt de kunde, och mente tro på, att om Askepjeskens fästemö också kunde baka, vore hon likväl i allting annat sämre än deras kärestor.

Det led så ännu en tid bortåt, och i kungs-gården talades både hit och dit om Askepjesken och hans fästemö; men sjelf sade han ingenting, utan var glad när han fick vara i fred för sina bröder. Då hände sig en dag, att konungen lät åter kalla sina tre söner inför sig. Ja, prinsarne gingo, staddes för sin faders högsäte, och frågade hvad han hade att befalla. »Jo,» sade konungen, »jag har väl sett huru edra kärestor baka bröd; men nu lyster mig veta om de också äro slöjdkunniga. Dragen därför bort, och hemten mig hvar sin väf som de väfvit, att jag så må döma om deras snällhet.» Härmed

voro de begge äldste prinsarne mycket väl tillfreds, och lagade sig straxt i ordning med vapen och följe och präktig utrustning, för att helsa på sina fästemör. Men den lille minste prinsen hade hvarken sadel eller gångare, utan måste vandra till fots nu som förr, och fick ändå vara glad när han väl slapp ifrån sina bröders ideliga spe-ord.

Vi låta nu de begge äldste konunga-sönerna rida åt sin led, och följa i stället med Aske-pjesken, der han vankar ensam och allena i skogen. Han gick, och han gick, och aldrig hade han så längtat efter någonting som han nu längtade till den lilla råttan. Men allt som han vandrade rann det honom i sinnet, huru ogörligt det vore att hon kunde väfva någon väf, såsom konungen hade befallt. Han saktade därför sina steg, och blef öfvermåttan bedröfvad; ty allt tänkte han på den spott han skulle få lida, när hans bröder kommo hem med granna väfvar, me'n han hade ingen. Han visste så rätt inte om det var lönt att gå fram, eller han skulle vända tillbaka igen; men slutligen gick han fram. Som han nu kom in i jord-stugan, sprang den lilla råttan honom till mötes, helsade honom med stor kärlek och sade: »välkommen, allerkärasten! Hvarföre är du så ledsen?

Vill du äta, så ät!

Vill du dricka, så drick!

Vill du sitta, så sitt!

'Nej,' svarade Aske-pjesken, 'mig lyster hvarken mat eller dryck; jag kan väl ha annat att vara ledsen för.' »Hvad har du då för sorg?» Sporde den lilla råttan. 'Jo', sade prinsen, 'jag må väl vara ledsen och inte vara glad. Min fader har befallt mig fara hit och hemta en väf som min käreasta har väfvit, och nu får jag stå med skammen när jag träffar mina bröder.' »Åh», sade råttan, »är det inte annat än det, så blir väl någon råd. Vill du vara mig trogen skall jag hjälpa dig.» Ja, prinsen lofvade han skulle aldrig svika henne. Straxt lopp hon ut, sprang upp på den jordfasta stenen, och ropade: »hit, hit, alla mina små råttor! Hvar med en silkes-tråd i munnen!» Knappt var det utsagdt, förrän der kom fram en

sådan otalig hop rättor, att det hvimlade när och fjerran: hvar rätta hade en liten silkes-tråd i munnen, och dem lade de i en hög; sedan lagades der till sländor och bommar och en den aller som nåttaste lilla väf-stol, och så blef der ett spinnande, och ett spolande, och ett surrande, och ett bommande, och ett varpande, så att ingen har sett maken; men prinsens lilla fästemo satte sig sjelf i väf-stolen, och sölvade väfven, och skedade, och kastade skott-spolen emellan sina små fingrar, och trampade tramporna med sina små fötter, och gaf sig ingen rast, förr än hon hade väfvit en väf, som var hvitare än den hvitaste snö och finare än det finaste spindel-garn. Nu vardt Askepjesken åter glad, tackade den lilla rättan på det allra bästa, och tyckte sig hafva förvunnit all sin sorg. Han slog sig så till ro, och åt och drack af hjertans grund, och allt sprang hans lilla fästemo omkring så beställsamt och passade honom. Men när det blef serla och qvällen kom, hade hon tillredt en säng med snöhvita lakan och mjuka silkes-bolstrar; der lade han sig att hvila, och sof så godt, och mädde så väl, så han tyckte sig aldrig kunna ha det bättre i hela verden.

Arla om morgonen, första tid dager var ljus, skulle Askepjesken vända hem igen. Han tog så afsked af den lilla rättan, tackade för godt herberge, och lofvade han skulle aldrig glömma sin tro emot henne. Derefter begynte han vandra stigen fram, och kom till lands-vägen rätt som hans begge bröder redo förbi i all sin ståt; men prinsarne voro så höga i sinnet, att de låtsade som de icke blifvit honom varse. När nu alla tre bröderna kommit hem, lät konungen deras fader kalla dem inför sig, och sporde huru deras färd hade aflupit. Straxt togo de begge äldste prinsarne fram hvar sin väf som deras kärestor hade väfvit, och var väfnaden både jemn och fin, så att ingen kunde annat än berömma den. »Nå än du, Askepjesk!» sade konungen. »Huru har det gått för dig? Har du ingen väf att visa ifrån din käresta?» 'Jo,' svarade prinsen, 'väl har jag det, fast hon annars icke kan vara så fullkomlig i allt som mina bröders.' Genast voro de begge äldste konunga-sönerna åter färdiga med sitt gäckeri, och sade: »har man väl nånsin hört? Askepjeskens fästemo

har också väft en väf! Den lærer väl vara efter som både brud och brudgum äro till.» Men prinsen lät sig icke bekomma, utan gick dristeligen fram och räckte sin fader en liten val-nöt. Nu fingo bröderna, min sann, se på annat; ty när konungen öppnade val-nöten, låg deruti en hassel-nöt, och i hassel-nöten en körsbärs-kärna, och i den lilla körsbärs-kärnan gömdes en väf, som var hvitare än den hvitaste snö och finare än det finaste spindel-garn, och så sid och vid, att den räckte öfver hela konunga-salen. Alla kommo nu öfverens att maken till väfnad inte var att finna, om man ock letade öfver sju konungariket; och de begge äldste prinsarne fingo stå der med skammen för alla sina stora ord. Men de sväljde sin förtret så godt de kunde, och menade tro på, att om Aske-pjeskens fästemö också kunde både baka och väfva, vore hon likväl i allting annat sämre än deras kärestor.

Det lider så ännu en tid bortåt, och i hela kungs-gården talas om ingenting så mycket som om den yngste prinsen och hans fästemö, och tycktes alla att Aske-pjesken nu var mycket ansenligare än tillföre. Men sjelf sade han ingenting, utan var glad att han fick vara i fred för sina bröder. Då hände sig en dag, att konungen lät åter kalla sina tre söner inför sig. Ja, prinsarne gingo, staddes för sin faders högsäte, och frågade hvad han hade att befalla. »Jo,» sade konungen, »jag har fuller sett att edra fästemör äro snälla både att baka och väfva; det blir derföre tid att vi tänka uppå bröllopp. Dragen nu bort, och sägen dem hvad dag jag har utsatt, att jag så må döma hvem af eder förer hem den fagreste bruden.» Härmed voro de begge äldste prinsarne öfvermåttan väl tillfreds, och rustade sig genast till med bröllops-kläder och vapen och präktigt följe, att rida bort och hemta sina fästemör. Men den lille minste prinsen hade hvarken gångare eller följe-svenn, utan måste vandra till fots nu som förr, och fick ändå vara glad när han väl slapp ifrån sina bröder och deras ideliga stick-ord.

Vi låta dem nu brygga och baka och laga till bröllopp i den stora kungs-gården; inte heller bry vi oss om de begge äldste prinsarne, utan följa i stället med Aske-pjesken, der han van-

kar ensam och allena i skogen. Han gick, och han gick, och aldrig hade han så längtat till någonting som han nu längtade till den lilla råtten. Men rätt som det led rann det honom i hugen, hvad hans fränder skulle säga när de fingo se hans lilla brud. Härvid blef han öfvermåttan bedröfvad; ty allt låg det för honom hvad spott han skulle få lida, när hans bröder kommo hem med sagra konunga-döttrar, me'n han hade inte annat än en liten råtta. Han saktade därför sina steg, och ju mera han grundade desto sämre blef hans till mods, så att han slutligen inte visste om det var lönt att gå fram, eller han skulle vända tillbaka igen. Likväl gick han fram. Som han nu kom in i jord-stugan, sprang den lilla råtten honom till mötes, helsade honom med stor kärlek och sade: »välkommen, allerkärasten! Hvarför är du så ledsen?

Vill du äta, så ät!

Vill du dricka, så drick!

Vill du sitta, så sitt!»

'Nej,' svarade Aske-pjesken, 'jag aktar inte om hvarken äta eller dricka; jag har väl mera än det att sörja för.' »Hvad har du då för sorg?» Sporde den lilla råtten. 'Jo,' sade prinsen, 'jag må väl vara ledsen och inte glad. Min fader har lagat till bröllopp, och befallt mig och mina bröder att hemta våra kärestor; men huru skall det gå, när mina fränder få se att jag inte har någon annan brud än en liten råtta?' »Åh,» sade råtten, »är det inte annat än det, så blir väl någon råd. Vill du blott vara mig trogen, skall du få se att allt går bra.» Ja, prinsen lofvade han skulle aldrig svika henne. Huru nu den lilla råtten lade sina ord glömde han omsider bort sin sorg, och åt, och drack, och glammade af hjertans lust; och så gick den dagen som alla andra dagar. Men när qvällen kom, hade hon tillredt en säng med blå silkes-bolstrar och snö-hvita lakan. Der lade han sig att hvila, och sof så godt, och drömde så fagert, så han tyckte sig hafva fått ännu mycket yppare gifte än någon af sina fränder.

När nu morgonen grydde och sol rann öster upp, skulle prinsen gifva sig på väg. Han sporde så sin käresta till om

hon var redo. »Ja,» sade råttan, »bara jag först får taga på mig mina bröllops-kläder.» Härvid kunde Aske-pjesken knappast hålla sig ifrån att le midt under all sin sorg; ty han tänkte på hvad detta skulle bli för en underlig färd. Men den lilla råttan lopp ut, sprang upp på den jordfasta stenen, och ropade: »hit, hit, alla mina små råttor! Hvar med ett rätt-skin i munnen!» Genast kom der fram en sådan otalig hop råttor, att hela marken möljade; hvar liten råtta hade ett rätt-skin i munnen, och det klädde de på Aske-pjeskens käresta, och krängde så skinn utanpå skinn, tills hon ändteligen blef så stor och tjock, att hon inte orkade röra sig. När det var gjort, drogo de fram en silfver-sked. Vid sked-skaftet spändes tolf stora tordyflar, frammanföre hoppade fjorton loppor, och sex små råttor gingo vid sidan, för att passa på bruden. När så allt var redo, sattes den stora råttan i silfver-skeden, och sedan torbaggarne till att springa, lopporna till att hoppa, råttorna till att löpa, och så bar det af i full fläng öfver både berg och backar. Men sjelf gick Aske-pjesken vid sidan och såg på, och lærer ej synas underligt, att han inte gladdes just synnerligen hvarken åt brud eller brudfärd.

Allt som de nu skredo närmare och närmare mot kungsgården, vardt Aske-pjesken aldeles modfäld; ty han väntade hvar stund att få se sina bröder komma farande med deras prinsessor, och tycktes honom, att han hellre ville vara död än att de skulle möta honom. Likväl gick han allt framåt, och grundade bara uppå hvad slut detta månede taga. Bäst det så var, kommo de till ett rinnande vatten som lopp emot norr. Öfver vattnet gick en spång. Då stannade hela brud-skaran; den lilla råttan vältrade sig ur midt på spången, och ropade till Aske-pjesken: »räck ut ditt svärd, och hugg skaftet af skeden!» Detta tycktes prinsen vara en sällsam begäran; men han var nu en gång så till mods, att han föga aktade uppå någonting; han drog därför sitt svärd, och gjorde såsom hon bad. Men nu skedde en underlig ting; ty vid prinsen högg till, föll skeden ned i vattnet, och rätt i det-samma kom der upp på andra sidan en karm, som var den allra grannaste man någonsin ville se. Den glimmade af bå-

de guld och silfver, tolf apelkastade fålar voro spända för tisteln, och fjorton bruda-småsvenner, klädde på det allra kosteligaste, redo framföre. Knappt var det färdigt, förr än den lilla råttan sade åter igen: »räck ut ditt svärd och hugg hufvudet af mig också!» Men se, detta ville Aske-pjesken inte göra, ty han höll henne mycket kär, ändock att hon inte var annat än en liten råtta. Likväl måste han omsider efterkomma hennes begäran, fast det var med sorgset sinne. Vid han nu åter högg till, föll den stora råttan och alla de andra små råttorna ned det rinnande vattnet, och se, i samma stund kom der upp på stranden en prinsessa, hon var fager som Guds klara dag, hennes kläder voro af silke och skarlakan, på hufvudet bar hon en gull-krona, och i handen ett gull-äple; men sex fagra brud-tärnor voro omkring för att passa henne. Nu kan man veta huru Aske-pjesken blef till sig; han visste på en lång stund inte om han drömde eller var vaken, så fagert och sällsamt tycktes honom allt hvad han såg. Men han fick inte länge besinna sig; ty den väna konunga-dottern gick fram, och tog honom i famn med stor kärlek, och tackade honom att han frälst henne: hon vore ingen annan än hans egen allerkäresta, den lilla råttan, som varit förtrollad af en elak styfmoder.

Aske-pjesken tyckte nu att han väl tröstade visa sig för sina fränder. Han tog därför sin käresta vid handen, och förde henne med tukt och fagert sinne till den granna karmen; der satte hon sig uti, och prinsen sjelf steg upp vid hennes sida. Sedan bar det af i fullt fyr, så fort tygen kunde hålla, och hvar de foro fram, glimmade det af karmen, och af guldets och ädel-stenarne, så det var en lust till att se uppå. Som de nu kommo fram emot bröllops-gården, voro de begge äldste prinsarne redan hemma, och hade gått in för konungen att visa sina kärestor; men prinsessorna voro både rika och fagra, så att hvar man berömde konunga-sönernas giftermål. Der väntades så blott på Aske-pjesken, och bröderna gladdes att tänka, huru han skulle taga sig ut vid all deras herrlighet. Men annat fingo de se, när borga-grinden öppnades, och den gyllene karmen körde in på kungs-gården, med bruda-

små-svenner, och bröllops-tärnor, och all annan fagerlek, och den väna konunga-dottern steg ut, med gull-krona på hufvudet och gull-äple i handen, och Aske-pjesken, som alla hade försmått, trädde fram vid hennes sida. Nu fingo prinsarne minsann annat göra än att tala stora ord, och de vände sig bort, — kan tro gull-skenet gjorde dem ondt i ögonen. Men Aske-pjesken gick dristigt fram i konunga-salen, staddes för högsätet, och helsade sin fader med stor vördnad, så att alla undrade öfver hans manlighet och förstånd. Der var så icke mer än en stämman, att hans käresta lika mycket öfverträffade de andra, som solen lyser klar framför andra stjernor på himlen. Sålunda fingo de begge äldste prinsarne ändock stå med skammen, och spordes aldrig mer efter den dagen, att de gjorde gäck, hvarken af sin yngste bror eller någon annan.

Nu blef brölloppet drucket med lust och med lek och allsköns glädje, och konungen satte Aske-pjeskens brud i hög-bänken, och visade henne stor ära och hyllest, såsom man det kunde vänta. Men när brölloppet hade stått i dagar, ja, väl i sju, tog den yngste prinsen farväl af sina fränder, och for hem till sin drottningens rike, som tillföre varit förtrolladt. Der blef han tagen till konung, och styrde sedan både länge och lyckosamt, och blef vänsäll och årsäll, så att större konung och fagrare drottning aldrig ha funnits till. Men sedan var jag inte med längre.

B. Konunga-dottern i Tornet.

Ifrån Gottland.

Det var en gång en konung och en drottning, som lefde mycket väl tillsammans. De åtte en enda dotter, den vänaste man kunde se för sina ögon; också höllo de henne kär öfver allt annat. Men när det lidit en tid, fick drottningen sin hel-sot, och kände att hon skulle dö. Hon lät så kalla till sig sin gemål, konungen, och sade: »jag känner att min tid är all,

och hafven stor tack för hvar dag vi lefvat tillsammans. Likväl sörjer jag icke för mig, att vi skola skiljas; ty jag vet att J hållit mig kär, och att jag aldrig skall gå ur edert sinne. Icke heller sörjer jag för eder; ty när jag är död, skolen J fästa en annan gemål, och så blir edert hjerta gladt igen. Men allrämest sörjer jag för vår lilla dotter, att hon skall bli så fränfallen och ensam i verlden. Lofven mig fördenskull, att J tagen väl vård om henne, så att hon slipper lida spott af andra, eller gråta att hennes rätta moder är död.» Ja, detta lofvade konungen, som man det kan vänta, och så dog drottningen, lemnande ett godt eftertal af både höga och låga. Men konungen sörjde mycket öfver hennes död, och ville icke låta trösta sig.

Det stod så en lång tid bortåt, och allt var konungen lika bedröfvad som tillföre. Då begynte hans män att samrådas huru deras herre skulle åter blifva glad igen, och tycktes dem rådligt, att han borde se sig om efter en ny drottning. Detta var konungen mycket emot, ty han önskade hellre lefva ogift i all sin dag; likväl lät han omsider öfvertala sig att göra efter deras begäran. Han drog så bort i främmande land, och fäste sig en ny drottning, och förde henne hem till sitt rike. Men den nya drottningen var i allt olik hans förra gemål, ty hon var både elak och afundsam, och hade ett hjerta hårdare än en sten; dertill var hon trollkunnig, och öfvade många onda ting. Häraf skedde, att konungen icke fick någon trefnad i hemmet, utan tänkte ofta med sorg på fordna dagar, huru annorlunda det då var. Men änn värre gick det hans dotter, den unga prinsessan. Hon rönte aldrig någon huldhet hvarken af sin styfmoder eller sina styfsystrar — ty drottningen hade ock varit gift —; utan första tid konungen icke var tillstädes, gjorde de henne all den harm och orätt den någonsin kunde. Så stod det i flera år, och prinsessan växte upp till den fagraste mö som någon visste att säga om. Men ju längre det led och ju fägre hon växte, desto sämre blef hon hållen.

Det hände sig om våren, att konungen en dag gick att lustvandra på sjö-stranden. Som han nu såg huru böljorna

lekte, och skeppen gingo land och land emellan, rann det honom i sinnet, att han ville fara i ledning, medan han kunde skingra sin sorg. Han lät derföre skjuta sina snäckor ifrån land, skar budkallar öfver allt sitt rike, och bjöd ut hvar man som kunde bära vapen. När så allt var redo, gjorde han sig betänkt huru han skulle sörja för sin unga dotter, medan han sjelf var borta. Till den ändan lät han bygga ett fast torn uti skogen, förde dit prinsessan med hennes tärna och hennes små-svenner, och sade att de skulle blifva der, tills han kom hem igen. Derefter hissade han segel under förgyllande rå, och drog ut på härtåg långt i främmande land. Men detta var just hvad den elaka drottningen länge hade väntat. Ty icke så snart såg hon konungens vimplar fara öfver sjön, som hon öfvade sina onda konster, och förtrollade konunga-dottern med folk och allt, så att tornet blef till en usel jord-koja, prinsessan sjelf till en liten råtta, hennes tjenare till andra små råttor, och tjenste-mön förvandlades till en kråka, som kraxade och skriade i luften. Derefter begynte styfmodern och hennes döttrar ett lustigt lefverne på kungs-gården, och styrde och ställde med riket såsom dem godt syntes. Men den lilla råttan satt ensam och öfvergifven i sin jord-koja, och konungen, hennes fader, visste ingenting af hvad henne vederfarits, utan drog vida öfver saltan sjö, och hvart han kom vann han alltid seger.

Sagan vänder nu till ett annat konunga-rike. Der rådde en konung öfver, som hade tre söner. När prinsarne kommit något till ålders, lät konungen en dag kalla dem inför sig, och sade: »jag börjar blifva gammal, och kan väl märka att min tid icke blir lång; ty 'grå hår äro dödens blomster.' Dragen derföre bort och söken eder giftermål, att jag må se eder försörjda innan jag dör.» Ja, detta likade de två äldste konungasönerna öfvermåttan väl, ty begge voro de raska och hurtiga ungersvenner; deremot var den yngste prinsen alltid blyg och försagd, så att han svarade ingenting. Bröderna begynte nu spörja sin fader åt, hvar de helst borde se sig om efter kärestor. »Jo,» svarade konungen, »här hafven J hvar sitt gull-äple. Kasten dem framför eder, och hvar de stadna der skolen

J söka er lycka.» Så samtaladt togo prinsarne orlof, och lagade sig till med vapen och gångare, och drogo bort ifrån kungs-gården. Men allt gäckades de två äldste prinsarne med sin yngre bror för hans försagdheth, och undrade likt och olikt, hvar i verlden en sådan som han skulle få sig någon käresta.

När nu bröderna kommit på väg, kastade hvar sitt gull-äple, och äplena till att löpa före, som prinsarne redo efter. Men under tiden ville det icke bli slut på de äldste konungasönernas gabberi, utan allt drefvo de gäck med sin yngre bror, så han visste sig ingen råd för deras elakhet. Han blef derföre rätt glad, när hans gull-äple plötsligt hoppade at vägen och begynte rulla in åt vilda skogen. Häröfver gäckades bröderna ännu mera, och sporde, hvad fager brud han tänkte finna bland furu-buskarne. Men prinsen aktade icke mera om deras skämt, utan red öfver stock och sten, allt som hans gull-äple visade vägen. Bröderna foro så åt hvar sin led, och de äldste prinsarne kommo snart till kungs-gården, hvarest den elaka styfmodern bodde. Der friade de till hennes döttrar, och fingo ja, och fäste dem till sina kärestor. Men den lille minste prinsen red genom skog och mark, så länge dager var ljus på himmelen, och när qvällen kom, att sol gick ned, hade han ännu ej funnit hvarken gård eller herberge.

Som han nu hade färdats både länge och väl, och det redan var serla på aftonen, märkte han ett litet ljus som tindrade fram emellan träden. Genast red han ditåt, och rätt som det var stannade hans gull-äple vid en liten, liten jordkoja. Detta tycktes prinsen vara mycket annorlunda än han hade väntat; men, såsom han var trött af resan, besinnade han sig icke länge, utan band sin häst vid ett träd, öppnade dörren, och steg in. Vid han nu trädde fram i stugan fick han se en underlig lek; ty der fanns icke någon menniska, hvarken träl eller bonde, men längst fram i högbänken satt en liten fager råtta, och såg så innerligt god och beskedlig ut. Bakom hennes stol gick en kråka, som bredde ut fjädrarne och ville just vara litet högfärdig; men på golfvet sprungo en hop små, små möss af och an, och hade så brådt om, så

brådt om, och pysslade och sysslade med sina göromål, allt som deras matmoder nyrnade åt dem. Konunga-sonen visste i början icke hvad han skulle tänka om allt detta; utan stod en lång stund och bara såg sig omkring; men den lilla råttan neg honom med blida ögon, helsade honom välkommen, och sporde efter hans ärende. »Jo,» sade prinsen, »min fader har skickat mig ut för att fria, och mitt gull-äple har stadnat vid denna jord-koja, ehuru olikt det synes att jag här finner mig någon brud.» 'Åh,' sade råttan, 'var inte bekymrad för det, du; ty ditt ärende är till mig och icke till någon annan. Stig nu fram, fager ungersvenn! Det är redan länge jag har väntat dig.' Dermed lät hon breda ett hyende öfver bänken, bjöd prinsen taga plats vid sin sida, och undfick honom både vänligt och kärligt. Men nu skall man tro de små råttorna fingo något att beställa. Somliga tände upp ljus, så att jord-stugan glimmade som den präktigaste konunga-sal, andra blandade mjöd och vin, och framsatte ypperlig mat, så prinsen hade aldrig blifvit så undfägnad, andra åter sprungo bort och hemtade foder åt hans häst, både elfve-gräs och jungfru-halm och andra fagra blommor som vexa om sommar-tid; men af allt ihop var det ingenting som behagade prinsen så mycket som den lilla råttan; ty hon var både täck och fager, ändock att hon inte var annat än ett litet djur. Dertill var hon så hjertans god och vänlig, så han hade aldrig tänkt att det kunde finnas en sådan liten huld varelse i hela världen.

Vi låta nu konunga-sonen sitta der och äta och dricka och må väl, och vilja i stället se hvad den lilla råttan tog sig före. Hon kallade sin tjenste-mö, gaf henne noga besked om allting, och sade att hon skulle fara öfver skogen bort till drottningens döttrar. Ja, kråkan var genast färdig, bredde ut vingarne, och flög åstad. Som hon nu kom in i kungs-gården, frågade prinsessorna hvad hon hade för ärende. »Jo,» svarade kråkan, »min matmoder, den lilla råttan, låter helsa så mycket, att hon fått en konunga-son till friare. Hon beder fördenskull att J skicken; henne litet groft hafre-bröd med spicke-sill, emedan hon gerna vill undfägna honom med något serdeles, och konunga-barn äro så vanda vid kräslig mat, att slik en kost

mån timer synas dem mycket förträfflig. Dertill beder hon ock om en knippa långhalm åt hans häst, emedan kungs-hästar äro trötta vid att aldrig få annat än hö och hafra.» Straxt var afundsjukan framme, och prinsessorna svarade helt oförtänt: »helsa du henne som skickat dig, att hon må vända sig till hvem hon vill, men inte är det värdt hon vänder sig till oss; för vi ha sjelfva fått friare, och kunna väl också ha lust att fägna dem med någonting riktigt rart.» Kråkan vände nu hem med sådant besked, och flög tillbaka öfver skogen till den lilla jord-kojan. Men när råttan fick höra hvad svar hon fått, log hon i sitt sinne, och gladdes att hennes list hade så väl lyckats. Hon lät nu bära fram både mjöd och vin, och undfägnade prinsen på det allra kostligaste, så han hade aldrig haft det så godt. Men hvem som rosade gästa-budet, inte var det prinsens bröder uppe i kungs-gården; ty de fingo hålla till godo med hafre-bröd och spicke-sill, så de hade aldrig lefvat vid så mager kost i all deras tid.

När så tre dagar voro förlidna, tog prinsen farväl af sin lilla käresta, sadlade sin gångare, och gaf sig på väg att möta sina bröder. Som de nu träffades, hade de två äldste konungasönerna mycket att förtälja om sina fästemoers fägring och andra egenskaper, ehuru man eljest föga kunde märka, hvarken på prinsarne eller deras hästar, att de kommo ur ett friare-gille. Men den yngste prinsen sade ingenting, utan teg; och bröderna redo så tillsammans framåt kungs-gården. Vid de nu kommo farande genom borga-grinden, var der samlad en stor hop folk, och alla undrade öfver de äldste prinsarne, att de redo på så magra hästar och sågo så svultna ut, medan den yngste prinsen var både frisk och frodig, och hans gångare dansade under honom att det var en lust till att se. Men de skulle nog inte ha undrat så mycket, om de fått veta, hvad ingen visste, att de två äldste konungasönerna i tre hela dagar aldrig fått annan kost än bara hafre-bröd med spicke-sill.

Det led så någon tid bortåt, och konungen lät en dag åter kalla prinsarne inför sig. När de kommo, sade han: »jag har hört mycket ordas om edra kärestors rikedom och skönhet, och kan jag visst icke tro annat än att allting är såsom

J sägen. Likväl lyster mig gerna veta, om de äfven äro snälla i sina händer. Dragen derföre bort och bedjen dem sticka hvar sitt sadel-täcke, att jag så må döma om deras slöjd.» Detta likade de begge äldste prinsarne öfvermåttan väl; ty ingendera tviflade, att ju hans fästemo skulle sömma det yppersta täcket. Men annat var det med den yngste prinsen; han blef illa till mods, ty det rann honom i hugen, huru omöjligt det vore för hans lilla råtta att sömma något sadel-täcke. Han sade derföre ingenting, utan teg. Häraf togo bröderna sig anledning att åter gäckas med honom, och mente att det nu skulle visa sig hvad käresta han funnit ibland gran-topparne: säkert vore det ett torpare-barn och ingen förnäm jungfru; hennes slöjd mände ock blifva såsom hon sjelf var till.

De tre konunga-sönerna togo nu åter orlof af sin fader, lagade sig till med vapen och präktig utrustning, och drogo bort ifrån kungs-gården. När de så kommit på väg, kastade de hvar sitt gull-äple, och äplena till att löpa, allt som prinsarne redo efter. Men under tiden ville det aldrig blifva slut på de, två äldste brödernas gäckeri, utan den yngste prinsen var just glad, när hans gull-äple hoppade af inåt skogen; der kunde han åtminstone vara i fred för deras spe-ord. Prinsarne drogo så åt hvar sin led, liksom förra gången, och de begge äldste kommo snart till gården hvarest den elaka styfmodern bodde med sina döttrar. Der stannade de, framburo sin faders ärende, och undfagnades som prinsessorna mente bäst, med hafre-kakor och spicke-sill. Men den yngste prinsen red genom skog och mark, så länge dager lyste på himmelen, ända till dess han fick se hvar det lilla ljuset tindrade emellan träden. Då steg han af, band sin häst vid en gren, och fann jord-kojan, der han hade sin käresta, den lilla råttan.

Vid han nu öppnade dörren och trädde in, skall man tro der blef en glädje, så det stod högt i tak. Den lilla råttan steg genast upp ifrån sitt högsäte, helsade honom välkommen med många kärliga ord, lät breda hyende på bänken, och bjöd prinsen taga plats vid sin sida. Likaledes ock de små mössen, der de sprungo af och an på golvet; somliga tände upp ljus, så det lyste i hvar vrå, andra blandade mjöd och

vin i präktiga käril, och åter andra dukade bordet med kostlig mat, så att ingen konung kunde ha det bättre. Icke heller glömde man prinsens gångare; utan mössen buro dit både elfve-gräs och jungfru-halm, och andra fagra örter som vexe om sommaren; och sjelfva kråkan, som eljest alltid såg så högfärdig ut, nickade med sin grå hätta, och vippade på stjerten, och var så innerligt beställsam, bara för att allting skulle vara prinsen i lag. När så konunga-sonen hade ätit och druckit, satte han sig hos sin lilla käresta, och begynte glamma om både ett och annat, och förtäljde tillika om sin faders ärende och begäran. Straxt lät råttan bära fram den allra nättaste lilla sy-båge; öfver bågen spändes en duk af finaste silke, och sedan hon till att sömma, så att den lilla guld-nålen alldeles flög emellan hennes små, små händer. Det dröjde så inte mycket länge, förrän hon hade stickat ett sadel-tyg, hvars like ingen har sett hvarken förr eller sedan. Derpå voro utsydda både rosor och liljor och alla slags fagra blader, och det med sådan konst, att det såg ut alldeles som när de äro lefvande och vexe i det gröna; men hvart endaste litet blad var stickadt af silke, och blommorna voro af skärt gull. När nu sadel-täcket var färdigt, gaf hon det åt prinsen, och bad honom föra det hem till sin fader, med helsningar ifrån sin käresta. Ja, prinsen tackade för gåfvan, såsom den väl det kunde vara värd, och tycktes honom att det var ett riktigt underverk, så fager var den. Men hvar en gång han såg på bladen och blommorna, tänkte han vid sig sjelf, att man väl kunde få leta världen om, utan att finna en mö som visste så bruka sina små fingrar som den lilla råttan.

Vi låta nu konunga-sonen sitta der och äta och dricka och må väl, och vilja i stället se hvad hans käresta tog sig före. Hon kallade genast sin tjenste-mö, gaf henne noga undervisning om allting, och bad henne fara öfver skogen med bud till kungsgården. Ja, kråkan var straxt färdig, bredde ut vingarne, och flög åstad. Som hon nu kom in till drottningens döttrar, frågade prinsessorna hvad hon ville, efter som det var så serla på aftonen. »Jo,» sade kråkan, »min matmoder låter helsa så mycket; hon har fått besök af sin fästeman, och har lofvat sticka

honom ett sadel-täcke. Derföre beder hon, att J viljen skicka henne några brokiga lappar och andra trasor, emedan konungabarn äro så vanda vid gull-stickade täcken, att slikt ett sadeltyg måste synas dem mycket nymärligt.» Straxt var afunden åter framme, och prinsessorna svarade med stor harm: »helsa du vår syster, att vi behöfva våra brokiga lappar sjelfva; ty vi skola också sömma sadel-täcken åt våra fästemen, och kunna väl äfven ha lust att fagna dem med någonting riktigt rart.» Kråkan vände nu hem med sådan besked, och kom till jordkojan, och förtäljde sin matmoder hvad svar hon hade fått. Men den lilla råttan log, att hennes styf-systrar lupit i snaran, och tyckte sig väl kunna märka på deras svar, att hennes käraste ej skulle bli den som fick det sämsta sadel-täcket.

Det gick så tre hela dagar, och allt satt den yngste prinsen i den lilla jordkojan, och åt och drack och mådde som perla i gull, medan hans begge bröder uppe i kungs-gården fingo nöja sig med hafre-kakor ock spicke-sill, och deras gångare fingo icke annat till lifs än torra halmen. När nu fjerde dagen kom, togo prinsarne hvar på sitt håll farväl af sina fästemen, och gåfvo sig på väg emot hemmet. Vid de så åter möttes i väg-skälet, märktes en stor olikhet dem emellan; ty den yngste prinsen var ännu frodigare än förut, hans gångare dansade under honom, och hans sadel-täcke glimmade som en sol: deremot redo hans begge bröder på utsvultna ök, och voro så hungriga, att de knappast orkade sitta qvar i sadeln; men deras täcken voro sömmade af brokiga band och gamla lappar, så det var både ynk och löje att skåda. De äldste prinsarne hade nu tappat något af sin storlåthet, ehuru de ännu icke kunde låta bli att tala om sina kärestors myckna rikedom och andra förträffligheter. Men värre gick det när de kommo hem. Då hade konungen och mycket folk stadnat vid borga-grinden, för att spörja om deras färd, och till att se hvad präktiga sadel-täcken de skulle föra med sig. När nu prinsarne kommo ridande, och alla fingo se hvad skillnad det var i deras utstyrsel, kan man väl tro att de äldste bröderna inte vunno mycken berömmelse af sin resa. Men alla prisade den yngste konunga-sonen, och dömde med

en munn, att om hans brud lika mycket öfverträffade de andra i fägring, som hon var före dem i handa-slöjd, så borde han med rätta kallas ett lyckones barn. Så slöts prinsarnes friarefärd för den gången.

Det led nu åter en tid bortåt, och konungen lät än en gång kalla sina tre söner inför sig. När de kommo, sade han: »jag har hört mycket förtäljas om edra fästemörs rikedom och andra egenskaper, och dertill äfven sett prof på deras handa-slöjd, så det blir tid att tänka på bröllopp. Dragen derföre bort och sägen dem hvad dag jag har utsatt, att jag så må döma, hvem af eder fästat sig den vänaste bruden.» Härmed voro de äldste prinsarne öfvermåttan väl tillfreds, ty hvar för sig tyckte att hans brud var den yppersta. Men annat var det med den yngste prinsen, han blef mycket bedröfvad när han tänkte på sin lilla rätta, och trodde han sig väl kunna förutse huru allt detta månde slutas. Likväl sade han ingenting, utan teg. Men när de äldste bröderna märkte hans sorg, begynte de åter med sitt gäckeri, och sade att det nu skulle rönas hvad käresta han hade funnit i skogen. Visst vore det bra, att hon kunde sömma sadel-täcken, men dermed var inte allt. Det kunde väl ändock inträffa, att hon vore ett torparebarn som ingen ville kännas vid, och som aldrig kunde visa sig bredvid deras egna förnäma prinsessor.

Bröderna togo nu orlof af sin fader, lagade sig till med vapen och annan utrustning såsom de bäst kunde, och drogo bort ifrån kungs-gården. När de så kommit på väg, kastade de sina gull-äplena, och äplena till att löpa före, som prinsarne redo efter. Men allt som de redo ville det aldrig bli slut på de två äldste brödernas gäckeri, än hittade de på ett, än på ett annat, så den yngste prinsen blef just glad när hans gull-äpple hoppade inåt skogen; der kunde han åtminstone få vara i fred, om han också var ensam. Prinsarne drogo så åt hvar sin led, likasom tillföre, och de äldste bröderna kommo snart till kungs-gården, hvarest den elaka styfmodern bodde med sina döttrar. Der stannade de, framburo sin faders ärende, och undfägnades såsom prinsessorna mente bäst, med hafrekakor och spicke-sill. Men den yngste prinsen red genom

skog och mark, så länge dager lyste på himmelen, ända tills han fick se hvar det lilla ljuset tindrade mellan träden. Då steg han af, band sin häst vid en gren, och fann jord-kojan, der han hade sin käresta, den lilla råttan.

Vid han nu öppnade dörren och trädde in, kan man tro der blef en glädje, så det stod högt i tak. Den lilla råttan steg genast upp ifrån sitt högsäte, helsade honom välkommen med många vänliga ord, lät breda hyende på bänken, och gaf prinsen rum vid sin sida. Likaledes ock de små mössen der de sprungo af och an på golvet; somliga tände upp ljus, så det glimmade i hvar vrå, andra blandade mjöd och vin i präktiga dryckes-kar, och åter andra dukade bordet med kostlig mat, så ingen konung kunde ha det bättre. Icke heller glömde man prinsens gångare, utan mössen buro dit både elfvegräs och jungfru-halm, och andra fagra örter som vexa om sommaren, och sjelfva kråkan, som eljest såg så högfärdig ut, nickade med sin grå hätta och vippade på stjerten, och hade så mycket, mycket att beställa, på det att allting måtte vara prinsen i lag. När han nu hade ätit och druckit allt hvad honom lysste, satte han sig hos sin lilla käresta och begynte glamma om både ett och annat; likväl var han inte så glad som han eljest plögade. Detta märktes af den lilla råttan, och hon frågade genast hvad det var som låg honom på sinnet. »Jo,» svarade prinsen, »min fader har lagat till bröllopp, och skickat mig hit, för att bedja dig komma på den dag han utsatt. Men nu rädes jag att få stå med skammen, när mina fränder spörja, att jag icke fästat mig någon konunga-dotter, utan bara en liten råtta.» 'Åh,' sade råttan, 'är det inte annat än det, så blir väl någon råd tills den dagen kommer. Var derföre inte ledsen, utan se bara till att inte de stygga kattorna taga mig på vägen, så går allting bra.' Ja, huru hon lade sina ord blef konunga-sonen glad igen, och tänkte hvarken på bröllopp eller fränder, förr än tiden var inne att han skulle vända hem igen till kungs-gården.

Som nu bröllops-dagen kom, hade den gamle konungen låtit tillreda ett öfvermåttan stort gästabad, och bjudit alla förnåma och ätt-stora män i hela sitt rike. Der felades så

hvarken mat eller dryck eller annan välplägnad, och var allting anrättadt på det allra yppersta. När nu allt var redo, kommo de begge prinsessorna farande till kungs-gården i granna karmar, med stort brudfölje och mycken annan herrlighet, så ingen kunde annat tycka, än att de äldste bröderna skaffat sig förnäma giftermål. Men den yngste prinsens fästemo hördes ännu icke af, ehuru alla väntade blott på henne. Då blef konunga-sonen så till sig af ångest och bedröfvelse, att han icke kunde stadna qvar i bröllops-salen, utan lopp ideligen ned på borg-gården, och hvar han fick se några kattor, jagade han dem både kryss och tvärs, ty han räddes att de kunde göra hans lilla råtta något ondt. Slutligen stannade han vid borga-grinden, för att se när hans fästemo skulle komma. Vid han nu spejade omkring, blef han varse ett underligt tåg; ty längst borta på gång-stigen kom der farande liksom en liten trä-sko; den var dragen af sex stora råttor, framtill satt en råtta såsom köre-svenn, baktill stodo två andra råttor såsom små-svenner, och inuti trä-skön åkte hans egen lilla käresta tillika med kråkan, hennes tärna. Huru prinsen blef till mods vid allt detta förtäljer icke sagan; likväl lopp han fram, helsade sin käresta välkommen, och gladdes att hon åtminstone icke lidit någon mehn af de stygga kattorna. Tåget skred nu vidare emot kungs-gården, och var prinsen så bedröfvad, att han icke visste sig någon tröst. Men hans sorg byttes snart i glädje; ty rätt som de kommo till borga-grinden, förvandlades trä-skön till den fagraste karm, smidd med gull och silfver både utan och innan, de små råttorna blefvo till sex mjölk-hvita gångare, kråkan förbyttes till en liten näpen tärna, och prinsen slöt i sin famn en konunga-dotter med gullkrona på hufvudet och gull-äple i handen, och så vän, att vänare jungfru väl aldrig kunde ges i verlden.

Nu skall man tro det blef en uppståndelse i bröllops-salen. Ingen hade mer några ögon för de begge äldste konungasönerna och deras kärestor, utan alla trängdes bara att få se den yngste prinsen, och tycktes dem att bårdare brudgum och vänare brud aldrig stode att finna. Der blef nu så dömdt, att den yngsta prinsessan var fagrast, likasom hon var den

snällaste och den vettigaste, och blef sedan icke mycket taladt hvarken om de äldste prinsarne eller deras fästemor. Dermed fingo de hålla till godo, och var detta icke annat än rätt åt dem. Men drottningens döttrar fingo röna än större harm, och det var när konungen ledde prinsessan i högsätet, och de igenkände att hon inte var någon annan än deras egen styf-syster, som de tillfogat så mycket ondt, ehuru hon aldrig hade brutit något emot dem.

Brölloppet blef nu drucket med stor ståt och mycken gamman, och är derom intet vidare att förtälja, utan sagan återvänder till konungen som var prinsessans fader. Han vann seger hvar han drog fram i härnad, och lade många länder och folk under sitt välde. När så vintern kom och hafvet frös i sunden, vände han hem igen till sitt eget rike. Som han nu fick spörja, huru den elaka drottningen farit fram medan han var borta, och allt hvad ondt hon hade tillernat sin styf-dotter, blef han öfvermåttan vred, och ställde henne inför rätta, och lät afkunna den domen att hon skulle sitta all sin tid i tornet. Den domen fick hon ock undergå, ehuru prinsessan bad för henne. Sedan lät konungen kalla sin svärson, den unge prinsen, och gaf honom halfva sitt land och rike, och den andra hälften skulle han få när konungen blef död. Sålunda kommo prinsen och hans gemål till stor makt och ära, och lefde sedan många, många år tillsammans i all sämja och kärlek. Men de begge äldste prinsarne och deras afundsjuke prinsessor fingo till straff, att aldrig höra annat än sina fränders lycka. Och så var sagan all.

Anmärkingar.

1. I en uppteckning från Wermland förtäljes, huru prinsarne fingo hvar sitt gull-äple och foro bort till att fria. Den äldste prinsen red till en grefve-gård, och fäste sig grefvens dotter. Den andre red till en herre-gård, och fäste herre-mannens dotter; men den tredje prinsens gull-äple rullade inåt skogen, och stannade slutligen under en stor ene-buske. Vid nu konunga-sonen gaf sig till att leta, fann han en liten jord-koja; men i kojans syntes ingen lefvande varelse, utan allenast en liten fager rätta, som satt på

bordet. Prinsen gaf sig i samtal med den lilla rättan, och slutet blef, att han fäste henne till sin käreста.

Någon tid derefter bad konungen sina söner fara bort, och hemta ett skjort-lärft som deras kärestor hade väfvit. Bröderna foro, och den yngste prinsen kom till jord-kojan. Som han nu förtäljde sin faders ärende, lopp den lilla rättan upp på bordet och ropade:

»Upp mina tärnor,
och spinn och väf!»

och i blinken kom der fram en otalig hop små möss, och somliga spunno, och andra väfde, ända tills de hade färdigt ett skjortelärft, som var mycket finare än det som väfdes af grefve-dottern och herremans-dottern. Prinsens fästemo vann så priset att vara den snällaste i handa-slöjd.

Åter ville konungen veta, om hans blifvande son-hustrur kunde brygga och baka. Nu gick det på samma sätt. Prinsen kom till jord-kojan, och den lilla rättan sprang upp på bordet och ropade:

»Upp mina tärnor,
och brygg och bak!»

Straxt kommo de små mössen åter fram, och hjälpte henne att brygga öl och baka bröd, så att hon vida öfverträffade både grefve-dottern och herre-mannens dotter.

Ändteligen ville konungen veta, hvilken af hans söner hade fäst sig den sagraaste bruden. Prinsarne måste således åter draga bort, och den yngste konunga-sonen kom med stor sorg till sin lilla rätta. När de nu skulle gifva sig på väg mot kungs-gården, satte rättan sig att åka i en silfver-sked, dragen af sex stora råttor, och alla hennes små tärnor likaledes i hvar sin silfver-sked, så att det blef en lång brud-stass; men konunga-sonen gick sjelf vid sidan och såg på. Som de nu kommo fram, gick prinsen in för att båda sin ankomst. Men när han vände tillbaka, voro silfver-skedarne förbytte till granna karmar, och i den allra främste karmen satt en vän konunga-dotter, som tackade prinsen att han hade frälst henne. Brölloppet blef så drucket med lust och fröjd, och prinsens fästemo vann pris att vara den sagraaste bruden.

Men ännu återstod det värsta; ty konungen ville veta, hvilken af hans tre söner hade vunnit mest rikedom i sitt gifte. Han gaf sig så på väg med stort följe, och kom först till grefvens gård, hvarest allt var honom väl till behag. Sedan for han till herre-mannens gård, och äfven der var allting till måtta. Slutligen skulle han fara hem till sin yngste son, och se huru han hade det. Som de nu kommo på väg, var prinsen mycket bedröfvad, och tänkte han skulle få stå med skammen, när hans fader och fränder

fingo se den lilla jord-kojan under ene-busken. Men annat blef det; ty när de kommo fram, fanns der hvarken jord-koja eller ene-buske, utan en präktig kungs-gård och ett stort konunga-rike; och öfver kungs-gården och konunga-riket rådde nu prinsen och hans sagra brud, som varit förbytt till en rätta. Då vardt den gamle konungen ännu gladare än förut, och blef der så skipadt, att den yngste prinsen äfven skulle få ärfva riket efter sin fader.

2. En öfverlemning ifrån Södermanland skiljer sig ifrån den sednast anförda endast deruti, att den yngste prinsen uppgifves heta *Bo*. När han kom till sin fästemo, den lilla rättan, och hon skulle väfva ett skjorte-lärft, sprang hon upp på bordet och ropade:

»Upp, mina rättor och möss, och väfven en väf!
Jag skall sjelf väfva.»

Likaledes när hon skulle fullgöra sitt andra prof, att sticka strumpor åt konungen, ropade hon:

»Upp, mina rättor och möss, och spinnen, sno'n och sticken!
Jag skall sjelf sticka.»

3. Enligt en uppteckning från Upland, stannade den tredje konunga-sonens gull-äple på en sop-hög, hvarest växte en törn-buske. Under törn-busken bodde en fager rätta, som prinsen fäste till sin käresta. Den lilla rättan fullgjorde derefter konungens prof: att sömma en brudgums-skjorta, en natt-tröja och en mössa. När så brölloppet kom, och prinsen skulle föra sin brud till kungs-gården, fingo de se framför sig på vägen ett stort hö-lass. Der sprang den lilla rättan upp, och i samma stund förbyttes hö-lasset till en guld-smidd karm, och den lilla rättan till en fager prinsessa med gull-kröna på hufvudet.

4. En öfverlemning ifrån Westergötland förtäljer, huruledes konungen gaf de begge äldste prinsarne hvar sin troll-bössa, och der troll-kulorna föllo, skulle de söka sig fästemo. Men Aske-pjesken var styf-barnet, han fick ingen troll-bössa, utan måste hjälpa sig sjelf bäst han kunde.

När Aske-pjesken nu kom på väg, mötte han en gammal gumma, som frågade hvart han ärnade sig. Prinsen sade som det var. Då tog käringen upp en sten ifrån vägen, och sade: »vänta, skall jag hjälpa dig. Tag denna sten! Hvar helst den stannar skall du söka din lycka.»

Aske-pjesken kastade nu stenen såsom käringen hade lärt honom, och den stannade i en stor ene-buske. Vid han nu gaf

sig att söka i busken, fann han dörren till en liten jord-koja. I kojån brann eld på spiseln, bordet stod dukadt och sängen bäddad, men ingen lefvande varelse syntes till, utom allenast en liten råtta, som sprang och pysslade på golvet. Aske-pjesken satte sig så att äta och dricka, och lade sig om natten i den uppbäddade sängen. Men han hade inte väl lagt sig, förr än rättan lade sig vid hans sida. Såsom han nu tyckte det var synd om det lilla djuret, lät han henne vara; men om morgonen när han vaknade, fanns der icke mer någon råtta, utan i dess ställe en fager konunga-dotter, som låg och sof på bädden. Henne fästade Aske-pjesken till sin gemål.

Aske-pjesken fullgör nu lyckligen sin faders prof, och sagan lyktar dermed, att han löser alla små rättorna från deras förtrollning, genom att kasta dem, en efter annan, på ett brinnande bål; hvarefter den lilla jord-kojan återtager sitt råtta utseende, och bytes till en präktig kungs-gård.

5. En uppteckning ifrån S. Småland förtäljer likaledes om en konung, som sände sina tre söner ut i världen till att se sig om efter hustrur. Som nu den äldste prinsen red framåt vägen, fick han se en liten fager råtta, som lopp framför honom, och huru han red, var alltid den lilla rättan tätt vid häst-fötterna. Han ropade så åt henne, att hon borde gifva sig undan, eller han skulle rida ihel henne. »Nej,» svarade rättan, »gör inte det, utan haf mig till din brud; du skall inte lida på det.» Men prinsen log åt hennes begäran, slog efter henne, och red sina färde.

Något derefter kom den andre prinsen ridandes, och det aflopp på samma sätt. Slutligen kom den yngste prinsen; han samtyckte till den lilla rättans begäran, och fästade henne till sin käresta. Sedan följdes de åt till en stor jord-fast sten, under hvilken rättan hade sitt bo; der lopp hon ned, och kom straxt tillbaka med en ring, som hon gaf åt konunga-sonen. Men ringen var skuren af en enda ädel-sten, och så kostbar, att han vida öfverträffade de ringar som prinsens bröder fått af sina kärestor.

Konungen ville nu veta, om hans son-hustrur voro snälla att baka och att brygga; men för hvar gång red den yngste prinsen bort till den jordfasta stenen, träffade den lilla rättan, och förtäljde sitt ärende. Han kom så hem igen med ett bröd så hvitt, och ett öl så godt, att konungen och hans män önskade de måtte alltid hafva sådant bröd och sådan brygd.

Slutligen lät konungen reda till bröllopp, och bad prinsarne fara bort och hemta sina kärestor. Konunga-sönerna drogo så åt hvar sitt håll, och den yngste prinsen red bort till den jord-fasta

stenen. När nu morgonen kom, att han och hans fästemö skulle fara till kungs-gården, satte den lilla rättan sig uti ett ägg-skal, som drogs af sex stora tor-baggar, med två stora brömsar såsom spann-ridare, och sedan bar det af i fullt fläng. Men prinsen var illa tillfreds med hela grannlåten, och sporde sin käresta, huru hon menade att allt detta månne lyktas. »Åh», svarade rättan, »det har ingen fara, allenast du gör med mig, såsom du ser dina bröder göra med sina fästemör.» Detta lofvade prinsen.

Som de nu drogo in i kungs-gården, voro prinsens begge bröder före honom, och när de kommo fram, lyftade de hvar sin käresta utur karmen och kysste henne. Straxt gjorde den yngste prinsen så med. Men i detsamma skedde en underlig ting; ty ägg-skalet blef till en gull-smidd karm, tor-baggarne till granna hästar, brömsarne till små-svenner, och den lilla rättan till den aller som fagraste prinsessa.

Nu blef brölloppet drucket med lust och med fröjd. När det hade stått några dagar sade konunga-dottern till sin gemål: »rid nu bort till den jord-fasta stenen, der jag hade mitt bo; tag vatten ur källan och ös på stenen!» Prinsen gjorde så. Men i detsamma förbyttes stenen till ett präktigt slott, som var uppfyllt med svenner och riddare och mycken annan herrlighet, och sedan rådde konunga-sonen och hans fagra prinsessa öfver kungs-gården och kunga-riket så länge de lefde.

6. I en uppteckning från Östergötland inledes sagan dermed, att de tre konunga-sönerna hade fångat en liten hvit råtta, som de höllo instängd i sin kammare. Men den yngste prinsen ömkade sig öfver det lilla djuret, och släppte en vacker dag ut henne i skogen.

Någon tid derefter lät konungen kalla sina söner, och sade att han ville sätta dem tre prof före, till att utröna deras förstånd och lycka. Första profvet var, hvem som kunde skaffa sig det finaste gull-nätet; andra profvet, hvem som förde hem den skönaste gull-kronan, och tredje profvet, hvem som kunde vinna den fagraste fästemön. Hvarje prof skulle vara fullgjordt inom ett år. Men den af bröderne som vann priset framför de andre, skulle få ärfva konunga-riket efter sin faders död.

Prinsarne begynna nu sin färd, och den yngste prinsen kom efter många äfventyr djupt in i skogen. Der for han vilse. Bäst han nu red kom han till en en-buske, och under en-busken öppnade sig marken, att han fann en väg ned i jorden, och stadnade så icke förr än han kom till ett stort, präktigt slott. Men öfver det stora slottet rådde en fager, hvit råtta, och var det samma lilla råtta som prinsen hade frälst, när hon hölls instängd af hans bröder.

Prinsen dröjde nu tre hela år i det underjordiska slottet, och tycktes honom att åren gingo som dagar, så fagert och lustigt var det hos den lilla rättan. Han vann så först gull-nätet, sedan gull-kronan, och fästade omsider den lilla rättan själf till sin käreста. Men på färden till kungs-gården byttes hon till den fagraste prinsessa, så att prinsen i allt vann priset framför sina bröder.

7. Vi hafva framför oss en annan något yngre öfverlemning ifrån Östergötland. Den kallas: *Jungfrun under Fingerborgen*, och företer följande afvikelser:

Sedan konungen befallt sina söner draga bort och söka sig fästemoer, vandrar den yngste prinsen hela dagen ensam och bedröfvad omkring i skogen. Slutligen träffar han en liten stuga på en grön äng, och blir der mycket väl enöttagen af en gammal gumma, som lånat honom herberge öfver natten.

Andra morgonen väcktes prinsen af en öfvermåttan ljuflig sång, men kunde icke upptäcka sångerskan, förrän gumman kom in och sade, att det var hennes dotter som sjöng. Flickan var både vän och fager; men så liten till vext, att hon satt gömd under en finger-borg på bordet. Slutet blef likväl, att konungasonen fästade henne till sin käreста, och erhöill vid afskedet en sølf-bodd knif till föräring åt sin fader.

När nu prinsarne kommo hem, hade de äldste bröderna mycket att förtälja om sina fästemoers rikedom, och medförde många kostliga gåfvor åt sin fader. Men ingen vårdade sig om att fråga den yngste prinsen, huru hans färd aflupit. Slutligen gick han själf fram, och räckte konungen den sølf-bodda knifven. Då teg konungen en lång stund, ändteligen utbrast han: »jag har alltid fruktat att af dig få ett sorge-barn, och nu kan jag se att min spådom gått i fullbordan; ty aldrig har du på ärligt vis bekommit en sådan kostbarhet.»

Något derefter ville konungen se prof på sina blifvande son-hustrurs slöjd. De äldste bröderna foro så bort till sina prinsessor, och den yngste vandrade tills han kom till stugan, hvarest han hade sin lilla jungfru. Der erhöill han vid afskedet ett sadel-tyg, som var stickadt med gull och ädla perlor. Men det gick såsom förut: konungen ville ej tro att han hade bekommit en sådan dyrbarhet på ärligt vis.

Slutligen lät konungen tillreda bröllopp, och bad sina söner fara bort och säga sina kärestor hvad dag han hade utsatt. Prinsarne foro. Som nu den yngste prinsen kom till stugan, och hade framfört sitt ärende, sade den gamla: »jag kæn förmoda, att man aktar gifva dig en ringa brudkammare; men här har du ett gullnystan, tag det, och lät tråden löpa omkring rummet, så lærer din

kammare icke blifva sämre än dina bröders.» Hon tillade: »här är ett skrin, och i skrinet ligga tre klädningar. När nu bröllopsdagen är inne, tag då först dina gamla kläder, och gå att helsa konungen, din fader. När så den första prinsessan kommer, skall du taga på dig den öfversta klädningen i skrinet. När den andra prinsessan kommer, skall du taga den medlersta klädningen. Men när din egen brud kommer, skall du taga på dig den klädningen som ligger allra underst.» Prinsen lofvade lyda henne i detta såsom i allt annat, och vände så hem igen till kungs-gården.

Allt aflopp nu såsom gumman hade förutsagt. De äldste prinsarne fingo präktiga brud-kammare, men ingen frågade efter den yngste prinsen, utan han fick nöja sig med ett eländigt kyffe, som låg afsides ifrån gården och var öfverdraget med spindel-nät. Prinsen var dock inte rädlös; han tog gull-nystanet och lät tråden löpa omkring rummet, och straxt blefvo väggarne klädda med kostlig gyllen-duk, så att det lyste och glimmade i hvar vrå.

När nu bröllopsdagen var inne, klädde sig de begge äldste prinsarne i silke och skarlakan, och gingo att helsa på sin fader; men den yngste kom i sina nötta hvardags-kläder. Det led så fram på dagen, och den första prinsessan kom farande. Då lopp prinsen ned i sin kammare, påtog sig den drägten som låg öfverst i skrinet, och gick upp att framföra sin helsning. Men hela klädningen var af klaraste silfver-skir, så att prinsens bröder hade stor möda att känna igen honom, så grannt var han klädd. Efter någon stund kom den andra prinsessan farande. Då lopp prinsen åter ned i sin kammare, och påtog den medlersta drägten. Men nu var hela klädningen af guld-tyg, så att konungen och hans män inte hade sett så grannt i all sin dag.

Det led nu åter en stund, och konungen ville inte vänta längre, utan befallte att vigseln skulle begynnas. Rätt i detsamma hördes ett anskri öfver hela kungs-gården, så att ingen kunde tänka annat än att fienden var kommen. Vid nu konungen och hans gäster sågo sig ut öfver gården, fingo de se hvar der kom framtågandes en präktig brud-färd: först gingo brud-spelemän, med horn och pipor, och gigor, och ljufligt stränga-spel, derefter kommo bruda-småsvenner, klädde i silke och fagert pell, och sedan en brud-skara, så grana och så stor, att den ville aldrig taga slut. Men jungfrun, som gick i midten, var fager som en dag, och hade gull-krona på hufvudet och gull-äple i handen, och vid hennes sida gick den yngste prinsen, klädd i en drägt, som glimmade af bara perlor och ädelstenar. Nu fick den gamle konungen stora ögon. Han gick ut emot brud-skaran, med hela sitt hof och mycken hedersbevisning, och efter den dagen blef den yngste prinsen lika mycket aktad och ärad, som han tillföre varit eftersatt för sina äldre bröder.

Slutet öfverensstämmer med Varianten 1. — Konungen önskar veta huru hans söner hafva det, och följer dem hvar till deras hem. Som de nu komma till den gröna ängen, hvarest vägen tog slut, blir den yngste prinsen mycket bekymrad, och spörjer sin gemål, huru hon menar att allt detta månne lyktas. Men prinsessan ler åt hans fruktan, och säger, att de i nödfall väl kunna stiga af och vandra till fots. Allt går dock mycket annorlunda än prinsen tänkte; ty i stället för den smala stigen finna de en bred landsväg, och den lilla kojan är nu en fager kungs-gård, hvarest prinsen och prinsessan emottagas med stor högtidlighet af den gamla gumman, som nu åter blifvit drottning öfver sitt förtrollade konunga-rike.

8. Enligt en öfverlemning ifrån Skåne, utsatte konungen tre prof för sina söner: att hemföra den vackraste hunden, den skönaste vägg-duken och den fagraste prinsessan. Bröderna gifva sig så ut i verlden, hvar på sitt håll, och den yngste kommer efter många äfventyr till ett stort underjordiskt slott, hvarest ej fanns någon menniska, utan allenast en stor hop kattor. Ungersvennen fäster nu katt-drottningen till sin käresta, och vinner med hennes bistånd priset framför sina bröder. Slutligen, på sjelfva bröllops-dagen, afhugger han hennes hufvud, då hon förvandlas till en underskön prinsessa.

9. En uppteckning ifrån Norrland förtäljer likaledes, huru den yngste prinsen kom till ett förtrolladt slott, som var uppfyllt med kattor, öfver hvilka rådde en fager, hvit katta. Henne fästade prinsen till sin käresta, och kunde så fullgöra de prof konungen hade utsatt: att skaffa det finaste gull-nätet och den minsta hunden. Nu återstod blott att visa hvem som hade vunnit den fagraste bruden. Men äfven det gick för sig; ty på bröllops-dagen kröp kattan in i en stor kista, och när den öppnades kom der fram en fager konunga-dotter.

10. En annan uppteckning, ifrån Wermaland, förtäljer att den yngste prinsen kom till ett berg, och fick se trenne kattor, hvilka sutto utanföre berga-dörren och ropade »jam, jam!» Han följde så efter dem in i berget, och fäste den yngsta kattan till sin käresta.

Sedan prinsen fullgjort sin faders prof, att skaffa den gran-naste duken och den bästa pipan, återvände han tredje gången till berget, för att hemta sin unga brud. Som han nu vankade omkring, ur sal och i sal, kom han ändteligen till ett rum hvars golf var så spegel-blankt, att han måste taga af sig skorna för att

kunna gå deruppå. Längst fram i rummet lågo tre sköna jungfrur och sofvo på en fager bädd. Vid nu prinsen stod och undrade öfver deras fågring, fick han se hvar trenne katt-skinns lågo till hälften gömda under bädden. Straxt tog han katt-skinnen och kastade dem oförvarandes på elden. Men i samma stund löstes jungfrurna ur sin förtrollning, berget förvandlades till ett präktigt slott, och prinsen hemförde den yngsta konunga-dottern såsom brud.

Uppteckningen slutas med en vidlyftig berättelse, huruledes prinsen var nära att bli afdaga-tagen af sina afundsjuke bröder, men räddades af en förbigående krigsman, hvarest han flydde långt i främmande land, tog tjänst hos en sadelmakare, och slutligen uppsöktes af sin gemål m. m.; men denna del af berättelsen är utan tvifvel ett sednare tillägg, lånadt ur någon annan saga.

11. Uti en uppteckning ifrån Södermanland, finnas de ursprungliga sago-dragen vanställda genom modernisering. — Berättelsen handlar om en rik enka, som hade tre söner, och icke visste åt hvilkendera hon skulle lemna sin gård. Hon beslöt därför att pröfva deras förstånd. Profven voro: att skaffa den finaste skjortan, den vackraste hals-duken och det grannaste klädnings-tyget.

Enkans tredje son var mycket omtalad för sin enfald, och kallades gemenligen *Dummer Jöns*. Han gaf sig på väg, och kom i qvällningen till ett berg. Utanföre hängde en nyckel. Som han nu öppnade berga-dörren, och kom ur sal och i sal, träffade han i det allra innersta rummet en katta, som låg och sof på en präktig bädd. Dummer Jöns sof hos henne om natten, och steg följande morgon upp och kammade och tvättade henne, hvarest hon, till lön för hans tjänst, skänkte honom skjortan, halsduken och klädnings-tyget, som hans moder begärt.

Sagan slutar dermed, att kattan, tredje natten, förvandlas till en fager jungfru, som följer med Dummer Jöns hem till hans moders gård, och blir hans hustru.

12. Enligt en öfverlemning ifrån Upland är sagans hjelte en Aske-pjesk, som tillika med sina bröder skulle ge sig ut att fria. När han länge vandrat, kom han slutligen till ett uselt torp; der satte han sig i spiseln och begynte gräfva i askan, såsom han alltid hade för sed. I spiseln-grufvan låg en stor vit katta. Aske-pjesken och kattan blefvo goda vänner, och slutet var, att han fästade henne till sin käreasta.

Aske-pjesken fullgör derefter alla sin faders prof. Första profvet var, hvem som kunde skaffa det bästa vinet; men allt gick han till det lilla torpet, och kattan hjälpte honom. Andra profvet var, hvem som kunde skaffa det bästa skeppet. Men kattan gaf sin

käraste ett bark-stycke, och sade: »när de andra skeppen komma, skall du ställa dig bakom din fader, och kasta denna bark-bit så långt du kan ut i hafvet.» Aske-pjesken gjorde så, och straxt kom der fram ett seglande skepp, det präktigaste någon ville se. — Tredje profvet var, att skaffa den bästa lag- och regerings-bok till att styra ett rike; men Aske-pjesken fick af sin käresta några pappers-lappar, hvilka blefvo till den yppersta lag- och regerings-bok, samt en mössa, som gaf honom förstånd att tolka och tyda regerings-boken. — Fjerde profvet var, att skaffa sig den fagraste bruden; men kattan förvandlades på bröllops-dagen till en fager konungadotter. Sista profvet var, hvem som rådde öfver det präktigaste slottet. Då sade Aske-pjeskens brud: »gack bort till det usla torpet, der vi först råkades. När du kommer dit är der ett slott, det grannaste som gifves i sju konunga-riken. Tag så din knif och stick i muren, så blir det alltid likadant, och kan aldrig mer förtrollas.» Aske-pjesken gjorde så, och hade nu vunnit både brud och kungs-gård och konunga-rike.

13. I en öfverlemning ifrån Östergötland förtäljes om en bonde, som var så elak mot sin yngste son, att pojken, af räddhåga, stoppade upp sina gamla kläder med halm, hängde upp bilden under tak-åsen, och rymde sin kos. När han så vandrat länge och väl träffade han en katta, som halp honom i allting, och slutligen blef hans käresta. Men på bröllops-dagen förbyttes kattan till en fager prinsessa, hvarefter pojken med stor ståt drog hem till sin fader, och skrämde gubben för den hårdhet han visat mot sin yngste son. Omsider blir allt godt igen.

14. Den bekante Tyske lärde H. R. von SCHRÖTER har under sina resor i Sverige upptecknat ännu en öfverlemning ifrån Östergötland, som låter profven bestå uti att anskaffa den finaste skjortan, den vackraste hunden och den fagraste jungfrun. — Se GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. III, s. 407.

18.

Var-Ulfven.

Ifrån Upland.

Tron på *Var-ulfven* eller *Man-ulfven* är urgammal i norden, och lefver ännu uti Svenska allmogens sägner och visor. Samma förhållande eger rum hos de flesta andra Europeiska folk. Deremot ha vi icke inom den egentliga sagans område funnit något motstycke till den förtäljning här meddelas.

Det var en gång en konung, som råde öfver ett stort konunga-rike. Han hade en fager drottning, och egde med henne blott ett enda barn, en dotter. Häraf hände, att den lilla blef sina föräldrars ögonsten, så att de höllo henne kär framför allt annat, och tänkte inte så gerna på någonting, som på hvad fröjd de skulle få när hon blifvit vuxen. Men mycket går emot förmodan; ty innan konunga-dottern hunnit till någon ålder, blef drottningen hennes moder sjuk, och vardt död. Nu kan man tro der blef en bedröfvelse, icke blott i kungs-gården, utan öfver hela riket; ty drottningen var mycket älskad af alla. Men konungen sjelf fick en sådan hjerte-sorg, att han efter den tiden aldrig mer ville gifta sig, utan hade sin enda tröst och glädje af den lilla prinsessan.

Det led så en rund tid bortåt; konunga-dottern blef större och fagrare för hvar dag, och allt hvad hon någonsin ville önska, det fick hon genast af sin fader. Dertill voro många tärnor satte, bara för att passa henne och uträtta hennes befallningar. Ibland tärnorna var en qvinna, som tillföre varit

gift, och hade två döttrar. Hon var behaglig till utseende, och egde en talande tunga, så att hon visste väl foga sina ord: dertill var hon mjuk och böjlig som ett silke; men hennes hjerta var fullt med ränker och all slags falskhet. När nu drottningen var död, började hon straxt öfverlägga huru hon sjelf skulle bli konungens gemål, så att hennes döttrar måtte bli lika aktade som konungs-döttrar. Till den ändan begynte hon lockas med den unga prinsessan, rosade henne öfver höfvan hvad helst hon sade eller gjorde, och allt gick hennes tal derpå ut, huru lyckliga de skulle bli om konungen sökte sig en ny gemål. Härom blef nu ofta ordadt, både arla och serla, och huru långt det gick om, kunde prinsessan omsider inte annat tro, än att allt var sannt såsom tärnan sade. Hon sporde derföre, hvilken gemål konungen helst borde fästa sig. Tärnan svarade med många honungs-söta ord: »icke höfves mig att gifva råd i en sådan sak; allenast han väljer den till drottning, som blir god emot lilla prinsessan. Men det vet jag, att om jag vore så lycklig att han toge mig, skulle jag aldrig tänka på annat än hvad som kunde behaga prinsessan, och när hon ville två sina händer, skulle den ena af mina döttrar hålla hand-fatet och den andra räcka fram hand-klädet.» Detta och ännu mycket mera sade hon till konungadottern, och prinsessan trodde henne, såsom barn gerna tro att hvad som säges dem är sanning.

Som nu dagarne gingo, fick konungen icke någon ro för sin unga dotter, utan allt bad hon så ideligen, att han skulle gifva sig med den vackra hof-tärnan. Men han ville inte. Konunga-dottern afstod likväl icke med sin begäran, utan talade derom både jemnt och samt, alldeles såsom den falska tärnan lärt henne. När hon så en dag åter hade samma tal å bane, utbrast konungen: »jag märker väl att det till sluts månde gå såsom du har satt dig i sinnet; ehuru mycket det är emot min önskan. Likväl sker det endast med ett vilkor.» 'Hvad är det för ett vilkor?' Frågade prinsessan, och vardt mycket glad. »Jo,» sade konungen, »om jag nu gifter mig ånyo, så är det endast för din ideliga bön skull. Derföre skall du lofva mig, att om du framdeles blir missnöjd med din styfemor eller

dina styf-systrar, jag då må slippa klagomål och ledsamheter å din sida.» Ja, detta lofvade prinsessan, och der blef så stadfästadt, att konungen gifte sig med hof-tärnan, och gjorde henne till drottning öfver hela sitt land och rike.

Allt som det nu led bortåt, hade konunga-dottern vuxit upp till den fagraste mö som fanns på vida vägar; deremot voro drottningens döttrar lika stygga till utseende som till sinnelag, så att ingen talade något godt om dem. Det kunde så icke fela, att der ju kommo ungersvenner ifrån både östan och vestan för att begära prinsessan; men ingen vårdade sig att fria till drottningens döttrar. Häröfver bar styf-modern i sitt hjerta en stor härm, ehuru hon icke lät märka sig, utan var lika slät och ödmjuk som tillföre. Men ibland friarne var äfven en konunga-son ifrån ett annat rike. Han var både ung och håld, och såsom han tillika höll prinsessan hjerteligen kär, samtyckte hon till hans frieri, och lofvade honom sin tro och ära. Detta allt såg drottningen med vreda ögon; ty hon hade gerna tänkt att prinsen skulle fästa någon af hennes egna döttrar. Derföre satte hon sig ock i sinnet, att de unga tu aldrig skulle få hvarandra, och tänkte efter den stunden bara uppå, huru hon skulle kunna förstöra både dem och deras älskog.

Härtill yppade sig snart lägenhet; ty rätt som det var kom der bud att fienden fallit in i landet, så att konungen måste draga ut i härnad. Nu fick prinsessan erfara hvad styfmoder hon fått; ty knappt var konungen borta, förrän drottningen visade sitt rätta sinnelag, så att hon blef lika hård och elak, som hon tillföre ställt sig vänlig och eftergifvande i allting. Det gick så inte en dag, att icke prinsessan fick höra både bannor och hårda ord, och drottningens döttrar gifvo icke sin mor efter i elakhet. Men ännu värre gick det prinsessans fästeman, den unge konunga-sonen. Han hade en dag farit ut på jagt, och kom vilse, så att han blef skiljd ifrån sina män. Då öfvade drottningen sina onda konster, och förhexade honom till en var-ulf, så att han i all sin tid skulle löpa uti skogen. När så qvällen kom och prinsen icke hördes af, drogo hans män hem igen, och kan man väl tänka hvad sorg

der blef, när prinsessan fick veta huru jagten hade aflupit. Hon bara grät och sörjde både natt och dag, och ville icke låta trösta sig. Men drottningen log åt hennes sorg, och gladdes i sitt falska hjerta, att allt hade så väl lyckats efter önskan.

Det hände sig en dag, när konunga-dottern satt ensam i sin jungfru-bur, att det kom henne i sinnet, att hon ville sjelf fara till skogen der prinsen blifvit borta. Hon gick så till sin styf-moder, och beddes orlof att gå ut i lunden, medan hon kunde glömma sin stora sorg. Härtill ville drottningen nödigt samtycka, ty hon gjorde alltid hellre mot än med; men prinsessan bad så innerligen vackert, att hennes styf-moder till sluts icke kunde neka, utan befalle en af sina döttrar följa med och vakta henne. Härom blef nu åter ett långt tvistemål; ty ingendera styf-systemen ville gå med, utan begge ursakade sig, och sporde hvad nöje de kunde ha att följa henne, som aldrig gjorde annat än grät. Slutet blef likväl att drottningen fick råda, och en af hennes döttrar skulle gå med prinsessan, huru mycket det ock var emot deras vilja. Jungfrurna vandrade så bort ifrån kungs-gården, och kommo till skogen. Der gick konunga-dottern omkring ibland träden, och lyddes till de små foglarnes sång, och tänkte på vännen hon haft så kär, och som hon nu hade bortmistat; men allt gick drottningens dotter efter, och harmades i sitt elaka hjerta öfver prinsessan och hennes bedröfvelse.

När de så hade vandrat någon stund, kommo de omsider till en liten koja, som låg djupt in i mörka skogen. Då var konunga-dottern mycket törstig, och bad sin syster följa med till den lilla kojans, att de kunde få sig en dryck vatten. Men häröfver blef drottningens dotter än mera misslynt, och sade: »är det inte nog att jag skall följa dig ända hit i öde-marken! Nu vill du att jag, som är en prinsessa, skall gå in i ett sådant näste. Nej, min fot kommer der aldrig. Vill du gå, så får du gå ensam.» Ja, konunga-dottern besinnade sig inte länge, utan gjorde som styf-systemen hade sagt, och gick in i den lilla stugan. Vid hon nu kom in, fick hon se hvarest en gammal gumma satt på bänken, och var så ålderstigen, att hon runkade på hufvudet. Prinsessan helsade vänligt, så-

som hon alltid det gjorde, »god qväll, kära mor! Jag törs väl inte bedja om en liten dryck vatten?» 'Jo, hjertans gerna,' svarade den gamla. 'Hvem är du som kommer under mitt låga tak och helsar så vackert?' Konunga-dottern svarade, som sanningen var, att hon var konungens dotter, och hade gått ut att förlusta sig, medan hon kunde något glömma sin stora sorg. 'Hvad har du då för sorg?' frågade gumman. »Jo,» sade prinsessan, »jag må väl sörja och aldrig mer blifva glad. Jag har mistat min enda vän, och Gud vet om jag någonsin får se honom mera.» Hon förtäljde tillika huru det hade tilldragit sig, och allt runno hennes tårar så strida, att ingen kunde annat än ömka sig öfver henne. Som hon nu hade lyktat, sade gumman: 'det var bra att du lät mig veta din nöd; jag har pröfvat mycket, jag, och kanske jag kan säga dig någon råd. När du går härifrån, får du se en lilja, som växer på marken. Den liljan är icke såsom andra liljor, utan har många underliga egenskaper. Skynda dig fördenskull och bryt henne. Om du det kan, så har det ingen nöd; ty sedan kommer väl den som säger hvad du skall göra.' Dermed skiljdes de åt; konunga-dottern tackade och gick sina färde, och den gamla gumman satt kvar på bänken och runkade på hufvudet. Men allt stod drottningens dotter utanföre, och knotade och harmades på prinsessan att hon dröjde så länge.

Vid konunga-dottern nu kom ut, fick hon höra många bannor af sin syster, såsom man det icke annat kunde vänta; men hon aktade ej derom, utan tänkte blott uppå hur hon skulle finna blomman, hvarom den gamla hade talat. Hon gick så vidare framåt i skogen, och rätt som det var, fick hon se hvarest en fager hvit lilja stod och växte midt framför henne. Då blef hon så glad, så glad, och lopp straxt till för att bryta liljan; men i detsamma var den försvunnen, och syntes åter ett stycke längre bort. Nu vardt konunga-dottern öfvermåttan ifrig, och lyssnade icke mer till sin styf-systers rop, utan bara sprang; men hvar gång hon ville taga liljan, var den genast sin kos, och syntes straxt åter något bättre fram. Så gick det en lång stund, och prinsessan kom längre och längre in i djupa skogen; men allt syntes liljan och försvann, och flyttade

sig åter, och för hvarje gång lyste den ännu mycket högre och skönare än tillföre. Prinsessan kom så omsider till ett högt berg, och vid hon nu såg uppåt bergs-höjden, då stod blomman öfverst på sjelfva åsen, och skimrade så hvit och fager som den klaraste stjerna. Konunga-dottern begynte nu klättra uppföre berget, och brydde sig hvarken om stockar eller stenar som lågo i vägen, så ifrig var hon. Vid hon så ändteligen kom upp på bergs-toppen, se, då flyttade liljan icke längre, utan stod qvar, och prinsessan lutade sig ned och bröt henne, och gömde henne vid sin barm, och var så innerligen glad, att hon dervid glömde både sin styf-syster och allt annat i hela världen.

Det led så en lång stund, och konunga-dottern blef inte mätt på att betrakta den sköna blomman. Då rann henne plötsligt i tankarne, hvad hennes styf-moder skulle säga, när hon kom hem, och hade varit så länge borta. Hon såg sig därför omkring, för att vända åter till kungs-gården. Men vid hon nu blickade tillbaka, se, då hade solen gått ned, och blott en strimma af dagen dröjde ännu på bergs-höjden; men der nedanföre stod skogen så mörk och skumm, att hon icke tröstade finna väg derigenom. Nu blef konunga-dottern mycket ledsen, ty hon såg sig ingen annan råd, än att stanna öfver natten der hon var. Hon satte sig därför uppå klippan, lutade hand under kind, och grät, och allt tänkte hon på sin elaka styf-mor, och sina styf-systrar, och alla hårda ord hon skulle få höra när hon kom hem, och på sin fader, konungen, som var borta, och på sin hjertans allerkäraste, som hon aldrig mer skulle få råka; men huru hennes tårar runno, märkte hon det icke, så sorgsen var hon. Det led så fram på natten, och mörkret föll på, och stjernorna gingo upp och ned; men ännu satt prinsessan qvar på samma ställe, och bara grät. Bäst hon nu satt i djupa tankar, fick hon höra en röst som helsade: »god qväll, sköna jungfru! Hvarföre sitter ni här så ensam och sorgfull?» Då spratt hon hastigt till, och blef mycket häpen, såsom inte heller var underligt; men vid hon såg sig om, stod der bara en liten, liten gubbe, som nickade och såg så hjertans beskedlig ut. Hon svarade: »jo, jag må väl vara sorgsen,

och aldrig mer vara glad. Jag har mistat min allerkäraste, dertill har jag gått vilse i skogen, så att nu rädes jag blifva uppäten af vilda djur.» 'Åh', sade gubben, 'var inte ledsen för det! Om du vill lyda mig i allting som jag säger, skall jag hjälpa dig.' Ja, härtill gaf prinsessan gerna sitt samtycke, såsom hon eljest visste sig vara öfvergifven af hela världen. Gubben tog så fram ett eldföre, och sade: »skön jungfru! Nu skall du först göra upp eld.» Konunga-dottern gjorde som han hade sagt, hon samlade mossor och grenar och torr ved, och slog eld, och tände upp en brasa på berg-åsen, så att lågan fladdrade högt i sky. När det var gjordt, sade gubben: »gå nu fram på berget, der finner du en gryta som är full med tjära. Tag hit den!» Konunga-dottern gjorde så. Gubben fortfor: »sätt nu grytan öfver elden!» Ja, prinsessan gjorde det också. När nu tjäran begynte sjuda, sade gubben: »kasta din hvita lilja i grytan!» Detta tycktes prinsessan vara en hård begäran, och hon bad så innerligen vackert att få behålla sin lilja; men gubben sade: »har du inte lofvat lyda mig i allt hvad jag ber dig om? Gör som jag säger, det skall inte ångra dig.» Konunga-dottern vände så bort ögonen, och kastade liljan i den sjudande grytan; ehuru det riktigt gick henne till sinnes, ty så kär höll hon sin fagra blomma.

Rätt i detsamma hördes utur skogen ett dåft rytande, såsom ett vild-djurs skri; det kom närmare och närmare, och öfvergick till ett hiskeligt tjut, så att bergen gånge ljud vidt omkring. Tillika förnams ett knakande och ett brakande ibland träden, buskarne böjde sig, och prinsessan fick se hvarest en stor grå ulf kom löpande fram ur skogen, rätt emot berget der de sutto. Nu blef hon mycket förfärad, och ville gerna ha flytt sina färde om hon det kunnat. Men gubben sade: »skynda dig, spring ut på berget, och stjelp grytan öfver ulfven, som han kommer midt före!» Ja, fastän prinsessan var så rädd att hon knappt visste till sig, gjorde hon likväl såsom gubben hade sagt, tog grytan, sprang ut på bergs-kanten, och stjelpte tjäran öfver ulfven, rätt som han kom löpande emot berget. Men nu skedde en sällsam ting; ty knappt var det gjordt, så skiftade ulfven sin hamn, det

stora grå skinnflög af honom, och i stället för ett glupande vild-djur, stod der en fager ungersvenn och blickade uppåt berg-åsen. Och när konunga-dottern hunnit besinna sig, så att hon kunde se på honom, hvem var det väl då, om inte hennes egen allerkäraste, som varit förtrollad till en var-ulf.

Nu kan man veta huru prinsessan blef till mods; hon sträckte ut armarne, och kunde hvarken tala eller svara, så häpen och glad var hon. Men prinsen lopp hastigt uppför berget, och kom till henne, och tog henne i sin famn med stor hjertans kärlek, och tackade henne att hon hade frälst honom. Icke heller glömde han bort den lille gubben, utan tackade honom med många fagra ord för hans stora bistånd. Derefter satte de sig tillsammans uppå berg-spetsen, och talade kärligen med hvarandra. Prinsen förtäljde, huruledes han blifvit förbytt till ulf, och om all den nöd han utstått medan han fick löpa omkring i skogen; men konunga-dottern talade om sin sorg, och alla de tårar hon fällt me'ns han var borta. Sålunda sutto de hela natten igenom, och visste intet ordet af, förrän stjernorna begynte slockna för dagen, att man kunde skönja omkring sig. Som nu sol rann upp, blefvo de varse, huru der lopp en stor väg under berget ända fram till kungsgården; men ifrån berg-åsen kunde man skåda omkring sig åt alla håll öfver landet. Då sade gubben: »skön jungfru, vänd dig om! Märker du något der borta?» 'Ja', svarade prinsessan, 'jag ser en ryttare på en skummig häst; han rider allt hvad han förmår framåt vägen.' Gubben sade: »detta är ett il-bud från din fader, konungen. Han kommer snart effer med hela sin krigs-här.» Nu blef prinsessan öfvermåttan glad, och ville straxt gifva sig ned för att möta sin fader. Men gubben höll henne tillbaka, och sade: »vänta! ännu är det för tidigt. Vi vilja först se huru allting aflöper.»

Det led så någon stund, och solen lyste klar, så att dess sken föll på kungsgården nedanföre. Då sade gubben: »skön jungfru, vänd dig om! Ser du något der borta?» 'Ja', svarade prinsessan, 'jag ser mycket folk komma ut ur min faders gård; och somliga draga vägen fram, men andra fara till skogs.' Gubben sade: »detta är din styf-moders tjenare. Nu har hon

skickat en skara att möta konungen, och helsa honom välkommen; men de andre fara till skogs för att leta efter dig.» Vid detta tal blef konunga-dottern orolig, och ville nödigt stadna kvar, utan beddes få gå ned till drottningens folk. Men gubben höll henne tillbaka, och sade: »vänta ännu så länge! Vi vilja först se huru allting aflöper.»

Det gick så åter en stund, och konunga-dottern blickade stadigt framåt vägen der konungen skulle komma. Då sade gubben: »skön jungfru, vänd dig om! Märker du något der borta?» 'Ja,' svarade prinsessan, 'det är mycken rörelse i min faders gård, och se, nu hålla de på att kläda hela gården svart.' Gubben sade: »detta är din styf-moder och hennes tjenare. Nu vilja de föregifva för din fader, att du är blifven död.» Häröfver gjordes konunga-dottern ondt i hågen, och hon bad så innerligen vackert: 'låt mig gå, låt mig gå, att jag må spara min fader en sådan sorg!' Men gubben höll henne tillbaka, och sade: »nej, vänta! Ännu är det för tidigt. Vi vilja först se huru allting aflöper.»

Åter förlopp en stund, solen steg på himmelen, och luften fläktade varm öfver fätt och skogar; men konunga-barnen och den lille gubben sutto alltjemnt kvar på berget der vi lemnade dem. Då fingo de se hvar ett litet moln steg upp längst borta vid himla-randen; det lilla molnet blef större och större, och kom allt närmare och närmare framåt vägen, och allt som det rörde sig, märkte de huru det blixtrade af vapen, och sågo hjelmar nicka och fanor svaja, hörde slammer af svärd och gnäggande af hästar, samt igenkände slutligen konungens eget baner. Då kan man veta huru konunga-dottern blef glad, och längtade nu bara att få gå ned och helsa sin fader. Men gubben kvarhöll henne, och sade: »vänd dig om, schön jungfru! Ser du något vid kungs-gården?» 'Ja,' svarade prinsessan, 'jag ser min styf-moder och mina styf-systrar, huru de komma ut, och bära djup sorg-drägt, och hålla hvita dukar för ansigtet, och gråta bitterligen.' Gubben återtog: »nu låtsade gråta öfver din död. Vänta ännu en stund! Vi ha icke sett huru allting aflöper.»

Något derefter sporde gubben ånyo: »skön jungfru, se dig om! Märker du något der borta?» 'Ja,' svarade prinsessan, 'jag ser hvar de komma bärande med en svart lik-kista. — Nu låter min fader öppna den. — Se, drottningen och hennes döttrar falla på knä, och min fader hotar dem med svärdet.' Gubben sade: »nu har konungen velat se ditt lik, och så har din elaka styf-moder blifvit tvungen att bekänna sanningen.» När prinsessan hörde detta, bad hon så innerligen vackert: 'låt mig gå, låt mig gå, att jag må trösta min fader i hans stora sorg!' Men gubben höll henne tillbaka, och sade: »lyd mitt råd, och stadna här så länge! Vi hafva ännu icke sett huru allt kommer att lyktas.»

Det led så åter en stund, och allt sutto konunga-dottern och prinsen och den lille gubben ännu qvar uppå berget. Då sade gubben: »vänd dig om, schön jungfru! Märker du något der borta?» 'Ja,' svarade prinsessan, 'jag ser min fader och min styf-moder och mina styf-systrar, huru de draga hitåt med allt sitt folk.' Gubben återtog: »nu hafva de gifvit sig åstad, till att leta efter dig. Gå nu ned, och hemta varg-huden som ligger i klyftan!» Konunga-dottern gjorde som henne var tillsagdt. Gubben fortsatte: »ställ dig nu ute på sjelfva bergs-kanten!» Ja, prinsessan gjorde äfven detta. I detsamma fingo de se, hvarest drottningen och hennes döttrar kommo dragande fram på vägen, rätt nedanför berget der de sutto. Då sade gubben: »kasta nu varg-huden rätt ned!» Ja, prinsessan tordes inte annat än lyda; hon kastade varg-huden såsom gubben hade sagt. Den föll så midt öfver den elaka drottningen och hennes begge döttrar. Men nu timade ett stort under; ty skinnet hade icke så snart vidrört de tre elaka qvinnorna, som de i blinken skiftade hamn, uppgåfvo ett ohyggligt tjut, och förvandlades till tre grymma var-ulfvar, hvilka i fullt språng foro af inåt den öde skogen.

Knappt var det gjordt, förrän konungen sjelf med alla sina män kom farande nedanför berget. Som han nu blickade uppåt höjden och fick se prinsessan, kunde han i förstone icke tro sina ögon, utan stadnade orörlig, och tänkte att det var en synvilla. Då ropade gubben: »skön jungfru, skynda dig nu

och spring ned att glädja din fader!» Ja, detta lät prinsessan inte säga sig två gånger, utan tog sin käraste vid handen, och lopp straxt ned utför berget. Som de nu kommo der konungen var, gick prinsessan fram, och föll till sin faders bröst, och grät i glädje, och den unge prinsen grät också, och sjelf konungen grät, och tycktes alla att det var en fager syn till att se deras möte. Der blef så en stor hjertans fröjd och många omfamningar, och prinsessan förtäljde om sin elaka styf-moder, och sina styf-systrar, och om sin allerkäraste, och allt hvad nöd hon sjelf fått lida, samt om den lilla gubben som så underligen hulptit henne. Men vid konungen vände sig om för att tacka honom, då var han redan försvunnen, och efter den dagen vet ingen säga hvem han var, eller hvart han tagit vägen.

Konungen och allt hans följe drogo nu tillbaka till kungsgården, och blef der mycket ordadt under vägen, både om den lille gubben, och om hvad annat som vederfarits prinsessan. När de så kommit hem, lät konungen tillreda ett präktigt gästa-bud, och bjöd alla förnäma och ypperliga män i hela sitt rike, och gáf så sin dotter åt den unge prinsen; och deras bröllopp dracks med lust och lek och allsköns gamman i många dagar. Men jag var också med på gillet, och när jag red öfver skogen, mötte mig en ylfva med två sina ungar, och de glupade och läto mycket illa om sig. Jag har sedan fått spörja, att det inte var någon annan än styf-modern och hennes begge elaka döttrar.

Anmärkning.

I KLETKE'S Mærchensaal aller Völker, Bd. II, Berlin 1844, ss. 192—203, förekommer en något liknande saga, kallad »*Der Wolf und die Nachtigall*» som uppgifves vara Svensk. Berättelsen handlar om en konung i Skottland, hvars dotter, *Aurora*, af en elak styf-moder blir förbytt till en näktergal, samt om en prins af Österland som förbytes till en ulf. Uppteckningen är för öfrigt af ringa värde, samt lider af känslö-svall och moderna tillägg.

19.

Jungfrun som såg på sin käraste mid Ljus.

Denna herrliga saga har vandrat vida omkring. Liknande förtäljningar anträffas hos följande folkslag:

1. Hos **Normännen**: — Se ASBJÖRNSÉN och MOE, Norske Folkeeventyr, Deel II, N:o 42, ss. 1—15, »Östenfor Sol og vestenfor Maane».

2. Hos **Danskarne**: — Se WINTHER, Danske Folkeeventyr, 1:ste Samling, Kjöb. 1823, ss. 20—25, »Prinds Hvidbjörn».

3. Hos **Skottarne**: — Se CHAMBERS, Popular Rhymes, Fireside Stories, and Amusements of Scotland, Edinburgh 1842, ss. 75—76, »The Red Bull of Norroway».

4. Hos **Tyskarne**: — A. Den gamla dikten »Friedrich von Schwaben», af okänd författare ifrån 14:de årh. (ett sjelfständigt sidostycke till den här längre ned omnämnda *Partonopeus de Blois*), är den äldsta hittills upptäckta form af denna saga i Tyskland. Se Neues Jahrbuch für deutsche Sprache &c. Berlin 1846, ss. 95—115, samt MASSMAN, Partonopeus und Melior, Berlin 1847, ss. 131—2. — B. Se GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. II, N:o 427, ss. 228—235, »Der Eisenofen» [jfr. Th. III, ss. 218—221]. — C. Se anf. bok, Th. III, ss. 257—8, »Die Laus». — D. Se MULLENHOFF, Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg. 8:vo. Kiel, 1845, N:o II, ss. 384—5, »Vom goldenen Klingel-Klangel». — E. Se anf. bok, N:o III, ss. 385—8, »Der weisse Wolf». — F. Se KUHN u. SCHWARTZ, Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche, Leipzig 1848, ss. 347—352, »Die Seidenspinnerin».

5. Hos **Fransmännen**: — Den Anglo-Normanniska Trouvèren DENIS PIRAMUS, ifrån början af 13:de årh., har i sin sköna dikt »Partonopeus de Blois» (sedermera bearbetad på flera språk, deribland på Gammal-Norsk prosa, och på Danska rim såsom Dansk folk-bok), användt alldeles samma stoff, ehuru med den olikhet, att den nyfikne här är en prins i stället för en prinsessa. Se G. A. CRAPELET, Partonopeus de Blois, publ. pour la prem. fois d'après le Ms. de la bibl. de l'Arsenal, avec trois facsimile. 2 voll. 8:vo. Paris 1854.

6. Hos **Romarne**: — Den äldsta bekanta uppteckning af sagan, är berättelsen om *Psyche et Cupido*, hvilken förekommer: — A. Hos APULEIUS [† omkring år 160 e. Chr. föd.], i hans *Metamorphoses*. Grund-stoffet, som här blifvit omarbetadt till en Mythologisk-Poëtisk Legend, är troligtvis hemtadt ur någon numera förlorad *Milesisk* sago-samling. — APULEII ofvannämnda arbete har icke i sin helhet blifvit öfversatt på Svenska; men sagan om »*Psyche och Cupido*» utkom redan tidigt såsom Svensk folk-skrift. Första kända upplagan är den som utgafs i Upsala, år 1666, af MARTINUS NYMAN (sedermera »Consul Holmiensis»; jfr. *Acta Literaria Svecica*, a. 1724, s. 588). Andra upplagan har följande titel: *Then Vnderskiöne PSYCHE vt af Apuleio Madaurense Utdragen och Försvänkat Igenom M. N. Sampt effter mångens åstundan med flijt å nyo vplagd i Stockholm Åhr 1690. Tryckt hoos Lars Wall. 40 ss., 8:vo.* — En sednare upplaga eger följande titel: *Kärleks-Guden Cupidos Och den Undersköna och Prisvärda Prinsessan Psyches Historia. Öfversättning. Stockholm 1778, 72 ss., 8:o.* — Sagan förekommer äfven, i en förkortad bearbetning, uti *Mnemosyne*, Åbo 1820, 4:to, N:ri 57, 58, 94, 96, 102. — B. Biskop FULGENTIUS, som meddelar samma saga i utdrag efter APULEIUS, omtalar tillika, att den funnits omständligen berättad i en viss ARISTOPHANTES' skrifter. Om denne Aristophantes varit äldre eller yngre än Apuleius, är ännu oafgjordt.

7. Hos **Wallacherna**: — A. Början af uppteckn. A återfinnes såsom inledning till »*Die Kaiserstochter und die fällen*,» hos SCHOTT, *Walachische Mährchen*, Stuttg. u. Tübingen, 8:vo, N:o 16, ss. 171—183. — B. Se en liknande försäljning i anf. bok, ss. 239—246, »*Trandafira*».

8. Hos **Italienarne**: — A. Se BASILE, *Il Pentamerone*, I, N:o 5, förra hälften af »*Lo polece*». — B. Anf. bok, II, N:o 5, »*Lo serpe*». — C. Samma bok, V, N:o 3, »*Pintosmauto*».

9. Hos **Hinduerna**: — A. Se sagan om »*Gand' harva*». Jfr. WILFORD'S *Essay on Vicramaditya and Sativahana* uti *Asiatic Researches*, Vol. IX, s. 147, Calcutta-upplagan. — B. En liknande uppteckning på Engelska, efter mundtlig öfverlemning i Calcutta, förekommer uti *The Asiatic Journal*, och finnes derifrån öfversatt på Tyska uti a) *Das Ausland*, Febr. 1843; b) hos BROCKHAUS, uti SOMADEVA'S *Märchensammlung*, Leipz. 1843, Th. II, ss. 190—211; samt c) hos KLETKE, *Märchensaal aller Völker*, Bd. III, ss. 30—42, »*Des Holzhauers Tochter*».

A. Hlf-Prinsen.

Ifrån Södermanland.

Det var en gång, för mycket längesedan, en konung, såsom mången är väl det. Han var en stor kämpe och örligs-man; dertill äfven rådklok och väl förfaren i allting, och hvad helst han företog hade han alltid framgång. Härigenom blef han mycket berömd, och vann under sig både folk och länder, så att mäktigare höfding inte stod att finna på vida vägar.

När han så hade farit många år uti härnad, och samlat stora rikedomar, begynte han omsider längta till ro. Han satte sig derföre i stillhet på sin gård, och fäste sig en drottning, och fick med henne en enda dotter. Men när det lidit någon tid, blef hans gemål drottningen sjuk, och dog. Detta gick honom hårdt till sinnes, och efter den dagen tänkte han aldrig mer gifta sig, utan vände all sin kärlek till den unga prinsessan. Hon växte under tiden i sin faders gård, och blef fager framför andra jungfrur, så att vänare mö icke fanns hvarken när eller fjerran. Men allt som hon växte, låg det konungen i hågen huru han skulle få henne väl försörjd; såsom hans drottning icke födt någon son, som en gång efter honom kunde styra land och rike.

Det hände sig en dag, när konungen satt i jungfru-stugan, att han lade sitt hufvud på prinsessans knä, och bad att hon skulle löska honom. Ja, konunga-dottern gjorde som hennes fader bedt henne. Bäst det nu var, fick hon se ett djur som kröp fram och åter i konungens hår, och var djuret så öfvermåttan stort och digert, att hon gaf till ett högt skri af förundran. »Hvad var det?» frågade konungen. »Hvarföre skrek du så, min dotter?» 'Jo', sade prinsessan, 'det kunde väl ingen annat. Här är ett djur ibland edert hår, och det är så stort, att aldringen har sett dess like.' Då log konungen, och ville se på djuret. Som han nu märkte huru stort det var, utbrast

han: »aldrig såg jag väl maken till djur, och är detta ett märkligt järtecken. Likväl, eftersom djuret sökt skydd hos mig, vilja vi icke dräpa det, utan låta det lefva, att vi må se huru stort det kan bli.» Detta tycktes prinsessan vara ett godt förslag. Hon tog så djuret, lade det i en ask, och gaf det mat så myckèt det ville äta. Men djuret växte dag ifrån dag, och uppfyllde hela asken, och blef ännu mycket, mycket större, så att ingen hört omtalas ett sådant vidunder, hvarken förr eller sedan.

Alltsom nu tiden led, var konunga-dottern omsider hunnen till ålders att hon borde gifta sig. Då kommo der många prinsar och andra förnäma män att begära henne, och för hvar dag ökades deras antal, såsom ordspråket går, att »vän mö har många bedlare». Men konungen visste icke åt hvem han helst skulle gifva sin dotter; ty han ville inte hafva någon måg, utan den som med visdom och klokhets kunde styra hans rike efter honom. Han beslöt derföre sätta prinsessans friare på prof, hurudant förstånd de hade. Till den ändan lät han dräpa det stora djuret, tog dess skinn, och gaf ut ett påbud, att den och ingen annan skulle få prinsessan, som visste säga af hvad djur skinnet var taget. Nu kan man tro der blef ett spörjande och ett gissande både likt och olik; men der var ingen ibland dem alla som kunde gäta konungens spörsmål. Friarne fingo så vända hem hvar till sitt, och huru många der kommo till, aflopp det alltid på samma vis, så att det omsider begynte se mörkt ut, om den fagra prinsessan skulle få sig någon man eller icke.

Det stod så en rund tid bortåt, och allt var det lika när; hvem helst som försökte sin lycka, gick det för honom som det gått för de andre. Då hände sig en dag, att en stor grå ulf kom gåendes till kungs-gården, och beddes få tala vid konungen. Häröfver blef mycken undran, och vakten ville i förstone icke släppa ulfven in, ty de menade att konungen inte hade något otaladt med en sådan som honom; men ulfven sade, att eljest ville han öda hvart mans barn i hela kungs-gården, och så blef han insläppt. Som han nu kom för konungen, tog han till orda: »Herre, konung! Du har låtit utgå

ett påbud, att den skall få din dotter, som vet att att säga af hvad slag djuret varit när han ser dess skinn.» Ja, konungen kunde icke neka att det var som han sade. Ulfven fortfor: »nu har jag kommit hit till att fresta hvad min lycka förmår, och är min bön, att du låter mig se skinnet.» Konungen kunde så icke neka till hans begäran, utan lät hemta skinnet, och var det både sidt och vidt, så att det breddes öfver hela bordet, och glänste som ett silfver. Som ulfven nu fäste sina ögon derpå, gaf han till ett högt rop af glädje, och qvad:

»Stora lusens stora skinn!
Prinsessan är allerkärestan min.»

Då var det konungen som inte blef glad. Han vardt både häpen och bedröfvad; ty han hade tänkt att saken skulle aflöpa mycket annorlunda. Men der fanns ingen hjälp. Ulfven hade gissat konungens gåta, och det blef så afslutadt mellan dem, att han skulle få prinsessan, och komma igen dagen efter för att hemta henne.

Allt som det nu led på tiden att ulfven skulle komma tillbaka, var konungen öfvermåttan bedröfvad, och grundade bara uppå, huru han skulle slippa ifrån sitt löfte som han gifvit. Omsider beslöt han att nyttja list. Till den ändan tog han en bagare-dotter som tjente på kungs-gården, lät styra ut henne på det allra präktigaste, med gull-krona, och röda ringar, och annan prydnad såsom det kunde höfvas ett konunga-barn, och sade att hon skulle fara i stället för prinsessan. Ja, tjenstemön lät sig detta väl behaga, ty hon hade visst icke tänkt att hon skulle få vara så grann; och konungen menade nu, att, huru rådklok ulfven också var, skulle han dock aldrig veta annat än han fått den rätta prinsessan.

Som nu ulfven åter kom gåendes till kungs-gården för att hemta sin unga brud, var konungen straxt redo, lät föra ut den påklädda tärnan, och gaf henne åt honom med stor ståt och mycket fagert tal, likasom hon varit hans egen dotter. Derefter skildes de åt. Konungen gick tillbaka in till sitt, och trodde att allt var väl bestäldt; men ulfven vänslades emot sin unga brud, och qvad:

»Sätt dig på min rygg!

Håll dig i min lugg!

Och dig skall ingen skada ske.»

Ja, tärnan gjorde som han bad henne; hon satte sig på hans rygg, och höll sig fast i hans lugg. Dermed begynte han löpa det fortaste han förmådde, och sprang så utan rast och ro, ända till dess de kommit djupt in i mörka skogen.

Nu var konungen mycket glad att allt hade så väl aflupit, och tänkte aldrig mer få spörja till hvarken ulfven eller tjänstetärnan. Men hans glädje varade inte länge; ty när ulfven hade sprungit sig trött, stannade han under en hög gran, till att hvila sig. Då rann honom i hugen, att han ville försöka sin unga brud, hurudant hennes förstånd var; han frågade fördenskull, hvad hon tyckte att slikt ett träd bäst kunde nyttjas till. Såsom nu »hvar och en gör som han har lärt till, och talar som han har vett till», visste tärnan inte bättre än hon svarade: »jo, det kunde aldrig likare vara, än till ett bake-tråg att göra deg uti.» Straxt märkte ulfven att han var besviken, och att man gifvit honom en bagare-dotter för en konunga-dotter. Han blef därför öfvermåttan vred, lopp hastigt tillbaka till kungs-gården, och sade att han ville rifva ihel hvart enda lif, om han inte fick prinsessan som var honom lofvad. Konungen hade så ingen annan råd än att taga igen sin tjänste-mö; men ulfven skulle komma igen dagen efter, för att hemta sin rätta unga brud.

När nu andra dagen kom, var konungen mycket bedröfvad, och grundade bara uppå, huru han skulle slippa ifrån sitt löfte som han gifvit ulfven. Han tog så en bryggaredotter som tjente på kungs-gården, styrde ut henne på det allra präktigaste, med gull-krona, och röda ringar, och annan kostelig prydnad, och sade att hon skulle fara i stället för prinsessan. Ja, tärnan var genast villig, ty det lekte henne i hugen att hon skulle få bära så mycken grannlåt; och konungen lät så föra ut henne till ulfven, med mycken ståt och många sagra ord, likasom hon hvarit hans egen dotter. Der-efter skildes de åt. Konungen gick in till sitt, och tänkte att

allt var väl bestäldt; men ulfven vänslades emot sin unga brud, och qvad:

»Sätt dig på min rygg!

Håll dig i min lugg!

Och dig skall ingen fara ske.»

Ja, tärnan gjorde som han bad; hon satte sig på hans rygg, och höll sig fast i hans lugg. Dermed begynte han löpa det fortaste han förmådde, och sprang så utan rast eller ro, ända tills de kommit långt, långt in i skogen.

Men inte heller den gången fick konungen mycken glädje af sitt svek; ty när ulfven hade sprungit så att han var trött, stavnade han under en hög fura att hvila sig. Då rann honom åter i sinnet, att han skulle försöka sin käresta, hurudant hennes förstånd var; han sporde henne därför åt, hvad hon mente att slikt ett träd helst kunde brukas till. Bryggaredottern svarade som hon mente bäst: »jo, det kunde aldrig likare vara, än till ett brygge-kar att brygga öl uti.» Straxt märkte ulfven att han åter var besviken. Han blef därför öfvermåttan vred, lopp genast tillbaka till kungs-gården, och sade att han ville ödelägga hela konunga-riket och konungen med, om han icke fick prinsessan som var honom lofvad. Konungen hade så ingen annan råd än att taga igen tjänstemön; men ulfven skulle återkomma dagen efter, för att hemta sin rätta käresta.

Såsom konungen nu väl såg, att han var tvungen hålla ord emot ulfven, blef han mycket bedröfvad; sammalunda ock hans folk, ty alla hade prinsessan kär för hennes mildhet och godhet skull. Der spordes så inte annat än sorg och klagan hela natten igenom, och tycktes det vara en stor nöd, att konungens enda dotter skulle gifvas åt en slik brudgum. Men om morgonen, första tid dager var ljus, lät konungen kläda prinsessan på det allra kosteligaste, i silke och präktigt skar-lakan; fäste en gull-krona i hennes fagra hår, band ett gyllene bälte om hennes midja, satte röda ringar på hvart hennes finger, och lät smycka henne som det kunde höfvas en så rik och förnäm jungfru. Derefter leddes hon ut i gården till att möta sin brudgum. När nu ulfven kom, blef der åter

en sorg så ingen det kan omtala, och konungen sjelf var så till sig, att han icke ville taga någon tröst. Likväl gjorde han som han hade lofvat, gaf sin dotter åt ulfven, och skildes så ifrån henne med stor kärlek å begge sidor. Derefter vände han tillbaka in till sitt, och var högeligen bedröfvad. Men ulfven vänslades emot sin fagra unga brud, och qvad:

»Sätt dig på min rygg!

Håll dig i min lugg!

Och dig skall ingen fara ske.»

Ja, prinsessan gjorde som han bad; hon satte sig på hans rygg, och höll sig fast i hans lugg. Dermed begynte han löpa som när foglen far, och sprang bort ifrån kungs-gården, och gaf sig hvarken ro eller rast, förr än de voro komna långt, långt in i skogen.

När de så hade färdats både länge och väl, blef ulfven omsider trött, och stannade under en hög björk till att hvila sig. Då rann honom i sinnet, att han ville försöka sin käresta, hurudant hennes förstånd var; han sporde fördenskull, hvad hon tyckte att slikt ett träd bäst kunde nyttjas till. Prinsessan svarade: »jo, mig tyckes att min fader, konungen, skulle deraf låta göra ett kar, till att ha röda rosor med rinnande vatten uti.» Nu märkte ulfven att han fått den rätta prinsessan; han blef derföre mycket glad, talade henne vänligen till, och tröstade henne så godt han kunde. Derefter gaf han sig åter till att löpa såsom förut, och sprang, och sprang, öfver både berg och dalar, djupare och djupare in i villande skogen.

Som det nu blef serla och aftonen föll på, kommo de slutligen till en mörk berg-skrefva. Der stannade ulfven, lät prinsessan stiga af, och sade: »nu vilja vi gå in; ty här är mitt hem, och här skola vi bo.» Då började konunga-dottern att gråta bitterligen; ty hon tänkte på sin faders gård, och huru det i konungens hela rike inte fanns en staf-karl så arm, att han måste lefva i ett sådant näste. Likväl gjorde hon efter ulfvens begäran, och gick ned i berget. Vid hon nu kom der in, mötte henne en fager syn; ty, i stället för en usel jord-kula, var der en öfvermåttan präktig sal, så att aldrin-

gen har sett eller sport dess like. Hvar helst hon såg, glimmade det af bara guld och silfver; rundt omkring stodo käril och husgeråd af alla de slag, det ena grannare än det andra, och aldrig var det något hon ville önska sig i verlden, att det inte fanns der. Men hennes man, ulfven, undfick henne glädeligen, och helsade henne med många kärliga ord, så att ingen brudgum kunde vara huldare emot sin brud än hvad han var. Han tillade: »allt som du här ser hör dig till, och finnes intet så kärt, att jag icke gerna unnar dig det. Likväl måste du lofva mig en ting.» 'Hvad skall jag då lofva?' Frågade prinsessan. »Jo,» sade ulfven, »du skall lofva mig bara det, att du aldrig ser på mig me'ns jag sofver; ty då gör du både dig och mig olyckliga.» Ja, härtill samtyckte prinsessan gerna; och hade nu sin lust att beskåda all herrlighet som der fanns. När det så var serla och hon blef trött, lade hon sig att hvila på en präktig silkes-bädd, och ulfven sof i hennes famn. Men om morgonen, första tid det började bräcka, steg han upp och gick ut, och syntes icke igen på hela dagen, förr än sol gått i skog, att stjernorna åter begynte vandra upp och ned på himmelen.

Det led så en rund tid bortåt. Dagen i ända satt konunga-dottern helt allena i berga-salen, sömmade silke uppå knä, och tänkte på sin man; men hvar qväll, när sol runnit ned, kom ulfven hem igen, och fägnade henne, och var alltid så innerligen god och huld emot henne. Hon fäste nu en stor kärlek till honom, och älskade honom af hela sitt hjerta. När det så stätt i nio månader, var hon hafvande, och födde ett fagert svenne-barn. Då kände hon sig hjerteligen glad, och tänkte uppå hvad fröjd detta skulle bli för hennes man, ulfven. Men hennes glädje byttes snart i sorg; ty knappt var barnet födt, förrän dörren slogs upp, ulfven rusade in, sprang fram till bädden, tog den lilla emellan sina breda käftar, och lopp ut i skogen, ingen visste hvart. Nu kan man veta huru prinsessan blef till mods; hon grät bitterligen, att hon skulle mista sitt lilla barn. Likväl kom det aldrig i hennes hug att ulfven skulle svika henne. Hon sökte därför glömma sin sorg, aftorkade sina tårar, tänkte på den huldhet ulfven alltid

visat henne, och var nu åter vänlig och kärleksfull som tillföre.

Det stod så ännu en tid, och när månaderna voro om, blef prinsessan åter sjuk och födde ett svenne-barn, det fagraste man kunde se för sina ögon. Då blef hon också mycket glad, smekte sitt lilla barn, och tänkte uppå hvad fröjd detta skulle bli för hennes man. Men det gick alldeles som förra gången; ty knappast var den lille kommen till, förrän dörren slogs upp, ulfven rusade in, sprang fram till bädden, fattade barnet emellan sina röda käftar, och sprang bort i skogen, ingen visste hvart. Nu kan man veta huru prinsessan blef bedröfvad, och huru bitterligen hon grät, att hon skulle mista sitt lilla barn. Likväl trodde hon sin man bäst; hon sökte derföre glömma sin sorg, aftorkade sina tårar, och var åter lika huld och kärleksfull som hon alltid varit.

När det så lidit ännu en tid framåt, var prinsessan hafvande för tredje gången, och födde ett litet flicke-barn, fagert som Guds klara dag. Då blef hon åter mycket glad, smekte sitt lilla barn, och tänkte uppå hvad fröjd detta skulle bli för hennes man. Men det gick som det gått förut. Knappt var den lilla kommen till, förrän dörren slogs upp, ulfven rusade in, sprang fram till bädden, tog barnet emellan sina röda käftar, och lopp undan i skogen. Nu visste prinsessan icke hvad hon skulle tänka, och sörjde bitterligen, att hon inte fick behålla något enda af sina barn. Likväl kom det aldrig i hennes hug att ulfven kunde svika sin tro emot henne. Hon aftorkade derföre sina tårar, gömde sin sorg i sitt hjerta, och när ulfven kom hem, var hon åter lika huld och kärleksfull som tillföre.

Så förrunno sju hela år, och konunga-dottern satt ännu alltjemnt i berga-salen hos sin man, ulfven. Likväl kunde hon icke alltid vara glad som förr, utan när hon var ensam hela långa dagen, lekte hennes tankar ofta bort till de små barnen som hon mistat, och till hennes fader och fränder som hon aldrig mer skulle få se, och då grät hon; men när det led på qvällen, att ulfven skulle komma hem, blef hon åter glad, ty han var henne kär framför både barn och fränder.

Då hände sig en qväll, att ulfven dröjde mycket länge borta, och prinsessan väntade honom med stor oro. Som han nu ändteligen kom, förtäljde hon om allt bekymmer hon haft för hans skull, och frågade hvarföre han dröjt så länge. »Jo,» sade ulfven, »jag har färdats en lång väg.» 'Hvar har du då varit?' Frågade prinsessan. Ulfven svarade, att han just nu kom ifrån hennes faders gård. Härvid blef prinsessan mycket förundrad, och bad honom förtälja tidningar. »Ja,» sade ulfven, »jag har i dag stora nyheter; ty din fader, konungen, har fäst sig en ny drottning.» När prinsessan hörde detta, kom det för henne, huru hennes fader aldrig velat gifta sig me'ns hon var hemma, och tycktes henne, att han nu månne ha sökt sig en gemål, för att glömma sin stora sorg. Hon kunde så icke återhålla sina tårar, utan satte sig ned, stödde hand under kind, och grät så bitterligen, att man aldrig har sett någon gråta så; men allt hvad ulfven måtte säga för att trösta henne, tjenade till ingenting. Som han nu såg hennes stora bedröfvelse, gick det honom hårdt till sinnes, och han sade: »hjärtans allerkäresta! Hvad skall jag göra att du må åter blifva glad igen? Det finnes ingenting i verlden som jag ville neka dig.» 'Jo,' svarade prinsessan, 'du skall låta mig fara till kungs-gården, till min fader. Jag har en sådan innerlig längtan att få se honom ännu en gång, förrän han dör.' 'Nu var det ulfven som blef bedröfvad, och han bad henne för allt som var kärt, att hon ville bedja en annan bön, allenast icke denna; men konunga-dottern stod fast vid sin begäran. När han nu ändteligen såg att han icke förmådde öfvertala henne, utbrast han: »det må då ske som du vill, och vi skola fara; fastän hugen säger mig att denna färd blifver oss till liten glädje.» Slutet blef således hvad man kan vänta, att prinsessan fick sin vilja fram, och blef nu aftaladt dem emellan, att de redan andra dagen skulle gifva sig på väg till kungs-gården.

Som det nu blef morgon och sol rann upp, väckte ulfven sin hjertans käresta, och sade att de skulle fara åstad. Ja, prinsessan lagade sig till, och var straxt redo. Derefter gjorde hennes man såsom förra gången, han tog henne uppå sin rygg, bad henne hålla uti hans lugg, och gaf sig till att löpa, såsom

vinden far genom skogen. När han så hade sprungit både länge och väl, kommo de omsider fram emot kungs-gården. Då stannade han och sade: »här månde vi skiljas, och kan du nu sjelf hitta vägen. Jag önskar dig derföre farväl och allsköns glädje, och skall jag om tre dagar komma igen för att hemta dig. Men ett skall du lofva, för all den hulldhet vi burit till hvarandra, att du icke låter locka dig till att svika din tro emot mig.» Ja, prinsessan lofvade hon skulle icke glömma honom, och skildes så ifrån sin man med stor kärlek. Derefter vandrade hon med snabba steg fram till sin faders gård; men ulfven vände ensam och bedröfvad tillbaka åt skogen.

Vid prinsessan nu kom in i konunga-salen, och staddes för sin fader, skall man tro der blef en uppståndelse, så det var inte likt någonting. Konungen ville i början inte tro sina egna ögon, och knappt någon annan heller; ty så litet hade han tänkt att någonsin mer få återse sin dotter. Men när han nu ändteligen såg att det var hon, sprang han upp ifrån sitt hög-säte, och tog prinsessan i famn, och kysste henne, och blef som han varit barn på nytt, af bara glädje. Likaledes ock hans gemål, drottningen, och alla de andra; ingen var som icke glädde sig att prinsessan kommit tillbaka. Sedan begyntes der ett spörjande och ett frågande utan all ända, och prinsessan måste förtälja om sin man, och om den fagra berga-salen, och om allting som vederfarits henne medan hon var borta. Men allt frågade drottningen bara om ulfven, huru han var, och huru han tedde sig emot henne, och änskönt prinsessan förtäljde allting som det tilldragit sig, hade styf-modern jemnt nya spörsmål att sätta henne före.

Sålunda förgingo två hela dagar likasom en blink; ty så glad var konunga-dottern att få vara bland sina fränder. Men på tredje dagen skulle ulfven komma igen för att hemta henne. Som det nu led emot tiden att hon borde fara, tog drottningen henne afsides, och begynte åter spörja både ett och annat; men allt frågade hon bara om ulfven. Vid de nu talade här-om, sade styf-modern: »mycket prisar du din man, och kan jag inte säga huru glad jag är, att du finner dig nöjd och belåten. Likväl kommer det mig så före, att ulfven icke alltid

mätte vara som han synes, och tycks mig underligt, att du ej vet bättre besked härom.» Konunga-dottern svarade, som sanningen var, det hon lofvat sin man att aldrig forska efter hans rätta utseende, eller se på honom medan han sof; om hon det gjorde, skulle både hon och han blif evigt olyckliga. Men drottningen bara log åt hennes fruktan, och eggade henne med många svekfulla ord, att det inte vore så farligt heller, och att det väl aldrig funnits någon qvinna, som inte ville veta om hon var gift med en menniska eller med en ulf. Ja, huru hon lade sina ord, begynte konunga-dottern omsider lyssna till hennes falska tal, och frågade om råd hvad hon skulle göra, för att utröna huru det rätteligen förhöll sig med ulfven. »Jo,» sade drottningen, »vänta, skall jag säga dig! Här har du ett ljus med tre grenar. När du nu kommer hem, och ulfven har somnat, skall du tända på den första grenen; då kan du se, om han verkligen är en ulf eller icke. Vill du sedan betrakta honom, kan du tända på den andra grenen. Men för all del tänd inte på den tredje grenen, för då kan han vakna, och bli vred öfver din olydnad.» Ja, konunga-dottern var så uppeggad, att hon tänkte hvarken på sin mans varning eller på sitt löfte, utan tog ljuset, gömde det i sin barm, och sade att hon ville göra såsom hennes styf-moder lärt henne.

När nu tiden var inne som ulfven hade utsatt, tog prinsessan farväl af sina fränder, och skildes ifrån dem med stor vänskap å alla sidor. Derefter gick hon bort ifrån kungsgården, till att möta sin man. Som de nu åter råkades, blef der en fröjd så ingen det kan omtala, och ulfven vänslades emot henne, och visste inte huru glad han var, att han fått henne tillbaka. Han bad henne så stiga upp på hans rygg, och hålla sig fast i hans lugg, och gaf sig derefter till att löpa allt hvad han förmådde, hela långa dagen i ända. Men när qvällen kom, voro de framme vid berg-skrefvan. Der gingo de in, och lade sig till hvila, och såsom ulfven var mycket trött efter resan, föll han snart i en djup sömn.

Detta var just hvad konunga-dottern väntat. Hon hade så icke väl märkt att hennes man var somnad, förrän hon

steg varliga upp, tog fram ljuset som hon fått af sin styfmoder, och tände med stor räddhåga den ena grenen. Men ljuset brann med ett flämtande sken, så att hon ej förmådde se klart genom mörkret; likväl kunde hon skönja, att det nu icke längre var en ulf, utan en man, som låg hos henne på bädden. Då blef hon så häpen och öfverraskad, att hon darade i hvar lem, och ville straxt åter släcka ljuset; men huru det var, kunde hon icke motstå sin nyfikenhet, att först beskåda sin man huru han såg ut. Hon tände så äfven det andra ljuset. Vid hon nu åter vände sig om, fick hon se att det var en ungersvenn, den fagraste hon någonsin hade sett för sina ögon; men ulf-skinnet låg till hälften gömdt inunder honom. Nu betogs hon af en sådan längtan, att hon blef som förtrollad, och glömde sin styfmoders råd, bara för att se på svennen, huru fager han var. Det dröjde så icke länge, förrän hon tände äfven det tredje ljuset. Derefter satte hon sig ned, lutade öfver honom med stor hjertans kärlek, och ju längre hon satt, desto fägre syntes han henne, så att hon slutligen glömde både himmel och jord, bara för att se på honom der han låg. Hon förgat så alldeles att akta uppå ljuset som hon höll i handen, och rätt som det var, ville det sig inte bättre, än att en skare sprakade ifrån ljuslågan, och föll oförvarandes på ungersvennen. Straxt begynte han röra sig, och förrän prinsessan hunnit blåsa ut ljuset, slog han upp ögonen och vaknade. Som han nu märkte hvad hon hade gjort, rusade han häftigt upp, såg sig förfärad omkring, och sade: »hertans allerkärestan, huru kunde du så svika mig? Stackare jag! Bara tre månader hade jag qvar att löpa ulf, och nu måste jag gifta mig med trollet.» Vid detta tal blef konunga-dottern så till sig, att hon ville sjunka ned i jorden af sorg och ånger, och föll ned för hans fötter, och bad honom med många bittra tårar, att han skulle tillgifva henne hvad hon brutit. Svennen återtog: »väl kan jag gifva dig till; men vi få ändock lefva våra dagar i sorgen, ty vi skola aldrig mer se hvarandra.» Nu blef prinsessan alldeles tröstlös, hängde sig fast vid hans knän, och sade: 'hvar helst du går skall jag följa dig, medan jag lefver i verlden.' Svennen utbrast:

»huru vill du följa mig? Der falla så villa stigar emellan oss begge.» 'Jo,' sade prinsessan, 'du skall kasta små stenar efter dig, ehvar du går fram, att jag så må finna vägen.' Nu teg svennen ett ögonblick; derefter suckade han tungt, och sade: »vår äldste son har jag satt hos min äldsta syster; der lägger jag den största stenen. Vår andre son har jag satt hos min andra syster; der lägger jag den andra stenen. Men vår lilla dotter har jag hos min yngsta syster; der lägger jag den tredje stenen. Och skall du nu ha tack för all kärlek och huldhet som vi burit till hvarandra.» Dermed slet han sig ur hennes famn, och gaf till ett högt skri, och med detsamma flög skinnet på honom; att han åter blef till en ulf, och lopp så ifrån henne ut i den mörka, villande skogen. Men konunga-dottern blef så betagen af sorg, att hennes hjerta ville brista, och hon lopp efter honom så fort hon någonsin kunde. Men hvar ulfven gick fram, kastade han små stenar bakom sig, att hon skulle finna vägen.

Prinsessan vandrade nu allt framåt med tunga fjät och tungt hjerta, och aldrig fann hon så liten en sten som ulfven strött efter sig, att hon icke grät bitterligen, och ångrade hvad illa hon hade gjort. Så gick det den dagen, och många andra dagar. När hon nu hade vandrat både länge och väl, kom hon omsider till en gård, och utanför gården låg en stor sten. Då kunde hon förstå, att här var stället hvarom ulfven hade talat. Hon gick derföre in, staddes för ulfvens äldsta syster, och förtäljde hvem hon var, och om allt annat som henne vederfarits. Hon blef så emottagen på det allra bästa, och ulfvens syster gick ut, och kom straxt tillbaka med en liten fager pilt, och sade att detta var prinsessans son. Nu kan man veta hvad detta var för en tröst i hennes bedröfvelse, och hon omfamnade pilten med stor hjertans kärlek, och gladdes vid att se huru han var rask och vuxen. Men när det lidit en stund, hade hon inte ro att längre dväljas der, utan ville åter begifva sig på väg, och allt hvad ulfvens syster bad henne stadna qvar för att hvila sig, tjenade till ingenting. Som de nu skulle skiljas, sade ulfvens syster: »icke kan jag förtänka dig att du vill uppsöka din man, huru föga likligt

det må vara, att du någonsin finner honom. Men efter som vi nu hafva råkats, beder jag att du vill emottaga denna slända som en vänne-gåfva, och till en hugkomst af vårt möte.» Dermed gaf hon prinsessan en slända af gull, och var den så öfvermåttan fager och kostbar, att aldrig en har sett dess like. Ja, konunga-dottern tackade för gåfvan, såsom den väl det var värd; sedan helsade hon ulfvens syster farväl, omfamnade sin lilla son med många tårar, och begynte åter sin färd, ensam och allena ut i villande skogen.

När hon så hade vandrat både dagar och stunder, utan att unna sig någon hvila, kom hon åter till en gård, och utanför gården låg ännu en stor sten. Nu kunde hon förstå, att detta var det andra stället hvarom hennes man hade talat. Hon gick derföre in, helsade ulfvens syster, och förtäljde hvem hon var och i hvad ärende hon kommit. Hon blef så emottagen på det allra bästa, och ulfvens syster gick ut, och kom straxt tillbaka med en liten fager pilt, och sade att det var prinsessans andre son. Nu kan man veta hvad detta var för en tröst midt i all hennes bedröfvelse, och hon omfamnade pilten med stor hjertans kärlek, och gladde sig att se huru han var rask och trifven. Men när det gått en stund, hade hon inte ro att längre dväljas der, utan ville åter gifva sig på väg, och allt hvad ulfvens syster bad henne dröja me'ns hon hvilade sig, tjenade till ingenting. Som de nu skulle skiljas, sade ulfvens syster: »icke kan jag förtänka dig att du längtar till din man, ehuru olikt det är, att du någonsin finner honom. Men eftersom vi nu hafva träffats, beder jag att du vill emottaga detta gull-äple till en vänne-gåfva, och till ett minne af vår frändskap.» Dermed gaf hon prinsessan ett äple af klart gull, och var det så öfvermåttan fagert, att ingen konung kan ha det kostligare. Ja, prinsessan tackade för gåfvan, såsom hon det inte annat kunde; sedan helsade hon mång tusen god natt, omfamnade sin lilla son med stor kärlek, och gaf sig åter på färd, till att leta efter sin man, ulfven.

Som hon nu åter hade vandrat många villa stigar, kom hon ännu en gång till en gård, och utanför gården låg en stor sten. Då kunde hon förstå, att detta var det tredje stället

hvarom hennes man hade talat. Hon gick derföre in, och fick se hvarest en jungfru satt i hög-bänken, och hade på sitt knä en liten blom-kind, fager som den fagraste lilla rosene-knopp. Då tyckte hon sig kunna veta att detta var ulfvens tredje syster; hon trädde så fram, sade hvem hon var, och förtäljde om alla sina sorger. Straxt blef hon emottagen på det allra bästa, och ulfvens syster steg upp, lade barnet på hennes arm, och sade att det var hennes dotter. Nu kan man tänka hvad detta var för en tröst i prinsessans bedröfvelse, och hon omfamnade sitt lilla barn med stor hjertans kärlek, och gladdes att se huru fagert det var. Men när det gått en stund, hade hon inte ro att längre dväljas der; ty allt längtade hon bara till sin man, som hon hade mistat. När ulfvens syster nu såg att prinsessan icke ville stadna qvar, tog hon till orda: »icke kan jag förmena dig att du letar efter din man, ehuru mörkt det synes, att du finner honom. Men efter som vi nu hafva råkats, beder jag att du vill emottaga denna harpa, till ett minne af vår frändskap.» Dermed gaf hon konunga-dottern en harpa af gull, och var den så öfvermåttan präktig, att dess like inte står att finna, om man ock sökte öfver sju konunga-riken. Hon tillade: »denna harpan skall ha du att leka på när du blir sorgfull.» Ja, prinsessan tackade för den kostliga gåfvan; derefter tog hon farväl af ulfvens syster, omfamnade sin lilla dotter, och skildes ifrån dem med sådan sorg, som hvar man väl det kan tänka.

Konunga-dottern begynte nu åter vandra, dag ut och dag in, öfver både berg och dalar, och alltid letade hon så troget efter de små stenarne som ulfven hade strött på sin väg. Men hvar och en gång hon blef trött eller sorgfull, tog hon fram sin gull-harpa, och begynte leka. Då skedde en sällsam ting: ty harpan hade en sådan dygd, att första tid det klang af strängarne, kom hela skogen sig i rörelse, och der dansade rå och der dansade hind efter harpo-slagen, och små foglarne sjöngo, och träden löfvades, och allt blef lust och lek, ända till dess att prinsessan öfvervann sin sorg och blef tröst igen. När hon så hade färdats mycket vidt omkring, genom många främmande länder, kom hon ändteligen till ett stort vatten;

men vid stranden togo de små stenarne slut, så att hon icke mer kunde finna vägen. Som hon nu icke heller visste huru hon skulle komma öfver det stora vattnet, blef hon alldeles modfälld, så att hon satte sig på en sten, och grät, och tänkte att hon ville sitta der tills hon blef död, efter som hon icke längre kunde följa sin hjertelig kär. Rätt i detsamma fick hon se, hvarest der kom en stor grå ulf och samm öfver sundet. Nu kunde hon icke tro annat än att detta var hennes man, hon sprang så upp, slog sina händer samman, och utbrast med stor glädje: »se der, nu kommer han! Nu kommer han!» Men annat fick hon röna; ty det var inte hennes käraste, utan en vildt främmande ulf, som glupade ledt och såg mycket grym ut. Nu visste prinsessan inte hvad hon skulle göra i sin stora nöd, utan tog till sin harpa, och begynte leka med sina små snö-hvita fingrar. Men knappt hade ulfven förnummit harpo-slagen, förr än hans vrede blickades, att han vardt lika mild, som han tillföre såg grym ut. Han gick så fram till prinsessan, och frågade hvad hon ville honom. »Jo,» svarade hon, »först beder jag att du icke gör mig något ondt, och sedan är min begäran, att du förer mig öfver det stora vattnet.» Ulfven återtog: 'skön jungfru! Väl kan jag lofva att icke göra dig något ondt; men icke kan jag föra dig öfver det stora vattnet, ty troll-drottningen har befallt, att hvar en gång jag far deröfver, skall jag tumla mig tre gånger omkring.' Prinsessan lät dock inte afskräcka sig, utan sade att hon ville hålla sig fast vid hans långa hår, allenast hon fick följa med. Ja, huru länge de samråddes härom, blef det ändteligen efter hennes vilja, så att ulfven tog henne på sin rygg, gaf sig ut i vattnet, och begynte åter simma genom böljorna.

När de nu kommit långt ut på sjön, gjorde ulfven som han tillsagt, han tumlade sig rundt om i vattnet. Då blef prinsessan mycket häpen, och var när att falla; men hon tänkte uppå sin käraste, och höll sig väl fast. De foro så än ett långt stycke, och ulfven tumlade sig andra gången, ännu djupare än förut. Då blef prinsessan åter mycket rädd; men hon tänkte uppå sin hjertelig kär, och föll icke. Slutligen

tumlade ulfven sig tredje resan, och dök djupt, djupt ned, ja, ända i hafsens grund. Nu trodde prinsessan att hon aldrig mer skulle få se Guds dag, och blef öfvermåttan förfärad; men hon tänkte på sin man, och kunde ännu hålla sig qvar, att hon icke föll. Det hade så icke stått mycket länge om, förrän ulfven kom åter upp i vattnet och samm hasteligen genom böljorna, och, innan prinsessan visste ordet af, hade han fört henne öfver sundet till andra stranden.

Konunga-dottern tackade nu med många vänliga ord för hans stora omak; derefter sökte hon rätt på de små stenarne som hennes man hade strött i sin väg, och fortsatte sin vandring som förut. När hon så åter färdats både länge och väl, kom hon omsider på en grön äng; midt på ängen låg en stor, stor kungs-gård, mycket präktigare än hon någonsin sett tillföre, och vid kungs-gården togo stenarne slut, så att hon häraf dömde, det hon nu kommit fram till stället der hennes käraste var. Hon visste så i början rätt inte hvad hon skulle göra för att träffa honom; men ändteligen tog hon mod till sig, gick in i steger-huset, och frågade, med stor ödmjukhet, om det vore möjligt att hon kunde få sig någon tjenst. Ja, köks-mästaren begynte straxt spörja hvem hon var, och hvar hon kom ifrån. »Jo,» sade prinsessan, »jag är inte annat än ett fattigt torpare-barn, som har gifvit mig ut i verlden till att söka någon råd.» 'Ja så,' återtog köks-mästaren, 'då kan det just bli lagom för dig att gå vall med drottningens fä.' Härmed var prinsessan väl tillfreds; tackade för anbudet, och blef nu tagen till vall-piga på den stora kungs-gården.

Det lider så en rund tid bortåt; konunga-dottern går vall med drottningens fä, och hvar den dag i öster dagas tänker hon allenast uppå sin man; men det var som det var, hon aldrig hvarken såg eller hörde honom. Emedlertid talades der i hela kungs-gården inte om något annat än en främmande prins, som var kommen för att gifta sig med drottningen; och kunde ingen bara utsäga huru bald och fager han var. När vall-pigan hörde detta, blef hon än mera bedröfvad, och allt som det led emot brölloppet ökades hennes sorg;

ty hon förstod att talet var om hennes egen hjertelig kär, och tyckte hon sig aldrig kunna lefva den dagen han skulle fästa sig en annan. Hon tänkte så hvar timma och hvar stund, bara på hur hon skulle få tala vid prinsen. Men drottningen var öfvermåttan svartsjuk, och vaktade honom noga, att der syntes ingen vån att prinsessans förehafvande skulle lyckas.

När hon nu såg, att hon aldrig skulle få råka prinsen utan drottningens goda minne, beslöt hon omsider nyttja list, såsom jag straxt vill förtälja. Till den ändan dref hon arla en afton hem sitt få utur skogen, satte sig derefter vid borga-grinden, tog fram sin gull-slända, och begynte spinna så slitigt, så slitigt. Men det var om qvällen, just vid solen höll på att glädja sig, och allt som den lilla vände på sin gull-slända, blef deraf ett skimmer som en brinnande eld, så att skenet lekte öfver hela den stora kungs-gården.

Nu hände sig att drottningen vid samma tid satt med sin tärna i högan loft, såsom hennes sed var. Vid hon nu såg sig ut genom vind-ögat, och märkte det fagra skenet, blef hon högeligen förundrad, och sporde hvad detta månde vara för en sällsam glans; »icke lär det väl komma sig af solen som går ned?» — 'Nej,' svarade tärnan; 'det är visst inte af solen, utan det är den lilla vall-pigan, som sitter vid borga-grinden och spinner på så fager en gull-slända.' Häraf blef drottningen mycket nyfiken, och steg genast upp, gick utför högan lofts bro, och kom till grinden der den lilla satt och spann. Som hon nu fick se den gyllene sländan, kände hon öfvermåttan god lust att ega den; ty hon var lika girig som hon var annars elak. Hon sade fördenskull: »hvad vill ett torparebarn, som du är, med en sådan kostbarhet? Gif sländan åt mig, så skall du i stället få dig en ny vadmals-kjortel. Den kan du bättre behöfva.» 'Nej,' svarade den lilla, 'inte gifver jag bort min gull-slända för en vadmals-kjortel, såsom du sade. Men jag vill föresätta dig ett annat vilkor.' »Hvad då för ett vilkor?» Sporde drottningen, och var mycket ifrig. 'Jo,' sade prinsessan, 'detta är mitt vilkor, att du skall få min gull-slända, om du låter mig sofva i natt hos din allerkäraste.'

Vid detta tal blef drottningen mörk i hyn, och såg på vall-pigan med inte mycket blida ögon. Men såsom hon var väl förfaren i all slags ränker, och dertill öfvermåttan gerna ville ega den fagra gull-sländan, gaf hon omsider sitt samtycke; och blef nu så aftaladt, att drottningen fick sländan, men den lilla skulle sofva om natten i prinsens kammare.

Drottningen vände nu tillbaka in i kungs-gården, och hugsade under vägen bara uppå falskhet, huru hon skulle komma ifrån sitt löfte som hon gifvit vall-pigan. Till den ändan satte hon sig om aftonen att dricka med sin aller-käraste. När det nu led fram på natten, att folket skulle lägga sig, tog hon till orda: »gerna hade jag aktat än längre sitta hos dig; men det blir serla, och folket behöfver ro. Likväl skall du tömma ännu en bägare, förrän vi skiljas åt.» Dermed tog hon en remmare, fyllde den med mjöd, blandade en dval-dryck i mjödet, och bjöd sin käraste dricka. Ja, prinsen märkte inte att der var något svek under, utan tog remmaren, och drack. Men det gick som man kunde vänta; ty han hade icke så snart tömt bägaren, som en dvala kom öfver honom, att han föll tillbaka emot bädden, och somnade tungt. Då log drottningen i sitt falska hjerta, att hennes anslag hade lyckats; hon lät så icke länge vänta på sig, utan gick ut till vall-pigan, förde henne in i rummet, och sade att hon nu skulle få sitt vilkor uppfyllt, såsom lofvadt var.

När nu allt var tyst, och den lilla blifvit ensam med prinsen, begynte hon sakta tala honom till; helsade ifrån sina tre små barn, och bad med många ödmjuka ord om tillgift för hvad hon brutit honom emot. Men prinsen svarade inte, utan sof. Då blef konunga-dottern orolig, ropade honom med många kärliga namn, och sporde om han kunnat glömma all deras fordna hulldhet; hon hade så troget följt hans spår öfver hela vida världen. När hon så ännu icke fick något svar, utan prinsen sof som tillföre, blef hon öfvermåttan bedröfvad, vred sina händer, grät bitterligen, och klagade alla sina sorger: huru hon vardt tagen ur sin faders gård och gifven åt ulfven, och huru hon lemnat sina små barn, och farit öfver vatten och land till att söka honom; men nu hade han glömt

henne, för att fästa sig en annan. Hon tillade, att hon aldrig skulle vända sin kärlek ifrån honom, medan hon lefde i verlden. Så klagade hon hela natten, och grät så bitterligen, att det kunnat röra en sten till medömkan. Men prinsen låg alltjemnt i dvala, och vaknade icke. Der var så ingen som hörde henne, utan allenast väktaren som stod för dörren, och han undrade mycket öfver hennes tal; men han kunde icke förstå hvad hon mente, när hon klagade om sin man, ulfven.

Som det nu blef morgon och begynte gry, kom trolldrottningen in i prinsens sof-stuga, och den lilla måste åter ut i skogen. Hon gick så vall hela långa dagen, och kan man väl veta, att hon trådde sina fjät med sorgfullt mod. När nu ändteligen qvällen kom, och sol rann ned, gjorde hon som tillförene; hon skyndade hem, tog fram äplet som hon fått af ulfvens syster, och satte sig vid borga-grinden att leka. Men äplet var af klaraste gull, och när solen sken derpå, blef der ett skimmer som en brinnande eld, så det lyste öfver hela den stora kungs-gården.

Nu hände sig att drottningen samma tid åter satt i högan loft, såsom hon hade för sed. Vid hon nu såg sig ut genom vind-ögat, och fick se det fagra skenet, blef hon förundrad, och sporde hvad detta mände vara för en sällsam glans; »icke lär det väl komma sig af solen som går ned?» — 'Nej,' svarade tärnan; 'det är visst icke af solen, utan det är den främmande vall-pigan, som sitter vid borga-grinden och leker med så fagert ett gull-äple.' Då blef drottningen på det högsta nyfiken, och steg genast upp, gick utför högan lofts bron, och kom till grinden der den lilla satt och lekte. Som hon nu fick se gull-äplet, kände hon öfvermåttan stor lust att ega det, såsom hon tillförene fått gull-sländan. Hon sade fördenskull: »hvad skall du, som inte är annat än ett torpare-barn, med en slik dyrbarhet? Gif äplet åt mig, så skall du i stället få dig en ny silkes-kjortel. Den kan du bättre behöfva.» 'Nej,' svarade vall-pigan, 'inte ger jag bort mitt fagra gull-äple för en silkes-stickad kjortel, såsom du nyss sade. Men jag vill föresätta dig ett annat vilkor.' »Hvad då för ett vilkor?» Sporde drottningen, och var mycket ifrig. 'Jo,' sade den lilla,

'detta är mitt vilkor, att jag får sofva i natt hos din allerkäraste.' Vid detta tal blef drottningen vred i hugen, och såg på vall-pigan med inte mycket blida ögon. Men såsom hon var full af all slags falskhet, och dertill öfvermåttan gerna ville ega gull-äplet, gaf hon slutligen sitt samtycke; och blef nu så aftaladt, att drottningen fick äplet, men den lilla skulle sofva om natten i konunga-sonens kammare.

När det nu led på qvällen, och drottningen satt med sin käraste öfver bredan bord, tog hon till orda: »gerna hade jag aktat ännu längre få sitta hos dig; men det blir serla, och folket behöfver ro. Likväl skall du tömma ännu en bägare, förrän vi skiljas åt.» Dermed tog hon en remmare, fyllde den med mjöd, lät sömn-droppar komma i mjödet, och räckte den så åt prinsen. Ja, konunga-sonen misstänkte ingenting, utan drack. Men det gick som man kunde vänta, han hade icke så snart tömt bägaren, som der föll en dvala öfver honom, att han lutade sig tillbaka emot bädden, och somnade hårdt. Nu gladdes drottningen i sitt falska hjerta, att hennes anslag hade lyckats. Hon gick så ut till vall-pigan, förde henne in i prinsens sof-kammare, och sade att hon skulle få sin begäran uppfylld, efter som utlofvadt var.

Sedan den lilla nu åter blifvit ensam med prinsen, och allt var tyst, begynte hon sakta tala honom till; helsade ifrån sina tre små barn, och bad med många ödmjuka ord om tillgift för hvad hon brutit honom emot. Men prinsen svarade icke, utan sof. Då vardt hon orolig, ropade honom med många kärliga namn, sporde om han kunnat glömma deras fordna huldhed, och förtäljde om all den nöd och sorg hon utstått, allenast för att följa honom. När hon så ännu icke fick något svar, utan prinsen sof som tillföre, betogs hon af en stor ångest, så att hon vred sina händer, grät bitterligen, och klagade alla sina sorger: huru hon vardt tagen ur sin faders gård och gifven åt ulfven, och huru hon lemnat sina små barn, och farit öfver vatten och land till att söka honom; men nu hade han glömt henne, för att fästa sig en annan. Hon tillade, att hon ändock aldrig skulle vända tillbaka att älska honom, medan hon lefde i verlden. Så klagade hon

hela natten, och jämrade sig, att det väl kunnat röra en sten till tårar; men prinsen låg i dvala, och vaknade icke. Der var så rätt ingen som förnam hennes sorg, utan allenast väktaren som stod för dörren. Men ehuru han icke kunde fatta hennes ord, när hon talade om ulfven, tycktes det honom ändock vara en sällsam tilldragelse, så att han beslöt omtala för sin herre hvad han hört och sett.

Som det nu blef morgon, att sol rann öster upp, kom drottningen in i prinsens sof-stuga, och den lilla måste åter ut i skogen som förut. Hon gick så vall hela Guds långa dagen, och kan hvar och en väl tänka, huru hennes hjerta var sorgfullt. Men väktaren, som stått för prinsens dörr, gjorde som han föresatt sig, trädde in för sin herre, och förtäljde om allt såsom det timat de begge nätterna, och om den lilla vall-pigan, som satt och grät och klagade öfver sin man, ulfven. När prinsen hörde detta blef han underlig till mods, ty det kom honom så före, som han haft en svår dröm; men ehvad han hugsade, kunde han inte reda hur det var. Likväl rann honom i sinnet, att han druckit med sin käresta, och huru han derefter fallit i en sådan tung sömn. Här af begynte han ana oråd, och märkte att han var besviken. Han beslöt derföre vara på sin vakt, skaffade sig noga besked om allting, och lät mannen gå sina färde. Men hela dagen sedan var han tungsinnt och svårmodig, och hans tankar ville icke vända tillbaka ifrån den främmande vall-pigan.

När det nu ändteligen blef afton, att solen gladdes, kom den lilla åter hem utur skogen. Då gjorde hon som hon gjort förut, satte sig vid borga-grinden, tog fram sin gull-harpa, och begynte leka på dess strängar. Men när solen sken på gull-harpan, glimmade det som en eld, så det lyste öfver hela kungs-gården; och när den lilla lekte öfver gull-strängarne med sina små snöhvita fingrar, rann der upp ett ljud så öfvermåttan fagert, att ung och gammal hoppade af fröjd, och glömde allting annat bara för att lyssna dertill.

Nu hände sig att troll-drottningen samma tid satt i högan loft, och såg sig ut genom vind-ögat, såsom hennes sed var. Vid hon nu varnade det fagra skenet, och tillika förnam lju-

det af harpo-slagen, blef hon högeligen förundrad, och sporde sin tärna: »hvad är detta för en fager glans, och hvad kan det vara för en ljuflig klang som hörs öfver gården?» 'Jo,' svarade tärnan, 'det är inte annat än den lilla vall-pigan, som sitter vid borga-grinden och leker på så fager en gull-harpa.' Då blef drottningen på det högsta nyfiken, och steg genast upp, gick utför högan lofts bron, och kom till grinden der den lilla satt och lekte. Som hon nu fick höra harpo-klangen, och såg gull-skenet glimma öfver strängarne, kände hon öfvermåttan stor lust att ega harpan, såsom hon tillförene fått gull-sländan och gull-äplet. Hon sade fördenskull: »hvad skall ett torpare-barn, som du är, med slik en kostbarhet? Gif gull-harpan åt mig, så skall du i stället få dig en gull-stickad kjortel. Den kan du bättre behöfva.» 'Nej,' svarade vall-pigan, 'inte byter jag bort min harpa för en gull-sömmad kjortel, såsom du nyss sade. Men jag vill föresätta dig ett annat vilkor.' »Hvad då för ett vilkor?» Sporde drottningen, och var mycket ifrig. 'Jo,' sade den lilla, 'detta är mitt vilkor, att jag får sofva hos din aller-käraste i natt.' Vid detta tal blef drottningen mörk i hugen, och såg på vall-pigan med vreda ögon-kast. Men konunga-dottern tog till sin harpa, och begynte leka, och allt som hon lekte blef drottningen god igen, och vardt så betagen att hon glömde allt annat, och tänkte bara på huru hon skulle få ega gull-harpan. Hon gaf nu sitt samtycke till den lillas begäran; och blef der så aftaladt, att drottningen fick gull-harpan, men vall-pigan skulle få sofva om natten i prinsens kammare.

Nu må der ingen tro att troll-drottningen vände åter med sitt svek, som hon tillförene öfvat emot konunga-barnen; utan när qvällen kom, att hon och hennes käraste sutto öfver brendan bord, tog hon en bägare, fyllde den med mjöd, och lät sömn-droppar falla i drycken likasom förut. Derefter räckte hon bägaren åt prinsen, och sade: »gerna hade jag aktat få sitta ännu längre hos dig; men det är serla, och vårt bröllopp ståndar i morgon. Vi vilja derföre gifva oss till ro, och skall du tömma ännu denna bägare förrän vi skiljas åt.» Ja, prinsen tog bägaren; men såsom han nu fullväl hade märkt hen-

nes stora falskhet, vaktade han sig att smaka drycken, utan låtsade blott dricka, och lutade sig derefter emot bädden, såsom han fallit i en tung sömn. Då log drottningen i sitt hjerta, ty hon menade att allt var såsom det syntes; hon steg derföre hastigt upp, gick ut till vall-pigan, förde henne in i kammaren, och sade att hon nu skulle få sin begäran uppfylld, som lofvadt var.

Sedan nu allt var tyst, och den lilla blifvit ensam med prinsen, begynte hon sakta tala honom till; helsade från sina tre små barn, och bad med många ödmjuka ord om tillgift för hvad hon brutit honom emot. Men prinsen låtsade som han sof, och svarade inte. Då blef konunga-dottern illa till mods, ropade honom med många kärliga namn, sporde om han kunnat glömma all deras fordna hulldhet, och förtäljde huru troget hon följt hans spår öfver hela vida verlden. När hon så ännu icke fick något svar, blef hon öfvermåttan bedröfvad, vred sina händer, grät bitterligen, och begynte klaga alla sina sorger: huru hon vardt tagen ur sin faders gård och gifven åt ulfven, och huru hon lemnat sina små barn, och farit öfver vatten och land för att söka honom; men nu hade han glömt henne, för att gifta sig med trollet. Hon tillade, att hon ändock aldrig skulle vända tillbaka att älska honom, medan hon lefde i verlden. Alltsom hon nu talade, väcktes prinsens hugkomst, att han mindes det förflutna; och det kom för honom, att han varit förbytt till en ulf, och huru han blifvit skild ifrån sin hjertans kär, och hvad annat ondt honom vederfarits af troll-drottningen; och tycktes honom, att han nu vaknade ur en tung och svår dröm. Prinsessan hade så icke hunnit lyfta sitt tal, förrän han sprang upp, fick henne i famn med stor kärlek, och sade att han förlåtit henne, och att hon och ingen annan vore den vännen han höll kär i verlden. Nu blef konunga-dottern så till sig, att hon föll ned för hans fötter och grät af hjertans innerlig glädje, och prinsen grät med henne; och var det en fager syn, när de två ädla konunga-barnen sutto tillsammans, intill dess de omsider somnade i hvarandras famn.

Som det nu led frampå morgonen, att den första stjernan slocknade för dagen, gick drottningen till prinsens sof-stuga,

för att hemta den lilla, såsom utsatt var. Men väktaren som stod för dörren motade henne, att hon ej fick komma in. Då kunde hon genast märka att hon var förrådd, och lopp så i vredes-mode rundt omkring hela kungs-gården. Derefter vände hon straxt åter, och kom andra resan till konunga-sonens dörr; men väktaren motade henne om igen. Då blef hon alldeles utom sig af vrede, så att hon skälfde i hvar led, och skiftade hy, och skriade som det argaste troll, och lopp rundt omkring hela gården, och var hon nu mäkta bister att skåda för hvem som mötte henne. Hon kom så tredje resan till prinsens sof-stuga, stötte omkull väktaren, och sprang midt in i rummet. Men vid hon nu fick se huru konunga-barnen sutto sofvande i hvarandras famn, blef hon så till sig, att hon föll ned till jorden, och — sprack; och blef detta hennes bane.

Nu timade en stor förändring; ty i samma stund drottningen var död, löstes förtrollningen, så att allt återfick sitt fordna utseende. Den präktiga kungs-gården blef så i ögonblicket förvandlad till en mörk berg-skrefva, och var der intet att skåda, utom nakna fjäll och öde skogar. Men fjerran borta, hvarest ulfven haft sitt ide, reste sig ett fagert slott, som lyste af gull och silfver, så att det glimmade lång väg emot solen. Rundt deromkring voro gröna lunder och svala vatten och rika städer och byar, så att ingen sett så grannt; och allt detta var ulf-prinsens rike. Konunga-sonen tog så sin käresta vid handen, och de gåfvo sig straxt på väg mot det sköna slottet. Men när de kommit ett stycke, fingo de se ett präktigt tåg af riddare, och svenner, och fagra jungfrur, och oräkneligt mycket annat folk, med pipare, och harpo-lekare, och allt slags fagert spel; och riddarne och svennerna och allt folket gingo dem till mötes, och helsade dem med stor vördning, och hyllade prinsen för sin konung, och prinsessan för sin drottning. Derefter stego prinsen och hans käresta upp i en förgyllande karm, och drogo så med stor ståt framåt borgen, och allt folket följde efter i en sådan skara, att ingen det rätteligen kan omtala. Men när prinsen och prinsessan dragit in genom borga-grinden, då kom det allra käraste; ty se, då stodo deras tre små

barn der innanföre, och helsade sina föräldrar med stor hjertans glädje, och bådo dem vara välkomna till sitt land igen.

Nu blef der lust och lek, hvarest tillförene varit jämmer och sorg; och konungen lät straxt tillreda ett gästabud, så att ingen har sett dess like, och dracks der hans bröllopp med sådan gamman, som hvar man det kan tänka. Den fagra konunga-dottern fick så lön för sitt trogna hjerta. Men aldrig så glömde hon sin man, ulfven, utan höll honom nu lika kär i lyckan, som hon förut hållit honom kär i sorgen. Och så var sagan all.

Anmärkingar.

1. En genom flera åldriga drag märklig uppteckning ifrån S. Småland, förmäler likaledes, huru prinsessan löskade sin fader, och fann ett stort djur i hans hår. Konungen lät nu göda djuret, och omsider slagta det, och utlofvade sin dotter åt den, som visste säga af hvad slag skinnet var. Men ingen kunde svara till hans spörsmål, änskönt han skickade sändemän öfver allt sitt rike. När så buden drogo hem, funno de en orm, som slingrat sig omkring en grind-stolpe. Ormen qvad:

»J faren land och rike kring
med ett luse-skin.»

Derefter rann han bort i skogen. Men sände-buden foro till kungs-gården, och gäfvo besked om allt, såsom det tilldragit sig.

Konungen måste nu gifva sin dotter åt ormen; men vid brölloppet var liten gamman, ty bruden bara grät, och när brudgummen kom, lopp han fram till en stol, och slingrade sig omkring stols-foten, hvilket tycktes gästerna vara en stor ynck att se. Derefter förde han sin unga brud långt bort i ödemarken, till en jordkula. Likväl var han ingen riktig orm, utan en förtrollad konungason, och hvar qväll sedan sol gått ned, skiftade han hamn, och blef till en fager ungersvenn. Men han hade strängeligen tillsagt sin käresta, att aldrig se på honom me'ns han sof, förrän sju år och sju dagar voro förlidna.

Fortsättningen stämmer öfverens med hvad ofvan förtäljes. — Konunga-dottern far hem att helsa på sina fränder, och erhåller af sin styf-mor ett ljus, som hon tänder om natten, för att se på sin käraste. I detsamma faller en gnista af ljuset på ungersvennen, så att han vaknar, blir straxt åter till en orm, och flyr sina färde. Men prinsessan gifver sig på väg med stor sorg, för att leta efter honom.

Som hon nu vandrat både länge och väl, träffade hon ändteligen en gammal gumma, för hvilken hon klagade sin nöd. Gumman sade: »efter som du vändt dig till mig, vill jag också hjälpa dig; ty din man sitter i berget hos min elaka syster. Nu skall du gå dit, och göra i allt såsom jag säger.» Ja, prinsessan lofvade lyda i allting. Dermed gaf gumman henne många goda råd, huru hon skulle skicka sig, och förärade henne vid afskedet en spinn-rock af gull, en gull-härfvel och en gull-vagga.

Prinsessan fortsatte nu sin väg, och kom till en stor sjö; der halp hon sig öfver på en träd-stam, som låg och flöt i vattnet. Ändteligen anlände hon till det stora berget. Som nu sol gått ned, att 'trollen begynna färdas ute', satte hon sig vid berga-dörren, och spann på sin gyllene spinn-rock. Straxt kom troll-käringen ut, och frågade hvad hon ville ha för spinn-rocken. Prinsessan svarade: »jo, jag vill gifva dig den, om jag får sofva en natt uti berget.» Härtill gaf trollet sitt samtycke, och prinsessan satt i berget öfver natten. Men prinsen sof så tungt, att han inte hörde hennes gråt och klagan.

Andra qvällen gick det på samma sätt, prinsessan gaf trollet sin gull-härfvel, och satt öfver natten i berget. Men prinsen sof som förut, så att han icke hörde hennes klagan.

Tredje qvällen gjorde prinsessan en liten docka af gräs, lade den i gull-vaggan, och satte sig åter att leka utanföre berga-dörren. Då kom troll-käringen ut, och sporde om hon ville afstå den kostbara vaggan. »Ja,» sade prinsessan, »väl kan jag det göra, om jag får sitta ännu en natt i berget.» Härtill gaf trollet sitt samtycke, och prinsessan blef åter införd i berga-salen. Men om natten vaknade prinsen, och hörde huru hon grät och klagade efter sin man, ormen. Då sprang han genast upp, och igenkände henne, och blef der en stor glädje när de åter funnos. Som nu morgonen kom, och troll-käringen fick se hvar den lilla satt och sof i prinsens famn, vardt hon så öfvermåttan vred, att hon 'flög i flinta', och blef det hennes ändalykt. — Men prinsen och hans käreasta togo allt guld och silfver som fanns i berget, och drogo hem till den gamle konungen; och der lefva de och må väl ännu i denna dag.

2. En annan uppteckning ifrån S. Småland förtäljer, att konunga-dottern löskade sin fader, och fann ett mycket stort djur i hans hår, så att hon gaf till ett anskri när hon blef det varse. Straxt frågade konungen hvarföre hon skrek så. 'Jo,' sade prinsessan, 'jag fann en lus, så stor som en häst.' Då blef konungen mycket förtörnad, och gjorde ett löfte, att hans dotter aldrig skulle få komma inför hans ögon, förrän djuret verkligen blifvit så stort som hon sagt.

Prinsessan gick nu ut i skogen, och grät, och var mycket bedröfvad. Då mötte henne en gammal gumma, för hvilken hon klagade sin sorg. Ja, käringen visste genast råd; hon tog fram tre askar, den ena mycket större än den andra, gaf dem åt prinsessan, och sade: »nu skall du hålla djuret tre dagar i hvarje ask, och väntar jag att det är vuxet efter nio dagar.» Dermed skildes de åt. Men prinsessan gjorde som gumman lärt henne, och när de nio dagarne voro förlidna, var djuret så stort som den största gån-gare. Häröfver blef konungen förundrad; lät slagta djuret, tog dess skinn, och lofvade att ingen skulle få hans dotter, utom den som kunde säga hvad slags djur det var.

Konunga-dottern blir nu gifven åt en ulf, såsom ofvan för-täljes. Men när hon varit gift någon tid, fick hon en stor åtrå att se på sin man, huru han såg ut när han sof. Till den ändan stod hon upp om natten, och slog eld öfver honom. Men tredje gången hon slog, for en gnista ifrån eld-stålet och föll på unger-svennen, att han vaknade. Då förbyttes han åter till en ulf, och lopp undan i skogen; men i samma stund förvandlades äfven kungs-gården, der de bott, och blef till en usel jord-koja, som låg midt i ödemarken.

Prinsessan gaf sig nu ut för att leta efter sin man. Bäst hon så gick och grät, mötte hon densamma gamla qvinnan, som hon träffat en gång tillföre. Käringen sporde hvarföre hon var så ledsen. »Jo,» sade konunga-dottern, »jag må väl gråta. Jag har mistat min man, ulfven, och lär väl aldrig få se honom mera, om inte du kan säga mig någon råd.» Käringen tog till orda: 'du skall vandra härifrån mot det stora berget, och ända upp till dess högsta topp, utan att se dig om, ehvad som ock möter dig. Om du det gör, så återfinner du din man; eljest lären J aldrig mer råkas.' Ja, prinsessan tackade för gummans goda råd, och gaf sig genast på väg, såsom den gamla hade lärt henne.

Som hon nu färdades uppför berget, mötte henne först en hiskelig storm, med hagel och yrväder, så att hon ej kunde se framför sig. Men hon gick rätt framåt. Derefter mötte henne många farliga djur, lejon, drakar, och ormar, som ville förderfva henne; men hon gick ändock sin väg rätt fram. Vidare hörde hon brus och sus, och många hemska läten i luften, och till sluts var det liksom hennes man, ulfven, ropat bakom henne. Men hon tänkte på den gamla qvinnans råd, och såg sig icke tillbaka, ehuru rädd hon var. Hon kom så omsider allra öfverst på bergs-toppen. Der upphörde trolldomen, och på en gång stod framför henne ett präktigt slott, som glimmade af bara guld och silfver, och vid borga-grinden kom en fager unger prins emot henne, och tackade att hon frälst honom. Men prinsen var ingen annan än hennes man, ulfven, som nu blifvit löst ifrån sin förtrollning.

3. I en uppteckning ifrån N. V. Finland förmäles, att konungen en dag trädde in i sin dotters jungfru-bur, och fann henne sysselsatt med att kamma sitt fagra hår. Rätt som det nu var, gaf prinsessan till ett högt anskri. »Hvad var det?» Frågade konungen. 'Jo,' svarade hon, 'jag fann en pippa, så stor som en galt.' Då blef konungen öfvermåttan vred, och svor att djuret skulle inom tre år vara som hon sagt, eller ock skulle det gälla prinsessans lif.

Konunga-dottern lät nu gömma djuret i en ask, och gaf det mat, tills det omsider blef så stort som utfästadt var. Då blef konungen åter tillfreds; lät dräpa djuret, hängde dess skinn öfver borg-porten, och gjorde ett löfte, att ingen annan skulle få hans dotter, utan den som visste säga hvad slags skinn det var.

Fortsättningen instämmer hufvudsakligen med hvad ofvan meddelas. — Prinsessan blir gifven åt en orm, som hvarje natt förvandlas till en fager prins; men hon bryter emot hans förbud, och slår upp eld om natten, för att se på honom. I detsamma vaknar han, blir åter till en orm, och flyr sina färde. Men prinsessan gifver sig ut i vida världen för att söka efter honom, och träffar under vägen en gammal qvinna, för hvilken hon klagar sin nöd, och som förärar henne en ring, en kudde och tvenne skinkor.

Som hon nu åter vandrat ett stycke, kommer hon till ett stort vatten. Der råkar hon en björn, som för henne öfver, hvaremot hon gifver honom den ena skinkan. Hon vandrar så vidare, och kommer omsider till en stor kungs-gård, hvarest hon får tjänst. Men på kungs-gården bodde den elaka hexan, som hade förtrollat hennes man, ormen.

Konunga-dottern blir nu på mångahanda sätt frestad af sin matmoder. Först skall hon feja golfvat i stugan, tills det blir hvitt som en snö. Men prinsen hjälper henne, hvaremot prinsessan förärar honom sin ring i gen-gåfva. Dernäst blir hon skickad till trollets syster, 'för att höra sagor'. Men äfven nu ger prinsen henne goda råd, huru hon skall skicka sig under vägen: hon skall gifva sin kudde åt grinden, att den ej må klämma ihel henne, och den andra skinkan åt gårds-hundarne, att de ej må bita ihel henne o. s. v. Hon undkommer sålunda alla faror, och uträttar sin matmoders uppdrag, hvarefter förtrollningen löses och allt får en god ända.

B. Prins Hatt under Jorden.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång för länge, länge sedan, en konung som hade tre döttrar. De voro öfvermåttan fagra, och mycket vänare än andra mö, så att deras like inte fanns hvarken nära eller fjerran; likväl var den yngsta prinsessan främst, icke blott i skönhet, utan ännu mer i hjertelag och ett huldt sinne. Härigenom blef hon mycket afhållen af alla, och konungen sjelf unnade henne godt framför någon af sina andra döttrar.

Det hände sig om hösten, att det var marknad i en stad inte mycket långt ifrån kungs-gården, och konungen sjelf aktade fara dit med sina män. Som han nu skulle gifva sig på väg, sporde han sina döttrar, hvad de helst önskade till marknads-gåfva, såsom han alltid hade för sed att gifva dem någon föräring när han kom hem. Straxt begynte de äldsta prinsessorna uppräknat kostbarheter af alla de slag, den ena ville ha det, den andra det; men den yngsta prinsessan begärde icke någonting. Häröfver blef konungen förundrad, och frågade om icke äfven hon önskade sig något smycke eller annan grannlåt; men hon svarade, att hon hade fullnog af gull och dyrbarheter. Som nu konungen ändock icke ville afstå med sitt spörsmål, tog hon till orda: »väl vet jag en ting som jag gerna ville hafva, om jag blott dristade bedja dig derom.» 'Hvad kan det vara?' Frågade konungen. 'Nämn hvad det är, och om det står i min makt skall du få det.' »Jo,» sade prinsessan, »jag har hört talas om de tre sjungande löfve n, och dem ville jag ega framför något annat i verlden.» Nu log konungen; ty det tycktes honom att hon bad en alltför ringa bön. Ändteligen utbrast han: 'icke kan jag säga att du är mycket storbegärsen, och såge jag hellre att du bedt mig om någon större gåfva. Likväl skall du få

hvad du önskar, gällde det ock halfva mitt land och rike.' — Dermed tog han hjertligen farväl af sina döttrar, steg till häst med sitt följe, och red bort såsom ernadt var.

Som han nu kom till köp-staden hvarest marknad hölls, var der samladt mycket folk ifrån alla lands-ändar, och många främmande köpmän, som bjödo ut sitt kram på gatorna och torgen. Der var så ingen brist hvarken på gull, eller silfver, eller annan rikedom, hvad helst man någonsin ville tänka, och konungen köpte deraf åt sina två äldsta döttrar. Men änskönt att han gick ur bod och i bod, och sporde krämare ifrån både österland och vesterland, var der ingen som visste besked om de tre sjungande löfven, som han lofvat sin yngsta dotter. Häröfver blef han illa tillfreds, ty han hade gerna unnat henne någon glädje, liksom de andra; men när intet annat stod till råda, och qvällen föll på, lät han omsider sadla sin gångare, samlade sina följe-svenner, och drog misslynt åter hem till sitt land igen.

Bäst han nu färdades vägen fram i djupa tankar, fick han plötsligt höra en klang, liksom af harpor och stränga-spel, och var den så öfvermåttan fager, att han aldrig hört dess like i all sin tid. Här af blef han mycket förundrad, höll in sin gångare, och satte sig att lyssna, och ju längre han lyddes desto ljufligare blef sången; men qvällen var mörk, så han inte kunde se hvarifrån ljudet kom. Han besinnade sig så icke länge, utan red in på en stor grön äng, hvarest tonerna hördes, och ju längre han for, desto klarare och ljufligare ljöd sången emot honom. När han så ridit ett stycke, kom han ändteligen till en hassel-buske; öfverst på busken voro tre gyllene löf, som rörde sig af och an, och allt som de spelade blef der en klang och en låt, så ingen det rätteligen kan omtala. Nu vardt konungen inte litet glad, ty han förstod att detta var de tre sjungande löfven, hvarom hans dotter hade talat. Han ville så genast bryta dem; men första tid han räckte handen derefter, veko de undan, och der ljöd en stark röst under busken: »låt bli mina löf!» Härvid blef konungen just lite häpen; men han hemtade sig snart, och frågade hvem det var, och om han inte kunde få köpa löfven för guld eller goda ord.

Rösten svarade: »jag är prins *Hatt* under jorden, och du får inte mina löf hvarken med ondo eller godo, såsom du äskar. Likväl skall jag föresätta dig ett annat vilkor.» 'Hvad är det för ett vilkor?' Frågade konungen med stor ifver. »Jo,» svarade rösten, »detta är mitt vilkor, att du skall lofva mig det första lif du möter när du kommer hem i din gård.» Sådant tycktes konungen vara ett underligt förslag; men han tänkte på sin unga dotter, och på sitt löfte, och gaf så sitt samtycke till prinsens begäran. Nu veko qvistarne ej längre undan, utan han fick bryta dem, och vände sedan gladeligen om till sitt folk igen. Men allt som han red, höllo löfven icke upp att sjunga, utan rörde sig af och an, och der blef en klang och ett spel, så att hästarne dansade af glädje, och konungens hemfärd mera liknade ett segertåg än en marknads-resa.

Sagan vänder nu till kungs-gården. Der sutto konungsdöttrarne hela dagen och sömmade silke på knä, och talade om ingenting annat, än bara hvad kostliga gåfvor deras fader skulle föra med sig ifrån marknaden. När det så led på qvällen, frågade den yngsta prinsessan, om de inte skulle gå ut tillsammans framåt vägen, hvarest deras fader skulle komma. »Nej,» svarade hennes systrar, »hvarföre skulle vi det göra? Det är redan serla, och afton-daggen förderfvar våra silkestickade strumpor.» Men prinsessan sörjde inte för det, hon, utan sade: 'om mitt förslag icke likar eder, så blifven kvar här hemma. Jag vill ensam gå att möta vår fader.' Dermed axlade hon sin kappa, och begynte vandra framåt vägen. Som hon nu hade gått ett litet stycke, fick hon höra tramp af hästar, och gny af folk och vapen, och förnam dessemellan en den allra ljufligaste sång som någon i verlden kan omtala. Då blef hon mycket glad, ty hon visste att detta var hennes fader, och förstod tillika, att han fått de tre sjungande löfven som hon bedt honom om. Hon lopp så emot honom, svingade sig upp i hans famn, och helsade honom välkommen med stor kärlek. Men när konungen fick se henne, blef han alldeles förfärad; ty det rann honom straxt i hugen hvad löfte han gifvit prins *Hatt*, och att han nu hade bortlofvat sitt eget barn. Han kunde så hvarken tala eller svara på en lång stund,

ehuru mycket prinsessan ock sporde efter orsaken till hans sorg. Ändteligen förtäljde han allt såsom det tilldragit sig med de tre löfven, och att han utfäst det första lif han mötte i sin gård. Nu vardt der en jämmer och en sorg så det var inte likt någonting, och konungen sjelf sörjde allra mest. Men slutet blef, att han vände tillbaka till ängen och lemnade sin dotter vid hassel-busken, och tycktes honom, att han nu lidit en skada som aldrig månne botas.

Vi låta nu konungen rida hem med sitt folk, och följa i stället med den unga prinsessan, der hon sitter och gråter vid den gröna busken. Hon hade inte länge suttit der, förrän marken plötsligt öppnade sig, att hon kom ned i en stor sal under jorden. Den salen var likväl inte som andra salar, utan ännu mycket, mycket präktigare, prydd med både guld och silfver, och smyckad på allt vis; men ingen menniska syntes till. Konunga-dottern hade nu sin lust att beskåda all herrlighet der fanns, och glömde dervid nästan alldeles bort sin sorg, och när hon slutligen blef trött, lade hon sig att hvila i en säng, som var tillredd med täcken och sparr-lakan, hvitare än den hvitaste snö. Men hon hade inte hvilat länge, förrän dörren öppnades, och der kom in en man som gick fram till bädden, helsade henne välkommen med många kärliga ord, och sade att det var han som rådde öfver salen, ty han vore prins *Hatt*. Prinsen tillade, att det blifvit honom pålagdt af en elak troll-qvinna, att han aldrig fick visa sig för någon menniska, derfore kunde han icke komma utan om nätterna sedan det blifvit mörkt; men om hon ville vara honom trogen, skulle allt på sistone blifva annorlunda. Dermed lade han sig ned på bädden, och sof om natten hos prinsessan. Men vid otte-mål, första tid dager sken, stod han upp, gick bort ifrån sin unga brud, och syntes icke åter förrän serla om aftonen.

Det gick så en rund tid bortåt. Konunga-dottern satt i den sagra salen, och allt hvad hon någonsin ville önska, det fick hon; men var hon sorgmodig, behöfde hon bara lyssna till de tre sjungande löfven, så blef hon åter glad. När så nio månader voro förlidna, var hon hafvande, och födde ett

ett svenne-barn. Nu tycktes henne att hon hade det ännu mycket bättre än förut, och dagen igenom gjorde hon inte annat än smekte sitt lilla barn, och längtade efter sin käraste, prins Hatt. Men en afton hände sig, att prinsen kom sednare hem än han eljest var van. Som han nu ändteligen kom, sporde prinsessan med stor oro hvar han varit så länge. »Jo,» svarade prinsen, »jag kommer ifrån din faders gård, och har jag i dag märkliga tidningar; ty konungen har fäst sig en ny drottning, och om dig lyster, skall du fara hem till brölloppet och taga vår lilla son med dig.» Detta tycktes prinsessan vara ett godt förslag, och hon kunde icke fyllest tacka sin man för hans huldhet. Prinsen tillade: »ett måste du likväl lofva, att du aldrig låter locka dig att svika din tro emot mig.» Ja, detta lofvade prinsessan, och dermed slöt deras samtal för den gången.

Andra morgonen lagade konunga-dottern sig till, med kläder och präktiga smycken, för att fara till bröllopps. När så allt var redo, körde der fram en förgyllande karm, der satte hon sig uti med sin lilla son, och sedan bar det åstad öfver berg och dalar, så hon visste inte ordet af förrän hon var framme. Men i bröllops-salen voro gästerna redan samlade, och der dracks fästnings-öl med både lust och gamman. Vid nu prinsessan trädde in, kan man veta hvad det blef för en glädje. Konungen sjelf steg upp ur sitt högsäte, och omfamnade henne med stor hjertans fröjd; sammalunda ock hans gemål, drottningen, och de begge prinsessorna; alla gingo henne till mötes, och bådo henne vara hjertligen välkommen till sitt land igen.

Sedan nu första helsningen var förbi, begynte konungen och drottningen spörja prinsessan om både ett och annat; men framför allt ville drottningen erfara om Prins Hatt, hvem han var och huru han tedde sig emot henne. Konunga-dottern svarade litet härtill, och var lätt att skönja det hon icke gerna ordade i denna sak. Men allt nyfikkare blef drottningen. När styf-modern så icke ville afstå med sina frågor, vardt konungen omsider misslynt, och sade: »kära hjertanes, hvad kommer detta oss vid? Det är nog att min dotter är

nöjd och lycklig.» Då teg drottningen; men aldrig vände konungen ryggen till, att hon ju straxt åter var till hands med sina ideliga spörsmål.

När så brölloppet hade stått i många dagar, begynte prinsessan längta hem till sitt. Genast körde karmen åter fram, konunga-dottern satte sig uti med sin lilla son, skildes vid sina fränder, och så bar det af öfver både berg och dalar, ända till dess de voro vid den gröna busken. Der steg hon ur, och kom ned i jord-stugan; och de tre löfven spelade så ljufligt, att det tycktes henne mycket bättre under jorden än i konungens gård. Men ännu kärare blef det om qvällen när prins Hatt kom hem, och helsade henne välkommen, och förtäljde huru hans hjertas tankar aldrig varit ifrån henne, natt eller dag.

Det stod så en rund tid om, och konunga-dottern blef åter hafvande, och födde ett svenne-barn. Nu tycktes henne att hon var ännu lyckligare än tillföre, och aldrig så gjorde hon annat än lekte med sina små barn, lyssnade till de tre sjungande löfven, och längtade efter sin man när han var borta. Då hände sig en afton, att prinsen dröjde mycket längre än han eljest var van. Som han nu ändteligen kom, sporde prinsessan hvar han varit så länge. »Jo,» svarade prinsen, »jag kommer ifrån din faders gård, och har jag i dag märkligt nytt; ty din äldsta syster skall gifta sig med en främmande konunga-son, och om du så vill, skall du fara hem till brölloppet och taga våra barn med dig.» Detta tycktes prinsessan vara ett godt förslag, och hon kunde icke nog tacka sin man för hans huldhet. Prinsen tillade: »ett måste du likväl lofva, att du aldrig låter locka dig att svika din tro emot mig.» Ja, detta lofvade prinsessan, och så slöts deras samtal för den gången.

Andra morgonen redde prinsessan sig till, med kläder och kosteliga prydnader, för att fara till bröllopps. När så allt var i ordning, körde den förgyllande karmen fram, konunga-dottern satte sig uti med sina små barn, och sedan bar det åstad öfver berg och dalar, att hon icke visste ordet af förrän hon var vid kungs-gården. Men i bröllopps-salen voro gästerna redan

samlade, och der dracks fästnings-öl med både lust och gamman. Vid nu prinsessan trädde in, kan man tänka hvad der blef för en uppståndelse. Konungen sjelf steg upp ur sitt högsäte, och omfamnade henne med stor hjertans fröjd; sammalunda ock hans gemål, drottningen, och bruden och brudgummen och bröllops-gästerna; alla bådo henne vara välkommen, och kunde icke utsäga huru glada de voro att se henne igen.

Sedan nu första helsningen var förbi, begynte drottningen åter spörja sin styf-dotter både likt och olik, huru hon hade det; men framför allt annat ville hon veta om Prins Hatt, huru han såg ut och eljest tedde sig emot henne. Prinsessan svarade föga härtill, ty hon kom ihog sin mans varning; men allt nyfignare blef hennes styf-moder. När drottningen nu icke ville afstå med sin ideliga spörsmål, vardt konungen omsider misslynt, och sade: »kära hjertanes, hvad kommer allt detta oss vid? Det är nog att min dotter är nöjd och lycklig.» Då teg drottningen; men första tid konungen vände ryggen till, begynte hon åter spörja och fråga, ehuru hon föga erfor af hvad hon ville veta.

Det stod så några dagar; brölloppet led till ända, och konunga-dottern begynte längta hem till sitt igen. Straxt körde karmen åter fram, prinsessan bjöd sina fränder farväl, satte sig uti med sina små barn, och se'n bar det af som en blåst, ända tills de voro vid den gröna busken. Der steg hon ur, och kom ned i jord-stugan; och de tre löfven spelade så ljulligt, att det tycktes henne mycket bättre under jorden än i hennes faders gård. Men ännu kärare var det om qvällen när Prins Hatt kom hem, och helsade henne med stor kärlek, och förtäljde huru hans tankar aldrig vikit ifrån henne, arla eller serla.

Det led så ännu en tid bortåt, och konunga-dottern var åter hafvande och födde en blom-kind, den aldra lilla fagra-ste man någonsin ville se för sina ögon. Nu tycktes henne att hon egde allting som kan göra hugen glad, och dagen igenom gjorde hon inte annat än lekte med sina små barn, lyssnade till de tre sjungande löfven, och längtade efter sin

man. Då hände sig en afton, att prinsen kom hem långt sednare än han eljest hade för sed. Som han nu trädde in, sporde prinsessan med stor ifver: »hjärtans allerkäraste, hvar har du varit så länge? Jag har med fruktan och oro väntat efter dig.» 'Jo,' svarade prinsen, 'jag kommer ifrån din faders gård, och har jag i dag märkeligt nytt; ty prinsessan din andra syster har fått en friare, och skall gifta sig med en främmande konunga-son. Om det nu lyster dig, skall du få fara hem till brölloppet och taga alla dina små barn med dig.' Detta tycktes konunga-dottern vara ett godt förslag, och hon kunde icke fyllast tacka sin man, att han alltid unnade henne glädje. Prinsen återtog: 'ett måste du likväl lofva, att du icke sviker din tro emot mig; ty deraf månne komma en stor olycka för oss begge.' Ja, prinsessan lofvade hon skulle visst icke svika honom, och dermed slöts deras samtal för den gången.

Andra dagen redde prinsessan sig till, med kläder och kosteliga prydnader, för att fara till bröllopps. När så allt var i ordning, körde den förgyllande karmen fram, prinsessan satte sig uti med sina tre små barn, och sedan bar det af öfver berg och dalar, ända tills de voro vid kungs-gården. Men i konunga-salen voro gästerna redan samlade, och brölloppet dracks med både lust och gamman. Som nu prinsessan trädde in med sina små barn, kan man veta hvad der blef för en glädje. Den gamle konungen steg upp ifrån sitt högsäte, och omfamnade henne med stor hjertans fröjd; sammaledes ock hans gemål, drottningen, och bruden och brudgummen och gästerna; alla bådo henne vara välkommen, och gladda sig att ännu en gång få se henne.

Sedan nu första helsningen var förbi, begynte drottningen åter sina spörsmål om Prins Hatt, hvem han var och huru han tedde sig emot sin unga brud; men konunga-dottern svarade föga till hennes frågor. När styf-modern nu såg att prinsessan var på sin vakt, gick hon åt saken med list, såsom ränksfulla qvinnor icke gerna afstå från hvad de satt sig i sinnet. Till den ändan begynte hon orda både vidt och sidt om prinsessans små barn som lekte på sals-golfvet, huru snälla de voro, och huru lycklig konunga-dottern var att ega sådana

barn. Hon tillade, att de säkert bråddes uppå sitt fäderne, och att Prins Hatt mände vara en mycket fager ungersvenn. Såsom nu 'moders-hjertat alltid är ömt', lät prinsessan locka sig af hennes falska tal, och huru det ena ordet gaf det andra, bekände hon omsider, att hon icke rätt visste om prinsen vore vacker eller led, ty hon hade aldrig sett honom. Härvid föll drottningen henne straxt i talet med stor ifver, slog ihop händerna, och beskärmade sig högljudt öfver prinsen, att han kunde hafva något doldt för sin egen hustru. »Och,» sade hon, »må jag väl säga, att du är mycket olik andra qvinnor, då du icke skaffat dig besked härutinnan.» Ja, slutet af deras samtal blef som man kunde vänta, att prinsessan glömde sin mans varning, yppade allt hvad hon visste, och sporde sin styf-moder om råd, hvad hon skulle göra för att få se sin man. Detta var just hvad drottningen hade väntat. Hon lät derföre icke länge bedja sig, utan lofvade utfinna någon hjälp, innan de skulle skiljas åt.

Det stod så några dagar; brölloppet led till ända, och konunga-dottern begynte längta till sitt. Som hon nu skulle fara, tog styf-modern henne afsides, och sade: »här vill jag gifva dig en ring, ett eld-stål med flinta, och ett ljus. Om du nu önskar se din man sådan han rätteligen är, skall du stiga upp om natten, slå eld genom ringen, och tända ljuset. Men bara akta dig väl, att du inte väcker honom ur sin sömn!» Ja, prinsessan tackade mycket för gåfvan, och lofvade göra allt såsom hennes styf-moder lärt henne. Derefter skildes hon vid sina fränder, satte sig upp i karmen med sina tre barn, och se'n bar det åstad, så hon visste inte ordet om förrän de voro vid den gröna busken. Der steg hon ur, och gick ned. Men ehuru löfven spelade och allt var fagert och ljusligt såsom förr, kände hon sig illa till mods; ty hon var så upptänd, att hon icke tänkte på någonting, utan huru det mände bli, när hon fick se sin man i hans rätta skepnad.

När det nu var serla om aftonen och blifvit mörkt, kom prinsen hem igen, såsom hans sed var. Då skall man tro der blef en glädje, och prins Hatt förtäljde med många älskogsfulla ord, huru hans hug stått till henne allt medan

hon var borta. Derefter gingo de till ro, och prinsen föll i en djup sömn. Knappt hade konunga-dottern märkt detta, förrän hon steg upp, slog eld genom ringen såsom hennes styf-moder lärt henne, och nalkades sakta intill bädden, för att betrakta sin käraste. Men der kan ingen rätteligen omtala hennes glädje, när hon fick se att det var en fager ungersvenn som låg framför henne. Hon blef så till sig, att hon glömde allt annat i världen endast för att se på honom, och ju längre hon såg desto fägre tycktes han henne, så att hon vardt alldeles betagen af kärlek. Bäst hon nu lutade öfver prinsen der han låg och sof, hände sig inte bättre, än att en varm droppe rann af ljuset och föll på hans bröst, så att han rörde sig. Nu blef prinsessan förskräckt, och ville genast blåsa ut ljuset. Men det var för sent; ty svennen vaknade, sprang förfärad upp, och såg hvad hon hade gjort. I samma stund tystnade de tre sjungande löfven, den fagra salen byttes till en kula för ormar och paddor, och konunga-barnen med sina små stodo der ensamme midt i den mörka natten. Men prins Hatt var — blind.

Nu ångrade konunga-dottern sin gerning, föll ned för sin man, och bad, med många bittra tårar, att han skulle tillgifva henne hvad hon brutit honom emot. Prinsen svarade: »illa har du lönat all den kärlek som varit oss emellan; likväl vill jag förlåta dig, och må det nu stå till dig sjelf, om du vill följa din blinde ungersvenn eller återvända till din fader.» Vid detta tal blef prinsessan än mera bedröfvad, och grät, så att hennes tårar tillrade ända ned på jorden. Hon sade: »aldrig har du tillgifvit mig af hjertat, då du kan fråga om jag vill gå med dig; ty dig vill jag följa så länge jag lefver i världen.» Dermed tog hon prins Hatt vid handen, och de drogo bort ifrån salen under den gröna busken. Men det var icke liten ynck att se, när konunga-dottern, med sina tre barn och sin blinde man, skulle söka sig väg genom den villane skogen.

När de så vandrat en långan led, kommo de slutligen på en grön stig som lopp fram genom ödemarken. Då frågade prins Hatt: »hjertans allerkäresta! Ser du någonting?» 'Nej', svarade prinsessan, 'jag ser ingenting, utom allenast skog och

gröna träd.' De gingo så längre fram, och prinsen sporde åter igen: »hjärtans allerkäresta! Ser du någonting?» Prinsessan svarade som förut: 'nej, jag ser alls intet, utom bara den gröna skogen.' Ändteligen frågade prinsen tredje resan: »hjärtans allerkäresta! Ser du ännu ingenting?» Konunga-dottern svarade: 'jo,' mig tyckes jag ser ett stort hus, och dess tak glänser som det vore af koppar.' Prinsen återtog: »då äro vi framme vid min äldsta systers gård. Nu skall du gå in, helsa ifrån mig, och bedja att hon tager vår äldsta son, och fostrar honom tills han blir vuxen. Men själf får jag icke komma under hennes tak, icke heller får du låta henne gå hit till mig; ty då månne vi för alltid åtskiljas.» Ja, konunga-dottern gjorde efter sin mans tillsägelse, hon gick in i gården och framförde sitt ärende, ehuru det sved henne i hjertat när hon skulle lemna sin lilla son. Derefter skildes hon ifrån sin svär-syster, med stor vänskap å begge sidor. Men huru gerna prinsens syster ock ville träffa sin broder, dristade konunga-dottern likväl icke bryta emot sin mans förbud, och tillstådja hennes begäran.

Prinsen och hans käresta begynte nu åter sin färd, och vandrade en långan led öfver skog och obygd, tills de funno en grön stig som lopp fram genom ödemarken. Då frågade prinsen åter: »hjärtans allerkäresta! Ser du någonting?» 'Nej,' svarade prinsessan, 'jag ser ingenting, utom skog och gröna träd.' De gingo nu än ett stycke, och prinsen sporde om igen: »hjärtans allerkäresta! Ser du någonting?» Prinsessan svarade som förut: 'nej, jag ser icke något, utom bara den gröna skogen.' Slutligen frågade prinsen tredje resan: »hjärtans allerkäresta! Ser du ännu ingenting?» 'Jo,' svarade prinsessan, 'mig tyckes jag ser ett stort hus, och dess tak skiner såsom vore det af silfver.' Prinsen återtog: »då äro vi framme vid min andra systers gård. Nu skall du gå in, helsa ifrån mig, och bedja att hon emottar vår andra son, och fostrar honom tills han blir vuxen. Men själf får jag icke komma under hennes tak, icke heller får du låta henne gå hit att träffa mig; ty då månne vi för alltid åtskiljas.» Ja, konunga-dottern gjorde efter sin mans tillsägelse; hon gick in i gården och framförde

sitt ärende, ehuru det sved henne in i hjertat när hon skulle lemna sitt barn. Derefter skildes hon från sin svär-syster med mycken vänskap å begge sidor. Men huru prinsens syster ock bad att få gå ut till sin broder, dristade konungadottern likväl icke bryta emot sin mans förbud, och tillstådja hennes begäran.

Prinsen och hans käresta begynte nu åter sin färd, tills de funno en liten grön stig som lopp fram genom skogen. Då frågade prinsen som förut: »hjertans allerkäresta! Ser du någonting?» 'Nej,' svarade prinsessan, 'jag ser ingenting, utom skog och gröna träd.' De vandrade så ännu ett stycke, och prinsen sporde som tillföre: »hjertans allerkäresta! Skönjer du ingenting? 'Nej,' svarade prinsessan, 'jag ser icke något, utom den mörka skogen.' Slutligen frågade prins Hatt tredje resan: »hjertans allerkäresta! Skönjer du ännu ingenting?» 'Jo,' svarade prinsessan, 'mig tyckes jag ser ett stort hus, och dess tak glimmar såsom klart gull.' Prinsen återtog: »då äro vi komna till min yngsta systems gård. Nu skall du gå in, helsa ifrån mig, och bedja att hon vill emottaga vår lilla dotter, och fostra henne. Men sjelf får jag icke komma under hennes tak, icke heller får hon gå hit till mig; ty då månne vi för alltid åtskiljas.»

Konungadottern gjorde nu efter sin mans tillsägelse, gick in i gården, framförde sitt ärende, och blef på det allra bästa emottagen af prinsens syster. Derefter ville hon straxt återvända. Men när hon nu skulle lemna sitt sista barn ifrån sig, gick det henne så till sinnes, att hennes hjerta ville brista af sorg, och hon glömde prinsens förbud och allting annat, bara för sin egen stora bedröfvelse. Hennes svär-syster gick så med henne, utan att hon kom ihog att hindra det. Som de nu kommit fram till prinsen, kunde systemen icke afhålla sig, utan lopp i hans famn och grät bitterligen. Men när prins Hatt märkte att prinsessan åter svikit sitt ord emot honom, bleknade han som en snö, och utbrast: »hjertans allerkäresta! Detta skulle du inte hafva gjort.» I samma stund sänkte sig en sky ned af himmelen, och prins Hatt försvann i luften, såsom en fogel flyger.

Nu kan man veta hvad der blef för en sorg och jämmer för dem begge; konunga-dottern vred sina händer i blod, och ville icke låta trösta sig, ty hon hade nu mistat allt hvad hon höll kärt i verlden; och prinsens syster sörjde icke mycket mindre. När de så hade länge klagat för hvarandra, begynte de omsider öfverlägga huru de skulle återfinna prins Hatt; ty prinsessan ville icke vända igen att söka honom, skulle hon ock leta öfver hela vida verlden. Prinsens syster tog till orda: »icke har jag något råd att gifva dig, om du icke vill gå bort till det stora berget, som du ser öfver skogen. Der bor en gammal troll-käring som heter *Berta*; hon är vis i många-handa, och kanske hon kan gifva dig någon besked.» Ja, konunga-dottern sade att hon ville göra så, ty hon skulle aldrig upphöra att söka efter sin man, så länge hon trädde på jorden. Dermed skildes hon ifrån sin svär-syster med stor kärlek, och begynte nu ensam och allena sin vandring, öfver berg och dal och skog och fält, allt såsom prinsens syster sagt henne vägen.

Som det nu blef serla, att hon icke kunde gå längre, blef hon varse ett litet ljus som tindrade på fjället. Då glömde hon alldeles bort sin trötthet, och letade sig fram öfver stockar och stenar, ända till dess hon fann en håla upp i berget, och hålans dörr stod öppen. Der inne kunde hon se hvar en hel hop små-troll, både män och qvinnor, voro samlade omkring elden, och allra längst fram satt en gammal, gammal gumma och pysslade med något smått. Käringen var stygg till utseende, liten till vext, och mycket ålderstigen; och tyckte konunga-dottern sig häraf kunna förstå, att detta var gamla Berta hvarom prinsens syster talat. Hon besinnade sig så icke länge, utan trädde fram i hålan, och helsade med stor ödmjukhet: »god qväll, kära mor!» Då sprungo alla små-trollen upp, och blefvo mycket häpna att få se en 'christen' menniska. Men berga-qvinnan fick ett fryntligt ansigte, och svarade: 'god qväll igen! Hvad är du för en som kommer och helsar så vackert? Jag har nu suttit här i väl sina femhundra år; men ännu har ingen, förr än du, gjort mig den hedern och kallat mig kära mor.' Ja, konunga-dottern sade sitt ärende, och

frågade om den gamla qvinnan visste besked om en förtrollad prins, som kallades prins *Hatt* under jorden. 'Nej,' svarade karingen, 'det vet jag inte. Men, eftersom du gjorde mig den hedern och kallade mig kära mor, vill jag ändock hjälpa dig; för du skall veta jag har en syster som är dubbelt så gammal som jag, och kanske hon kan säga någon råd.» Detta tycktes konunga-dottern vara ett vänligt svar, och hon tackade mycket för den gamla qvinnans goda vilja. Hon blef så natten öfver i berget; men andra dagen skulle en af mor Bertas pysslingar visa henne vägen.

När nu morgonen kom, att sol rann östan upp, var prinsessan inte sen att åter gifva sig på färd, och en af bergpysslingarne var hennes följe-svenn. Vid hon så skulle skiljas ifrån den gamla berg-qvinnan, tog karingen till orda: »mycken lycka på resan! och önskar jag dig allt godt, ehuru jag väntar att vi aldrig mer få se hvarandra. Likväl, eftersom du gjorde mig den hedern och kallade mig kära mor, ber jag att du vill emottaga denna spinn-rock till en hug-komst. Men så länge du har den spinn-rocken behöfver du aldrig lida nöd, ty den spinner ensam lika mycket garn som nio andra.» Ja, konunga-dottern tackade för gåfvan, såsom den väl det kunde vara värd; ty spinn-rocken var allt igenom af skärt gull. Derefter skildes hon ifrån berga-qvinnan, och gaf sig på färd såsom tillföre, och vandrade öfver berg och djupa dalar, hela Guds långa dagen i ända. Men när det blef serla på aftonen, kommo de åter till ett högt fjäll, och deruppe glimmade ett ljus som en liten stjerna. Då sade pysslingen: »jag har nu visat dig vägen, såsom jag lofvat; ty här bor farmors syster, och är nu tid att jag vänder hem igen.» Dermed lopp han sina färde. Men prinsessan letade sig fram öfver stock och sten, ända tills hon kom upp i fjället, och fann en håla hvars dörr stod öppen, så att eld-skenet lyste rödt genom mörkret.

Konunga-dottern besinnade sig nu icke länge, utan trädde in i berg-stugan, och fick hon se hvarest en stor mängd troll, både män och qvinnor, voro samlade omkring elden; men längst fram satt der en gammal, gammal gumma, som tycktes

vara husbonde för alla de andra. Käringen var liten till växt och stygg till utseende, och så ålderstigen, att hennes hufvud runkade af och an. Häraf tyckte konunga-dottern sig väl kunna veta att detta var mor Bertas syster, hon gick derföre fram, och helsade höfviskt: »god qväll, kära mor!» Då sprungo alla små-trollen upp, och voro mycket häpna att se en 'christen' menniska. Men käringen fick ett fryntligt utseende, och sade: 'god qväll igen! 'Hvad är du för en som kommer och helsar så vackert? Jag har nu suttit här i väl sina tusende år; men ännu har ingen, förr än du, visat mig den hedern och kallat mig kära mor.' Ja, konunga-dottern förtäljde hvem hon var, och framsade sitt ärende, om icke den gamla qvinnan visste besked om en förtrollad prins, som kallades prins *Hatt* under jorden. 'Nej,' svarade käringen, 'det vet jag inte. Men efter som du gjorde mig den hedern och kallade mig kära mor, vill jag ändock hjälpa dig så godt jag kan; för jag har ännu en syster, hon är dubbelt så gammal som jag, och kanske vet hon någon råd.' Detta tycktes konunga-dottern vara ett godt svar, och hon tackade mycket för den gamlas goda vilja. Hon blef så natten öfver i berget; men andra dagen skulle en af berg-qvinnans pysslingar visa henne vägen.

När nu morgonen kom, att det begynte gry för dagen, var prinsessan genast redo att gifva sig åstad, och en af berg-pysslingarne skulle följa henne. Vid hon så skulle taga farväl af den gamla, sade käringen: »jag önskar dig all lycka på resan, och lära vi härefter aldrig mer se hvarandra. Likväl, eftersom du visade mig den hedern och kallade mig kära mor, ber jag att du vill emottaga denna härfvel till en vännegåfva. Men så länge du har den härfveln behöfver du inte lida någon brist, ty han härflar sjelf allt det garn som din spinn-rock spinner.» Ja, konunga-dottern tackade mycket för den kostliga föräringen; ty härfveln var inte som andra härf-lar, utan alltigenom af klart guld. Derefter skildes hon ifrån berga-qvinnan, och vandrade såsom tillförene öfver berg och dalar, hela Guds långa dagen i ända. Men när det blef serla om aftonen, kommo de åter till ett högt berg, och öf-

verst i fjället tindrade ett ljus såsom en liten klar stjerna. Då sade pysslingen: »nu blir det tid att jag vänder hem igen; ty här uppe bor far-mors syster, och kan du nu sjelf finna vägen.» Dermed lopp han sina färde. Men prinsessan letade sig fram öfver stock och sten, ända till dess hon kom upp i fjället, och fann en berg-stuga hvars dörr stod öppen, så att elden sken genom det kolane mörkret.

Vid hon nu trädde in i stugan, fick hon se hvarest en hel hop troll, både män och qvinnor, voro samlade omkring elden; men allra längst fram satt der en gammal, gammal gumma och pysslade med något smått. Käringen var inte mycket vacker, utan stygg till utseende, hade en lång, lång näsa som stötte samman med hakan, och var så ålderstigen, att hennes hufvud for fram och tillbaka. Häraf tyckte prinsessan sig väl kunna förstå, att detta var mor Bertas äldsta syster; hon gick därför fram, och helsade höfviskt: »god qväll, kära mor!» Då sprungo alla små-trollen upp, och voro mycket häpnade att se en 'christen' menniska. Men käringen fick ett fryntligt utseende, och sade: 'god qväll igen! Hvad är du för en som kommer hit och helsar så vackert? Jag har nu suttit här i väl sina tvåtusende år; men ännu har ingen tillförene visat mig den hedern och kallat mig kära mor.' Ja, konunga-dottern förtäljde hvem hon var, framsade sitt ärende, och sporde den gamla qvinnan om hon icke visste besked om en förtrollad prins, som kallades prins *Hatt* under jorden. Då blef käringen mycket allvarsam, och besinnade sig både länge och väl; ändteligen utbrast hon: 'nog har jag hört talas om prins Hatt, och kan säga dig hvar han vistas; likväl är det föga vån att du någonsin återfår honom, ty han är förhexad, så att han har glömt både dig och allt annat.' Hon tillade: 'men eftersom du gjorde mig den hedern och kallade mig kära mor, vill jag ändock hjälpa dig så godt jag kan. Blif här i natt, så få vi i morgon åter talas vid!' Ja, detta tycktes konunga-dottern vara ett godt svar. Hon tackade därför med många vänliga ord, och blef så öfver natten i berget.

När nu morgonen kom, att dagen begynte gry i öster, var prinsessan åter redo att gifva sig på väg. Vid hon så

skulle skiljas ifrån berga-qvinnan, tog käringen till orda: »när du går härifrån rätt med solen, kommer du omsider till en stor kungs-gård. Der skall du gå in, och göra såsom jag nu vill säga dig; ty der bor konunga-sonen, din käraste.» Qvinnan tillade många goda råd, huru prinsessan skulle skicka sig i allting. Ändteligen sade hon: »jag önskar dig nu lycka på resan, och lära vi hädanefter aldrig mer träffas. Likväl, eftersom du visade mig den hedern och kallade mig kära mor, ber jag att du vill hålla till godo denna pung, såsom en hugkomst och vänne-gåfva.» Dermed räckte hon konungadottern en präktig silkes-pung, som var allt igenom stickad med rödaste gull. Men det var inte med den pungen som med andra pungar; ty han hade sådan underlig egenskap, att han alltid var full med hvita pengar, huru mycket ock måtte tagas derur. Ja, prinsessan tackade för den kostliga gåfvan, såsom hon det inte annat kunde, och skildes så ifrån berga-qvinnan med stor vänskap å begge sidor.

Det aflopp nu i allting såsom käringen sagt; ty när prinsessan hade vandrat uppför lid och utför lid, genom många gröna skogar, kom hon ändteligen till en stor, stor kungs-gård, som var så öfvermåttan präktig, att konungadottern aldrig i verlden sett dess like. Nu vardt hon mycket glad, att hon var så nära sin hjertans kär, och besinnade sig icke länge utan gick in. Vid hon så öppnade borga-grinden, fick hon se en stor qvinna som kom gångandes rätt emot henne, och var qvinnan så grannt klädd, att prinsessan väl trodde sig kunna veta att det var hon som rådde öfver gården. Trollet frågade genast: »hvem är du, och hvar kommer du ifrån?» 'Jo,' svarade prinsessan, 'jag är inte annat än en fattig främling, som har gått hit för att begära tjenst.' »Ja så», återtog trollet, »du menar väl att jag skall ha tjenst åt hvar och en som kommer och far? Nej, packa dig straxt din väg!» och dervid såg käringen så bister ut, att prinsessan blef helt förfärad. Men hon repade mod igen, och svarade med stor ödmjukhet: 'om så är, måste jag låta mig nöja som eder täckes. Likväl ber jag att få låna hus några dagar, medan jag hvilat ut efter min långa vandring.' »Ja», sade trollet, »det

kan du få. Du kan få ligga i gås-huset; det blir just ett passligt herberge åt en sådan som dig.» Dervid blef det. Troll-drottningen gick sina färde; men konunga-dottern skulle få bo i gås-huset, me'ns hon hvilade ut efter sin långa resa.

När prinsessan nu kommit för sig sjelf, gjorde hon som den gamla berga-qvinnan lärt henne. Först skurade hon, och putsade, och fejade i hvar vrå, så aldringen har sett sådant; derefter tog hon fram sin spinnrock, och spann det allra gran-naste garn, både gull och silke; sedan tog hon fram härfveln, och härflade garnet, och lagade till väf, och väfde gyllen-duk och fagert pell, och klädde hela stugan rundt omkring: och upphörde så icke, förrän gås-huset var förvandladt till det präktigaste herberge i hela kungs-gården. När så det var gjordt, tog hon fram sin silkes-pung, och gick ut och köpte sig både mat, och mjöd, och vin, och hvad annat kan fås för penningar, ock kokte, och stekte, och bullade upp, och lagade till ett gästabud, så att väl aldrig någon af oss har varit med om hälften så präktigt gille. Slutligen gick hon upp i kungs-gården, och beddes få tala vid drottningen. Ja, käringen und-fick henne på det allra bästa, och frågade efter hennes begäran. »Jo,» sade prinsessan, »detta är mitt ärende, att jag ville bedja dig och din dotter, att J visen mig den stora hedern och blifven mina gäster i qväll.» Detta behagade troll-drottningen öfvermåttan väl, ty hon hade fuller hört talas om hvad stora anstalter vöro gjorda i gås-huset. Hon samtyckte för-densskull till prinsessans begäran, och lofvade komma såsom utsatt var.

När det nu led på aftonen, att drottningen och hennes styf-dotter gingo ned i gås-huset, blefvo de emottagna som man det väl kan tänka, och var der tillredt ett gästabud så det både hördes och spordes. Vid de nu sutto öfver bord, och åto, och drucko, och voro glada, tog prinsessan fram sin gyl-lene spinn-rock, och begynte spinna. Då vardt troll-drottningen alldeles förundrad, och tyckte att detta var en långt större kostbarhet än något annat som hon hade sett. Hon frågade fördensskull, om hon ej kunde få köpa spinn-rocken. »Nej,» svarade prinsessan, »den är icke fal för penningar; icke heller

vill jag gifva dig honom till skänks. Likväl,» sade hon, »skall jag afstå den åt dig med ett enda vilkor.» 'Hvad är det för ett vilkor?' Sporde troll-drottningen med mycken ifver. »Jo,» sade prinsessan, »detta är mitt vilkor, att jag får sofva i natt hos din aller-käraste.» Sådant kom drottningen något sällsamt före, och hon besinnade sig länge på köpet; men såsom hon fått en stor begärelse att ega spinn-rocken, och dertill var full af all slags falskhet, menade hon att det väl fick gå för sig för en enda gång. Det blef så slutet på deras samtal, att trollet fick spinn-rocken; men konungadottern skulle få sofva om natten hos sin egen aller-käraste, prins Hatt.

Drottningen vände nu tillbaka hem till kungs-gården, och öfverlade med sig sjelf hvad råd hon skulle taga, att de unga tu ej måtte komma i tal med hvarandra. Till den ändan befallte hon sin styf-dotter att lönligen stadna i prinsens soffrum, för att lyssna till allt hvad den främmande vandrings-qvinnan månde säga eller göra om natten. Derefter fyllde hon en bägare med mjöd, blandade starka örter i drycken, och bjöd prinsen. Men han hade icke så snart tömt bägaren, som en tung sömn föll öfver honom, så att han sjönk i dvala, och hvarken hörde eller såg. Då log troll-packan i sitt falska hjerta, förde prinsessan in i kammaren såsom lofvadt var, och menade att hon nu gerna kunde få tala med prinsen, så mycket hon ville.

När konungadottern nu blifvit ensam med sin käraste, sprang hon fram, föll honom om halsen med stor hjertans fröjd, och sade huru glad hon var att ändteligen ha funnit honom. Men prinsen vaknade icke, utan sof. Då vardt hon högeligen bekymrad, ropade honom med många kärleksfulla ord, och förtäljde huru hon vandrat hela verlden om för att söka honom; men det var som förut, prinsen hvarken talade eller svarade. Nu kunde prinsessan icke annat tänka, än att han icke längre höll henne kär. Hon föll derföre ned på sina knän, bad honom om tillgift för allt hvad hon brutit honom emot, och grät så bitterligen, att det kunnat röra en sten till medömkan. Likväl sof prinsen som förut, och vaknade icke;

ty sådan kraft var uti dval-drycken. Men drottningens dotter låg och hörde hvart ett ord som talades, och tycktes henne sådan ynk om den främmande vandrings-qvinnan, att hon ej hade hjerta att förråda henne för sin elaka styf-moder.

Så förled hela natten, och om morgonen arla, förrän dager var ljus, kom trollet in i prinsens kammare, för att höra huru allt stod till. Konunga-dottern fick nu vända igen till gås-huset, och der satt hon sedan med hand under kind och bara grät, så att tårarne runno klara som klaraste perlor. Men när troll-drottningen märkte att hennes svek hade lyckats, vardt hon så glad, att hon tyckte sig gerna vilja göra ännu en slik handel, om tillfälle yppades. Hon gick så tillbaka in till sitt, och dagen i ända gjorde hon inte annat än bara spann på den gyllene spinn-rocken. Men lika snällt som tråden leker på spindeln, lika snällt lekte ock hennes tankar till allt hvad ondt kunde vara.

Som det nu led emot aftonen, stod prinsessan omsider upp, torkade sina tårar, och begynte tillreda ett nytt gästabud, som var ännu mycket kosteligare än förra gången. Derefter gick hon upp i gården, och beddes få tala vid drottningen. Som de nu åter träffades, sporde trollet med många vänliga ord efter hennes ärende. »Jo,» svarade prinsessan, »detta är mitt ärende, att jag vill bedja dig och din styf-dotter visa mig den stora hedern och blifva mina gäster äfven för i qväll.» Sådant behagade troll-drottningen öfvermåttan väl; hon samtyckte derföre till prinsessans begäran, och lofvade komma såsom tillsagdt var.

När prinsessan och hennes gäster nu åter sutto öfver bord, och åto, och drucko, och voro glada, tog prinsessan fram sin gull-härfvel, och begynte härfla. Då vardt troll-drottningen förundrad, och tyckte att detta var en mycket större kostbarhet, än något annat som hon sett tillföre. Hon frågade fördenskull, om hon ej kunde få köpa härfveln. »Nej,» svarade prinsessan, »den är icke fal hvarken för penningar eller goda ord. Likväl,» sade hon, »skall jag afstå den åt dig på ett enda vilkor.» 'Hvad är det för ett vilkor?' frågade troll-käringen, och var mycket ifrig. »Jo,» sade prinsessan, »detta

är mitt vilkor, att jag får sofva ännu en natt hos din käraste.» Sådant kom troll-qvinnan sällsamt före; likväl besinnade hon sig icke länge utan samtyckte till prinsessans begäran, och menade att det väl inte vore så farligt; hon skulle nog hitta på råd. Slutet på deras samtal blef således att trollet fick gull-härfveln, men konunga-dottern skulle få sofva om natten hos sin egen hjertans aller-käraste, prins Hatt.

Drottningen vände nu tillbaka hem till sitt, och öfverlade hvad råd hon skulle utfinna, att de unga tu ej måtte komma i tal med hvarandra. Till den ändan befallte hon sin styf-dotter att gömma sig i prinsens sof-rum, och lönligen akta uppå allt hvad den främmande qvinnan skulle företaga. Derefter fyllde hon en bägare med mjöd, blandade starka örter uti, och bjöd prinsen dricka. Men knäppt hade han tömt bägaren, förrän en tung sömn föll öfver honom, så att han sjönk i dvala, och hvarken hörde eller såg. Då gladdes troll-drottningen i sitt falska hjerta, lopp bort till prinsessan, förde henne in i kammaren, och sade att hon nu fick blifva der om natten, såsom lofvadt var.

När konunga-dottern nu blifvit ensam med sin käraste, sprang hon fram, föll honom om halsen med stor kärlek, och sade huru glad hon var att ändteligen ha funnit honom. Men prinsen hvarken talade eller svarade. Då vardt hon högeligen bekymrad, ropade honom med många kärleksfulla ord, och förtäljde huru hon vandrat kring hela vida verlden för att söka honom. Som prinsen nu ändock fortfor att sofva, kunde prinsessan icke tänka annat, än att han icke längre höll henne kär. Hon föll därför ned på sina knän, bad honom om tillgift för allt hvad hon brutit honom emot, och grät så bitterligen, att hennes hjerta ville brista af sorg. Detta allt förnam troll-käringens dotter, der hon låg gömd i kammaren, och fick sådan ömkan med de två konunga-barnen, att hon begynte öfverlägga, huru hon skulle frälsa dem ur sin moders våld. Men prinsen sof alltjemnt och vaknade inte; sådan kraft var i dval-drycken som han hade druckit.

Så förled hela den natten, och om morgonen bittida, förrän det begynte bräcka för dagen, gick troll-drottningen in i

prinsens sof-kammare, för att spörja huru allt stod till. Konunga-dottern fick nu vända igen till gås-huset, och der satt hon sedan med hand under kind och bara grät, så att hennes tårar runno i strida strömmar. Men när troll-käringen fick veta om prinsens sömn, och huru allt annat hade aflupit, vardt hon så glad, att hon tyckte sig gerna vilja göra ännu en slik handel, om tillfälle yppades. Hon vände så åter hem till sitt, och hela dagen i ända gjorde hon inte annat än bara härflade på den gyllene härfveln. Men lika snällt som tråden lekte på härfveln, lika snällt lekte ock hennes tankar till allt hvad ondt kunde finnas.

Som det nu led emot qvällen, stod konunga-dottern omsider upp, aftorkade sina tårar, och begynte tillreda ett gästbud, som var ännu mycket, mycket kosteligare än någonsin tillföre. Derefter gick hon upp i gården, och beddes få tala vid drottningen. När de nu åter träffades, sporde trollet med många vänliga ord efter hennes ärende. »Jo,» svarade prinsessan, »detta är mitt ärende, att jag vill bedja dig och din styf-dotter ännu en gång visa mig den stora hedern och blifva mina gäster.» Ja, sådant behagade troll-drottningen mycket väl; hon samtyckte dërföre till prinsessans begäran, och lofvade komma såsom utsatt var.

När konunga-dottern och hennes gäster nu åter sutto till bords, och åto, och drucko, och gjorde sig glada, tog prinsessan fram sin silkes-pung, och visade att den städse var full med penningar, huru mycket ock månde tagas derur. Häröfver blef troll-drottningen på det högsta förundrad, och menade att detta var en ännu mycket större dyrbarhet, än något annat som hon hade sett. Hon frågade fördenskull, om hon ej kunde få köpa pungen. »Nej,» svarade prinsessan, »den är icke fal för något pris, hvarken för penningar eller goda ord. Likväl,» sade hon, »skall jag afstå honom till dig med ett enda vilkor.» 'Hvad är det för ett vilkor?' sporde troll-käringen med stor häftighet. »Jo,» svarade prinsessan, »detta är mitt vilkor, att jag får sofva ännu en natt hos din käraste.» Såsom nu troll-drottningen tyckte, att hon ej ville ega någonting i verlden så gerna som den gyllene pungen, besinnade hon

sig icke länge, utan gick straxt in på handeln. Det blef så aftaladt dem emellan, att käringen fick pungen, och konungadottern skulle ännu en natt få sofva hos sin hjertans allerkäraste.

Drottningen vände nu tillbaka med sådan besked, och tänkte bara uppå, huru hon skulle hindra de unga tu att komma i tal med hvarandra. Till den ändan befallte hon sin styf-dotter att gömma sig i prinsens sof-kammare, och lönligen akta på allt hvad den främmande qvinnan skulle företaga. Derefter fyllde hon en bägare med mjöd, och bød sin käraste dricka. Men vid prinsen nu fattade bågaren, fick han se hvar-est troll-qvinnans dotter stod och vinkade åt honom, att han skulle taga sig till vara. Då rann der upp som ett ljus för hans sinne, så att han hugsade hvad underlig sömn plögade falla öfver honom, och mycket annat sällsamt; han tog derföre bågaren och låtsade dricka, men slog hemligen ut drycken medan troll-käringen vände ryggen till. Derefter lutade han sig tillbaka, liksom han fallit i en tung sömn. Men när drottningen märkte sådant, log hon i sitt falska hjerta, och tänkte att allting var väl bestäldt. Hon gick så bort till konungadottern, förde henne in i kammaren, och menade att hon nu gerna kunde få tala vid prinsen, han skulle ändock inte höra henne.

När konunga-dottern nu åter blifvit allena med prins Hatt, föll hon honom om halsen med stor hjertans kärlek, och sade huru innerligt glad hon var att ännu en gång få se honom. Men prinsen var så bunden och förvillad, att han icke förstod hvarom hon talade, utan låtsade som han sof. Nu vardt prinsessan högeligen bedröfvad, vred sina händer, och bad honom med många tårar om tillgift för allt hvad hon brutit honom emot. Derjemte förtäljde hon äfven om deras fordna kärlek, och om all den nöd hon fått utstå, medan hon sökt honom öfver hela vida verlden. Hon tillade; att nu ville hon dö, sedan han ej längre älskade henne. Men efter som hon talade väcktes prinsens hugkomst, så att han förstod huru allt hade timat, och huru den elaka troll-packan skiljt honom ifrån hans egen hjertans allerkäraste. Härvid

blef han så till mods, att han i förstone icke kunde få fram ett enda ord, utan det förekom honom att han vaknade ur en lång och svår dröm. Ändteligen sprang han upp med stor häftighet, tog prinsessan i famn, kysste henne, och sade att hon ensam var den vännen han höll kär i hela världen. Nu blef der fröjd hvarest tillförene varit gråt och sorg, och tycktes prinsen och prinsessan, att deras glädje nu var större än all den jämmer och nöd de fått lida, men's de voro åtskilda.

Som prinsen och hans käresta nu höllo hvarandra i famn, och glömde allting annat för glädjen att vara tillsammans, gick käringens dotter oförvarandes fram ur sitt gömställe, och staddes inför dem. Då blef prinsessan helt förfärad, ty hon kunde inte annat tänka än att nu var deras lycka spilld, sedan trollets dotter hade röjt dem. Men den unga mön talade dem vänligt till, och sade: »varen tröst! Icke skall jag förråda er; utan jag vill hjälpa er allt hvad jag kan.» Derefter förtäljde hon, huru hon sjelf var af 'christen blod'; ty hennes fader var en prins som drottningen förtrollat, likasom hon nu hade gjort med prins Hatt. Hon tillade: »det är nu lång tid sedan, att min fader vardt död af sorg; och vore väl för oss alla om äfven min elaka styf-moder blefve död, ty så länge hon lefver kunna vi icke vänta någon lycka, hvarken J eller jag.»

När prinsen och hans käresta hörde detta, blefvo de väl tillfreds, och tackade mön för hennes goda vilja. Derefter satte de sig alla tre samman, och lade råd huru de skulle bli af med troll-packap, såsom det är hvar man väl kunnigt, att man icke kan få död på »troll» annorledes än att 'man skällar ihel dem'. När så allt var öfverlagdt och beslutadt, vände mön åter till sitt lön-ställe, hvarest hon legat gömd om natten, men prinsen lade sig på bädden och låtsade sofva; och afbidade de sålunda troll-drottningens ankomst. De behöfde också inte vänta länge; ty innan stjernan slocknade för dagen, kom trollet in i kammaren, för att hemta konunga-dottern och spörja huru allt hade tilldragit sig om natten.

Det led så några dagar fram, och allt satt prinsessan i gås-huset, likasom tillförene. Men i kungs-gården var buller

och bång; ty drottningen skulle hålla sitt bröllopp med prins Hatt, och en stor hop troll, både närleds och fjerran, voro bjudna till gästabudet. Der gjordes nu öfvermåttan stora tillrustningar, och käringen lät bära fram sin stora kettil, som kunde rymma aderton oxar på en gång; så stor var den. När så eld var uppgjord, oxarne slagtrade, och allt väl bestäldt, sände hon ned till gås-huset, för att spörja vandrings-qvinnan till, huru köttet skulle blifva riktigt mört och väl kokadt. Ja, prinsessan lät inte bedja sig två gånger, utan svarade: »så är sed i vårt land, att elden göres mycket stark, och lagen kokas ända tills kettiln är blå i botten.» Detta tycktes troll-drottningen vara ett godt råd, hon lät derföre göra elden tre gånger starkare än förut, så att vattnet bubblade och lekte högt i himmels sky. När det så lidit en stund, skickade hon först prinsessan att se efter om icke kettiln var blå i botten. Ja, konunga-dottern gick, lutade sig öfver brädden och såg ned i vattnet, men ännu syntes ingen blånad. Det led så åter en stund, och drottningen skickade prins Hatt; men icke heller han kunde se någon blånad. Nu vardt käringen vred, och mente att väl vore kettiln blå, allenast man såge riktigt efter. Hon steg så sjelf upp och såg ned i vattnet, der det kokade som aldra mest. Men knappt hade hon lutat sig öfver brädden, förrän prinsen var tillreds, grep henne i fötterna, och kastade henne hufvudstupa i det sjudheta vattnet. Och dermed var det slut på käringen, rätt så troll hon var.

Nu tyckte prinsen och hans käresta, att det minsann inte var värdt dröja tills gästerna skulle komma; utan de togo den gyllene spinn-rocken, gull-härfveln, gull-pungen och många andra kosteliga ting, och drogo hastigt sina färde ifrån kungs-gården. När de så vandrat både länge och väl, kommo de omsider till ett präktigt slott, som låg och glimmade i solskenet; men på slottets gård stod en grön buske, och alltsom de nalkades hördes derifrån ett ljufligt spel, liksom af harpor och fogel-sång. Nu var det prinsessan som blef glad, ty hon igenkände att detta var de tre sjungande löfven, som hon fått af sin fader. Men hennes glädje blef ännu mycket större när hon kom fram, och fick se hvarest hennes små barn och

prinsens systrar, och mycket annat folk gingo emot dem, och folket helsade prins Hatt för konung och prinsessan för drottning. Så fingo de lön för all sin trogna kärlek, och lefde sedan lyckliga och nöjda i många, många år; och prinsen styrde sitt rike med vishet och mandom, så att mäktigare konung och huldare drottning aldrig ha funnits. Men de tre sjungande löfven upphörde icke att spela, utan klingade dag och natt, så ingen vet omtala ljufligare sång, och aldrig var någon sorgfull, att han icke blef glad när han fick höra den. Och så var sagan all.

Anmärkning.

I en öfverlemning från Westergötland förtäljes om en konung som drog ut på jagt, men blef skild ifrån sitt folk och for vill, så att han icke kunde finna vägen hem. När han så vankat hela dagen, mötte han om aftenen en dverg. Dvergen sade: »lofva mig det första lif du möter i din gård, så skall du slippa hän!» Men konungen ville icke ingå på hans begäran.

Andra dagen gick det på samma sätt. Konungen for åter vilse, mötte dvergen, och svarade som förut. Ändteligen, den tredje qvällen, måste han gifva efter för dvergens begäran, och utlofva det första lif han skulle möta. Han slapp så ur skogen; men när han kom hem, se, då mötte honom hans enda dotter, den unga prinsessan.

Konungen tänkte nu icke mera på sitt löfte som han gifvit dvergen; men en vacker dag kom der en stor krigsbär dragande emot kungs-gården: hären bestod af ulfvar, björnar och allehanda vilda djur, och deras höfding var en stor hvit björn. Björnen sade, att de skulle förstöra kungs-gården och rifva ihel hvart mans barn, om konungen icke höll sitt ord som han lofvat. Konungen måste så gifva efter, och björnen förde prinsessan till en kula långt bort i vilda skogen. Der lefde de samman i många år; men hvar natt byttes björnen till en fager unger-svenn, ehuru han strängeligen förbjudit sin käresta att se på honom vid ljus.

Fortsättningen öfverensstämmer med uppteckningen B. — Konunga-dottern erhåller af sin styf-moder ett ljus, som hon tänker om natten för att beskåda sin man. I detsamma rinner en droppe ifrån ljuset och faller på svennen, så att han vaknar, blir åter till en hvit björn, och löper sina färde; men konunga-dottern gifver sig med stor sorg på väg för att leta efter honom.

När hon nu hade vandrat både länge och väl, kom hon sent omsider till en gammal, gammal gumma, som bodde i en liten jord-kula. Här gick hon in, helsade höfviskt: »god qväll, kära mor!» och sporde om den gamla visste någon besked om hennes man, prins *Hvitbjörn*. Käringen svarade: »jag har suttit här i så många år, men ännu har ingen enda kallat mig kära mor. Det skall du ha godt af. Om din man vet jag ingen besked; men kanske att någon af mina undersåter hört honom omtalas.» Dermed gick hon ut, blåste i sin pipa, och straxt församlade sig en otalig mängd ulfvar; men ingen hade hört om den hvita björnen. Käringen gaf så befallning åt en stor grå ulf, att han skulle föra prinsessan till gummans syster, som rådde öfver björnarne; men ulfven undskyllade sig, att han var så gammal och så hungrig. Käringen återtog: »gäck i min källare, och ät så mycket kött du orkar. Tag sedan prinsessan på din rygg, och bär henne dit jag har sagt! Men sker henne något ondt på vägen, så gäller det ditt lif.» Ja, nu tordes ulfven inte annat än lyda sin matmoders befallning. Vid afskedet gaf käringen åt prinsessan en rulle väggdukar, sägande, att de väl någon gång kunde blifva till nytta.

Andra qvällen kom prinsessan till käringens syster, som rådde öfver björnarne. Här aflopp allt på samma sätt, och prinsessan erhöll vid afskedet en präktig garn-vinda. — Ändteligen, tredje qvällen, kom hon till den tredje system, som rådde öfver lejonen. Äfven här gick det på samma vis, och prinsessan erhöll vid afskedet en gyllene spinn-rock. Men ett gammalt lejon visste besked om prins *Hvitbjörn*, och erhöll befallning att bära prinsessan till kungs-gården hvarest han bodde. Der fick hon herberge i höns-huset, bjöd troll-drottningen till gäst, afstod alla sina tre kostbarheter, och fick så ändteligen tredje natten tala med sin man.

Dagen efter lät prinsen tillreda ett stort gästabud, och bjöd alla förnåma män i hela riket. Som de nu sutto till bords och voro glade, sporde prinsen, hvad straff den vore värd som skiljer två makar åt. Troll-packan svarade: 'Jo,' 'den är värd att dö utan alla nåder.' Prinsen återtog: »nu har du fällt din egen dom; den domen skall du ock undergå.» Dermed förtäljde han huru drottningen skiljt honom ifrån sin käresta, och allt annat såsom det tilldragit sig. Troll-packan fick så gå till döden; men prins *Hvitbjörn* och hans prinsessa lefva och må väl ännu i denna dag.

C. Den Halte Hunden.

Ifrån S. Småland.

Det var en gång en konung, såsom många är väl det; han hade tre döttrar. De voro unga och fagra, så det aldrig kunde ges fagrare vif; likväl märktes en stor åtskillnad dem emellan, ty de två äldsta voro höga både i färd och sinne, deremot var den yngsta vän och blid, och älskades af alla. Tillika var hon vacker som en dag och mjäll som en snö, så att hon ännu vida öfverträffade sina systrar i skönhet.

Det hände sig en dag, att konunga-döttrarne sutto tillsammans i fru-stugan, och föll så talet på fästemen. Då sade den äldsta: »ja, om jag någonsin skulle gifta mig, vill jag ingen ha, utan jag får en man som har gull-hår och gull-skägg.» Den andra utbrast: »och jag vill ingen ha, utan jag får en man som har silfver-hår och silfver-skägg.» Men den yngsta prinsessan sade ingenting, utan teg. Då sporde hennes systrar, om icke hon äfven hade tänkt hvad friare hon önskade sig. 'Nej,' svarade jungfrun, 'det har jag inte; utan är det så att ödet ämnar mig en man, vill jag vara nöjd sådan jag får honom, vore det också inte annat än en halter hund.' Häråt logo de andra prinsessorerna, och skämtade, och mente tro på, att den dag väl kunde komma när hon talade annorlunda.

Men »mången säger sannt och vet det inte», och så var det med konunga-döttrarne; ty förrän året var om hade de alla tre fått fästemen, hvar såsom de sjelfva önskat. Till den äldsta prinsessan friade en man som hade gull-hår och gull-skägg, och vann straxt hennes ja och samtycke. Till den andra friade en man med silfver-hår och silfver-skägg; och han fick också ja, och fäste prinsessan till brud. Men den yngsta konunga-dottern fick ingen friare, utom allenast en halter hund. Då rann henne i sinnet hvad samtal blifvit fördt i fru-stugan, och hon tänkte vid sig sjelf: »Herre Gud nåde

mig för giftermål jag lärer få!» Likväl ville hon icke gå ifrån sitt ord som hon en gång hade sagt, utan gjorde hon, som hennes systrar, och gaf hunden sitt ja och samtycke. Derefter stod brölloppet i många dagar, med stor ståt och mycken tillrustning. Men när gästerna lekte och voro glada, satt den yngsta bruden för sig sjelf och grät, och när de andra logo under skinn, runno hennes tårar, så det var en stor ynck till att se.

När nu brölloppet var drucket, skulle de nygifta fara hvar hem till sitt. Då fingo de två äldsta prinsessorerna åka i granna karmar, med stort brud-följe och annan hedersbevisning; men den yngsta måste gå till fots, såsom hennes man, hunden, hvarken hade häst eller köre-svenn. När hon så vandrat både länge och väl, kommo de omsider i en stor skog som aldrig ville ta ända; men allt linkade hunden före, och konunga-dottern gick efter och grät. Bäst de nu gingo, fick hon plötsligen se hvarest der låg framför dem ett präktigt slott, och rundt omkring voro fagra ängar och gröna lunder, så aldringen har sett så grannt. Då stannade prinsessan, och frågade hvad detta mände vara för ett stort hus. »Jo,» sade hunden, »detta är vårt hem; här skola vi bo, och här skall du hädanefter råda i all ting.» Nu log jungfrun emellan tårarne, och kunde icke fyllest undra öfver allt hvad hon såg. Hunden tillade: »jag har nu blott en enda bön att be dig om, och den bönen skall du icke neka mig.» 'Hvad är det för en bön?' sporde prinsessan. »Jo,» sade hunden, »du skall lofva att aldrig se på mig när jag sofver; sedan skall du få göra i allt annat som du vill.» Ja, prinsessan samtyckte gerna till hans begäran, och så gingo de fram till det stora slottet. Men var det präktigt utantill, var det ännu mycket präktigare inuti. Der fanns så mycket silfver och guld, så det lyste i hvar vrå; mat fanns der också af alla de slag, och så mycken annan egendom, att man aldrig kunde önska sig något i verlden att det inte fanns der. Prinsessan fick så inte göra annat än gå ur rum och i rum, det ena grannare än det andra, hela långa dagen igenom. Men när qvällen kom, att hon lade sig att sofva, hoppade hunden upp vid hennes sida, och kunde

hon väl förstå, att det nu icke längre var en hund utan en människa. Likväl sade hon ingenting, ty hon kom ihåg sitt löfte, och ville icke göra sin man emot.

Det led så en tid bortåt. Prinsessan bodde i det fagra slottet, och allt hvad hon någonsin kunde önska sig, det fick hon. Men hvar dag lopp hunden bort ifrån henne, och syntes icke igen förr än det blifvit serla, och sol runnit ned. Då kom han åter hem, och var alltid så innerligt huld och god, så det vore väl om andra männer vore hälften så goda. Prinsessan fick nu en stor kärlek till honom, och glömde alldeles bort att han icke var annat än en halter hund; såsom talet går, att »kärt öga icke ser någon brist». Likväl gjordes henne tiden lång i ensamheten, och det lekte ofta för hennes hug, att hon ville helsa på sina systrar, och veta huru de hade det. Härom rådgjorde hon med sin man, och begärde hans samtycke att få fara. Ja, hunden hade icke så snart erfarit hennes önskan, som han straxt gaf sitt bifall, och följde sjelf med ett långt stycke, för att visa väg öfver skogen.

När konunga-döttrarne nu åter råkades, skall man tro det blef en stor glädje och många spörsmål om både nytt och gammalt. Talet föll så äfven på deras giftermål. Då sade den äldsta: »litet visste jag, när jag önskade mig en man med gull-hår och gull-skägg; ty han är som det värsta troll, så jag har inte haft en glad dag sedan vi kommo samman.» Den andra fortfor: »ja, inte bättre har det gått för mig; ty fastän jag har en man med silfver-hår och silfver-skägg, är han dock så hjertans elak, att han inte unnar mig en glad stund.» Systrarne vände sig nu till den yngsta prinsessan, och begynte fråga huru hon hade det. 'Jo,' gaf hon till svar, 'jag kan visst icke klaga; ty änskönt jag icke fick annat än en halter hund, är han så innerligt god emot mig, att bättre man aldrig kan finnas.' Häröfver blefvo hennes systrar högeligen förundrade, och upphörde icke att forska och spörja, och prinsessan förtalde allting som det var. När de nu förnummo huru godt och pråktigt hon hade i det stora slottet, blefvo de afundsjuka, att hon fått allting så mycket bättre än de sjelfva. De hörjade så att granneligen ransaka, om hon ändock icke

vore missnöjd med någonting. 'Nej,' sade konunga-dottern, 'aldrig kan jag fyllest prisa min man, huru huld och god han är, och är det blott en enda ting som felar i min lycka.' »Hvad är det? Hvad är det?» ropade begge systrarne på en gång. 'Jo,' sade prinsessan, 'hvar natt när han kommer tillbaka, skiftar han sin hamn och blir en menniska, och tyckes mig tungt att jag aldrig får se honom, huru han rätteligen ser ut.' Häruti instämde systrarne med en munn, och upphörde icke att beskärma sig öfver hunden, att han kunde hafva något doldt för sin hustru. Ja, huru de nu lockades med sin syster, väcktes omsider hennes nyfikenhet, så att hon glömde sin mans varning, och frågade om råd huru hon skulle få se honom, utan att han röjde det. »Åh,» sade den äldsta prinsessan, »ingenting är lättare än det. Här har du en liten lampa: den skall du gömma mycket, mycket väl. Sedan behöfver du bara stiga upp om natten, när din man sofver, och tända på lampan, så får du se honom i hans rätta skepnad.» Detta tycktes konunga-dottern vara ett godt råd; hon tog så lampan, gömde den i sin barm, och lofvade göra i allting såsom hennes systrar lärt henne.

Som nu tiden var inne att prinsessorerna skulle skiljas åt, vände den yngsta system hem igen till det fagra slottet. Det gick så den dagen, liksom alla andra dagar. När nu ändteligen qvällen kom, och hunden gått till hvila, var prinsessan så eggad af sin nyfikenhet, att hon knappast förmådde vänta tills han hade insomnat, förrän hon steg sakt upp, tände sin lampa, och nalkades varligen, för att betrakta honom der han sof. Men hvem kan omtala hennes förvåning, när hon lyste på bädden och fick se, att der icke mera låg en halter hund, utan en ungersvenn, den fagraste hon någonsin hade sett för sina ögon. Hon kunde så icke upphöra att betrakta honom, utan satt hela natten lutad öfver hans hufvud-gärd, och ju mera hon såg desto fägre syntes han, så att hon dervid glömde allting annat i hela världen. Ändteligen kom morgonen. Som nu den första stjernan slocknade för dagen, begynte svennen röra sig till att vakna. Då blef prinsessan högeligen förskräckt, blåste ut lampan, och lade sig ned på bädden. Men

svennen trodde att hon sof, och ville så icke väcka henne, utan steg varligen upp, skiftade sin hamn och gick bort, och syntes icke mer på hela den dagen.

När så qvällen kom och det åter blef serla, gick allt på samma vis. Hunden kom hem ur skogen och var mycket trött; men knappt hade han insomnat, förrän prinsessan steg sakta upp, tände sin lampa, och nalkades sakta för att beskåda honom. Som hon nu lyste på bädden, tycktes henne ungersvennen vara ännu mycket fagrare än förut, och ju längre hon såg desto fägre blef han, så att hon ömsom log och ömsom grät, bara af kärlek och längtan. Hon kunde så icke vända sina ögon ifrån honom, utan satt hela långa natten lutad öfver hans hufvud-gärd, och glömde sitt löfte och allt annat, för att se på honom. Ändteligen kom morgonen. Som nu den första strålen lekte för dagen, begynte svennen röra sig till att vakna. Då blef prinsessan åter mycket förskräckt, blåste hastigt ut lampan, och lade sig ned på bädden. Men svennen trodde att hon sof, och ville så inte väcka henne, utan steg varligen upp, skiftade hamn och gick bort, och lät icke vidare se sig på hela den dagen.

Ändteligen blef det åter serla, qvällen kom, och hunden vände hem ur skogen, såsom hans sed var. Men icke heller nu kunde prinsessan emotstå sin nyfikenhet, utan första tid hennes man hade somnat, steg hon sakta upp, tände sin lampa, och nalkades varligen, för att än en gång betrakta honom der han sof. Som hon nu lyste på ungersvennen, tycktes han henne ännu mycket fagrare än någonsin tillföre, och ju längre det led desto fägre blef han, så att hjertat brann i hennes barm, och hon glömde allt annat i verlden, bara för att se på honom. Hon kunde så icke vända sina ögon ifrån honom, utan satt hela natten lutad öfver hans hufvud-gärd. När nu morgonen kom, att sol rann upp, begynte svennen röra sig till att vakna. Då blef prinsessan mycket häpen, ty hon hade icke märkt huru tiden skred, och skulle nu hastigt blåsa ut sin lampa. Men huru det var darrade hon på handen, så att en varm droppe föll och kom på unger-svennen, att han vaknade. Som han nu märkte hvad hon hade gjort, sprang han för-

färad upp, byttes i ögonblicket till en halter hund, och linkade bort i skogen. Men prinsessan vardt så betagen af sorg, att hon inte visste till sig, utan lopp efter honom, vred sina händer, och bad med bittra tårar att han skulle komma tillbaka. Men han kom icke.

Konunga-dottern begynte nu vandra öfver berg och dal, många villa stigar, för att leta rätt på sin man, och alltsom hon gick runno hennes tårar, så det kunnat röra en sten till medömkan. Men hunden var borta och blef borta, änskönt hon sökte honom både i norr och söder. När hon nu såg att han icke stod att finna, ville hon vända igen till det fagra slottet; men det var lika när, intet slott var att se, och hvart hon kom, såg hon aldrig annat än kolane mörka skogen. Nu tyckte hon sig vara alldeles öfvergifven af hela världen; hon satte sig därför på en sten, grät bitterligen, och tänkte huru mycket hellre hon ville vara död, sedan hon icke längre fick lefva med sin man. I detsamma kom en liten groda hopandes fram under stenen. Grodan sporde: »skön jungfru, hvarföre sitter du här och gråter så sorgfull?» 'Jo,' svarade prinsessan, 'jag må visst gråta och inte vara glad. Först har jag mistat min hjertelig kär, och sedan kan jag inte hitta vägen till slottet; utan får väl omkomma här af hunger och vilda djur.' »Åh,» sade grodan, »är det inte annat, så kanske jag kan hjälpa dig. Om du vill låta mig vara din bästa vän, skall jag visa dig vägen». Nej, det ville hon inte, utan svarade: 'bed mig om hvad du vill, bara inte om det! Jag hade aldrig någon kärare än min halte hund, och ingen vill jag ha, medan jag lefver i världen.' Dermed steg hon upp, grät bitterligen, och fortsatte sin väg. Men grodan såg vänligt efter henne, log i sitt sinne, och kröp tillbaka ned under stenen.

När konunga-dottern så åter vandrat ett långt, långt stycke, och ännu aldrig såg annat än skog och vildmark, blef hon omsider mycket trött. Hon satte sig därför på en sten, lutade hand emot kind, och önskade vara död, eftersom hon icke mer kunde få lefva med sin man. Rätt i detsamma prasslade det i buskarne, och hon fick se hvarest en stor grå ulf kom löpande fram emot henne. Då blef hon högeligen

förskräckt, ty hon kunde icke tänka annat än att ulfven skulle straxt rifva henne till döds. Men ulfven stannade, hviftade med svansen, och sporde: »stolts jungfru, hvarför sitter du här och gråter så sorgfull?» 'Jo,' svarade prinsessan, 'jag må visst gråta och inte vara glad. Först har jag mistat min hjertelig kär, och sedan kan jag inte finna vägen till slottet, utan får väl omkomma här af hunger och vilda djur.' »Åh,» sade ulfven, »är det inte annat än det, så kanske jag kan hjälpa dig. Låt mig vara din bästa vän, så vill jag visa dig vägen!» Nej, det ville hon inte, utan svarade: 'bed mig om hvad du vill, bara inte om det! Jag hade aldrig någon kärare än min halte hund, och ingen vill jag ha, medan jag lefver i verlden!' Dermed steg hon upp, grät bitterligen, och fortsatte sin led. Men ulfven såg vänligt efter henne, log i sitt hjerta, och lopp hastigt sina färde.

När prinsessan nu åter vandrat både länge och väl i ödemarken, blef hon omsider så trött och maktlös, att hon icke orkade gå längre. Hon satte sig derföre på en sten, vred sina händer, och önskade att hon vore död, eftersom hon icke längre fick lefva med sin man. Just i detsamma förnam hon ett dåft rytande, så jorden skalf, och der kom fram ett stort, ofantligt lejon, som gick rätt emot henne. Nu blef hon alldeles förfärad, ty hon kunde icke tänka annat än att lejonet skulle straxt öda henne; men djuret var fjettradt med tunga jern-länkar, så det knappast förmådde släpa sig utåt jorden, och kedjorna skramlade på begge sidor, allt som det rörde sig. När lejonet nu ändteligen kommit fram till prinsessan, stannade det, hviftade med svansen, och sporde: »skön jungfru, hvarför sitter du här och gråter så sorgfull?» 'Jo,' svarade prinsessan, 'jag må visst gråta. Först har jag mistat min hjertelig kär, och sedan kan jag inte finna vägen till slottet, utan får väl omkomma här af hunger och vilda djur.' »Åh,» sade lejonet, »är det inte annat än det, så kanske jag kan hjälpa dig. Om du vill lösa mina band och låta mig vara din bästa vän, så skall jag visa dig vägen.» Men prinsessan var så förfärad, att hon kunde hvarken tala eller svara; än mindre dristade hon sig fram till djuret. I det-

samma fick hon höra en klar stämma som ljud utur skogen; det var en liten näktergal som satt i trädet och sang:

»Jungfru lilla, lös af banden!

Lös af banden!»

Då gjordes det henne ondt om lejonet; hon tog så mod till sig, gick fram, lossade banden och sade: 'väl kan jag lösa dina fjattrar, men aldrig så blir du min bästa vän; ty jag hade ingen kärare än min halte hund, och får aldrig någon mer.' Men nu skedde en underlig ting; ty rätt som den sista länken föll, skiftade lejonet sin hamn, och blef till en fager unger prins, och när prinsessan såg upp till honom, se, då var det ingen annan än hennes egen hjertans kär, som förr varit bytt till en hund. Härvid blef hon så till mods, att hon segnade ända ned till marken, omfattade svennens knän, och bad att han icke skulle gå bort ifrån henne. Men prinsen upplyfte henne med stor kärlek, tog henne i sin famn, och sade: »nej, vi skola aldrig skiljas mer, ty nu är jag frälst; och har jag fyllest rönt din trohet emot mig.»

Nu skall man tro der blef en fröjd, så ingen det kan omtala. Och prinsen tog sin unga brud och drog hem till det fagra slottet, och der var han konung och hon blef hans drottning. Men inte bättre än jag vet, lefva de der och må väl än i denna dag.

Anmärkning.

I en annan uppteckning ifrån S. Småland förtäljes likaledes om trenne systrar, af hvilka de två äldsta önskade sig rika friare, men den yngsta ville vara nöjd med hvem som kom, »vore det också inte annat än en halter hund». — Berättelsen instämmer i öfrigt noga med hvad här ofvan meddelas, undantagandes slutet, då prinsessan, för att återvinna sin käraste, genomgår samma äfventyr, som de hvilka förekomma i sednare delen af sagan N:o 14, B, »Konunga-sonen och Prinsessan Singorra».

20.

Prinsessan uppå Glas-berget.

Ifrån S. Småland.

Liknande sagor förekomma:

1. Hos **Normännen**: — Se ASBJÖRNSEN og MOE, Norske Folkeeventyr, Deel II, ss. 80—91, »Jomfruen paa Glasbjerget».
 2. Hos **Tyskarne**: — A. Se VULPIUS, Ammenmärchen, Weimar 1791. — B. Se GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. II, N:o 136, ss. 279—282, förra hälften af sagan »De wilde Mann» [jfr. Th. III, s. 229]. — C. Se BECHSTEIN, Deutsches Märchenbuch, Leipzig 1845, ss. 65—67, »Hirsedieb».
 3. Hos **Italiendarne**: — Se STRAPAROLA, Notti piacevoli, V, förra hälften af sagan N:o 1. (Jfr. STRAPAROLA'S Eventyr, Översatte af J. CHR. RIISE, Köbenhavn 1818, ss. 75—94, »Skov-manden».)
 4. Hos **Polackarne**: — Se WOYCICKI, Polnische Volks-sagen und Märchen, Berlin 1839, III, N:o 5, ss. 115—119, samt s. 156, »Der Glasberg».
-

Sagans sednare del eller Glasbergs-äfventyret förekommer dessutom i en gammal **Dansk** kämpa-visa, »Brynilds Vise», — först tryckt uti Tragica, Köbenhaffn 1657, ss. 35—43, sednare hos NYERUP och RAHBEK, Danske Viser fra Middelalderen, D. I, Köbenhavn 1812, ss. 132—3; — hvars grund-drag återfinnas i de urgamla sångerna och sägnerna om Sigurd Fafners-bane, huru han red igenom troll-elden till Brynhild, Budles dotter. Jfr. »Brynhildar Qvida» i den äldre Eddan, Volsunga-Saga m. fl.

Det var en gång en konung, som var så glad vid jagt, att han inte visste sig större nöje än att fara efter vilda djur. Han låg så både arla och serla ute i marken med hök och hund, och hade alltid god jagt-lycka. Men en dag hände sig, att han inte var i stånd att få upp något villebråd, ehuru han letade på alla håll ända ifrån morgonen. Som det nu led emot qvällen, att han skulle rida hem med sina män, fick han se hvarest en dverg eller »vildman» lopp framför honom i skogen. Straxt sporrade konungen sin häst, red efter dvergen och grep honom, och undrade alla öfver hans sällsamma utseende; ty han var liten och stygg som ett troll, och hans hår växte sträft som stake-mossa. Men allt hvad konungen talade honom till, ville han inte svara, hvarken med godo eller ondo. Häröfver blef konungen vred, såsom han redan tillförene var misslynt öfver sin jagt, och befalle sina svenner taga vildmannen och förvara honom väl, att han ej måtte undkomma. Sedan drog konungen hem till sin gård, och är intet vidare förtäljdt om hans färd för den gången.

Det var på den tiden en gammal löflig sed, att konungen och hans män höllo dryckes-stämman till långt in på nätterna, och blef då mycket ordadt och än mera drucket. Som de nu åter sutto öfver bord och gjorde sig lustiga, fattade konungen ett stort djurs-horn och sade: »huru tyckes eder om vår jagt i dag? Eller när blef det tillförene sagdt om oss, att vi kommit hem utan något villebråd?» Männen svarade: 'visserligen är det sannt som du säger, och lärer så god en jägare, som du, icke stå att finna i hela världen. Likväl må du icke klaga på vår jagt, ty du har i dag fångat ett villebråd, hvars like ingen tillförene hvarken sett eller hört.' Sådant tal behagade konungen öfvermåttan väl, och han frågade yttermera hvad dem tycktes att han helst kunde göra med dvergen. 'Jo,' sade hofmännen, 'du skall hafva honom fången här på din gård, att det må höras och spörjas öfver bygden hvilken jägare du är. Allenast att du kan förvara honom så han icke rymmer, ty han är snedig och illfundig till sinnes-art.' När

konungen hörde detta, teg han en lång stund; derefter höjde han hornet och sade: »jag vill göra som J sägen, och skall det icke blifva mitt fel om vilde mannen undkommer. Men det lofvar jag, att hvilken som släpper honom lös han skall dö utan nåder, vore det ock min egen son.» Dermed tömde konungen dryckes-hornet, och var detta en dyr ed. Men hofmännen sågo tvehogse på hvarandra; ty de hade aldrig hört honom tala så, och kunde de väl märka att det var mjödet som steg honom i hufvudet.

Andra morgonen, första tid konungen vaknade, rann det honom i sinnet hvad löfte han gjort vid dryckes-stämman. Han lät så genast sända efter timmer och virke, och byggde ett litet hus eller bur tätt invid kungs-gården. Buren timrades af stora bjelkar, och förvarades med starka lås och bommar, så att ingen kunde bryta derigenom, och midt på väggen gjordes en liten glugg eller vind-öga, för att skjuta in maten. När så allt var redo, lät konungen föra fram vilde mannen, satte honom i buren, och tog sjelf nycklarne till sig. Der fick dvergen nu sitta fången dag och natt, och både gående och farande kommo för att beskåda honom. Men ingen hörde honom någonsin klaga eller eljest tala ett endaste ord.

Det led så en rund tid bortåt. Då hände sig att det blef ofrid i landet, så att konungen måste draga ut i ledning. Som han nu skulle fara, sade han till sin drottning: »du skall nu styra för mitt rike, och lemnar jag både land och folk i din vård. Men ett skall du lofva mig, att du väl förvarar vilde mannen, så han icke slipper ut me'ns jag är borta.» Ja, drottningen lofvade göra sitt bästa i detta som i annat, och så gaf konungen henne nycklarne till buren. Derefter lät han skjuta sina snäckor ifrån land, hissade segel under förgyllande rå, och for långt, långt bort i andra riken; och hvart han kom vann han seger. Men drottningen stod på stranden och såg efter honom, så länge hon kunde se hans vimplar flyga öfver sjön; sedan vände hon igen till kungs-gården med sina tärnor. Der sitter hon nu och sömmar silke på knä, me'ns hon väntar att hennes gemål skall komma hem igen.

Konungen och drottningen hade tillsammans ett enda barn,

en prins, som ännu var späd till ålder, men gaf godt hopp om sig. Sedan nu konungen var bortrest, hände sig en dag att pilten vandrade omkring i kungs-gården, och kom till vilde mannens bur; der satte han sig att leka med sitt gull-äple. Huru han nu lekte, gick det inte bättre, än att äplet oförvarandes for in genom vind-ögat som var på bur-väggen. Straxt kom vilde mannen fram, och kastade ut gull-äplet. Detta tycktes pilten vara en lustig lek; han kastade därför åter in äplet, och allt kastade vilde mannen det ut igen, och så lekte de en lång stund. Men huru länge det gick om, byttes glädjen på sistone i sorg; ty vilde mannen behöll gull-äplet och ville icke gifva det tillbaka. När så ingenting halp, hvarken hotelser eller böner, begynte den lille slutligen gråta. Då sade vilde mannen: »illa gjorde din fader emot mig, att han tog mig fången, och får du aldrig igen ditt äple, med mindre du skaffar mig lös.» Pilten svarade: 'huru skall jag kunna skaffa dig lös? Gif mig bara igen mitt gull-äple! mitt gull-äple!' »Jo,» sade vilde mannen, »du skall göra som jag nu säger. Gå upp till din moder, drottningen, och bed att hon löska dig. Passa så på och stjäla nycklarne ur hennes bälte, och kom hit och öppna dörren. Sedan kan du gifva nycklarne tillbaka sammaledes du tog dem, så att ingen märker det.» Ja, huru vilde mannen lockades med pilten, gjorde denne omsider efter hans begäran, gick upp till sin moder, bad att hon skulle löska honom, och stal nycklarne ur hennes bälte. Derefter sprang han ned till buren, och öppnade bure-dörren, så att vilde mannen kom ut. Som de nu skulle skiljas, sade dvergen: »här gifver jag dig åter ditt gull-äple, såsom jag lofvat, och skall du ha tack att du släppte mig lös. En annan gång, när du tränger, vill jag hjälpa dig igen.» Dermed lopp han sina färde. Men prinsen gick tillbaka till sin moder, och bar igen nycklarne på samma sätt som han tagit dem.

När det nu spordes öfver kungs-gården att vilde mannen var sin kos, blef der en stor uppståndelse, och drottningen sände folk på vägar och stigar för att spana efter honom. Men han var borta och blef borta. Det stod så en tid om, och allt blef drottningen mer och mer bekymrad, ty hon vän-

tade för hvar dag att hennes gemål skulle komma hem igen. Ändteligen fick hon se hvar hans snäckor kommo farande öfver sjön, och mycket folk samlades på stranden för att helsa honom. Som han nu kom i land, blef hans första spörsmål om de väl förvarat den vilde mannen. Då måste drottningen bekänna huru det var, och förtäljde allting såsom det tilldragit sig. Men konungen vardt öfvermåttan vred, och sade att han skulle straffa gerningsmannen, eho det ock månne vara. Han lät så göra en räfst öfver hela kungs-gården, och hvart mans barn skulle fram och vittna; men ingen visste något. Ändteligen skulle den lille prinsen också fram. Som han nu kom inför konungen, sade han: »jag vet att jag förskyllat min faders vrede; likväl kan jag icke dölja sanningen, ty det är jag som släppt ut vilde mannen.» Då blef drottningen hvit om kind, och alla de andra med; ty der var ingen som icke höll af prinsen. Slutligen tog konungen till orda: »aldrig skall det spörjas om mig att jag bröt mitt löfte, vore det ock för mitt eget kött och blod; utan skall du visserligen dö, såsom du förtjenar.» Dermed gaf han befallning åt sina svenner, att de skulle föra prinsen ut i skogen och döda honom. Men piltens hjerta skulle de bringa med sig till konungen, som ett tecken att de fullgjort hans befallning.

Nu blef der en bedröfvelse ibland folket så det var inte likt någonting, och alla bådo om nåd för prinsen; men konungens ord var oryggeligt. Svennerna tordes så inte annat än lyda, utan togo piltens emellan sig, och gåfvo sig på väg. Som de nu kommit långt, långt bort i skogen, fingo de se en vallare, som gick vall med svin. Då sade den ene till den andre: »icke synes mig godt att komma vår hand vid konungens son, utan låtom oss då hellre köpa en galt, och taga galt-hjertat, så vet ingen annat än det är prinsens hjerta.» Ja, detta tycktes den andre svennen vara visligen taladt. De köpte så en galt af vallare-mannen, förde djuret undan i skogen och slagade det, och togo dess hjerta. Derefter bådo de prinsen draga sina färde, och aldrig mer komma igen. Men sjelfve vände de åter till kungs-gården, och kan man väl tänka hvad der blef för en sorg, när de förtäljde om prinsens död.

Konunga-sonen gjorde nu såsom tjenarena bedt honom; han vandrade allt framåt, det mesta han kunde, och aldrig så hade han annat till mat än nötter och vilda bär som växte i skogen. När han så färdats både länge och väl, kom han till ett berg, och öfverst på berget stod en hög furu. Då tänkte han vid sig sjelf: »jag må så godt klifva upp i furan, och se om jag inte kan finna någon väg.» Ja, sagdt och gjordt; han steg upp i trädet. Som han nu kom högst i furu-toppen och spejade åt alla håll, fick han se hvarest der låg en stor, stor kungs-gård mycket långt borta, och glimmade emot solen. Då blef han hjerteligen glad, och vände genast sina steg ditåt. Under vägen träffade han en dräng som gick och plöjde; af honom beddes han att få byta kläder, och det fick han. Så utrustad kom han ändteligen fram till kungs-gården, gick in och begärde tjenst, och blef så tagen till vall-here att valla konungens fä. Der vankar han nu i skogen både arla och serla; men allt som tiden led glömde han sin sorg, och växte, och blef stor och bald, så ingen fanns hans like.

Sagan vänder nu till konungen som rådde öfver kungs-gården; han hade varit gift, och ätte med sin drottning en enda dotter. Hon var mycket fagrare än andra mör; dertill blid och höfvisk, så att den kunde skattas lycklig som en gång skulle få ega henne. När nu prinsessan hade fyllt sina femton vintrar, fick hon en otalig hop friare, som man väl det kan tro, och änskönt hon gaf dem alla nej ökades jemnt deras antal, så att konungen blef alldeles rådlös hvad han skulle gifva dem för svar. Han gick så in i jungfru-stugan till sin dotter, och bad henne välja ibland dem, men hon ville inte. Då vardt han vred, och sade: »efter som du icke sjelf vill göra ditt val, så skall jag göra det; ehuru väl kunde ske, att det icke blir så alldeles i ditt eget tycke.» Dermed ville han gå sin väg. Men jungfrun höll honom kvar och sade: »jag kan väl se, att det måste bli såsom du satt dig i sinnet. Likväl må du icke tro att jag tager hvem som helst, utan skall den och ingen annan ega mig, som förmår rida uppför det höga glas-berget med fulla vapen.» Ja, detta tycktes konungen vara ett godt förslag. Han samtyckte derföre till sin

dotters begäran, och lät utgå ett påbud öfver hela riket, att den skulle få prinsessan som kunde rida uppför glas-berget.

När nu dagen var inne som konungen hade sagt, ledsagades prinsessan ut till glas-berget med stor ståt och präktig utrustning. Der sattes hon allra öfverst å berg-åsen, med gull-krona på hufvudet och gull-äple i handen, och var hon så öfvermåttan fager, att det var ingen som icke gerna vågat sitt lif för hennes skull. Tätt nedanför, under berget, samlade sig alla friarena med granna hästar och glänsande vapen, så det sken som en eld i solen, och rundt omkring strömmade menigheten till i stora skaror, för att se uppå deras lek. När så allt var redo, gafs tecken med horn och trummeter, och i detsamma rännde friarena, hvar efter annan, med all makt uppför höjden. Men berget var högt, och glatt som en is, och dertill öfvermåttan brant. Det var så ingen som kom mer än ett litet stycke upp, förr än han hals öfver hufvud störtade ned igen, och kunde väl hända, att en och annan dervid bröt både armar och ben. Häraf uppstod mycket brak, såsom ock af hästarnes gnäggande, folkets skri och vapnens slammer, så att gnyet och ropandet hördes vida vägar.

Medan nu allt detta tilldrager sig, vankade konunga-sonen omkring med sina oxar, långt bort i djupa skogen. Vid han så fick höra larmet och vapen-gnyet, satte han sig på en sten, lutade hand emot kind, och föll i djupa tankar; ty det rann honom i sinnet, huru gerna han också velat vara med och rida som de andre. Rätt i detsamma fick han höra steg, och vid han såg upp stod vilde mannen framför honom. »Tack för sist!» sade vilde mannen. »Hvarför sitter du här så ensam och sorgfull?» 'Jo,' svarade prinsen, 'jag må väl vara sorgsen och inte glad. För din skull är jag en flykting utur min faders land, och nu har jag inte så mycket som en häst och rustning, för att kunna rida fram till glas-berget och täfla om prinsessan.' »Åh,» sade vilde mannen, »är det inte annat, så kan det väl bli någon råd. Du halp mig en gång förut; nu vill jag hjälpa dig igen.» Dermed tog han prinsen vid handen, förde honom djupt ned i jorden till sin håla, och visade hvar det hängde en rustning som var allt igenom smidd af hårdaste stål, och så blank, att

der låg ett blått skimmer rundt omkring. Tätt bredvid stod en präktig gångare, fullt sadlad och rustad, och skrapade berget med stål-skorna, och tuggade milen, så att hvita skummet flöt ända ned på marken. Vilde mannen sade: »skynda dig nu och kläd på dig, och rid bort och försök din lycka! Jag vill under tiden valla dina oxar.» Ja, detta lät prinsen inte säga sig två gånger, utan klädde på sig både hjälm och harnesk, spände sporrar på fot och band svärd vid sida, och kände sig så lätt i stål-rustningen som en fogel i luften. Derefter sprang han upp i sadeln så det klang i hvar enda sölja, gaf hästen tyglarne, och red hasteligen fram åt berget.

Prinsessans friare skulle just nu lykta sin lek, och hade ingendera vunnit priset, ehuru de alla gjort godt skäl för sig. Som de nu stodo och öfverlade, och tänkte att lyckan månne bli dem mera gunstig en annan gång, fingo de plötsligen se hvarast en ungersvenn kom ridande fram utur skogs-brynet, och for rätt emot berget. Han var allt klädd i stål ifrån topp till tå, med hjälm på hufvudet, sköld på arm och svärd i bälte, och förde sig så ridderligt i sadelen, att det var en lust till att skåda. Straxt vände alla sina ögon på den främmande kämpen, och sporde hvarandra hvem han var, ty ingen hade sett honom tillföre. Men de fingo inte mycken tid att spörja och fråga; ty knappt hade han kommit fram ur skogen, förrän han lyfte sig i stig-byglarne, högg hästen med sporrarne, och tände af som en pil rätt uppföre glas-berget. Likväl red han inte ända upp, utan när han kom midt på branten kastade han plötsligt om sin gångare, och red tillbaka utför berget, så elden fräste om häst-skorna. Derefter försvann han i skogen, såsom en fogel flyger. Nu kan man tro der blef en uppståndelse ibland allt folket, och ingen var som icke undrade öfver den främmande kämpen, fast jag väl knappt behöfver säga, att han inte var någon annan än prinsen. Men alla kommo öfverens deruti, att de aldrig sett yppare häst eller baldare hofman, och det hviskas att prinsessan tyckte så med, ty hvar natt sedan drömde hon bara om den främmande ungersvennen.

Det led så en tid bortåt, och prinsessans friare skulle

pröfva sin lycka för andra gången. Konunga-dottern blef nu åter ledsagad till glas-berget, med stor ståt och mycken fager utrustning, och sattes allra öfverst på bergs-toppen med gullkrona på hufvudet och gull-äple i handen. Der nedanföre samlade sig alla friärena med granna hästar och präktiga vapen, så det var en lust till att skåda, och rundt omkring strömmade hela menigheten till, för att se på leken. När så allt var redo, gafs åter tecken med horn och trummeter, och i detsamma rännde friärena, hvar efter annan, med all makt uppför bergs-höjden. Men det gick som förut. Berget var högt, och glatt som en is, och dertill öfvermåttan brant; så att ingen kom mera än ett litet stycke upp, förrän han hals öfver hufvud störtade ned igen. Häraf uppstod åter mycket gny, såsom ock af hästarnes gnäggande, folkets skri och vapnens slammer, så att brakets och ropandets hördes långt in i djupa skogen.

Medan nu allt detta tilldrager sig, gick den unge prinsen och vallade sina oxar, såsom hans göromål var. Vid han så fick höra larmet och vapen-bullret, satte han sig på en sten, lutade hand emot kind, och grät; ty han tänkte på den fagra konunga-dottern, och det lekte honom i hugen att han gerna velat vara med och rida som de andre. Rätt i detsamma förnam han fotsteg, och när han såg upp stod vilde mannen midt framför honom. »God dag!» sade vilde mannen. »Hvarföre sitter du här så ensam och sorgfull?» 'Jo,' svarade prinsen, 'jag må väl vara sorgsen och inte glad. För din skull är jag en flykting ur min faders land, och nu har jag inte så mycket som en häst och rustning, för att rida fram till berget och tälja om prinsessan.' »Åh» sade vilde mannen, »är det inte annat, så kan det väl bli någon råd. Du help mig en gång, nu vill jag hjälpa dig igen.» Dermed tog han prinsen vid handen, förde honom djupt ned i jorden till sin håla, och visade hvar det hängde en rustning som var allt igenom smidd af klaraste silfver, och så blank, att det sken deraf långa vägar. Tätt bredvid stod en snövit gångare, fullt sadlad och rustad, och skrapade berget med silfver-skorna, och tuggade betset, så att skummet stänkte ända ned på marken. Vilde mannen sade: »skynda dig nu och kläd på dig, och rid bort och för-

sök din lycka! Medan så vill jag valla dina oxar.» Ja, detta lät prinsen inte säga sig två gånger, utan klädde sig med stor skyndsamhet i både hjälm och harnesk, spände sporrar på fot, band svärd vid sida, och kände sig så lätt i silfver-rustningen som en fogel i luften. Derefter sprang han upp i sadeln så det klang i hvar sölja, gaf hästen tyglarne, och red hasteligen fram åt glas-berget.

Prinsessans friare skulle just nu lykta sin lek, och hade ingendera vunnit priset, ehuru de alla gjort väl besked för sig. Som de nu stodo och öfverlade, och tänkte att lyckan månne bli dem bättre nästa gång, fingo de plötsligen se hvarest en ungersvenn kom ridandes fram utur skogs-brynet, och for rätt emot berget. Han var allt klädd i silfver ifrån topp till tå, med hjälm på hufvudet, sköld på arm och svärd i bälte, och skickade sig så ridderligt i sadeln, att bårdare ungersvenn väl aldrig stod att få se. Straxt vände alla sina ögon på honom, och kände nu igen att det var samma kämpe som förra gången. Men prinsen gaf dem inte mycken tid att undra; ty han hade icke så snart kommit fram på slätten, som han lyfte sig i stig-byglarne, sporrade sin häst, och tände af som en eld rätt uppföre branta berget. Likväl red han icke ända upp, utan när han kom öfverst på berg-kammen, helsade han prinsessan med stor höfviskhet, kastade plötsligt om sin gångare, och red tillbaka utför berget så det glimmade om häst-skorna. Derefter försvann han i skogen, såsom stormen far. Nu kan man tänka att der blef än mer uppståndelse än förra gången, och ingen var som icke undrade på den främmande kämpen. Men alla voro öfverens, att det aldrig kunde ges en yppare häst eller bårdare ungersvenn, och det är till och med sagdt om prinsessan, att hon rodnade som en ros när han helsade henne uppå berget.

Det led så en tid bortåt, och konungen satte dag att hans dotters friare skulle försöka sig tredje gången. Prinsessan blef nu åter ledsagad till glas-berget, med stor ståt och mycken fager utrustning, och sattes öfverst på berg-åsen med gull-krona och gull-äple, alldeles såsom tillföre. Der nedanföre samlades hela friare-skaran med präktiga hästar och blanka

vapen, så man aldrig har sett så grannt, och rundt omkring strömmade menigheten till, för att se uppå deras lek. När så allt var redo, gafs tecken med horn och trummeter, och i det-samma rännde friarena, hvar efter annan, med all makt uppför bergs-höjden. Men det var lika när. Berget var glatt som en is, och dertill öfvermåttan brant, så att ingen kom mer än ett litet stycke upp, förr än han hals öfver hufvud störtade ned igen. Häraf uppstod mycket brak, såsom ock af hästar-nes gnäggande, folkets skri och vapnens slammer, så att bull-ret och ropandet hördes vida vägar in i skogen.

Medan nu allt detta tilldrager sig, gick konunga-sonen och vallade oxar, såsom hans sed var. När han så åter fick höra larmet och vapen-gnyet, satte han sig på en sten, lutade hand emot kind, och grät bitterligen; ty han tänkte på den fagra konunga-dottern, och det lekte honom i hugen att han gerna ville våga sitt lif för att vinna henne. Rätt i det-samma stod vilde mannen åter framför honom. »God dag!» sade vilde mannen. »Hvarför sitter du här så ensam och sorgfull?» 'Jo,' svarade prinsen, 'jag må väl vara sorgsen och inte glad. För din skull är jag en flykting ur min faders rike, och nu har jag inte så mycket som en häst och vapen, för att rida fram till berget och täfla om prinsessan.' »Åh,» sade vilde mannen, »är det inte-annat, så kan det väl bli någon råd. Du halp mig en gång förut, nu vill jag hjälpa dig igen.' Der-med tog han prinsen vid handen, förde honom till sin håla djupt ned i jorden, och visade hvar det hängde en rustning som var allt igenom smidd af skärt gull, och så blank, att gull-skenet glimmade vida omkring. Tätt bredvid stod en präk-tig gångare, fullt sadlad och rustad, och skrapade berget med gull-skorna, och tuggade milen, så att hvita skummet flöt ända ned på marken. Vilde mannen sade: »skynda dig nu och kläd på dig, och rid bort och fresta din lycka!» Ja, prinsen var minsann inte sen att lyda honom, utan klädde sig i både hjälm och harnessk, spände gull-sporrar på fot, band svärd vid sida, och kände sig så lätt i gull-rustningen som fogeln i luften. Derefter sprang han upp i sadelen så det klang i hvar sölja, gaf hästen tyglarne, och red hasteligen fram åt glas-berget.

Prinsessans friare skulle just nu lykta sin lek, och hade ingendera vunnit priset, ehuru hvar och en gjort allt sitt till. Som de nu stodo och lade råd hvad de skulle företaga, fingo de plötsligen se hvarest en ungersvenn kom ridandes fram utur skogs-brynet, och for rätt emot berget. Han var allt klädd i guld ifrån topp till tå, med gull-hjelm på hufvudet, gull-sköld på arm, och gyllene svärd vid sida, och förde sig så ridderligt, att bårdare kämpe väl aldrig fanns till i verlden. Straxt vände alla sina ögon på honom, och kände igen att det var allt samme ungersvenn som de sett tillförene. Men prinsen gaf dem icke lång tid att undra och spörja, utan så snart han kommit fram på slätten, lyfte han sig i stig-byglarne, högg hästen med sporrarne, och tände af som en blixrt rätt uppför branta berget. När han så kommit allra öfverst på bergs-toppen, helsade han den fagra prinsessan med stor höfviskhet, böjde knä för henne, och undfick gull-äplet af hennes egen hand. Derefter kastade han om sin gångare, och red tillbaka utför glas-berget, så att elden gnistrade om gull-skorna och en lång gull-strimma låg efter honom hvar han flög fram. Ändteligen försvann han i skogen såsom en stjärna. Men nu först skall man tro der blef ett lefverne på berget! Hela menigheten gaf till ett glädje-skri, så det hördes långan väg; hornen ljödo, trummeterna ropade, hästarne gnäggade, vapnen brakade, och konungen lät högt förkunna att den främmande gull-kämpen vunnit priset. Hvad prinsessan sjelf tänkte härvid låta vi vara osagdt; men nog hviskas det, att hon blef både hvit och röd när hon skulle räcka ungersvennen gull-äplet.

Det återstod nu allenast att få reda på den gull-klädde kämpen, ty ingen kände honom; och väntade alla, att han med första skulle infinna sig på kungs-gården. Men han kom inte. Häröfver blef mycken undran, och allt som det led bleknade prinsessan och tynade; men konungen var otålig, och friarena knotade och knorrade för hvar dag. När så intet annat stod till råda, lät konungen omsider lysa ett stort ting vid sin gård, och hvart mans barn, höga och låga, skulle komma dit, att prinsessan sjelf måtte få välja ibland dem. Ja,

då var der ingen som inte gerna gick, både för prinsessans skull och för konungens befallning, så att der kom tillsammans en otalig hop folk. Som nu alla voro samlade, trädde konunga-dottern ut ur kungs-gården med stor ståt, och vandrade med sina tärnor rundt omkring i hela skaran; men huru hon letade på alla håll, fann hon likväl inte hvad hon sökte. När hon så kommit ända ytterst i ringen, fick hon plötsligen se en man som stod undanskymd i folk-hopen. Han var klädd i en sid hatt, med en vid grå kappa såsom vallare-män brukade; men hufvan var uppdragen, så att ingen kunde skönja hans anlete. Straxt lopp prinsessan fram, drog ned hufvan, tog mannen i famn, och ropade högt: »här är han! här är han!» Då log allt folket, ty de igenkände att det var konungens vallare, och konungen sjelf utbrast: »Herre Gud tröste mig för svär-son jag lär få!» Mannen lät dock inte bekomma sig, utan svarade: 'Åh, sörj inte du för det! Du får så god en konunga-son som nå'nsin du är kung.' Dermed kastade han af sin vida kappa. Men då log ingen mer; ty se, i stället för den grå vallare-mannen stod der en fager unger prins, klädd i guld ifrån hufvud till fot, och med prinsessans gull-äple i handen, och alla kände nu grannt igen att detta var svennen som ridit uppför glas-berget.

Nu kan man tro der blef en glädje så det var inte likt någonting, och prinsen tog sin käresta i famn och helsade henne med stor kärlek, och förtäljde om sin ätt och allt annat som honom vederfarits. Men konungen sjelf gaf sig ingen ro, utan lät genast laga till bröllopp, och bjöd allt folket och friarena med. Der blef så tillredt ett gästabud hvars make aldrig har funnits, och prinsen fick konunga-dottern, och med henne halfva riket. Men när brölloppet hade stått i dagar, ja väl i sju, tog han sin fagra unga brud och drog med stor ståt hem till sin faders land. Der blef han emottagen såsom man det väl kan tänka, och konungen och drottningen gräto begge två i glädje att få honom lefvande igen. Sedan lefde de lyckliga hvar i sitt rike, och om de inte nyligen äro döda lefva de än i dag. Men ingen har vidare sport till den vilde mannen. Och så var det slut.

Anmärkningsar.

1. Uti Runa, En skrift för Fäderneslandets Fornvänner, utgifven af RICHARD DYBECK, Stockh. 1842, Häft. I. s. 7, meddelas en liknande öfverlemning ifrån Westmanland. Deri förtäljes om en riddare, som fångat ett djur hvars like ingen sett; ty det var öfvervuxet med mossor. Djuret förvaras i ett torn, men befrias af riddarens unge son, som leker håll utanföre. Till straff ledes gossen ut i skogen för att dödas; men tjenarena, rörda af hans jämmer, slagta i stället ett kid, hvars hjerta de vid hemkomsten uppvisa för riddaren.

Medan gossen nu vankar omkring i skogen, möter han djuret, och far med in i berget. Der stadnar han några år. Ändteligen går bud öfver landet att konunga-dottern vill taga sig gemål, och att den skall få henne, som förmår rida uppför ett berg hvarest hon en dag skall visa sig. Nu får riddare-sonen häst och skrud, och rider åstad för att täfla om prinsessan. Men när han kommit till midten af berget, träffas han af en lans, kastad nedifrån; likväl fortsätter han sin färd, och står ändteligen framför konunga-dottern, som räcker honom en silkes-duk att förbinda sitt sår. Priset är så vunnet, och det stundar till bröllopp.

När nu dagen är inne, begär »den gamle» (det underliga djuret) att få vara med, så stygg han ser ut, men nöjer sig med att få plats under bordet. Tillika räcker han riddare-sonen ett rostigt svärd, och begär att vidröras dermed, när den gamle konungens minne drickes. Ja, svennen efterkommer hans begäran. Då reser sig till allas förvåning den gamle konungen, som man trott vara berg-tagen. Sedan blir buller och bång, och konungen sjelf önskar det unga paret lycka.

2. Enligt öfverlemning ifrån Upland for konungen en dag vilse i skogen, och träffade en »gammal gubbe» som gaf honom herberge. Gubben var öfvermåttan rik på guld och silfver, och undfick konungen mycket väl; men ville icke yppa sitt namn. Här af retades konungens girighet, så att han lät kasta honom i tornet, och sade att han aldrig skulle slippa lös, med mindre han bekände hvem han var.

Något derefter lopp konunga-sonen omkring på gården, och hittade en nyckel hvarmed han öppnade tornet, och lät gubben fly sina färde. Här öfver blef konungen mycket vred, så att han dref prinsen ur landet, och förbjöd honom att någonsin mer komma igen. När pilten nu kom i skogen, mötte han gubben; denne bad honom följa med, och det gjorde han. Sedan togo de gubbens lilla grå häst, lastade den med guld och silfver, och drogo

till ett annat rike. Der växte prinsen och blef stor och stark; men allt som han växte, hade han sin största lust att rida på den grå hästen öfver både berg och branter.

Nu hände sig att konungen som rådde öfver landet egde en enda dotter, som fick otaligt många friare. Hennes far lät derföre utgå ett påbud, att den skulle få prinsessan som kunde rida uppför glas-berget, och taga ned en gull-krona som var fästad öfverst på toppen. När prinsen fick veta detta, gick han fram till kungsgården och begärde tjenst såsom kocks-pojke. Som nu friarena skulle begynna sin täflan, lopp han hem, fick af sin foster-fader en rustning tillika med den lilla grå hästen, och red i fullt språng ända upp till berg-spetsen. Likväl tog han inte gull-kronan, utan red ned igen på andra sidan, och for bort. Andra dagen gjorde han på samma sätt. Tredje dagen tog han kronan; men red åter bort så ingen visste hvem han var.

Något derefter satt konunga-dottern ensam i sin jungfru-bur; då öppnades dörren, och kocks-pojken trädde in. Han hade gull-kronan i handen, och sade att han tagit den, men ville ge den tillbaka, på det prinsessan måtte få välja efter eget tycke. Detta behagade konunga-dottern väl, och hon bad sin fader stämma allt man-kön i hela riket fram till kungsgården. Konungen gjorde så.

När nu alla voro samlade, gick prinsessan bort till kocks-pojken, gaf honom gull-kronan, och valde honom till sin man. Häröfver blef en stor undran; men prinsen kastade af sin grå vadmals-kappa, och nu stod der icke mer någon köks-pojke, utan en bald konunga-son. Han fick så prinsessan och med henne halfva riket.

5. En uppteckning ifrån Gotland saknar hela inledningen om den »vilde mannen». I stället förtäljes om en fattig torpare, hvars yngste son plögade sitta i spisel-grufvan och alltid fick lida smälek af sina bröder.

Konungen som rådde öfver landet egde en enda dotter, och hon hade förlofvat, att aldrig gifta sig utan med den som kunde rida uppför ett glas-berg. Här om lät konungen utgå ett påbud öfver hela sitt rike. När nu dagen var inne, togo de begge äldste torpare-sönerna sin faders gamla ök, satte sig upp begge två, och redo åstad; men den minste pojken fick inte följa med, utan sprang jemte vägen och grät. Då kom der fram en »liten gubbe» och frågade hvarför han var så sorgsen. Pojken sade huru det var. Gubben återtog: »vänta, skall jag hjälpa dig. Här har du en pipa. Gack nu bort och ställ dig under den höga tallen. När du så blåser i ena ändan af pipan, kommer der fram en gångare med en rustning bunden vid sadel-knappen, och när du blåser i andra ändan, försvinner allt ihop.» Ja, pojken sprang genast

bort, blåste i pipan, klädde sig, och for i väg. Vid han nu red förbi sina bröder, vardt deras gamle häst-krake så skrämmd, att han skenade i diket med begge två ryttarne. Der fingo de ligga.

Pojken red nu fram till glas-berget, och fann en otalig hop folk, af hvilka somliga brutit ben och andra armar, vid försöket att rida uppföre. Men han lät inte skrämma sig, utan rännde ästad, och kom ända upp till berg-spetsen der prinsessan satt. Då kastade hon emot honom sitt gull-äple, och äplet fastnade vid hans knä. Derefter red han genast tillbaka utför berget, skyndade hem till spisel-grufvan, och hade sin lust att höra på, när hans begge bröder förtäljde om den främmande prinsen som skrämt deras häst i diket.

Sedan prinsessan länge väntat på den främmande kämpen, skickade konungen omsider bud öfver allt sitt rike, för att ransaka om någon hade ett gull-äple på sitt knä. Sändemännen kommo så äfven till torparens stuga. När det nu röjdes att den yngste pojken hade äplet, skall man tro der blef mån-ljust i kojän. De bådo så pojken följa med till konungen; men det ville han inte, utan smög sig ut, blåste i sin pipa, klädde sig i full rustning, och red ensam fram till kungs-gården, hvarest han genast blef igenkänd och fick prinsessan. Men torpare-gubben och hans begge äldste söner ha inte återkommit från sin förväning än i denna dag.

4. En uppteckning från Westergötland förtäljer, huru en fattig torpare-pojke låg och gräfde i en sandhåla, och kom till en sal under jorden, hvarest funnos tre hästar och tre rustningar, den ena af silfver, den andra af guld och den tredje af ädel-stenar.

Pojken gaf sig nu ut i verlden att vandra, och kom ändteligen till en kungs-gård, hvarest han fick tjenst som kocks-pojke. Konungen som rådde öfver gården hade en enda dotter. Hon var bortröfvad af trollen, så att hon endast skulle få visa sig tre Thorsdags-qvällar å rad, uppå spetsen af ett högt glas-berg; men om någon kunde rida uppför berget och taga gull-äplet af hennes hand, skulle hon bli frälst. Häröfver bar konungen stor sorg, och lät lysa på, att den som kunde frälsa prinsessan skulle få henne och halfva riket.

När nu första Thorsdags-qvällen var inne, lopp pojken bort till sand-hålan, klädde sig i silfver-rustningen, och red upp till midten af berget. Andra Thorsdags qvällen tog han guld-rustningen, och red så högt, att hästen hade ena framfoten uppå berg-spetsen. Tredje qvällen tog han ädelstens-rustningen, red ända upp till prinsessan, och fick gull-äplet. Derefter for han tillbaka till sand-hålan. Men när folket efter en stund fick se köks-pojken, der han vandrade vägen fram, kunde ingen tro att det var han som frälst konunga-dottern.

Omsider ger konungen befallning, att allt man-kön i hela riket skall komma fram till kungs-gården. Konunga-dottern går så ut och igenkänner sin befriare. Men köks-pojken kastar af sina trasor, och står der i ädelstens-rustningen; hvarefter konungen ger honom sin dotter och halfva riket.

5. I en ofullständig öfverlemning från Upland omtalas en konunga-son, som blef bortkörd af sin elaka styf-moder och fick gå vall uti skogen. Der fann han en håla i jorden, kom till råttornas rike, och frälste dem ifrån deras förtrollning genom att sofva en natt hos rätt-drottningen. När han sedan skulle gå, fick han till lön ett par handskar och stöflor, med hvilka han klättrade uppför glas-berget och vann konungens dotter.

21.

Den lilla Guld-skou.

Ifrån N. Småland.

Af denna vidt spridda sago-dikt känna vi följande utländska uppteckningar, oberäknadt åtskilliga bearbetningar i dramatisk form:

1. Hos **Norrmännen**: — Se ASBJÖRNSEN og MOE, Norske Folkeeventyr, D. I, N:o 19, ss. 110—127, sednare delen af sagan »Kari Træstak».

2. Hos **Danskarne**: — Se WINTHER, Danske Folkeeventyr, 1:ste Samling, Kjöb. 1823, ss. 12—17, »De to Kongedøttre».

3. Hos **Tyskarne**: — A. Sagan omtalas redan i 16:de årh., uti ROLLENHAGENS Froschmäseler. — B. Se BÜSCHING, Wöchentliche Nachrichten für Freunde der Geschichte &c. des Mittelalters, Bd. I, Breslau 1816, ss. 137—140, »Ueber die Märchen von Aschenbrödel» (med 3 serskildta Tyska uppteckningar af sagan). — C. Se anf. bok, Bd. II. Breslau 1816, ss. 185—8, »Aschenbrödel». — D. Se GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. I, N:o 21, ss. 138—147, »Aschenputtel». Jfr. Th. III, ss. 36—40. (En bearbetning häraf finnes öfversatt på Svenska, med titel: »Cendrillon eller Ask-ungen», en Saga berättad af Gustaf Holting. Öf-

översättning. Med 8 kolorerade Plancher. Stockholm 1844.) — E. Se BECHSTEIN, Deutsches Märchenbuch, Leipzig 1845, ss. 232—5, »Aschenbrödel». — F. Se E. M. ARNDT, Märchen und Jugenderinnerungen, Th. II, Berlin 1845, ss. 281—320, »Aschenbrödel».

4. Hos **Grekerna**: — En liknande sägen, af Grekiskt eller Egyptiskt ursprung, förtäljes om Rhodopis och Psammeticus uti Egypten († 617 f. Chr.). Se ÆLIANI Variæ Historiæ, XIII, Cap. 32, περί Ροδώπιδος ἑταίρας τύχης. (Förf. lefde ungefär 225 år e. Chr.)

5. Hos **Wallacherna**: — Se SCHOTT, Walachische Mährchen, Stuttgart und Tübingen 1845, N:o 4, ss. 100—5, »Die kaisers-tochter gänsehirtin».

6. Hos **Fransmännen**: — A. Se PERRAULT, Contes du Temps Passé, Paris 1697, sagan »Cendrillon» [öfversatt och i mångfaldiga upplagor utgifven såsom Svensk skillings-saga. Se BÄCKSTRÖM, Svenska Folkböcker, II, Stockh. 1848, ss. 45—56, »Ask-ungen»]. — B. Se MAD. D'AULNOY, Contes des Fées, sednare delen af sagan »La Finette».

7. Hos **Italiendarne**: — Se BASILE, Il Pentamerone, I, 6, »La gatta Cenerentola».

8. Hos **Walesarne**: — Jfr. TAYLOR, Gammer Grethel, or German Fairy Tales and Popular Stories, London 1839, s. 332.

9. Hos **Ryssarne**: — Åberopad af GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, III, s. 40.

10. Hos **Polackarne**: — A. Jfr. GRIMM, anf. arb. III, s. 432. — B. Se WOYCICKI Polnische Volkssagen und Märchen, Berlin 1839, ss. 423—7, »Die Eiche und der Schaafpelz».

11. Hos **Servierna**: — Jfr. BÜSCHING, Wöchentliche Nachrichten, IV, Breslau 1819, s. 61.

Det var en gång en konung och en drottning, som hade en enda dotter. Hon var dem kär framför allt annat, och ingen undre på det; ty hon var vän och huld, så det aldrig kunde ges huldare barn. Men när det lidit några år, vardt drottningen sjuk och blef död, och konungen fäste sig en ny gemål, som också hade en dotter. Var nu den förra drottningen mild och god, så var den andra ett riktigt troll, både stygg och elak på allt vis, och hennes dotter gaf icke sin mor efter. Konungen hade så inte mycken glädje af sitt giftermål,

och ännu värre gick det den lilla prinsessan; hon hörde aldrig annat än ledsamhet, bittida och sent, och kan väl hända att hon någongång fick sanna det gamla rönet, att 'den som får styf-moder, han får äfven styf-far'.

Det gick så en tid, och omsider vardt konungen också död. Nu hade den lilla hvarken huld eller skyld i hela verlden, och man kan tro att drottningen och hennes dotter inte blefvo bättre mot henne för det. Men för hvar dag som led växte hon fagrare och fagrare, och när det drog framåt femton år, var hon den vänaste mö som någonsin kunde finnas. Häröfver buro drottningen och hennes dotter än större harm, och vaktade noga att ingen skulle få veta om prinsessans skönhet. Till den ändan höllo de henne i allting mera som en torpare-unge än som ett konunga-barn; alla tunga sysslor skulle hon göra; aldrig fick hon gå fram i stugan eller sitta på bänken med annat folk, utan hennes plats var nederst i spisel-grufvan framför ugnsmunnen. Der satt hon höljd uti trasor, och gräde i askan, medan hon tänkte på fordna dagar när hennes mor lefde. Detta var hennes käraste lek, och deraf kallades hon på spe för »Ask-ungen».

Allt som det nu lider framåt, hände sig en dag att der breddes ett stort rykte öfver hela landet, ty der kom bud att en främmande prins ville fara dit och fria, och var äfven sagdt att han skulle komma till kyrkan om söndagen. Härmed fingo alla mycket bestyr; den ena tänkte uppå sig sjelf, den andra uppå sina döttrar, och i hela riket fanns icke så arm en tärna, att det ju lekte i hennes hug om hon kunde få prinsen. Likväl hade de ingenstädes så mycket att sköta som i kungs-gården. Der lagades och der vändes hela veckan igenom; för aldrig hade drottningen så mycket som en tanke, att inte hennes dotter skulle bli den rätta. När nu ändteligen söndagen kom, lät hon tvätta sin dotter och skura henne, tills skinnet så när följde med; sedan lät hon krusa och kamma hennes hår, och pynta henne på allt vis både fram och bak, så allringen sett maken till utstyrsel. Derefter befallte hon fram sin förgyllande karm, och lagade sig att sjelf fara med till kyrkan. Sammaledes ock de andra; ty om inte alla

kunde få den främmande prinsen, ville dock alla se honom. Men den som icke följa med, det var Ask-ungen. Hon skulle bli hemma och städa, och laga mat, och hacka granris, och strö gården, och mycket annat, såsom det alltid var hennes söndags-göra; stackars liten!

Som nu allt var i ordning, karmen förspänd, och drottningen redo att gifva sig på väg, tänkte drottning-dottern, att hon väl ändock kunde visa sig för styf-systemen i all sin glans och herrlighet. Hon vandrade så med stora steg och många stolta äthäfvor ända bort till spisel-grufvan; der stannade hon, vred sig och vände sig som hon bäst kunde, och sade: »nå, Ask-unge, hvad tyckes dig väl? Är jag inte grannt klädd? Ser du så grann jag är? Det är annat, det, än dina trasor.» Ja, den lilla svarade att så var, och sporde med stor ödmjukhet, om icke äfven hon skulle någongång få komma i Guds hus med andra människor. Straxt visade drottning-dottern sitt rätta sinnelag, och utbrast i vredesmode: »har man hört? Ask-ungen vill också till kyrkan! Kan tro du tänker få den unge prinsen! Nej, sitt der du sitter; det kan bättre höfvas en sådan tiggare-unge som du är.» Dermed gick hon sina färde, och den lilla grät bitterligen öfver hennes hårda ord. Men den onda styf-modern unnade henne icke en gång att få gråta i fred, — ty hon var, hon som andra elaka, alltid värst på Guds heliga söndag, — utan tog en skäppa ärter, slog ut dem midt på gården, och sade: »jag skall minsann lära dig gråta! Plocka nu upp hvar endaste ärt, och rensa dem, och koka till middag; och Gud tröste dig, om det inte är färdigt när jag kommer hem!» Så bestäldt, foro drottningen och hennes dotter i full skrud till kyrkan, för att möta prinsen; men Ask-ungen fick sitta hemma på gården och plocka ärter. Det blef hennes göra, det.

När det nu led fram på dagen, att kyrko-folket hade farit, skulle den lilla börja sina söndags-sysslor. Hon fattade så först ett ämbar, för att springa till källan efter vatten. Vid hon nu lopp igenom gårdet, kunde hon icke låta bli att tänka på forna dagar, huru annorlunda det då var, och på sin elaka styf-moder, och på kyrkan, dit hon aldrig fick komma, och

på den unge prinsen; och allt som hennes tankar lekte blef hon så innerligen bedröfvad, så hon satte sig på marken, stödde hand emot kind och grät. När hon så lutade för att hemta vatten, hände sig att en klar tår tillrade och föll ned i källan. Rätt i detsamma kom der fram en stor, stor gädda, och frågade hvarför hon grät så. »Jo,» sade Ask-ungen, »jag må väl gråta och inte vara glad. Min styf-moder och min styf-syster ha farit till kyrkan för att se den främmande prinsen; men jag skall sitta på gården och plocka ärter, och ändock får jag inte annat än bannor när de komma hem.» 'Åh,' sade gäddan, 'stackars liten! Det var en elak styf-mor du har. Men om du vill göra som jag säger dig, skall du få komma till kyrkan, du som de andra, och jag skall uträtta dina sysslor för i dag.' Ja, Ask-ungen lofvade hon skulle visst lyda i allting. Gäddan fortfor: 'när du nu går stigen fram emellan björkarne, kommer du till en ihålig ek, som står öfverst på berget. I eken finner du en klädning; den skall du taga på dig. Sedan skall du sadla gångaren som står bredvid, och rida till kyrkan, och sätta dig i bänken emellan din styf-moder och din styf-syster. Men du får icke tala dem till, ty då känna de igen dig; inte heller får du stadna qvar tills tidegården är lyktad, utan skynda dig ut och rid tillbaka till eken, och kläd dig i dina gamla kläder, så inte din styf-moder märker något när hon kommer hem igen.'

Ask-ungen blef vid allt detta så innerligen glad, ty det var mången god dag liden se'n hon sist fick höra så vänliga ord. Hon aftorkade derföre sina tårar, tackade gäddan på det allra bästa, och lopp stigen fram emellan björkarne tills hon kom öfverst på berget. Vid hon nu tittade in i eken, såsom gäddan sagt henne, fick hon se hvar der hängde en skrud af klaraste silfver; jemte skruden hang en silfverne-sadel med silfver-betsel, och der utanföre stod en snö-hvit gångare, och frustade och gnäggade, och slog med hofvarne, så det rungade i hela berget. Nu kan man väl tänka huru den lilla blef till mods. Hon tröstade knappt se uppå silfver-skrudden, så öfvermåttan präktig som den var, utan tänkte i början att allt ihop inte var annat än en dröm. Likväl gjorde hon som

gäddan lärt henne, gick in i eken, afklädde sina gamla trasor, tog på sig den granna silfver-drägten, kammade sitt gula hår, och var så innan kort förvandlad, ifrån en trasig Ask-unge, till den fagraste stolts jungfru som någonsin red till hofva. När så det var gjordt, sadlade hon sin gångare och for till kyrkan, och syntes det när hon kom, alldeles som när en hvit sky drager fram på himlen. Som hon nu vandrade gången fram, och satte sig i bänken emellan sin styf-mor och styf-syster, flög der ett sådant sken öfver hela kyrkan, att allt folket vände sig om och tittade bara efter den främmande silfver-jungfrun; men den unge prinsen vardt så betagen, att han aldrig kunde vända sina ögon ifrån henne. Der var så rätt ingen som lyddes på presten, om inte den elaka styf-modern och hennes dotter; kan tro de skulle på något vis trösta sig att ingen ville se på dem. Men rätt som det var, förrän någon visste ordet om, steg Ask-ungen plötsligt upp ur sin bänk, och skyndade ut ur kyrkan, långt förrän messan var läsen till lykta. Nu skall man tro der blef en uppståndelse! Den främmande konunga-sonen lopp straxt efter, ty han ville öfvermåttan gerna veta hvem hon var; sammaledés ock det andra folket, alla strömmade till kyrko-dörren, och ingen lyd-des mera hvarken till text eller lektie. Men den lilla lät inte uppebålla sig, utan steg genast uppå sin häst, och sade:

»ljust för mig!

mörkt efter mig!»

och försvann så i blinken ur deras åsyn. Me'ns nu alla stå der och gapa, och undra hvart hon bara tog vägen, skyndade hon till eken, afklädde sig den granna silfver-skruden, tog på sig sina gamla trasor, och sprang till kungs-gården, så att när drottningen och hennes dotter kommo hem funno de hvarken gångare eller silfver-jungfru; men ärterna voro kokade, gården var strödd, och den lilla Ask-ungen satt nederst i spisel-grufvan, alldeles som de voro vana att finna henne.

Drottningen och hennes dotter voro nu mycket illa tillfreds med sin kyrko-resa, och kunde litet hvar märka både på deras tal och svar, att inte allt hade gått efter önskan. Det var så rätt ingenting dem till lags, utan allt skulle de

häckla och klaga på. Likväl talade de mest om en främmande prinsessa som varit i kyrkan, och som kom och for ingen visste hvart; och allt gick deras tal derpå ut, att nästa söndag skulle drottningens dotter vara ännu mycket grannare än hon. Men hela tiden var der visst ingen som tänkte på den lilla Ask-ungen, utom för att banna och snäsa henne, så att den veckan blef hon ännu mycket värre hållen än någonsin tillföre.

Allt som nu dagarne skredo, kan man tro der vändes och lagades i kungs-gården, bara för att drottningens dotter skulle få det riktigt, riktigt grannt, och ändock var aldrig någonting så präktigt, att ju drottningen velat ha det ännu mycket yppare. Ändteligen kom söndagen. Då lät drottningen tvätta sin dotter och skura henne, tills hon vardt blank i synen som en tiggars-krycka, kammade hennes hår på det allra sirligaste, och pyntade henne både fram och bak, så man aldrig sett maken till utstyrsel. Derefter befallte hon fram sin förgyllande karm, och lagade sig att sjelf fara med till kyrkan. Sammaledes ock det andra folket på kungs-gården; ty alla ville de se den främmande prinsen. Men den som inte fick följa med, det var Ask-ungen. Hon skulle bli hemma, stackars liten, och städa, och laga mat, och hacka granris, och strö gården, och mycket annat, såsom det alltid var hennes göra om söndagen.

Som nu allt var i ordning, karmen förspänd, helgdags-skruden synad i hvar fäll, och drottningen redo att gifva sig åstad, tyckte drottning-dottern, att hon väl ändock kunde unna sin syster den stora lyckan, att få se henne i all sin glans och herrlighet. Hon vandrade derföre med stolta steg och många förnåma later ända bort till spisel-grufvan; der stannade hon, vred sig och vände sig åt alla sidor, att Ask-ungen måtte riktigt få skåda henne, och sade slutligen: »nä, hvad tyckes dig väl? Är jag inte grannt klädd? Ser du, så grann jag är? Det är annat, det, än dina trasor.» Ja, den lilla svarade att så var, och frågade med stor ödmjukhet, om icke äfven hon någon gång skulle få komma till kyrkan och se den unge prinsen. Men nu blef der en annan låt, och drottning-dottern

utbrast i vredes-mode: »ja så, har man nån'sin hört? Askungen vill också till kyrkan att se den främmande prinsen! Nej, sitt der du sitter, din tiggareunge, och gräf i askan! Det kan höfvas dig bättre.» Dermed gick hon sin väg, och den lilla grät bitterligen öfver hennes hårda tal. Men styf-modern unnade henne icke en gång få gråta i fred, utan tog en skäppa gryn, kastade ut dem midt på gården, och sade: »jag skall minsann ge dig annat göra än att sitta och gråta. Plocka nu upp hvart endaste gryn, och rensa dem, och koka dem till middag; och Gud tröste dig, om det inte är gjordt tills jag kommer hem!» Så bestäldt, foro drottningen och hennes dotter i fullan ståt till kyrkan, för att möta prinsen; men Askungen skulle sitta hemma på gården och plocka gryn, såsom hennes elaka styf-moder befallt. Det blef hennes göra.

När det nu led fram på dagen, att kyrko-folket hade farit, skulle den lilla börja sina söndags-sysslor. Hon fattade så först ett ämbar, för att springa till källan efter vatten. Vid hon nu lopp öfver ängen, kunde hon icke låta bli att tänka både hit och dit; på sin moder som var död, huru huld och god hon alltid hade varit, och på sin elaka styf-mor, och på kyrkan, och på den unge prinsen som hon aldrig mer skulle få se, och allt som hon tänkte blef hon så sorgfull till mods, att hon satte sig på en sten, lutade hand emot kind, och grät bitterligen. När hon så böjde sig ned för att hemta vatten, rann åter en klar tår och föll i källan. Straxt kom den stora gäddan upp i vatten-brynet, och sporde som förut: »skön jungfru, hvarför sitter du här och gråter så?» 'Jo,' svarade Askungen, 'jag må väl gråta och inte vara glad. Min styf-moder och min styf-syster ha farit till kyrkan för att se den unge prinsen, men jag ensam skall sitta på gården och plocka gryn, och när drottningen kommer hem, får jag ändock inte annat än bannor och hårda ord.' »Åh,» sade gäddan, »det var en elak styf-mor du har. Men om du vill göra som jag säger, skall du få komma till kyrkan, du som de andra, och jag vill uträtta dina sysslor liksom förra söndagen.» Ja, Askungen tackade för gäddans goda vilja, och lofvade hon skulle visst icke vara olydig i någonting. Gäddan fortfor: »när du nu går

stigen fram under björkarne, kommer du till den ihåliga eken som står på berget. I eken finner du en klädning, som du skall taga på dig. Sedan skall du sadla gångaren som står bredvid, och rida till kyrkan, och sätta dig i bänken emellan din styf-moder och din styf-syster. Men du får icke tala dem till, ty då känna de igen dig; inte heller får du dröja tills tidegården är lyktad, utan skynda dig ut och rid tillbaka till eken, och kläd dig i dina gamla kläder, så din styf-moder icke märker något när hon kommer igen.»

Ask-ungen blef vid allt detta så för-innerligen glad, ty det lekte henne i hugen att hon skulle få se den unge prinsen än en gång. Hon aftorkade derföre sina tårar, tackade gäddan på det allra bästa, och lopp stigen under björkarne tills hon kom öfverst på berget. Vid hon nu tittade in i eken, fick hon se hvar der hängde en skrud af skäraste gull; jemte skruden hang en guld-sadel med guld-betsel och gyllene mile, och allt var så öfvermåttan präktigt, att det glimmade som en eld när man såg derpå. Tätt utanföre stod åter den snö-hvita gångaren, och fnyste och gnäggade och var så glad, och slog marken med hofvarne, så det rungade i hela berget. Nu kan det hvar man tänka huru den lilla blef till mods; hon visste på en lång stund inte om hon var vaken, eller om allt ihop endast var en dröm. Likväl glömde hon icke bort hvad gäddan sagt henne, utan gick in i eken, afklädde sina gamla trasor, tog på sig den präktiga guld-skruden, kammade sitt gula hår, och var så innan kort förvandlad, ifrån en stackars trasig Ask-unge, till den sagraaste stolts jungfru som någonsin bar en krona af gull. Derefter sadlade hon sin gångare och red till kyrkan, och syntes det när hon kom, alldeles som när ett moln drager fram på himmelen med en liten stjerna uppå. Vid hon nu vandrade gången fram, och satte sig emellan drottningen och hennes dotter, for der ett sådant sken bort efter tiljorna och öfver hela kyrkan, att allt folket vände sig i bänkarne och tittade bara efter den främmande guld-jungfrun; men prinsen fick en sådan älskog i sitt hjerta, så han aldrig kunde taga sina ögon ifrån henne. Der var så rätt ingen som lyddes på presten, om inte den elaka styf-modern och hennes

dotter; kan tro de skulle på något sätt dölja sin förargelse, ehuru de gerna sett om den fagra prinsessan varit hundra mil borta. Men de fingo inte länge besinna sig; ty rätt som det var steg Ask-ungen plötsligt upp, och skyndade ut ur kyrkan, långt förrän messan var läsen till lykta. Nu skall man tro der blef en uppståndelse! Den unge prinsen lopp straxt efter, ty han ville framför allt utforska hvem hon var; sammaledes ock det andra folket, alla strömmade till kyrko-dörren, och ingen brydde sig mera om hvarken prest eller tidegärd. Likväl fingo de ingenting för sitt omak; ty när den lilla kom ut, steg hon genast uppå sin häst, och sade:

»ljust för mig!

mörkt efter mig!»

och försvann som en blixtnur ur allas åsyn. Me'ns nu prinsen och allt folket stå der och gapa, och undra hvart i all världen hon bara tog vägen, skyndade hon tillbaka till eken, klädde sig i sina gamla kläder, och lopp till kungs-gården, så att när drottningen och hennes dotter kommo hem, funno de grynen kokta och gården strödd, men hvarken gångare eller guldjungfru, utan allenast Ask-ungen i sin spisel-vrå, alldeles som de voro vanā att se henne.

Drottningen och hennes dotter voro nu ännu mycket sämre tillfreds med sin kyrko-resa än förra söndagen, och kunde något hvar märka både på deras tal och svar, att inte allt hade gått efter förväntan. Det var så rätt ingenting dem i lag hvarken hemma eller borta, utan allt skulle de klandra och allt skulle de klaga på. Likväl talade de allra mest om en främmande prinsessa, som varit så öfvermåttan präktigt klädd, och jemnt gick deras tal derpå ut, huru drottning-dottern skulle bli ännu grannare än hon. Men hela tiden var der visst ingen som tänkte på den lilla Ask-ungen, om inte för att snäsa och banna henne, såsom hon alltid var den som fick umgälla sin styf-moders och sin styf-systers elakhet.

Som nu dagarne skredo, kan man tro der sömmades och der vändes i kungs-gården både arla och serla, bara för att drottning-dottern skulle få det riktigt öfver sig grännt; och huru präktigt allting gjordes, blef det ändock aldrig så

rart att ju drottningen velat ha det än bättre. Omsider kom söndagen. Då lät drottningen åter tvätta sin dotter och skura henne, tills hon blänkte som en sol, krusade hennes hår på det allra sirligaste, och pyntade henne på allt vis både fram och bak, så man aldrig har sett maken till utstyrel. Derefter befallte hon fram sin förgyllande karm, och lagade sig att sjelf fara med till kyrkan. Sammaledes ock hennes folk; ty om inte alla kunde få den främmande prinsen, ville dock alla se honom. Men den som inte fick följa med, det var Ask-ungen. Hon skulle bli hemma och städa, och hacka granris, och strö gården, och mycket annat, såsom det nu en gång för alla var hennes söndags-sysslor.

När nu allt var i ordning, karmen förspänd, helgdags-skruden synad i hvar fäll, och drottningen redo att gifva sig åstad, tyckte drottning-dottern, att hon väl ändock kunde unna sin styf-syster den lyckan, att få skåda henne i all sin glans och herrlighet. Hon vandrade fördenskull med stora steg och många stolta later ända bort till spisel-grufvan; der stadnade hon, vred sig och vände sig åt alla sidor, och sade slutligen: »å, Ask-unge, hvad tycker du väl! Är jag inte grannt klädd? Ser du, så grann jag är? Det är annat, det, än dina trasor.» Ja, den lilla svarade att så var, och sporde med tårar i ögonen, om icke äfven hon för en enda gång skulle få komma i kyrkan och se den unge prinsen. Men nu blef der straxt annat ljud, och drottning-dottern utbrast med stor vrede: »ja så, har man hört på maken? Ask-ungen vill också följa med! Kantro du tänker få den unge prinsen! Nej, sitt der du sitter, din tiggars-unge! Det kan höfvas dig bättre.» Dermed vandrade hon sina färde, och den lilla kröp undan, allra längst in i spisel-grufvan, för att dölja sina tårar. Men hon fick inte en gång gråta i fred; ty straxt var den elaka styf-modern tillreds, tog en skäppa mjöl, slog ut den midt på gården, och sade: »jag skall minsann ge dig annat göra än sitta och gråta. Plocka nu upp mjölet, hvart endaste korn, och rensa det, och laga till middag; och Gud tröste dig, om inte allt är gjordt tills jag kommer hem.» Så bestäldt, foro drottningen och hennes dotter i fullan ståt till kyrkan, för att möta prinsen; men den

lilla skulle sitta på gården och plocka mjöl, såsom den elaka styf-modern befallt henne.

När det nu led fram på dagen, att kyrko-folket hade farit och den lilla skulle börja sina sysslor, fattade hon först ett ämbar, för att springa till källan efter vatten. Vid hon så åter lopp öfver den gröna ängen, begynte hennes tankar fara både hit och dit; hon tänkte uppå sin moder som var död, och som alltid varit så huld och god emot henne, och på sin onda styf-moder, och på kyrkan dit hon aldrig fick komma, och allt började hennes tårar rinna så strida som klaraste perlor. Men allra mest gick det henne till sinnes, när hon tänkte på den unge prinsen som hon aldrig mer i världen skulle få råka, och då blef hon så bedröfvad, att hon satte sig på en sten, lutade hand under kind, och visste sig ingen tröst. Som hon nu lutade för att hemta vatten, hände sig att en klar tår rann utför hennes kind och tillrade ned i källan. Rätt i detsamma kom den stora gäddan åter fram, stack upp sitt gröna hufvud i vattu-brynet, och frågade hvarföre hon grät så bitterligen. »Jo,» sade Ask-ungen, »jag må väl gråta och inte vara glad. Min styf-moder och min styf-syster ha farit till kyrkan för att möta den unge prinsen; men jag skall sitta på gården och plocka upp mjöl, och när drottningen kommer hem, får jag ändock inte annat än bannor och hårda ord.» 'Åh,' sade gäddan, 'stackars liten! Det var en dålig mor du har. Men om du vill göra som jag säger dig, skall du få komma till kyrkan, du som de andra, och jag skall uträtta dina sysslor såsom förra söndagen.' Ja, Ask-ungen tackade så godt hon någonsin förstod, och lofvade hon skulle visst vara lydig i allting. Gäddan fortsfor: 'när du nu går stigen fram under björkarne och kommer till den ihåliga eken, så finner du en klädning; den skall du taga på dig. Sedan skall du sadla gängaren som står bredvid, och rida till kyrkan, och sätta dig i bänken emellan din styf-moder och din styf-syster. Men du får inte tala dem till, ty då känna de igen dig; icke heller får du stadna qvar till dess messan är lyktad, utan skynda dig ut och rid tillbaka till eken, och

kläd på dig dina gamla kläder, att inte din styf-moder märker något när hon kommer hem igen.»

Ask-ungen blef vid allt detta så hjerteligen glad, ty hennes håg lekte till den unge prinsen, ehuru hon visst aldrig hade tänkt att få se honom mera. Hon aftorkade derföre sina tårar, tackade gäddan på det allra bästa, och lopp stigen fram under björkarne tills hon kom öfverst på berget. Vid hon nu tittade in i eken, fick hon se hvar der hängde en skrud som var rundt omkring besatt med bara ädel-stenar; jemte skruden hang ett sadel-tyg, som likaledes var fattadt med perlor och demanter ifrån österland, och allt var så öfvermåttan präktigt, att det skiftade och skimrade som den klaraste regnbåge. Tätt utanföre stod åter den snö-hvita gångaren, och fnyste och gnäggade och var så glad, och slog marken med hofvarne, så det gaf genljud i hela berget. Nu kan det hvar man väl tänka huru den lilla blef till mods; hon visste på en lång stund inte om det var sanning, eller om allt ihop bara var en fager dröm. Likväl glömde hon icke bort hvad gäddan sagt henne, utan gick in i eken, afklädde sina gamla trasor, smyckade sig i den granna ädelstens-skruden, fäste en gull-krona i sitt gula hår, och var så inom en kort stund förvandlad, ifrån en stackars trasig Ask-unge, till den vänaste prinsessa som någonsin kunde finnas i världen. Derefter sadlade hon sin gångare, satte sig upp och red till kyrkan, och syntes det när hon kom, alldeles som när sol rinner upp på himmelen öfver en hvit sky. Vid hon nu vandrade gången fram och satte sig emellan drottningen och hennes dotter, for der ett sådant sken öfver hela kyrkan, att det lyste i hvar endaste vrå, och allt folket vände sig i bänkarne och tittade bara efter den främmande ädelstens-jungfrun; men den unge prinsen fick ett sådant sår i sitt hjerta, att han tyckte sig aldrig kunna lefva utan henne. Det var så rätt ingen som lyddes på presten, om inte den elaka styf-modern och hennes dotter; kan tro de skulle på något sätt dölja sin harm, ehuru de gerna önskat prinsessan tusen mil borta. Men de fingo inte länge besinna sig, ty rätt som det var steg Ask-ungen plötsligt upp ur bänken, och hastade ut, redan långt förrän messan

var läsen till lykta. Nu kan man tänka att der blef en uppståndelse! Den unge prinsen lopp straxt efter; ty han hade satt sig i sinnet att han ville veta hvem hon var, huru det ock månde aflöpa. Sammaledes ock det andra kyrko-folket; alla sprungo de upp ur sina bänkar, och sjelfve presten med, så att han i brådskan glömde både bok och breviarium. Som den lilla nu skulle ut igenom kyrko-dörren, hade prinsen låtit tjära tröskeln, att hon tappade sin ena guld-sko, och sjelf var han så i hack och häl efter henne, att hon ej tordes vända om för att hemta den. Hon hade så ingen annan råd än att skynda till sin häst, och säga som tillförene:

»ljust för mig!

mörkt efter mig!»

och försvann så i blinken ur allas åsyn. Derefter red hon hasteligen till den stora eken uppå berget. Men vid hön nu såg sig omkring, varsnade hon mycket folk, som lopp åt alla sidor för att leta efter henne, och märkte tillika att hennes styf-moder och styf-syster redan kommo farande ifrån kyrkan. Då blef hon så rädd, så rädd, och gaf sig hvarken tid att ömsa kläder eller annat, utan kastade sin gamla vadmals-kappa öfver den präktiga ädelstens-drägten, och sprang sedan till kungs-gården det fortaste hon kunde. Der satte hon sig nederst i spisel-grufvan, och låtsade leka med askan, såsom hennes sed var. Drottningen och hennes dotter kunde så icke märka någonting, utan när de kommo hem funno de gården strödd, vällingen kokad och den lilla sittande på sin gamla plats, alldeles som de voro vana att se henne.

Sagan vänder nu tillbaka till den unge prinsen. När han såg att ädelstens-jungfrun flytt sin kos, blef han mycket bedröfvad; ty det låg honom i hugen, att han ville ega henne eller ingen i verlden. Han begynte derföre lägga råd, huru han skulle återfinna henne. Till den ändan tog han den lilla gull-skön, som hon tappat vid kyrko-dörren, och lät lysa på öfver hela riket, att hvilken som passade skon, henne och ingen annan ville han fästa till sin gemål. Nu, må tro, blef der en uppståndelse så det var värddt någonting; och hvar endast jungfru, så många der någonsin fanns, skulle de åstad

och fresta sin lycka med den lilla skon. Men der var ingen som skon passade, och inte mycken under var det, ty den var så innerligen liten och nätt, att väl aldrig i verlden gafs en jungfru som trådde en fagrare liten sko. Det begynte nu se mörkt ut för prinsen, om han skulle återfinna ädelstens-jungfrun eller icke. Likväl förlorade han inte modet, utan skickade sina svenner åt alla håll för att söka och leta, och drog sjelf omkring bygden till att passa skon, både i östan och vestan.

Huru han nu färdades, kom han, såsom man det kan vänta, omsider äfven till kungs-gården. Då lät drottningen straxt stänga in den lilla styf-dottern i ugnen, ty hon fruktade att någon skulle få se hennes stora skönhet; men sjelf ledde hon fram sin egen dotter till att passa gull-skon. Men det var lika när; foten var för stor och blef för stor, huru man ock måtte krysta och klämma den. Drottningen var likväl inte rådlös, hon, utan högg af sin dotters långa hälar och klippte bort hennes stora tår, och förde henne så ånyo fram att försöka sin lycka. Som drottning-dottern nu åter ville passa gull-skon, satt der en liten fogel i trädet och sjöng:

»Huggen häl och klippen tå!

I ugnen är den som gull-skon går på.»

'Hvad var det?' Frågade prinsen, förundrad. »Åh,» svarade drottningen, »det var alls ingenting; det var bara eljest fogel-låt.» Prinsen brydde sig så icke vidare derom, utan drottning-dottern skulle försöka skon. Men fogeln upphörde icke, utan sjöng om igen:

»Huggen häl och klippen tå!

I ugnen är den som gull-skon går på.»

'Hvad var det fogeln sjöng?' Sporde prinsen ånyo, och lyssnade. »Åh,» svarade drottningen, »inte är det värdt att lydas till sådant; det var ändock bara fogel-qvitter. — Bort med dig, din stygga fogel!» Men det half inte, ty knappast ville drottningens dotter åter passa gull-skon, så satt fogeln i trädet och sjöng tredje resan:

»Huggen häl och klippen tå!

I ugnen är den som gull-skon går på.»

Nu kunde prinsen väl märka att der var något svek under. Han skickade så sina små-svenner till att ransaka i ugnen, och rätt som det var, kommo de tillbaka med den lilla styf-dottern som legat gömd derinne. Då skall man tro drottningen och hennes dotter inte blefvo goda! De både bleknade och rodnade af vrede, och sporde huru någon bara ville bry sig om en sådan liten trasig tiggare-flicka. Men prinsen aktade inte om deras tal, utan lät bära fram gull-skön, och se, då var det som den varit vuxen till Ask-ungens lilla snö-hvita fot. Som de nu voro i färd härmed, blef prinsen varse huru en gyllene slik tittade fram mellan hålen på den lillas kläder. Då sprang han hastigt till, och ryckte af den gamla grå vadmals-kappan. Men i detsamma flög det som en blixtrundt omkring, och se, i stället för den trasiga Ask-ungen stod der en vän konunga-dotter, just henne som prinsen hade sett i kyrkan, och ädelstens-skruden glimmade som klaran sol, och alla som sågo det, kunde icke nog förundra sig öfver prinsessans stora fågring.

Vid allt detta blef konunga-sonen så hjert-innerligen glad, att han både skrattade och log i glädje; men drottningen och hennes dotter de logo inte. Han tog så den lilla i famn och satte henne på sitt knä, och fäste henne med röda gullringar. Derefter förde han henne med stor ära hem till sitt eget rike, och gjorde henne till sin drottning. Men jag var med på brölloppet. Der trådde konunga-sonen dansen med sin fagra unga brud, och jag dansade, och alla gästerna dansade med, utom drottningens dotter. Hon kunde inte dansa; ty hennes moder hade klippt tårna af henne. Så var sagan all.

Anmärkingar.

1. En öfverlemning ifrån Östergötland, tryckt uti A. I. ARWIDSSONS Läse- och Läro-bok för ungdom, Stockh. 1830, I, s. 19—25, förtäljer, att när drottningen skulle fara till kyrkan gaf hon sin styf-dotter ingen mat, utom en beta svart bröd och litet mjölk i »katt-skålen» Tillika strödde hon en skäppa ärtor på golvet, och befalle Ask-ungen plocka upp hvar ärt, innan kyrko-folket kom hem igen.

Bäst den lilla nu satt och grät och plockade, och plockade och grät, hörde hon att det skrapade på dörren. Hon öppnade, och der kom in en liten fager-hvit hermelin, åt hvilken hon gaf sin frukost-mjölks. När nu hermelinen var mätt, frågade han hvarföre hon grät. Ja, Ask-ungen förtäljde allt som det var. Då sade hermelinen: »följ mig, så vill jag hjälpa dig!» Dermed blåste han på ärterna, och straxt flögo de af sig sjelfva in i skäppan. Sedan förde han Ask-ungen till en stor ek i skogen, hvarest de funno präktiga kläder, och gångare och små-svenner, så att hon med stor ståt kunde fara till kyrkan och möta den främmande prinsen.

Fortsättningen instämmer med hvad ofvan finnes meddeladt; endast med det tillägg, att när Ask-ungen tredje söndagen kom igen till eken, sade hermelinen: »nu är mitt verk slutadt, och jag kan icke längre hjälpa dig. Men om du tycker dig vara mig någon tack skyldig, så tag denna knif och stick i mitt hjerta.» Ask-ungen ville dock inte löna honom så illa för hans bistånd; men hermelinen bad så vackert, och sade: »gör som jag sagt, det är min frälsning!» Då vände den lilla bort ögonen, och stötte till. I detsamma flöto tre droppar blod på marken, och deraf rann upp en fager unger prins, som genast försvann, och aldrig hördes af mera.

Ett sednare tillägg, lånadt ur sagan om *Prinsessan som gick upp ur hafvet*, återfinnes ofvan under N:o 7, anm. 3.

2. Enligt en uppteckning ifrån Gottland, fick styf-dottern gå klädd i en pels af kråk-fjädrar, att hon måtte skämmas hvar hon kom, och att ingen skulle se huru mycket hon var fagrare än käringens egen dotter. Här af kallades hon *Kråk-pelsen*. Ändteligen erhöll hon hjälp af en 'liten gubbe', med hvilken hon delade sin frukost, och som lofvade »göra henne lika godt igen». Han tog henne så med sig till skogen, blåste i en pipa, och skaffade henne först en klädning som sken likt stjernorna på himlen, sedan en som sken likt månen, och sist en som sken såsom solen. Kråk-pelsen kom sålunda alla tre söndagarne till kyrkan, utan att blifva igenkänd hvarken af sin styf-moder eller sin styf-syster. —

När prinsens sändebud slutligen kommo till käringens gård, för att passa den lilla guld-skön, blef kråk-pelsen så rädd, att hon gömde sig i ugnen. Men der satt en liten fogel i trädet och sjöng, och röjde henne. Hon blef således igenkänd, och fick konungasonen. — Sagan slutar med det vackra tillägget, att »hon ändock alltid gjorde godt åt sin elaka styf-moder».

3. En uppteckning ifrån S. Småland förtäljer om en styf-dotter, som kallades *Aske-pjesken*, och som fick sitta hemma och

rensa ärter, me'ns hennes styf-moder och styf-syster foro till kyrkan att möta en främmande prins. Bäst hon nu satt och grät, kom der en liten fogel och hackade på fönster-blyet, och qvittrade:

»piga lilla, gack till kyrkan!
 Jag skall rensa dina ärter.
 Jag skall sopa, och städa, och göra allting
 Tro mig!»

I detsamma kom der en örn flygandes, och fällde ur klorna en präktig klädning. Den tog Aske-pjesken och gaf sig till kyrkan, hvarest alla undrade öfver hennes stora fågring. Men prinsen sjelf vardt alldeles betagen, och kastade en hvit silkes-handske i hennes sköt.

Andra söndagen gick det på samma sätt, och prinsen kastade till henne den andra handsken. Tredje söndagen kastade han ett gull-äple. Men för hvar gång skyndade Aske-pjesken ut ur kyrkan, innan tjensten var lyktad, alldeles såsom ofvan förtäljes.

När prinsen och hans tjenare slutligen kommo till gården, för att passa lilla gull-skön, stängde käringen in sin styf-dotter i stallet; men afhögg hälarne och tärna på sin egen dotter. Prinsen ville dock inte tro att hon var den rätta. Då tog käringen fram silkes-handskarne och gull-äplet, och prinsen kunde nu icke längre tvifla. Men i detsamma kom der en liten fogel och hackade på fönster-blyet, och qvittrade:

»De hugga af häl, de hugga af tå.
 I stallet är den som gull-skön går på.»

Nu upptäcktes styf-moderns falskhet, och konunga-sonen höll sitt bröllopp med Aske-pjesken.

4. Enligt en annan öfverlemning ifrån S. Småland, lät prinsen villa sig af drottningens illfundighet, så att han tog den falska jungfrun med sig i vagnen, för att draga hem till sitt eget rike. Men när de färdats ett stycke kommo de till en bro. Der satt en fogel i trädet, och sjöng:

»Hacka häl, hacka tå!
 Hemma sitter jungfrun i badstu'n och gråter,
 hon, som gull-skön går på.»

Nu märkte prinsen att han var besviken; vände tillbaka till drottningens gård, och fann sin rätta käresta i bad-stugan, der hon blifvit instängd af sin elaka styf-moder.

5. En tredje uppteckning ifrån S. Småland, kallad *Fröken Skinn-pels Rör i askan*, har en vidlyftig inledning, som blifvit

lånad ur sagan om »*De tre Under-skogarne*». Deruti förtäljes om en elak styf-moder, som sände sin styf-dotter till skogen att gå vall, men icke gaf henne någon mat, utan allenast en beta hafre-bröd. När så brödet var allt, satte den lilla sig under en ek och grät. Då kom der fram en stor hvit björn, och sporde hvarföre hon var så bedröfvad. Flickan sade som sanningen var, att hon blifvit skickad ut i marken af sin onda styf-moder, och att hon nu icke hade någon att hylla sig till i hela världen. Björnen återtog: »om du vill vara mig trogen, skall jag hjälpa dig.» Ja, härtill samtyckte flickan, och björnen gaf henne en pipa af gull, i hvilken hon skulle blåsa hvar gång hon ville tala vid honom.

Det gick så en tid bortåt, och den lilla begynte längas hem. Som hon nu kom till sin styf-moders gård, vardt käringen ännu värre än förut, och sade: »ja så, du kommer igen, din stygga ungel! Jag tänkte du hade svultit ihel för länge sedan; men det var inte så väl heller.» Flickan svarade att hon fått hjälp af sin bästa vän, så det hade ej gått någon nöd på henne. »Hvad är det för en vän du här?» sporde käringen. 'Jo,' sade mön, 'det är ett stort vitt djur, som kallas björn.' »Ja så,» återtog styf-modern, »det var bra jag fick veta det.» Hon lade så råd med sin dotter, att de skulle sätta ut giller och fånga björnen. Men när den lilla märkte deras anslag, gick hon ut i skogen, satte sig under eken, och blåste i sin pipa. Straxt kom björnen fram, och flickan varnade honom för käringens försåt. Björnen sade: »sörj inte för det, du! Jag skall nog se mig före.»

En dag sade björnen: »nu skall du följa med mig bort, så du slipper vara längre hos din elaka styf-moder. Men ett skall du lofva, att du lyder mig i allt som jag säger dig.» Flickan jakade härtill, hvarest björnen tog henne uppå sin rygg, och så drogo de åstad öfver berg och dalar. Ändteligen kommo de till en stor, stor skog. Men den skogen var inte som andra skogar, utan hvart enda litet löf, som satt på träden, var af klara silfret, så det lyste vidt omkring. Då sade björnen: »här får du inte röra vid någonting, för då bli vi olyckliga, både du och jag.» Ja, flickan lofvade hon skulle icke röra vid någonting. Men när de kommo midt i skogen, glimmade löfven så fagert omkring henne, att hon glömde sitt löfte och bröt ett litet silfver-blad. Då sade björnen: »kära, hvad gjorde du nu?» Flickan svarade: 'jo, jag bröt mig bara ett litet silfver-löf.' Björnen återtog: »det skulle du inte ha gjort. Nu står till lyckan, om vi komma hän med lifvet.» I detsamma fylldes hela skogen af ett hiskeligt rytande, och från alla sidor strömmade fram en otalig skara vilda djur, lejon, tigrar och all slags, och de gáfvo sig efter björnen, och ville rifva ihel honom. Då blef den lilla alldeles förfärad, och tordes inte se upp

med ögonen, så rädd var hon. Men björnen till att springa allt hvad springas kunde, och de vilda djuren efter, så att när han ändteligen kom ut ur skogen, var han nästan förgången af fruktan och maktlöshet.

Det led så åter en stund, och de kommo till en annan skog, der hvart enda litet löf var af skärt guld, så det glimmade hvar man såg. Här gick det på samma sätt. — Ändteligen kommo de till en tredje skog, ännu mycket större än de förra, der hvart enda litet löf var af klaraste demant, så det lekte och skimrade vida vägar. Men äfven här kunde den lilla icke hålla sig, utan bröt ett demante-löf af träden. Genast rusade der fram en otalig skara vild-djur, och björnen till att springa före, djuren till att springa efter, och voro honom så i hack och häl, att de nästan rifvit honom till döds, förr än han ändteligen kom ut ur skogen.

Björnen och den lilla färdades nu i sakta mak, ty han var både trött och sårad; icke heller talade han ett enda ord under vägen. Slutligen kommo de till en klar källa, som rann utur berget; der satte de sig att hvila. När de suttit en stund, sade björnen: »här månde vi skiljas åt, ty nu skall antingen du eller jag ned i källan.» Flickan svarade: 'om så är, blir det väl jag som kommer dit, efter som jag varit dig så olydig.' »Nej,» sade björnen, »det skall du ändock inte, utan här har du en knif; nu skall du döda mig och kasta min kropp i källan. Sedan skall du kläda på dig min pels, och gå upp till kungs-gården, och bedas få tjänst vid hofvet. Men hvar gång du tarfvar hjälp, skall du blåsa i gull-pipan som jag gifvit dig.» Flickan tordes så icke annat än lyda, utan gjorde som björnen sagt, dödade honom, kastade hans kropp i källan, svepte sig i hans hud, och vandrade med stor hjertans sorg upp till kungs-gården. Der fick hon tjänst i köket, och satte sig i spisel-grufvan att gräfva i askan. Men alla undrade öfver hennes klädsel och öfriga skick, och kallade henne »fröken *Skinnpels Rör i askan*». —

Efter denna inledning förtäljes buru konungen och drottningen och den unge prinsen, tillika med hof-folket, skulle fara till kyrkan, och köks-mästaren ville äfven fara dit. Såsom han nu icke hade någon som kunde laga konungens mat, gick han till fröken Skinnpels och bad om hjälp. Flickan undskyllade sig i det längsta, men måste slutligen efterkomma hans begäran. Sedan nu allt folket på kungs-gården farit sin kos, tog den lilla fram sin gull-pipa, blåste deri, och sade: »upp, mina pysslingar, och lagen maten så goder, att dess like inte har varit på kungens bord förr eller sen!» Straxt kom der fram en otalig hop små, små pysslingar, och begynte koka och steka och laga mat, så man aldrig har sett maken. När så det var gjordt, sade flickan: »tagen nu fram

min silfver-skrud; ty jag vill fara till kyrkan, jag med.» Straxt togo pysslingarne fram den allra sagraaste silfver-klädning, och klädde fröken Skinnpels, och passade henne på allt sätt. Derefter gaf hon sig till kyrkan, och satte sig i bänken emellan drottningen och prinsessan. Men allt kyrko-folket undrade öfver hennes skönhet, och den unge prinsen blef så betagen, att han tyckte sig icke vilja lefva utan han kunde få ega henne. —

Sagens fortsättning och upplösning instämmer med hvad ofvan finnes meddeladt.

6. En öfverlemning ifrån Upland, kallad *Kråknäbba-pelsen*, har likaledes en vidlyftig inledning, sammansatt utaf ursprungligen skilda sago-drag. Af dessa drag igenfinnas några här ofvan uti inledningen till sagan N:o 7, *Rosalill och Långa Leda*, och i anmärkningarne till samma saga, N:i 1 och 2, medan andra (flykten, förföljelsen) äro lånade ur en bekant troll-saga af fullkomligt olika skap-lynne. —

Berättelsen handlar om en styf-dotter, som af sin elaka styf-moder sändes att gå vall i skogen, utan att få någon mat. Bäst hon nu satt och grät, kom den store svarte oxen fram till henne, och sade: »om du vill göra som jag-säger, skall jag hjälpa dig.» Flickan jakade härtill. Då sade oxen: »skaka mitt öra, och håll förklädet under!» Flickan gjorde så, och fick nu så mycken fin mat som hon någonsin förmådde äta.

När den lilla nu kom hem ur skogen, blef troll-packan ännu elakare mot henne än förut. Det hände sig så en dag, att käringen glömt sin yxa ute i regnet, och sände sin styf-dotter att hemta den. Flickan gick, och fann tre små dufvor sittande på yxeskafvet. Då tilltalade hon dem vänligt, smekte dem, och gaf dem mat ur handen. Men dufvorna flögo upp i ett träd, och rådslogo huru de skulle löna henne. Den ena sade: »jag önskar henne, att hvar gång hon talar hoppar en gull-ring ur hennes munn.» Den andra sade: »jag önskar henne, att hon blir allt vackrare och vackrare.» Den tredje sade: »jag önskar henne, att hon får en konung till gemål.»

Flickan kom så hem, och var mycket vackrare än förr. Då blef käringen afundsjuk, och skickade sin egen dotter i skogen att hemta yxan. Men käring-dottern bannade de små dufvorna, och jagade bort dem. De flögo så åter upp i trädet, och öfverlade huru de skulle löna hennes elakhet. Den ena sade: »jag önskar henne, att hvar gång hon talar skall en groda hoppa ur hennes munn.» Den andra sade: »jag önskar henne, att hon blir allt fulare för hvar dag.» »Och jag,» sade den tredje, »önskar henne, att hennes näsa blir allt längre och längre.» Så gick det ock. Kä-

ring-dottern blef allt styggare, och hennes näsa växte ut som en kråk-näbb, och blef så lång, att hon inte kunde öppna en dörr sjelf. Hon lät så göra sig en stor pels, som hon bar på näsan, för att dölja huru stygg den var.

Nu var det inte godt för styf-dottern att stanna hemma, hon gick därför bort till den svarte oxen, och bad om råd. Oxen sade: »skynda dig och tag din systers kråknäbba-pels, så laga vi oss härifrån!» Flickan gjorde så. När de nu kommit ut på vägen, sade oxen: »här har du en träd-bit, en flaska och en sten; kasta dem efter dig, en i sender, när behof göres.»

Som de nu färdats ett stycke, fingo de se hvar troll-packan kom farandes efter dem. Då kastade flickan träd-pinnen bakom sig, och der växte upp en stor skog. Men käringen for hem efter sin yxa, och högg ned skogen. Ater kastade flickan sin flaska. Då blef der en stor sjö. Men käringen for hem efter sitt »horn», och drack ut hela sjön. Slutligen kastade flickan sin sten. Då blef der ett högt berg. Käringen for nu hem efter sin »pickhacka», för att bryta igenom berget. Men huru hon pickade och hackade, föll berget igen efter henne, så hon kom aldrig derifrån. —

Fortsättningen instämmer hufvudsakligen med hvad ofvan förtäljes. — Styf-dottern kommer till en kungs-gård, får tjenst som trapp-soperska, och rider tre söndagar på oxens rygg till kyrkan, klädd i präktiga kläder. Tredje söndagen passar prinsen på vid kyrko-dörren, och får hennes lilla sko. Han ger så befallning, att alla flickor i hela landet skola komma fram till kungs-gården och försöka skon; men den passar icke till någon fot. Då sjunger en liten fogel:

»I spiseln sitter jungfrun som skon går på.

I spiseln sitter jungfrun som skon går på.»

Prinsen går så in i köket, finner den lilla Kråknäbba-pelsen, och tar henne till gemål.

På sjelfva bröllops-dagen går styf-dottern ned på ängen, för att se till sin svarte oxe. Då sade oxen: »om du nu vill tjena mig igen, så tag ett svärd och hugg mig i tre stycken!» Ja, den lilla gjorde som han bad, ehuru det gick henne hårdt till sinnes. Nu rann der upp en fager unger prins, som varit förtrollad, och aldrig kunnat bli man igen om ej flickan hulptit honom. Derefter stod Kråknäbba-pelsens bröllopp, och det med sådan ståt, att det räcker än i denna dag.

7. En ytterligare öfverlemning ifrån Upland, kallad *Kråk-skinns-Maja*, förtäljer om en elak drottning, som hade två egna döttrar och en styf-dotter. När så jungfrurna blifvit vuxna, kom

der bud ifrån grann-konungen att de skulle komma till hans gård, emedan han aktade få en af dem till gemål åt sin son. Då gäfvo drottning-döttrarne sin styf-syster en sömn-dryck, emedan de voro afundsjuka på hennes stora skönhet, och foro så ifrån henne. Men när den lilla vaknade, gaf hon sig att springa efter, och lopp vägen fram det fortaste hon förmådde.

Vid nu drottningens döttrar kommo farande i sin präktiga karm, fingo de se hvar ett litet äple trillade utåt marken, och ropade ideligen: »hu! hu! jag fryser.» Då hade de ingen ömkan med det lilla äplet, utan tillsade köresvennen att gifva det en smäll med piskan till väg-kost. Derefter foro de åt sin led; och äplet rullade vägen fram och mötte styf-dottern. Men hon gjorde inte som de andra gjort, utan stadnade genast, upptog det ifrån marken, och värmdde det vid sin barm. Då sade äplet: »vänta tills du kommer i nöd, så vill jag göra dig lika godt igen.»

Något derefter kom ett litet päron trillandes utåt vägen, och mötte de tre jungfrurna, och nu aflopp allt på samma sätt. Likaledes ock med ett plommon, som rullade framåt och ropade att det frös; drottningens döttrar gäfvo det en pisk-smäll, men den lilla värmdde det vid sin barm. Drottningens döttrar kommo så omsider fram till kungs-gården, och undfingos med gästabud och mycken heders-bevisning; men den lilla sökte sig herberge i en liten stuga jemte vägen. Der klädde hon sig i en gammal pels, som var gjord af bara kråk-skinn, med en hufva för ansigtet, och vandrade så upp till kungs-gården och fick tjenst i köket. Men hof-folket gäckades öfver hennes underliga utseende, och kallade henne på spe för *Kråkskinns-Maja*.

När nu söndagen kom och allt folket hade farit till kyrkan, tog styf-dottern fram sitt äple, och önskade sig en skrud af bara silfver. Derefter sade hon:

»Ljust för mig,
mörkt efter mig,
och ingen ser hvart jag far!»

Hon for så till kyrkan, och satte sig emellan sina half-systrar. Men de kände icke igen henne, och den unge prinsen vardt så intagen af hennes skönhet, att han aldrig kunde vända sina ögon till något annat.

Andra söndagen aflopp allt på samma sätt; styf-dottern tog fram sitt päron, önskade sig en skrud af bara guld, och for sedan till kyrkan. Tredje söndagen tog hon fram sitt plommon, och klädde sig i en drägt af bara ädel-stenar. Vid hon nu skulle skynda ut ur kyrkan, lopp den unge prinsen efter henne, så att hon tappade sin ena gull-sko. Men prinsen tog upp den lilla

skon, och lät utgå ett påbud, att ingen annan skulle blifva hans gemål, än den till hvars fot gull-skön passade.

Tärnor och jungfrur, så många det var i hela riket, skulle nu fara till kungs-gården och passa skon. I sådan akt sattes de bak-om ett förhänge, och räckte fram foten, hvar i sin ordning; men alltid var gull-skön för liten, ända tills Kråkskinns-Maja kom. Nu fick prinsen brådtom att rycka undan täckelset; men se, då var det icke längre Kråkskinns-Maja, utan en fager prinsessa, klädd i bara ädel-stenar. Drottningens döttrar fingo så resa hem med skammen; men prinsen höll sitt bröllopp med den lilla styf-dottern. Det fick hon för hon var beskedlig. Se'n var det slut.

22.

De Två Skrinen.

Ifrån S. Småland.

Följande utländska uppteckningar af denna saga äro oss bekanta:

1. På **Danska**: — Högst ofullständig hos WINTHER, Danske Folkeeventyr, Kjöbenh. 1823, ss. 36—39, »*Den onde Stedmoder*».

2. På **Norska**: — Se ASBJÖRNSEN og MOE, Norske Folkeeventyr, Deel I, ss. 86—98, »*Manddatteren och Kjæringdatteren*».

3. På **Tyska**: — A. Se FEEN-Märchen, Braunschweig 1801, ss. 1 och följ., »*Die belohnte Freigebigkeit*». — B. Se GRIMM, Kinder- und Haus-Märchen, Th. I, N:o 24, ss. 155—158, »*Frau Holle*» [öfversatt på Svenska i REUTERDAHL'S Julläsning för Barn, Lund 1837, ss. 50—53, »*Fru Hulla*», samt i Tolf underbara Sagor, Stockh. 1842, ss. 35—41. »*Fru Holle*»]; jfr. GRIMM, anf. arb., III, ss. 42—46. — C. I en kort och nyare form hos BÜSCHING, Wöchentliche Nachrichten für Freunde der Geschichte &c. des Mittelalters, Th. IV, Breslau 1819, ss. 150—153, »*Lohn und Strafe*». — D. Se STÖBER, Elsässisches Volksbuchlein, Strassburg 1842, ss. 113—116, »*Die zwei Stiefschwesterlein*». — E. Se BECHSTEIN, Deutsches Märchenbuch, Leipzig 1845, ss. 62—64, »*Die Goldmaria und die Pechmaria*». — F. Se anf. arb., ss. 179—180, »*Fippchen Fäppchen*». — G. Se anf. arb., ss. 219—221, »*Der garten im Brun-*

nen». — H. Se FIRMEICH, Germaniens Völkerstimmen, Th. II, Berlin 1846, s. 45, »E Stichelche». — I. Se anf. arb., ss. 224—226, »Das Märchen vom Beenelangmann Beenelangbart». — K. Uti förkortad och christlig form hos KUHN u. SCHWARTZ, Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche, Leipzig 1848, ss. 335—6, »Das Mädchen im Paradies».

Det var en gång en käring, som var både gammal och elak, såsom Gudnä's väl det kan hända. Hon hade två döttrar, en egen dotter och en styf-dotter. De voro så olika som natt och dag; ty käring-dottern bråddes i allt på sin moder, deremot var styf-dottern ett riktigt läke-blad, så innerligt god och beskedlig, att hon inte gjorde en mask för när. Härigenom blef hon mycket älskad af alla, utom bara af sin elaka styf-moder och styf-syster. Men de gjorde henne all förtret de någonsin kunde, och ju längre det led desto värre blef det, så att de omsider begynte lägga råd, huru de skulle alldeles öda och förgöra henne.

Till att nu få sak med den lilla, så god och beskedlig som hon alltid var, lät käringen en dag kalla sina döttrar, och satte dem att spinna på brunns-karet; men den hvars tråd först gick af, skulle ha till straff att bli kastad i brunnen. Ja, flickorna gjorde som deras mor befallt; de togo sina spinnrockar, satte sig på brunns-karet, och började sin gerning. Likväl hade käringen icke delat jemnt emellan dem; ty när hennes egen dotter fick spinna tågor af finaste lin, skulle styf-dottern spinna skäkte-fall, och ändock skulle begge draga lika granna trådar. Också gick det som man kunde vänta; huru den lilla än måtte akta sig, brast likväl hennes tråd först. Genast var käringen tillreds, grep henne vid fötterna, och kastade henne hufvudstupa ned i brunnen, ehuru hon bad för sig, så det kunnat röra en sten till medömkan. Så bestäldt, vände de tillbaka i stugan, både mor och dotter, och gladdes att de nu ändteligen blifvit af med den lilla, som så länge varit dem till förargelse.

Men »det är inte allt öde som ärnas», och så var det här, ty när styf-dottern sjönk till botten i brunnen, öppnade sig jorden under henne, så att hon kom till en fager äng, hvarest gräset grodde och träden löfvades alldeles som i öfre världen, fastän der icke sken någon sol på himlen såsom här. Då tänkte hon vid sig sjelf: »stackare jag, hvad skall jag nu ta mig för? Inte törs jag vända om till min elaka styf-moder, och inte har jag någon annan i världen att hylla mig till. Jag må så godt gå fram, och se hvad råd jag kan finna.» Dermed aftorkade hon sina tårar, och begynte vandra öfver ängen. Som hon nu gått ett stycke, kom hon först till en gammal gärdes-gård; han var söndrig och murken, så att hank och stör knappt hängde ihop, och trindorna voro allt öfvervuxna med »gubba-skägg». Då bad gärdes-gården: »kära jungfru lilla, gör inte illa åt mig, stackars gärdes-gård, som är så gammal och murken!» 'Nej', sade flickan, 'det skall jag visst inte göra. Var bara inte rädd!' Hon steg så öfver gärdes-gården, men trådde så lätt och varligt, att ingenting bröts eller rubbades ifrån sitt ställe. Derefter fortsatte hon sin vandring. Men gärdes-gården strök sig om sitt mossiga skägg, tittade vänligt efter henne, och önskade den beskedliga flickan att det måtte gå henne väl i världen.

När hon så färdats än ett stycke, kom hon till en bak-ugn som stod jemte vägen; han var full med varmt, nygräddadt bröd, den ena kakan hvitare än den andra, och grisslan låg tillreds utanför ugns-munnen. Då bad ugnen: »kära jungfru lilla, gör inte illa åt mig, stackars bak-ugn! Ät så mycket du nånsin vill; men tag intet med dig, utan skjut in det öfriga!» Ja, flickan bad honom inte vara rädd, hon skulle visst inte göra honom skada. Dermed fattade hon grisslan, öppnade ugns-luckan, tog ut en varm, nygräddad kaka, och begynte äta; men när hon ätit så mycket henne lysste, sköt hon in det öfriga, stängde igen ugns-dörren, och lade kakspaden åter på sitt ställe. Sedan fortsatte hon sin vandring som förut. Men ugnen såg vänligt efter henne, och önskade den beskedliga flickan att det måtte gå henne väl i världen.

Det led så åter en stund, och den lilla kom till en ko som gick och betade i grön-gräset; kon bar en stäfva på hornet, och hennes jufver var så stinnt, att man väl kunde se det var länge sedan hon blef mjölkad. Då bad kon: »kära jungfru lilla, gör inte illa åt mig, stackars ko! Mjölka mig, och drick så mycket du vill; men spill intet på marken. Slå sedan det öfriga på mina klöfvar, och häng byttan på mina horn!» Ja, flickan tackade, och bad kon inte vara rädd, hon skulle visst icke göra henne någon skada. Dermed fattade hon stäfvan och begynte mjölka, och när hon mjölkat, drack hon så mycket hon ville, slog så det öfriga på kons klöfvar, och hängde byttan tillbaka på hornet, alldeles som kon bedt henne. Sedan gick hon vidare stigen fram. Men kon bligade vänligt efter henne, råmade gladt, och önskade att det måtte gå den beskedliga flickan väl i världen.

När den lilla nu åter färdats ett stycke, kom hon till ett stort äple-träd, som bar den skönaste frukt, men var så öfverhöljdt med äplen, att grenarne böjde sig ända ned till marken. Då bad trädet: »kära jungfru lilla, gör inte illa åt mig, stackars apel! Plocka af mina mogna äplen, och ät så mycket du vill; men tag intet med dig. Stöd så under mina qvistar, och gräf ned det öfriga vid min rot!» 'Tack,' sade flickan, 'det skall jag visst göra. Var bara inte rädd!' Dermed begynte hon plocka af de mogna äplena, och när hon plockat, åt hon så mycket hon ville, stödde så under qvistarne, och gräfdde ned det öfriga vid roten. Sedan fortsatte hon sin färd. Men apeln nickade med sina gröna löf, såg vänligt efter henne, och önskade den beskedliga flickan att det måtte gå henne väl i världen.

Som det nu led på aftonen, kom den lilla till en grind, hvarest det satt en gammal, gammal gumma och hvilade sig emot grind-stolpen. Då gick hon genast fram, och helsade: »god qväll, kära mor!» Gumman svarade: 'god qväll igen! Hvad är du för en, som kommer och helsar så vackert?' »Jo,» sade flickan, »jag är inte annat än ett fattigt styf-barn, som gifvit mig ut i världen för att söka tjenst.» Gumman återtog: 'då kan du rätt sätta dig en stund och löska mig, me'ns

vi talas vid.' Ja, styf-dottern gjorde som hon bad, satte sig på marken, tog den gamlas hufvud på sitt knä, och löskade henne. När så det var gjort, sade gumman: 'tack skall du ha, att du inte höll dig för god att löska mig, stackars gamla käring! Nu vill jag i stället säga dig hvar du kan få tjenst. Var bara alltid lika beskedlig, så går det dig väl i verlden!' Dermed visade hon henne vägen, gaf henne många goda råd, och så skildes de ifrån hvarandra. Men flickan fortsatte sin led rätt fram, och kom till en stor, stor gård; der hon gick in och blef antagen till ladugårds-piga, alldeles som den gamla sagt henne.

Andra morgonen, första tid dager var ljus, skulle den lilla begynna sin tjenst. Hon gick så först till ladu-gården, för att 'otte-syssla'. Som hon nu kom in i fä-huset, gjorde hon inte såsom många andra pigor, skrek och hojtade och bannades, utan klappade korna på ryggen, talade så innerligen vackert till dem, och sade: »stackars mina små kor! Ni ären väl svultna och hungriga? Vänta, skall jag gifva eder äta.» Dermed hemtade hon hö och halm ur ladan, och svepte, och strödde, och gaf otte-foder, och lagade om dem på allt sätt. När så det var gjort, tog hon mjölke-stolen och satte sig att mjölka. Men då voro korna lika beskedliga emot henne igen. Så snart hon kom till dem, råmade de af glädje; ingen sparkade ut mjölken ur stäfvän, eller gjorde henne eljest någon förtret, utan de voro stillsamma och spaka som lamm. Det var så en riktig lust att se huru den lilla skötte sina sysslor, och korna trufdes under hennes hand, och blefvo feta och hulliga, så att der på gården aldrig fanns mera med mjölk eller vackrare fä, hvarken förr eller sedan.

När flickan nu hade ansat om sina kor, och mjölkat, och silat, och samlat mjölken i mjölk-spannen, kom der en hel skara kattor, både stora och små, omkring henne, och jamade så ifrigt:

»Gif oss lite mjölk!

Gif oss lite mjölk!»

Då var hon lika beskedlig emot kattorna, som hon förut var emot korna; och hvarken snäste dem eller slog dem, såsom

mången annan hade gjort, utan strök dem på ryggen, talade vackert till dem, och sade: »stackare mina små kattor! Ni ären väl svultna och törstiga? Vänta, skall jag gifva eder dricka.» Dermed tog hon spannen, och öste mjölk åt dem i katt-skålen. Men alla kattorna samlade sig omkring henne, och ströko sig emot hennes knän, och krökte ryggen, och spunno helt förnöjda, så det var just en glädje att se, huru de hyllade sig till den lilla ladugårds-pigan.

Sedan otte-sysslorna nu väl voro lyktade, skulle styf-dottern på logen och rissla korn. Vid hon så stod och risslade, kom en stor skara sparfvar flygandes ute på gården, hoppade allt närmare och närmare, satte sig på log-tröskeln, och qvittade så ideligen:

»Gif oss lite korn!

Gif oss lite korn!»

Då gjorde hon inte såsom mången annan, skrämde sparfvarne och hyssjade bort dem, utan talade vänligt till dem, och sade: »stackare mina små sparfvar, som sitten ute hela dagen och faren illa! Kan tro ni ären svultna och hungriga. Vänta, skolen J få litet mat.» Dermed tog hon en handfull korn utur sädes-dråsen, och strödde på marken. Men sparfvarne till att hoppa omkring henne, och plocka, och flaxa med vingarne; och qvittrade och voro så glada, just som om de velat tacka den lilla, att hon var god emot dem.

Så gick det en tid bortåt, den ena dagen efter den andra, och ehvad flickan företog sig hade hon alltid god framgång. Då hände sig en dag, att käringen som rådde öfver gården lät kalla henne inför sig. Ja, styf-dottern gick, och sporde hvad hennes matmoder hade att befalla. »Jo,» sade käringen, »jag har märkt att du sköter dina kor och gör dina andra sysslor mig till nöjes; derföre vill jag äfven se hvad mera du kan och förstår. Här har du ett såll. Nu må det bli ditt första prof, att du skall gå till källan och hemta sållet väl fullt med vatten; men du får inte spilla en enda droppe på vägen.» Flickan hade så ingen annan råd än att lyda, hon tog derföre sållet, gick till källan, och begynte ösa; men huru ideligen hon öste sållet fullt, rann vattnet alltid straxt ut igen. Som hon

nu såg att hon inte kunde fullgöra sin matmoders uppdrag, blef hon högeligen bedröfvad, och satte sig vid källan och grät. I detsamma fick hon se hvarest alla de små sparfvarne kommo farande som en sky, och slog ned i den gröna pilen tätt öfver henne; och sedan hvar enda liten sparf till att qvittra och skrika, den ene gällare än den andre:

»Aska och sålla,
så håller det i!
Aska och sålla,
så håller det i!»

Nu tyckte flickan sig väl kunna förstå, att de små sparfvarne ville råda henne huru hon skulle göra. Hon lopp derföre genast bort, och hemtade aska, och lade öfver botten i sållet, och se, nu kunde hon bära det fullt med vatten, utan att spilla en enda droppe. Så bestäldt, vandrade hon upp till gården, men sparfvarne flögo gladeligen sina färde. Som hon nu kom inför sin matmoder och bar sållet fullt med vatten, blef käringen öfvermåttan förundrad, och sporde: »hvem har lärt dig det? Aldrig trodde jag du kunde så mycket.» Men den lilla sade ingenting, utan teg; ty hon ville inte röja sina små vänner.

Någon tid derefter lät käringen åter kalla ladugårds-pigan inför sig, och sade: »jag vill nu föresätta dig ett annat prof. Här har du tvänne garn, det ena hvitt, det andra svart. Nu skall du gå till elfven, och tvätta det hvita garnet tills det blir svart och det svarta garnet tills det blir hvitt; men allt skall vara färdigt i afton när sol rinner ned.» Ja, flickan hade ingen annan råd än att lyda, utan tog garnen, gick till elf-stranden, och begynte tvätta så fliteligen; men huru hon tvättade och tvättade, blef det hvita garnet hvitt och det svarta svart, alldeles som förut. När hon nu såg att hon inte kunde fullgöra sin matmoders uppdrag, vardt hon högeligen bedröfvad, och satte sig på stranden och grät. Då kom hela fogel-svärmen åter flygande som en sky, och slog ned i björkarne vid elfven; och alla små sparfvarne till att qvittra och skrika, hvar ifrån sin qvist, den ene gällare än den andre:

»Tag det svarta,
Håll dig åt öster!

Tag det svarta,
Håll dig åt öster!»

Nu kunde flickan väl förstå, att foglarne åter ville hjälpa henne. Hon gjorde fördenskull efter deras råd, tog det svarta garnet, gaf sig öster uppåt elfven och begynte tvätta, och se, nu hade hon icke så snart doppat garnet, som det på en gång blef hvitare än den hvitaste snö. När så det var gjordt, tog hon det hvita garnet och skulle till att tvätta. Då sjöngo foglarne åter igen:

»Håll dig åt vester!
Håll dig åt vester!»

Ja, den lilla gjorde som sagdt var, hon drog vester nedåt elfven och begynte tvätta, och se, nu gick det på samma sätt; hon hade icke så snart doppat garnet, som det på en gång blef svartare än svartaste kol. Derefter vandrade hon upp till gården, men sparfvarne flögo gladeligen sin väg. Som hon nu kom inför sin mat-mor och hade begge garnen med sig, vardt käringen än mera förundrad, och sporde som förra gången: »hvem har lärt dig det? Aldrig trodde jag du kunde så mycket.» Men den lilla teg; ty hon ville icke röja de små sparfvarne som hulptit henne.

Det led så ännu en tid bortåt, och käringen lät tredje resan kalla ladugårds-pigan inför sig. Ja, den lilla gick, och frågade hvad hon hade att befalla. »Jo,» sade matmodern, »jag vill föresätta dig än ett prof, och skall detta bli mitt sista. Här har du de begge garnen som du tvättat. Nu skall du väfva en väf; men på den får hvarken finnas tvist eller noppa, och allt skall vara färdigt tills i qväll när sol rinner ned.» Flickan hade så ingen annan råd än att lyda, utan tog garnen och lagade till väf, och begynte bomma, och varpa, och svepa, och sölfva, och skeda, så flitigt, så flitigt; men garnet var skört och ojemnt, och bara ideligen brast i ett bristande, och ju längre hon höll på desto värre blef det. Som hon nu såg att hon aldrig kunde fullgöra sin mat-mors uppdrag, vardt hon öfvermåttan bedröfvad, satte sig på väf-stolen, lutade hand, emot kind, och grät bitterligen. I detsamma öppnades dörren, och alla kattorna, den ena efter den andra,

kommo in, ströko sig emot hennes knän, och frågade hvarför hon var så ledsen. »Jo,» svarade den lilla, »jag må väl gråta och inte vara glad, min matmoder har befallt mig väfva en väf, och den väfven skall vara färdig tills i afton när sol går ned; men garnet är skört och ohålligt, så jag rädes det går illa med allt ihop.» 'Åh,' sade kattorna, 'är det inte värre än det, så blir det väl någon råd. Du har alltid varit god emot oss, nu vilja vi tjena dig igen.' Dermed sprungo de alla på en gång upp i väf-stolen, och begynte väfva så snällt, så snällt; den ena trådde, den andra skyttlade, den tredje slog till, den fjerde lagade, den femte spände, den sjette rullade upp, den sjunde redde skälet; men flickan sjelf satte sig till spol-rocken och spolade, allt som kattorna väfde. Det stod så icke länge om, förr än de hade väfven färdig, och den så utane tät och jemn och fin, att det aldrig kunnat vara bättre. Sedan sprungo kattorna sin väg, och den lilla gick gladeligen upp till sin matmoder. Men när käringen fick se väfven, vardt hon aldeles förundrad, och sporde som förut: »hvem har lärt dig det? Aldrig trodde jag du kunde så mycket.» Styf-dottern svarade likväl ingenting, utan teg; ty hon ville icke röja de beskedliga kattorna som hulptit henne.

När nu året var till ända och den lilla tjenat ut sin tid, lagade hon sig att vända hem igen. Hon gick så inför sin matmoder, och beddes orlof. Käringen svarade att hon gerna det fick, ehuru nödigt de ville mista henne. »Likväl,» sade hon, »eftersom du varit mig till nöjes i allting, vill jag äfven gifva dig någon lön för din trogna tjenst. Gå derföre upp på loftet, der finner du flera skrin. Af dem får du taga hvilket du vill; men öppna det inte, förrän du har det der du vill hafva det.» Ja, flickan tackade sin matmoder, såsom skäligt var, och gick uppför lofts-bron och öfver svalen in på loftet; men allt följde kattorna med, hela långa raden. Som hon nu kom in, fick hon se hvarest der stodo många skrin på golfvet, ett rödt, ett gult, och ett blått, det ena grannare än det andra; men allra längst bort stod ett litet svart skrin. Då visste hon i början icke hvilketdera hon skulle välja sig, ty alla syntes de henne vara alltför kostbara emot så ringa tjenst;

men hennes tvekan varade inte länge, ty rätt i detsamma kommo alla kattorna omkring henne, och jamade, och bådo så ifrigt:

»Tag det svarta!

Tag det svarta!»

Flickan tog så det svarta skrinet, och tyckte sig ändock vara öfvermåttan väl lönad. Derefter sade hon farväl åt sin matmoder, och åt korna och kattorna, och åt de små sparfvarne på gården, och var det en stor sorg när hon skulle skiljas ifrån dem alla. Slutligen vandrade hon tillbaka samma väg som hon kommit, och är intet vidare förtäljdt om hennes färd, förrän hon kom till ängen. Der öppnade sig jorden framför henne, så att hon kom åter upp i öfre verlden, och vid hon såg sig om, se, då var hon just der vi lemnade henne, vid brunnen i sin elaka styf-moders gård.

Som den lilla nu gick in i stugan, och tedde sig för käringen och hennes dotter, kan man tro der blef en uppståndelse. Styf-modern vardt i början så illa vid, att hon hvarken kunde tala eller svara; ändteligen utbrast hon: »ja så, du lever ännu, din stygga unge! Och jag, som tänkte du var död och låg i brunnen! Men det var inte så väl heller.» Flickan svarade att hon kom ifrån undre verlden, hvarest hon haft tjänst och fått det lilla svarta skrinet i års-lön, och sporde tillika, hvar hon kunde få en liten fläck att ställa det. Men nu blef käringen alldeles förbittrad, dref ut henne ur stugan, och sade: »ja så, du menar vi skola ha rum i gården åt dig och ditt usla skräp? Nej, packa dig ned i höns-huset, din tigggar-unge! Det kan bli lagom för en sådan som du är.» Ja, flickan lydde utan knot, och gick straxt ned i höns-huset; der skurade hon och fejade i hvar vrå, och ställde slutligen sitt lilla skrin som det kunde passa sig. Nu ville hon omsider veta hvad der gömdes i skrinet, och öppnade så locket. Men då minsann fick man se på annat; ty skrinet var alldeles fullt med guld och silfver, både bälten och ringar och allt hvad grannt det någonsin kan finnas, och guld-skenet flög upp i takåsen och utefter väggarne, så att höns-huset på en gång blef mycket grannare än den grannaste kunga-sal. Härom lopp nu genast ett stort tal och rykte öfver hela bygden, och ifrån

alla håll kommo der gående och farande, både grannar och främlingar, bara för att se den lilla styf-dottern och all hennes myckna rikedom.

Men nu först skall man tro att käringen och hennes dotter blefvo riktigt afundsjuka! De kunde hvarken äta eller sova, så harmsna voro de, och allt låg det styf-modern i hågen, huru hennes egen dotter skulle få det lika präktigt som den lilla hade fått. Härpå grundade hon både natt och dag, och tycktes henne slutligen vara bäst, om äfven hennes dotter kunde komma till underjorden att tjena; »ty,» mente hon, »om min fattiga styf-dotter fick en sådan lön, hvad skall då inte min rätta dotter få? Det blir väl ännu bättre och grannare på allt vis.» Ja, sagdt och gjordt. Käringen satte sin dotter på brunns-karet att spinna skäkterfall, och när tråden brast, skuffade hon henne i brunnen, liksom hon gjort med styf-dottern. Också aflopp det alldeles på samma sätt; ty när flickan sjönk till botten öppnade sig jorden, så att hon kom ned i undre verlden, och fick se den gröna ängen och allt annat såsom vi tillförene berättat. Hon besinnade sig så icke länge, utan vandrade stigen rätt fram, och mente det var ingen nöd, hon skulle nog få sig råd ehvad som ock månne möta henne.

När hon nu vandrat ett stycke, kom hon först till den gamla gårdes-gården. Då bad han såsom han bedt hennes syster: »kära jungfru lilla, gör inte illa åt mig stackars gårds-gård, som är så gammal och murken!» Men se, det frågade käring-dottern litet efter, utan svarade som man kunde vänta: »skam få dig, som talar mig till! Huru mycket tror du jag bryr mig om hvad en gammal gårds-gård säger? Vänta bara, skall du få se!» Dermed ryckte hon upp gårdsgårds-störrarne, slet af hankarne, bröt sönder gårdsel-skidorna och kastade styckena åt alla håll. Sedan fortsatte hon sin vandring med stora steg. Men gårds-gården rystade sitt gråa skägg, såg vredgad efter henne, och mumlade: »detta skall du minsann icke ha gjort mig för intet.»

Käring-dottern kom så till bak-ugnen, som stod vid vägen. Då bad ugnen såsom han bedt hennes syster: »kära jungfru

lilla, gör inte illa åt mig, stackars bak-ugn! Ät så mycket bröd du nå'nsin vill, men tag intet med dig, och skjut in det öfriga!» Men se, det frågade den elaka flickan litet efter, utan svarade som förut: »skam få dig, som talar mig till! Huru mycket tror du jag bryr mig om hvad en gammal bak-ugn säger? Vänta bara, skall du få se!» Dermed ryckte hon upp ugnsluckan, strödde kakorna på marken, bröt sönder grisslan och kastade spillrorna rundt omkring. Sedan fortsatte hon sin led, såsom tillföre. Men ugnen såg vredgad efter henne, och brummade: »detta skall du icke ha gjort för intet.»

Det led så en stund, och käring-dottern kom till kon som gick och betade på ängen. Då bad kon: »kära jungfru lilla, gör inte illa åt mig, stackars ko! Mjölka mig, och drick så mycket du vill; men spill intet på marken. Slå sedan det öfriga på mina klöfvar, och häng byttan igen på mina horn!» Men den elaka flickan svarade som hon svarat de andra: »skam få dig, som talar mig till! Huru mycket tror du jag vårdar mig om hvad en gammal ko må säga? Vänta bara, skall du få se!» Dermed fattade hon stäfvån och begynte mjölka, och drack så mycket hon orkade; men när hon druckit, gjorde hon inte som kon bedt henne, utan alldeles tvärt emot, slog ut mjölken, sparkade sönder byttan och slängde styckena så långt vägdadt var. Sedan gick hon vidare framåt. Men kon såg vredgad efter henne, skakade sina horn, och bölade: »detta skall du minsann icke ha gjort mig för intet.»

Åter gick det en stund, och käringens dotter kom till det stora äple-trädet. Då bad apeln: »kära jungfru lilla, gör inte illa åt mig, stackars gamla träd, utan plocka af mina mogna äplen och ät så mycket du vill; men tag intet med dig! Stöd så under mina qvistar, och gräf ned det öfriga vid min rot!» Men den elaka flickan svarade som tillförne: »skam få dig, att du talar mig till! Huru mycket tror du väl jag frågar efter hvad en gammal apel säger? Vänta bara, skall du få se!» Dermed klef hon upp i trädet, rystade ned hvart äple, både moget och omoget, bröt sönder grenarne, och strödde qvistarne och löfven åt alla håll. Sedan fortsatte hon sin färd, liksom förut. Men apeln skakade sin nakna topp, såg vredgad efter

henne, och hviskade: »detta skall du icke ha gjort mig för inte.»

Som det nu led emot aftonen och blef serla, kom käringdottern till grinden, der den gamla qvinnan satt och lutade mot grind-stolpen. Då skall man inte tro hon vårdade sig till att helsa, utan gick förbi, och sade hvarken ondt eller godt. Men gumman sporde: »hvad är du för en, som kommer och inte har vett att helsa på gammalt folk?» Flickan svarade: 'skam få dig, som talar mig till! Liksom jag inte hade annat göra än att helsa på gamla käringar.' Gumman återtog: »hvad har du då för göra?» 'Jo,' svarade flickan, 'jag är ute för att se mig om efter råd.' »Ja så», sade den gamla, »då kan du rätt sätta dig en stund och löska mig, så vill jag säga hvar du kan få tjenst.» 'Skall jag löska dig?' frågade flickan. 'Då vore jag väl glad. Nej, vänta skall du få se huru mycket jag aktar om att sitta och löska en gammal käring sådan som du!' Dermed slängde hon igen grinden, så det sang i hvar enda spjåla, och fortsatte sin led. Men den gamla runkade på hufvudet, såg förtörnad efter henne, och sade: »detta skall du icke ha gjort mig för intet. Var bara alltid lika elak, så får du väl se huru det går dig i verlden!»

Käringdottern vandrade nu allt vägen fram, och kom slutligen till gården; der gick hon in och blef stadd till ladugårdspiga, alldeles såsom hennes styf-syster före henne. Men hade nu den lilla varit god och beskedlig emot korna, så var käringdottern desto mera elak. Aldrig gaf hon dem så mycket som ett vänligt ord, utan första tid hon kom i ladu-gården var det inte annat än att slå dem, och bannas, och fara illa fram på allt sätt. Inte heller fingo de mat i rättan tid, utan ibland saknade de foder, och ibland saknade de dricka, så alltid var det något som fattades. Också ville ingenting trifvas för henne. Korna magrade och sinade. När hon skulle mjölka dem, sparkade de ut mjölken ur byttan, och i manna-minne fanns der aldrig på gården så litet med mjölk eller så magert fä, hvarken förr eller sedan.

Sammaledes gick det ock med kattorna. När käringdottern hade gifvit morgon-foder, och mjölkat, och silat, och

samlat mjölken i mjölk-spannen, kommo de stackars djuren i en lång rad omkring henne, och jamade, och bådo så innerligen vackert:

»Gif oss litet mjölk!

Gif oss litet mjölk!»

Men då gjorde hon inte såsom den lilla hade gjort, gaf dem mjölk och talade väl till dem, utan i stället kassade hon bort dem, och jägtade dem både kryss och tvärs. Också kunde kattorna aldrig lida henne igen, utan så snart de fingo se henne, fräste de och sprungo omkring väggarne, hvar i sin vrå, och aldrig fanns der på gården så många möss och råttor, hvarken förut eller efteråt.

När hon sedan gick på logen för att rissla korn, var det alldeles på samma sätt. De små sparfvarne kommo flygande ute på gården, hoppade allt närmare och närmare, satte sig på log-balken, och qvittrade:

»Gif oss litet korn!

Gif oss litet korn!»

Men hvem som gaf dem korn, inte var det käring-dottern; utan i stället jagade hon bort dem, skrämde dem hvar hon kunde, och kastade stenar efter dem. Också fick man efter den tiden aldrig mer se de små sparfvarne sitta vid gården, och qvittra, och glädja sig åt Guds dag, utan de drogo till skogs, och hvar de visade sig voro de dufna och skygga, så att ingen hade någon fröjd att se eller höra dem.

Det stod så en lång tid bortåt; hvad helst den elaka flickan tog sig före missgick henne, och af ingen blef hon väl liden, hvarken af människor eller djur. Då hände sig en dag, att käringen som rådde öfver gården lät kalla henne inför sig. Ja, flickan gick, och sporde hvad hennes matmoder hade att befalla. »Jo,» sade käringen, »jag har märkt att du hvarken sköter mina kor eller gör dina andra sysslor mig till nöjes. Likväl lyster mig veta, om det eljest icke är något som du kan och förstår. Derföre må det bli ditt första prof, att du skall gå till källan och hemta vatten i ett såll; men du får inte spilla en enda droppe på vägen.» Flickan tordes nu inte annat än lyda, utan tog sållet, gick till källan, och begynte ösa; men huru

ideligen hon öste, rann vattnet straxt ut igen, och inga små foglar kommo att hjälpa henne, såsom de hulptit hennes syster. Käring-dottern fick så vända hem igen med oförrättadt ärende. När hon nu kom tillbaka, och hade sållet lika tomt som då hon gick, vardt matmodern misslynt, och sade: »illa sköter du min ladugård, sämre är du annorstädes. Jag trodde likväl det var något du kunde.» Dermed skildes de åt, och så slöts deras samtal för den gången.

Åter led det någon tid, och käringen lät ånyo kalla ladugårds-pigan inför sig. Ja, flickan gick, och sporde hvad hennes matmoder hade att befalla. »Jo,» sade käringen, »jag vill sätta dig ett annat prof före. Här har du tvänne garn, det ena hvitt, det andra svart. Nu skall du gå till elfven, och tvätta det svarta garnet tills det blir hvitt och det hvita garnet tills det blir svart. Men allt skall vara färdigt i afton förrän sol går ned.» Flickan tordes nu inte annat än lyda, utan tog garnen, gick till elf-stranden, och begynte tvätta; men huru ideligen hon tvättade blef det hvita garnet hvitt, och det svarta garnet svart som förut, och inga små sparfvar kommo och lärde henne, såsom de lärt hennes syster. Käring-dottern fick så vända tillbaka med oförrättadt ärende. Som hon nu kom hem och hade garnen likadana som hon fick dem, vardt matmodern än mera misslynt, och sade: »illa sköter du min ladugård, sämre är du annorstädes. Jag trodde dock att det var något du visste.» Dermed slöts deras samtal, och så skildes de åt liksom förra gången.

Ded led så ännu en tid, och käringen lät tredje resan kalla ladugårds-pigan inför sig. Ja, flickan gick, och frågade hvad hennes matmoder hade att befalla. »Jo,» sade käringen, »jag vill nu föresätta dig ännu ett prof, och skall detta bli mitt sista. Här har du garnen som du skulle tvätta. Nu skall du väfva dem till en väf; men på den skall hvarken finnas tvist eller noppa, och allt skall vara färdigt i qväll, innan sol går ned.» Flickan hade nu ingen annan råd än att lyda, utan tog garnen, och begynte laga till väf så godt hon förstod; men lite var det, och garnet var skört, så att ju längre hon höll på desto sämre blef det, och inga kattor kommo der nu hel-

ler och hulpo henne, såsom de hulpit hennes syster. När så qvällen kom, hade hon förderfvat hela väfven, så det inte var annat än en enda trasslig härfva. Då vardt matmodern vred, och sade: »illa sköter du mina kor, sämre är du annorstädes. Jag märker det är rätt ingenting som du duger till.» Dermed skildes de ifrån hvarandra, och blef intet vidare ordadt dem emellan för den gången.

När nu året var till lykta, hade käring-dottern stått ut sin tid, och lagade sig till att vända hem igen. Hon gick så inför sin matmoder och beddes orlof, och det fick hon gerna. Käringen tillade: »illa har du skött dina sysslor, och föga har du varit mig till nöjes i något annat; likväl vill jag gifva äfven dig någon lön för din tjenst. Gå derföre upp på loftet; der finner du flera skrin. Af dem får du taga hvilket du vill; men öppna det inte förr än du har det der du vill hafva det.» Ja, käringdottern tackade lite eller inte för sin mat-moders godhet; likväl gjorde hon som henne var tillsagdt, gick uppför lofts-bron och öfver svalen in på loftet. Som hon nu kom in, fick hon se hvarest der stodo många skrin på golfvet, ett rödt, ett gult, och ett blått, det ena grannare än det andra; men allra längst bort stod ett litet svart skrin, alldeles som tillföre. Då tänkte hon vid sig sjelf: »huru skall jag nu bara få det skrinet som innehåller mesta rikedom? Likväl,» mente hon, »om der kunde finnas så mycken grannlåt i min systers lilla skrin, huru mycket mer måtte då icke finnas i detta stora röda!» Hon besinnade sig så icke länge, men tog det röda skrinet. Derefter gick hon bort ifrån gården, utan att säga farväl hvarken åt sin mat-mor eller någon annan; kan tro der var också ingen som stort sörjde efter henne. Sedan är intet vidare förtäljdt om hennes färd, förrän hon kom till ängen. Der öppnade sig jorden framför henne, så att hon kom upp igenom brunnen, och var så innan kort tillbaka i den öfre verlden, just der vi sist skildes ifrån henne.

Som hon nu gick in i stugan och teddes för sin moder, vardt käringen så till sig af glädje, att hon slog ihop händerna, och ropade öfverljudd: »ja så, du kommer då ändteligen! Nå, hvad det var väl! Och se bara hvilket skrin du har, så rödt

och grannt! Det var annat, det, än hvad din syster fick.» Käring-dottern blef vid allt detta så högfärdig, att hon vårdade sig knappt till att helsa på mor sin, utan frågade bara hvar hon skulle få ställa sitt skrin. »Åh,» sade käringen, »det var en fråga, det! Hvar skulle det väl stå utan på loftet, der vi ha det grannaste rummet i hela gården.» Ja, härmed var dottern väl tillfreds; de skyndade så upp på loftet, och tänkte bara uppå allt hvad rikedom der skulle finnas i skrinet. Men det blef annat af än guld och dyrbarheter; ty när de öppnade locket, var skrinet öfver-fullt med ormar och paddor och all den dålighet som till kan vara, och en röd elds-låga flög upp i tak-åsen och utefter väggarne, så att rundt omkring var det bara brinnande eld, och inom en liten stund var gården lagd i aska, med både käringen och käring-dottern.

Så blef det slut med dem, och ingen synd var det; ty de hade aldrig varit annat än elaka. Men af hela gården stod ingenting igen, utom allenast höns-huset; det brann inte, utan der bodde den lilla styf-dottern, och var nöjd och lycklig i all sin dag. Hennes skrin har sedan gått i arf till alla små beskedliga flickor, och därför är det som de alltid kunna hålla sig granna, huru litet de ha. — Men det få vi inte tala om för någon. — Och så var sagan all.

Anmärkingar.

1. Vi ega framför oss ytterligare trenne uppteckningar ifrån S. Småland, alla föga afvikande från den öfverlemning som ofvan meddelas. — I en af dem saknas inledningen, huru styf-modern satte sina döttrar på brunns-karet att spinna; i den andra förbigås de prof, hvilka mat-modern föresatte sina ladu-gårdspigor; i den tredje omtalas tvänne skrin, ett svart och ett rödt, och när kattorna följa käring-dottern uppå loftet, ropa de ideligen:

»Tag det röda!

Tag det röda!» o. s. v.

Slutet är som ofvan.

2. I en femte uppteckning ifrån S. Småland inledes sagan med en berättelse, huru styf-dottern hela långa vintern fick sitta ute på brunns-karet, och litet kläder hade hon, så att hon frös

och grät. Då hände sig en dag, att en klar tår tillrade ned i brunnen. Straxt kom der upp en gädda, och frågade hvarföre hon grät så. Flickan förtäljde allt som det var. Då sade gäddan: »om du vill följa mig, skall du få det bättre.» Flickan gick så ned i brunnen, erhöill tjenst i undre verlden, och kom slutligen hem med det svarta skrinet fullt af dyrbarheter.

Nu skulle käringens dotter ut och spinna på brunns-karet; men hon hade varma kläder, att hon slapp frysa; också hade hon rätt svårt att ändteligen tvinga fram en tår. Straxt kom gäddan åter upp i vatten-brynet, och förde flickan med sig till undre verlden, hvarest hon fick tjenst. Men käring-dottern var lika elak som styf-dottern varit god och beskedlig, och kom slutligen hem med det röda skrinet, hvarutur flög eld, som brände upp hela gården.

3. Enligt en uppteckning ifrån Skåne, var den elaka styfmodern en drottning som kallades »drottning Resi». — När styf-dottern blifvit skuffad i brunnen, kom hon först till en grind. Då bad grinden: »kära jungfru, slå inte hårdt i mig gamla grind!» Dernäst kom hon till kon. Sedan till apeln. Tätt invid apeln porlade en liten källa fram i gräset. Bäst flickan nu plockade och åt af de sköna äplena, såg hon hvarest tre små händer räcktes fram ur källan, likasom de velat bedja att få litet med. Straxt gaf hon dem hvar sitt äple, och fortsatte sin vandring. När hon nu gått, begynte de tre »käll-råderne» öfverlägga hvad de skulle gifva henne till belöning. Den ena sade: »jag vill göra henne vis och förständig.» Den andra sade: »jag vill göra henne tre gånger vackrare än hon nu är.» »Och jag,» sade den tredje, »vill göra henne tre gånger så rik som drottning Resi.»

När den lilla kommit fram till gården och fått tjenst, var hennes första prof att hon skulle baka pann-kakor. Då kommo all slags vilda djur utur skogen, och hådo:

»Gif oss litet med!
Gif oss litet med!»

Flickan gaf dem af pann-kakan, men hade ändock lika mycket kvar.

Andra profvet var att hon skulle väfva en silkes-väf; men då kommo de vilda djuren ur skogen och hulpo henne. Tredje profvet var att hon skulle tvätta hvit ull svart och svart ull hvit; men då fick hon hjälp af den gamle gubben som hon löskat vid vägen. — Slutet instämmer med hvad ofvan meddelas.

4. I en öfverlemning från N. Småland förtäljes, huru styf-dottern matade alla små foglar och andra djur, som hon mötte i undre verlden; käring-dottern deremot snäste dem och slog dem. Gumman som rådde öfver gården var ett troll. Hon hade en

stor hop ormar, åt hvilka styf-dottern gaf mjölk, men hvilka käring-dottern jagade bort. — När så den beskedliga flickan skulle tvätta det svarta garnet, sjöng en liten fogel:

»Bli hvit!
Bli hvit!»

Men när den elaka skulle göra detsamma, sjöng fogeln:

»Svartarel!
Svartarel!»

Likaledes när styf-dottern skulle väfva sin mat-moders väf, kommo alla djuren utur skogen och hulpo henne; men när käring-dottern skulle väfva, kommo djuren och förderfvade allt ihop. — Slutet är som tillförene.

5. En uppteckning ifrån Östergötland förtäljer, att styf-dottern kom in i berget och fick tjenst. När hon så skickades till källan, att hemta vatten i ett såll, satt en liten grå sparv i trädet och sjöng:

»Klen ler i't!
Klen ler i't!»

Flickan gjorde så, och kunde nu bära vatten i sållet, utan att spilla.

Fortsättningen och slutet äro som ofvan; endast med det tillägg, att när käring-dottern ändteligen kommit hem med sitt röda skrin, och hela gården brann, kom den lilla grå sparven åter flygandes, och satte sig på hönshus-taket. Då gick styf-dottern ut, för att tacka honom. Men fogeln sjöng:

»Kyss mig på munnen!
Kyss mig på munnen!»

Ja, flickan gjorde som han bad, och i detsamma återfick han sin rätta skepnad, och förbyttes till en fager unger prins. Han hade förut varit förtrollad af »kärningen i berget». — Sagan slutar med bröllopp.

6. Ännu en öfverlemning, ifrån N. Småland, kallad »Guldjungfrun och Eldjungfrun», förmäler huru de begge systrarne kommo in i berget, och tjenade hvar sitt år hos »Berg-frun». Styf-dottern erhöll för sin trogna tjenst ett svart skrin, hvarmed höns-huset och allt omkring henne förgylades; käring-dottern deremot fick ett rödt skrin, hvarutur flög eld, så att hela gården lades i aska. Styf-dottern blef omsider gift med den unge konungen, och berättelsen tillägger, att han på sin bröllops-dag frågade, hvem som fostrat henne och gifvit henne all hennes rikedom. Den lilla svarade: »jo, det har Jungfru *Maria* gjort;» för jag vet den beskedliga berg-frun var ingen annan.

7. I en uppteckning ifrån Gottland förtäljes, huru den elåka styf-modern bakade bröd, och styf-dottern bad om en liten bake-kaka. Straxt vardt käringen vred, såsom hon det gerna blef, kastade till henne en skrap-bulla, ett s. k. »ungs-troll», och sade: »spring nu dit bullan trillar, ja, ända in i Blåkulla!» Bullan begynte så trilla vägen fram, och styf-dottern sprang efter, ända tills de voro i Blåkulla. Der gick den lilla in, träffade en gammal käring, och fick tjänst såsom ladugårds-piga.

När hon nu skulle begynna sin tjänst, blef hennes första göromål att klippa gumsarne; men ullen skulle bindas vid hornen, och inte ett hår fick tappas. Dernäst skulle hon taga ned päronen ur det stora päron-trädet; men inte ett enda päron fick förkomma. Vidare skulle hon mjölka korna; men inte en droppe mjölk fick spillas på marken, icke heller skulle hon få gifva något åt kattorna. — Flickan gjorde allting såsom hennes matmoder sagt henne; utom allenast detta sista. Hon tyckte det var synd om kattorna, och gaf dem mjölk i katt-skålen.

En qväll sade käringen: »här har du ullen som du klippt; nu skall du karda den tills i morgon när sol går upp. Men det måste vara väl gjordt, eljest skall du icke glömma mig så brådt.» Derefter gick hon i god ro och lade sig; men den lilla satt och grät, och kardade. Då kommo alla kattorna in, och sade: »grät inte, utan gå och lägg dig, så vilja vi karda i ditt ställe.» Flickan gjorde så, och om morgonen var ullen kardad såsom käringen tillsagt.

Andra qvällen sade käringen: »nu skall du spinna alla kardorna till tråd. Men det skall vara gjordt innan dager blir ljus, eljest skall du inte glömma mig så snart.» Derefter gick hon och lade sig; men kattorna kommo åter och hulpo den lilla med hennes arbete. — Tredje qvällen skulle styf-dottern sätta upp en väfstol, och väfva all tråden. Men det aflopp på samma sätt; kattorna hulpo henne, för det hon varit god emot dem.

Fortsättningen instämmer med hvad ofvan förtäljes. — Styf-dottern fick gå upp på loftet att välja sig ett skrin, och tog efter kattornas råd det svarta. När hon så kommit hem med skrinet fullt af grannlåt, vardt styf-modern afundsjuk, bakade en ny bulla, och sände sin egen dotter till Blåkulla att också tjena sig ett skrin. Men käring-dottern uträttade illa sin mat-moders befallningar, utom allenast den, att hon icke gaf kattorna någon mjölk. Också hulpo de henne icke i någonting, och när året var om, att hon skulle få välja sig ett skrin, lupo de omkring henne och jamade:

»Tag det röda!
Tag det röda!»

Slutet är som tillföre. — När den elaka styf-modern och hennes dotter skulle öppna sitt skrin, flög eld derur och brände hela gården, utom allenast det lilla höns-huset der styf-dottern bodde.

8. En öfverlemning ifrån Upland förmäler likaledes, huru styf-modern höll på med bak, och styf-dotten bad om en liten bake-kaka. Då kastade käringen åt henne en skrap-bulla, och sade: »tag nu bullan, och ryk och drag ända till Hecken-fjell!» Straxt begynte bullan trilla, och styf-dottern sprang gråtande efter.

Som de nu voro på vägen, kom den lilla först till en grind. Då bad grinden: »smörj mina hakar, så skall jag släppa dig igenom!» Flickan gjorde så.

Dernäst kom hon till en ugn. Då bad ugnen: »ömsa bröd i mig, och ät så mycket dig lyster; men ställ det öfriga omkring!» Flickan gjorde som han bad.

Vidare kom hon till en ko. Kon bad: »mjölka mig och drick så mycket du orkar; men håll det öfriga på mina horn!» Flickan gjorde så.

Slutligen kom hon ända fram till Hecken-fjell. Utanföre, vid förstugu-bron, satt en gammal tjock käring och ropade:

»Kära jungfru, var inte förvägen!
Klif inte på den röda stenen,
klif på den hvita!

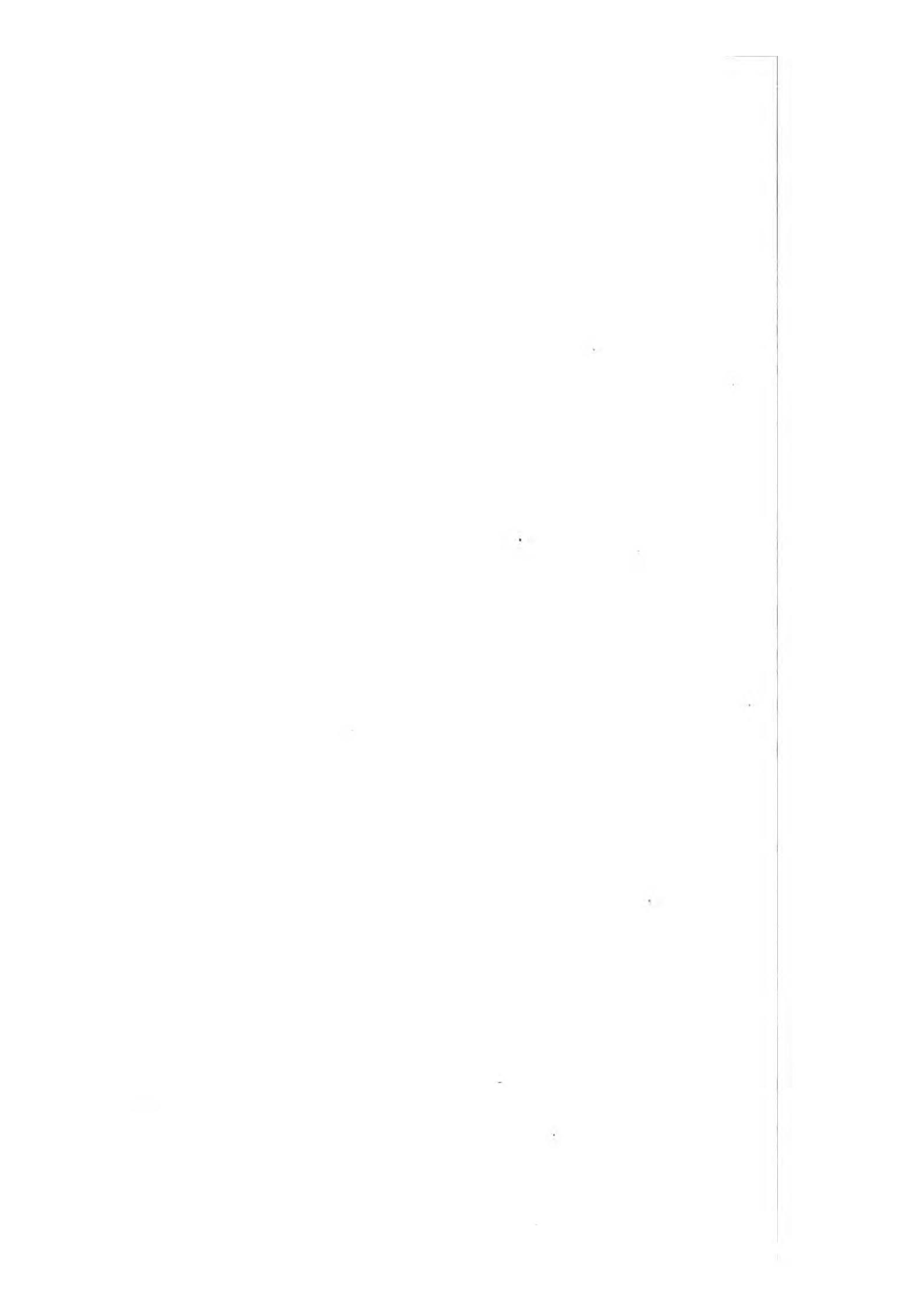
Ja, flickan lydde henne; ehuru den röda stenen glimmade fagert som guld. Hon kom så in i stugan, och fick se hvarest Hin Härde satt i högsätet. Då frågade Hin: »hvad vill du, kära barn?» 'Jo,' sade den lilla, 'min styf-mor har skickat mig hit med en bake-bulla.' Hin återtog: »ja så. Om din styf-mor skickat dig, så är du välkommen».

En dag for Hin Härde bort, men flickan skulle sitta hemma och spinna lin, och allt borde vara spunnet tills Hin kom hem igen. Som hon nu satt och grät, kom den gamla tjocka gumman in och help henne. Likaledes ock med mycket annat. När så året var till lykta, tog Hin Härde fram tvänne skrin, ett rött och ett hvitt, och bad henne välja hvilket hon ville. Då kom käringen och ropade:

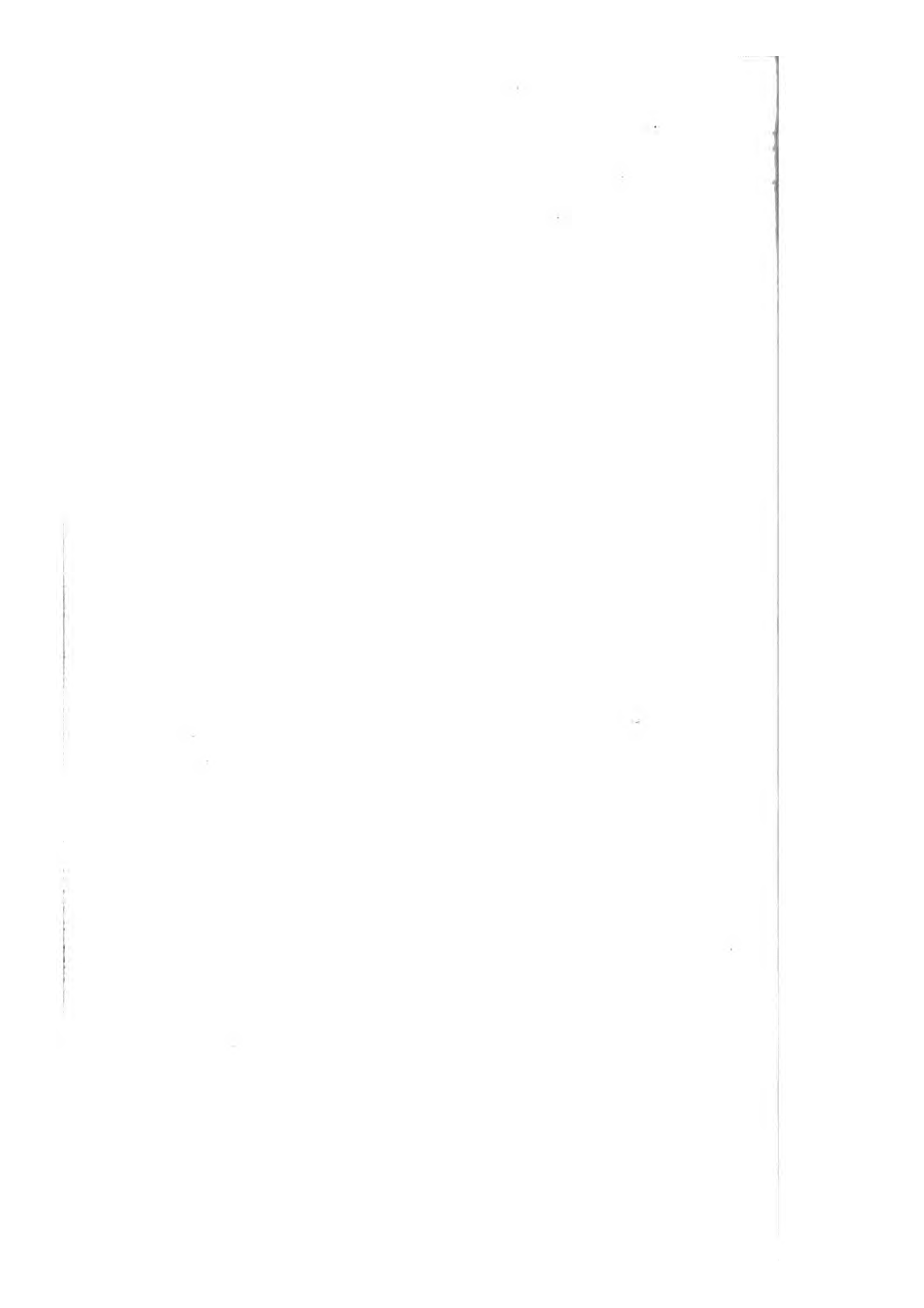
»Kära jungfru var inte förvägen!
Tag inte det röda skrinet,
tag det hvita!»

Flickan lydde hennes råd, tog det hvita skrinet, och vandrade hem till sin styf-moder, hvarest hon fick bo i höns-huset. Der öppnade hon sitt skrin; men skrinet var fullt med guld, så att höns-huset blef grannt som en konunga-sal.

Nu vardt styf-modern afundsjuk, bakade en ny bulla och sände sin egen dotter till Hecken-fjell. Men flickan gjorde i allo tvärt emot hvad man bad henne. Till grinden sade hon: »du har aldrig smort mig, du!» Till ugnen: »du har aldrig ömsat bröd i mig, du!» Och till den beskedliga käringen: »det angår dig inte.» Också brände hon sig när hon klef på den röda förstugustenen, kunde inte spinna Hin Hårdes lin, och kom slutligen hem med ett rödt skrin, som var fullt med eld, så att hela gården lades i aska, utom det lilla höns-huset.

TILLÄGG.

1.

Wall-Pojken och Jätten.

Liknande sagor förekomma:

4. Hos **Tyskarne**: — D. Se MÜLLENHOFF, Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg, Kiel 1845, N:o XVII, ss. 442—445, »*Dummhans unn de grote Rys'*».

6. Hos **Perserne**: — Sagan »*Ameen of Isfahán and the Ghool*» finnes äfven upptagen hos KLETKE, Mærchensaal aller Völker, Berlin 1844, Th. III, ss. 54—57, »*Amin der Kluge*».

9. Hos **Irländarne**: — Se KLETKE, anf. arb., Th. II, ss. 149—157, »*Die beiden Riesen*».

10. Hos **Wallacherna**: — Åtskilliga drag i sagan »*Bakála*», hos SCHOTT, Walachische Mærchen, Stuttgart und Tubingen 1845, ss. 231—233, 234—235.

11. Hos **Danskarne**: — Se CARIT ETLAR [BROSÖLL], Eventyr og Folkesagn fra Jylland, Kiöbenhavn 1847, ss. 29—35, »*Bjergmandens Dreng*».

2.

Kärningen som wardt stekt i ąnen.

Liknande sagor förekomma:

1. Hos **Tyskarne**: — C. Se BECHSTEIN, Deutsches Märchenbuch, Leipzig 1845, ss. 55—60, »*Hänsel und Grethel*». — D. Se MÜLLENHOFF, Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg, Kiel 1845, N:o XIX, ss. 449—450, »*Peter und Lene*». — E. KUHN und SCHWARTZ, Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche, Leipzig 1848, hvarest förra delen af berättelsen återfinnes ss. 319—321, uti sagan »*Die alte Frick*».

4. Hos **Norrmännen**: — Se ASBJÖRNSEN och MOE, Norske Folkeeventyr, Deel II, N:o 53, ss. 92—96, »Smörbuk».

5. Hos **Danskarne**: — Se WINTHER, Danske Folkeeventyr, 1:ste Samling, Kjöb. 1823, ss. 1—6, »Pandkagehuset».

6. Hos **Wenderne**: — Se HAUPT und SCHMALER, Volkslieder der Wenden in der Ober- und Nieder-Lausitz. Aus Volksmunde aufgezeichnet und mit den Sangweisen, deutscher Uebersetzung, den nöthigen Erläuterungen, einer Abhandlung über die Sitten und Gebräuche der Wenden und einem Anhange ihrer Märchen, Legenden und Sprichwörter. (2 Th. 4:to). Grimma 1841—3, Th. II, ss. 172—4, »Hänschen und Hannchen».

Anmärkingar.

4. En annan öfverlemning ifrån S. Småland, som för öfrigt instämmer med uppteckningen A, slutar sagan dermed, att torpare-barnen togo jättens båt och gáfvo sig undan på sjön. Som nu jätten kom hem och fann sin hustru stekt i ugnen, men såg barnen ute på vattnet, lade han sig ned för att dricka ut sjön. Då ropade pojken: »Far, far, se bara hur jag flyger!» I detsamma ville jätten resa sig; men hade druckit för mycket, så att han sprack; hvarest barnen togo hans gods, och drogo gladeligen hem till sitt igen.

5. Enligt en uppteckning ifrån Wermland, kommo torpare-barnen till ett berg, hvarest bodde en trollkäring, vid namn *Bergdusa*. Som trollet nu fick höra buller, ropade hon:

»Hvem är det som braskar och äter på mitt tak?»

Pojken svarade:

'Jo, det är *Sankte Peder* och jag.' —

Fortsättningen är lika som ofvan. — Barnen bli fångna, och sättas i en 'jern-bur' för att gödas; men undkomma genom pojken's fyndighet.

3.

Pojken som stal Jättens Dyr-gripar.

Sagan förekommer:

3. På **Tyska**: — Uti en förvirrad form, hos KUHN und SCHWARTZ, Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche, Leipzig 1848, ss. 324—326, »Die drei Burschen und der Riese».

A. Svärdet, Guld-hönorna, Guld-lyktan och Guld-harpan.

Anmärkning.

3. En uppteckning, ifrån Södermanland, instämmer nära med den öfverlemning som ofvan meddelas. — Berättelsen handlar om en torpare som hade tre söner, af hvilka den yngste het *Yventott*. När så torparen dog och sönerna skulle skifta arvet, fanns intet att dela utom en ko och ett bak-tråg. Då togo de två äldste bröderna kon; men Yventott fick nöja sig med bak-tråget.

Yventott gaf sig nu att vandra, och kom till en kungs-gård, hvarest han fick tjenst som kol-pojke. På andra sidan sjön bodde en jätte, som kallades 'Oden'. Han hade många kostbarheter: en gull-lykta, tre gull-hönor och ett gyllene svärd, utom annat silfver och guld, och dem ville konungen på kungs-gården gerna ega. Han gaf så ut ett påbud, att hvem som kunde skaffa honom Odens dyr-gripar skulle få prinsessan; men huru många som försökte, var det ingen som lyckades.

En qväll tog Yventott sitt bak-tråg, rodde öfver sjön, och stal jättens gull-lykta, såsom ofvan förtäljes. Andra qvällen lockade han jättens gull-hönor i sin båt, och kom likaledes undan. Men allt gömde han sitt byte på stranden, så ingen visste derom.

Nu återstod allenast att vinna Odens gyllene svärd, och det var det allra värsta. Men Yventott fann på råd; han tog sin båt, for öfver sjön, klef upp på jättens stugu-tak, och spejade ned genom rök-fånget. Som han nu såg att jätten ville gå till hvila, kröp han ned och gömde sig bakom dörren, och när jättevinnan skulle stänga, satte han allt fliken af sin tröja i dörrspringan, så att dörren inte gick igen. Sedan gick han in om natten, tog gull-svärdet der det hang på väggen, och ville smyga bort. Men svärdet var tungt, och när pojken skulle släpa det öfver tröskeln, gaf det en sådan klang att Oden vaknade. Genast sprang han upp och grep tjuften, så att nu var Yventott väl fast. Der-efter väckte han sin hustru, och bad henne taga pojken och göda honom väl, att det måtte bli en fet stek tills de skulle bjuda gäster.

Fortsättningen är som ofvan. — Oden far bort, och jättesan eldar ugnen för att steka pojken. Men Yventott lockar henne att sjelf sätta sig på kak-spaden, och skjuter så in henne i ugnen. Der-efter tager han Odens gyllene svärd och allt hans silfver och gull, och ger sig ut på sjön. Som nu Oden kom hem och fann sin hustru stekt, och tillika blef varse Yventott som rodde öfver sjön, blef han mäktigt förgrymmad, och lade sig ned för att dricka ut sjön; men på det att vattnet inte skulle rinna bort igen, satte han 'en plugg i ändan på sig'. Allt som han nu drack, sinade vattnet ut ur sjön, så att Yventott till slut satt på torra sanden. Men rätt i detsamma kom der en räf springande förbi Oden, och stötte till pluggen, så att hela sjön for tillbaka igen, andra vägen. Nu kom Yventott af grundet, for öfver sjön, gick upp till kungsgården och fick prinsessan. Men Oden går och sörjer efter sina dyr-gripar än i dag.

B. Guld-lyktan, Guld-bocken och Guld-pelsen.

Anmärkingar.

2. I en annan uppteckning från S. Småland, heter pojken *Aka Bälle*. Jätten på hinsidan sjön hade två kostbarheter, hvilka konungen gerna ville ega; det ena var en lykta, som lyste i sju konunga-riken, det andra, en fäll som kunde tala. För att nu komma in i berget, lånade Aka Bälle konungens gullkrycka, och stötte ned kryck-käppen i en remna, så att jätten fick se den. Genast begynte han draga af alla krafter, för att draga

till sig kryckan; men pojken höll fast vid kryck-käppen, och följde med. Nu vardt jätten glad, att han fått icke blott gullkryckan utan en god stek dertill, och började genast lägga råd huru pojken skulle bli rätt fet och smaklig. »Jo,» sade Aka Bälle, »du skall lägga mig vid den stora stenen på sjö-stranden, och ställa din lykta bredvid. Sedan skall du koka en skäppa gryn, och laga gröt, och den gröten skall du ösa i min barn; ty det som kommer i barmen rinnet allt i tarmen.» Jätten var dum nog att göra som pojken bad. Men han hade inte väl gått att hemta sin gryta, förr än Aka Bälle lade fötterna på ryggen, tog lyktan, sprang i sin båt, och rodde öfver sjön. Vid jätten fick se detta, ropade han: »Aka Bälle! Aka Bälle, kom igen i morgon!» 'Ja, men, far!' svarade pojken.

Andra qvällen for Aka Bälle åter till berget, och kom ned i jättens stuga. Som nu jätten och hans käring hade somnat, kröp pojken fram för att stjäla fällen; men när han skulle taga den, begynte ena ändan af fällen ropa: »det drar, det drar;» hvartill den andra svarade: »jag känner det, jag känner det.» Pojken måste således nyttja samma list som förra gången, hvarest han sprang i sin båt, for till kungs-gården, och fick konungens dotter.

3. En ytterligare öfverlemning ifrån S. Småland förtäljer, att nära kungs-gården var en »troll-stuga,» der troll hade hemma. De egde många kostbarheter: ett gull-horn, två gull-bockar och en 'gull-tärna'(!) Nämnade kostbarheter lägo uppå stugutaket och glimmade i solen.

Pojken gaf sig nu åstad, kröp upp på taket, kastade ned en skäppa bönor genom rök-fåuget, och stal gull-hornet, medan gubben och käringen höllo på med att plocka upp bönorna. Andra dagen öste han ned en skäppa ärter, och stal likaledes gull-bockarne. Tredje dagen öste han ned en skäppa korn. Men vid han nu skulle taga gull-tärnan, 'begynte hon spela', så att troll-gubben blef honom varse, grep honom, och satte honom på en stiga för att gödas och slagtas. Der fick han ingen annan mat än nöt-kärnor och söt mjölk.

Någon tid derefter ville trollen veta om pojken ännu var fet, och bådo honom sticka fram ett finger, att de måtte känna derpå. Pojken räckte så fram först en spik, sedan en träd-pinne, och sist en käl-stock.

Nu skulle gubben och käringen göra sig gästabud; käringen 'kölnade i ugnen' och gubben gick efter vatten. Men pojken var dem för slug. När troll-packan skulle skjuta in honom, låtsade han ej veta huru han skulle bära sig åt, utan bad henne sjelf sätta sig på grisslan, hvarest han 'pystade in henne i ugnen'. Sedan sprang han upp på taket, tog gull-tärnan, och flydde sin kos.

När han nu gått ett stycke, mötte han troll-gubben. Då begynte han räkna upp sina storverk: »först tog jag ditt gull-horn, så dina gull-bockar, så din gull-tärna, och nu har jag stekt din käring i ugnen.» Härvid blef gubben så vred, att han 'damp i backen och sprack'. Men pojken gick fram till kungs-gården och blef en hög herre, så han var den förnämste näst intill konungen sjelf.

C. Guld-hästen, Blån-lyktan och Jungfrun i Troll-buren.

Anmärkning.

Uti en öfverlemning ifrån S. Småland, förtäljes om två fattiga pojkar som kommo till en kungs-gård; der blef den äldste tagen till stall-svenn, men den yngste kunde icke bli annat än trapp-sopare. Hvad det led, kom han dock i stor ynnest hos konungen för sin hurtighet skull. Häröfver blef den äldre brodern afundsam, och tänkte nu bara uppå att kunna förderfva honom.

En dag gick stall-svennen inför konungen, och sade att hans bror kunde skaffa igen de två gull-bockarne som konungen mistat för så och så lång tid sedan, allenast han blefve hårdt tvingad. Konungen tänkte det var sannt, kallade straxt pojken inför sig, och sade att om han inte skaffade igen gull-bockarne, skulle han mista lifvet. Nu visste pojken sig ingen råd, utan gick ned i stallet, satte sig på marken och grät. Då var der en häst vid namn *Lifven-grå*, som frågade hvarföre han grät så. Pojken förtäljde allt som det tilldragit sig. Hästen återtog: »grät inte, du, utan gå till konungen, och säg att du vill ha så och så mycket fläsk och bröd, och en lång stege, och mig att rida på. Sedan vill jag hjälpa dig; men du får inte röja mig för någon.» Ja, pojken lydde honom, gick inför konungen, och fick hvad han bad om.

Pojken och hästen gifvo sig nu på färd, och kommo till en stuga hvarest de två gull-bockarne gingo och betade. Genast tog pojken sin stege, klef upp på taket, och kastade ned fläsket och brödet genom rök-fånget. Men långt innan käringen hunnit plocka upp allt fläsket, hade han redan tagit gull-bockarne och ridit sina färde.

Någon tid derefter gick stall-svennen inför konungen, och sade att hans broder kunde skaffa igen 'gull-tärnorna' (!) som varit borta så och så länge, allenast han blefve hårdt tvingad. Nu aflopp det på samma sätt; pojken gick ned i stallet, och fick goda råd af Lifven-grå. Sedan begärde han ett långt stycke väf, tog sin häst och gaf sig åstad. När han så kom fram, kastade han ned väfven genom rök-fånget; men innan troll-käringen hunnit mäta upp den, så lång den var, hade pojken tagit gull-tärnorna och flytt sin kos.

Slutligen skulle pojken ännu en gång åstad, för att skaffa igen drottningen som varit borta så och så länge. Han tog nu allenast med sig en träd-pinne, en gran-borre och en ko-patte; kröp sedan upp på stugu-taket, och lät fånga sig af troll-käringen. Han blef så insatt på en stiga för att gödas, och när käringen bad honom sticka fram fingret, att hon måtte känna om han var fet, räckte han först fram träd-pinnen, sedan gran-kotten, och sist ko-patten. Ändteligen lockade han käringen att sjelf sätta sig på kak-spaden, och sköt in henne i ugnen, hvarefter han frälste drottningen, och red glad hem igen till kungs-gården.

Nu fick hans äldre broder skam för sin falskhet; men pojken blef en stor herre, och lefver och mår väl än i dag.

D. Plugge Nafware.

Ifrån Östergötland.

Det var en gång en torpare, som mången är väl det; han var fattig på allting utom på barn, ty han hade icke mindre än sju söner. Det kunde så inte gerna bli annat än smått om bitarne, och huru han trälade dag från dag, var det ändå bara utur hand och i munn, som man säger. Likväl slog han sig fram han som andra, och barnen växte och trifiedes, och blefvo starka och hurtiga. Men den yngste pojken var så för liten till växt, och många trodde att han aldrig skulle bli större; eljest var han qvick och förslagen i hvad han tog sig till. Han kallades af sina syskon *Plugge Nafware*.

Det gick så några år bortåt, och torparen blef gammal och sjuk, och fick omsider sin helsot. Som han nu märkte att han skulle dö, kallade han sina söner till sig, och sade: »jag känner att min tid är all, och att jag icke stiger upp ur min sjukdom. Likväl sörjer jag inte så mycket för eder andre, ty J ären stora och starka, och kunnen väl taga er ut i verlden. Men det mesta jag sörjer, är det för Plugge Nafvare, att han är så klen och liten.» 'Åh,' sade Plugge, 'ingen nöd med det, far! Jag tör väl få mig någon råd, jag också.' Men torparen ville inte ge sig tillfreds, utan tog löfte af sina äldre söner, att de skulle hafva god vård om sin yngste bror och aldrig öfvergifva honom. Ja, pojkarne lofvade lyda i detta som i annat, och så dog torpare-gubben.

Sedan barnen nu väl hade skaffat sin gamle far i jord, ville de inte längre stadna i hemmet, utan plockade ihop sitt pick och pack och gåfvo sig att vandra; men såsom Plugge Nafvare hade svårt att följa med, buro bröderna honom på ryggen i en säck. När de så färdats hela långa dagen, kommo de emot aftonen till en stuga som låg vid sjön. I stugan bodde en jätte; han var både stor och led, som man det kan vänta, men så öfvermåttan rik, att han hade alla kistor fulla och ännu mycket, mycket mera dertill. Allt detta visste pojkarne likväl inte af, utan gingo fram, klappade på, och beddes få låna hus öfver natten. »Huru många ären J?» brummade jätten, och såg inte mycket vänlig ut. 'Vi äro sju,' svarade barnen. »Hvar är den sjunde?» fortfor jätten; »jag ser inte mer än sex.» 'Jo, jag ligger här, jag,' skrek Plugge Nafvare ur säcken. Nå, godt och väl med det; barnen fingo komma in, och jätten gaf dem mat tillika med sina sju döttrar. Därefter lade de sig att sofva; men jätte-döttrarne lågo gent emot i halmen uppå golfvet.

Som det nu led fram på natten, väckte jätte-qvinnan sin man och sade: »far, far! Ska' vi inte ut och slipa yxan?» 'Jo,' svarade jätten, 'vi ska' väl det göra.' De stego så upp, gingo ut, och begynte slipa yxan. Men Plugge Nafvare sof inte, utan hörde allt ihop, efter han hade blifvit buren i säcken, så han icke var så trött som de andra. Han väckte nu

genast sina bröder, och förtäljde huru det var. Då blefvo torpare-barnen mycket rädda, såsom de väl kunde förstå att jätten ville slå ihel dem. Men Plugge Nafvare var inte rädder, han; utan fann straxt på råd, och sade att de skulle byta säng-plats med jättens döttrar, och lägga dem der de sjelfve legat förut. Ja, bröderna lydde honom, och skiftade plats med jätte-döttrarne. Rätt som det var, kom jätten traskandes in i stugan med sin yxa i handen. »Hvar ligga de, mor?» frågade han. 'Jo, här, här,' svarade käringen. Jätten trefvade sig så fram i mörkret, och högg ihel alla sina sju döttrar. Derefter lade han sig att sofva, och snarkade så hårdt, att det knakade i hela huset. Men torpare-barnen hade ingen lust att bida tills han blef vaken igen, utan första tid han var somnad, smögo de sakteligen sina färde, sprungo ned till sjön, togo jättens båt, och gåfvo sig ut på vattnet. När de så farit ett stycke, rann solen upp, att jätten vaknade ur sin sömn och såg huru allt hade tillgått om natten. Då vardt han öfvermåttan vred och lopp ned på sjö-landet, och ropade: »Hvem ha vi här?» — 'Plugge Nafvare', sa' pojken. Jätten fortfor: »har du inte narrat mig att hugga ihel mina sju döttrar?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Kommer du ännu igen?» sporde jätten. 'Ja, tör jag så göra, far,' sa' pojken. Dermed skildes de åt. Torpare-barnen foro öfver sjön, och kommo till en präktig kungs-gård; der gingo de in och sökte sig om råd, och lyckan var med dem, så fingo de tjenst, hvar efter ämne. Men Plugge Nafvare som var minst, fick nöja sig med att bli kungens kol-pojke.

Det hände sig en dag, när konungen vandrade omkring på kungs-gården, att han mötte Plugge Nafvare som gick och bar kol. När konungen nu fick se hans klena växt, blef han förundrad, och gaf sig i tal med honom; men allt visste pojken gifva godt besked för sig, både i tal och svar, så att han behagade konungen öfvermåttan väl. Konungen sporde så äfven efter hans härkomst, och pojken förtäljde allt som det var, om sin fader, och om sina bröder, och huru han vandrat hemifrån och kommit till den elake jätten, samt om jättens sju döttrar och all hans stora rikedom. »Nå, hvad har han

då allt för rikedom?» frågade konungen, och vardt nyfiken. 'Jo,' sade pojken, 'han har mycket, han. Han har en ko med silfver-klöfvar och silfver-horn.' Konungen fick så en stor lust att ega kon, och lofvade Plugge Nafvare en mycket högre tjänst än han nu hade, om han kunde skaffa henne till kungs-gården. Ja, pojken var genast färdig, och menade att om det bara vore visst det som konungen sade, så stode väl att försöka huru det kunde lyckas. Jo, konungen gaf honom sitt ord på att det skulle vara säkert, och dermed slöts deras samtal för den gången.

Pojken grundade nu bara på, huru han skulle komma åt kon med silfver-klöfvarne, såsom han hade lofvat konungen. Ändteligen fann han på råd; tog med sig en skock hvit-kål, lagade till sin båt, som han tagit ifrån jätten, och rodde lönligen öfver sjön. Som han nu kom emot jättens stuga, fick han se hvarest kon gick och betade på sjö-landet; men silfver-hornen och silfver-klöfvarne glimmade i solen, så det lyste långa vägar. Genast smög han sig fram, och begynte locka så sakta, så sakta; men hvar gång kon ville till att böla, kastade han åt henne ett kål-hufvud, då hon straxt tystnade igen. Kon kom nu småningom allt närmare och närmare, och var ändteligen i båten. Men då var Plugge Nafvare inte sen, utan sköt hastigt ifrån land, och lade sina åror till att ro det fortaste han kunde. Som han nu kommit långt ut, fick jätten slutligen se honom ifrån sjö-landet. Då blef han mycket vred, lopp ned på stranden, och ropade med hög röst: »hvem ha vi här?» — 'Plugge Nafvare,' sa' pojken. Jätten fortfor: »har du inte narrat mig att hugga ihel mina sju döttrar?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit min ko med silfver-klöfvar och silfver-horn?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Kommer du ännu igen?» frågade jätten. 'Ja men, tör jag så göra,' sa' pojken. Dermed skildes de åt. Men Plugge Nafvare for öfver sundet och kom till kungs-gården, och när konungen fick se kon med silfver-klöfvarne och silfver-hornen, blef han så glad, så han gaf honom en mycket högre tjänst än förut, alldeles som aftaladt var dem emellan.

Det led så en tid bortåt, och en vacker dag när konungen vandrade omkring på kungs-gården, hände sig att han åter mötte Plugge Nafvare. Genast gaf han sig i tal med honom, och Plugge visste så godt gifva besked för sig, att han behagade konungen öfvermåttan väl. Huru det nu var, föll talet åter på jätten, och pojken begynte ånyo förtälja om hans kärning, och hans sju döttrar, och all hans myckna rikedom. »Hvad har han då allt för rikedom?» frågade konungen om igen. 'Jo,' svarade pojken, 'han har mycket, han. Han har sju gull-gungor med sju gull-klockor i.' Konungen fick så en stor lust att ega de sju gull-gungorna, och lofvade Plugge Nafvare en ännu mycket högre tjänst än han nu hade, om han kunde skaffa dem till kungs-gården. Ja, pojken var straxt färdig, och menade att om det bara var visst det som konungen sade, så stode väl att fresta huru det kunde gå. Jo, konungen gaf honom både hand och ord på att det skulle vara säkert, och dermed slöts deras samtal liksom förra gången.

Plugge Nafvare gick nu allt bara och grundade på, huru han skulle få jättens sju gull-gungor. Ändteligen fann han på råd, såsom han inte gerna var rådlös; skaffade sig en knippa ull, lagade om sin båt, och rodde lönligen öfver sjön. Som han nu kom till jättens stuga, fick han se hvarest gull-gungorna stodo på gården; men allt som vädret blåste, svängde de rundt omkring, och då blef der ett spel och en klang, så allringen har hört så grannt. Vips, var pojken framme, smög sig närmare och närmare, och fyllde allt klockorna med ull, att deras pinglande inte skulle förråda honom för jätten. Derefter tog han gull-gungorna en efter annan, lopp hasteligen till sin båt, sköt ifrån, och lade sina åror till att ro det fortaste han kunde. När han så kommit ut på sundet, tog han bort ullen, och straxt klockorna till att pingla, så det hördes vida vägar. Som nu jätten fick se honom ute på vattnet, blef han öfvermåttan vred, lopp ned på sjö-landet, och ropade som tillförene: »hvem ha vi här?» — 'Plugge Nafvare,' sa' pojken. Jätten fortfor: »har du inte narrat mig att hugga ihel mina sju döttrar?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit min ko med silfver-klöfvar och silfver-horn?» — 'Jo,

har jag så gjort, far! sa' pojken. »Har du inte stulit mina sju gull-gungor med sju gull-klockor i?» — 'Jo, har jag så gjort far! sa' pojken. »Kommer du ännu igen?» frågade jätten. 'Ja men, för jag så göra,' sa' pojken. Dermed skildes de åt. Men Plugge Nafvare for öfver sundet och kom till kungs-gården, och när konungen fick se de sju gull-gungorna med sju gull-klockor i, blef han så glad, att han menade sig aldrig förr hafva egt maken till kostbarhet. Han höll nu redeligen sitt ord emot Plugge Nafvare, och gaf honom en ännu mycket högre tjänst än förut, alldeles som han hade lofvat.

Det led så ännu en tid bortåt, och allt var Plugge Nafvare en hög herre, så hans bröder visst inte behöfde taga sig an honom, utan i stället var det han som hjälpte dem. Då hände sig en dag, att han och konungen vandrade omkring i kungs-gården, och föll nu samtalat åter på jätten. Straxt började pojken förtälja både nytt och gammalt om jättens stora rikedom, så att konungen omsider vardt helt nyfiken. »Hvad har han då allt för rikedom?» frågade konungen. »Icke har han väl ännu flera kostbarheter kvar?» — 'Jo,' svarade pojken, 'han har mycket, han. Han har en gull-fäll, hvars like inte står att finna om man sökte igenom sju konunga-riken.' Konungen fick så en stor lust att ega den präktiga gull-fällen, och bad Plugge Nafvare fara efter den, såsom han skaffat kon och gull-gungorna. Men pojken undskyllade sig, och menade att nu måtte någon annan fresta sin lycka; fällen vore inte god att komma åt, emedan jätten och jättesan lågo på honom hvar natt. Konungen ville likväl inte afstå med sin begäran, utan sade att om Plugge Nafvare ville fara efter fällen, skulle han få en ännu mycket högre tjänst än förut, så han skulle bli näst konungen sjelf. 'Ja,' svarade pojken, 'om det bara är visst, det, så står väl att försöka huru det kan gå.' Jo, konungen lofvade med både hand och munn att det skulle vara säkert, och dermed slöts deras samtal för den gången.

Nu minsann fick pojken något att tänka på, huru han skulle komma åt jättens gull-fäll; men det var inte så lätt, det, som ni väl kan veta. Ändteligen fann han på råd; skaffade sig en kanna jäst, lagade sin båt i ordning, och rodde

lönligen öfver sjön till jättens stuga. Der lade han sig på lur bakom dörren. Som det nu led åt natten, ville jätten lägga sig, och befalle sin hustru att hon skulle gå och stänga. Ja, käringen gick, men huru hon drog och vände, ville dörren ändock inte gå igen; för kan tro Plugge Nafvare, den skälmen, låg bakom, och stack skörtet af sin tröja i dörr-springan. När käringen så hade stått en stund, och det allt var lika när, blef jätten omsider misslynt, och frågade hvarför hon inte kom och lade sig. 'Jag skulle väl stänga dörren först;' sade jättesan, 'men den vill inte gå igen.' »Ja så,» brummade jätten, »låt henne då vara som hon är; vi få väl se i morgon.» Der-vid blef det.

Som det nu lidit fram på natten, föllo jätten och jättesan i sömn, och snarkade hårdt. Då passade Plugge sintid, smög sakt in i stugan, och hällde ut jätten emellan dem, der de lågo och sofvo uppå gull-fällen. Sedan skyndade han åter bakom dörren, för att akta uppå huru det skulle aflöpa. Men det gick alldeles efter förmodan; ty rätt som det var, begynte jätten stöta på sin käring: »mor, mor, hvad är det för vått vi ha på bädden?» 'Vått?' svarade käringen. 'Det lär du väl veta bättre än jag.' De begynte så en häftig träta härom; jätten skyllade på jättesan, och jättesan skyllade på jätten, men allt låg Plugge Nafvare bakom dörren och hörde på, och kan väl hända att han både log och skrattade emellanåt. Ändteligen gjorde far sjelf slut på trätan, dermed att han befalle sin hustru stiga upp, och gå ut och tvätta fällen ren igen. Käringen måste nu lyda, antingen hon ville eller inte, och gick så ut med fällen. Men knappt hade hon stuckit foten öfver tröskeln, förrän Plugge Nafvare var tillreds, ryckte gull-fällen ifrån henne, lopp ned till sjö-stranden, sprang i sin båt, och började ro det fortaste han kunde. Som nu käringen begynte skrika i himmels-höjd, steg jätten hastigt upp ifrån bädden, och gaf sig till att lunka ned åt sjö-landet. Vid han så fick se gull-fällen der den lyste ut på sjön, vardt han öfvermåttan vred, och ropade: »hvem ha vi här?» — 'Plugge Nafvare,' sa pojken. Jätten fortfor: »har du inte narrat mig att hugga ihel mina sju döttrar?» — 'Jo, har jag så gjort far!' sa pojken.

»Har du inte stulit min ko med silfver-klöfvar och silfverhorn?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit mina sju gull-gungor med sju gull-klockor i?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit min fagra gull-fäll?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Kommer du ännu igen?» skriade jätten. 'Ja men, tör jag så göra, far!' sa' pojken. Dermed skildes de åt, och Plugge Nafvare for öfver sundet och kom till kungs-gården. Men när konungen fick se den präktiga gull-fällen, blef han så hjerteligen glad, att han menade sig aldrig hvarken ha sett eller sport en sådan kostbarhet. Han höll nu också redeligen ord emot pojken, och gjorde honom till den högste i hela riket näst konungen sjelf; så må tro efter den tiden gick det ingen nöd hvarken på Plugge Nafvare eller på hans bröder.

Det led så åter någon tid bortåt, och pojken hölls nu i stor ära både af konungen och andra. Då hände sig en dag, när de vandrade omkring i kungs-gården, att talet föll på jätten, och allt började pojken åter förtälja om hans myckna rikedom, så att konungen omsider blef helt nyfiken. »Hvad har han då allt för rikedom?» frågade konungen. »Icke har han väl ännu flera kostbarheter? Jag tänkte de voro länge sedan slut.» 'Nej,' svarade Plugge, 'han har mycket, han. Han har en talande stare i en gull-bur, och är det en sådan dyr-grip, att dess like näppeligen lärers finnas i verlden.' Konungen fick nu en öfvermåttan stor lust att ega staren i gull-buren, och bad pojken fara efter den, såsom han tillförene skaffat kon och gull-gungorna och gull-fällen. Men pojken ville inte, utan sade att en annan måtte försöka sig; fogeln vore inte god att komma åt, ty jätten hade honom hvar natt vid sin hufvudgård. Huru han nu lade sina ord, blef konungen ifrigare än någonsin, och lofvade omsider, att om Plugge ville hemta fogeln, skulle han få konunga-dottern och halfva riket. Ja, nu var pojken genast färdig, ty han hade länge haft godt öga till prinsessan; och menade, att om det bara vore visst det som konungen sade, så stode väl att fresta huru det kunde gå. Jo, konungen gaf honom både hand och handske på att det skulle vara säkert, och dermed slöts deras samtal.

Nu hade Plugge fått mycket att tänka på, och allt låg det honom i hugen huru han skulle komma åt jättens gullbur; men der syntes ingen vån. Ändteligen tänkte han som så, »det får gå huru det kan; jag vill ändock försöka.» Sagdt och gjordt; han lagade sin båt i ordning, rodde lönligen öfver sjön, och kom fram om aftonen sedan det blifvit mörkt. Som nu jätten och jättesan skulle lägga sig, gjorde pojken liksom förra gången; han gömde sig bakom dörren, och när jättesan skulle stänga, satte han fliken af sin tröja i dörrspringan, så att dörren inte gick igen. Härmed blef nu åter mycket bråk; men slutet var det, att dörren fick stå öppen. Det hade inte lidit mer än en liten stund, förrän jätten och hans hustru föllo i sömn, och snarkade så det hördes långa vägar.

Nu var pojken inte sen, utan smög sig på tå in i stugan, och gick fram till hufvud-gården för att stjäla staren i gullburen. Men det aflopp annorlunda än han hade tänkt; ty foggeln sqvallrade, och begynte skrika af alla krafter: 'Plugge Nafvare är här! Plugge Nafvare är här!' Straxt var jätten på benen, och innan pojken hunnit ut genom dörren, hade jätten honom fast. »Hvem ha vi här?» ropade jätten, och var mycket vred. 'Plugge Nafvare,' sa' pojken. Jätten fortfor: »är det inte du som har narrat mig att hugga ihel mina sju döttrar?» — 'Jo, har jag så gjort,' far! sa' pojken. »Är det inte du som har stulit min ko med silfverklöfvar och silfver-horn?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Är det inte du som har stulit mina sju gull-gungor med sju gull-klockor i?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Är det inte du som har stulit min gull-fäll?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Ja, så skall du aldrig stjäla från mig mer,» sade jätten. 'Vi få väl se, far,' sa' pojken. Dermed tog jätten honom, satte honom på en göd-stiga, och tillsade sin hustru att hon skulle gifva honom fullt upp med nöt-kärnor och söt mjölk; för kan tro de ville ha honom riktigt fet och hullig, till nästa gång de skulle bjuda gäster.

Nu var Plugge Nafvare illa deran, och mörkt såg det ut om han någonsin skulle få konungens dotter. Likväl slog han på

friskt mod, och åt och drack och gjorde sig goda dagar, det bästa han kunde. När det så lidit en tid, ville jätten omsider veta om inte pojken ännu var tillräckligt fet; han gick därför bort till göd-stigan, borrade ett hål i väggen, och bad Plugge räcka fram sitt finger, att han måtte känna derpå. Men Plugge Nafvare var inte dum, han, utan räckte i stället fram en träd-pinne. Ja, jätten kände på träd-pinnen och kramade den; men huru det var, tyckte han dock att pojken ännu var alltför mager till gästabuds-mat. Han ropade därför sin käring, gaf henne många hårda ord, och sade att hon skulle gifva pojken ännu mera nöt-kärnor och söt mjölk, för att få riktigt hull på honom.

När det så lidit ännu en tid, gick jätten åter till stigan, för att se om sin fånge och spörja om han var tillräckligt gödd. Till den ändan ropade han åt pojken, och bad honom räcka fram sitt finger genom borrar. Ja, Plugge Nafvare var trött vid att sitta instängd; han räckte därför fram — icke fingret, men en kål-stock som han funnit på marken. Nu ändteligen var jätten nöjd. Han ropade så sin käring, och sade att hon skulle laga till gille, och slagta pojken och stecka'n; men sjelf ville han fara bort och bjuda sina fränder på gästabudet. Dermed gick han sina färde.

Jätte-qvinnan gjorde nu som hennes man tillsagt; hon eldade ugnen och lagade allt i ordning; derefter öppnade hon göd-stigan, tog ut pojken, fattade sin stora yxa, och bad honom lägga sig på hygge-kubben, me'ns hon högg nacken af honom. Men se, det ville Plugge Nafvare inte vara med om, utan för hvar gång käringen skulle hugga till, tumlade han alltid ned ifrån stocken. Häröfver blef jättesan omsider vred, och bannade honom för hans oskicklighet; men allt undskylade han sig dermed, att han inte visste huru han skulle ligga, om inte mor sjelf ville visa honom. Ja, käringen var inte slugare än att hon gjorde som han bad, och lade sig ned på hugg-stocken. Vips, var pojken tillreds, fattade yxan, och knack! högg han hufvudet af henne, så det trillade lång väg. När så jättesan var död, satte han henne i sängen, och ställde hufvudet åter uppå hennes axlar. Sedan tog han staren

i gull-buren, och allt silfver och guld som jätten hade, sprang i sin båt och rodde utåt sjön. Men allt skrek staren utan uppehåll: »Plugge Nafvare är här! Plugge Nafvare är här!» — 'Ja, skrik du!' sa' Plugge Nafvare.

Som det nu gått en stund kom jätten hem ifrån sin resa, och kunde icke nog undra att hans käring inte hördes af, såsom hon eljest väl plägade låta höra om sig. Han lunkade så in i stugan; der satt jättesan i sängen, men ingenting var redo för gästbudet och ingen stek syntes på bordet. Härmed var jätten illa tillfreds, och begynte brumma och bannas såsom hans sed var; men allt satt käringen i sängen och sade aldrig ord. Nu vardt jätten omsider vred, och hvad antingen det varade kort eller länge, blef slutet det, att han gick fram och slog käringen vid örat, det mesta han orkade. Huru han nu slog till, vet icke jag; men inte måtte han ha slagit falskt, ty jättesans hufvud flög af, och for så långt bort, att ingen bara vet hvar det hamnade. Nu vardt jätten förfärad, och visste i början icke hvad han skulle tänka; men rätt i detsamma fick han se att staren i gull-buren var sin kos, kistorna uppbrutna, och allt hans guld och silfver borta. Då gick der upp ett ljus för honom, och han rusade ned till stranden, det fortaste han förmådde. Som han nu blef varse Plugge Nafvare ute på vattnet, med staren i gull-buren och allt guld och silfret, blef han alldeles förgrymmad, och ropade så det hördes öfver hela sjön: »hvem ha vi här?» — 'Plugge Nafvare,' sa' pojken. Jätten fortfor: »har du inte narrat mig att hugga ihel mina sju döttrar?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit min ko med silfver-klöfvar och silfver-horn?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit mina sju gull-gungor med sju gull-klockor i?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit min fagra gullfäll?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. »Har du inte stulit min stare i gull-buren, och allt mitt silfver och gull, och huggit nacken af min käring?» — 'Jo, har jag så gjort, far!' sa' pojken. Men när jätten hörde allt detta, blef han så illa vid, att han föll till marken och sprack; och blef det hans bane.

Nu for Plugge Nafvare öfver sundet, och kom till kungsgården. Men när konungen fick se staren i gull-buren och allt jättens silfver och gull, blef han så glad, att han aldrig varit så glad i sin tid. Han gaf så Plugge Nafvare sin dotter och halfva riket; och sedan var jag inte med längre.

4.

Pojken, som frälste Konungens Tre Döttrar.

Sagan förekommer:

Hos **Tyskarne**: — *B.* Se MÜLLENHOFF, Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg, Kiel 1845, N:o XXI, ss. 453—457, »*Rinroth*».

A. Half-Trollet, eller de Tre Svärden.

Anmärkingar.

2. En annan uppteckning af denna saga, ifrån S. Småland, eger alldeles samma inledning, som den under N:o 20 meddelade berättelsen om »*Prinsessan uppå Glas-berget*».

3. I en ofullständig uppteckning från Upland, förtäljes om en konung, som jemnt låg ute på hafvet med sina här-skepp. Då hände sig en dag, att hans skepp plötsligt stannade midt på sjön, och ville icke gå hvarken fram eller tillbaka. Konungen gick så främ i för-stammen, till att se hvad som vållade, och blef varse »*Hafs-mannen*», som satt i vatten-brynet och hade lagt sin arm om skepps-kölen; men armen var brun till färg och mycket luden. Slutet var, att konungen inte fick fortsätta sin resa, förrän han utlofvat det som drottningen bar under sitt bälte; likväl visste ingen då att hans gemål var hafvande. — Omsider frälsas prinsessorna af pojken, såsom ofvan förtäljes.

4. En uppteckning från Skåne, kallad »*de Tre Hästarna*», bildar öfvergången emellan denna saga och förtäljningen N:o 20, 'Prinsessan uppå Glas-berget'. Berättelsen handlar om en bonde som hade en äng, hvars gräs alltid trampades om sommar-nätterna. Han sände fördenskull sin äldste son att vakta ängen; men piltens somnade, och om morgonen var gräset trampadt som förut. Nästa qväll sände han sin andre son, men det aflopp på samma sätt. Då bad den yngste pojken att få gå; men detta var fadren och bröderna mycket emot. Likväl fick han omsider sin vilja fram.

Bäst pojken nu låg och vaktade om natten, kommo der tre sadlade hästar, och begynte trampa gräset på ängen. Hvardera hästen bar en rustning på sadel-krappen; den förste en rustning af stål, den andre en af silfver, och den tredje en af gull; men huru det var listade pojken sig fram, tog dem alla tre, både hästar och rustningar, och gömde dem i skogen.

Konungen som rådde öfver landet hade en enda dotter, som var öfvermåttan fager; men när mön hade fyllt sina femton år, kom der en stygg »drake», och ville föröda hela landet, med mindre han fick prinsessan. Draken låg uppå ett berg som var tre mil högt. Konungen lät så utgå ett påbud, att hvem som kunde rida uppför berget och frälsa prinsessan, skulle få henne och halfva riket. Nu var det många som gáfvo sig å stad att försöka sin lycka, och bonden och hans äldste söner följde också med. Men ingen förmådde rida uppför det höga berget.

Som nu gubben och bröderna farit bort, lopp pojken till skogen, klädde sig i stål-rustningen, tog sin häst, och red emot berget. Han kom så en mil upp; derefter vände han om, kastade i förbifarten en hop 'hvita pengar' i gubbens hatt, och red så i firsprång tillbaka utför berget. Men när bonden och hans söner kommo hem igen, talade de bara om den främmande kämpen, huru bald och präktig han var i allting.

Andra dagen gick det på samma sätt. Pojken tog silfver-rustningen, red två mil uppför berget, och vände tillbaka som förut. Ändteligen, tredje dagen, tog han gull-rustningen, red upp till bergs-toppen, och satte sig hos konunga-dottern. Me'ns de nu talades vid, bad han att hon skulle löska honom; det gjorde hon, och fäste oförvarandes en gull-ring i hans långa hår. I detsamma kom draken och ville taga prinsessan; men pojken gick manligen fram, och drap honom; steg så till häst, red tillbaka utför berget, och kastade i förbifarten en hop hvita pengar i gubbens hatt, liksom tillföre.

Konungen lät nu lysa på, att allt mankön i hela riket skulle komma fram till kungs-gården, att det måtte rönas hvem som frälst prinsessan. Gubben gick så äfven dit med sina två äldste söner;

men den yngste skulle bli hemma och vakta fåren. När nu prinsessan gått omkring hela tinget, utan att finna den hon sökte, lät konungen strängeligen spörja om det icke var någon som saknades. »Jo,» svarade gubben, »jag har en pojk-stackare som inte är här; men han skulle bli hemma och vakta fåren.» Straxt lät konungen sända bud efter honom. Men när pojken kom fram, igenkände prinsessan att det var han som frälst henne, och till yttermera visso satt hennes gull-ring ännu qvar i haus här. Pojken fick så konunga-dottern och med henne halfva riket.

B. Kung Älfwer.

Ifrån Dalarne.

Det var en gång en gubbe och en gumma som bodde på ett torp i skogen. De hade en enda son; han var hurtig och frihugsen i hvad han tog sig till, och väntade de att han skulle bli dem ett godt stöd på ålderdomen. Men pojken hade sitt hufvud för sig; ty aldrig lekte hans håg till att arbeta och bruka jorden, utan allt ville han bara drifva omkring och gå på jagt. Häröfver buro gubben och gumman en stor sorg; likväl läto de honom göra som han ville, och så gick deras tid, den ena dagen efter den andra.

När pojken nu var bortåt femton, sexton år gammal, hände sig en dag, att han fick se hvar en stor fogel kom farandes, och slog ned uti ett högt träd i skogen. Fogeln var inte lik andra foglar som han sett tillföre, utan var mycket, mycket grannare, och fjädrarne glänste i solskenet, så det var en lust till att skåda. Pojken besinnade sig så icke länge, utan smög närmare och närmare, spände sitt arborst, lade pil på sträng, och sköt fogeln, att den föll till jorden. Men i detsamma skedde en underlig ting; ty vid foglen föll, skiftade den sin hamn, och blef till en fager unger-svenn med gull-krona på hufvudet, så pojken aldrig sett någonting så grannt i all sin tid. Då bad unger-svennen: »kära gosse, lät

mig behålla lifvet; för jag är kung *Älfver*, och om du ropar mig när du kommer i nöd, vill jag göra dig lika godt igen.» Ja, pojken hade inte hjerta till att göra honom något ondt, utan samtyckte att han skulle få lefva, om han blott ville stå fast vid sitt ord som han tillsagt. Detta lofvade svennen gerna, och så skildes de åt. Kung Älfver återtog sin fogel-hamn och for sin väg, och pojken vände tillbaka emot hemmet. Men efter den dagen hade han icke mer någon ro, utan allt låg det för honom, att han ville ge sig bort ifrån torpet, och försöka hvad lycka han skulle få i verlden.

Huru länge det nu drog om, kunde gubben och gumman inte motstå hans böner, utan sade att han skulle få råda sig sjelf i detta som i annat. Pojken tog så farväl af sina föräldrar, och gaf sig ut att vandra. När han nu hade gått mycket länge, kom han slutligen till ett högt berg; der gick han in och begärde tjenst, och det fick han. Han stannade så i berget öfver vintren, änskönt han inte alltid hade det så mycket godt, för käringen som han tjenade var ett troll, stygg och elak på allt vis, såsom man väl det kan veta. När nu året var om, att han stått ut sin tid, gick han inför sin matmoder och beddes orlof. Trollet jakade härtill, och sporde hvad lön han ville ha för sin tjenst. Pojken svarade, att hon fick ge som hon tyckte. Kärigen återtog: »då vill jag också gifva dig hvad du helst önskar. Här har du en rustning af jern, och den är så konstigt smidd, att intet vapen biter derpå. Tillika gifver jag dig hundra mans styrka, att du må lättare kunna röra dig i jern-rustningen.» Ja, härmed var pojken väl tillfreds; han tog så jern-klädningen, gaf sig åter att vandra, och mente att han nu väl tröstade slå sig fram i verlden.

Hvad antingen han nu vandrade långt eller kort, är intet vidare att förtälja om hans färd, förrän han kom till ett annat berg; der bodde trollets syster, och hon var ännu mycket värre på allt sätt än hans förra matmoder. Pojken besinnade sig likväl inte, utan gick in och bad om tjenst; och blef nu der öfver vintren. När så året var om, att han hade stått ut sin tid, gick han inför sin mat-moder och beddes orlof. Här-

till jakade käringen, och sporde hvad lön han ville ha för sin tjänst. Pojken svarade, att hon fick ge som hon tyckte. Trolllet återtog: »då vill jag också gifva dig hvad du helst önskar. Här har du en rustning af silfver, och den är så konstigt smidd, att intet vapen biter derpå. Men tillika vill jag gifva dig två hundra mans styrka, att du lättare må kunna röra dig i silfver-rustningen.» Kan tro härmed var pojken väl tillfreds; han tog så silfver-klädningen, skildes ifrån berget, och gaf sig vidare ut att vandra i verlden.

Huru han nu färdades genom skog och ödemarker, kom han slutligen till ännu ett högt berg; der bodde också en trollpacka, och den mycket, mycket argare än någon af de andra. Pojken lät dock inte afskräcka sig, utan gick in, staddes för käringen och begärde tjänst, och blef väl emottagen. Han stannade så i berget öfver vintern, och kan man väl tänka att han inte alltid hade det så mycket godt, för hans mat-moder var det styggaste troll som någonsin kunde finnas. När så året var om, att han stått ut sin tid, gick han inför berg-käringen och beddes orlof. Ja, trolllet samtyckte till hans begäran, och frågade hvad han ville ha i lön för sin tjänst. Pojken svarade, att hon kunde ge som hon tyckte. Käringen återtog: »om så är, skall du icke bli sämre lönad hos mig än hos mina systrar.» Dermed gaf hon honom en hund, som var både stor och stark, och hade många förträffliga egenskaper; en rustning af gull, som intet vapen kunde bita på, och slutligen trehundra mans styrka, att han lättare skulle kunna röra sig i gull-rustningen. Pojken tackade för hennes gåfva, såsom skäligt var, derefter tog han sina vapen, lockade sin hund, och gaf sig gladeligen på väg. Det är så intet vidare förtäljdt om hans resa, förrän han slutligen kom till en stor, stor kungsgård. Då gömde han sin hund och sina vapen i skogen, gick fram till gården, och begärde tjänst som kol-pojke; och det fick han.

Me'ns nu pojken går och trälar och bär kol i stegerhuset, vilja vi se huru det står till på kungsgården. Der rådde en konung öfver, som hade tre unga döttrar, och dem så sagra, att vänare vif aldrig kunde finnas i verlden. Men

det var liten fröjd med det, ty det var spådt om prinsessorna, att när de blifvit femton vintrar gamla, skulle de bli tagna af trollen. Häröfver bar konungen, deras fader, en stor sorg; och allt som det led på tiden att den äldsta prinsessan skulle fylla sitt femtonde år, ökades hans bedröfvelse, så han visste sig ingen råd. Han lät så utgå ett påbud öfver hela riket, att om der var någon kämpe och man, som kunde frälsa prinsessan, skulle han få ega henne och halfva konunga-dömet. Men så många der fanns, var der ändock ingen som tröstade en strid med trollen, för att vinna henne.

Som nu ändteligen dagen kom, ledsagades prinsessan ut till sjö-stranden, med stor prakt och annan heders-bevisning, som det kunde höfvas en konunga-dotter. Der satte hon sig ned på sanden, och var det en stor ynck när hon skulle skiljas ifrån sin fader och sina fränder; ty der fanns visst ingen som tänkte att de någonsin mer skulle återse hvarandra. Sedan vände konungen och allt hans folk tillbaka till kungsgården, och var der nu en sorg och en jämmer utan like. Men konungen sjelf var så bedröfvad, att han hvarken åt eller drack, eller annars ville emottaga någon tröst.

Me'ns nu allt detta tilldrager sig, gick kol-pojken inför sin mästare, och beddes orlof att gå ut och se sig om; och det fick han lof till. Han sprang så bort till skogen, der han hade gömt sina vapen, klädde sig i stål-rustningen, band svärd vid sida, lockade sin hund, och begynte vandra framåt stranden. Som han nu kom der prinsessan satt, fick han plötsligen se ett stort jern-skepp ute på sjön, och när det lopp in emot landet, igenkände han just samma troll-packa, hos hvilken han tjenat det första året. Då tänkte han vid sig sjelf: »hå, hå, är det du? Då lär det väl bli en lustig lek, förrän vi skiljas åt.» I detsamma hade trollet blifvit honom varse, och ropade att han skulle draga hennes skepp i land. Ja, pojken gjorde som hon bad, fattade i fram-stammen och ryckte till, så att skeppet for högt uppå sanden. Trollet steg så ur, och hade en stor hund med sig. Vid nu pojkens hund och troll-hunden fingo syn på hvarandra, lupo de genast ihop och begynte slås. »Se, våra hundar slås,» sade trollet. 'Ja, låt

dem det,' svarade pojken. »Min hund biter ihel din,» fortfor troll-packan. 'Åh, inte ännu,' svarade pojken; och dermed bet hans hund ihel troll-hunden. När käringen såg denna färd, blef hon så vred, att hon fattade i pojken och kastade honom många alnar upp i luften. Men han blef inte rädd för det, utan drog sitt svärd, och ropade:

»Friskt upp, och lätt ned.

Kung Älfver hjelpe mig!»

och högg i detsamma hufvudet af henne. Derefter afskar han trollets tunga, gömde den hos sig, och gick sina färde, huru konunga-dottern också bad honom dröja kvar. Men änskönt prinsessan hade sett allting som det tilldragit sig, kunde hon icke känna igen kol-pojken, att det var han som frälst henne.

Det gick så en lång tid bortåt, och när året var om, att den andra prinsessan fyllde sina femton vintrar, skulle äfven hon föras ut till hafs-stranden likasom hennes syster. Der blef så åter en sorg öfver hela kungs-gården, och när dagen var inne, ledsagades konunga-dottern till stranden, med gull-krona på hufvudet och stor heders-bevisning; men ingen tor-des försöka att frälsa henne, utom allenast köks-pojken. Han gick åter in för sin mästare, och beddes orlof att gå ut på en stund; och det fick han. Sedan skyndade han bort till skogen, klädde sig i den präktiga silfver-skruden, band svärd vid sin sida, lockade sin hund, och vandrade ned åt hafs-stranden, hvarest konunga-dottern satt och grät och väntade att trollet skulle taga henne.

Som pojken nu kom fram der prinsessan satt, fick han se hvar ett stort silfver-skepp kom farandes ute på hafvet, och när det lopp in emot stranden, igenkände han samma troll-käring, hos hvilken han tjenat det andra året. Då tänkte han vid sig sjelf: »hå, hå, är det du? Då lär det väl bli en blodig lek förrän vi skiljas åt.» I detsamma hade troll-packan blifvit honom varse, och ropade att han skulle draga hennes skepp i land. Ja, pojken gjorde som hon bad, fattade i fram-stammen och ryckte till, så att skeppet flög högt upp, och sanden yrde rundt omkring. Trollet steg så ur, och hade en stor

hund med sig. Vid nu pojkens hund och troll-hunden fingo syn på hvarandra, lupo de genast ihop, och begynte slås af alla krafter. »Se, våra hundar slås,» sade trollet. 'Ja, låt dem det göra,' svarade pojken. »Min hund biter ihel din,» fortfor troll-packan. 'Åh, inte ännu,' återtog pojken; och dermed bet hans hund ihel troll-hunden. När käringen fick se denna färd, blef hon så vred, att hon gick fram, fattade i pojken, och kastade honom många famnar upp i luften. Men han aktade litet om det, utan drog sitt svärd, och ropade:

»Friskt upp, och lätt ned.

Kung Älfver hjelpe mig!»

och högg i detsamma hufvudet af henne. Sedan afskar han trollets tunga, och lagade sig att gå bort. Men allt hvad prinsessan tackade och bad honom dröja, ville han ändock inte stadna qvar, och aldrig så föll det hvarken henne eller någon annan i sinnet, att det var den fattige kol-pojken som frälst henne.

Det led så ännu ett år, och konungens yngsta dotter skulle gifvas i trollens våld. Då aflopp allt på samma sätt. Prinsessan ledsagades ur sin faders gård, med präktiga kläder och stor heders-bevisning; men der var ingen som tröstade frälsa henne, änskönt konungen deröfver velat våga både land och rike. Hon blef så förd till hafs-stranden, och der satte hon sig, med gull-krona på hufvudet och blekan kind; men konungen och allt hans hof vände med stor sorg tillbaka igen, likasom tillförene.

Medan nu allt detta tilldrager sig, gick kol-pojken inför sin mästare, och beddes orlof att ännu en gång få gå ut och se sig om. Ja, köks-mästaren lofvade honom gå. Straxt skyndade han bort till skogen, klädde sig i den präktiga gull-skruden, band svärd vid sin sida, lockade sin hund, och vandrade hastigt nedåt sjö-stranden. Som han nu kom till konunga-dottern, der hon satt och grät, gjordes honom stor ynke om hennes ungdom och fägring, så att han gick fram och talade henne till, och tröstade henne så godt han kunde. Rätt i detsamma fick han se, hvarest ett stort gull-skepp kom färandes ute på sjön och lopp emot stranden, och igenkände

tillika, att på skeppet var den elaka troll-packan, hos hvilken han haft tjenst den tredje vintren. Då tänkte han vid sig sjelf: »hå, hå! Det blir väl en hård lek förrän vi skiljas åt, och lärer jag nu röna om konung Älfver vill hjälpa mig, som han lofvat.» Dermed gick han fram på sjö-landet. Som nu trollet blef honom varse, ropade hon såsom hennes systrar: »pojke, drag mitt skepp i land!» Ja, pojken fattade i fram-stammen och drog, så att sanden yrde och elden flög om skepps-kölen. Trollet steg så ur, och hade en mycket stor hund med sig. Vid nu pojkens hund och troll-hunden fingo syn på hvarandra, rusade de genast ihop, och begynte ett argt slags-mål. »Se, våra hundar slå», sade trollet. 'Ja, låt dem det göra,' svarade pojken. »Min hund biter ihel din,» återtog troll-packan. 'Åh, inte ännu,' svarade pojken; och med detsamma hade hans hund bitit ihel troll-hunden. Då vardt käringen så vred, att hon gick fram, fattade i pojken och kastade honom högt upp i himmels-sky. Men pojken bleknade inte för det, han, utan drog sitt svärd, och ropade:

»Friskt upp, och lätt ned.

Kung Älfver hjelpe mig!»

och högg i detsamma hufvudet af henne. När prinsessan såg detta, blef hon så hjerteligen glad, så hon lopp honom i famn, tackade honom att han frälst henne, och bad tillika att han skulle följa med till kungs-gården, och få lön för sitt stora omak. Men pojken lyssnade icke till hennes böner, utan afskar trollets tunga, lockade sin hund, och vände straxt åter till skogen, så att prinsessan visste lika litet som någon annan, hvem det var som frälst henne.

När nu konungen fick veta huru allt hade tillgått, kan man väl tänka hvad der blef för en fröjd i kungs-gården och öfver hela riket, och felade ingenting i deras glädje, utom allenast att de ville veta hvem som hade frälst prinsessorna. Men änskönt konungen sände bud åt alla håll för att spörja och ransaka, var der ingen som visste besked om den främmande kämpen. När så intet annat stod till råda, lät konungen omsider lysa ett stort ting, och befallte att hvart mans barn i hela riket skulle komma fram till kungs-gården. Ja,

då var der ingen som inte gerna gick, både för konungens befallning, och emedan de ville se huru detta månde lyktas. Som nu alla kommit tillstädes och tinget var lyst, lät konungen högt utropa och spörja, om der icke var någon som kunde uppvisa de tre troll-tungorna; men ingen svarade. Konungen lät så utropa för andra gången; men ännu intet svar. Slutligen lät han utropa för tredje gången. Då trädde pojken dristeligen fram i ringen och staddes för konungen; men när folket såg att det icke var någon annan än kol-pojken, lopp der ett stort gny öfver hela församlingen, och syntes dem detta vara en förmäthenhet som väl borde straffas. Pojken brydde sig likväl inte om det, utan tog fram de tre tungorna, och kunde nu alla se att detta verkligen var trollens tungor. Därefter kastade han af sig sina gamla, trasiga kläder, och stod der nu allt klädd i guld ifrån topp till tå. Då flög der ett sorl öfver hela tinget, och tycktes nu alla, att de aldrig hade sett en bårdare unger-svenn. Men konunga-döttrarne sprungo pojken i famn och kysste honom, och tackade honom att han frälst dem, och konungen tackade med, och allt folket också. Sedan lagades der till bröllopp, och konungen gaf pojken sin yngsta dotter, och med henne halfva riket. Och så var det slut.

Anmärkingar.

1. En öfverlemning ifrån Upland, kallad »*Kung Tranemor*», förtäljer likaledes om en pojke, som alltid ville gå på jagt. Me'ns han nu vandrade i skogen, hände sig en dag att han fick se en trana, som stod och hvilade vid en källa. Genast spände han sin båge, och ville skjuta henne; men fogeln bad för sig och sade; »skona mitt lif, så vill jag göra dig lycklig!» Härmed var pojken väl tillfreds, och lät henne behålla lifvet, hvarefter tranan bad honom sätta sig upp på hennes rygg, och gaf sig till att flyga öfver berg och djupa dalar, långt, långt bort i främmande land.

Som de nu farit mycket länge, fingo de se ett klart sken, och kommo slutligen till ett slott som var af bara koppar. Der flög tranan ned, satte sig i träd-gården, och frågade hvar hon kunde få träffa »stora kung *Tranemor*, herre till de tre slotten» 'Jo,' fick hon till svar, 'gå in; ty kung *Tranemor* är hemma i dag.'

Tranan gick så in i slottet, och när hon kom tillbaka, hade hon med sig fin mat uppå koppar-fat, en hel skäppa koppar-pengar, och dertill en präktig rustning med både hjälm och svärd af koppar. Allt detta gaf hon pojken.

Tranan och pojken fortsatte nu sin färd, och kommo till ett ännu större slott, som var allt igenom af klart silfver. Der aflopp allt på samma sätt. Tranan frågade efter »stora kung Tranemor, herre till de tre slotten», gick så in, och kom tillbaka med en hel skäppa silfver-pengar, samt hjälm och rustning af klart silfver. — Slutligen kommo de till ett slott af klart guld, der sporde tranan åter efter kung Tranemor, gick in, och kom tillbaka med mat uppå gull-fat, en hel skäppa gull-pengar, samt hjälm och svärd af klart guld, som hon allt skänkte pojken. Sedan gaf hon sig att flyga hem igen, och stannade icke förrän de voro tillbaka på ängen, hvarest de först träffades.

Som de nu voro återkomna, sade tranan: »nu skall du taga ditt svärd och hugga ihel mig; men mitt hufvud och min stjert skall du lägga i ett kläde, och doppa ned i källan.» Pojken ville mycket ogerna gå in härpå, men ändteligen måste han göra som tranan bad; han tog så sitt svärd och högg ihel henne, lade hufvudet och stjerten i ett kläde, och doppade i källan. Då rann der upp i klädet en liten hund, som efter den dagen alltid följde honom. Sedan gömde han sina penningar och sina vapen i skogen, och vandrade till en stor kungs-gård, som var tätt bredvid. Der gick han in, och fick tienst såsom kol-pojke.

Fortsättningen instämmer med uppteckningen A. — Konungen som rådde öfver kungs-gården hade tre fagra döttrar, och om dem var spådt, att de skulle bli tagna af Hafs-frun, med mindre der fanns någon som ville kämpa för dem. Men der var ingen som tröstade försöka, utom allenast kocken. Han följde prinsessan ut till hafs-stranden, och talade många stora ord om allt hvad han ville göra; men när det kom dertill, var han så rädd, att han klef upp i ett träd och gömde sig det bästa han kunde.

Medan allt detta tilldrager sig, gick pojken ut i skogen, tog sin koppar-rustning, lockade sin hund, och vandrade till stranden. När han nu fick se prinsessan der hon satt och grät, tröstade han henne så godt han förstod, och bad slutligen att hon skulle löska honom. Ja, prinsessan gjorde som han bedt henne, och fäste oförmärkt en gull-ring i hans hår. Rätt i detsamma hördes ett väldigt gny ur hafvet, vågorna slog högt uppå land, och Hafs-frun kom farandes i vattnet. Hon hade med sig en stor hafs-hund, som hade tre hufvuden. Genast drog pojken sitt svärd och gick emot hafs-hunden, medan hans egen hund krefsade sand i odjurets ögon, så det icke kunde se upp. Pojken afhög så alla tre hund-

hufvudena, hvarefter hafs-frun måste fly sin kos. Sedan helsade han prinsessan och gick bort; men kocken steg ned ur trädet, och tvang henne göra ed på att det var han, kocken, som hade frälst henne.

Nästa dag skulle den andra prinsessan ut till stranden, och det aflopp på samma sätt. Likaledes ock tredje dagen, då pojken tog sin gull-rustning, och frälste den yngsta konunga-dottern. Men allt tvang kocken dem att bekänna, att det var han och ingen annan som frälst dem.

Kocken skulle nu få den yngsta prinsessan till lön för sin mandom. När så brölloppet skulle drickas, samlades der mycket folk, och pojken gick också in för att se på stäten. Men han låtsade som han inte hade bättre vett, utan hvarken helsade eller aftog hatten. Häröfver blef kocken vred, och slog hatten af honom. Men i detsamma fingo prinsessorerna se, hvar deras tre gull-ringar hängde i pojkens hår. Då kom sanningen fram, och pojken fick den yngsta prinsessan; men kocken blef rullad i en spike-tunna, till lön för sin falskhet.

2. Äfven i en uppteckning från Wermland, kallad »*Salomos korp's tjenare*», förtäljes om en pojke som aldrig hade lust att arbeta, utan bara ville gå på jagt. När han så ströfvade omkring i skogen, hände sig en dag, att han kom till en stor ek. Der föll en tung sömn öfver honom, så att han lade sig under eken och sof, och vaknade icke förrän fram emot aftonen.

Andra dagen aflopp det på samma sätt. Men tredje dagen höll pojken sig vaken. Bäst han nu satt vid eken, fick han se hvarest en stor svart korp kom flygandes, och slog ned i eketoppen. Genast spände han sin båge, och sköt fogeln; men den föll endast till en annan gren. Han sköt så åter, och fogeln föll ännu lägre. Slutligen sköt han tredje pilen, och nu föll korpen till jord. Då sade fogeln: »skona mitt lif, ty jag är kung *Salomos* korp, och jag vill göra dig så godt igen.» Ja, pojken lofvade honom få behålla lifvet.

Korpen tog nu pojken uppå sin rygg, och begynte flyga långt, långt bort. När de så farit ett stycke, kommo de till en sjö; der sänkte korpen sig ned, och doppade honom i vattnet. Härvid blef pojken mycket förskräckt, och sade: »hul så rädd jag blef.» 'Ja,' sade korpen, 'lika rädd blef jag, när du sköt på mig första gången.' Åter doppade korpen honom andra resan, och det aflopp på samma sätt. Likaledes ock tredje gången.

Som de nu farit mycket länge, frågade korpen om inte pojken såg någonting. 'Jo,' svarade han, 'jag ser liksom ett blått moln långt borta.' Korpen återtog: »då äro vi framme vid min äldsta

systers gård. Nu skall du stiga af och gå in. När du kommer in i gården, rusa två stora ulfvar emot dig. Då skall du inte bli rädd, utan säg allenast att du är kung *Salomos* korps tjenare, så har det ingen fara. Men i morgon vilja vi fortsätta vår färd.» Ja, pojken gjorde som korpen sagt, gick in, helsade korpens syster, och erhöll vid afskedet de två ulfvarne som han hade sett på gården.

Andra qvällen kommo de till korpens andra syster. Pojken gick så åter in, och fick två stora björnar som gingo vid gården. Tredje qvällen kommo de till korpens tredje syster; der gick han också in, och fick två stora lejon. Sedan gäfvo de sig ånyo på färd, och pojkens djur följde honom. När de så farit en stund, kommo de omsider till en stor, stor sjö, och vid sjö-stranden var en jord-kula. Då sade korpen: »gack nu in i jord-kulan, tills du finner en gryta med vatten, och ett katt-skin; tvätta så ditt hufvud, tills det faller guld i grytan, och gör dig en lufva af katt-skinnet! Sedan månne vi skiljas åt, och menar jag, att du nu väl torde komma fram i världen.» Dermed flög korpen bort. Men pojken gick in i jord-kulan, och tvättade sitt hufvud i grytan, tills det föll guld i vattnet; och var nu hans hår förvandladt till det fagreste gull-hår. Sedan gjorde han sig en lufva af katt-skinnet, lockade sina djur och begynte vandra, tills han kom till en stor kungs-gård. Der gick han in, och fick tjenst som kol-pojke.

Slutet instämmer med uppteckningen A. — Konungen som rådde öfver kungs-gården hade tre sagra döttrar, alla födda på samma dag, hvilka han under en sjö-resa oförvarandes bortlofvat till trenne hiskeliga hafs-troll. Pojken frälsar nu först den äldsta prinsessan ifrån ett troll med fyra hufvuden; sedan den andra prinsessan ifrån ett troll med åtta hufvuden, och sist den yngsta ifrån ett troll med tolf hufvuden. Men en falsker »grefve» tvingar prinsessorna att gå ed, det han och ingen annan frälsat dem. Som nu grefven håller bröllopp med den yngsta konunga-dottern, träder kol-pojken in i bröllops-salen, aftager sin lufva, så att gull-håret flyter fram på skuldrorna, och blir igenkänd af konunga-döttrarne. Nu blir grefven straffad för sin trolöshet, men kol-pojken får den yngsta prinsessan och halfva riket.

5. N:o 15, »*De Tre Hundarne*» är ännu en olika uppfattning af denna saga, och bör rätteligen hitflyttas såsom artförändring C.

5.

De Begge Foster-Bröderna.

Sagan förekommer:

2. Hos **Tyskarne**: — *H.* Se BECHSTEIN, Deutsches Märchenbuch, Leipz. 1845 [1844], ss. 28—34, ena hälften af sagan »Die verzauberte Prinzessin». — *I.* Se KUHN und SCHWARTZ, Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche, Leipzig 1848, ss. 337—347, »Die beiden gleichen Brüder».

10. Hos **Danskarne**: — Se CARIT ETLAR [BROSÖLL] Eventyr og Folkesagn fra Jylland, Kiöbenhavn 1847, ss. 18—28, »Fosterbrödrene».

11. Hos **Nederländerne**: — Se WOLF, Deutsche Märchen und Sagen, Leipzig 1845, ss. 134—140, »Das Feuerschloss».

12. Hos **Wallacherne**: — *A.* Se sednare delen af sagan »Petru Firitschell», hos SCHOTT, Walachische Mährchen, Stuttgart und Tübingen 1845, N:o 10, ss. 135—144. — *B.* Se anf. arb., ss. 262—279, förra delen af sagan »Florianu».

13. Hos **Araberne**: — Se WEIL, Tausend und eine Nacht. Arabische Erzählungen. Zum ersten Male aus dem arabischen Urtext treu übersetzt. Th. II. Pforzheim 1839, ss. 163—248, »Geschichte des Prinzen Seif Almuluk und der Tochter des Geisterkönigs».

14. Hos **Mongolerne**: — I en olika behandling, hos KLETKE, Märchensaal aller Völker, Berlin 1844, Th. III, ss. 13—16, »Die missgünstige Stiefmutter».

6.

Wallare-Mannen.

Anmärkning.

En mindre god öfverlemning ifrån Gottland, låter pojken hitta ett par små glas-skor, ett glas-ur och en glas-bjällra; men när qvällen kom, måste han allt lemna dem ifrån sig till en liten jungfru, en liten gubbe, och en jätte väpnad med ett glas-svärd; hitte-lön skulle han få en annan gång. Det fick han ock; ty jätten halp honom att genomgå trenne prof, nemligen att hoppa öfver ett grymt lejon, en flod med brusande vatten, och en flammande elds-låga. Slutligen kommo han och jätten till ett stort slott. Då bad jätten: »nu skall du taga mitt glas-svärd, och hugga ihel mig.» Men se det ville pojken inte gå in på, ehuru han omsider måste efterkomma jättens önskan. Vid han nu högg till, upphäfdes förtrollningen, så att jätten åter blef konung som han tillföre varit; men pojken vann prinsessan till gemål, och fick tillbaka alla de tre kostbarheterna som han förut lemnat ifrån sig.

7.

Prinsessan, som gick upp ur hafvet.

Sagan förekommer:

2. Hos **Tyskarne**: D. Se BECHSTEIN, Deutsches Märchenbuch, Leipz. 1845 [1844], ss. 225—228, »Zitterinchen».

5. Hos **Italienarne**: — B. Se STRAPAROLAS Eventyr. Översatte af J. CHR. RIISE. Kiöbenhavn 1818, ss. 20—36, »Slangen».

6. Hos **Fransmännen**: — B. Se PERRAULT, Contes du Temps Passé, Paris 1697, sagan N:o 1, »Les Fées», som företer en nära likhet med förra hälften af närvarande berättelse.

7. Hos **Nederländerne**: — Se WOLF, Deutsche Märchen und Sagen, Leipz. 1845, ss. 83—87, »Die beiden Bräute».

8. Hos **Wallacherne**: — En liknande förtäljning hos SCHOTT, Walachische Märchen, Stuttgart 1845, ss. 248—252, N:o 25, »Die ungeborene, niegesehene».

Anmärkning.

13. En uppteckning ifrån Södermanland förtäljer om en konung och en drottning, som hade en enda dotter. När så drottningen skulle dö, lät hon kalla till sig prinsessan och sade: »det kommer mig så före, att du får en elak styf-moder sedan jag är borta. Derföre skall du bedja din fader, att han gifver dig mitt spelande spel, min lilla hund och mitt gull-lamm, samt en liten koja i skogen att bo uti.» — Prinsessan gjorde som drottningen lärt henne, och konungen efterkom hennes begäran. Men gull-lammet hade sådan egenskap, att hvar qväll skakade det af sig guld och ädla stenar; spelet klingade dag och natt, så det var en lust att höra, och hunden skaffade prinsessan mat, och var hennes sällskap, ty han kunde tala.

Huru länge det nu drog om, gick det allt som drottningen hade förutsagt, ty konungen gifte sig ånyo och fick en elak trollpacka, som hade tre döttrar tillföre, och som hvarken unnade honom eller andra någon glädje. Han gick derföre bort till den lilla kojans i skogen, och samtalade med sin dotter; och tycktes detta honom vara en stor hugnad. Men så tyckte inte den elaka drottningen; utan första tid hon fått veta derom, tänkte hon bara på huru hon skulle bli af med styf-dottern, eller kunna tillfoga henne någon skada.

I sådan akt sände hon först sin äldsta dotter till kojans, för att bli der om natten. Men konunga-dottern märkte deras anslag, och när qvällen kom, sade hon:

»Sof med ett öga!
Sof med två!»

och straxt somnade drottning-dottern, och vaknade icke före ljusan dag. Hon måste så vända hem igen med oförrättadt ärende.

Något derefter sände drottningen sin andra dotter; men det aflopp likaledes. — Slutligen sände hon sin tredje dotter. Då sade prinsessan som förut:

»Sof med ett öga!
Sof med två!»

men det var inte hjälpt med det; för drottning-dottern hade ett tredje öga bak i nacken, och det visste ingen om. Hon låg nu och såg allt som timade om natten; huru gull-lammet kom in och skakade af sig både guld och ädel-stenar, och huru hunden bar fram den kosteligaste mat. Allt detta omtalade hon för den elaka drottningen.

Nu kan man tro käringen lät inte länge vänta på sig; utan första tid qvällen kom, gick hon bort, ställde sig på lur vid kojan, och stal gull-lammet, rätt som det skulle gå in genom dörren. Häröfver bar den lilla mycken sorg, och grät efter sitt lamm; men hunden tröstade henne, att han ville skaffa så mycken mat, så hon icke behöfde lida någon nöd.

Det hände sig en gång, när prinsessan satt i skogen och spelade på sitt spel, att der kom en konunga-son dragandes förbi med sina hästar och hundar. Som han nu fick se den fagra mön, blef han så betagen af hennes vänlek, att han genast friade och begärde henne till gemål. Härtill jakade den lilla, och följde honom hem till hans gård och blef hans drottning.

Som de nu varit gifta någon tid, blef der ofrid, så att den unge prinsen måste fara bort i ledning; men prinsessan var halvande och skulle föda. Nu passade styf-modern lägenhet, for till kungs-gården, och blef emottagen på det bästa. Men hon lönade godt med ondt; ty en qväll när den lilla satt vid fönstret, skuffade käringen henne oförvarandes ned i strömmen, som lopp förbi gården. Derefter lade hon sin egen dotter i sängen hos barnet, och sade att nu skulle hon vara drottning i sin styf-systers ställe. Men den lilla sjönk ned i vattnet, och kom till »sjö-råden.» Han lofvade att hon skulle få gå upp tre thorsdags-qvällar, och se till sitt lilla barn; sedan skulle hon stadna hos honom för alltid.

När nu den första thorsdags-qvällen kom, gick prinsessan upp ur floden och in i köket; der satte hon sig att kamma sitt fagra långa hår, men den lille hunden bar fram mat till henne. När hon så ätit, sporde hon:

»Gräter mitt barn?
Spelar mitt spel?
Är min herre hemkommen än?»

Hunden svarade:

'Nu gräter ditt barn.
Ditt spel spelar inte,
och din herre är inte hemkommen än.'

Då suckade hon och sade: »när min herre kommer hem, så säg honom att han kan frälsa mig med ett tio lispunds svärd. Ännu

kommer jag här två gånger till, men sedan aldrig mer.» Dermed begynte hon bitterligen gråta, och gick bedröfvad sina färde.

Andra thorsdags-qvällen aflopp allt på samma sätt. Men på tredje veckan kom konungen hem ur ledingen, och hunden förtäljde honom allt såsom det tillgått. Då blef konungen mycket förundrad, och gick in för att se till sin drottning; men styfmodern for med falskhet, och sade att prinsessan blifvit så förändrad af sin sjukdom, att han ej kunde känna igen henne. Konungen lät så icke märka sig, ehuru han väl kunde förstå att allt var sanning som hunden hade talat.

När nu tredje thorsdags-qvällen kom, gick den lilla åter upp ur floden och in i köket; der satte hon sig att kamma sitt fagra långa hår, men hunden bar fram mat till henne som förut. När hon så ätit, sporde hon:

»Gråter mitt barn?
Spelar mitt spel?
Är min herre hemkommen än?»

Hunden svarade:

'Nu gråter ditt barn.
Ditt spel spelar inte.
Men din herre är ändteligen hemkommen!'

Då suckade prinsessan och sade: »helsa min herre, att nu kommer jag här aldrig mer.» Men i detsamma var konungen tillreds med ett tio lispunds svärd, och högg af kedjan hvarmed 'sjö-rån' höll henne fången. Då ropade prinsessan: »nu är jag frälst!» — och var det en stor glädje när de tu åter funnos, som så länge varit åtskilda.

Dagen efter lät konungen tillreda ett stort gästabud, och bjöd alla förnåma män i hela sitt rike. Som de nu sutto öfver bord, begynte han förtälja sagan huru det tilldragit sig med prinsessan och hennes styf-moder; men ingen visste om hvem han talade. Ändteligen vände han sig till den gamla drottningen, och frågade: »hvad straff förtjenar den, som har gjort så illa?» 'Jo,' svarade drottningen, 'den vore väl värd att bindas barfota på ett par eldröda jern-skor, och att få dansa till döds.' Då uppstod konungen, och sade: »nu har du dömt din egen dom.» Styf-modern blef så bunden vid ett par eldröda jern-skor; men konungen och hans unga drottning lefva och må väl än i dag.

8.

Det sköna Slottet östan om Solen och
nordan om Jorden.

Liknande sagor förekomma:

3. Hos **Tyskarne**: — E. Se början och slutet af sagan »*Hirsedieb*», hos BECHSTEIN, *Deutsches Märchenbuch*, Leipzig 1845 [1844], ss. 65—67. — F. Se anf. bok, ss. 68—76, »*Des Teufels Pathen*».

4. Hos **Slavonerne**: — Den anförda sagan: »*Die Hexe Corva und ihre Knechte*», meddelas äfven, och fullständigare, hos VOGL, *Volksmährchen*, Wien 1837, N:o 1, ss. 1—50.

6. Hos **Araberne**: — D. Se WEIL, *Tausend und eine Nacht*, Bd. IV, Pforzheim 1842, ss. 116—160, »*Geschichte des Prinzen Djanschah*».

9. Hos **Nederländarne**: — Se WOLF, *Deutsche Märchen und Sagen*, Leipz. 1845, ss. 1—6, »*Das goldene Schloss*».

10. Hos **Wallacherne**: — Se SCHOTT, *Walachische Mährchen*, Stuttgart 1845, N:o 19, ss. 199—203, »*Der verstossene Sohn*».

9.

Ungdoms-Landet.

Sagan förekommer:

3. Hos **Danskarne**: — B. Såsom Jutländsk folk-förtäljning, hos CARIT ETLAR [BROSÖLL], *Eventyr og Folkesagn fra Jylland*, Kiöbenhavn 1847, ss. 1—13, »*Hvorledes Bryde blef Konge*».

6. Hos **Ryssarne**: — Den anförda sagan: »*Das Märchen von Ljubin Czarewitsch, der schönen Czarewna, seiner Gemahlin, und dem beflügelten Wolf*», förekommer äfven ibland *Russische Volksmärchen in den Urschriften gesammelt und ins Deutsche übersetzt von ANTON DIETRICH. Mit einem Vorwort von JACOB GRIMM. Leipzig 1831, 12:o, ss 1—14.*

Annmärkning.

5. Af den anförda svenska rimmade bearbetningen, hafva Utg. sednare påträffat trenne andra upplagor; den äldsta tryckt år 1755, med samma titel som den Götheborgska upplagan af år 1800; den andra något äldre, med nästan samma öfverskrift, men »Tryckt i År»; och den tredje, tryckt i Lund år 1855, med titel:

»Fågel Phönix, En märkvärdig och besynnerlig händelse, förestäld uti en Historia, Om En Konung i England och hans tre Söner. Lundbergiska tryckeriet.»
16 ss. 8:o.

I denna sista upplaga meddelas berättelsen uti obunden form, ehuru i öfrigt med ganska få förändringar, och dessa oftast för-
anledda af okunnighet. Vid slutet läses följande anmärkning:

»Ej tvingas någon att härtill, sin tro och tanke fästa,
Läs blott igenom, Le deråt; jag råder är det bästa.
Det är ju endast tidsfördrif, Historier, Fabler skrifwa:
Dock händer ofta att de kan, en nyttig lärdom gifva.»

10.

Flickan, som kunde spinna Guld utaf Ler
och Lång-halm.

Sagan förekommer:

1. Hos **Tyskarne**: — C. Se MÜLLENHOFF, *Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg*, Kiel 1845, N:o 417, ss. 307—8, »Gebhart». — D. Anf. arb., N:o 418, ss. 308—9, »Tepentiren». — E. Anf. bok, N:o 419, s. 309, »Ekke Nekkepenn». — F. En nära liknande berättelse förekommer äfven hos H. KLETKE, *Das Buch der deutschen Volks- und Kindermährchen*, Th. I, Leipzig (Berlin 1840), ss. 65—84, »Hopfenhütel».

11.

De Tre Stor-Gummorna.

Sagan förekommer:

2. Hos **Tyskarne**: — C. Se MÜLLENHOFF, *Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg*, Kiel 1845, N:o 3, ss. 409—413, »*Fru Rumpentrumpen*».

12.

Slottet, som stod på Guld-stolpar.

Liknande sagor förekomma:

4. Hos **Italiendarne**: — A. Se äfven STRAPAROLAS *Eventyr*. Oversatte af J. CHR. RIISE, Kiøb. 1818, ss. 147—153, »*Katten*».

13.

De Tre Hundarne.

Af denna berättelse, som egentligen är en art-förändring af sagan N:o 4, »*Pojken, som frälste Konungens trenne Döttrar*», förekomma utländska uppteckningar:

2. Hos **Tyskarne**: — A. Se BECHSTEIN, *Deutsches Märchenbuch*, Leipz. 1845 [1844], ss. 221—225, »*Die drei Hunden*». — B. Se MÜLLENHOFF, *Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg*, Kiel 1845, N:o 20, ss. 450—453, »*Herr Nägenkopp*».

3. Hos **Italiendarne**: — Se STRAPAROLAS *Eventyr*. Oversatte af J. CHR. RIISE, Kiøb. 1818, ss. 174—186, »*De trende trofaste Dyr*».

14.

Hafs-Frun.

Liknande sagor förekomma:

4. Hos **Tyskarne**: — Se **K. FIRMENICH**, Germaniens Völkerstimmen. Sammlung der deutschen Mundarten in Dichtungen, Sagen, Mährchen, Volksliedern u. s. w., Berlin 1843—4, ss. 330, 331, »*De grüne Haase*«. — **L.** Se **BECHSTEIN**, Deutsches Märchenbuch, Leipz. 1845 [1844], ss. 78—81, »*Der goldne Rehbock*«. — **M.** Se samma bok, ss. 85—87, »*Der alte Zauberer und seine Kinder*«. — **N.** Se anf. arb., ss. 118—121, »*Die Königskinder*«. — **O.** Se samma bok, ss. 172—175, »*Die drei Nüsse*«. — **P.** Se anf. arb., ss. 253—258, »*Helene*«. — **Q.** Se **MÜLLENHOFF**, Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg, Kiel 1845, N:o 6, ss. 395—404, »*Goldmariken und Goldfeder*«.

Anmärkning.

7. I en märklig öfverlemning från Gottland, förtäljes om tvenne elaka troll-packor, *Mor Walburg* och *Mor Billa*, hvilka sökte förgöra sina foster-barn, *Mäster Mimer* och *Anna Diver*. Omsider beslöto de unga tu att fly sin kos, medan käringarne voro i bad-stugan. Till den ändan ringlade Anna Diver upp ett garnnystan, slog många knutar på tråden, och sade att knutarne skulle svara i deras ställe, när man frågade efter dem. Så skedde ock. Men troll-packorna märkte omsider oråd, och gäfvo sig att förfölja. Då skapade Anna Diver sin käraste till en törn-buske, men sjelf blef hon till en tindrande ros på busken. Käringarne foro så förbi, men vände snart åter. Då förvandlade flickan mäster Mimer till en kyrka, och blef sjelf till en dufva på kyrko-spiran; men huru käringarne ropade »dullika! dullika!» ville dufvan ändock inte komma ned. Slutligen skapade Anna Diver sin käraste till en väder-qvarn, och blef sjelf till en mjölnare-gumma i qvarnen. Då sökte troll-packorna att lossa någon sten utur byggnaden, för att få makt deröfver; men träffades i detsamma af qvarnvingen, så att begge två fingo sin bane. De unga vände nu åter hem, och gifte sig, och lefva lyckliga än i dag.

15.

Den Förtrollade Grodan.

Anmärkning.

Denna saga visar en nära frändskap med N:o 17 »Den Förtrollade Fästemon», och bör derunder upptagas såsom art-förändring C.

16.

Prinsessan i Jord-kulan.

Sagan förekommer:

2. Hos **Tyskarne**: — A. Se MÜLLENHOFF, *Sagen Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig Holstein und Lauenburg*, Kiel 1845, N:o 4, ss. 388—391, »*Siebenschön*». — B. Anf. arb., N:o 5, ss. 391—395, »*Jungfer Maleen*».

Anmärkingar.

5. En öfverlemning ifrån S. Småland låter brude-stassen fara förbi en damm, i hvilken två änder lågo och simmade. Då qvad prinsessan:

»Här ligger du och leker med maken din.
När jag kommer hem, så mister jag min.»

När så bröllops-tåget kom fram till kyrkan, skulle prinsen hjälpa sin brud af hästen, och råkade dervid stöta hennes knä. Som han nu ursäktade sig, qvad prinsessan:

»Ja, knä-stöt läkes väl;
men att min mor och far och kungs-gården äro brända,
det läkes aldrig.»

Då spände prinsen en gull-kedja om hennes hals, hvarefter upplösningen är lika som ofvan förtäljes.

6. För något mer än hundra år sedan utkom en dramatisk dikt, författad af ERIK WRANGEL (f. 1686 † 1765), med följande titel:

»Fröken *Snöhvits* Tragædia. Stockholm, Tryckt på Schneiderska Boktryckeriet Åhr 1759.» 48 ss. 4:o.

Nämnde Tragædia är en efter den tidens smak gjord bearbetning af den här ofvan meddelade folk-sagan, som i sitt ursprungliga skick äfven finnes anförd uti diktens Prolog eller inledning. Vi intaga här nämnde prolog såsom en artförändring, och såsom den sannolikt äldsta tryckta uppteckning af någon svensk folkberättelse.

Fröken Snöhvits Saga,

Såsom Den på enfaldigt wijs, och äfwen på Theatren af *Harliquin* sielf förtäljes.

Det war en gång en Kung, som blef Änckling, och hade en enda Dotter, som het *Snöhwit*, och som hans Undersåtare sågo, at han lade sorgen alt förmycket på sinnet, så öfwertalte de Honom, at Giffta sig igen: Då tog Han en Äncke-Drottning, som war en stor Trållpacka til Hustru, och den hade ock en enda Dotter, som war intet så wacker som Fröken Snöhwit; Nu hände sig, at Fröken Snöhwit skulle Giffta sig med en främmande Printz, och det förtröt så mycket Trållpackan, som hellre wille se sin Dotter Gifft med den Printzen, at hon förgjorde Snöhwit, och trålla Henne bort i en Jord-Kuhla, hwar est Hon skulle wara i Siu Åhr; Men det gick så olyckligt til för Trållpackans Dotter, at hon blef hafwande, och då hade Trållpackan ingen som kunde wisa sig i Dottrens ställe, och som ingen war henne likare än Fröken Snöhwit, derföre måtte hon taga up Henne uhr Jord-Kuhlan, och då sade hon åt Fröken Snöhwit, at hon skulle gå och låta Wiga sig med Printzen, men intet tala ett Ord med honom.

Fröken Snöhvit for med Printzen til Kyrckian, och under Wägen bad han Henne, at Hon wille siunga för honom någre Wisor, eller förtälja honom Sagor, och då swara Hon så;

Siu Åhr jag i Jord-Kuhlan satt,

Wisor och Sagor jag förgat.

Och dermed fråga Printzen Henne: Hwad säijen J min Fröken? Å, jag talar med min Tärna, svarade hon: Och så kommo de förbij en Tall, och i den satt en Giök och Gohl; Då sade hon:

Här sitter du Giök och galer i Talle.

Hemma ligger Bruden får Barn i Stalle;

Så fråga Printzen åter, hwad Hon sade: Jag talar litet bara med min Tärna, sade Hon: och ändteligen kommo de öfwer en Broo och sågo i Åhn Twå Anckor, som der summo, då sade Printzessan:

Här simmer du med Makan Din,

När jag kommer hem, så mister jag Min,

åter frågade Printzen Henne, hwad Hon sade; men fick samma Swar: Jag talar litet med min tärna.

När de nu kommo hem, och skulle gå til Bords, så skoffa Trållpackan bort Fröken Snöhwit, och wille hafwa sin Dotter til Bordet, och då märckte Printzen någon åtskilnad, och sade til denne Bruden, til at försöka henne, om hon war densamma, hwad war det J sade mig, när jag bad Eder Roa mig med små Sagor och Wisor; Det kan jag icke minnas sade hon, utan jag måste gå och fråga min Tärna, och derpå gick hon in och slog Fröken Snöhwit och kiörde Henne at säija sig, hwad hon talte med Printzen, och så kom hon in igen, och sade det Första, som Fröken Snöhwit hade talat;

Siu Åhr jag i Jord-Kuhlan satt,

Wisor och Sagor jag förgat;

Sedan frågade Printzen hwad hon sade, när de foro förbij den der Tallen, och då swarade hon äfwen som förr, och gick ut och slog Fröken Snöhwit, till dess Hon sade henne, hwad det war; och när hon fick weta det, kom hon in igen, och sade:

Här sitter du Giök och galer i Talle,

Hemma ligger Bruden får Barn i Stalle;

Sidst frågade Printzen hwad Hon sade, när Hon såg de Twå

Anckor simma i Åhn, och då måste hon gå ut igen, och efter hon då war mycket ond, slog hon Fröken Snöhwit så förskräckeligen, at Printzen fick höra Henne skrika, och när den andra kom ut, at säija honom Swar, sprang han ut at se, hwem det war, som fick Stryk, och fann Fröken Snöhwit, som gret, också tog han Henne och ledde in Henne til hela Sällskapet, och sade: Denna är min Brud och ingen annan!

Kungen kände straxt igen sin Dotter och der blef en stor glädje, men han wände intet igen, förr än Fröken Snöhwit måste säija, alt huru det gådt Henne, och derpå dömde Konungen och hela hans Råd, at Trållpackan och hennes Dotter skulle slås ihäl, war det icke rätt åt dem? Och så är Sagan all.

Vid diktens slut läses: »Denna Fröken *Snöhwits* Tragædia Är Förestäld J December månad 1737.»

17.

Den Förtrollade Fästemön.

Anmärkning.

15. I en öfverlemning från Dalarne, är sagans hufvud-person icke en förtrollad råtta, utan en groda, som heter *Krattla*. — Sagan instämmer för öfrigt med uppteckningen A; men slutar dermed, att grodan på bröllops-dagen inbäres på en stol. Vid hon nu kommer in i kunga-salen, helsar Aske-pjesken henne:

»God dag, Krattla!»

Hvartill hon svarar:

'Gud signe, *Fratlla!*'

och förbytes i samma ögonblick till en fager prinsessa.

18.

Var-Ulfven.

Anmärkning.

Den s. 322 omförmälda Tyska uppteckningen af denna saga finnes först meddelad af E. M. ARNDT, uti hans *Mährchen und Jugend-erinnerungen*, Th. I (2:te Ausg. Berlin 1842, ss. 26—48), »*Der Wolf und die Nachtigall. (Schwedisches Volksmährchen)*» — Såsom sidostycke till denna uppteckning bör nämnas en bekant svensk Folk-visa, »*Den Förtrollade Prinsessan*», som i en mängd upplagor förekommer såsom skillings-visa, och äfven finnes omtryckt ibland Svenska Folk-Wisor, utgifna af E. G. GEIJER och A. A. AFZELIUS, Bd. II, Stockholm 1816, ss. 67—72.

SLUT PÅ FÖRSTA DELEN.

INNEHÅLL.

1. Vall-Pojken och Jätten: — (ss. 1—11, 453).	
A. <i>Pojken, som åt kapp med Jätten . . ss.</i>	2—6.
Anmärkningar »	7—8.
B. <i>Pojken, som släppte Jättebarnet i Brunnen »</i>	8—11.
2. Käringen, som vardt stekt i ug- nen: — (ss. 11—18, 453, 454.)	
A. <i>Jätte-stugan, hvars tak bestod af bara korfvar »</i>	12—16.
B. <i>Stugan, hvars tak bestod af bara ostar »</i>	16—18.
Anmärkningar »	18, 454.
3. Pojken, som stal Jättens Dyr- gripar: — (ss. 19—44, 455—470).	
A. <i>Svärdet, Guld-Hönorna, Guld-Lyktan och Guld-Harpan »</i>	19—25.
Anmärkningar »	25—28, 455, 456.
B. <i>Guld-Lyktan, Guld-Bocken och Guld- pelsen »</i>	28—36.
Anmärkningar »	36, 456—458.
C. <i>Guld-Hästen, Mån-Lyktan och Jung- frun i Troll-Buren »</i>	37—44.
Anmärkning »	458, 459.
D. <i>Plugge Nafvare »</i>	459—470.
4. Pojken, som frälste Konungens trenne Döttrar: — ss. 45—57, 470—482.)	
A. <i>Half-Trollet, eller De Tre Svärden . . »</i>	45—57.
Anmärkningar »	57, 470—472.
B. <i>Kung Älfver »</i>	472—479.
Anmärkningar »	479—482.
5. De begge Foster-Bröderna: — (ss. 57—95, 483).	
A. <i>Silfver-hvit och Lill-vacker »</i>	58—69.
Anmärkning »	69—70.

B. <i>Vattu-man och Vattu-sin</i> ss.	70—89.
Anmärkningar »	89—95.
6. Vallare-mannen »	96—107.
Anmärkning »	484.
7. Prinsessan, som gick upp ur haf- vet: — (ss. 107—138, 484—487.)	
A. <i>Den fagra Vall-pigan</i> »	108—113.
B. <i>Lilla Rosa och Långa Leda</i> »	113—123.
C. <i>Jungfru Svan-hvita och Jungfru Räf-</i> <i>rumpa</i> »	123—129.
Anmärkningar »	129—138, 485—487.
8. Det sköna Slottet östan om So- len och nordan om Jorden »	139—150, 488.
9. Ungdoms-Landet »	151—164, 488, 489.
Anmärkningar »	164—168, 489.
10. Flickan, som kunde spinna Guld utaf Ler och Lång- Halm »	169—172, 489.
11. De Tre Stor-Gummorna »	172—178, 490.
Anmärkning »	178—179.
12. Slottet, som stod på Guld-Stolpar »	179—188, 490.
Anmärkningar »	188—194.
13. De Tre Hundarne »	195—208, 490.
Anmärkningar »	208—213.
14. Hafs-Frun: — (ss. 213—250, 491.)	
A. <i>Konunga-Sonen och Messeria</i> »	214—227.
B. <i>Konunga-Sonen och Prinsessan Sin-</i> <i>gorra</i> »	227—244.
Anmärkningar »	244—250, 491.
15. Den Förtrollade Grodan »	251—263.
Anmärkning »	492.
16. Prinsessan i Jord-Kulan »	264—273, 492—495.
Anmärkningar »	273—277, 492—495.
17. Den Förtrollade Fästemön: — (ss. 277—311, 495.)	
A. <i>Råttan</i> »	277—290.
B. <i>Konunga-dottern i Tornet</i> »	290—302.
Anmärkningar »	302—311, 495.
18. Var-Ulfven »	312—322.
Anmärkning »	322, 496.

19. Jungfrun, som såg på sin Käraste vid Ljus: — (ss. 223—388.)	
A. <i>Ulf-Prinsen</i>	ss. 325—350.
	Anmärkning » 350—353.
B. <i>Prins Hatt under Jorden</i>	» 354—379.
	Anmärkning » 379, 380.
C. <i>Den Halte Hunden</i>	» 381—388.
	Anmärkning » 388.
20. Prinsessan uppå Glas-berget	» 389—401.
	Anmärkning » 402—405.
21. Den lilla Guld-skön	» 405—420.
	Anmärkning » 420—428.
22. De Två Skrinen	» 428—444.
	Anmärkning » 444—449. f

